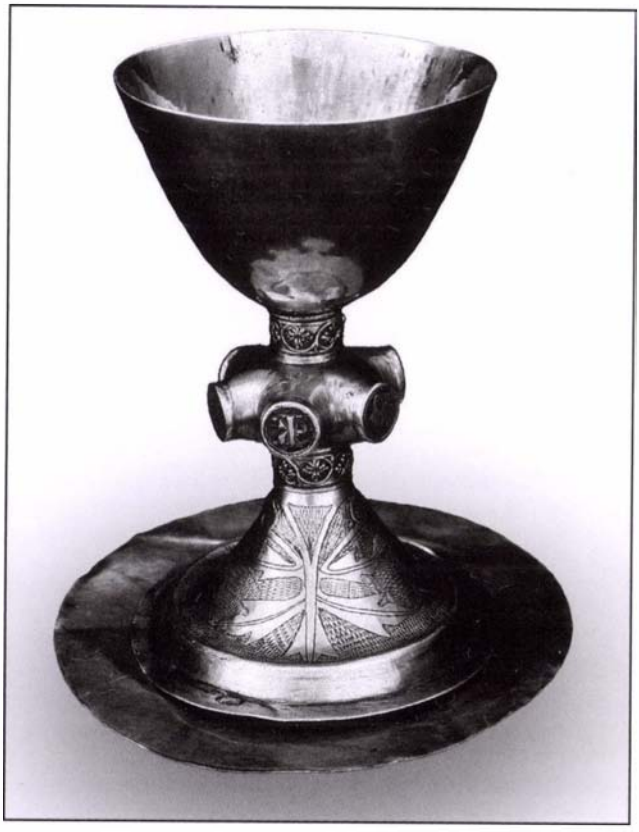
Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok

5.

A nagysajói káptalan egyházközségeinek történeti katasztere

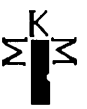
Kolozsvár
2007

A Nagysajói Káptalan egyházközségeinek történeti katasztere 1745–1814

Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok

A Kolozsvári Református Teológiai Intézet
Protestáns Egyháztörténeti Tanszékének
és az Erdélyi Református Egyházkerület
Központi Gyűjtőlevéltárának
kiadványsorozata

A sorozatot szerkeszti
Buzogány Dezső
Sipos Gábor

Készült az Erdélyi Református Egyházkerület
Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának nyomdájában
Felelős vezető: Tonk István
Műszaki szerkesztő: Bálint Lajos
© EREA 2007

Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok

5.

A Nagysajói Káptalan egyházközségeinek történeti katasztere 1745–1814

Összeállította, sajtó alá rendezte, bevezető tanulmánnyal,
jegyzetekkel és mutatókkal közzéteszi
Kolumbán Vilmos József

Kolozsvár
2007

Megjelent
az Erdélyi Református Egyházkerület,

az MTA Határon Túli Magyar Tudományosságért
Ösztöndíj Program,
és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Kara
támogatásával

A fényképeket készítette
Buzogány Dezső és Horváth Iringó

A borítólapon
a cegői református templom kelyhe

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
KOLUMBÁN VILMOS JÓZSEF
A Nagysajói Káptalan egyházközségeinek történeti katasztere
Cluj-Napoca: Erdélyi Református Egyházkerület, 2007.
512 p. ; 17×24 cm
ISBN 978-973-7971-38-8

Beszterce vidékének reformációja

Az egyháztörténeti hagyomány szerint Beszterce és környéke 1520 táján fogadta el a reformációt. Elsőként a vidék központjának számító Beszterce tért át, ahol Cerusius nevű plébános vezetése mellett 1524-ben a gyülekezet elfogadta a lutheránus tanokat. Az áttért település hatása kisugárzott a környék, többnyire szász lakosságú falvaira is. Az átállás nem ment egyszerűen és hosszú évtizedekig eltartott. A nagybesenyői plébános, Pomeranius pl.1541-ben adta jelét annak, hogy kész elfogadni az új egyházi tanítást azzal, hogy megnősült, és kérte a városi tanácsot, hogy kísérje figyelemmel a gyülekezetet békességének megtartásáért.[1] 1548-ban Beszterce városának tanácsa Heltai Gáspárt, a nagy hírnévre szert tett kolozsvári reformátort próbálta átcsábítani az erdélyi szászság „északi fellegvárába", hogy a reformációt teljességre vigye.[2] Az 1550-es évek közepére már Luther tanítása biztos alapokon állt Beszterce vidékén. 1553-ban Bornemisza Pál volt veszprémi püspököt I. Ferdinánd kinevezte erdélyi katolikus püspöknek, hogy a meggyengült katolikus egyházat újjászervezze. Megbízatását a püspök hűségesen teljesítette. A törökvész elmúltával Bornemisza zsinatot hirdetett meg. A meghívó két ügyrendi pontja az általános penitencitartásra való felhívás és az egység helyreállítása volt. A protestánsok nem sok jóra számíthattak. Bornemisza a különböző leveleiben hitvány hitszegő fiaknak, profán szökevény embereknek nevezte őket.[3] A Beszterce vidéki protestánsok a harcias püspök támadását visszautasították. Válaszleveleikben elismerték ugyan a püspöki kormányzatot, de egyértelművé tették azt is, hogy néhány dogmatikai kérdésben nem fogadják el a püspök álláspontját. Hitvallásuk védelmében kijelentették, hogy azt a Szentírás alapján állították össze, Izabella királyné és Martinuzzi Fráter György pedig elismerte, sőt az aszerint történő tanításra szabadságot is adott nekik.[4]

A sákramentáriusok (a későbbi reformátusok) és a lutheránusok 1550-ben és a 1561-ben Medgyesen tartott egyeztető zsinatai eredménytelenül zárultak. Az úrvacsora kérdésében kialakult elkülönülés a két protestáns egyház különválásával ért végett. 1564-ben Georgio Blandrata, fejedelmi megbízottként, a nagyenyedi zsinaton Dávid Ferenc püspökké választásával jelentősen hozzájárult a református egyház megalakulásához.[5]

Az elkülönülés folytán a szász lutheránus egyház felügyelete alá kerültek főképp az Erdély déli részén található szász falvak és városok, miközben a református püspök joghatósága Erdély többnyire magyarlakta részeire terjedt ki. Azokról a gyülekezetekről, amelyek reformátusként a szász, illetve lutheránusként a magyar püspök fennhatósága alatt voltak, külön rendelkeztek. A magyar püspök joghatósága alá került legjelentősebb lutheránus gyülekezetek a besztercei, a tekei és a nagysajói káptalan területén működtek. Ennek eléggé összetett magyarázata van: mivel mindhárom káptalan messze esett a szász Universitas központjától, Nagyszebentől, kénytelenek voltak elfogadni a református püspök védnökségét, aztán e többségükben szász települések birtokosai a magyar főnemesség köréből kerültek ki, akik akaratukat érvényesíteni tudták a gyülekezetek irányításában is, a falvak egy része vegyes lakosságú (szász és magyar) volt, végül pedig mind a tekei, mind a nagysajói kápta-

---

[1] N. N. A nagysajói egyházmegye története. In: *Névkönyv az Erdélyi Ev. Ref. Egyházkerület számára. 1889.* Kolozsvár 1888. 23. (A továbbiakban: Névkönyv 1888.)

[2] Buzogány Dezső: *Harc a tiszta evangéliumért.* Kolozsvár 2006. 36. (A továbbiakban: Buzogány)

[3] Pokoly József: *Az erdélyi református egyház története.* I. kötet. Budapest 1905. 81.

[4] Uo. 82.

[5] Buzogány 41.

lan magyar vármegyéhez tartozott, tehát jogi státusuk alakulásában ez is jelentős szerepet kapott.[6]

A nagysajói és a tekei káptalan kiváltságlevele

Az 1564. évi különválás után a tekei és a nagysajói káptalan helyzete tisztázatlan maradt. Alesius Dénes magyar püspök 1577-ben kiadott levelében elismerte és megerősítette a szászok alkotmányos jogait és kiváltságait. A 20 articulusból álló kiváltságlevél (*Statuta*) kizárólag a magyar püspök joghatósága alá tartozó szász gyülekezetek és a magyar egyházvezetés viszonyát rendezte a következőképpen.[7] Az első négy pont az esperesválasztást, és annak hatáskörét írta körül, óriási tekintélyt és hatalmat adva a mindenkori dékán kezébe. Az ötödik pont az iskolamester választásáról rendelkezett. A hatodik, nyolcadik, kilencedik pont a papi fizetés kérdéskörét tisztázta, a 11–13. pontok pedig a mesterek és a lelkészek egymáshoz való viszonyulását. Házasságkötést, rokonházasságot és a házassági eskükötelezettséget a 15–17. pontok foglalták össze, míg a 18–19. az évi két vizitációról és annak mibenlétéről rendelkezett, a 20. a kiváltságok megtagadóit fenyegette meg.[8]

Az Alesius-féle levelet a későbbiekben több uralkodó is megerősítette. Első ízben Báthori Kristóf 1578-ban, Báthori Zsigmond 1593-ban, Bethlen Gábor 1615. április 3-án. Ez utóbbi alkalommal a kiváltságlevelet Lips György tekei pap és a két káptalan közös esperese, Rufinus Mátyás vajolai pap és Verner Gáspár terjesztették elő. Mária Terézia a Gubernium révén 1744. május 28-án Disznajón ismét megerősítette a másfél évszázados kiváltságokat.[9] A dézsma ügyében Báthori Zsigmond adott kiváltságlevelet (1593. május 8.), majd Báthori Gábor további engedményeket adott a két káptalan papságának. Az előírás szerint a pap által használt földek dézsmamentesekké lettek, és bérkiegészítésként megkapták a falvak dézsmájának egynegyedét is.[10]

A nagysajói káptalan fontosabb gyülekezetei

A nagysajói káptalan Doboka vármegye déli részén lévő szász gyülekezeteket foglalta magába, amelyeknek egy részéből az idők folyamán kihaltak vagy elköltöztek a szászok. Az elnéptelenedési folyamat a 18. században tetőzött, amikor az addig szász többségű káptalan etnikai és felekezeti összetétele a magyarok javára billent, ugyanis a német ajkú lakosság Beszterce vidékére húzódott vissza. A kiüresedő falvakba magyarok és románok költöztek, sok esetben megörökölve a szász egyházi vagyont is.

A káptalant alkotó gyülekezetek reformáció kori számáráról nem maradt fenn adat. Az első pontos információnk az 1621. évi német nyelvű vagyonösszeírásból származik (*Consignatio inventariorum seu bonorum cuiusque ecclesiae parochiae scolaeque in capitulo Nagysajoiensis*), amelyben a gyülkezetek vagyontárgyait sorolták fel. A protokollumban szereplő gyülekezetek a következők: Sajómagyarós, Alsóbalázsfalva, Alsóbudak, Simontelke, Nagysajó, Felsőbalázsfalva, Óvárhely, Galacfalva, Árokalja, Aranyosmóric, Szentmáté, Szászújfalu, Szentjakab, Bödön (Buda), Kentelke, Szászcegő,

---

[6] Névkönyv 1888. 23., Musnai László: *Teke monográfiája*. Kolozsvár 1999. 55. (A továbbiakban: Musnai)

[7] A kiváltságlevelet Szabó Károly fordította le. Teljes szövegét lásd: Névkönyv 1888. 24–32.

[8] Névkönyv 1888. 30.

[9] Musnai 55.

[10] Névkönyv 1888. 31., Musnai 56.

Kerlés, Újős.[11] A 18. századra Szászújős, Szászmáté, Szászcegő szász lutheránus lakossága kipusztult, helyüket magyar reformátusok vették át. Ugyanebben az időben a káptalan papsága is többségében magyar református lelkészekből került ki.[12]

Alsóbalázsfalva. A gyülekezetről első ízben az 1621. évi összeírásban találunk említést, amelyben az egyházközség klenódiumait is felsorolták (egy aranyozott ezüstkehely, amelyet 1738-ban adományozott Cserényi György és felesége, Kovács Klára). Földbirtoka közel 42 holdból állott, melynek éves jövedelmét 1873-ban 103 forintra taksálták. Az anyaegyházi státussal bíró gyülekezethez két leányegyházközség tartozott: Kajla és Felsőbalázsfalva.[13] Mivel a gyülekezet lélekszáma elapadt, a patrónus, Cserényi Ferenc, 1810-ben kijelentette, hogy a pap halála után Alsóbalázsfalvához fogja csatolni Felsőbalázsfalvát, mert mindkét gyülekezet kicsi, és így a kettőből *lenne egy középszerű papság.*[14] 1864-ben Sajószentandrásnak lett filiája, a romos állapotban lévő templomot és haranglábat a görög katolikus gyülekezetnek adták el.[15]

Alsóbudak. Az alsóbudaki (akkor még Kisbudok) gyülekezetet 1621. december 28-án vizitálták. A szász alapítású faluban ekkor már magyar lelkész, Parlagi János szolgált, s feltehetően ebben az időben már a magyar reformátusok voltak többségben. A gyülekezet vezetése viszont szász kézben maradhatott, vagy a templomot szászok és magyarok közösen használták, hiszen a templomban még megvolt az oltár; az 1621. évi jegyzőkönyv megemlékezett az oltáron lévő festett kárpitról is.[16] Ugyanezen a vizitáción lejegyezték a papi fizetést is: eljegyzésért 2 dénár és 1 kalács járt, esketésért 16 dénár és 1 kalács, valamint 1 lepény és 1 kenyér, keresztelésért pedig 2 dénárt fizettek. Felnőtt temetésekor 16 dénárt és 2 kenyeret, gyermekek temetéséért 8 dénárt és 1 kenyeret kellett fizetni. Az alkalmi szolgálatokért kapott pénz egyharmada itt is a mestert illette meg. A lelkész rendes fizetése a következőkből állt: minden gazda évente fél véka haricskát és 2 véka kendermagot volt köteles elvetni, emellett 3 veder mustot vagy 20 dénárt, 1 szekér fát, 1 kaszásnak, 1 aratónak, 3 szőlőmunkásnak járó napszámot fizetni. Kisdézsmaként sajtból, malacból és csirkéből tized járt, amelynek fejében a lelkész köteles volt évente megvendégelni a gyülekezetet és neki kellett biztosítania a bort is a úrvacsorához.[17] A tanító fizetése ennél lényegesen szerényebb volt. Az alkalmi szolgálatok pénzjuttatásának egyharmada mellett minden gazda évente fél „besztercei" véka rozsot és 1 kenyeret fizetett, amiért a tanító évente 2 veder borral és élelemmel vendégelte meg a gyülekezetet.[18]

A virágzó és erős gyülekezet az 1658–1663. évi török-tatár dúláskor ingatlanjaival együtt elpusztult, a későbbi újratelepítéskor ide is jelentős számú román lakosság telepedett be, ez után már csak az uradalmi cigányok (1812-ben itt is egyházfiút választottak közülük) és a birtokosok voltak reformátusok. A nemesek 1777. évi egyházlátogatáskor ígéretet tettek, hogy helyreállítják a lelkészi lakást, de fogadalmukat nem teljesítették. 1812-ben Barta Sándor lelkész saját pénzéből építette újjá a parókiát.[19] Fogarasi István birtokos támogatá-

[11] Sajnos a protokollum elveszett, az abban szereplő adatokat a *Névkönyv* őrizte meg az utókor számára. Névkönyv 1888. 32.

[12] Musnai 56.

[13] Névkönyv 1888. 4.

[14] A Nagysajói Káptalan vizitációs jegyzőkönyve. Kézirat a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Levéltárában. Ms. 9. 299. (A továbbiakban: Nagysajói Prot.)

[15] Névkönyv 1888. 4.

[16] Uo. 22.

[17] Uo. 23–24.

[18] Uo. 24.

[19] Nagysajói Prot. 315–317.

sával került volna sor az imaház építésére is. Az építőanyagokat 1812 előtt már megvásárolták és a telek sorsát is rendezték, de a birtokos meghalt, az imaház felépítése pedig későbbi időkre maradt.[20]

A gyülekezet önállóságát 1865-ig őrizte meg, amikor Nagy Sámuel lelkészt nyugdíjazták.[21] Az 1865–1886 közötti évtizedekben a nagysajói, sófalvi és kentelki lelkész végezte a lelkészi teendőket, 1886-ban pedig, amikor a besztercei gyülekezet anyaegyházi státust kapott, a kisbudaki és a kentelki gyülekezetet a Besztercei Egyházközség filiájának nyilvánították.[22] A 20. század 30-as éveiben már egyetlen református sem volt a faluban, a gyülekezet kegyszereit a besztercei eklézsia vette át.

Aranyosmóric. 1622. január 18-án vizitálták, és mint „jó lutheránus egyházközséget" jegyezték be a jegyzőkönyvbe, mesteri állással is rendelkezett. Ugyanekkor a lelkészi fizetés mibenlétét is felírták: gazdánként kötelesek negyed véka kendert, 1 véka lent, és 1 véka kölest vetni a papnak, valamint megszántani az ennek való földet (1794-ben a gyülekezeti tagoknak együttesen 16 véka búzát és 16 véka zabot kellet vetniük a papnak). Emellett 1–1 szekér fát, esketésért 1 veder bort és pénzt (nincs számszerűsítve), az új házasok beiktatásáért 1–1 kalácsot, kenyeret és 1 kupa bort, a keresztelésért 3 dénárt kellett fizetni. A temetés díja a következőképpen alakult: felnőttekért 12 dénár és 3 kenyér, gyermekért 8 dénár és 2 kenyér. Az alkalmi szolgálatokért járó pénz egyharmada a mestert illette. Továbbá a lelkésznek malacból, sajtból, csirkéből tizedet fizettek (1794-ben a tizedet 3 garassal lehetett megváltani), amiért a lelkész évente egyszer megvendégelte a gyülekezetet, valamint a felszolgáló asszonyokat megajándékozta. A mester fizetése (a lelkész fizetésének kétharmada): 3–3 véka búza, 9 cseber must, 1–1 kenyér, 8–8 dénár volt, amit a község évente további 50 dénárral kiegészített. Az 1622. évi vizitációkor a kegyszerek mellett megemlítették a kőtemplomát és harangját is.[23]

Árokalja. Az eredetileg magyar alapítású falu a késő középkori tatár betörések során elnéptelenedett, helyükre szászokat telepítettek. 1603-ban Basta és Mihály katonái pusztították el, az 1600-ban összeírt 46 házból csak 3 maradt. Az újratelepítéskor a visszatérő szászok mellett magyarok és románok is kerültek a faluba, de a település lélekszáma még 1700-ban (24 jobbágy és 4 szegény) sem érte el az 1600. évi összeírás szintjét (46 jobbágy).[24]

Az első ismert vizitáció 1622-ben látogatta meg a települést. Ekkor felleltározták az eklézsia kegyszereit, de a lelkészi és mesteri fizetéseket is. A lelkész a szokásos fizetés mellett járandóságként megkapta a kisdézsmát, amiért évente egyszer megvendégelte a gyülekezetet. Alkalmi szolgálatok fizetése a következő volt: kihirdetésért 1 kalács és 1 lepény, esketésért 16 dénár és 1 veder bor, keresztelésért 6 dénár, temetésért (felnőttek) 12 dénár és 2 kenyér, illetve (gyermekek) 8 dénár és 1 kenyér. Az alkalmi szolgálatokért járó juttatás egyharmada a mestert illette.[25] 1790-ben a gyülekezet a mester tudtával a mesteri járandóságot az addigi 4–4 vékáról 3–3 vékára csökkentette.[26]

1803-ban, húsvét szombatján a grófi udvar kivételével az egész falu leégett. Bethlen János helybéli gróf és a vármegye segítségével építették újjá a települést. Az evangélikus

---

[20] Nagysajói Prot. 346–347.

[21] Névkönyv 1888. 24., Musnai 425.

[22] Névkönyv 1888. 25.

[23] Kádár József, Tagányi Károly, Réthy László: *Szolnok-Doboka vármegye monográphiája. A vármegye községeinek részletes története.* Dés 1903. 206–207. (A továbbiakban: SzDVM)

[24] SzDVM 68.

[25] Névkönyv 1888. 64.

[26] Nagysajói Prot. 155–156.

templomot 1806–1808 között állították helyre, a költségek jelentős részét Bethlen János fizette. A román fatemplomot is 1806 őszén ugyancsak az ő segítségével állították helyre. Az 1863. évi tűzvészben a falu ismét elpusztult, a szász templom haragjai elolvadtak.[27]

A **cegőtelki**, az akkor még zömében szász gyülekezetben Ábel Gáspár dékán vezetése alatt 1622. január 14-én volt vizitáció. A gyülekezet ebben az időben még kántortanítói állással is rendelkezett, amely később megszűnt. A 18. században a vizitációk soha nem említik, hogy lett volna iskola vagy mester. 1814-ben is csak egy szűkszavú megjegyzés olvasható: a lelkész tanítja a gyermekeket, iskola nincsen.[28] Az 1622. évi vizitáción lejegyezték a lelkészi és a mesteri díjlevelet is, amely szerint a lelkész járandósága a következő volt: a tized negyede, a kisdézsma (csirke, malac és sajt), esketésért 16, temetésért 8 dénár és négy kenyér (az utóbbinak egyharmada a mestert illette). Ezen kívül a gazdáknak esztendőnként 5 véka rozsot és egy kenyeret kellett fizetniük.[29]

A 18. század közepére a falu etnikai és felekezeti aránya itt is megváltozott: a szászok kiköltöztek, a magyarok pedig többségbe kerültek. Ekkor már jelentős román közösség is élt a faluban, tagjai 1767-ben a Szent Arkangyalok névre szentelték fel templomukat.[30]

A református gyülekezet a 18. század közepén mély válságon ment át: az 1745. évi vizitáció romos templomot, rossz állapotban lévő lelkészi lakást talált, s hiába fenyegették pénzbeli bírsággal a gyülekezetet, a templom még 1778-ban is használhatatlan volt.[31] Viszont hozzá kell tenni ehhez azt is, hogy a század derekán a falu teljes lakossága a 100 lelket sem érte el.[32]

Külön érdekességként említjük meg, hogy a cegőtelki gyülekezet sorozatosan rosszul fogadta a vizitációt. 1753-ban a felszólítás ellenére sem jelentek meg az egyházlátogatáson, 1771-ben a „nagy zenebona" miatt maradt el a vizitáció, 1776-ban azt jegyzeték fel, hogy tisztességes vacsorát és ebédet nem adtak, 1783-ban pedig a gyülekezeti tagok egyszerűen meg sem jelentek a vizitáció előtt.

Galacfalva. 1622-ben a galacfalvi gyülekezetet is meglátogatta az esperesi különítmény, és összeírták földbirtokait, a lelkész fizetését. Eszerint a gazdák évenként fél-fél köböl rozsot, 8 dénárt és 1 kenyeret fizettek, a felnőttek temetéséért 3 kenyeret és 8 dénárt, gyermekért 5 dénárt és 2 kenyeret. A keresztelés díja 2, az eljegyzésé 2 dénár és 1 kenyér, az esketésé 16 dénár volt.[33]

Az 1622-ben még népes eklézsia feltehetően az 1658–1661. évi tatárdúláskor pusztult el. A dúlás után vélhetően a falut újratelepítették, ekkor kerülhettek oda a románok is. A dúlás után a református gyülekezet már nem tudott talpra állni, mentsvára a Wesselényi család volt, amely a 18. század első évtizedében vette birtokba a falut. A gyülekezeti tagok a nemesi udvarból kerültek ki, de soha nem voltak annyian, hogy eltarthassák a lelkészt. Érdekességként említjük, hogy a faluban lakó, magukat reformátusnak valló cigányok közül 1776-ban külön egyházfit választott a vizitáció, akinek feladatul szabták, hogy rendszeres templomba járásra nógassa és kepefizetésre nevelje a cigányokat.[34]

---

[27] SzDVM 65–66.
[28] Nagysajói Prot. 371.
[29] Névkönyv 1888. 11.
[30] SzDVM 505.
[31] Nagysajói Prot. 80.
[32] SzDVM 505–506.
[33] Névkönyv 1888. 20.
[34] Nagysajói Prot. 70–71.

Az 1487. évi feliratos templomot a Wesselényiek jóvoltából tartották karban. Nagyobb javítás 1754-ben és 1876-ban volt, amikor a rossz állapotban lévő templomot Wesselényi Miklós teljesen feljavíttatta.[35] Az 1754. évi javításról felirat is tanúskodik: Stephanos Wesselényi/ L. B. de Hadad. Eo dum viveret, ardebat / Jehovae amore, / Uti has aedes, ei Sacras / An ille terras ad beatam coelorum / Sedes evocato; / Renovandas piae coniugii / L. B. Polixenae Daniel / Reliquis. / Quae dum paricum marito / Dei flagraret Zelo / non magis / Piae mariti voluntati / Quam pietati / Parere voluit, / et / renovare jussit / A. S. R. MDCCLIV.[36]

A lelkész fizetését a gyülekezet kis létszáma miatt a patrónus család vállalta magára. A 18. században kis lélekszámú, de lelkes magyar ajkú református gyülekezet (több kegytárgya is a 18. századból származik) a 19. század második felében elnéptelenedett, anyaegyház jellegét elveszítette és a tacsi gyülekezet filiája lett, harangja pedig Sófalvára került.[37]

Kentelke. A települést 1602-ben Basta seregei teljesen elpusztították, egyetlen ház és lakosa sem maradt. Az újratelepítés után szászok és magyarok lakták, a 18. század végére azonban elrománosodott. 1812-ben mindössze 3 református családból állt a gyülekezet. A már említett régi protokollum szerint 1622. január 12-én tartottak vizitációt, amelyen fellajstromoztak egy ezüstkelyhet, tányérral együtt, két harangot (a nagyobbikat egyébként már a vizitáció előtt eladták). Az említett jegyzőkönyv a harangpénzből kölcsönzők neveit is megőrizte,[38] amelyek között magyar neveket is találunk, tehát a 17. században Kentelkének már magyar lakosai is voltak, viszont a birtokosok a 18. század folyamán az időközben kihalt szász és magyar lakosok helyébe román zselléreket költöztettek. Az eredetileg szász faluban a 17. század folyamán református gyülekezet is alakult, hiszen az 1674. évi vizitáción feljegyezték, hogy a református egyházközségnek 4 úrasztali terítője, valamint 1 éneklőszékre való kendője van. 1695-ben a cegőtelki gyülekezet papja, Margitai János látta el a lelkipásztori teendőket.[39]

Állandó református lelkész a faluban csak 1715-től volt, amikor a Bethlen grófok templomot építettek és a szász lelkész helyébe magyar lelkészt hozattak, akinek a kentelki hívek pásztorlása mellett feladatához tartozott az árokalji és a kerlési uradalmi cigányok gondozása is. Az 1622. évi jegyzőkönyv a lelkészi fizetés mibenlétét is rögzítette: minden gazda két kalangya búzát, 12 dénárt, egy szekér fát, kisdézsmát (csirke, malac, sajt) köteles fizetni. Ezen felül az esketésért 1 veder bor, a keresztelésért 2 dénár, temetésért 9 dénár és egy tyúk járt. A kántor fizetése a pap fizetésének egyharmada volt, az alkalmi szolgálatok végzéséért is megkapta a lelkésznek adott juttatás egyharmadát.[40] A gyülekezet nem volt hosszú életű, a 19. század elejére lélekszáma leapadt, 1812-ben csupán három református családból állt a gyülekezet, akiknek az utódai később elrománosodtak.[41] A templomról már 1785-ben azt jegyzeték fel, hogy omlófélben van,[42] 1794-ben pedig a vizitációs jegyzőkönyvben szűkszavú megjegyzés olvasható arról, hogy a templom tetőzetét lebontották, faanyagából pedig a mesteri telekre házat építettek.[43] 1812 előtt a templom összeomlott, annak köveiből Bethlen János gróf Árokalján istállót és pincét építtetett. Az évi vizitáción a gróf megígérte,

[35] Névkönyv 1888. 22.
[36] Uo. 21.
[37] Uo. 23.
[38] Uo. 9.
[39] SzDVM 308.
[40] Névkönyv 1888. 9.
[41] Nagysajói Prot. 299.
[42] Uo. 122.
[43] Uo. 186.

hogy a kentelki reformátusok számára téglából imaházat fog építetni. A főúr azonban 1812 decemberében meghalt, özvegye, Wesselényi Zsuzsanna ugyan nem tagadta meg férje fogadalmát, de meg sem erősítette azt.[44] A gyülekezet önállósága 1886-ban szűnt meg, amikor Vályi Elek espereslelkész Besztercére költözött az esperesi hivatallal együtt. 1890-ben két református volt a faluban. 1898-tól 27 református lélekkel Cegőtelke filiája.[45]

Kerlés. 1603-ban a település teljes egészében elpusztult, egyetlen ház sem maradt. Az újratelepítést követően, 1622-ben vizitálták, amikor összeírták az egyházközség vagyonát. A templomot 1692-ben és 1787-ben javították.[46] 1812-ben Bethlen Lajos gróf a lelkészt és a mestert a szolgálati lakásból erőszakkal kiköltöztette és új telekre telepítette. Annak ellenére, hogy a csere nem volt törvényes, ellene semmit sem lehetett tenni, sőt 1813-ban a haranglábat is lebontatta.[47]

Nagysajó. A káptalan legnagyobb és legjelentősebb gyülekezete. Itt eredetileg csak szász lutheránus eklézsia volt, viszont a helybéli Kemény család a 18. század közepén udvari papként magyar református lelkészt fogadott fel. Templomot, később lelkészi és mesteri lakást is építettek a magyar jobbágy családok révén felduzzadt reformátusságnak. Az egyházi tisztségviselők fizetéséről, a templom berendezéséről, fenntartásáról a főnemesi család gondoskodott, pénzt és földet adományozva az új gyülekezetnek.[48] A 19. század elején a református gyülekezet lélekszáma akkorára duzzadt, hogy papját már el tudta tartani.[49]

A szász gyülekezet, amelynek mindenkori papja egyben a káptalan dékánja is volt, anyagi biztonságát az eklézsia tulajdonában lévő földek és patrónusi adományok biztosították. A 19. század első évtizedeire az egyházközség anyagi biztonsága megingott. A lelkész fizetésében óriási elmaradások voltak, ezért Teleki Julianna 500 forint tőkét bocsátott az eklézsia rendelkezésére, hogy a helyi lutheránus lelkész fizetését annak kamatából pótolják.[50] A lelkészi fizetés rendezése mellett a lutheránus templom és parókia javításához szükséges összeg jelentős hányadát is Teleki Julianna adta, erre a célra több alkalommal is nagyobb összeget adományozott.[51]

A református gyülekezet helyzete csak a 18. század végén rendeződött. Temploma és parókiája ugyan volt, de nagy távolságra egymástól, és a tavaszi, illetve őszi áradások idején a Sajó vize rendszeresen veszélyeztette, sok esetben pedig a mesteri és a lelkészi lakást el is öntötte: *mikor a víznek áradása esett, a pap és mester a templomba nem mehettenek, megtörtént az is, hogy a Sajó vize megáradván, a pap és mester a víz árja előtt házok hijjain találták hellyekett. Könyveik, házi portékáik öszveáztanak, az házokon kívüll lévő szekér és eke eszközeiket a víz elhajtotta.*[52] Az eklézsia nyomorúságán Kemény Miklós özvegye, Vas Krisztina segített azzal, hogy a templom mellé egyik cselédjének házába, a saját gyümölcsösébe költöztette a mestert.[53] Később fia, Kemény Sámuel a lelkészi és mesteri telket felmérette és annak megfelelő telket hasított ki a templom melletti gyümölcsösből a

[44] Nagysajói Prot. 352–354, 373–374.
[45] SzDVM 308.
[46] Uo. 325.
[47] Nagysajói Prot. 325–326.
[48] Névkönyv 1888. 38.
[49] Nagysajói Prot. 342–343.
[50] Uo. 228–231.
[51] Uo. 212., 228., 293., 309.
[52] Uo. 310.
[53] Uo. 311.

megépítendő lelkészi lakás számára, sőt felvállalta a lelkészi lakás építési költségeit is (1812).[54]

A 19. század második felében a települést több csapás is érte. Az 1848-as forradalom idején a patrónusokat kifosztották, Szabó András református lelkészt a szász és román szabadcsapatok vasra verve elhurcolták, az egyházközségi és egyházmegyei iratokat pedig megsemmisítették. Az 1857. évi tűzvész a falu nagy részét elpusztította, beleértve a templomot, tornyát, a harangokat, a parókiát és a mesteri házat is. Az újjáépítés közegyházi segítséggel történt, 1886-ban már a virágzó egyházközség díszes orgonát vásárolt.[55]

Sófalva. A már többször idézett 1621. évi vizitációs jegyzőkönyvben ugyan nem említik Sófalvát, de a gyülekezet létezett, hiszen 1629-től kimutatható, hogy állandó lelkészt tartott. Temploma viszont nem volt, az istentiszteleteket még a 18. század végén is családi háznál tartották. Valamikor 1760 körül Sombori Lajos birtokos a saját telkére udvarházat épített, melynek egy részét úgy tervezték meg, hogy istentiszteletre is alkalmas legyen. A lelkészt azzal a feltétellel hívták meg, hogy Sombori Lajos házán kívül rendes istentiszteletet nem szabad tartania. A haranglábról az első ismert említés 1777-ből származik, amikor Nádudvari nevű birtokos a harangláb helyét harangostól együtt elfoglalta és csak a vizitáció közbenjárására adta vissza a gyülekezetnek.[56] Az 1857. évi tűzvészben leégett a templom tetőzete, a templomtorony, a mesteri és a lelkészi ház, a harangok is elolvadtak, amelyeket a galaci, akkor már használaton kívül lévő harang, valamint a Cserényiek által adományozott harangok egybeolvasztásával pótoltak.[57]

A faluban nagyszámú cigány református közösség is élt, tagjai vonakodtak bért fizetni. A kérdés rendezésére 1794-ben és 1807-ben került sor, amikor a cigányok kepefizetését a magyarokétól eltérő módon határozták meg: minden cigány évente négy napszámmal tartozott a papnak.[58]

Külön érdekessége a sófalvi gyülekezetnek, hogy több vizitáció is sajnálkozva állapította meg, a gyülekezet elrománosodott, annak ellenére, hogy a falu lakosságának csupán egyharmada volt román. 1777-ben Sombori Lajos kurátor jelentette a vizitációnak, hogy néhány, magát reformátusnak valló lakos magyarul már a Miatyánkot sem tudja.[59] 1785-ben a gyermekeiket iskolába nem járató szülőket fedte meg a vizitáció, és felszólította, hogy a küldjék gyermekeiket az iskolába, „ahol legalább a magyar nyelvet megtanulnák".[60] A felszólítás eredmény nélkül maradt, a későbbi vizitációk alkalmával is (1787, 1789, 1790, 1807, 1809, 1812, 1813) állandó gondként került elő az iskolalátogatás elmulasztása. 1813-ban a mester munkája és az iskolalátogatás számbavétele után jegyezték fel: *Ezen nemes ekklézsiában oskolába járó gyermekek most sem találtattak, holott annyira elhagyattatott az hallgatók között a magyar beszéd, hogy ezen szép számú magyar ekklézsiában alig vagyon két ember, ki magyarul csak meglehetősen is beszélhessen, a többek oláhul, lehet tartani attól, hogy utoljára oláh nyelven kelletik közöttök hirdetni az evangyéliomot.*[61]

A magyar nyelvtudás hiány a 19. században is gondként jelentkezett. 1856-ban az egyik jómódú presbiter egyetlen szót sem tudott magyarul, és több magyar családban is románul beszéltek. A folyamat megállítására Varró István lelkész tett próbát. Rávette a reformátuso-

[54] Nagysajói Prot. 311.
[55] Névkönyv 1888. 36.
[56] Nagysajói Prot. 75–78.
[57] Névkönyv 1888. 27.
[58] Nagysajói Prot. 246.
[59] Uo. 78.
[60] Uo. 123.
[61] Uo. 348.

kat, hogy magyarul beszéljenek, valamint ellenezte a vegyes házasságot. Neki köszönhetően a sófalvi magyar reformátusokban a század második felére jelentősen megerősödött a nemzeti öntudat.[62]

A sófalvi gyülekezethez filiaként tartozott a Simontelki leányegyházközség, amely az 1621. december 28-án megrendezett vizitáció idején még önálló volt (ekkor jegyezték fel, hogy az oltár és a papi szék felett festett kárpit volt). Ebben az időszakban a református lelkész fizetése a szász papokéhoz volt hasonló, annyi különbséggel, hogy minden gazda köteles volt a papnak 1–1 veder mustot adni. Az 1660 körüli török-tatár betöréskor a szőlősök elpusztultak, így a lelkész nem kapta meg a neki járó mustot. Utolsó lelkésze Georg Fabritzius (1754), akinek halála után a sófalvi gyülekezet 1848-ig használta a simontelki erdőt és földeket, amikor a helybéli román közösség azokat jogtalanul elfoglalta.[63]

Szászszentjakab. A lutheránus gyülekezet első említett vizitációjára, 1627. január 26-án került sor Törpényi Ábel Gáspár dékán vezetése alatt.[64] Nagyszámú kegytárgykészlete volt, iskolát és rektori állást is fenntartottak. Ugyanakkor lejegyezték a lelkész járandóságát is. A hallgatók kötelesek voltak megszántani a lelkész földjeit, fizették a kisdézsmát, illetve minden terményből (még a lencséből is) a tizedet, valamint minden gazda adott egy-egy szekér fát. Az alkalmi szolgálatok díja a következőkből állt. A keresztelés díja 3 dénár, a felnőttek temetésének díja 18 dénár, 1 tyúk és 3 kenyér, a gyermekek temetésének díja pedig 9 dénár, 2 kenyér és 1 tyúk volt. Az esketés kihirdetéséért 24 dénárt, az esketésért 1 cseber bort, a bevezetésért 3 dénárt, 1 kenyeret, 1 kalácsot és 1 pint bort kellett adni a lelkésznek. A lelkész évente egyszer 1 cseber borral vendégelte meg híveit. A mester fizetése a lelkészi fizetés egyharmadát tette ki.[65] A lelkész fizetését a gyülekezet és a lelkész megegyezése nyomán, a vizitáció beleegyezésével 1766-ban úgy módosították, hogy a kisdézsma helyett a hallgatók 1–1 veder bort fizettek.[66] Időközben a mester alkalmi szolgálatokért járó fizetsége is megváltozott. 1814-ben panaszolta a mester, hogy a temetéskor szokásos jutalmát (felnőtt temetésekor 6 dénárt és 3 kenyeret, gyermek temetésekor 6 dénárt és 2 kenyeret) a hívek nem akarják fizetni.[67]

Cegőtelkéhez hasonlóan Szászszentjakabon is sorozatosan rosszul fogadták a vizitációs bizottságot. 1772-ben a vizitátorok kénytelenek voltak elhalasztani a vizitációt a gyülekezet érdektelensége miatt.[68] 1777-ben, amikor a dékán kérdőre vonta és büntetéssel fenyegette meg az egyházfit a lelkészi lakás rossz állapota miatt, a helybéliek megfenyegették a káptalan elöljáróit, de végül megígérték, hogy kijavítják a parókiát.[69] Egy évvel később, 1778-ban azonban semmiféle vizsgálatot nem lehetett tartani a „nagy engedetlenségek miatt", ezért a dékán a világi karhatalomhoz fordult, hogy büntessék meg a gyülekezetet.[70] Feltehetően ennek köszönhető, hogy 1780-ban a vizsgálóbizottságot már példaszerűen fogadták, de 1781-ben a lelkészen és a mesteren kívül senki sem jelent meg a vizitáció előtt,[71] 1782-ben pedig azt jegyezte fel a jegyző, hogy a bizottságot „igen parasztul benevántálták", ezért a parciális elé idézték az eklézsiát.[72]

---

[62] Névkönyv 1888. 27.
[63] Uo. 29.
[64] SzDVM 355.
[65] Uo. 355.
[66] Nagysajói Prot. 52.
[67] Uo. 388.
[68] Uo. 61.
[69] Uo. 75.
[70] Uo. 80.
[71] Uo. 97.
[72] Uo. 101.

A faluban a szász közösség mellett románok is éltek, akik a 19. század első felében formálódtak leányegyházzá. Nagy számukat bizonyítja, hogy már a 19. század elején tanítójuk is van,[73] a dűlőnevek egy része is román eredetű (pl. Gropa cel Mare, La hodaie stb.). Templomukat 1813-ban építették.[74]

Magyar reformátusok a beköltözéssel kerültek Szászszentjakabra. 1807-ben 39 református élt (1890-ben már csak 7), akik közt a cegőtelki lelkész látta el lelkipásztori teendőket.[75]

Szászújős. Az eredetileg szász alapítású falu sorsa hasonló a többi településhez: a szászok kihalása után a nemesek magyar és román jobbágycsaládokat telepítettek a faluba. Sajnos a már sokat említett 17. századi vizitációs jegyzőkönyvben semmit sem jegyeztek fel erről a gyülekezetről.[76] A 18. század második feléről azonban már bővebb adataink vannak. Tudjuk azt, hogy református papja 1750-től van. A mesteri lakást 1762-ben építették, 1771-ből pedig fennmaradt a mester díjlevele, amely szerint évente a tanítónak az egyházi alapból 50 véka búzát és 10 szekér fát fizetnek, valamint a gyülekezet köteles 8 vékányi búzát vetni. A temetési éneklésért 8 susták és egy kenyér a járandósága.[77]

A gyülekezet növekedésével a régi templom kicsinek bizonyult, ezért 1784-ben a régit lebontották, de az új templom felépítése a Hora-féle felkelés miatt félbemaradt. Befejezésére csak 1794-ben került sor Vargyasi Dániel Kata hathatós támogatásával, akiben a gyülekezet egyben a patrónáját is tisztelte.[78]

Az 1848-as forradalomkor Szalma János református lelkészt a felkelő románok sarlóval lefejezték, a parókián található káptalani és egyházközségi iratokat pedig összetépték.[79]

Szentmáté. Az eredetileg szász település egyike volt a legjelentősebb evangélikus gyülekezeteknek. 1622. január 18-án vizitálták, amikor a földek összeírása mellett lejegyezték a lelkész és a mester fizetését is. Ez a következőkből állt: 24 cseber must (a lelkésznek kellett biztosítani az úrvacsorai bort), 1 besztercei köböl rozs (ebből 3 véka a mester illette), gazdánként 1 szekér fa, 10 vékányi vetés, amelyet ősszel be is takarítottak. Ezt egészítette ki a kisdézsma és a quarta, amiért cserében évente egyszer meg kellett vendégelnie a gyülekezetet. Keresztelésért 3 dénár és 1 kenyér (rektornak), felnőttek temetéséért 12 dénár és 2 kenyér, gyermek temetéséért 8 dénár és 1 kenyér volt a fizetség. A mester fizetése: minden gazdától 4 véka búza és rozs, valamint a lelkész fizetéséből a kenyér és fa egyharmada.[80] Ugyanekkor jegyezték fel azt is, hogy Heiszler Pitter és Hennick Máté az eklézsia ezüstpoharát, -tányérját 35 forintért, két harangját 63 forintért eladták.[81]

A falu, a környékbeli településekhez hasonlóan, az 1661–1663 közötti török-tatár dúláskor ugyancsak elpusztult, a lakosságot legyilkolták (a templom körül tömegsírt tártak fel). A pusztítás után a település birtokosa, a Haller család népesítette be, akik Darlacról és környékéről a kipusztult szászok helyére magyar ajkú lakosságot hoztak. A számtalan román dűlőnév viszont arra utal, hogy a magyarok mellett románok is voltak a faluban, akik 1730-ban szentelték fel templomukat.[82]

---

[73] Nagysajói Prot. 361.
[74] SzDVM 356.
[75] Névkönyv 1888. 63.
[76] Uo. 32.
[77] Újősi Egyházközség Levéltára C. 5.
[78] Uo. C. 5.
[79] Névkönyv 1888. 34.
[80] SzDVM 149.
[81] Uo. 149.
[82] Uo. 151.

A hagyomány szerint a református templomot 1660-ban építették. Belsejében több felírat is található: *Deo maximo manibusque sacrorum Barbara Antonii filia gentis Homonneae, decus Francisci Kendii magnanimi herois uxor, Volfgangii et Francisci filiorum mater Suavis: castiatis, pietatis, pudiciciae ornamentum hoc conditus fumulo, vixit obiit anno M D C LX. Mense Mai die sexto. Filii Maesti M. Paris P.* Egy másik felirat tanúsága szerint 1725-ben Teleki József és Bethlen Kata kijavíttatta és újrazsindelyeztette a templom tetőzetét: *1725. Die 3. Jun. Méltóságos gr. Teleki József uram kedves hitestársával méltóságos gr. Bethlen Kata asszonyságával együtt zsendelyeztette és menyeztette e szent templomot isten dicsőségére kegyes indulatjokból, magok mesterembereivel zágoni Asztalos Jánossal és Mátéi Biró Andrással.*[83]

Az Alesius Dénes-féle kiváltságlevél[84]

Kolozsvári Alesius Dienes, az evangyéliomnak az istenfiáról, a mi urunk Jézus Krisztus igaz istenről és emberről szóló és romlatlan szavát helyesen értelmező magyar és azokkal egybekapcsolt egyházak superintendense, a tekei és sajói káptalanokban lévő egyházak nagy tudományú tanultságában, erényben és kegyességben kitűnő lelkipásztorainak, továbbá a mi hatóságunk alatt lévő szász mező városok és falvak okos és körültekintő gerébjeinek s egyéb esküdt véneinek és bíráinak kegyelmet és hitbéli álhatatosságat kiván tisztének ajánlata mellett. Igen jól tudjátok, hogy mi ezen szent tisztre istentől hivatva választattunk és állíttattunk, hogy az egyházak kormányára helyeztetve legyünk, úgy a tudomány, mint az erkölcsök felügyelői, s hivatásunkhoz képest ügyeljünk ne csak arra, hogy az evangyéliom igaz tudományát a tanítók mindenütt az Úr egyházaiban tisztán, megrontás nélkül adják elő, hogy így az egy igaz Isten és üdvezítő ismerete tündököljék az egyházakban, hanem arra is, hogy az egyházi szolgák és valamennyi hallgatók s egyebek között azok élete és erkölcsei, kik az ifjúságot az iskolában kormányozzák és kormányzoni akarják, a mi gondviselésünk és szorgalmatos felügyeletünk által úgy képeztessenek és igazgatassanak, hogy Krisztus evangyéliomához méltóknak találtassanak és soha semmi botrányt ne okozzanak, mellyel az Úr egyháza megcsúfoltatnék és ami papi tisztünk az idegenek előtt rossz hírbe jönne. Mert nem csak a régi történelem bizonyítja, hogy épen mi magunk naponként szemeinkkel látjuk, hogy sok hitvány elme az evangyéliom ürügye alatt semmit egyebet nem keres, mint valami testi szabadságot, hogy valahára kívánságainak zaboláját megeresztve, minden iszonyú gonoszság elkövetésére szabadon rohanhasson.

Minthogy tehát minket ebbe az őrtoronyba Isten azért állított, hogy onnan az Úr egyházait körül tekinthessük s azokra vigyázásunkkal gondot viselhessünk s végre azoknak a fenyegető bajok ellen Isten segedelméből gondviselésünkkel, igyekezetünkkel, fáradságunkkal és hív fölügyeletünkkel javukra legyünk és semmi tekintetben meg ne engedjük, hogy Krisztus egyházai a mi gondviseletlenségünk miatt sérelmet szenvedjenek, vagy hamis tudományt, vagy valami rossz példa által megbotránkoztatva megcsúfoltassanak és a mi papságunk mások előtt rossz hírbe jöjjön, azért érett meggondolás és józan megfontolás után megállapítjuk, minemű tisztességes figyelemmel és mily illő renddel igazgattattanak az egyházak, mind ami a papok, mind ami a hallgatók életének, erkölcseinek és eljárásuknak képezését illeti, úgy, amint hajdan ezen tartományok egyházai kormányoztattak és másutt kormányoztatnak. Mert nem is lehet az egyház illő rend nélkül. Ugyanis az Isten Pál bizonysága szerint nem a zűrzavar, hanem a rend istene, és bizonyos, hogy ott nincsen egyház ahol nincs semmi illő rend, hanem ott valami óriási zűrzavar és kiállhatatlan fejetlenség van.

Először. Akarjuk, hogy a mi hatóságunk alá vetett káptalanokban mindegyik dékán Isten segélyül hívásával és isteni félelemmel, szavazatok által választassék, kik a többi lelkipász-

[83] SzDVM. 150.
[84] Névkönyv 1888. 25–30.

toroknak és magoknak az egyházaknak tudományokkal, fedhetetlen erkölcseikkel és tekintélyökkel elöljárói legyenek és alattvalóikat bizonyos tisztességes figyelemmel igazgassák, s viszont az alattvalók iránt tisztelettel és engedelmességgel viseltessenek.

Másodszor. Ha valamely pap, vagy iskolamester a dékán tekintélyét valami helytelenségből makacsul megvetendi, azon káptalanbéli testvérek által, amelyek kormánya alatt él, megintetvén, ha eszére nem térend, és bűnét megbánván, vétkéért a dékán és káptalan előtt magát megalázva bocsánatot nem kérend, akkor az ilyen engedetlent a dékán és káptalani testvérek érdeme szerint büntessék, vagy azonnal elmarasztalva, bűnbánatra kényszerítsék, vagy ha különben is nyakas és bánhatatlan lenne, az olyat tisztétől megfosztani és a község által a helységből kiűzetni tartozzanak, hogy az ilyenek példája által mások elrettentve vagy megjavítsák magokat, vagy tudják meg, hogy hasonló büntetést fognak kapni.

Harmadszor. A dékán a papságot gyakorta gyűlésbe híván intse az egyházok papjait, hogy tartsák magokat tisztökben, s ne hágják át, s ne járjanak túl hivatásuk határain, s magokat idegen hivatás tiszteibe avatva, ne légyenek mindenben kapkodók. Ha ilyenek találtatván és megintetvén, engedni nem akarnának, fenyíttessenek vétkök nagysága szerint, a részegeseket, veszekedőket, közbotrányok okozóit pedig a káptalan dékánjai és testvérei annyival is inkább keményebb fenyítékkel büntessék.

Negyedszer. Rendeljük, hogy a papok vagy iskolamesterek közül senki, valamely plébániára, vagy iskolai szolgálatra hivatva föl ne vállalja az ajánlott tisztet a dékán és az egész káptalan tudta nélkül, s ne is bocsáttassék be addig a dékán által, míg azon vidék dékánjának tisztességes bizonyságát elő nem mutatja ahonnan hivatott. Különösön pedig az iskolamesterek, a nép kedvét megnyerve, vagy valami más gonosz úton-módon ne tolakodjanak be, lelkipásztorok akaratja és beleegyezése ellenére, és minekutána az iskola igazgatójához járultak, hivatásuk munkáiban serénységet bizonyítsanak, hogy az ifjúság tisztességes tudományokat és isteni félelmet tanuljon. Ha ellenkezőt mívelők találtatnának, a dékán által fenyítessenek, vagy fosztassanak meg tisztöktől mindaddig, míg vétkeikért bűnbánatot teendenek, vagy a káptalan tekintélyével üzettessenek ki a helységből, mint az egyház szemetei.

Ötödször. Az iskolamesterek választását teljességgel nem a tudatlan község, hanem a lelkipásztor és káptalan ítéletére bízzuk.

Hatodszor. Minthogy az évi fizetés ügye miatt az egyházak papjai közt gyakran perek támadnak, közönséges végzésből határoztatott, hogy valamely lelkipásztor távozta után, akár éltében, akár halála által történjék a dolog, a dékán menjen oda és maga mellé vévén egy vagy két testvért, a távozónak vagy örökösének Mátyás vagy Gergely napja körül az évi fizetés negyed részét, hónapja vagy keresztelő János napja körül felét, Bertalan napja vagy körül-belül akörül háromnegyed részét, Mind-szent, vagy Márton napja körül az egész négynegyed részt ítélje meg.

Hetedszer. A dékánok vigyázzanak rá szorgalmatosan, hogy a nemesek vagy tisztjeiknek, s a világiaknak meg ne engedjék a jámbor papokat a helyökből elűzni a senior vagy a káptalani testvérek tudta nélkül.

Nyolcadszor. Senki valamely papságra meghívatva addig abba belépni ne merészeljen, míg meg nem tudta, hogy elődje ki van elégítve.

Kilencedszer. Senki az egyházfi fizetésből vagy örökös jószágokból semmit elengedni vagy elcserélni vagy elvesztegetni ne merészeljen, kivettetés büntetése alatt. Mert azokat a jószágokat, melyek egyszer Istennek vannak szentelve, világi célokra fordítani nem szabad.

Tizedszer. Hogy a templomokban zűrzavarok és botrányok ne támadjanak, akarjuk, hogy a mesterek előbb éneklendő szent történetet az iskolában tiszttársaikkal és a gyermekekkel nézzék át, vagy valami mást csinálva, hanem figyelmetesen legyenek jelen.

Tizenegyedszer. A lelkipásztorok vagy iskolatanítók közül senki a másikot csellel, vagy ravaszsággal ki ne túrja, valamit az évi fizetésből elengedve, mert ha ilyenek találtatnának,

minden mentség nélkül megbüntettetnek s utoljára tisztöktől megfosztatnak s a káptalanból kivettetnek.

Tizenkettedszer. Ha valamely iskolatanítónak útra kell mennie, már az akárhová történjék, akarjuk, hogy az a lelkipásztor tudtával és engedelmével légyen, mert tisztességes dolog, hogy lelkipásztora előtt mestere távol létének oka tudva légyen.

Tizenharmadszor. Ha a lelkipásztor és az iskola igazgatója között valami viszálkodás találand támadni, melyre nézve nem lehetne közöttök másképpen egyességet csinálni, hanem ha törvény útján, vigyék ügyöket, a dékán és az egész káptalan ítélete elé, s ott döntsék el, hogyha a dékán és a káptalani testvérek ítéletével, akár az iskola igazgatója, akár a lelkipásztor meg nem elégedve, a superintendens elébe akarandja vinni, az egész pert írásban a káptalan pecsétje alatt szabd légyen általvinni.

Tizennegyedszer. A papságra hivatottak ne járuljanak e szent rendhez, és a kéz főre tételéhez, hanem ha a káptalan közönséges bizonyságával, melyből meglehessen ismerni, hogy törvényesen hivatott meg, és életét tisztességesen folytatja.

Tizenötödször. A házassági ügyekben, melyek gyakran fontosoknak mutatkoznak, a dékán ne ítéljen, vagy ne mondja ki a végzést, hanemha a káptalan ítélete szerint.

Tizenhatodszor. A házasság ne engedtessék meg az oldalági atyafiak között, berekesztőleg negyed-iziglen sem egyenes, sem mellékágon, s ne engedtessék meg senkinek első felesége vagy férje halála után ugyanazon nemzedékből más nőt venni, vagy máshoz menni férjhez, mert az Isten a vér tisztaságát akarja, amint a Szentírás bizonyítja.

Tizenhetedszer. Az egyházak papjai a házasságra lépő személyeket ne adják össze házassági hit vagy eskü nélkül.

Tizennyolcadszor. A dékán tiszti szerint tartozzék két vagy három testvért maga mellé véve, a hatósága alá vetett egyházakat esztendőnként kétszer sorba járni és megvizsgálni.

Tizenkilencedszer. Rendeljük, hogy az előterjesztett ügyekben való ítélethozatalban szerénység és illő rend legyen, úgy hogy egyik a másikat zajosan ne háborítsa, nehogy a szóló beszéde valakinek helytelen közbeszóllása által félbe szakíttassék. Mondják el tehát szerényen véleményöket magok az ifjabbak, s azután a dékán legutoljára adván a végszót, fejezze be, s akinek értelme józanabbnak fog ítéltetni, az hirdettessék ki a széken a perlekedők előtt. Ezt a rendet mutatja Pál 1Korintus 14,29-ben: „Ketten vagy hárman beszéljenek, a többiek ítéljenek", mer rút dolog olyan esetben, mikor Isten ítélete hozatik, óriási lármával veszekedni, melyben senki se hall semmit.

Huszadszor. Akik ezen határozat ellen, melyek mind a természet törvényével, mind Isten szavával, mind magokkal a régi és tisztább egyház kánonaival és fenyítékével megegyeznek, makacsul vétkeznek, azoknak a rájok szabott fenyítéket vagy más tartozó büntetést semmi módon nem kell elengedni, vagy csak bármi módon is enyhíteni kétszáz forint büntetés terhe alatt.

A kiadásról és az átírásról

A forrás

A Nagysajói Káptalan vizitációs jegyzőkönyve a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Könyvtárának levéltárában található az Ms. 9. szám alatt. A jegyzőkönyv nagyon rossz állapotban van. A különálló, valamikor egybefűzött, de mára kötéstábláját elvesztett első kötet 144 oldalt tartalmaz. Az első 21 oldal hiányzik, így csak az 1745 és 1789 közötti vizitációk anyagát tartalmazza. Szélei töredezettek és szakadozottak, ezért sok helyen sérült a szöveg. Nedvesség is érhette a kéziratot, hiszen jó néhány oldalon a tinta elmosódott, ami a szöveg kibetűzését rendkívül megnehezítette, helyenként pedig lehetetlenné tette. A második kötet az 1789 és 1814 közötti vizitációk anyagát foglalja magába. Állapota kiváló. Bőrből készült kötéstáblái viszonylag jól átvészelték az idők viszontagságait. A szövege min-

denütt olvasható, nem szakadozott, és nedvesség sem érte. Nemrég alapos fertőtlenítési és gombátlanítási folyamaton esett át.

Mindkét kötetet eredetileg már megszámozták, a két kötet számozása folyamatos és pontos. Ezért nem is számoztuk újra, annak ellenére, hogy hiányzik az első 21 oldal, reménykedve a hiányzó oldalak előkerülésében.

A kötetek értékét növeli az, hogy az 1621-ben megkezdett és a 1888-ban még ismert első jegyzőkönyv mára elveszett. A kezünkben lévő kézirat így az egyetlen hiteles forrásunk a káptalan 18. századi életére vonatkozóan. Sajnos a gyülekezetek levéltárai sem segítettek a múlt pontos feltárásában, a vizsgált korból származó iratokat csak az újősi gyülekezet levéltárában találtunk.

Az átírás

Tekintettel arra, hogy még nincs egységes, a Magyar Tudományos Akadémia által is elfogadott átírási szabály, ezért mi az Erdélyi Múzeum-Egyesület forráskiadványainak, illetve az *Erdélyi Református Zsinatok Iratai*nak átírási szabályait követtük. A mássalhangzókat többnyire betűhíven írtuk át, még akkor is, ha ez ellenkezik a mai magyar helyesírás szabályaival (pl. *mellyet, ollyan, sellyem kissebb, ekklézsia* stb.). A *tz,* illetve *ts* nálunk *c*, illetve *cs* betűkként szerepelnek. Hasonló módon, ha az *i* betű *j* hangot, az *s* betű *zs* hangot jelöl, a mai hangalak szerint írtuk át (pl. *ifiú* helyett *ifjú*, *eklésia* helyett *eklézsia*). A magánhangzókra az ékezeteket ugyancsak a mai helyesírási szabályok szerint tettük ki. A központozást értelemszerűen használtuk, a köznevek egybeírásánál szintén a ma érvényes szabályok szerint jártunk el. A személy- és helynevek helyesírásán nem változtattunk, csupán a keresztnevekre tettük ki a mai helyesírásnak megfelelő ékezeteket, a helyneveket pedig – ahol a mai használat megkövetelte – egybeírtuk, meghagyva az eredeti nagy kezdőbetűket.

A vizitáció természetes menetéhez tartozott az is, hogy valamely gyülekezetet látogatva, a következő évben visszalapoztak a korábban rögzített szövegre, felfrissítették az előző évek adatait, és ha szükség volt, áthúzták azokat, vagy megjegyzéseket írtak melléjük. A későbbi bejegyzéseket dőlt betűvel szedtük, a kihúzásokra pedig lábjegyzetben hivatkozunk. Gyakran előfordult az is, hogy sokszor oldalnyi helyeket hagytak ki a későbbi betoldásokra, ahová viszont nem mindig került adat, ezeket lábjegyzetben jelezzük. A jegyzőkönyvek oldalszámait szögletes zárójelbe tettük. A nyilvánvaló hibákat vagy elírásokat [!]-lel, a bizonytalan olvasatot [?]-lel, a megrongálódott és megcsonkult lapok szöveghiányát [...]-sal jelöltük.

Végül, de nem utolsósorban itt szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik a vizitációs jegyzőkönyv kiadásra való előkészítésében támogattak. Illesse köszönet Buzogány Dezsőt és Sipos Gábort, e sorozat (EREA) szerkesztőit, amiért a munka folyamán szakmai tanácsokkal támogattak és bátorítottak. Külön köszönöm Winkler Bálint önzetlen segítségét, aki vállalta, hogy a német nyelvű vizitációs jegyzőkönyveket átírja, valamint köszönöm Benkő Mihályné Zonda Tímeának, hogy segített összeállítani a német nyelvű szövegrészek tárgymutatóit. Az átírt szöveg eredetivel való egybevetésének nehéz és hálátlan feladatát Tóth Leventének és Ősz Sándor Elődnek köszönhetem, akik éjt nappallá téve vállalták a fáradságos munkát. Az átírt jegyzőkönyv alapos és nagy szakmai hozzáértésről tanúskodó lektorálását Dáné Veronka végezte el, külön köszönet érte.

Kolumbán Vilmos József

Alsóbalázsfalva

1778

AlsóBalásfalva wurde den 18ten Martii besucht, bey abwesenheit des Heilige Ecclesiae Pfarrers[1]

Wolte uns niemand beherbergen, so nahmen wir in dem späten Abend unsern Marsch auf FelsőBalásfalva und da über Nacht blieben wir.

1779

Eodem die [anno 1779 4ta Martii] Alsóbalásfalva is köszöntetvén a szent visitatoroktól[2]

Semmi igazítást a loci minister dolgaiban nem tehete, mely szerint békességes maradhatása lehessen. Kire nézve az egyik ottlakó patronusnak jelenlétiben arról való discursussa a visitator atyáknak, minémű canalison lehessen transpositiot tentálni a venerabilis Capitulumba, hogy az mostan szenvedő atyafi is consoláltathatnék és szolgálattya jutalmáért járandó mindenféle quartaját, melyet egyik patrónussa ki nem adott, [85] kinyerhetné.

Efelett nagyon resentiállya azt is a Szent Visitatio, hogy a parochialis földeknek némely részit egy Létzfalvi nevezetű ollyan embernek adta légyen által titulatus Cserényi István úr, aki a pappal azon földekben termett gabonát fel nem osztotta, maga is bért a papnak nem fizetett, decanus uram pecsét által való citáltatását is floccipendálta, mely cselekedetei a külső magistratusnak hogy általadattassék, decanus uramtól ítéltetett.

1790

Anno dieque ut supra [1790 24a Februarii] az alsóbalásfalvi nemes ecclesia is visitáltatott[3]

Az ecclesia és a loci minister között szép egyességet talált, azon kívül, hogy három hallgatók semmi bért a papnak adni nem akarván, hogy ezután, mint más capitulumbéli magyar ecclesiakban lévő hallgatók, ezek is a bért vagy kepét papjoknak megadják, végeztetett.

1793[4]

Sófalván is bizonyos okon a Visitatio elhaladott, a két Balásfalván hasonlóképpen.

---

[1] Nagysajói Prot. 81.
[2] Uo. 84–85.
[3] Uo. 161.
[4] Uo. 182.

1808

1808. esztendőben Januariusnak 18-án elkezdvén az esztendőnként való Szent Visitatiot tiszteletes dékány Schatz Mihály uram notariussával, tiszteletes Szász Lőrintzel folytatta az alább írt módon AlsóBalásfalván, amely reformata nemes eklézsiában a fungens loci minister tiszteletes Szilágyi György uram[5]

Ezen eklézsiának vagynak régi pénzbeli pium legatumi, amellyek néhai tekintetes Cserényi Dániel úr curatorsága alatt lévén, holta után maradott a feleségére, tekintetes Pelei Juliánna úrasszonyra, kit a Visitatio honorifice requirálván és kérvén, hogy számadoljon, de azt felelte, hogy azon jókat nem bocsátja papi directio alá, következésképpen a venerabilis Capitulum protocollumába beirattatni sem engedi, hanem, ha úgy tetszik, fele részének szaporgatását a másik fél possessornak, úgymint tekintetes Cserényi Ferentz úrnak általbocsátja, de ez a most tisztelt úr így nem akarja, hanem ha azok az eklézsiai bonumok, mint domesticus curatornak egésszen általadattatnak, úgy egész igyekezettel az eklézsia hasznára megtartatni és szaporgatni kíványa, s egyszersmind azt is kívánnya titulatus Cserényi Ferentz úr a Visitatiotól, hogy effectuálja azt, hogy a domesticus curatorság szállítassék a titulatus úrra, melyen igyekezett is a Visitatio, de a fenn tisztelt curatrix úrasszony a Visitatio igyekezetének nem engedett, mivel sem számadolni nem akart, sem az eklézsia egész javainak gondviselését és szaporgattatását a másik fél possessor úrnak általadni nem akarta, melynél fogva kénteleníttetik a Visitatio ezen dolgot a főtisztelendő püspök úrnak általírni, instálván egyszersmind alázatoson, méltóztassék kieszközölni, hogy az írt szegény eklézsia javaiban tovább is kárt ne szenvedjen.

1809

Azon esztendőben és napon [1809. március 7.] elment a Visitatio az a[lsó]balásfalvi reformata eklézsiába is tiszteletes Szilágyi György uram papságába[6]

De minthogy a néhai tekintetes Cserényi Dániel uram özvegye, tekintetes Pelei Juliánna asszony, akinek gondviselése alatt valának az eklézsia javai, éppen azon időtájban halálozott vala meg, és a másik tekintetes possessor úr is nem lévén odahaza, azért itten semmi dolog igazításba nem vétethetett.

1810

1. Ezen reformata ekklézsia visitálására elment a Szent Visitatio Januarius 23-án, de a néhai Cserényi Dánielné Pelei Juliánna asszony halála akadály lévén, ekkor nem visitáltathatott. Másodízben május 3-án 1810-ben megvizsgáltatván tiszteletes Szilágyi György uram papságában, semmi panasz sem a tiszteletes papnak ekklézsiája ellen, sem az ekklézsiának a tiszteletes papja ellen nem vala[7]

Néhai Cserényi Dánielné, Pelei Juliánna asszony az ekklézsia javairól való vigyázatot magánál tartván, azokról számolni sem egyszer, sem másszor Visitatiok alkalmatosságával semmiképpen nem akart 10 esztendők alatt. Most tekintetes Cserényi Ferentz úr, az Isten házához való buzgó szeretettől indíttatván, a néhai asszonynak az ekklézsia javairól való holmi diribb-darabb jegyzéseit és egy 1800-ban készített jövedelméről szólló inventariumát

[5] Nagysajói Prot. 251.
[6] Uo. 278.
[7] Uo. 305–307.

az ekklézsia javainak submittálá a Szent Visitationak, hogy azokból az instrumentumokból az ekklézsia kevés pénzbeli javait keresné ki az Szent Visitatio és készíttene egy tökéletes számadást, melly az ekklézsia ládájába tétessék. [306]

Ezek szerint találtatott:

	hfl.	dr.
1mo Kiadott tőkepénz Kiffa Szolovesztrujnál 5 mf. 10 pénz; Tsimpojás Juonnál 10 mf. 20 pénz; Borzovai Istvánnál 10 mf. 20 pénz, contractus nélkül, melly írt summa	25	50
2do Néhai tekintetes Cserényi Dánielné Pelei Juliánna asszonynál 1801-től fogva haszon nélkül heverő capitalis secundum documentum A. et B. Ennek nyolc esztendei legalis interesse mf. 37 dr. 36	77	97 ½
Ugyan a néhai asszonynál 1800-ban kezéhez vett capitalis secundum inventarium 1800	70	94
Ennek nyolc esztendei legalis interesse mf. 34		
Ismét a néhai asszonynál 1802-től fogva heverő capitalis secundum documentum A. et B.	25	50
Ennek hét esztendei legalis interese mf. 10 dr. 71		
3^{tio} Méltóságos liber baro Bánfi Anna asszony agnoscálá az 1800. esztendőben a tiszteletes exmissusok által költ inventarium szerint, hogy az ekklézsia cassajában menendő 26 magyar forintokkal és 31 pénzekkel tartozik a nemes ekklézsiának. Azt is ugyanakkor, hogy egy 30 vonás forintos kalangya szénája az ekklézsiának őnagyságánál költ el. Ezen kívül 25 vonás forinton eladatik egy kalangya ekklézsia szénája, mellynek árrát percipiálja is az asszony a tiszteletes pap Szilágyi György uram testimoniuma szerént. Tiszteletes Szilágyi György uram levál az ekklézsiától kölcsön 20 vonás forintokat, melly három esztendei papi fizetésében nemes tekintetes Cserényi István úr által, kivel eggyütt élt a méltóságos asszony akkor, imputáltatik. Ezen négy positio, mint purum liquidum imputáltatik a méltóságos asszonynak	102	81
4to Néhai tekintetes Pelei Juliánna asszonynak az 1800-ban költ inventarium szerént 42 mf. és 74 pénz tovább való bizonyítás és megmutatás végett kitétetett volt difficultasba, mellyről minthogy simpliciter nem doceált az akkori curatrix asszony, mint liquidum debitum imputáltatik. Ennek felette két kalangya szénának az árrát, 43 mf. és 20 pénzeket a tisztelt néhai asszony tulajdon keze allírása alatt kezéhez 9-dik Augusti 1801 vett. A számvétel alkalmatosságával 3 kalangyácska széna volt, kettő eladatik s percipiálja is 43 mf. 20 pénzekben. Egyről nincsen semmi jegyzés, ez difficultasba kitétetik	42	74
[307] 5to Halmi Mihály uramnál reversalissa mellett	13	90
6to Törpéni Morra Sigánál contractus mellett Ennek négy esztendei, négy holnapi önként ígért interesse mf. 18 dr. 55.	28	56
7mo Alsóbalásfalvi Vunka Dávid és Juonnál contractus mellett Ennek restans interesse mf. 10 dr. 71.	15	30
8vo Készpénz eladott interes széna árrából gyűlt 206 mf. 26 dr. A tiszteletes exmissusoknak 3 napi diurnumba adatott mf. 4. A parochiara tett költség refundatiojára mf. 2.		
Marad	200	26

Melly summára való inspectiot magára vállalta tekintetes Cserényi Ferentz úr.
Béíratott Szabó András mk. Capitulum ordinarius notariussa által.

1812

18-dik Februarii ment a Visitatio ezen reformata ekklézsiába tiszteletes Szilágyi György uram papságában, azhol az ekklézsia nagyobb részén a tekintetes Cserényi Ferentz úr udvara népéből állván, Cserényi Ferentz úr otthon nem lévén, nem visitáltathatott[8]

A tiszteletes pap és egyházfi Borzovai István feladások szerént az Úr asztalára tartozó jók megvagynak, mellyeket magánál tart a tekintetes domesticus curator Cserényi Ferentz úr.

Az ekklézsia jószága, szántóföldei, szénaréttyei az 1754-béli matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

1813

23-dik Martiusban pap tiszteletes Kováts Mihály uram, domesticus curator, tekintetes Cserényi Ferentz úr, hites egyházfi Borzovai István jelenlétekben[9]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, háza népe és magaviseléséről dicsértetik.
2. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.
3. Botránkoztatók nincsenek.
4. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak.
5. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.
6. 1810-ben május 3-dik napján tekintetes Cserényi Ferentz úr 200 magyar forintot 26 pénzt bankócédulában az ekklézsia pénzbéli jövedelmei nevelésére készpénzben kezéhez vészen. 1810-ben, 1811-ben és 1812-ben szaporodott 331 mft. 98 pénzekre bankóban. Tészen váltócédulákba 66 mf. 39 dr., lészen hát:

Perceptum:	hfl.	dr.
a. Az 1810-ben folyt számadásból 200 mft. 26 dr., nevekedés 131 mf. 72 dr., melly tészen váltóban, cédulában	66	39
b. az 1810-béli számadáskor contractusban találtatott pénzből percipiál domesticus curator tekintetes Cserényi Ferentz úr	12	–
c. Interesből két adóstól	6	–
d. Perselyből	2	–
Summa	86	39
Erogatum:		
a. A tiszteletes pap facultatiojára rhf. 4, útiköltségbe Enyedig s onnan vissza 5 rhf. Facit	10	80
b. Folyó esztendei Visitatio diurnumába két személynek	6	–
Summa	16	80
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	69	59

Nota bene: Három contractusban találtatik egyben 34 rhf.
Másban [találtatik] 5 rfl. 6 xr.
Harmadikban [találtatik] 7 rfl. 18 xr. 3/[...]
A contractusok summaja rfl. 46 xr. 24 3/5.

[8] Nagysajói Prot. 319.
[9] Uo. 350.

1814

Alsóbalásfalván 19-dik Februarii.

1. Reformatus pap, tiszteletes Kováts Mihály uram, egyházfi Borzovai István[10]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, háza népe és magaviseléséről dicsértetik.

[384] 3. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.

6. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-beli és ezen 1814-ben is megújjíttatott matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

7. Domesticus curator tekintetes Cserényi Ferentz úr nem lévén odahaza, az ekklézsia jövedelméről való számvétel haladott a jövő esztendei Visitatiora.

Jegyzés: Ezen reformata nemes ekklézsiában feles számú esztendők alatt kedvességgel szolgált pap tiszteletes Szilágyi György uram kétszeri guttaütés által tagjaiban megerőtelenítetvén, egész teste reszketegessé lett, annyira, hogyha papi hivatalát a praedikállás és könyörgés által folytathatta is, testének erőtelenségével hallgatóinak unalmokra volt, nevezetesen az úri szent vacsora kiszolgáltatásában. Szánakozásra méltó erőtlenségén sokat nyomván az időség, maga is az említett tiszteletes pap szívreható módon érzette s 1812-dik esztendőben Januarius 6-dik napján az Árokallyán tartatott Partialis Synodust levele által megkeresvén, kéri, hogy végye a Szent Partialis tekintetbe nyomorult sorsát, s ha a tekintetes possessoratus papot kérne hellyében, légyen öreg és erőtelenségében a Szent Partialis segedelmezéssel. Úgy is lett, hogy azon Partialis Synodust tekintetes Cserényi Ferentz úr az alsóbalásfalvi nemes ekklézsiának domesticus curatora levele által felkeresi és jelenti, hogy megöregedett és elerőtlenedett pap tiszteletes Szilágyi György uram a nemes ekklézsiának úgy nyilatkoztatta ki magát, hogyha a nagykegyelmű Isten addig és azután is életét nyújtja, azon esztendőben esett Szent György napon túl nem szolgál, erre nézve a domesticus curator úr újj papnak béviteléről tészen jelentést a Szent Partialisnak. A Szent Partialis Synodus mind a tiszteletes megnyomorodott pap kérése, mind a tekintetes domesticus curator úrnak jelentésére illyen választ adott. A domesticus curator úr szokott kegyessége gyakorlására végye tekintetbe az elerőtelenedett, megnyomorult tiszteletes papnak siralmas állapottyát, légyen hajlandó és segítséggel a tiszteletes pap mellett, hogy vihessen maga mellé segédet (káplánt) kepéjéből, pótolván azt a nemes ekklézsia is. A Szent Partialis válasszára segédet vitetett a nemes ekklézsia, tiszteletes Kováts Mihály uramot. Tiszteletes Szilágyi György uram önként kiköltözött a papi házból, ment a parochia után tartozó zsellérházba lakni, azon házat is 1813-dik esztendőben minden kepéivel együtt önként elhagyta és egyik leányához ment lakni a maga tulajdon jószágába SzászÚjjŐsbe.

[10] Nagysajói Prot. 383–384.

Alsóbudak

1790

Eodem die [Anno 1790 die 10 Martii] a kisbudoki reformata ecclesia is visitáltatott[95]

Holott az ecclesia és papja, tiszteletes Hegyi András uram között semmi controversia nem volt.

1792

1792 2 Maji[96]

A kisbudoki reformata ecclesiaból változtatván lakását 29 esztendőknek elfolyások alatt ott lakott atyánkfia, tiszteletes Hegyi András uram SzászCzegőbe, azon nemes ecclesia kívánságára megtette vala venerabilis Capitulumunk két notariussai által visitatiobeli kötelességét anno 1792 die 11[a] Aprilis, de mivel akkor csak két érdemes tagjai voltak jelen a nemes ecclesianak, arra nézve a több rész azt kívánta, hogy a Visitatio újra ventiláltassék és az egész ecclesia jelenlétében mennyen véghez a Visitatio.

Requiráltatván azért mi, fellyebb írtak, elmentünk azon nemes ecclesiaba anno 1792 die vero 2[a] Maji, az előnkbe adatott dolgot ventiláltuk és végeztük e következendő módon:

1[mo] Vagyon a k[is]budaki reformata ecclesianak tiszteletes Hegyi András uramnál 30 magyar forintja legalis interes mellett ab anno 1776 die 22[a] Januarii ad annum 1792 diemque 22[dum] Januarii, amint ez mutatya tekintetes Fogarasi István úr néhai Székelly Gábor úrnak azon 30 magyar forintoknak megadásáról való egy quietantiaja, mellyből nem tetszik ugyan ki, hogy a fenn írt tiszteletes Hegyi András uram akkor mindjárt leválta volna azon 30 magyar forintokat tisztelt Fogarasi István úrtól, de a loci minister is nem doceálhatván de die levationis a Szent Visitatio felvészi a quietantiaba specificált 1776[dik] esztendőt, úgymint amellyben néhai Székelly Gábor úr megadta titulatus Fogarasi István úrnak azon ecclesia 30 magyar forintokból álló kicsiny capitalissát, és hogy azon idő, úgymint 16 esztendőktől fogva való interessét capitalissal együtt, melly tészen in summa hf. 58 dr. 80 tiszteletes Hegyi András uram megfizesse, végezte.

2do Referálá mind az előbbeni, mind pedig a mostani Visitationak a tiszteletes loci minister, hogy gyakor ízben urgeálta a nemes ecclesiat a parochian némelly szükséges, elkerülhetetlen épületeknek megépítésekre, de minden effectum nélkül, mellyre nézve kénteleníttetett maga azon épületet felépítteni, melly épületeket a nemes ecclesia mind a két Visitatioba acceptált, de illyen külömbséggel, hogy az első Visitatioban úgy határoztatott volt meg, hogy a loci minister épületekre tett költségét az ecclesia fizesse meg ki-ki a maga tulajdonából, az ecclesia capitalissa pedig interessével együtt maradjon intacte, de a mostani Visitatioban némelly része az ecclesianak azt kívánta, hogy a loci minister épületekre tett és acceptált költsége az ecclesia capitalissának interesséből defalcáltassék.

A loci minister által 29 esztendőktől fogva tett építések, mellyek acceptáltattak ezek: Három üveg ablakok, a házba egy zöld kállyhás kemence. A kamarának reparatioja. Egy csűr. Három rendbeli harangkötél a visitatorium protocollumba feltaláltatott 8. visitatio. Mellyek levi calculo vétetvén, feltésznek in summa hf. 25 dr. 84. Ezen épületek summaja

---

[95] Nagysajói Prot. 164.
[96] Uo. 177–178.

kivétetvén az ecclesia 30 magyar forintból már 58 dr. 80 exsurgált capitalissából marad a loci ministeren fizetnivaló hf. 32 dr. 96.

3^{tio} Lévén a loci ministernek tekintetes Fogarasi István úrnál pénzbeli fizetése restantiaban 4 esztendőkről hf. 24 titulatus Székelly Sigmond úrnál hf. 25, így declarálá [178] magát a loci minister a Visitatio előtt, hogy mihellyt a titulatus urak azon elmaradt fizetését megadják, azonnal őkegyelme is, amivel az ecclesianak tartozik, mindjárt mind egy pénzig megadja, vagy ha az uraknak úgy tetszik, a titulatus két possessor uraknál lévő 49 mft. restantiaból vegyék ki a loci minister ecclesianak tartozó 32 dr. 96 adósságát és csak a supernatans 16 mft. és dr. 4 adják a loci ministernek, a 32 mft. pedig és 96 pénzt elocálják ahová jobbnak látyák.

4-to: Referála a loci minister a Visitationak, hogy k[is]budaki két titulatus hallgatóinál eke, fa és zabbéli restantiaja is volna, mellyről doceálván a loci minister, reményli a Szent Visitatio, hogy azon titulatus hallgatóknak szívekben vagyon annyi ereje ama közönséges arany regulanak: Suum cuique reddendum, hogy e részben is a tiszteletes loci minister consolatio nélkül nem fog maradni.

1793

[Anno 1793 die 24 Februarii][97]

KisBudokon pap nem lévén, visitatio nem volt.

1796

[Anno 1796 die 12^{a} Martii][98]

K[is]Budakon a Visitatio az ecclesiat otthon nem találta.

1798

Anno 1798 die 29^{a} Januarii[99]

Elkezdődvén a Visitatio KisBudokon, az ecclesia és pap között semmi panasz nem volt. Hanem a besztertzei filialis ecclesia egymás között meghasonlván in hoc tertio, hol tartassék templom, némellyek akarván a váron kívül Molnár János, mások a Szalai Jósef házánál, elhagyván minden ok nélkül a várban eddig titulatus Sombori Lajos úr házánál tartatott isteni tisztelet hellyét, holott most is és ezután is a praetitulatus úr örömest engedi, sőt akarja az isteni tiszteletet a maga házánál gyakoroltatni. Mellyre nézve, minthogy a méltóságos Fő Consistorium egyenesen evégre conferált esztendőnként a kisbudoki református papnak 20 magyar forintokat, hogy Besztertzére bizonyos időben béjárván, a városon lévő szolgáknak, szolgálóknak, gyakorta ott quartéllyozó katonáknak, mesterlegényeknek s hostátban lakóknak isteni tiszteletet tartson. Parancsolja azért a Szent Visitatio tiszteletes Tömösvári György uramnak, mint besztertzei filialis ecclesia papjának, hogy amint ennekelőtte már jó darab időtől fogva a titulatus Sombori Lajos úr házánál a várban tartatott az isteni tisztelet, úgy ezután is, hogy őkegyelme ott és kemény büntetés alatt nem másutt

[97] Nagysajói Prot. 182.
[98] Uo. 199.
[99] Uo. 204.

gyakorolja a rendes isteni tiszteletet, annyival is inkább, hogy az újj katonáknak a hostátba nem szabad kijárni, változhatatlanul végezé a Szent Visitatio.

1801

Anno 1801 die 5ª Maji[100]

Ezen kisbudoki vacantiaban levő kicsiny ecclesia megvizsgáltatván, follytak a következendő dolgok:

1° Vagyon a titulatus főcurator és egyszersmind domesticus curator tekintetes Fogarasi István úrnál privata industriaja által gyűjtögetett ecclesia pénze hfl. 40, mellyről mint privata industriaja által gyűjtött summácskáról, noha senkinek számolni nem tartoznék, mindazonáltal kegyes jóindulatból az ecclesia jövendő szükségére sacrificálja, mellynél fogva a venerabile N[agy]sajói Capitulum Visitationis Protocolumába is kívánta béíratni olly véggel, hogy azon summácskát ezután is, mint eddig, szaporgatni igyekezik.

2° Vacantiaban lévén KisBudokon a papság, quartaból, miből semmi jövedelme az ecclesianak nem volt, hanem

3° Tavally esztendőben, úgymint anno 1800 az ecclesia rétyeinek füve aestimatione mediante eladatván, jött belőle 6 vonás forintya.

4° Más szénafű is lévén, melly felébe kiadatott, s azon fele rész hasznából a szénafűnek jött az ecclesia számára 4 vonás forint, melly a 6 vonás forinttal együtt a titulatus curator úr kezében vagyon.

5° A közelebb jövő Bertalan napkor két esztendeje lészen, hogy a parochian lakik a zsellér Babals Josip, ki is a rét szénafűvén és az alsó fordulón lévő két szántóföldeken kívül (melly az ecclesianak hagyatott), minden parochiahoz tartozandó appertinentiakat bírván, maga önként való kötelezése szerént annuatim ad az ecclesianak 6 vonás forintokat, és a competáló viaticumot a legatusoknak, eljövén azért a közelebb esendő Bertalan napja, akkor két esztendőre tartozik 12 vonás forintokat fizetni az ecclesianak. Ennekutánna is, míg ott lakik esztendőnként a 6 id est hat vonás forintokat a viaticummal együtt tartozik megfizetni.

1808

Azon esztendőben [1808.] Januariusnak 26-dik napján visitáltatott a kisbudaki reformata nemes eklézsia, azhol a tiszteletes loci ministerre, tiszteletes Bartha Sándorra semmi panasz nem adatott elő[101]

Jövedelemre való kútfejei ezen eklézsiának nincsenek. A papi ház romlandó félben lévén, a méltóságos possessor urak ígérték gratiajokat, hogy a jövő tavaszon újj házot építtetnek.

---

[100] Nagysajói Prot. 219.

[101] Uo. 253.

1809

Azon esztendőben és napon [1809. Februariusnak 16-án] megvizsgáltatott a k[is]budoki reformata nemes eklézsia tiszteletes Bartha Sándor uram papságában[102]

Akire a nemes eklézsia semmit se panaszla, se maga a tiszteletes pap az ecclesia ellen egyebet, hanem hogy a romlófélben lévő papi házot (melyről azt a gratiajat ígérte volt, hogy az elmúlt tavaszon megcsináltottya) még meg nem csináltotta. Mely panaszt megjelentvén a Visitatio a méltóságos possessoratusnak, azt felelé, hogy ne búsuljon a tiszteletes pap, mert az ecclesia ígéretéről most se felejtkezett el, és ideje eljövén, az házat megcsináltottya.

1810

Januarius 22-én visitáltatott a reformata ekklézsia tiszteletes Bartha Sándor uram papságában, tekintetes Fogarasi István úr jelenlétében [103]

Fogarasi úr meg vagyon elégedve a pappal, a tiszteletes papnak sincsen panassza.

A Fogarasi úr feladása szerént ezen ekklézsiának nincsen semmi fundussa egy kemence 1798. vagy 1799. esztendőben vetett téglájánál. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak. Az ekklézsia szántóföldei, szénarétyei fogyatkozás nélkül megvagynak.

1812

17-dik Februarius a reformata ekklézsiában tiszteletes Barta Sándor uram papságában[104]

Ezen ekklézsiából deficiálván a közhallgatók a tekintetes possessoratuson kívül, kik közzül néhai tekintetes Fogarasi István úr özvegyét a maga házainál felkereste a Szent Visitatio a tiszteletes papról való értekeződés és néhai tekintetes férjéről, mint domesticus curatorról az ekklézsiára maradott ekklézsiai jókról való tudokozódás végett, mellyekre közönségesen így felelt tekintetes Széplaki Klára asszony, néhai tekintetes Fogarasi István úr özvegye: Nékem és egész házomnak tiszteletes uramban és háza népében megelégedésünk vagyon. Tiszteletes uram a maga hivatalát híven folytattya. Úgy tudom, tiszteletes uramnak is reánk semmi panassza nincsen, ami az ekklézsia vagyonnyait illeti, néhai férjem vettetett volt egynéhány ezer [316] téglát az ekklézsia számára, hogy egy kis oratoriumot építessen belőlle. Én a téglát a férjem halála után béhordottam, az udvaromban vagyon, meszet is vett volt, az is megvagyon, egy kutat is csináltatott az ekklézsia földére az építendő oratoriumhoz megkívántató víz kedvéért, ezekre mit költött, nem tudom, és hogy egyébb pénzbeli vagyonnya volna az ekklézsiának, arról semmit sem tudok. Effelett szándékozott a néhai férjem újj házat építtetni a papnak az én majorházom hellyére, derekát szarugerendáival eggyütt fel is állíttotta oly véggel, hogy azt egyenlő csere által az ekklézsiának általadja, mellynek én is ellene nem mondok, de arra sem ajánlhatom magamat, hogy ezen házat a magam erőmen megépíttessem, ha a tekintetes possessoratus az illető részt fel nem építi. Míg a ház fel nem épül, addig a cserének tökélletesen megesni nem látom okát, nehogy a ház fái, fedél nélkül állván, elrothadjanak, mivel máris két esztendeje, hogy úgy áll.

---

[102] Nagysajói Prot. 274.
[103] Uo. 297.
[104] Uo. 315–317.

A ház építése eránt meghagyatik a tiszteletes papnak egy instantiaja által felkeresni a tekintetes possessoratust és minden esetre nézve a Capitulum tisztyeit tudósíttani kötelességévé tétetett.

Ezen ekklézsiában feles számból álló cigány hallgatók találtattak, kik az ekklézsiai igazgatásra nézve sohová sem voltak köttetve, holott magokat reformátusoknak tartották, úgymint 1. Sztán Peti Latzi, 2. Sztán Gyirkó, 3. Sztán Peti, 4. Boros Latzi, 5. Boros Martzi, 6. Sztán Miki, 7. Sztán Gyuri, 8. Ruszi Jósi [?], 9. Horváth Martzi, 10. Sztán Tógyer. Kik a Szent Visitatio előtt mindnyájan önként kötelezék magokat arra, hogy minden hurubás cigány a papnak vagy kétnapi napszámot adjon, mikor a pap kívánnya, vagy 1 rfl. fizessen esztendőnként. Így köteles lészen a pap is a szokott stolare beneficium letétele után a házasulandókat törvényesen öszveesketni, születtyeiket megkeresztelni, betegeiket meglátogatni, halottyaikat eltemetni, és őket a matriculaban meghatározott fizetéseken kívül semmivel sem terhelni. Vigyázónak, egyházfiúnak béesked[317]tetett Sztán Peti Latzi.

Az Úr asztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénarétyei az 1754. esztendőbéli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

A gyümölcsös szaporíttatott két esztendő alatt 10 ültetéssel.

1813

19-dik Martiusban visitáltatván ezen reformata eklézsia tiszteletes Barta Sándor uram papságában, ezen ekklézsiában deficiálván a református közhallgatók[105]

A tekintetes birtokos urak közzül is csak tekintetes Fogarasiné asszony volt KisBudokon a maga házainál felkerestetvén a tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént tett közönséges kérdésekre, a tiszteletes papot mindenekben dicséri. A tiszteletes pap is az asszony és a tekintetes birtokos urak ellen semmit sem panaszla. Megkérdeztetvén azaránt is tekintetes Fogarasiné Széplaki Klára asszony, hogy a major háza helyén építésben lévő papi házról és helyről, mellyet egyenlő csere által az ekklézsiának néhai férje, tekintetes Fogarasi István úr és maga is a volt Visitation hasonló feltétel által odaajánlott vala, most micsoda értelemben volna, azt felelte, hogy a néhai férje halála után birtoka kevesíttésére sok keresők állottanak elé, kikről álmodni sem tudott volna néhai férje életében, és éppen azon helynek szomszédsága is kereset alatt vagyon, nem bizonyos az eránt (mivel nem örökösse a fennforgó hely), hogy gyermekeinél megmaradhat. Hogy az ekklézsiának és gyermekeinek nagyobb bajt ne okozzon, a cseréről lemond. Lássák a gyermekei, tegyék meg a cserét, ha azoknak tetszik, maga ellenek nem mond.

Jegyzés: Feladá a loci minister, Barta Sándor uram, hogy néhai domesticus curator tekintetes Fogarasi István úr halála után írásai megvizsgáltatván a tiszteletes pap jelenlétében, találtatott azok között 25 ~ huszonöt magyar forintról ötvenöt pénzekről szólló contractus, melly az ekklézsia pénzéből adatott volt ki kisbudoki lakos [347] Horata Gligorasnak kendermag kereskedés végett, melly hogy a néhai úr curatorsága alatt az ekklézsiai számadásban bément volna, soholt sem látszik.

Tekintetes Fogarasiné asszony az ekklézsia jövedelmeiről és az arról szólló levelekről megkérdeztetvén, azt felelte, hogyha a fia, tekintetes Fogarasi Elek úr felmégyen KisBudokra, leveleit regestráltattya, minthogy sok peres dolgai állottak elé, s ha ekklézsiát illető levelek találtatnak, közli az ekklézsiával.

[105] Nagysajói Prot. 346–347.

Készpénze nincsen ezen ekklézsiának, hanem vagyon mintegy 10000 levél téglája, 60 véka mesze a Fogarasiné asszony udvarában, ebből adott kölcsön tekintetes m[agyar]-n[agy]sombori S[ombori] Lajos úrnak 2000 téglát.

Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak.

Az ekklézsia jószága, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-béli conscriptio szerént nincsenek meg.

A gyümölcsös szaporíttatott 5 oltovánnyal.

Ezen ekklézsiában vétetett számba a besztertzei filialis ekklézsia számadása hites egyházfi Szalai Jósef kérésére, tiszteletes Barta Sándor uramtól.

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	115	22
b. A Szalai Jósef egyházfi jó gazdáskodása által szaporíttatott in anno 1812	61	98
Summa	177	20

Ez a 177 mft. 20 pénz egésszen megmarad a Szalai József egyházfi számadásában.

Jegyzés: Tiszteletes Barta Sándor uram a kisbudoki reformata ekklézsiából rendes meghívás által elébbvitetvén a mátéi reformata ekklézsiában, a kisbudoki ekklézsiának a Visitatio által megengedtetett, hogy hívhasson és vihessen bé papot, minthogy a venerabile Capitulumból oda nem szándékoztanak papjaink menni.

1814

Kisbudokon Februariusnak 16-dik napján 1814-ben volt a Visitatio.

1. Pap tiszteletes Bodó István uram, ezen reformata ekklézsiában közhallgató némelly újj parasztokon kívül nincsen, a birtokos urak közzül csak tekintetes Fogarasiné asszony volt otthon, a Visitatio az asszonyt személlyesen megkereste és a maga házainál a tiszteletes paptól a Canonok utasítása szerént kérdéseket tévén az asszony eleiben a kérdésekre tett feleleteiből[106]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről dicsértetik.

3. A tiszteletes paptól is a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak.

6. Az ekklézsia jószágai s szántóföldjei, szénaréttyei, erdeje az ezen 1814-i matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

7. Sem pénze, sem jövedelemre való fundussa nincsen, hanem a tavalyi Visitation megjegyzett 10000 levél téglája és 60 ~ hatvan véka mesze oratorium építésire vagyon Fogarasiné asszony udvarában.

Ezen reformata ekklézsiához tartozó besztertzei filialis ekklézsia kéregetésből templomépítésre gyűjtött kevés pénzbeli capitalissa a besztertzei filialis ekklézsia hites egyházfia Szalai Jósef kérésére tiszteletes Bodó István uramtól számbavétetvén, melly szerént:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
[382] a. A volt Visitation remanentia volt	177	20
b. Interesből	2	44
Summa	179	64
Erogatum nincsen, melly szerént lészen remanentia [...]		
Ezen remanentiae summa tőkepénz vagyon kiadva a nemes Besztertze Hostadtjában lakó ezen embereknél		

[106] Nagysajói Prot. 381–382.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
1. Gyarmati Mihálynak 1809-ben 2da Martii contractusra adatott legalis interesre 4 mft. reducálva schala szerént tészen	–	96
2. Schuller Mertyinél ab anno 1809 die 3^{tia} Martii reducálva	28	22
3. Tót Andrásnál 1809 die 3^{tia} Martii reducálva	18	12
4. Képíró Ferentznél 1809 3^{tia} Martii reducálva	30	–
5. Dumitru Silimonnál 1804 5ta Februarii	23	30
6. Klima Stefánnál 1811-ben 9. decemberben kiadott	8	40
7. Szalai Jósef egyházfinál 1813-ban 15 Majii kiadott	40	20
8. Molnár Ferentznél 1811-ben 10 Februarii kiadott	4	–
9. Sporor Hantzinál 1812-ben 20 Januarii kiadott	24	–
10. Gártner Michelnél capitalisok interesséből kiadott capitalis contractus mellett	2	44
Summa	179	64
Restans interes vagyon künn esztendőről a fenn kiírt napokig a megírt besztertzei lakosoknál	10	78

Aranyosmóric

1745

Deliberatum in Moritz die 23 Januarii[107]

In Moritz [...][108] folgende Klagen vorkommen und decidiret worden:

I. Weilen einige Kinder des Hannes Fischer ihres sehr alten und [...] Vater mit Worten und Wercken übel handeln, soll [...] ihm die von Gott gegebtene Ehre und Liebe [...] so sollen selbige vom Heilige Ecclesiae Pastore loci hiervon [...] dem Worte Gottes castigiret werden. Werden [...] diesem nicht folgen und ihrem armen altes Vater noch weiter schmähen, wo sie davon überwiesen worden so sollen sie die Kirchen Straffe außstehen und den Stein tragen.

II. Da auch das Land bey dem Matthes [...] fuß steig dem Heilige Pastori loci, als ein Pfarer [...] streitig [25] aber noch nicht entrichtet und Zehnden zugleich in brau genommen, dergestallt, waß Erselbe wenn sie [...] heilige Pastor brauchen will, wieder zu restituiren versprochen; Ist demnach also von der Ehrwürdige Visitation außgemacht worden, daß der heilige Pastor hierüber von dem wohlgeborenen Baron eine schrifftliche Versicherung seines Versprechens fordere, oder aber die Länder selber vor sich brauche vor den Zehndes juxta deliberatum II. weiles einer namens Stukes Girko im Jahr unerhört seltes in die Kirche zum Verhor göttliche Wortes sich einfindet, und auch das heilige Abendmahl kaum einmahl im Jahr geniißet, so wird ihm von der Erwürdige Visitation zur billigen Straffe vor itzo imponiret flh. 1 nach Inhalt des Canons.

III. Videatur memb. 2 Deliberati in Sz[ent]Jacob.

IV. Wenn kein Weingeräth, so gillt ein Umgang Eymer des heilige Pastoris dr. 25. wird sich aber jemand finden, dem Gott Wein gegeben, und den Umgang Eymer doch nicht gegeben, noch geben will, so soll ein solcher nicht allein dem heilige Pastori denselben eintrichte; sondern über das noch in duplo, als der Eymer taxiret ist, gestraffet werden.

V. Die Weiber, welche zur Unehre der ehrlichen teutschen Tracht ihrer von Eltern die walachische brauchen, als 2 Schürtze vor und hinten einen anbinden: überdies auch auff dem Haupt nur ein Drimmel ohne Krell tragen und so ins Feld und auff der Gasses umher gehen. Item bey des heilige Abendmahl sich nicht gebühr[...] schügern, sollen toties qoties um dr. 34 gestraffet werden. Nicht weniger die sollen die junge Leute Knecht [...] Mägde sich mit dem walachischen Gesinde nicht vermen[...]ihres tantzen oder Gastereischafften anstellen, welche [...] betretten werden, sollen ein jeder um dr. 34 [bestrafft] werden, und solches zur Kirche geben.

1748

Visitatio in ecclesia augustana in Móricz, anno die ut supra [1778 die 27 Januarii][109]

Az móriczi ecclesiat megvisitáltuk, Istené légyen a dicsősség, az tiszteletes loci ministert őkegyelmét és az ecclesiat is békességben és egyességben hattuk.

Az ecclesia pénze felszedése iránt az tavallyi Szent Visitatio az aediliseknek megparancsolta volt, hogy szorgalmatoson felszedgyék, de az adóssok sok szükségeik, pénzetlen-

[107] Nagysajói Prot. 24.
[108] A lap jobb széle le van szakadva.
[109] Nagysajói Prot. 27.

ségek mia még eddig fel nem szedték. Most ismét ugyan erőssen, ismét ugyanaz imponáltatik a szentegyházfiaknak, hogy mennél hamarébb azon pénzt felszeggyék, mellyet ha nem cselekednék, az adóssok is meg nem adnának a következendő visitatioig, az poenat semmiképpen el nem kerülik.

1757

Anno 1757 die 21 Februarii peracta est Visitatio simul etiam repraesentatio reverendi domini Martini Veber in Móritz in praesentia reverendorum virorum utpote praeside domino Johanne Hermann decano Capituli N[agy]Sajóensis, reverendo domino Michaele Veber, Johanne Croner et reverendo domino Michaele Kaintzelio coram et praesentia totius pagi, edilis Michael Schuster[110]

Alwo die heilige Visitatores so wohl bey Kirch, Pfarhoff und Schulen unterschiedliche ruinen gefunden, nebst großen Schulden welche sie der Kirchen restiren dieselbige zuerlegen offt und vielmahl von den heilige Visitatoribus angemahnet worden, sind biß dato aber nichts gezahlet. Sind allso zum letzten mahl ermahnet, im Fahl sie selbige Schulden, wie ihr Kirchen Register außweiset nicht zahlen so werden die mit dem Brachio Seculari wider ihren willen und gefallen abtragen müssen.

Ubi etiam intervenit causa divortionalis

Deliberatum: Demnach die Gyenge Klára gewesenes Eheweib des Stadtreüters Michaelis Bartha wegen vielfältig begangenen Ehebruchs anno 1747 die 15 Septembris geschieden, [39] magistratui publico übergeben, ligaeque unterworffen, nachgehens dennoch sie sich nicht gebessert, sondern vielmehr ihr gottloses Huren leben geführet, daß sie derwegen als ein publicum Prostibulum biß zum drittenmahl auß der Stadt Bißtritz ist gestrichen und verwiesen worden, wovon bestermachen attestiret Richter und Rats der Königliche Stadt Bistritz sigillo autentico impresso, anno 1755 die 20 Novembris. Der oben gemeldeten Person gar nicht Erlaub gewesen; in die Ehe zubegeben, hatt Sie dennoch durch betrug sich als Hure für ein Ehrliche erkläret, und den Ehrbaren Mann Michael Gandner Wittwer von Moritz auf eine unerlaubte Art und Weise betrogen, und sich mit Ihme in ein Ehe Verlöbniß eingelassen contra Constitutionem sine publicatione ohne Wissen der Geistlicher Obrigkeit, durch einen Fremden Pastor lassen copuliren, nachdeme aber expost der Ehrbare Mann erfahren, daß er ein öfentliches Prostibulum geheürathet, hätte sie verjagt und verstossen. Welches derowegen die Sancta Visitatio vielfältig ruminiret nach beweiß des Elenden Wittwers und ihm vom Prostibulo divortioniret ad secunda vota transmitiret, die Gyenge Clara aber ad dies vitae in ligam imponiret.

Extradatum e Sanctae Visitatione Moritzini anno 1757 die 22 Februarii per Johannem Croner substitutum notarium.

1760

Eodem die [17 Januarii] salutatur ecclesia Moritziensis[111]

Variis deffectibus tam circa templum quam parochiam praesertim ubi neque pastori quod suum, neque ad ecclesiam reparandam distracta debita fuerant administrata ad quorum remeliorationem sese auditores illius loci secundum impositionem Sanctae Visitationis seriam obligaverunt.

---

[110] Nagysajói Prot. 38–39.
[111] Uo. 45.

A torony

A boltíves bejárat

1766

Visitatio peracta in ecclesia Móritziensi tempore fungentis parochi Martini Veber, in eadem ecclesia per reverendum dominum Andream Czobel venerabilis Capituli NagySajóinesis et suis adjunctis juratis notariis hungaro et denique saxonico in praesentia ecclesiae[112]

1-mo: Lévén a loci ministernek fizetéséhez adjungálva 12 véka zabnak elvetése is, de szegények lévén az emberek, szántással ezen papi bért nem capaxok megfizetni, azért tetszett a Szent Visitationak adjudicálni, hogy minden ember azon zabvetésért arasson a papnak két-két kalandja gabonát in recompensationem seminationis.

1768

Eodem die [1768 die 18 mensis Januarii][113]

Ecclesia Móritziensis plurimis ruinis est reperta, ad restaurationem earundem serio admonetur.

---

[112] Nagysajói Prot. 53.
[113] Uo. 55.

Gótikus ablakkeret

1769
Anno 1769 die 28va Februarii[114]

Mórizton mind az templom, mind pedig a parochia körül igen sok hijánosság találtatott a Szent Visitatio alkalmatosságával, de minthogy kevés költséget adott Isten kezekben, tehát azon igyekeznek, hogy ez follyó esztendőben amire ér költségek, mindeneket reparáljanak.

1771
[Anno 1771] 26ta Februarii[115]

Móriczon valami kertek és az házra tett munkája a tiszteletes loci ministernek aestimáltattak in flr. 1 dr. 93.

1772
Anno 1772 die 26 Februarii ist die Visitation in Moritz gehalten worden[116]

Allwo sich die alte Schuldner der Kirchengelder sich versprochen die Schulden abzutragen.

1774
Eiusdem diei [27 Februarii 1774][117]

Verspera pastorem etiam Móritzinesem salutabamus, discessam visitatorum, quaerelas solitas dissimulando praeoptantem quemadmodum etiam illico revertebamur ulterius migraturi.

1776
16ta Januarii[118]

Ist in Moritz die Visitation gehalten allwo viele Ruinen angetroffen, nach ernstlicher Vermahnung aber inponirt wird solche intra quindenam zu reparieren, secus facientes fl. 3 puniantur zugleich wird der Russ Onu von der Kirchen Erd abgeholten künftighin auf derselben nicht zu mehn[?], und den Weingarten fleißig zu arbeiten den zehn zu liefern,

[114] Nagysajói Prot. 58.
[115] Uo. 59.
[116] Uo. 61.
[117] Uo. 67.
[118] Uo. 68

sonsten soll der Weingarten einem anderen überlaßen werden. Dabey soll das verwahrlosete Heü auch bezalt werden mit fl. 3 und dr. 48.

Anno 1776 die 16ta Januarii. Mórici magyarok kívánván ezelőtt két vagy három esztendőkkel a venerabile Capitulumtól, hogy isteni szolgálatra máthéi scholamester, sőt a tiszteletes atyafi is rendelt időben feljárván, mely fáradságáért az scholamesternek ígértenek vala mindenik személy a Móritzon lakó magyarok közönségesen, hogy adnának minden esztendőre három-három kalongya búzát, akiknek pedig kalongyája nem lenne, az fizetné vékával, melyre nézve actu mostan a Szent Visitatio determinálta, hogy a vékások annuatim fizessenek négy véka búzát, ha pedig cselekedni nem akarnák, panasz jövén a következendő Partialisra, három forint poenalitassal büntetődgyenek.

Insuper vadnak ezek között a magyarok között ollyan személyek is, akik sem egyszer, sem másszor az isteni tiszteletet nem gyakorolták, communioval nem éltenek, azért mostan az illyeténck semel pro semper admoneáltatnak, hogyha három isteni tiszteletet egymásután ezután is temere elmulatnák, tehát vagy corporalis poenat 25 pálcát, vagy bursalist, három forintot fizetnek.

1777

Eodem die [1777 20 Januarii][119]

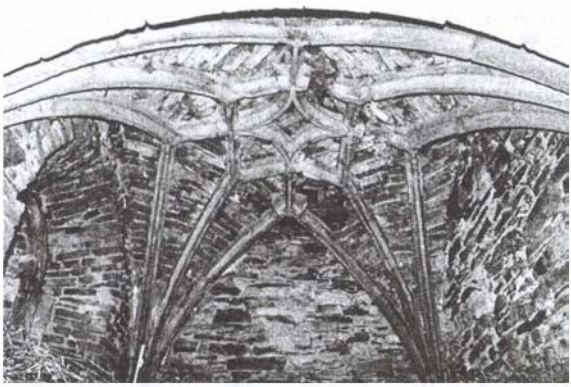
Móritzon az magyar atyafiak a mátéi mesternek járandó fizetést hogy bé nem fizették, tehát az egyházfi megzálogoltatott. Emellett, minthogy igen sok ruinak találtattak ugyanott a templom és parochia körül, ígérvén magokat arra, hogy tavasszal, mihellyen a földnek fagya kienged, tehát minden ruinakat megcsinálnak, melyet ha nem cselekednének, tehát titulatus magyar notarius uramnak facultatio adatott, hogy az egyházfi marháját a tiszteletes decanus uram kezéhez hajtassa.

1778

[1778 1ma Februarii][120]

Móritzon eodem die visitálván, kevés ruinak találtattak, de azoknak megépítésekre jó szívvel ígérték magokat.

Efelett intettettek arra is, hogy intra quindenam az ecclesia adósságait cum interesse felgyűjtsék, mellyet ha nem cselekednének, tehát a tiszteletes decanus a Visitatiot végezvén, és Móritzra visszamenvén 12 forintig fogja büntetni.

Hálóboltozat

[119] Nagysajói Prot. 74.
[120] Uo. 79.

1779

[Anno 1779 die 1ma Martii][121]

Eodem die horis pomeridianis Móritz is visitáltatván, egy ollyan személly, aki fogadását, mellyet kézbeadással fogadott vala, hogy megszegte és meg nem állotta, poenáztatott fl. 1.

1780

Anno 1780 die 26 [Januarii][122]

Eodem die Móritzon is visitálván, tapasztaltatott volt annak előtte két személlyeknek együtt való tisztátalanságok, de a mi jelenlétünkben mindenik fél tagadta azon gonoszságban együtt való éléseket, melyet a Szent Visitatio így kívánt sopiálni: két ahhoz tudó asszonyt a bévádoltatott leányhoz küldött, kik megvizsgálván, tisztának találtatott, azért mind a recontiliatio, mind a poenalitas alól absolváltatott.

2-do Kis Gyirkó ennekelőtte vett volt magának feleséget, egy sánta ősi leányt, a meghalván, a leány annya részt kívánt Kis Gyirkótól, melyet a Szent Visitatio ki is adott úgy, hogy soha ezután semmit Kis Gyirkótól ne praetendállyon, mely determináltatott.

1781

[1781 22 Maji][123]

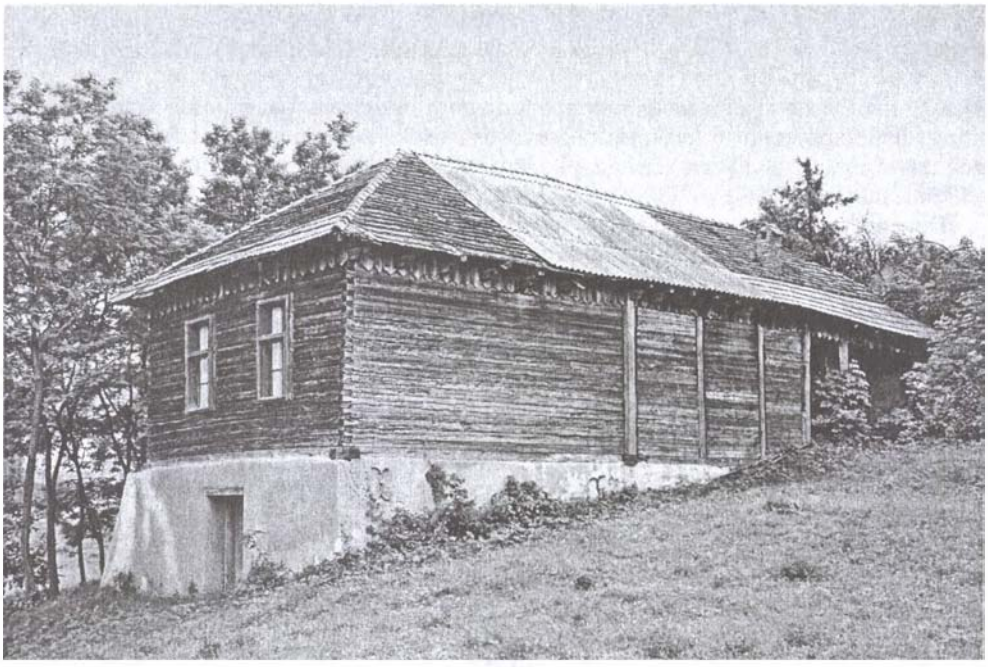
Hierauf kamen wir nach Móritz und fanden es in Móritz ebenfalls in einem solchen Zustande so wohl bey dem Pfarrhoff als auch bey der Schulen wie im vergangenen Jahr, ob gleich zwey Caventen es im vergangenen Herbst auf sich nahmen, sie wolten alles verbeßern, so ist doch im geringsten nichts gehalten worden. Jedes ist ihnen noch einmahl Zeit gelaßen worden, daß sie alles bis Bartholomäi dieses Jahres verbeßern mögen, sonsten soll den Caventen das Vieh weg getrieben werden. Aber das machten noch die Moritzer [...] die fr. Witwe des seeligen heilige Martinus Webers eine praetension von 60 Viert. Pflaumen, die Kirche zu bezahlen und 3 Eimer Moßt wie auch einiger Kirchen Einkünften halber. Weil aber die Moritzer für die vielfältige Verbeßerung an der Parochie, die Fr[au?] Wittwe refundieren solten, so wurde unter ihnen eine Vergleichung gemacht, daß weder eine [97] noch die andere Part künftig hin etwas pretendiren möge.

1782

Eodem die [anno 1782 die 28 Januarii] Móritzt is visitálván[124]

A móritziak közül úgymint Halász Mihály, Kiss Mátyás, Simon Mihály fide mediante subinferályák azt, hogy a tiszteletes loci minister titulatus Adleff János őkegyelme sponte ígérte magát a poenalitasnak lefizetésére, csak papnak elhozzák. Ezt így értvén, s jól végire menvén a Szent Visitatio, elvégezték a visitatorak, hogy fogadássa szerint a titulatus loci minister azon poenalitást az ecclesianak refundálya, külemben ha intra quindenam le nem

[121] Nagysajói Prot. 82.
[122] Uo. 87.
[123] Uo. 95., 97.
[124] Uo. 99–100.

A parókia és református imaház

teszi önként, executione mediante exequáltatik. Mindhogy pedig világos constitutionk vagyon arról, hogy az ollyan atyafiak, akik nem rendesen, hanem valami fizetésígérés által jőnek be az ecclesiaba, tehát az ollyanak ne is patiáltassanak az ekklezsiában comperta rei veritate, hanem Canonunk szerint excludáltassanak. Mely szerint azt a Canont a Szent Visitatio intacte hagyá.

Az is constál a tiszteletes loci minister felől, hogy tempore sacrae coenae administrationis részeksége[!] miatt templomot nem tarthatott, mely cselekedetit az egész eklézsia fide mediante a visitatorak előtt bizonyította. Mely cselekedetiért most egyszer a Szent Visitatio [100] 12 fr. poenalitasra ítilte. Ha pedig in posterum még efféléket tentálna, tehát officiumától is priváltatik.

Ugyanez az atyafi, mind hogy hivatalyán kívül jó kedvibe kaláka alkalmatossággával táncba elegyetvén, annyira mulatta magát vasárnapan, hogy még vecsernyét is nem tarthatott a táncba való mulatság miatt, tehát ezen cselekedetiért poenáztatni kelletnék a 80^{dik} Canonnak ereje szerint, hogy suspendáltasség[!] ad tempus usque fixum ab officio, de hogy ebben is az ecclesia ne patiályan, a Szent Visitatio mitigálya ezt a büntetést és ítélt 12 fr. poenalitást, melyet ha letenni nem akarna, tehát az említett Canon vigoráltatik.

Nem csudálkoznék a Szent Visitatio, ha tiszteletes loci minister Adleff János ökegyelmének tuttára nem adatatott volna tiszteletes Binder uram által a visitatiohoz való maga házánál való maradása, ha szintén útyát követte is, de mindhogy előre tutta, házánál még is meg nem maradott. Ezen contumatiaért igen helyesnek ítélte a Szent Visitatio, hogy 3 forintra büntettessék, mely poenalitást ratione officii tiszteletes dékány úr tartozik exequálni.

1782

Anno 1782 die 22 Maji[125]

A Szent Visitatio újra megjelenvén Móritzon a tiszteletes loci minister és az eklézsia között fennforgó controversiaknak megorvosolhatások végett, mind a két felek között magok tetszések szerint a Szent Visitatiotól e következő deliberatumot nyerték controversiajok lecsendesítésére.

Deliberatum: A móritzi ecclesia azt bizonyítván hütök szerint, hogy tiszteletes loci minister atyánkfiát midőn papjoknak hívták volna, önként, nemine cogente fogadta volna, hogy a capitularis poenanak felit az ecclesiaért maga a venerabile Capitulumnak letészi, mely dolgot ugyan, hogy fogadta volna, a titulatus loci minister most is detestálja s tagadgya, de hogy minden szeretetlenségnek mindenek felett e poenalitasnak le nem fizetésiben állott, mind a titulatus loci minister, mind pedig az ecclesia a szent visitatorok előtt megegyeztenek azon, hogy titulatus loci minister atyánkfia az ecclesia kívánsága szerint fizessen 8, id est nyolc vonás forintokot az ecclesianak, mely pénzt a loci minister is önként a visitatorok előtt ígért lefizetni, aminthogy kötelezte is magát lefizetésire, mely egyezése a titulatus loci ministernek az ecclesiaval, hogy ekképpen lött légyen, neveknek ide leírásával erősíttik a szent visitatorok.

Kaintzel János a Nagysajói Capitulum decanussa mpr.

és Benedek Sámuel a venerabile Capitulum hütös notariussa mpr.

1783

Móritzan is [anno 1783] die 10 Februarii[126]

Elérkezvén a visitator atyák, és tapasztalván, sőt jól tudván, hogy a loci minister és az ecclesia között éppen megbékéltethettetlen gyűlölség és ebből származott mocskolódás légyen, helyessebbnek ítélte a Szent Visitatio ezúttal (mindhogy pleno numero nem is volt) elhalasztani, hogy az titulatus curator úrral communicáltatván a nevezett ecclesiaban való controversia, annál jobb móddal sopiáltatthassék, mind a papp, mind pedig az ecclesia részéről minél hamarébb.

1784

Eodem die [anno 1784 die 21 Martii] a móritzi ecclesia visitáltatván[127]

Találtatott illyen difficultas, hogy az ecclesiabeli hallgatók a loci ministernek bérivel adósok, azt bé nem szolgáltatták, melyet magok a hallgatók is agnoscálának mielőttünk, ebben a Szent Visitatio tett illyen igazíttást: Minthogy az ottan lévő loci ministernek a venerabile Capitulum deliberatuma szerint a jövő Szent György napig a móritzi ecclesiaból mozdulni kelletik, tehát az eddig elmaradott s restantiaban lévő minden névvel nevezendő bérit szolgáltassák bé, mert külömben a XXVIII. Canonnak tartása szerint a büntetést semmiképpen el nem kerülik.

---

[125] Nagysajói Prot. 106.
[126] Uo. 108.
[127] Uo. 118.

1785

Eodem anno et die [anno 1785 die 22da Februarii] Móritzot is visitálván az ecclesiabelieknek jelenlétekben[128]

A holott ami kevés jövedelme vagyon az ecclesianak, az olly securitassal van kiadva, amelynek interesse minden esztendőben curál, és az a templom, parochia és mester ház körül való ruinak reparatiojara fordíttatik.

1788

Anno 1788 die vero 5ta Maji visitáltatván az aranyosmóritzi evangelica ecclesia is tiszteletes Cantzelius Mihály uram papságában[129]

A holott az ecclesia a maga papja ellen nem panaszol hivatalának folytatása iránt, hanem a tiszteletes loci minister panaszol azért, hogy a parochia körül sok ruinak vagynak, melyet megépítteni nem akarják. Melyért az ecclesia admoniáltatott a Szent Visitatiotól, hogy minden időhaladék nélkül megépítsék, mert ha tovább is engedetlenkednének abban a tekintetben, a szolgabíró uram assistentiaját kelletik solicitálni.

Ebben az ecclesiaban vagyon pénz kiadva interesre a falusi embereknél 54 forint, mely adósok praesentibus admoniáltattak, hogy azon kiadott pénzt felgyűjtsék, és azután jó hellyre elocállyák interesre, hogy azután annak interesséből a templomot és a parochiat építsék, hogy tellyességgel el ne pusztullyon.

Vagyon az ecclesia erdejéért baja az ecclesianak, mivel az oláhok felét el akarják venni, holott a possessoratus, mikor azon erdőt kiszakasztották ecclesia számára, akkor az oláhokról semmi emlékezett nem volt, mivel ők akkor nem is instáltak, hanem csak a szászok a papjokkal együtt.

1787

Anno et die eodem [1787 die 12 Februarii] az aranyosmóritzi evangelica ecclesia is visitáltatván Kaintzel Mihály atyánkfia papságában[130]

A holott a loci minister maga hallgatói ellen külömben nem panaszol, hanem hogy az ígért fa bérit bé nem szolgáltatták. Az ecclesia is semmit a maga papja ellen nem panaszol. Ígírék magokat az ecclesiabeliek arra, hogy felyebb említett fabért minden igyekezettel bészolgáltatni igyekezik, csakhogy most az urak dolga és a királlyi szolgálat rajtok lévén, éppen nem érkezhetnek egy kevés ideig.

Vagyon ezen ecclesiaban ecclesiai fundusból egyszer is, másszor is gyűlt 54 fr. és 66 pénz, melynek interesse fordíttatik a templom, pap háza és mester háza ruinainak építtésére. Ezen pénz ki vagyon adva a falusi embereknek legalis interesre.

Az oskolamester ellen semmi panassza nem volt az ecclesianak, de az oskolamesternek igen keserves és méltó panassza vala maga bérinek bé nem szolgáltatása iránt. Azért tetszett a Szent Visitationak az egyházfi, Kis Zakariás által azokat az embereket, kik a mester fizetésével restansok, admoniálni, hogy intra quindenam azok az adóssok az oskolamesterrel complanállyanak, melyet ha nem cselekednének ad terminum, tehát a mester tiszteletes

[128] Nagysajói Prot. 120.
[129] Uo. 127.
[130] Uo. 141.

decány urunknak megjelenteni el ne mulassa, hogy tiszteletes decány uram is a maga tetszését ez iránt a külső tiszt uraknak transcribálhassa.

1789

Anno eodem [1789] die vero 16[a] Februarii az aranyasmóritzi evangelica ecclesia is visitáltatott Kaintzel Mihály uram papságában[131]

A holott az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen, úgy a pap is nem panaszol a maga hallgatói ellen egyébben, hanem hogy a ruinakat mind ez ideig meg nem építtették, melyért mostan is admoniáltattak azon ecclesiabéliek, hogy azon ruinakot a jövő tavaszon minden tovább való haladék nélkül megépítsék, melyet ha elmulatnának, kénszeríttetik a Visitatio főbíró úrnak iránta panaszolni.

Vagyon ezen ecclesianak interesre kiadva contractus mellett 54 forintya bizonyos ecclesiabéli embereknél.

1790

Anno dieque eodem [1790 die 15[a] Februarii][132]

A móritzi kicsiny evangelica ecclesia is visitáltatván, semmi panaszok az ecclesianak a papra s mesterre, sem ezeknek az ecclesiara nem volt, mellyet örömmel hallott a Szent Visitatio.

Vagyon ezen ecclesianak készpénze contractus mellett legalis interesre kiadva hf. 54 dr. 94, melly capitalisnak interesse a templom és parochia ruinainak reparatiojara fordíttatik.

1791

Anno eodem [1791] die 19[a] Martii a móritzi evangelica ecclesia visitáltatott tiszteletes Keintzel Márton uram papságában[133]

Sem az ecclesianak papja, sem ennek ecclesiaja ellen semmi méltó panasszok nem volt. Az elmúlt 1790-dik esztendőben Visitation improtocolláltatott hfl. 54 dr. 94 capitalis nem nőtt, mert az interesse azon pénznek insummáltatik a templom és parochia ruinajoknak restauratiojokra.

1792

Anno eodem [1792] die 15[a] Februarii visitáltatott a móritzi lutherana ecclesia[134]

Holott sem az ecclesianak papja, sem ennek ecclesiaja ellen semmi panasszok nem volt, a mester dolga is detto detto. Pénz capitalissa ut in annis praeteritis vagyon hfl. 54 dr. 94, mellynek interesse költetik templom és parochia szükségeire.

---

[131] Nagysajói Prot. 150.
[132] Uo. 160.
[133] Uo. 166.
[134] Uo. 171.

1793

Anno dieque iisdem [1793 23 Februarii] a móritzi lutherana ecclesia visitáltatván Keintz[!] Mihálly uram papságában[135]

Holott panaszla egy ecclesiabeli ember azon, hogy ökegyelme egy haldokló embernek úrvacsoráját adván elment Bátosba és ott sokáig mulatván, az ember megholt, és a pap otthon nem lévén, az árokallyi pap temette el a halottat, ki is 3 rénes forintot húzott az özvegyen, s ha a loci minister otthon lett volna 1 rénes forinttal béérte volna.

Decisio: Az újfalvi pap 1 rénes forintért eltemette volna, úri papra vágytak, amit fizettek, fizetve marad.

Egyéb részben se pap, se mester ellen az ecclesia nem panaszla, ezek sem az ecclesia ellen.

A gyermekes atyák megintettek, hogy gyermekeket az oskolába jártassák.

Vagyon az ecclesianak az ecclesiabeli embereknél kiadva hf. 54 dr. 94, melly summából templom körül való ruinaknak megigazításokra felvettek hf. 2 dr. 28, marad capitalis hf. 52 dr. 66, mellyről most confirmált egyházfi, Takáts György, a jövő Visitationak számolni tartozik.

1794

Anno eodem [1794] die 10^{a} Februarii visitáltatván a móritzi evangelica ecclesia tiszteletes Keintz [!] Mihálly uram papságában[136]

Igen visszáson találta a Szent Visitatio ezen kicsiny ecclesiat maga papjával, a conventiojában lévő bérit vagy kepét rész szerént kissebbíteni, rész szerént pedig egésszen is el akarván tőlle vonni. Ugyanis eddig a hallgatók közönségesen 16 véka búzát és 16 véka zabot vetettek, most 12 véka búzánál s ugyanannyi zabnál többet nem akarnak vetni. Félnapi kézi munkával tartoznak, azt praestálni nem akarják, egy-egy szekér fával tartoznak, azt megadni nem akarják, minden gazdaember egy kis malaccal, egy csirkével, egy kisded sajttal, vagy ha ezeket nem adja, három garassal tartozik, de ezt sem akarják, melly feltételekben ezek az engedetlen móritziak annyira megátalkodtanak, conjuráltanak, hogy a Szent Visitatio szép kérései, intései és fenyegetései is őket feltett rossz szándékoktól el nem vonhatták, megátalkodtságokból ki nem vehették, mellyre nézve a Szent Visitatio fáradozásának ezen engedetlen ecclesiaban semmi jó végét nem látván, további úttyát követte.

1795

Ezen esztendőben [1795] Májusnak 6^{dik} napján visitáltatván a móritzi lutherana ecclesia[137]

Szép egyességet tapasztalt a Visitatio az ecclesia és pap, tiszteletes Keintzel Mihálly uram között, lecsendesedvén a tavallyi bér iránt való difficultas úgy, hogy a régi usus szerént a papi bért a papnak megígérték és meg is adták, s ezután is megadják. [193]

Vagyon ezen ecclesianak kiadva készpénze az ecclesiabeli embereknél legalis interes mellett hf. 52 dr. 66, mint az 1793-dik esztendőbeli Visitatio mutatya.

Templomban való ülésről jött elő valami difficultas, mellyről illyen végezést tett a Szent Visitatio: Az öreg emberek és asszonyok üllyenek az elsőbb székekben, mint eddig is volt,

[135] Nagysajói Prot. 181.
[136] Uo. 184.
[137] Uo. 192–193.

az ifjú asszonyok, menyecskék és leányok pedig a magok rendjek szerént üljenek az utolsóbb székekben.

1796

Eodem anno [1796] die vero 8ª Martii[138]

Az a[ranyos]móritzi evangelica ecclesiat papjával, mesterével szép egyességben találta a Szent Visitatio. Ezen ecclesianak volt capitalissa ad annum 1795 hf. 52 dr. 66, de a templom zsendellyezésére ezen capitalisból felvettek hf. 19 dr. 72, marad még móritzi 7 embereknél capitalissa hf. 32 dr. 94, mellynek interesse a templom ruinaira fordíttatik, mellyről a jövő Visitationak az egyházfi számolni tartozik.

A szász mesterné guzsajjal megvervén s meg is pofozván a testvére, Kis Mária házában Vermesan Gatsia oláhnét azért, hogy sokszor megintette őtet arról, hogy az ő testvére, Kis Mária házához ne járjon, hogy őtet csalja, szegényítse, de annak a gyakori intésnek nem engedvén Gatsia, ugyancsak nem szűnt meg Gatsia azon asszonyhoz járni, mivégre, ők tudják. Mellyre nézve a mesterné a többek között egyszer ott találván Gatsiat, guzsajjal megverte, tenyérrel is megpofozta, mellyet Gatsia nem szenvedhetvén, instantia mellett a Szent [198] Visitatio eleiben, és a Szent Visitatio a móritzi consistoriumot a falusi bíróval együtt ezen dolognak megítélésére felvévén, tett benne illyen ítéletet: Mivelhogy a mesterné, Hosszú Kata a testvére, Kis Mária férje Kis Gyirkó házánál Vermesan Pintyilia feleségét, Vermesan Gatsiat megpofozta, guzsajjal megverte törvénytelenül, erőszakoson, büntettetik 12 magyar forintokig, Gatsianak a szenyvedésért 3, az ítélő bíráknak is a fáradságért 3 márjásokig. Kis Gyirkó is 3 márjásig azért, hogy házához engedte járni Gatsiat, Vermesan Pintyilia hasonlóképpen 3 márjásokig, hogy feleségének nem tudott parancsolni, hogy házánál otthon üllyön. Ezen kívül Gatsianak megparancsoltatott, hogy többé ahhoz a házhoz ne járjon, most pedig egymást megkövessék és egymásnak megengedjenek.

1797

Eodem anno [1797] die 7ª Februarii[139]

Az a[ranyos]móritzi evangelica ecclesia, pap és mester között egyéb difficultas nem volt, hanem hogy némelly hallgatóinál a bére restantiaban vagyon, melly hogy intra quindenam béfizettessék, imponáltatott.

A parochialis háznak fedele igen rossz lévén, animadvertálta a Szent Visitatio, de az ecclesia arra ajánlá magát, hogy intra quindenam ezt a hibát megigazítya.

Ratioja nem lévén készen, a jövő Visitationak számolni tartsa múlhatatlan kötelességének.

1798

Anno die iisdem [1798 1ª Februarii][140]

Az a[ranyos]móritzi ecclesia is szép egyességben találtatott.

---

[138] Nagysajói Prot. 197–198.
[139] Uo. 201.
[140] Uo. 205–206.

	hf.	dr.
Ezen ecclesianak számadása elmaradván in anno 1796, akkor volt residuuma	32	94
Azolta két esztendőbe szaporodott annyit [206], hogy a mostani időig vagyon perceptuma a residuummal	51	98
Mellyből erogáltak templom és parochiara	7	90
Marad eszerént hf. 44 dr. 8, mellyről tartozik a jövő Visitationak a jövő perceptummal együtt számolni	44	8

1799

Anno detto [1799] die 4ª Martii[141]

Ezen ecclesiaban tiszteletes Keintzel Mihálly uram lévén pap, semmi egyéb difficultas nem volt, hanem anno 1794 a kis dézsma eránt fennforgott difficultas most is előfordult, melly az 1795-dik esztendőben esett Visitatioban amint decidáltatott, elvégeztetett, most is az a végezés hellybe hagyatik, megerőssíttetik, és hogy úgy observáltassék, mind a papnak, mind az ecclesianak keményen parancsoltatik, úgy hogy [209] a pap az ecclesianak, az ecclesia a papnak, amivel egymásnak tartoznak tellyesítsék. Mestert hogy az ecclesia minél hamarább hozzon, addig pedig a pap illendő sallarium mellett a mesteri szolgálatot is tégye, a Visitatio imponálja a pap őkegyelmének.

Tavalyi residuum volt mf. 44 dr. 8, perceptum de anno 1798 volt mf. 3 dr. 95. Erogatum dr. 53. Remanentia mf. 46 dr. 50.

1800

Anno detto [1800] die detto [24 Februarii][142]

In hac ecclesia reverendo domino Michaele Keintzel existente nulla difficultas. A pap pro anno 1799 mesteri szolgálatot is tett, minthogy nem volt mester három fertálly esztendeig, azért minden gazda tartozik a papnak fizetni két-két véka jó búzát.

Tavally volt az ecclesianak remanentiaja mf. 46 dr. 50, 2 forint s 36 pénz perceptuma volt in anno proxime praeterito 1800, melly szükséges hellyre el is költ. Marad a jövő számadásra mf. 46 dr. 50, a lejendő perceptummal együtt.

1801

Anno die detto [1801 17ª Februarii][143]

Ezen móritzi evangelica ekklézsiát a Szent Visitatio otthon nem találván, maga kötelességit nem folytathatta. Remanentia ezen ekklézsiában de anno 1799 volt mf. 46 dr. 50. Ehhez percipiált az ecclesia annyit de anno 1800, hogy lett a capitalis mf. 60 dr. 12, mellyről a jövő Visitationak tartoznak számot adni a következendő perceptummal együtt.

Továbbá panaszlá Ősben a loci minister, hogy Móritzon három pár hallgatója lévén, kik communiora Ősbe járnak, s betegségekben őkegyelmét Móritzra kíványák, el is mégyen oda, s kötelességét véghez is viszi, de fáradtságáért s szolgálattyáért semmi fizetést azoktól nem vészen, mellyet investigálván a Szent Visitatio Móritzon, úgy találta a feladás szerént,

[141] Nagysajói Prot. 208–209.
[142] Uo. 213.
[143] Uo. 217.

hogy Ősbe éppen annyi szász lakik, mint Móritzon az Ősbe járó magyarok. Azért az ősi szászok fizessenek az ősi loci ministernek, a móritzi annyi magyarok pedig a móritzi loci ministernek, és valahányszor a móritzi Őshöz hallgató magyarok betegségekben kívánnyák az ősi papot, hogy Móritzra úrvacsorája adni mennyen Móritzra, minden oda való meneteliért adjon a beteg a papnak fáradtságáért dr. 12. Communio administratiojáért is dr. 12. Az móritzi pap is, ha az ősi beteg szászhoz hívattatik hasonló dologba, hasonló fizetést vegyen, végeztetett.

1802

Anno detto die detto [1802 die 3ª Aprilis][144]

A mórici ecclesiaban semmi difficultas nem volt. Tavallyi remanentia mf. 60 dr. 12. Perceptum interes mf. 2 dr. 76. Summa mf. 72 dr. 88 és 9 véka csős törökbúza.

1804

Anno detto die detto [1804 17ª Martii] megvizsgáltatván az a[ranyos]móritzi evangelica ecclesia tiszteletes Keintzel Mihálly uram papságában[145]

Szép békességet találván pap és ecclesia között a Szent Visitatio, örvendett rajta.

Volt ennek az ecclesianak anno praeterito capitalissa mf. 270, költött belőle templom, torony zsendellyezésére mf. 167 dr. 20. Marad a jövő Visitatiora számadásra mf. 102 dr. 80.

1805

Anno detto die detto [1805 15ª Martii][146]

AranyosMóritz bérbéli restantiat, hogy a hallgatók intra quindenam papnak, mesternek megfizessék, imponáltatott, úgy a kerteket is pap, mester telke körül megcsinálják. [227]

Tavalyi remanentia volt mf. 102 dr. 80. Perceptum de anno 1804 volt annyi, hogy most vagyon mf. 219, mellyről a jövő Visitatio előtt tartoznak számolni az addig téjendő perceptummal edgyütt.

1807

1807-dikben Februariusnak 27-dik napján a móritzi evangelica eklézsia is visitáltatott[147]

Azhol eklézsia papja és mestere ellen semmit se panaszla, de a tiszteletes loci minister tiszteletes Keintzel Mihálly uram és az oskolamester Láng János azt panaszolák, hogy a gabona és fabéli béreket némely hallgatóik bé nem fizették. Mely panaszra meghagyatott a szentegyházfiúnak, hogy intra quindenam mind a tiszteletes loci minister, mind a becsületes oskolamester restantiaban lévő béreket felhajtsa, mert ha nem cselekeszi, az ő marhája elköttettetik.

---

[144] Nagysajói Prot. 221.
[145] Uo. 224.
[146] Uo. 226–227.
[147] Uo. 239–240.

Jövedelem kútfejei:

Vagyon ezen eklézsiának egy darab helye az Anyaszentegyház nevű gödörben, az alsó forduló határban, melynek egy részét szántják, egy részét fogták szőllőnek, egy részét pedig a bokrok fogták fel. Vicinussa egyfelől a Varga György földe mellett járó út, másfelől a Puszta oldal, dézsmájára coláltatik, melynek proventussa ad diem 15[tum] anni [240] 1805 accrescált 219 ~ kétszáztizenkilenc magyar forintokra. Az 1805. és 1806. esztendőkben gyült proventusról és szükséges helyekre tett költségről az ezen 1807-dikbéli proventus perceptumával és erogatumával edjütt a jövő Visitatiora maradott a számadás.

Varga Mártonnál, a volt egyházfiúnál vagyon pénz e szerént:

	flh.	dr.
Régi erdő árra, mellyet Bándi Istvántól percipiált	4	8
Ismét erdő árrát vett fel Bándi Istvántól, percipiált	49	80
A bátyáról Varga Gyirkóról reá szállt adósság	5	10
A bongárdiaktól erdő árrát felvett és hasznára fordított	5	10
Interes pénzzel, mely reá szállott	3	32
Summa	67	40

Hogy ezen hatvanhét magyar forintokkal és negyven pénzekkel adósnak lenni esmérte magát móritzi Varga Márton a Szent Visitatio előtt, és magát kötelezé mához egy esztendőre interessével edjütt való lefizetésére, mely legalis interes kezd folyni e mái napon, úgymint 27ma Februarii 1807. Melyről ezennel jó lelki esmérettel bizonyít és kiád a Nagysajói Venerabile Capitulumban 1807 Februariusnak 27-én a móritzi evangelica eklézsiában tartatott Visitatioból.

Szász Lőrintz maga kezével ordinarius notarius

A dézsmabúzáról, mely 1805-dikben a Varga Márton egyházfiúságában a mezőn az essőzés miánn elveszett, végeztetett, hogy Varga Márton pereljen azzal az emberrel, akinek dézsmája a mezőn künn elveszett, és amellyiknek a törvény szerént ítiltetik, a fizesse meg becsű szerént való árrát az eklézsiának.

1808

Azon esztendőben [1808] Februariusnak 11-dik napján visitáltatott a móritzi lutherana ecclesia tiszteletes Keintzel Mihály papságában[148]

Akinek az hallgatóira semmi panaszsza nem vala, sem az hallgatóknak őkegyelmére. Láng János oskolamester se panaszla semmit, se őkegyelme ellen, az oskolát jól igazgatja, egyéb kötelességeit is híven folytattya.

Halász Márton hütös egyházfiú számadása:

Perceptumai voltak ezek:

Interesre kiadva pénz interessével edjütt találtatott flh. 315 dr. 39.

Dézmába jött törökbúza csőül metr. 18.

Dézmába jött bor urn. 15. oct. 7.

Ezután adattak a Visitatio eleibe illyen objectumok:

1mo Néhai Kőmíves alias Kis Mártonnak (ki is a múlt 1807-dik esztendőben holt vala meg) maradtanak a templom helyére, az úgynevezett Szentegyház gödrében építtetett 3 da-

[148] Nagysajói Prot. 257–259.

rab szőllői, edjiket a szüléi építették volt, kettejét pedig maga Kis Márton az első feleségével edjütt pénzen vette vala, hogy örökösön használja fiúról fiúra, amint a contractusokból kitettszik, a kettejét ezen szőllőnek azon emberek, akik önként adtak vala el [258] Kis Mártonnak, már most a fijától, Kis Szimi őkegyelmétől el akarván venni, a Visitatio eleibe terjesztették ügyeket. A Visitatio megvizsgálván mind a két félnek documentumait, a praetendenseknek praetensiojokat, Kis Sziminek pedig a szőllők vásárlásokkor költ contractussait, azon controversiaban forgó két szőllőket, úgy a harmadikat is, mellyet a nagyattyai építettek volt, a használásra fenn írt Kis Szimi birtoka alatt hadja bizonyos ideig, oly conditioval, hogy azokat jól mívelje, a dézsmát róllok a templom számára igazán kiadja, a szőllőkben, ha deterioratio lészen, tartozzék minden perlekedés nélkül megfizetni, és ha Móritzról másuvá menne lakni, a templomnak ingyen remittálni, mely conditoknak állhatatoson való tellyesítésére Kis Szimi előttünk, visitatorok, Keintzel Mihály loci minister, Láng János oskolamester és Halász Márton egyházfiú előtt jobb kezének önként való béadásával magát lekötelezé.

2do Domesticum consistorium nem lévén ezen eklézsiában, a tiszteletes minister Keintzel Mihály és az hites szentegyházfiú Halász Márton mellé választottak és megesketettek Varga Márton, Czautner Márton és Czautner György.

3^{tio} Az Anyaszentegyház gödrében az újj tábla szőllőben a templom földére Tóth Vonuly és Fazakas András szomszédságaiban épített volt egy Dergás Vászilika nevű ember egy szőllőcskét, de ő azt legelső termésében, 1806-dik esztendőben elhagyta, elszökvén Móritzról Molduvába, a szőllőhez hozzá kötölődzet az édesapja, Dergás Nyisztor, holott elszökött fija azelőtt sok esztendőkkel meg volt osztozva vélle, kiről úgy adaték a Visitatio eleibe, hogy a dézsmát azon szőllőből csalárdul adta ki, mivel a nem must, hanem valóságos almalév volt, mégpedig az is büdös, külömben is az eklézsia elöljárói consensussok nélkül foglalta el a szőllőt. El kell tőlle venni, és ollyan embernek kell adni, aki jól colálja és a dézsmát csalárdság nélkül kiadja, mely feladását az eklézsiabélieknek hellyesnek ítélvén a Visitatio, a szőllőt Dergás Nyisztortól elvészi, és a templomnak, mint azon szőllőhely örökössének visszaadja, úgy mindazonáltal, hogy a rajta tett munka a hóelmenés után becsültessék meg, és ha történnék, hogy valaha elszökött Dergás Vaszilika Móritzra lakosul visszajőne, a laboris mercest tartozzék a templom, vagy az, aki akkor fogja használni, Dergás Vaszilikának megfordítani.

4to Kis Mátyás Hantzi két szőllőt bírván a régi tábla szőllőben, ugyan a templom földén, az edjiket in [259] vicinitatibus Matzi Gyirkó és Kőmíves Márton, a másikat Takáts Tamás és a tiszteletes loci minister szomszédságokban, de egyiket se mívelvén, kivált az egyik egész pusztájában hevervén, a templom számára semmi haszon nem jött, sőt a szomszédoknak is, pusztájában állván, káros volt, mely iránt sokat is panaszolkodtak a szomszédok minden Visitatiokon, és Kis Hantzi a tavalyi Visitatio által is megintetett volt, hogy a szőllőket mívelje, hogy a templom számára is forduljon valami haszon róllok, de nem tellyesítette. Mely hibáját, egyszersmind a két szőllőnek mívelésére való incapacitasát is megesmérvén Kis Hantzi, az edjik szőllőről, mely vagyon a Matzi Gyirkó és Kőmíves Márton szőllőjek szomszédságában, önként lemonda, úgy mindazonáltal, hogy a jövő tavaszon a szőllőben tett munkája megbecsültetvén, az a pénz, amennyire becsültetett, légyen a templomé.

1809

Azon esztendőben [1809] Januariusnak 30-dikán visitáltatott az a[ranyos]móritzi evangelica eklézsia tiszteletes Keinztel Mihály uram papságában[149]

Az holott szép egyességet talált a Szent Visitatio a tiszteletes pap és a szent eklézsia között.

A ludimagisterről, Jákobus Leonárdusról is kérdés tétetvén, a tiszteletes paptól és hallgatóktól semmi panasz ellene nem adatott elő, az oskolában járó gyermekeket megvizsgálván, jól tanítani tapasztaltatott.

Botránkoztatók nincsenek.

A templom javai, úgymint szántóföldei, szőllői a matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

Halász Merki tavalyi hütös egyházfiú számolván,

Perceptumai voltak:	flh.	dr.
a. 1808-dikbéli Visitation remanentia volt	315	34
b. A dézsmába jött 18 véka csős törökbúza megvan		
c. A dézsmába jött 15 veder és 7 kupa bort eladván gabonáért, jött érette 8 véka és 5 kupa búza, ez is még eladatlan vagyon.		
d. Interes pénz 1808-dik esztendőről jött bé	12	12
Summa percepti	327	46
Erogatumai:		
Jákobus Leonárdus mester elköltöztetésekor elkölt	3	87
Varga Péter újj egyházfiú számadása alá ment	323	59
Csős törökbúza 18 véka, búza 8 véka és 5 kupa. Mellyekről az idénni jövedelemmel edjütt tartozik számolni a jövöndőbéli Visitatiokor		

1810

Januariusnak 16-dikán látogattatott meg az idevaló lutherana ekklézsia tiszteletes Keintzel Mihály uram papságában, megjelenvén a Szent Visitation a hitesek: 1. egyházfi Varga Péter, 2. Varga Mertyi, 3. Varga Michel, 4. Halász Mertyi, Czautner Márton és Czautner György, kiknek feleletekből[150]

A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, háza népe és maga viseletéről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára való vigyázatról dicsértetik, de az ekklézsia javairól való vigy[288]ázásáról nincsen semmi dicsérete, mivel a hallgatók előtt számba vétetvén az Anyaszentegyház gödrében lévő földek birtokossainak számok, úgy adta fel, hogy őkegyelme csak egy 6 vékás szántóföldet míveltet dézsmájára, holott amint azután maga kiadta magát, három földet míveltet, egy 6 vékást, mást 4-et, harmadikat 3 vékást, mellyet azon okból cselekedett, hogy hallgatói a tiszteletes pap által míveltetett földeknek (a dézsmán kívüll) esztendei hasznáért 5 vonás forint taxát is ígérének.

Megintetvén a tiszteletes pap, hogy efféle alacson kifogásokkal ne éljen, hanem az ekklézsia szántóföldeit igyekezzék a többet adónak taxara a dézsma mellett kiadni, vagy ha maga akarja míveltetni, adja meg azt a taxat, amit mások, mellyről tizenötöd napok alatt tudósíttsa a tiszteletes papi tisztséget.

[149] Nagysajói Prot. 268.
[150] Uo. 287–289.

3^{tio} A becsületes oskolamester Jákobus Leonárdus mindenekben dicsértetik.

4to A tiszteletes paptól a hallgatók iránt való értekezésből az a panasz adaték fel, hogy Varga Márton nem akar bért fizetni. Varga Márton megkérdeztetvén, mi okból nem fizeti a tiszteletes pap bérit, felel: Az én feleségem magyar asszony, ő Ősbe jár templomba, az ősi pap is bért kíván, én nem tudom, mellyiknek fizessek. Ezen dolog eligazíttása az ősi reformata ekklézsiába hagyatik.

5to A becsületes oskolamester hallgatóira semmit sem panaszla.

6to Botránkoztatók nincsenek.

7mo Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak a régi matricula szerént.

8vo Szántóföldei, szénaréttyei, szőllőhellyei az 1754-dik esztendő május 28. napján költ matrix szerént megvagynak.

9no Feladaték, hogy méltóságos gróff Haller Jósef úr móritzi szolgáló embere, Kis János nevezetű az Anyaszentegyház gödriben lévő két darab nyíl szőllőjét (mellyek közzül eggyiknek szomszédja napkeletről Varga Péter, nyugotról Kis Motzi Gyirkó, a másiknak napkeletről a tiszteletes pap, napnyugotról Kiss Tamás nyíl szőllői) a templomnak a dézsmából következő kárára nem míveli.

Határozás: A tiszteletes pap Kiss Jánost admoniáltassa a szőllő mívelésre, mellyet ha mégis nem mívelne, a szőllőkben tett industriaját becsü szerént a templom Kiss Jánosnak [289] fizesse ki, s adja szorgalmatosobb gazdának.

10mo A matricula az impopulationis tabellaban béírtak számával eggyez.

11mo Számolván a hütes egyházfi Varga Péter az ekklézsia jövedelméről,

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. Az 1809-dik esztendei Visitation remanentia volt	323	59
b. Interesből	10	38
c. Dézsmából 6 véka búzát, 1 veder 1½ (másfél) kupa bort. Ezek megvagynak.		
d. A tavalyi számadásból percipiált 10 véka csős törökbúzát. Ez is megvan.		
e. Dézsmából 1 véka zabot		
Summa percepti	333	97
Erogatumai		
a. Templom renovatiojára kőmíveseknek, mészre, deszkára, lécszegre költ háromszázhúsz forint	320	59
b. Egyéb szükséges és jónak találtatott költségekre	3	–
Summa erogati	323	29
Remanentiae summa	10	38

Nota bene: Marad a jövő számadásra hütes egyházfi Varga Péternél 10 mf. 38 pénz. In naturalibus 6 véka búza, 1 veder 1½ kupa bor, 10 véka csős törökbúza, 1 véka zab.

1812

2-dik Martii tiszteletes Keintzel Mihály uram papságában, Imreh Gyirkó egyházfi, Varga Mihály, Varga Márton, Varga Hantzi, Varga Mertyi, Czautner György jelen[335]létekben[151]

1° Az 1810-dik esztendőbeli Visitatio felolvastatván az ekklézsiai földeknek licitatio mellett taxafizetésre lejendő kiadattatások eránt, mellynek végbenvitele a tiszteletes papnak szoross megintés mellett imponáltatott vala, de az ekklézsiai földeket hogy maga taxa nélkül használhassa, a Visitatio impositiojának nem engedelmeskedett, a földeket nem licitáltatta. Ezen engedetlenségért a tiszteletes pap újjabban serio corripiáltatik, 3 magyar forintig megbüntettetik. Az ekklézsiai közönséges földek tőlle elvétettetnek, minthogy a jövő esztendőben ugarban jőnek, és a domesticum consistoriumnak szorossan imponáltatik, hogy a többet ígérőnek taxa mellett az illető dézsmaadáson kívüll kiadattassanak, mellyre való vigyázatt az egyházfinak különösön kötelességévé tétetik.

2° A tiszteletes papról és oskolamester, Jakobus Leonardusról az ekklézsia tagjaitól nincsen semmi panasz. Ökigyelmek sem panaszolnak.

3° Botránkoztatók nincsenek.

4° Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak. Kis Simon csináltatott egy koporsótakarót fekete posztóból, mellyet örök emlékezetül Istenéhez való szeretetből az ekklézsiának ajándékozott.

5° Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szőllőhegyei az 1754. esztendőbéli matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

6° Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről,

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation volt remanentia	10	38
b. Ekklézsia dézsmabúzájából	57	60
c. Ekklézsia majorság borából	2	40
d. Interesből	3	66
e. Ajándékból	120	–
f. Köből	8	46
Summa	202	50
Erogatum		
a. A templomhoz csatornáért	32	40
b. Az ekklézsia szükségeire egy hordóért	19	20
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	4	48
Summa	56	8
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	146	42

Melly tészen rhf. 122 xr. 1. Váltócédulában tészen rhf. 24 xr. 40 1/3. Marad in natura 43 veder bora, 2 véka búzája, 12 véka csős törökbúzája, 1 véka zabja, mellyekről Imreh Gyirkó egyházfi számolni tartozik.

[151] Nagysajói Prot. 334–335.

1813

1-ső Aprilisben pap tiszteletes Keintzel Mihály uram, oskolamester Lénárt Jakab, egyházfi Imreh Gyirkó, ekklézsia hitessi Varga Péter, Czautner Márton és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[152]

1. A tiszteletes pap és oskolamester dicsértetnek, őkigyelmeknek sincsen semmi panaszok.
2. Botránkoztatók nincsenek.
3. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak.
4. Az ekklézsia jószágai szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754-beli matricula szerént megvagynak, fogyatkozás nélkül.
5. A gyümölcsös szaporíttatott 50 szilvafa csemetékkel.
6. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről,

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	29	60
b. Ekklézsia erdejéből pro anno 1812	494	96
c. Ekklézsia borából	40	26
Summa	564	82
Erogatum:		
a. Az oskolaház építéséhez 39 fenyő szarugerendáért és 40 szál deszkáért	44	40
b. 30 véka mészért ugyan a mesteri házhoz	21	60
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	4	80
Summa	70	80
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	494	2

In natura marad 49 veder bor, 2 véka búza, 12 véka csős törökbúza, 1 véka zab.

Nota bene: 1812-dik esztendő decemberében adódik el egy darab ekklézsia erdeje, melynek árra még nem gyűjtetett fel, és a számadásban in hoc anno nem ingrediált, mellyről az egyházfi a jövő Visitation számolni tartozik.

A parochia körül való rossz kertekért megintettek: 1. Klein Gyirkó 2. Varga Hantzi 3. Varga Michel 4. Varga Márton.

Feladatott az ekklézsia hitessi által, hogy az egyházfi sok dolgokat [365] hírek s tudások nélkül cselekeszik, erdőt ád el és summás költségeket tészen. A confrontatio után megintetett egyházfi Imreh Gyirkó, hogy az ekklézsia hitessi hírek s megegyezések nélkül az ekklézsia dolgaiból eladni vagy pénzen venni kemény büntetés alatt ne merészeljen.

Az ekklézsia szántóföldjei engedtettek taxafizetés mellett dézmájára a tiszteletes fungens loci ministernek. Taxaja a Visitatio feltartása a szénán kívül, mellyet az ekklézsia tartozik adni.

Nota: Mostan vermesi lakós Kőmíves Szimi panaszolá, hogy attyáról, Kőmíves Mártonról az AnyaSzentEgyház gödrében reászállott fél nyíl szőllőjét Imreh Gyirkó elfoglalta, falusbíró által annak mívelésétől eltiltotta. Imreh Gyirkó meghallgattatván, Kőmíves Sziminél a fél nyíl szőllő úgy hagyatott meg, hogy a dézsma megadás mellett az ekklézsiai nevezetesebb munkákban segíttséggel légyen, példának okáért most a mesteri ház építésben. Mellyet ha nem cselekeszik, a szőllő tőlle elvétetik, és az helyben lakó ekklézsiabeli emberek közzül másnak általadatik minden további megintés nélkül.

[152] Nagysajói Prot. 364–365.

1814

ArannyosMóritzon 6-dik Martiusban.

1. Pap tiszteletes Keintzel Mihály uram, oskolamester Lénárt Jakab, egyházfi Imreh Gyirkó, ekklézsia hitessi Varga Mihály, Czautner György és Varga Márton [153]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén panaszlá, hogy bérével adóssok 1812-dik esztendőről Fischer Márton 1 véka, Czautner Ádám 2 véka búzával. 1813-dik esztendőről pedig adóssak ezek:

	Búza véka
1. Schuster Márton	4
2. Czautner Márton	2
3. Czautner Ádám	4
4. Czautner György	2
5. Fischer Márton	4
6. Czautner Kristián	2
7. Klein György	2
8. Czautner Péter	4
9. Schuster Péter	1
10. Einrig Gyirkó	1
11. Schuster János	2
Summa	28

Kik a confrontatio után liquidáltattak, s az egyházfi által felvétetett.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az Úr asztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.

8. Az ekklézsia jószágai, zsellérházai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllői az 1754-ki és ezen 1814-ki matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

9. Az ekklézsia vagyonnyairól szólló contractusok az ezen 1814-ben Januarius 10-én költ regestrum szerént megvagynak.

10. Számolván az hites egyházfi Imreh Gyirkó az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	494	2
b. A volt Visitation meglévő 49 veder borból	60	–
c. 1812-ben eladott egy darabb ekklézsia erdeje árrában	180	–
Summa	734	2
Erogatum:		
a. Újj oskolaház építésre a kőmíveseknek	22	14
b. A visitator tiszteletes officialisoknak	6	–
c. A conscriptor regiusoknak anticipative	2	57
d. Detto ételekre és italokra	1	44

[153] Nagysajói Prot. 392–393.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
e. Detto munkájokért anticipative	3	20
f. Detto három contractusért	3	6
g. A mesteri házon dolgozott ácsoknak	19	20
Summa	57	61
[393] A túl is írt 57 mf. 61 dr. kivonatván a 732 mf. 2 dr. perceptumból, remanentia	676	41

Ezen remanentia summaból Imreh Gyirkó, Varga Michel, Varga Péter és több ekklézsia tagjainál az 1814-ben Januariusnak 10-én költ három darabb contractus szerént pénz interesre vagyon kiadva 501 mf. 3 pénz. Erdő árra Keresztúri Ferentz úrnál vagyon 18 mf. Az 1813-ban Januarius 22-én költ reversalissa szerént contractus nélkül vagyon az ekklézsia tagjainál erdő árra 157 mf. 38 dr. Meghagyatott az egyházfinak, hogy contractust írasson rólla.

Jegyzés: A volt Visitation megjegyzett 2 véka búza és 12 véka csős törökbúza az oskolaházon dolgozott kőmívesekre és ácsokra elkölt, az 1 véka zabot a visitatorok lovai consummálták.

Árokalja

1748

Visitatio in Árakalya die 13 Februarii 1748[154]

Alwo eine zimliche harmoni gefunden.

1760

Anno 1760 die 14 Januarii würde in Árakalya praesentibus viro praeclaro Michaele Veber venerabilis Capituli decano, praeclaro domino Joanne Hermano prodecano[155]

Die Visitation gehalten, wobey verschiedene Baufälligkeiten besonders die Zaüne belangend, angetroffen worden; zu deren Ausbesserung sich der diesmalige Kirchenväter Hannes und Merten Roth bis ins künfftige frühjahr sich freilich verbinden sollte, aber bis auf künfftige Partiali die versprochene Reparierung ferner ausbleiben; so wird die nachlässige Parth poena Capitulari belegt werden.

1766

Visitatio peracta in ecclesia Árokalyiensi tempore reverendi domini Michaelis Veber per reverendum dominum Andream Czobel venerabilis Capituli NagySajóiensis decanum et suo adjunctos notarios, anno 1766 die 25 Februarii[156]

Nem lévén semmi difficultas egyébb a ruinaknál, arra pedig obligálák magokat, hogy tavasszal minden ruinakat megépíttik, melyet ha meg nem építtenék, akkoron minden ember egy forintig büntettetik.

1768

Eodem die [1768 19na Januarii][157]

Árokallya ob absentiam pastoris ecclesiae item Kerlésiensis obnegatam pastoris praesentiam praeteritur.

1769

Eodem die [1769 1ma Martii][158]

Árokallya is ezen a tenoron találtatott.[159]

---

[154] Nagysajói Prot. 29.
[155] Uo. 44.
[156] Uo. 50.
[157] Uo. 55.
[158] Uo. 58.
[159] Hivatkozás a vizitáció megelőző állomásán mondottakra, lásd az 1769-es cegői vizitációt.

1771

[Anno 1771 28va Februarii][160] 28va Árokallya visitatio peracta etc.

Spopondebant ruinas a visitatoribus inventas quocicius [!] reparare.

1772

Árokallyini visitando die 16ta Martii 1772[161]

Igen sok romlások tanáltatván mind a prochia, mind a schola körül, semmit a Visitatio véghez nem vihetett, mivel magakat az ecclesiabeliek contumaciter opponálván, és magok magokat törvénytévőkké tévén, a Visitatiot contemnálták, és midőn a templom kulcsa elvételével próbáltattak volna az engedelemre, annál nagyobb vakmerőség tapasztaltatott bennek, a kulcsot agyarkodással és sok indulatossággal praetendálván vissza, verbo disciplinam ecclesiasticam contemnentes par ipsis datum est vale.

Sigismundus Máttyás constitutum notarium mpr.

1774

Die 25 Februarii[162]

Ob inundationem aquarum saltus visitationis fieri debuit ad Árakalya, hic pasetibus ineffabiliter laesis indumenta per filiam ad statum rusticum degenerata clam ablata juris aequitate restituuntur, excomunicatique ad reconciliationem dispensantur.

1777

Eodem die [1777 22da Januarii][163]

Árokallya etiam salutabatur ubi ad correctionem nihil inventum est, ergo Deo sunt commendati.

1778

Anno 1778 die 17 Martii[164]

Eben den Tag wurde auch in Kalleßdorff Visitation gehalten da neben dem Fleiß der in Erbauung eines neuen PfarrHoffs bestund auch zugleich beschloßen wurde, daß diejenige Wittfraun so ihr Haus und völlige Wirtschafft haben, den SchullLohn völlig bezahlen sollen.

---

[160] Nagysajói Prot. 60.
[161] Uo. 64.
[162] Uo. 66.
[163] Uo. 75.
[164] Uo. 81.

1779

[Anno 1779] 3tia Martii Árokallya is visitáltatván[165]

A viduak, akik egész örökséget bírnak férjek halálok után is, a papi fizetés aránt hagyatattak in statu quo voltanak férjeknek idejekben.

1780

Eodem die [Anno 1780 28 Januarii] Árokalyán is megfordult a Szent Visitatio[166]

Aholott sem a pap ellen az ecclesia, sem az ecclesia a pap ellen semmi panaszt nem adott.

1781

Anno 1781 Wurde die Visitation in Árakalya für sich genommen[167]

Es wurden die Árakalyer vermahnet das sogenandte Klottes und KirchenMauer zu verbeßern. Außerdem wurden die Knechte beschuldiget, daß sie getantzet hätten; worauf sie vermahnet wurden, sie solten sich innerhalb 2 Wochen mit heiligen Decano vergleichen, oder an gehörigen Ort verklagt werden.

1782

Anno 1782 die 31 Januarii[168]

Pervenerunt domini visitatores etiam ad ecclesiam usque Árakalyensem, salutatoque domino parocho eam ecclesiam per aeditum accersere tendebamus, sed quia celebrantes nuptias paulo sibi indulserant praetereaque etiam cum domino loci ministro unanimiter conveniant. Prandeolo laute nobis porecto et consumto, Deo ipsos commisimus Magyarósinumque versus tendimus.

1783

In Árakalya wurde den 13 Februarii Visitation gehalten, allwo sich folgende geschäfte uneigneten[169]

Die 19 Januarii Sz[ász]Újfaluból Árakalyára jöve Szaikó Misel, ki is itt Árakalyán commoráló Timár János leányát, Máriát kézbéadással kötelezé magának jövendőbéli házastársul, de minekelőtte a mátkaságbéli solemnitasra felyebb megírt Szaikó Misel eljött volna, Móritzról Varga Márton superveniált és Timár Máriával solemniter megmátkásodott, melyet észrevévén Árakalyán lakó Guber Joseph (ki ennekelőtte is szerette Timár Máriát, el is vette volna, ha szülei megengették volna), véle elszökött, s néhány napakig solus cum sola, vele bujkált, mit cselekettek, az ő lelkek tudja. Mely törvénytelen cselekedetért Timár Mári-

[165] Nagysajói Prot. 84.
[166] Uo. 89.
[167] Uo. 97.
[168] Uo. 102.
[169] Uo. 110–111.

át mind a szászújfalusi első, mind pedig a móritzi másadik mátkáji a Szent Visitatio eleiben törvényes igazítás végett terjesztvén, tetszett a Szent Visitationak, benne illyen determinatiot tenni: minthogy Timár Máriának a sz[ász]újfalusi Szajkó Misellel való kézbéadássa kénszerítésből lett, amint a leány szülei ore tenus fatályák, és solemniter véghez nem ment, mivelhogy váltás tanquem alterum sponsalitiorum nem volt essentiale, pro invalido reputáltatik. Mindazanáltal ugyancsak Timár Mária egésszen szabad személy nem lévén, mégis móritzi Varga Mártonnal másodszor is megmátkásodott solemniter, noha még az első mátkájától nem divelláltatott, és Varga Márton tudva mátkásította magának Timár Máriát, mint már másnak elkötelezett személyt, azért Varga Márton vigore hujus deliberati tartazik refundálni Szaikó Misel költségét, annyival is inkább mivel a tiszteletes [111] loci minister disvadeálta neki, hogy addig Timár Máriával meg ne mátkásadjék, míg a sz[ász]újfalusi Szajkó Miseltől meg nem menekedik, mely engedetlenségiért a Szent Visitatio előtt is büntetést érdemelne, mind az ecclesiai jó rendtartás ellen tudva vétkezett személy, de azt a Szent Visitatio szakatt[!] atyai engedelme szerént a deliquensnek condonálya. És továbbá, mivel Guber Joseph a móritzi Varga Márton Timár Máriával való mátkaságát vakmerőképpen violálta, elszökvén a Varga Márton mátkájával, kit is maga inducált volt a Timár Máriával való mátkásodásra, azért ezeket jól megértvén a Szent Visitatio, tetszett ebben is illyen törvényes determinatiot tenni, hogy Guber Joseph Timár Máriával együtt az 1642-dik esztendőbéli synodalis decisio szerint való poenalitást cum hfl. 12 megfizesség. [!]

Nota bene: Ecclesiat kövessenek és a móritzi Varga Márton költségit refundályanak, melyeket effective praestálván Guber Joseph Timár Máriával való törvényes öszvekelések a Szent Visitatio által megengedtetik.

Datum Árakalya die 13 Februarii 1783 per Martinum Weber, venerabilis Capituli N[agy]Sajóiensi juratum notarium.

1784

Árokallya is visitáltatván 19na Martii[170]

Ezen Visitatio alkalmatosságával adatott fel az ecclesiabeliekről a tiszteletes visitator atyák eleiben a mester fizetése iránt e következendő difficultas, hogy az eddig usuált fizetésit a mesternek alterálni kívánnyák ebben az tekintetben, hogy amely házban két gazdaember lakik, csak egy bért fizessenek azok is, szintén úgy mint az egyes gazdák, de minthogy a matriculaban való fizetés régi protocolatio, és mindeddig in usu volt, hogy a kettős gazdák egy háztól másfél bért fizettek, ezt továbbra is a Szent Visitatio intacte meghagyá, nem bontogattya, hanem az ecclesiat ezen difficultationak sopiáltatására inviálta a következendő Szent Partialis Synodusra a Szent Visitatio, és ottan memorialisokra ha kívánatos resolutiot nyerhetnek magoknak ezen dologban, ellenére nem lészen a Szent Visitationak.

Ami pedig a tiszteletes loci minister és hallgatóit illeti, éppen semmi ellenkezés nem observáltatott.

1785

Eodem die [anno 1785 die 24 Februarii] Árokallya is visitáltatván[171]

Igen nagy örömmel szemlélte a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes atyafi és ecclesiaja között, olly szép harmoniát tapasztalt, melyet mások is ha követnének, a visitator atyáknak

[170] Nagysajói Prot. 116.
[171] Uo. 122.

nagy tere vétetnék le vállakról. Kíványa azért a Szent Visitatio, hogy ezen szép egyességet és egymáshoz való szereteteket tartsa fenn Isten mind a tiszteletes loci minister atyafi, mind ecclesiaja között.

Visitálni akarván azt is ezen ecclesiaban, hogy kevés reditussa, ami lehetne az ecclesianak esztendőnként, mire fordíttatik, úgy tapasztallya a Szent Visitatio, hogy az nem egyébre, hanem a templom, parochia és mester háza körül történhető ruinak reparatiojára fordíttatik.

1787

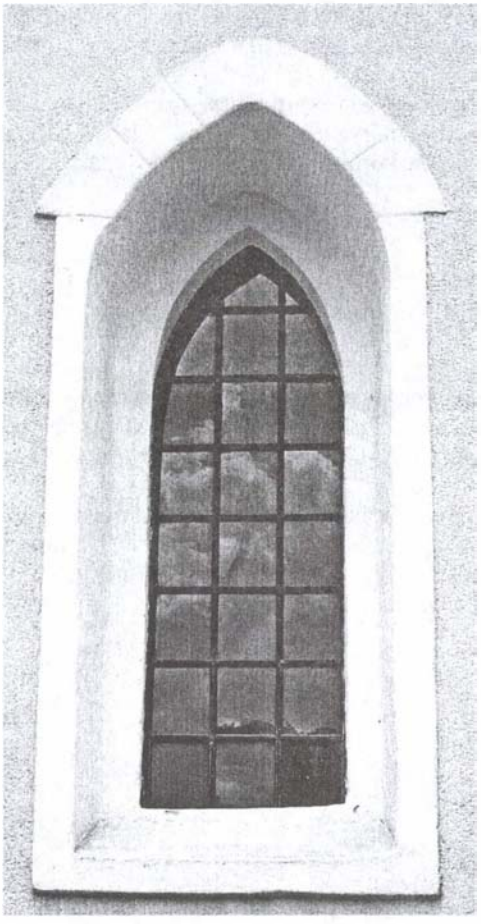
Eodem die [anno 1787 10 Februarii] Árokalyán is visitálván a tiszteletes loci minister, titulatus Schatz Mihály atyánkfia parochialis házánál[172]

A holott sem a tiszteletes loci minister őkegyelme az ecclesiaja, sem az ecclesia maga tiszteletes papja ellen nem panaszola, mivel mind az ecclesiaban lévő hallgatók a tiszteletes loci ministert illendőképpen megbecsüllik, mind pedig a loci minister atyánkfia a maga hallgatóit semmiben is nem kívánta megszomoríttani.

Emellett esett disceptatio a mester fizetése iránt, meg akarván kissebbíteni a mester fizetését, melyről a Szent Visitatio determinálta azt, hogy a matriculaban megírt és a hatalmaskodó fejedelmektől is confirmáltatott papi és mesteri fizetést megkissebbítteni nem engedheti, ha pedig ezzel meg nem elégednének, szabadság engedtettetik a falusiaknak a felsőbb fó[138]rumra való recursusra.

[172] Nagysajói Prot. 137–138.

Gótikus ablakkeret

Vagyon ezen nemes ecclesiaban egy szőllőcske, rét és szántóföld, melyeknek taxajából congeráltanak eddig 26 forintokat, melyet templom, parochia és oskolaház építtésére fordítottak esztendőnként, ezen industrialenak esztendeig való való summaja 10 forint.

1788

Anno eodem et die 13ª Februarii visitáltatott az árokai[!] evangelica ecclesia is tiszteletes Satz Mihály uram papságában[173]

Aholott az ecclesia nem panaszol tiszteletes papja ellen, úgy hasonlóképpen a tiszteletes atyafi is a maga hallgatói ellen nem panaszol.

A oskolamester is hasonló egységben vagyon az ecclesiaval. Az ecclesianak vagyon szőlőből és rétnek taxajából egyszer is, másszor is gyűlt pénze in summa 70 vonás forinttya, mely a templom építtésére fordíttatik.

1790

11ª Februarii visitáltatván az árokallyai evangelica ecclesia[174]

Holott is örömmel tapasztalá a Szent Visitatio az ecclesia és papja, tiszteletes Schatz Mihálly uram ökegyelmek között sem az ecclesia papjára, sem a pap ecclesiajára semmi részben nem panaszolván.

Talált mindazonáltal a Szent Visitatio ezen ecclesiaban illyen difficultast, hogy tudniillik az árokallyi ecclesia conveniált az oskolamesterrel illy formán, hogy ennekelőtte minden gazda 4 ~ négy-négy véka búzát [156] szoktak volt adni a régi usus szerént, de most 3 vékára szállították alá Capitulum híre nélkül, Capitulum constitutioja s privilegiuma ellen.

Decisio: Minthogy ezen ecclesia az oskolamester rendes fizetését diminuálta és a mester is ebben megegyezett Capitulum híre s consensussa nélkül, régi usus, constitutio és privilegium tartása ellen, azért az ecclesia és a mester büntettetik a Szent Visitatio által azzal, hogy az oskolamester a functione arceáltatik és suspendáltatik.

Számot vévén a Visitatio az egyházfiaktól a templom jövedelméről, úgy találtatott, hogy mikor 1787-ben Kertész Mihállyt és Futó Mártont egyházfiaknak tették, akkor kezek alá vettek templom pénzét flh. 30, dr. 64. Három esztendők alatt percipiáltak flh. 165 dr. 22, melly in summa tészen hfl. 195 dr. 86. Ebből erogáltanak három esztendők alatt hfl. 153 dr. 41. Actu vagyon az ecclesia ládájában hf. 24, melly szerint restálnak hf. 18 dr. 45.

---

[173] Nagysajói Prot. 147.
[174] Uo. 155–156.

Decisio: A két egyházfiak, úgymint Kertész Mihálly és Futó Márton intra octavum ha modo legitimo azon liquidatiojokról nem doceálnak a Visitatio, vagy az exmittált brachium előtt, tehát mint purum liquidumot a 18 mf. és 45 pénzeket depurálni tartoznak, melly az exmittált brachiumnak pro exequendo által is adatott.

Amelly hf. 24 most az ecclesia ládájában találtatott, az a mostani egyházfiaknak úgymint Gabus Mihállynak és Futó Mátyásnak által adattak.

Adott az árokallyi evangelica ecclesia a Szent Visitatio eleibe egy memorialist, mellyben urgeállya, hogy az eddig tiszteletes loci minister Schatz Mihálly uram által synodalis determinatio mellett taxaba bírattatott templom földjei, mint templom tulajdona, redeályon, hogy az ecclesia plus offerenti adhassa, mivel azon taxat, mellyben eddig a loci minister bírta azon földeket, az ecclesia keveselli.

Decisio: Resolváltatott a Szent Visitatio által az árokallyi evangelica ecclesianak ezen kérése adjustáltatott, melly szerént a templom földjeit az ecclesianak, hogy plus offerenti adhassa, szabadság adatott, a preemptiot mindazáltal mindenkor a tiszteletes loci ministernél hagyván.

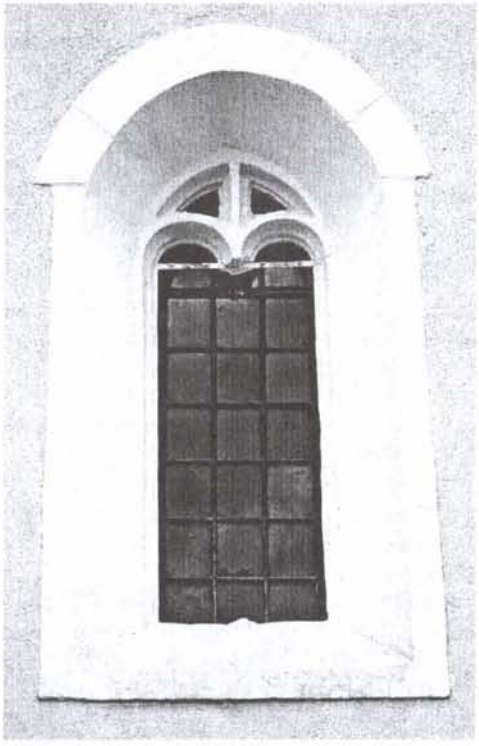
1791

Anno eodem [1791] die vero 21[a] Martii visitáltatott az árokallyi evangelica ecclesia tiszteletes Schatz Mihálly uram papságában[175]

Holott se az ecclesianak a papra, se ennek az ecclesiara semmi panasszok nem volt. Úgy az oskolamester dolga is detto.

Az ecclesia jövedelméről most az egyházfiak nem számoltak, mivel két esztendőkig szokott itt lenni egy rendbéli egyházfi, a mostani egyházfiakat tavaly tévén hivataljokba, a jövő Visitationak számolnak.

A tavallyi liquidált egyházfiak, úgymint Kertész Mihálly és Futó Márton a liquidatioról számot adtak, s illendő hellyekre erogálták azon liquidatiot, melly szerént absolváltattak is.

Gótikus ablakkeret

1792

Anno die iisdem [1792 18 Februarii] az árokallyi lutherana ecclesia visitáltatott[176]

Holott semmi difficultas ecclesia, pap és mester között nem lévén, az egyházfiak is a közelebb jövő Visitation tartozván számolni, a Visitatio további útyát követte.

---

[175] Nagysajói Prot. 168.
[176] Uo. 173.

1793

Anno dieque iisdem [1793 21 Februarii] az árokallyi lutherana ecclesia is visitáltatott[177]

Holott az ecclesia, pap és mester között szép egyességet talált a Szent Visitatio.

Ab anno 1790 percipiáltak az egyházfiak ecclesia jövedelmet ad praesens tempus hf. 366 dr. 6, a volt egyházfiaktól ment kezekbe hf. 24, in summa hf. 390 dr. 6. Melly summaból költöttek e szerént: orgonát vettek, mellyre adtak hf. 204. Templom és parochiara költöttek hf. 133 dr. 3. Marad még kezekben hf. 53 dr. 3, mellyről a jövő Visitation számolni tartoznak.

1794

Anno dieque iisdem [1794 13 Februarii] az árokallyi evangelica ecclesia és pap, tiszteletes Schatz Mihálly uram között szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio[178]

A mester ada a Visitatio eleibe illyen dolgot, hogy árokallyi némelly gazda egyik fiját maga házában tartya, más fijának a maga telkére épit házat, ki is atyától külön házban, külön kenyéren, külön gazda is lévén, a mesternek semmi külön bért az illyen nem akar adni.

Ebben tett a Szent Visitatio illyen decisiot: Az ollyan külön házban lakó külön gazda, a micsodás a mostani ifjabb Lochner János is, fél bért azaz 2 véka búzát adjon a mesternek.

Az egyházfiak nem lévén készek számadásokkal, a jövő Visitatiora halasztatott számadások.

1795

Ezen esztendőben és napon [1795 4 Februarii] visitáltatott az árokallyi evangelica ecclesia is tiszteletes Schatz Mihálly uram papságában[179]

Holott se az ecclesia, se a pap között semmi egyenetlenség nem találtatott. Az ecclesia és mester között volt az orgonista miatt valami difficultas, melly így igazíttatott el a Szent Visitatio által az ecclesianak megegyezéséből, hogy mivel a mester valami ollyan szót szóllott az ecclesia ellen, amelly nem illett volna, azért a mester a közelebb jövő vasárnap a templom előtt közönségesen az ecclesiat kövesse meg, és mivelhogy a mesternek orgonistája karácsontól fogva húsvétig nem volt, tartozzék adni a templom számára 6 véka búzát.

Számot most sem adott az egyházfi, mellyre nézve keményen parancsolja a Szent Visitatio a tiszteletes loci minister és egyházfiaknak s az ecclesianak is, hogy usque quindenam ezen ecclesiaba lett perceptumokról és erogatumokról hitelesen a számadást elkészítsék és Sófalvára az improtocollatiora a notariushoz küldeni sub poena hf. 3 el ne mulassák.

A számadást tiszteletes Schatz Mihálly uram 27ª Maji hozzám, Sófalvára küldötte egy missilis levélbe írván, mellynek valósága ez: Az árokallyi egyházfiak kezek alatt találtatott pro anno 1795 hf. 194 dr. 26, mellyből ecclesia és parochiara költöttek hf. 56 dr. 18. Két esztendők alatt marad in cassa ecclesiastica hf. 138 dr. 8.

---

[177] Nagysajói Prot. 179.
[178] Uo. 186.
[179] Uo. 191.

1796

Anno eodem [1796] 5ª Martii visitáltatott az árokallyi evangelica ecclesia[180]

Semmi difficultas ecclesia, pap és mester között nem volt, hanem némelly árokallyi emberek más házához mentenek lakni kevés ideig, s magok házokban nem laknak. Míg más házoknál laknak, addig adjanak 2 véka búzát, de mihellyt visszamennek magok házokba, mint a több emberek, 4 vékát adni tartoznak, e pedig csak pro tempore engedtetik, és törvény szerént senkinek nem szolgálhat. Lochner János fija, Lochner János, az attyától megkülönözvén az attya udvarára épített házat és ott lakik, ez hogy két véka búzát adjon a mesternek, pro hic et nunc végeztetett.

	hf.	dr.
Ezen ecclesianak a tavallyi Visitatio mutatása szerént volt készpénze	138	8
Pro anno 1795 perceptuma	124	66
Summa	262	74
Ebből költöttek templom és parochiara	78	23
Marad az ecclesia ládájába, mellyről a jövő Visitationak tartoznak számolni	184	51

1797

Anno, die iisdem [Anno 1797 die 4ª Februarii][181]

Az árokallyi ecclesiaban semmi igazításra való dolog magát elő nem adta, számot adni a jövő Visitationak tartozik.

1798

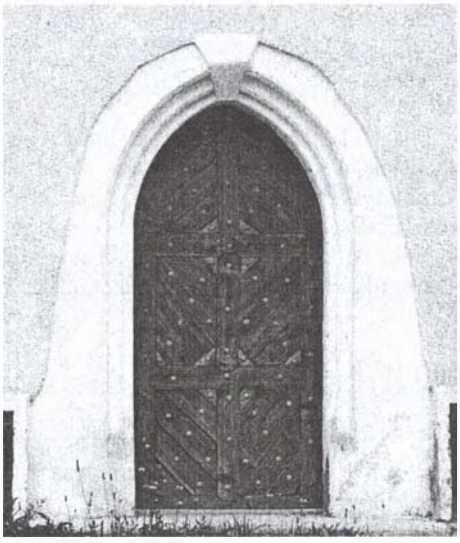
Anno detto die 6ª Februarii[182]

Az árokallyi evangelica ecclesia papjával, mesterével szép egyességben lévén.

	flh.	dr.
Volt ezen ecclesianak remanentiaja in anno 1796	184	51
In annis 1796 és 1797 perceptuma volt	85	49
Summa	270	–
Ebből erogált templom és cinterem reparatiojára	50	–

Remanentia vagyon hf. 220, mellyről a jövő Visitationak az addig lejendő perceptummal együtt számolni tartozik.

[180] Nagysajói Prot. 195.
[181] Uo. 200.
[182] Uo. 207.

Gótikus ajtó

1799

Anno detto, die detto [1799 7ª Martii][183]

Ezen evangelica ekklézsia a tiszteletes Schatz Mihálly uram papsága alatt szép békességbe lévén papjával, mesterével, semmi újj, igazításra való dolog elő nem fordult, hanem a mester adá a Visitatio eleibe azt a difficultast, melly már in annis 1794 és 1796 fennforgott ezen ekklézsiában, hogy ahol a gazda fija az apja telkén építvén házat az apjától külön kenyéren vagyon, de különös örökséget nem bír, az adjon a mesternek 2 véka búzát, az is, aki a kamarában az apjától külön kenyéren, külön lakik, hasonlóképpen 2 véka búzát fizessen a mesternek, amiképpen a fellyebb írt esztendőbéli Visitatiok is [211] ezt ekképpen determinálták s végezték el, mellyet a mostani Szent Visitatio is hellyben hágy és megerősít.

Tavally volt ennek az ekklézsiának remanentiaja mf. 220, mellyhez percipiált tavallytól fogva mostanig annyit, hogy most actu volna mf. 481 dr. 79. De elköltvén belőle templom és cinteremre mf. 151 dr. 15, marad készpénzül és a faluba elocálva interesre mf. 330 dr. 64, mellyről a jövő Visitationak tartoznak az egyházfiak Taisz Jósef és Gubus Mihálly számot adni.

1801

Anno detto [1801] die 5ª Februarii[184]

Ezen árokallyi evangelica ekklézsiában szép egyesség lévén tiszteletes pap Schatz Mihálly, oskolamester és ekklézsia között.

Számot vett a Szent Visitatio az egyházfiaktól az ecclesiai jövedelemről és találtatott actu pénze mf. 250, mellyről tartoznak az egyházfiak a jövő Visitationak a lejendő perceptummal együtt számolni.

1804[185]

Elégvén, semmi nem visitáltatott.

---

[183] Nagysajói Prot. 210–211.
[184] Uo. 216.
[185] Uo. 223.

1807

1807-dik esztendőben Martiusnak 2-dikán az árokallyi evangelica ecclesiaba is elmentek a visitatorok tiszteletes Schatz Mihály uram papságában[186]

Azholott most az építésben foglalatoskodván az eklézsia a proventus perceptumáról és erogatumáról való számadás halasztatott arra az időre, melybe az építésnek vége lészen.

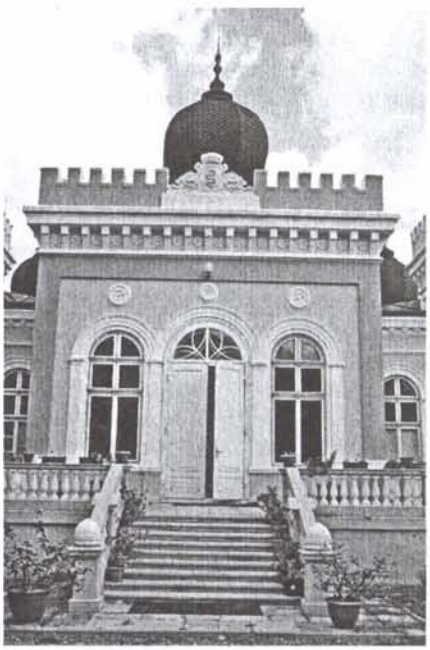
Itt a Sajó vizének áradása mián a Visitatio félbemaradt.

1808

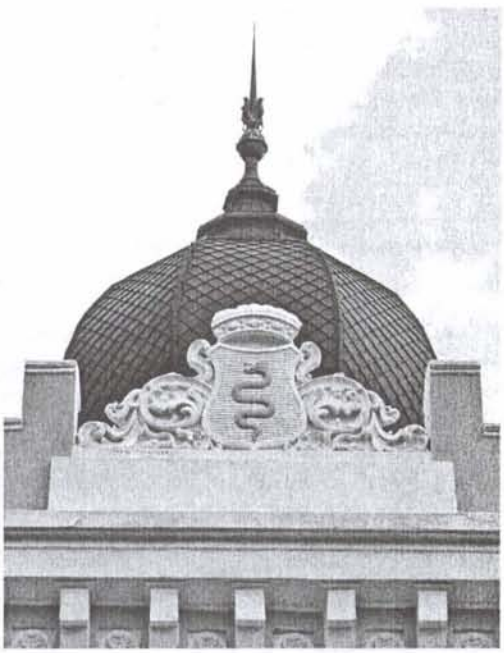
Azon esztendőben [1808] Februariusnak 18-án visitáltatott az árokalyi evangelica ecclesia tiszteletes Schatz Mihály uram papságában[187]

Aki is papi hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ecclesia javairól való vigyázotról dicsértetik, magának is hallgatói ellen nincsen semmi panassza.

Az oskolamesterről is, Hom Pál őkegyelméről kérdés tétettetvén, nincs semmi panasz, józan és jámbor, templomot gyakorló, tiszteletes papjának engedelmes, az oskolát jól igazgató, gyermekeket szorgalmatoson tanító ember, tanítvánnyi a Visitatio előtt megpróbáltatván speciment mutottak. Maga is írt Hom Pál őkegyelme ecclesiaja ellen semmi panasszát nem adá elő.

A Bethlen-kastély bejárata

A Bethlen-címer

[186] Nagysajói Prot. 243.
[187] Uo. 263–264.

A szent edények, mindenféle úrasztalához tartozó abroszokkal és keszkenyőkkel edjütt, betleni méltóságos gróff Bethlen János úr őnagysága méltóztatott ezen megszegényedett ecclesianak ajándékozni az Úr asztalára:

1mo Egy ezüst, arannyal futatott poharat, amellyen illyen inscriptio vala: Gróff Teleki Klára adta anno 1777.

2do Egy fejér, ezüst tángyért, amellyen illyen inscriptio vala: Gróff Teleki Klára Anno 1784 adta Isten ditsőségére.

3^{tio} Egy abroszt és két keszkenyőket, az edjik keszkenyő batiz [!], az közepin lévő kivarrott virág körül illy írással: Meg kerestem az Urat és meg halgatott engemet, és minden rettegésimből meg szabadított engemet Solt. 34. W. 5. A másik servét keszkenyő.

4to Egy abroszt ismét az oltárra.

Számoltatván az egyházfiak 4 esztendőkről, hiteles documentumokkal megbizonyították azt, hogy 1804. esztendőtől fogva 1808. esztendőbéli Februarius hónap 18-dik napjáig elkölt a templomépítésre mindöszve flh. 1950 dr. 75 ~ ezerkilencszázötven magyar forint és hetvenöt pénz. Most vagyon a cassaban flh. 153 dr. 79 ~ százötvenhárom mf. és hetvenkilenc pénz.

1803. esztendőben a mesteri ház és a papi telken lévő két istállók és csűrnek építésére költ el flh. 372 dr. 24, mely summaból megbizonyítván hiteles documentumokkal tiszteletes Schatz Mihály uram azt, hogy flh. 309 dr. 84 ~ háromszázkilenc magyar forintokot és nyolcvannégy pénzeket a maga tulajdon [264] pénzéből költett el a megnevezett épületekre, illendőnek és igaznak lenni ítélte a Visitatio azt, hogy azon 309 magyar forintokat és 84 pénzeket az írt szent ecclesia tiszteletes Schatz Mihály úrnak vagy maradékának visszafordítani, vagy megfizetni tartozzék.

Nota bene: 60 mf. difficultasban vagyon valami borgói embereknél, azért hogy világoson a Visitatio eleibe nem adattathatott, de a fenn írt költségbe imputálva vagyon, melyre nézve imponáltatik az egyházfiaknak, hogy a jövő Visitatioig hozzák világosságra, és akkor demonstráljanak rólla.

1809

Azon esztendőben [1809.] Februariusnak 16. napján visitáltatván az árokallyai evangelica eklézsia tiszteletes Schatz Mihály uram papságában[188]

Amelyben a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és maga viseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, és az oskolára való vigyázotról dicsértetik.

Az oskolamesternek, Homm Pálnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz, az oskolában tanuló gyermekek a Visitatio előtt examináltatván, a mester körülettek való szorgalmatosságának szép jelét mutatták.

Botránkoztató személyek nincsenek.

Az úrasztalára tartozó jók az 1808-dikban Februariusnak 18. napján véghezvitt conscriptio szerént megvagynak.

Szántóföldei, réttyei a matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

Pénze vagyon eszerént:	flh.	dr.
1807-ről jött által	153	77
1808-béli perceptum	223	48
Summa	377	25

[188] Nagysajói Prot. 273.

Pénze vagyon eszerént:	flh.	dr.
1808-béli erogatum:	202	48
Mégyen által	174	77
Adosság vagyon künn capitalis	76	39
Interes	18	66
Summa	95	05

1810

1. Az árokallyi lutherana ekklézsia visitáltatott 26-dik Januarius 1810 tiszteletes Schatz Mihály uram papságában, jelenlétekben praefectus György László uramnak, egyházfi Futó Mihály, ekklézsia hitessi 1. Szabó János, 2. öregebb Gubusch Michel, 3. Lochner Márton, 4. Futó Mátyás és 5. ifjabb Gubusch Michelnek, akiktől való értekezésből[189]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A becsületes oskolamester Hom Pálnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanítá[302]sáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen sem[mi] panasz.

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nincsen semmi panassza.

6to Botránkoztatók nincsenek.

7mo Az 1809-ben improtocolált úrasztalára és templomhoz tartozó jók szaporodtak egy stólával, melly most inprotocoláltatik.

Az ekklézsia szántóföldei az 1754-dik esztendőben készült matricula szerént kevesedtek két földdel az alsó fordulóban, a 2. és 3. numerus alatt írtakkal, mellyeket a Sajó elmosott.

9no A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10mo Templomot és papi házat építvén ezen ekklézsia, méltóságos gróff Bethlen János úr az ekklézsia jövedelméről való számvitelt bízta maga jószágai prefectussára, titulatus György László uramra, ki is híven kívánván számolni a bévett és kiadott jókról.

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	174	77
b. Ekklézsia borából	186	30
c. Ekklézsia majorságrétye 1808-béli taxajából	51	–
d. Két máléföld 1809-béli taxaja	25	50
e. Méltóságos gróff Bethlen János önagysága gratiajából torony ajtaja s ablakai építésére	169	20
f. Ekklézsia rétyinek 1809-béli taxajából	61	20
g. 5 véka gabonának árrából	6	80
h. Ekklézsia szántófölde 1809-béli taxajából	10	20
i. Adósságból gyűlt	44	8
Nota bene: Méltóságos gróff Bethlen Elek úrnál vagyon 1808-béli bor árra 60 rhft., melly tészen	72	–
Summa percepti	729	5
Erogatumai:		
a. Templom, torony építésre, materialékra és a mesterembereknek	382	34

[189] Nagysajó Prot. 301–303.

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
b. Az 1803. esztendőben a mesteri ház és papi telken lévő két istállók és csűrnek építésére költött volt tiszteletes Schatz Mihály uram a magáéból 309 mft. 84 pénzeket, most ez az adósság kifizettetik őkegyelmének és a difficultasban lévő 60 mft. a borgaiakkal tolláltatik	309	84
Summa erogati	692	18
[303] Remanentiae summa	108	87
Nota bene: Contractus nélkül vagyon künn adósság az embereknél 83 mft. 97 pénz, melly a jövő számadásra perceptumnak marad.		
Gabonabéli perceptumai voltak ezek:	metr.	oct.
a. A múlt Visitation volt	14	–
b. Az ekklézsia földeiből dézma jött in hoc anno	12	–
c. A SchulMeister fizetéséből kell béjönni pro anno 1808	143	–
Summa	169	–
Erogatumai:		
a. Az asztalosoknak conventiojokba	10	–
b. Készpénzen ád el, mellyet a pénz perceptumban inferál	5	–
c. Az üvegesnek conventiojába	5	–
d. A cigányoknak téglaégetésre	46	–
e. Kenyérnek a mesterembereknek süttetett	35	–
Summa erogati	101	–
Remanentiae summa	68	–

1812

21-dik Februarii ezen evangelica lutherana ekklézsiában folytatott a Szent Visitatio tiszteletes tudós dékány Schatz Mihály uram papságában, egyházfiak Theisz Dániel és Grosz János, hitesek Gubusch Michel, Szabó János, közhallgatók Lochnár Márton, Lochnár Hanesz, Futó Márton és mások jelenlétekben[190]

Kihalván az ekklézsia hitessi közzül hárman, azoknak hellyekben eskedtettek Lochnár Márton, Lochnár Hanesz és Futó Márton ekklézsia hitessinek.

1. A tiszteletes pap mindenekben hallgatóitól dicsértetik.
2. A becsületes oskolamester Hom Pálról sincsen semmi panasz.
3. A tiszteletes pap sem panaszla hallgatóira.
4. A becsületes oskolamester feladá panaszban, hogy Fazakas Tini, Lochnár Martin, Koch Hantzi és Bach Hantzi három esztendei oskolamesteri bérit nem fizették meg, kik az oskolamesterrel confrontáltatván így adák fel: ők törökbúzával kínálták a becsületes oskolamestert, de el nem vette. Ezen dolog a Szent Visitatiotól a domesticum consistorium eleiben adattatván, így végezének, mellyet a Szent Visitatio is helyben hagyott és megerősített.

Minthogy Koch Hantzinak és Bach Hantzinak ekéje vagyon, fizessenek búzával. Fazakas Tini és Lochnár Márton szegény emberek lévén, fizessenek törökbúzával, mellyre mindkét fél reá is állott.

5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak az előbbeni Visitatiok improtocollatioja szerént.

[190] Nagysajói Prot. 322–323.

6. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénaréttyei, szőllőhellyei (a Sajó vize által elmosott és az 1810. esztendőben improtocolált földeken kívüll) az 1754-béli conscriptio szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

7. Botránkoztatók nincsenek.

8. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	108	87
b. Perselyből in anno 1810 et 1811	16	36
[323] c. Ekklézsia búzájából, törökbúzájából és az 1810-béli remanens gabonából	607	–
d. Ekklézsia földeinek és egy rétnek 2 esztendei taxajából	279	54
e. Adósságból	272	58
f. Kölcsönözött pénzből	657	84
Mellyből tiszteletes Schatz Mihály uram adott	345	84
Summa	1942	19
Erogatum:		
a. Templomra és az újj papi kőház építésére	1373	23
b. Adósság lefizetésére	312	–
c. Ezen adósságnak interessében	24	–
d. 1810-dik esztendőben a számadásban 83 mf. 22 pénzzel a számadó vigyázatlanságából több improtocoláltatott, mint mennyi remanens summa volt, mellyet most ad evidentiam demonstrálván felvétettetik	83	22
Summa	1792	45
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	149	74

Ez az 149 mf. 74 dr. tészen rhf. 124 xr. 47. E pedig a pénz becsének leszállítása miatt tenne váltócédulában rhf. 24 xr. 58, de a garas és krajcár pénzeknek (mellyek közzül garas vagyon rhf. 2 xr. 42, krajcár pedig rhf. 7 xr. 28) felemelésekkel nyer rhf. 6 xr. 35 és így megyen által az 1813. esztendei számadásra váltópénzben rhf. 31 xr. 33. Adósság restans interessével eggyütt váltópénzben rhf. 24 xr. 14.

Summa rhf. 55 xr. 47.

Nota bene: Vagyon 73 véka gabonája is, mellyekről tartozik az egyházfi a jövő számadásban számot adni.

1813

25-dik Martiusban pap tiszteletes dékány Schatz Mihály úr, oskolamester Homm Pál, idősb egyházfi Theisz Dániel, ifiabb Gruisza Hantzi, ekklézsia hitessi Gubusch Mihály, Futó Márton, Lochnár Márton, s több ekklézsia tagjai jelenlétekben[191]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vi[352]gyázatról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

[191] Nagysajói Prot. 351–352.

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit nem panaszla.
5. Botránkoztatók nincsenek.
6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.
7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei a múlt visitatioi megjegyzéssel az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

Jegyzés: Veress Mihály feladá, hogy a becsületes oskolamester Hom Pál őkigyelme oskolában járó leánykáját tanítás közben úgy ütötte pofon, hogy a kemény ütés miatt kevés ideig szóllani sem tudott. Megszólíttatván a becsületes mester, maga megvallotta, hogy pofon ütötte, azt is, hogy nem szóllott mindjárt az ütés után, de azt az okát is adá nem szólhatásának, hogy a leányka beszédiben akadozó.

Megintés: Tekintetben vétetvén a becsületes oskolamester Hom Pál őkigyelme az oskolában járó gyermekek körül való szorgalmatossága, melyet megmutatott azoknak megpróbáltatásokban, azért dicsértetik, de ellenben arra intettetik, hogy a gyermekeket hibájok megigazításáért, mikor megérdemlik, nem pofon ütés, hanem egy vagy két vesszőütésnek az allfeleken lett elütése által intse meg, vigyázván azonközben arra, hogy a szüléknek őkegyelme ellen a többszöri panaszra méltó okok ne légyen.

A számadás számbanvétele praefectus György László úrnak a határ felméréssel való dolga miatt elmaradott a jövő esztendőre.

1814

12-dik Februarii pap tiszteletes tudós Schatz Mihály uram, oskolamester Homm Pál, öregebb egyházfi Theisz Dániel, ifjabb Gruisza János, ekklézsia hitessi Futó Márton, Szabó János, Gubusch Michel, Lochnár Márton, Futó Mátyás, Lochnár János, és Lung Mertyi s több ekklézsiabéli emberek jelenlétekben[192]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.
2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, a tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz. A gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról különösen dicsértetik.
4. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.
5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit sem panaszola.
6. Botránkoztatók nincsenek.
7. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.
8. Az ekklézsia jószágai, szőllője, szántóföldjei, szénaréttyei az ezen 1814. esztendőben megújjíttatott conscriptio szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.
9. Contractusra kiadott capitalissa nincsen, mivel az esztendőnként béjövő proventus az építésben lévő papi házra és az ezen esztendőben öntetett ...[193] mázsás harangra elkölt.
10. A gyümölcsös szaporíttatott 10 ültetménnyel és 6 oltoványnyal.

Jegyzés: A számadás ezen esztendei Visitation sem vizsgáltathatott meg a praefectus, György László úr jelen nem léte miatt.

[192] Nagysajói Prot. 374.
[193] A szám helye ki van hagyva.

Beszterce

1809

Azon esztendőben [1809.] Martiusnak 7-dik napján visitáltatott a besztertzei reformata filalis eklézsia tiszteletes Bartha Sándor uram papságában[194]

Mely eklézsiának

Pénzbeli jövedelmei ezek:	flh.	dr.
1° Silimon Dumitrunál tőkepénz	30	–
2° Fazakas Andrásnál	50	–
3° A n[agy]devetseri papnál	20	–
4° A loci ministernél	10	–
5° Tóth Andrásnál	40	–
6° Fazakas Györgynél	5	–
7° Suller Merkinél	70	–
8° Gyarmathi Mihálynál	2	40
9° Az eklézsia ládájában Szalai Jóseff hütös egyházfiú számadása alá ment	111	–
10° Ugyan Szalai Jóseff számadása alatt	106	–
11° Képíró Ferentznél	74	40
Summa	518	80

1810

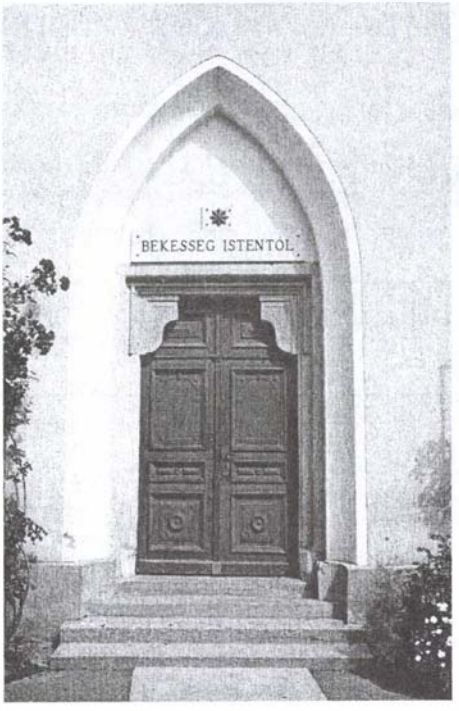
1. A besztertzei filialis ekklézsia visitáltatott 1810-ben Januarius 23-án tiszteletes Barta Sándor uram, kisbudaki pap papságában és jelenlétében a Szalai Jósef egyházfi házánál[195]

Melly ekklézsiának templomépíttés végett kéregetésből gyűlt kevés capitalissa találtatott ezeknél:

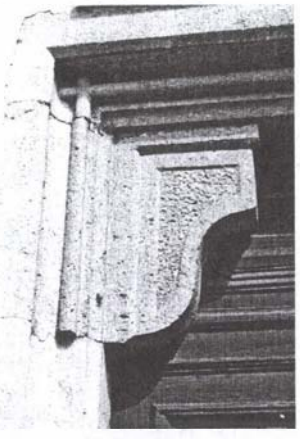
	flh.	dr.
1. Molnár Ferentznél	30	–
2. Gartnel Michelnél	12	–
3. Gyarmati Mihálynál	2	40
4. Schuller Mertyinél	70	–
5. Devetseri pap, tiszteletes Butsi Jósef uramnál	20	–
6. Tót Andrásnál	40	–
7. Fazakas Györgynél	6	–
8. Tót Andrásnál	12	–
9. Képíró Ferentznél	74	40
10. Silimon Dumitrunál	30	–
11. Sponer Mertyinéll	36	–
12. Kováts Sámuelnél	6	–
13. Klima Stefánnál	42	–
14. Készpénz az ekklézsia ládájában Szalai Józefnél	138	–
Summa	518	80

[194] Nagysajói Prot. 277.
[195] Uo. 298.

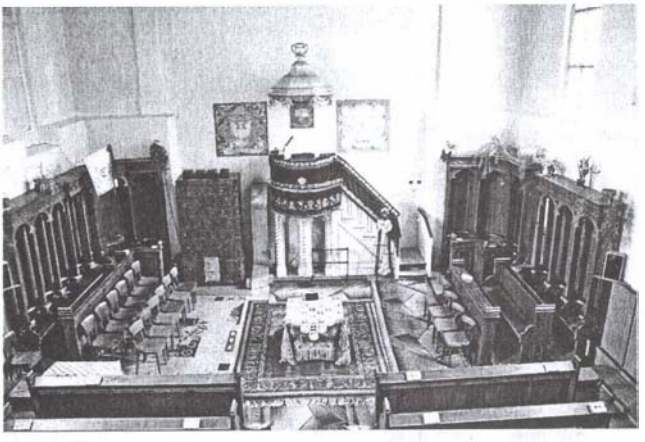

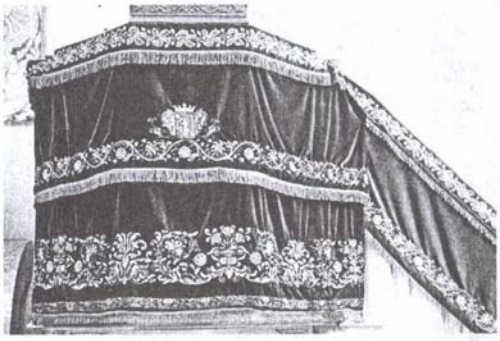
A templom és bejárata

Gótikus ajtórészlet

Templombelső

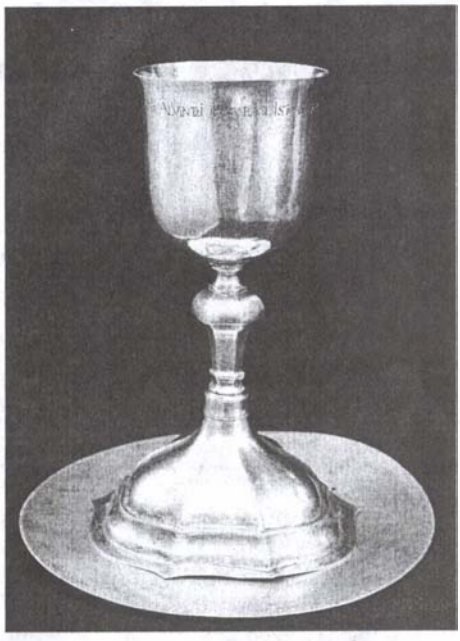

A szószék és terítőmintázata

Az orgona

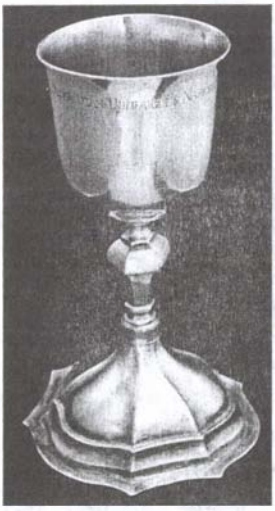

Úrasztali kehely

Kehely- és tányérfelirat

Klenódiumok

Nota bene: Kell béjönni a jövő Martiusban interes pénznek 33 ~ harminchárom magyar forintnak, mellyről a capitalissal edgyütt hites egyházfi Szalai Jósef tartozik ezen esztendőbéli interessével egybeszámolni.

1812

18-dik Februarii ezen KisBudokhoz tartozó filialis reformata ekklézsiában tiszteletes Barta Sándor uram papságában, a tiszteletes pap, egyházfi Szalai Jóseff, Tót András és Molnár János jelenlétekben[196]

1. A Canonok utosítása szerént tett értekezésekre lett feleletekből a hallgatóknak a tiszteletes pap dicsértetik.
2. A tiszteletes papnak sincsen panassza.
3. Botránkoztatók nincsenek.
4. Vagyon ezen ekklézsiának templomépítésre kéregetésből gyűjtött fundussa váltócédulában rhf. 96 xr. 1, melly egyházfi Szalai Jósef által rite administráltatik.

[196] Nagysajói Prot. 318.

Cegőtelke

1752

Visitatio peragitata in Sz[ász]Czegő anno 1752 die 27 Aprilis per reverendum dominum Johannem Hermann decanum Capituli Nagysajóiensis et per assesores reverendos dominos Johannem Pataki et Michaelem Veber[197]

Deliberatum: Esztendőnként előforduló Visitatio alkalmatosságával tapasztaltattanak a sz[ász]czegői reformata ecclesiaban ilyen deffectusok:

1. Régi, de szép templomjoknak igen megromladozása, kiváltképpen penig fedele nem létele miatt (egy részén), s az esőnek a templomban való bécsepegése és a templom padlásának megrohadása.

2. A parochialis háznak körülötte lévő kertekkel, csűrrel és veteményes kerttel való elpusztulása.

3. Az ecclesia tagjainak sem a tiszteletes dékány uram, sem az egyházfiú hivatalyára a visitans personak előtt való meg nem jelenése, melyre nézve ítilte a Szent Visitatio igaznak lenni, hogy ha a megnevezett szent ecclesia a megmondott defectusokat nyolcadnap alatt nem restaurálya, tehát a Canonica constitutio szerint tartozzék három forintokat deponálni, secus az ecclesianak ebbeli negligentiaját a Szent Visitatio a Generalis Visitatiora promoveálja.

Datum anno, die locoque ut supranotato per Johannem NagyIdai, juratum notarium capituli.

1766

Visitatio peragitata in ecclesia SzászCzegőiensi tempore reverendi domini Danielis Vas per reverendum dominum Andream Czobel, venerabilis Capituli NagySajóinesi et suo adjunctis notariis in praesentia generosi domini Alexandri Nagy, Josephi Lutza, Pauli Batzoni anno 1766 die 26 Februarii[198]

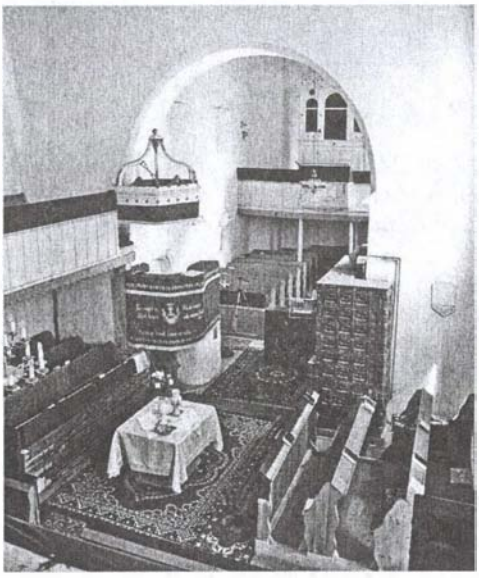
A sok difficultas között a szászczegői ecclesiaban nagyobb difficultas a kerteknek meg nem építtése, és a papnak bérinek meg nem fizetése. Melynek igazíttására illyen remediumot talált a Szent Visitatio:

1mo Az elmaradott papi bért intra octavum minden ember bészolgáltassa, mind a búzát, mind pedig a fabéli bért.

A református templom

[197] Nagysajói Prot. 34.
[198] Uo. 51–52.

Templombelső

2do A parochia körül lévő sok ruinakat ha a jövő Szent György napig meg nem építtik, tehát [52] akkoron tiszteletes notarius Croner János uram általjövén visitálni, megépítve nem találllya, minden ruinakért egy-egy forintig büntettetik.

1768

Eodem die [20 Januarii] ecclesiae Szászczegőiensis templo, parochia variis ruinis, item pastore justissimis praetensionibus intento visitata[199]

1769

Item eodem anno [1769] 1ma Martii[200]

A Szent Visitatio a sz[ász]czegői ecclesiat is visitálván, semmi effectumát azelőtt itten celebrált Partialis determinatiojanak nem láttya a ruinak correctioja iránt, úgy a papi fizetés bészolgáltatásában is mindeddig semmit tellyességgel nem mozdultak, amint tapasztaltatik, nem is akarnak. Melyre nézve az egész ecclesiat a következendő Partialisra citálja ad reddendam rationem.

1771

Eodem die [Anno 1771 27[a] Februarii][201]

Szászczegői ecclesia is úttyában lévén a Szent Visitationak, az Isten szánnya meg boldogtalanságát ezen ecclesianak. A nagy zenebona között semmit sem végezhetvén, a Szent Visitatio halasztatott az hamarabb esendő Partialisra, hogy mindenek igazításban vétessenek.

1772

Anno 1772 die 13[ia] [Februarii][202]

Sz[ász]czegőben az ecclesia ládáját az egyházfi kezétől elvévén, pecsét alatt adta a Visitatio a főcurator kezéhez, és az egyházfinak sok vakmerőségéért egy ökrét elköttetvén, hogy büntetés alá vettetnék, de a főcuratoratus kérésére bizonyos conditiok alatt elbocsátatott.

Máttyás Sigmond substitutum notarium mpr.

---

[199] Nagysajói Prot. 55.
[200] Uo. 58.
[201] Uo. 60.
[202] Uo. 62.

1776

Visitatio agitata in ecclesia reformata Sz[ász]Czegőiensis tempore fungentis reverendi domini Josephi Kováts, a reverendo ac doctissimo domino Johanne Croner, venerabilis Capituli NagySajóiensi decano, comitantibus reverendo domino Joanne Cantzelius jurato notario et Andrea Hegyi constituto notario visitatur anno 1776 die 26 Martii[203]

Aholott felette sok fogyatkozások, parochia körül ruinak találtattanak.

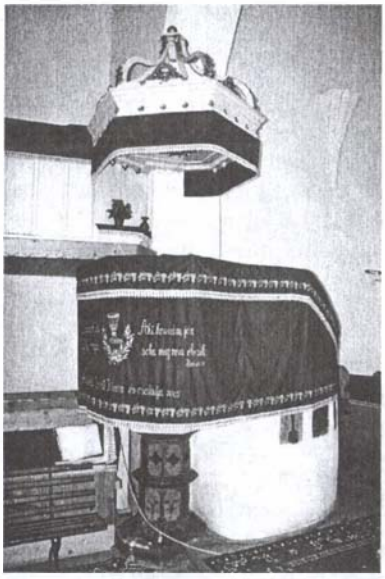
1mo A templomban valami temetőboltnak béomlása miatt igen sok ruinak találtattak. A templomban amiatt nem járhatnak, egyszóval siralmas a templomnak illyen improvise lett elhagyattatása.

2do A parochia körül kertek nincsenek, kapuja, veteményes kertye, csűröskertye nincsen, mely miatt a loci minister gabonájában felette sok kárt vallott, mint a Visitatio alkalmatossággal is éjtszaka a sertések cséplett búzáját vesztegették, egy szem petrezsellyem-, murokmagot nincs hová vessen.

3[tio] Panaszola mielőttünk mind az ecclesia a loci minister ellen, mind a nemes ecclesia ellen a loci minister. A loci minister ellen panaszol az ecclesia, hogy egy gyümölcstermő almafát kivágott és elégette. A nemes ecclesia ellen panaszol tiszteletes loci minister, hogy az ecclesiaban némelyek tűzifáját bé nem szolgáltatták, rend szerint való bérit meg nem adták, conventioja szerint való őszi vetését el nem vetették.

4to Vagyon az ecclesianak közönséges tábla szőllőhellye, melyet az ecclesia tagjai felfogtanak ollyan conditioval, hogy minekutánna megépíttetik és az Isten áldást ád, ki-ki tartozik a dézsmát az ecclesia számára kiadni.

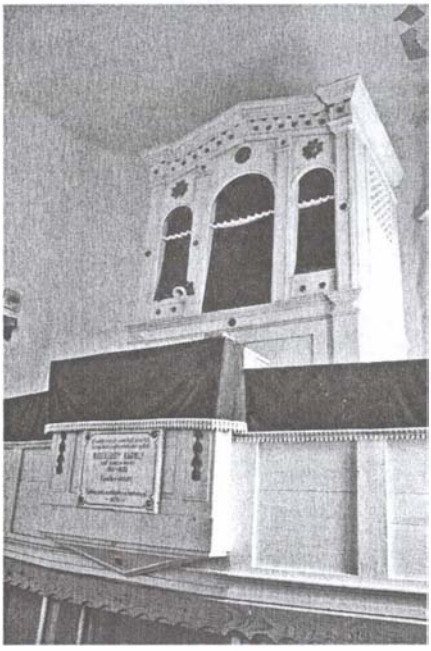
Vagyon még egy darab ép szőllője az ecclesianak, melyet az úr, Balog György úr bír circiter 17 esztendőktől fogva, de még eddig semmi dézsmát az ecclesianak nem adott.

A szószék és díszítése

[203] Nagysajói Prot. 73., 76.

Az orgona

Ennek felette vagyon még egy nyíl szőllőhellye a parochusnak, mely minthogy pusztában állott, az asszony Balog Sigmondné asszonyom tekintetes Szutsáki Borbára asszony felfogott sine consensu parochi et capituli.

[76] 5to Jöve controversiaban ugyan ezen ecclesiaban, hogy a tiszteletes loci minister felesége egy esztendős malacot gabonájából, mikor ki akarta volna kergetni, utánna hajtván egy villával, úgy találta ütni, hogy amiatt megdöglött.

Deliberatum: Minden igyekezettel forgatta a Szent Visitatio ezen megdöglött malacnak dolgát, állapottyát, de 1-mo: Téli időben minthogy minden ember tartozik a maga marháját rekesztve tartani, nyárban pedig pásztor keze alá adni. 2-do: A parochia egésszen pusztában vagyon, a loci minister a maga gabonácskáját ház hijjára nem rakhatta, a csűrhöz kellett rakni, az nemes ecclesia tagjai kertet, kaput nem igyekeznek csinálni, és nem is szánszándékos cselekedete a papnénak, végezetre majd esztendei kenyerét csak a szomszédok sertési ették meg. Azért tetszett ítélni a Szent Visitationak, hogy a történetből megütött és megdöglött malacot fizesse meg az ecclesia, vagy azok, akik az ecclesiaban a pap háza és csűre körül kertet nem igyekeznek csinálni, és a tiszteletes loci minister sok és elszenvedhetetlen kára legitimáltatván, a parochia körül kertet csinálni nem akaró refractariusok tiszteletes loci minister atyámfiát excontentállyák sub poena solita capituli.

Signatur Sz[ász]Czegő, anno 1776 die 26 Martii per Andream Hegyi constitutum notarium.

Nota bene: A nemes sz[ász]czegői ecclesia mostani Visitationkat igen embertelenül fogatta, sem egy tisztességes vacsorát, sem egy tisztességes ebédet nem méltóztatott adni, hanem a véghetetlen sok causakat előnkbe adván defu[n]dáltuk őkegyelmek mellett, de őkegyelmek minket utálatban hagyván, ki-ki a maga dolgára elment, mi is Kerlés felé elmenénk.

1778

[Anno 1778 die 16ta Martii] Szászcegő is visitáltatván[204]

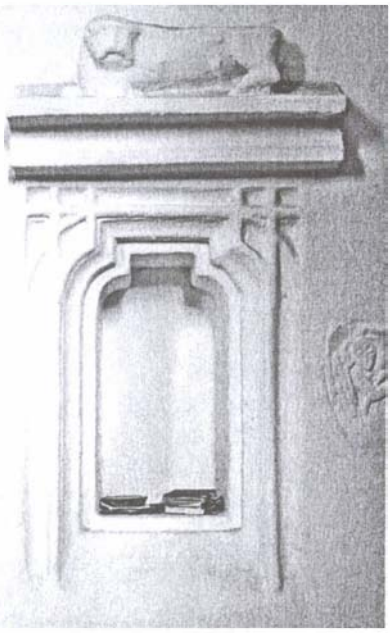
Fájdalommal kelletett a Szent Visitationak szemlélni, mind a templomnak, mind a parochianak szintén végképpen való pusztulását, melyről nagy animaadversiot szenvedtenek volna, ha compareáltak volna, de ugyancsak, akik megjelentenek az ecclesiabeliek közül, ígérék magokat minden

Az orgona faragott részlete

[204] Nagysajói Prot. 80.

ruinaknak reparatiojára, az ecclesia jövedelminek jó rendbe való szedésére, és nevezetesen hogy intra quindenam papot vinnének ecclesiajokban, melyre consensussát ígérte a Szent Visitatio.

Gótikus szentségtartó

1779

[Anno 1779] 3^tia Martii visitáltatván Sz[ász]Czegő is[205]

Azholott a loci ministernek és ecclesianak együtt való békességeket tapasztalta a Szent Visitatio, és az ecclesia réttyének egy darabjának kikérését titulatus Balog Ferenc úrfitól bízta a Szent Visitatio a loci ministerre.

1780

Eodem die [anno 1780 28 Januarii][206]

SzászCzegőben a Szent Visitatio felette sok ruinakat kapott, a loci ministernek istállót nem csinált, melyért tetszett a Szent Visitationak az engedetlen embereknek egy marháját elhajtatni, és egy-egy forinttal poenázni.

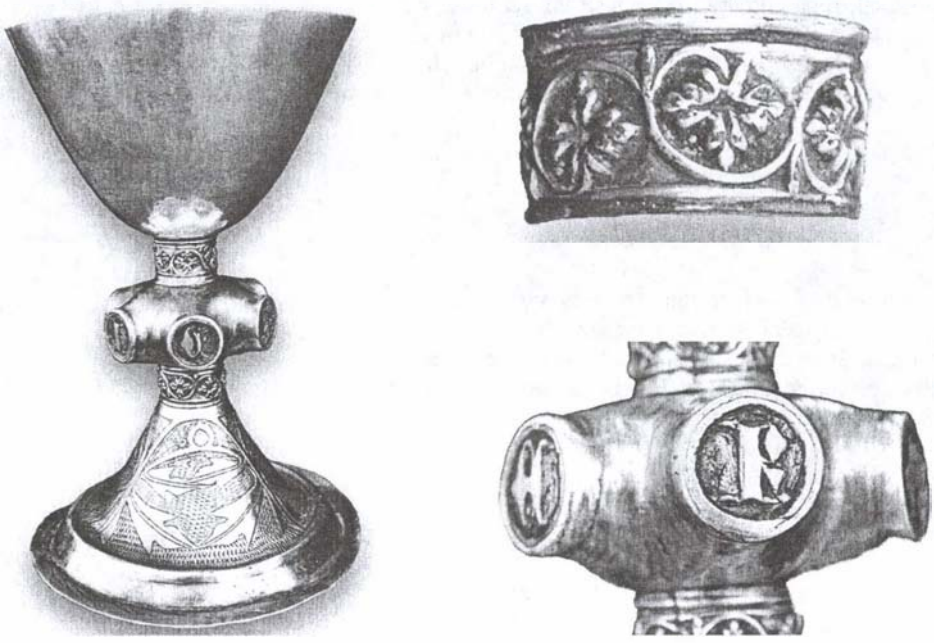
1782

Anno 1782 die 30 Januarii[207]

Visitáltatván sz[ász]czegői reformata ecclesia, hivatalya szerint a Szent Visitatio számot adni akarván az eddig való egyházfiakat, ezen szándékában a Szent Visitatio akadályoztattván sok időktől fogva egyházfiságot viselt Nagy Sándor őkegyelme betegsége miatt, ezúttal halasztatott az említett egyházfinak meggyógyulásáig, amikoron is mind a számoltatás, mind pedig az ecclesiahoz tartozó szőlőnek, réteknek egyébb ecclesiai fundussaknak is hol s kiknél való lételek, interes nélkül való biratattássok ki fognak kerestetni. Mely dolog hogy jobb effectummal véghez mehessen, in hujus rei argumentum tekintetes nemzetes sz[ász]czegői Balog Ferenc úrfit a curatori hivatalban még a N[agy]Sajón celebrált Partialisnak végezéséből a Szent Visitatio hivatalyában introducálta, akinek praesentiajában említett Nagy Sándor őkegyelme és a mostani egyházfi is két tiszteletes atyafiaknak tiszteletes dékány uram által léjendő kirendeléséből tartoznak az ecclesia minden reditusáról számolni.

---

[205] Nagysajói Prot. 83.
[206] Uo. 89.
[207] Uo. 101.

Kehely és részletei

1783

[Anno 1783 die 12 Februarii][208]

Sz[ász]czegői ecclesia is 12 Februarii visitáltottván, amind a visitatorok acceptáltattak, a Visitatio is csak úgy ment véghez, nem lévén az ecclesiabeliek között senki, aki a visitatoraknak a visitálásra való dolgokat feladja, minthogy meg sem jelentenek a visitatorak előtt, hanem csak az egyházfi egy ecclesiabeli emberrel.

1785

Anno 1785 die 24 Februarii Szathmári Jósef atyánkfia idejében SzászCzegőben is visitálván[209]

A tiszteletes loci minister panaszképpen adá fel, hogy titulatus Lutzai Jósef Sámuel uramék, nem külömben Veres György [122] és Ferentz Mihály őkegyelmek fizetésében restansok, búza, bor és fa fizetésében, mely restantiak béfizetésekre a Visitatio előtt obligálák magokat. Ezen alkalmatossággal egyházfiúnak béeskedtetett Nyerges Jósef őkegyelme.

---

[208] Nagysajói Prot. 110.
[209] Uo. 121–122.

1787

Anno eodem [1787] die vero 11ª Februarii szászczegői reformata ecclesia visitáltatott tiszteletes Szathmári Jósef atyánkfia papságában, tekintetes szászczegői Balog Ferentz úr curatorságában[210]

Holott a loci minister és az ecclesia között szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio.

Vagyon ezen nemes ecclesiaban fundatiokból congerált 45 mft. és 90 pénz, mely az ecclesiabelieknél vagyon három esztendőktől fogva, kik is sok admonitiora is mindeddig meg nem fizették. Ezen industriale szokott fordíttatni templom és parochia építtésére, mely debitumnak felszedésére a Szent Visitatio a külső tiszt urakat ad exequendum requirálni kénteleníttetik.

Vagynak ezen ecclesiaban olyan személyek, kik az isteni tiszteletet igen ritkán gyakorollyák, kik hogy az isteni tiszteletre ezután kénszeríttessenek, a külső tiszt uraknak transcribáltatnak.

1789

Anno eodem [1789] die vero 14ª Februarii visitáltatván a sz[ász]czegői ecclesia tiszteletes Szathmári Jósef uram papságában[211]

Holott a curator úr és az egyházfi jelen nem lévén, semmiben is a maga céllyát a Szent Visitatio el nem érhette. Az előre kibocsátott admonitiora is semmit nem hajtván, azon ecclesia magát a számadásra nem készítette. A szőlőknek jövedelméről a taxaknak ingredientiajáról számot adni nem tuttanak. Erre nézve azon ecclesia realis visitatioja elhaladott a domesticus curator úr megjelenéséig.

Signatur SzászCzegő 14 Februarii anno 1789.

1790

Anno 1790 die vero 25 Februarii[212]

Visitálván a sz[ász]czegői reformata ecclesiat, sem az ecclesia papjára, sem a pap ecclesiájara semmit nem panaszlának, de a Szent Visitationak méltó panassza vagyon ezen nemes ecclesia ellen úgymint, aki a maga ecclesiai jövedelmecskéjét nem hogy szaporgatni kívánta volna, hanem ami volt is, azt is az ecclesiatól, mint igaz haerestól eltévellyedni s veszedelmezni hagyta és hadja. Ugyanis úgy látszik az 1776-dik esztendőbeli visitatorium protocollumból, hogy egy darab ép szőlője lévén az ecclesianak, mellyet Vintzellér Gyurka keze alá vett pro cultivatione, hogy esztendőnként a dézmát az ecclesianak kiadja, de ez deficiálván, földesura, titulatus Balog György úr eodem jure keze alá vette azon szőlőt, és 17 esztendőktől fogva semmi dézsmát rólla az ecclesianak nem adott. Hanem azután, amint az ecclesiabeli élő emberek bizonyítyák 1782-ben adott azon szőlő hasznából az ecclesia kezébe 10 forintot (vonás, vagy magyar forint lett légyen, nem tudatik), hogy a templomot zsendelyeztessék meg vélle, azon végre is fordíttatott uti refertur, de minthogy nem bizonyos a Visitatio előtt ezen dolognak finalis decisioja, addig differáltatott, míg a titulatus curator úr hazajön, és jelenlételében lészen a decisio. Ezen 32

[210] Nagysajói Prot. 139.
[211] Uo. 149.
[212] Uo. 162–163

forint valjon azon 17 esztendőkre adatott-e vagy ad praesens tempus, nem tudatik, mellyről hogy az egyházfiak doceáljanak imponáltatik.

Ugyanazon protocollum mutatya, hogy volt az ecclesianak egy tábla szőlőhellye pusztába, mellyet felfogtak az ecclesiabéli bizonyos személlyek azon esztendőben és hat esztendők alatt felépíthették, melly esik 1782-dik esztendőre. Azon időtől fogva a szőlőből kiadták-e a dézsmát vagy nem, ha kiadták ki percipiálta? Micsoda ingredientia lett belőlle, hová tette? Ha nem adták, ki nem adta, miért nem adta? Mindezekről az akkori egyházfiak hitelesen doceáljanak.

Vagyon ezen ecclesianak egy minden esztendőben kaszálórétye uti refertur 27 szekér szénát terem, miolta kisáncolás és irtás által jobb haszonvehetővé tétetett, ennekelőtte öt esztendőktől fogva 15 vonás forintokat szoktak adni minden esztendőnként a templom számára, és a rétet részekre osztották, melly templom tulajdona in praejudicium ejusdem templi, melly szerént azon [163] esztendőktől fogva való tizenöt-öt vonás forintokról az akkori egyházfiak tartoznak számolni.

In anno 1759 lévén az ecclesianak Kerlésről interesben szedett 7 veder bora, mellyet akkori egyházfi Nagy Sándor uram az asszony néhai Török Ferentzné asszony pincéjébe tett volt bé, onnan az asszony Balog Sigmondné asszony akkori Szabó jobbágya, Szabó István csalt ki Törökné asszony kezéből, mellyet korcsomárolt a den. 9, mellynek ára in summa tészen h. flor. 5 den. 4. De Nagy Sándor uram, mint akkori egyházfi azon Szabótól desummált h. flor. 3 den. 6, maradt restantiaban h. flor. 1 den. 98, ezen restantiaért Nagy Sándor uram, mint egyházfi azon Szabónak elvette az ökrét, mellyért kezességet vállalt az asszony Balog Sigmondné, e mai napig is fizetetlen van. A szabó meghalván az asszony, Balog Sigmondné asszony az ökreit maga számára bévette.

Néhai Székelly László uram testamentaria dispositione legált a templom számára (mellyet maga Székelly Farkas uram is agnoscált a Sajón 1780 die 18ª Maji celebrált Partialis Synoduson, mint az akkori protocollum bizonyítja) h. flor. 20 és 20 véka búzát, mellyből a megholtnak fija Székelly Farkas uram megadott h. flor. 10, adós még h. flor. 10 és 20 véka búzával, mellynek ennek előtte való interessétől, minthogy igen terhes lett volna Székelly Farkas uramnak a Szent Visitatio praescindál, hanem a modo in posterum, ha intra 8^{vum} a restantiat le nem fizeti Székelly Farkas uram, legalis interest kíván tőlle az ecclesia s el sem is engedi tovább.

1791

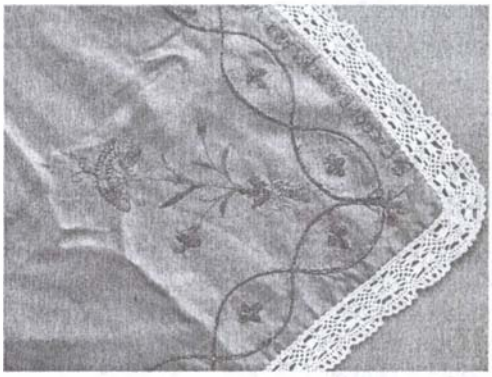
Anno eodem [1791] die 20^{a} Maji visitáltatott a szászczegői reformata ecclesia[213]

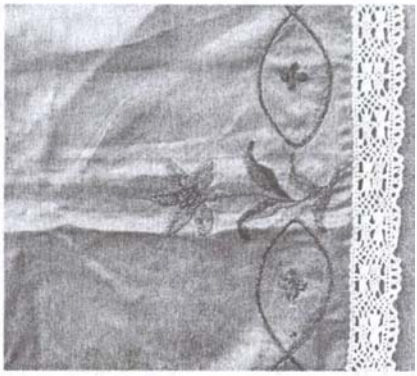
Holott az ecclesia és pap között igen szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio.

Ezen ecclesiaban vagyon a templomnak egy jó nagy rétye, mellynek taxajat az ecclesia közönségesen determinálta 15 vonás forintokra, de a titulatus curator Balog Ferenc úr a Visitatio előtt adá fel, hogy egy forint mindenkor restál, csak 14 vonás forintokat ád bé esztendőnként az egyházfi, melly magától az ecclesiatól [169] determinált 15 vonás forintokat, hogy az egyházfi minden esztendőben intacte bészolgáltasson, imponáltatott a Visitatio által. Titulatus Balog György úr bírván az ecclesianak egy darab szőlőjét, mellynek dézsmahasznába adott az ecclesianak ab anno 1782 in hoc anno praesenti 32 veder bort.

Nyerges József uram ab anno 1772 adós lévén az ecclesianak 5 id est öt vonás forintokkal, mellyre minden esztendőben egy-egy veder bort ígérvén interesbe, exurgál urn. 19, mellyet, hogy a most közelebb in anno 1791 jövő őszön az öt vonás forinttal együtt az ecclesianak lefizessen, magát a Szent Visitatio előtt obligálá.

[213] Nagysajói Prot. 168–169.

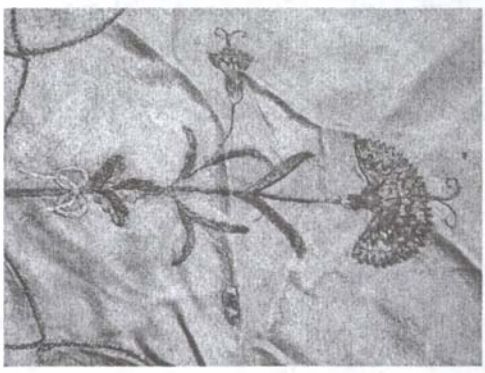
Terítőrészletek

Lutzai Jósef és Batzoni F. Pál uramék vévén kölcsön pénzt a szászczegői ecclesiatól in anno 1765 15 id est tizenöt magyar forintokat illy conditio alatt, hogy minden esztendőben minden öt forintok után adjanak egy-egy veder bort vagy mustot. Batzoni Pál uram ezen summa felének, úgymint h. flor. 7½-nek az interessét ab anno 1765 ad annum 1782 in flor. h. 7 megfizette, a több interessel mind Batzoni Pál, mind pedig Lutzai József uramék restálnak, mellyet hogy ezen közelebb anni 1791 jövő őszön a capitalis 15 magyar forintokkal együtt megadják, magokat előttünk, visitatorok előtt kötelezék.

In anno 1762 Batzoni Pál uramnak az ecclesiatól kölcsön adatott 6 véka búza reducáltatott pénzre in h. flor. 3, melly a megírt 1762-dik esztendőtől fogva való interessével sex per centum tészen h. flor. 6 den. 42, mellynek megfizetésére obligálá magát előttünk Bakó György uram, mint Batzoni Pál successora a proportione a rá esendő részre nézve, a többit a több Batzoni Pál successorok proportionate tartoznak megfizetni.

Ugyanezen megírt esztendőben adott az ecclesia Lutzai Sámuel uramnak 8 véka búzát, ez is pénzre reducáltatván, facit h. flor. 4, melly ab anno 1762 esztendőtől fogva való interessével sex per centum tészen h. flor. 8 den. 56, mellynek e közelebb jövő őszön való megfizetésére magát Lutzai Sámuel uram előttünk obligálá.

Egy mente árát in h. flor. 12 a közelebb jövő őszön, hogy az ecclesianak a Batzoni Pál successorok, úgymint Bakó György uram, s a többi megfizessék communi consensu ítéltetett.

Terítőrészletek

1792

Anno eodem [1792] die 17ª Februarii[214]

A szászcegői reformata ecclesia visitatioján megkérdeztetvén az ecclesia mi panassza lehetne a pap vagy szolgálatya vagy magaviselése eránt, az ecclesia semmit nem panaszla, de a pap, tiszteletes Szathmári József uram panaszla a sok ruinak miatt, mellyek olly sokak a szokás szerint Cegőbe, hogy az egész capitulumban annyi ruinak nem találtattak, mellyeket, hogy a közelebb jövő tavaszon reparállyon az ecclesia, a Visitatio által imponáltatott, az ecclesia is magát annak végbevitelére obligálá.

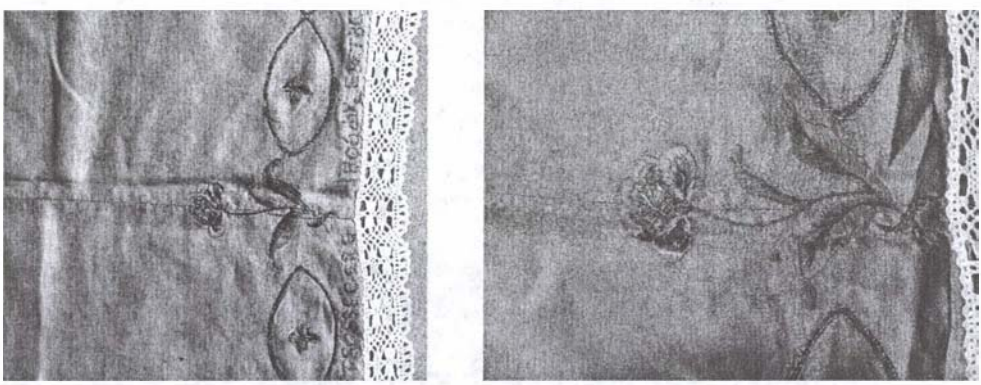
Nyerges József uram adosságából bévett az ecclesia in anno 1791 vini urn. 6. Lutzai József uram adósságából bévett vini urn. 12, még restál urn. 27.

Batzoni Pálnak kölcsönadatott s pénzre reducáltatott búza árát h. flor. 6 den. 42 a Batzoni successorok megfizették in anno 1791. Batzoni Pál successorok a 7½ magyar forintok interessét ab anno 1782, ad annum 1791 inclusive 12 veder musttal lefizették. Az egyházfi Bakó György uram a templom rétye taxaját (melly, amint a tavallyi Visitatio mutatya 15 vonás forintokra vagyon determinálva az ecclesiatól, de igen hibáson, mert az a rét 60 vonás forintokat is megérne esztendőnként) de annis 1790, 1791 percipiálta, mellyről a jövő Visitationak számolni tartozik.

1793

[Anno 1793 21 Februarii][215]

Nota bene: SzászCegő, nem lévén otthon a titulatus domesticus curator úr, nem visitáltatott.

Terítőrészletek

[214] Nagysajói Prot. 172.
[215] Uo. 179.

1795

Félbeszakadván Mogyoróson az időnek mostohasága és az utaknak ezáltal lett elbomlások miatt az elkezdett Visitatio, anno eodem [1795] die 4ª Maji újra kezdődött Szászczegőben, tiszteletes Hegyi András uram papságában[216]

Holott se az ecclesia a papra, se a pap az ecclesiara semmit nem panaszlának, mellyen örvendett a Szent Visitatio.

Néhai titulatus Lutzai József úr meghalván halálos betegségbe, az ecclesianak vagy templomnak testálta lábas marháit, szemes gabonáit, ősz vetésit, két üres hordót, egyik újj, 20 vedres, másik ó, de az is jó, 25 vedres, ezekről a jövő Visitationak tartozik számolni az, aki percipiálni fogja.

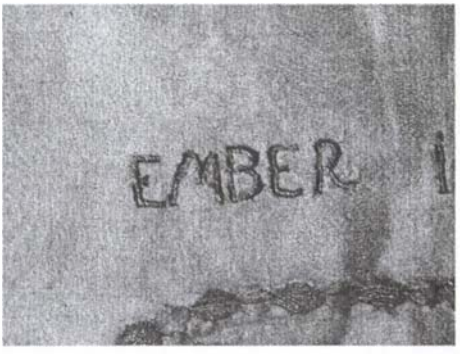
1. Idősbb Nyerges József uram adós lévén az ecclesianak 5 vonás forintokkal és 19 veder borral, amint az 1791^{dik} esztendőbéli Visitatio mutatya, melly adósságból az 5 vonás forintokat és 6 veder bort megadott, marad adóssa a praesenti 13 veder borral. Néhai Lutzai Sámuel és József urak minden adósságokat béfizették, amint az ecclesia közönségesen a Visitatio előtt bizonyítá, és a titulatus domesticus curator úr rólla documentumot fog producálni. *Producála is in anno 1796 a Visitatio előtt.*

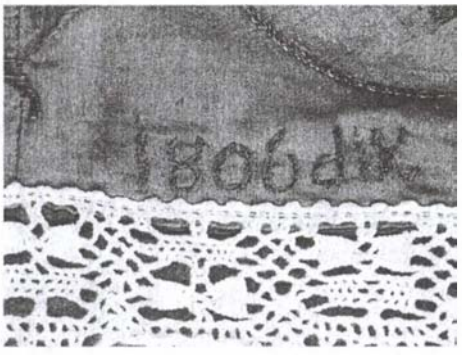
2. Batzoni Pál successorok egy mente árába adóssok 12 magyar forintokkal sine interusurio. Ezen kívül adóssok h. flor. 7½ négy esztendőktől fogva, úgymint 1791 ad annum praesentem interessével, úgymint 6 veder borral együtt.

3. Ifjú Nyerges József uram az ecclesiatól egy földet kiváltott 6 ~ hat vonás forintokon, melly summácska pénznek felerésze Köblös András, más fele Nyerges Ferentz őkegyelmeknél vagyon, s tartoznak ad annum 1796 Köblös András 4, Nyerges Ferenc 3½ veder borokkal.

4. Götzi Nagy Sándor uram in anno 1790 a szászczegői reformatum templom reparatiojára adott volt néhai Szakmári József akkori papnak 5 magyar forintokat és 40 pénzeket, melly pénz a néhai pap által a templom szá[191]mára nem fordíttatván, nálla maradott, amint az ecclesia bizonyítya, azért, hogy az özvegy papnén, Csabai Annán azon summacskát az egyházfi a templom számára, ahová adatott volt, felvégye, imponáltatott.

5. Székelly Farkas uram adós lévén az ecclesianak rét taxajában pro annis 1792, 1793 és 1794. h. flor. 4 den. 42, atya testamentuma szerént h. flor. 10, véka búzával 20, melly egy-egy húszassával vévén, tészen h. flor. 8. In summa vagyon rajta adósság h. flor. 22 den. 42. Csináltatott az ecclesianak egy harangot, melly került h. flor. 76 den. 50, melly summaból

Terítőrészletek

[216] Nagysajói Prot. 190–191.

Úrasztali textília – 1896

kivévén a 22 magyar forint és 42 pénz adósságát, vagy defalcálván, marad maga pénze a harangban 54 magyar forint és 8 pénz, mellyet az ecclesianak ajándékoz, melly őkegyelmébe dicsérendő generositas és zelositas, bár mások is így cselekednének.

1796

Anno eodem [1796]
die 6ª Martii[217]

A szászczegői reformata ecclesia visitáltatván a tiszteletes Hegyi András uram papságában, szép egyességet talált a Szent Visitatio a pap és ecclesia között, azon kívül, hogy két botránkoztató személlyek vagynak, úgymint Rákosi Ferentz és Veress György, kik mindketten gyakorta gyanús személlyekhez járnak, velek szoross barátságot tartanak, Veress György a gyanús személlynél magát vasárnapokon hegedülteti. Kiknek a Szent Visitatio keményen imponálja, parancsolja, hogy azon botránkoztató életeket megjobbítsák, mert másképpen ecclesiai fenyítékkel nyúl hozzájok a Szent Visitatio.

Néhai nemes Lutzai Jósef uram még életében ezen nemes szászczegői reformata ecclesia számára testálta minden fellelhetőit, úgymint marháit, szemes és lábon levő gabonáit. Marhák pénzzé tetetvén, jött belőllők mf. 178 dr. 50, mellyből temetésre költ mf. 63, dr. 30, adósságba ment mf. 70, dr. 88. Marad az ecclesianak a marhák árából 44, 32. Ehhez jött gabona ára 9,68.

Néhai Lutzai Jósef uram legatuma szerint szemül maradott gabonából adatott ki hitelbe véka 19 ½, vékája dr. 84.

Ugyanezen legatumból adatott Fellakra 180 véka búza, vékája flh. 1 dr. 20. Minden véka után két-két kupa mustot ígérvén a debitorok. Ugyanezen legatumból idősbb Nyerges Jósefnél vagyon hitelbe 1 ½ flh. 1 dr. 80.

Idősbb Nyerges Jósef, hogy 5 mf. és 6 veder bort béfizetett az ecclesianak, arról a titulatus curator úr producált, még 13 veder bor marad idősbb Nyerges Jósefen. Lutzai Sámuel és Jósef uraimék minden adósságokat hogy béfizették a titulatus curator Balog Ferentz úr arról doceált. Második, harmadik, negyedik positiok sem maradtak, amint tavaly volt az 5. egészen depuráltatott.

Hogy domesticum consistoriumot állítson fel az ecclesia, a Szent Visitatio ajánlja a tekintetes nemes ecclesianak.

[217] Nagysajói Prot. 196.

Terítőrészletek

1797

Eodem anno [1797] 5ª Februarii, a szászczegői reformata ecclesia vizsgáltatott[218]

Se ecclesianak, se papnak egymás ellen semmi panassza nem volt.

A 180 rfl., melly 216 mf.-t tészen, interesbe jött 45 veder bor dézsmába, az ecclesia szőlőjéből jött 6 veder 6 kupa. Bódi György reconciliált egyszer, de most is botránkoztató gyanús életet él. Rákosi Ferentz is feleségével visszáson él, nem akarván magához venni. Ezeket keményen admoneálta s az egyházfi által is solemniter admoneáltatta a Szent Visitatio, hogy a botránkoztatást eltávoztassák, mert különben a közelebb jövő Partialis Székre citáltatnak.

Felatta az ecclesia, hogy titulatus Balog Ferentz uram tart egy darabocska szőlőt, melly parochialis szőlőnek adatik fel és pap szőlőjének ebből dézsmát nem ád az úr, az ecclesia megkívánnya, hogy azon szőlő vagy papi, vagy ecclesia szőlője légyen, de az úr itthon nem lévén a Visitatiokor, e dologban a Visitatio semmi igazítást nem tehetett.

1798

Anno 1798 die 4ª Februarii[219]

A szászcegői reformata ecclesia pap[207]jával, tiszteletes Hegyi András atyánkfiával keresztyéni szép csendességbe találtatott. 19 ½ véka búza felett ezen ecclesiaban illyen difficultas adá elő magát: in anno 1795 21ª Aprilis Bakó György, Bodoni András, Nagy Sigmond és Batzoni Sámuel uraimék vettek az ecclesiatól kölcsön 19 ½ véka búzát, hogy in natura fizessék meg, de in anno 1796 drága lévén a gabona, magok a debitorok 85 pénzre determinálták vékáját, hogy úgy fizessék az ecclesianak, s úgy is improtocoláltatták a Szent Visitatio által, most pedig már hogy ismét olcsó a gabona, in natura akarják fizetni, így akarják az ecclesiat, a magok annyát eludálni s károsítani, melly difficultasba semmi finalis decisio nem lett, in suspenso maratt.

---

[218] Nagysajói Prot. 200.

[219] Uo. 206–207.

	hf.	dr.
Residuuma ezen ecclesianak találtatott	54	10
Percipiált in annis 1796 és 1797	78	2
Summa	132	12
Ebből erogált az ecclesia	63	33
Van remanentia	38	79

1799

Anno detto [1799] die 6ª Martii[220]

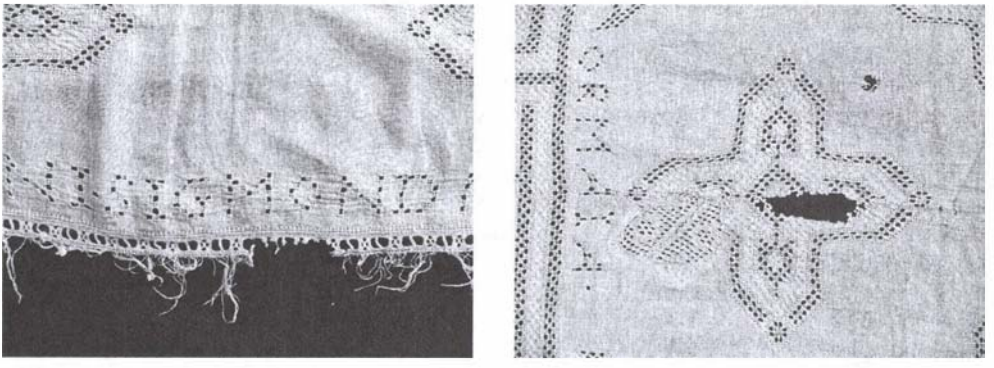
Megvizsgáltatott ezen reformata szent ecclesia tiszteletes Hegyi András uram ott levő papságában, holott is sem az ecclesianak papja, sem ennek amaz ellen semmi panasszok nem lévén, számadását producálá a domesticus curator [210] tekintetes Balog Ferencz úr, melly folyt a következendő módon: perceptuma de anno 1798 a 1797dik esztendőbeli remanentiaval volt mf. 42 dr. 39, melly a templom vakolására, meszelésére s padimentomoztatására mind elkölt, sőt az nem lévén elégséges, még a titulatus curator Balog Ferencz úr a magáéból pótolta 14 vonás forintokkal és 25 pénzzel, mellyet, hogy az ecclesia a titulatus úrnak megfizessen, nem kíványa. Óh, bár sok hellyeken dicsekedhetnének a mi reformata ecclesiaink illyen, édesannyokat az ecclesiat igazán szerető kegyes jó fiakkal s leányokkal, kik az ő édesannyokhoz az ekklézsiához való igaz fiúi és leányi szereteteket illyen kegyes cselekedetek által bizonyítanák meg igaznak lenni mindenek előtt.

Az 1797-béli borból distraháltatott 51 veder, vedri a dr. 48 facit hf. 24 dr. 48, még nem percipiáltatott.

1801

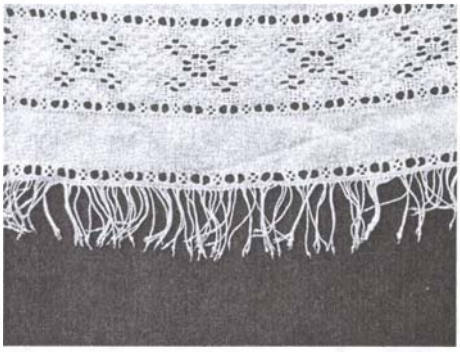
Anno detto [1801] Die 20ª Februarii.[221]

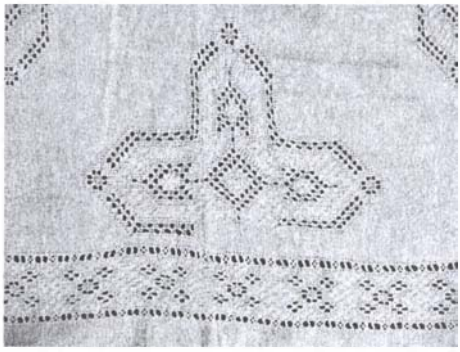
A szászczegői reformata ecclesia visitáltatott tiszteletes Hegyi András atyánkfia papságában, holott örömmel tapasztalta a Szent Visitatio a pap és ecclesia között való szép egyességet.

Terítőrészletek

[220] Nagysajói Prot. 209–210.

Terítőrészletek

De annis 1799, 1800 percipiált az ecclesia borból mf. 67 dr. 32, melly czegői ecclesiabeli embereknek ki van adva bor interesre contractus mellett sub dato 1800 Karácson havának 22-én Bakó György confrontator commissarius és HosszúMezei Nagy János regiusok nevek alatt.

1804

Anno detto die detto [1804 die 15ª Martii][222]

Ezen ecclesiaban nem lévén otthon curator titulatus Balog Ferentz úr, a Visitatio elhalasztatott.

1805

Reformata ecclesia megvizsgáltatván 17-dik Martii[223]

Sokan nem lévén otthon, kivált a domesticus curator, tekintetes Balog Ferentz úr, a Visitatio maga módján nem follyhatott, kik itthon voltak, semmit nem panaszoltak a pap ellen.

Az egyházfi számadásával készen nem lévén, megparancsoltatott néki, hogy intra quindenam számadást elkészítse, az ecclesia adprobálván, mikor a mogyorósi Visitatio fog tartatni, oda tartozik kész számadással megjelenni, hogy számadása Capitulum protocollumába béirattassék.

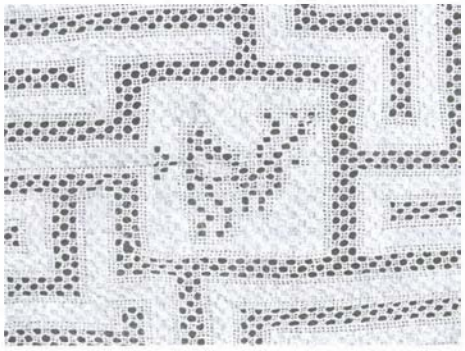
1807

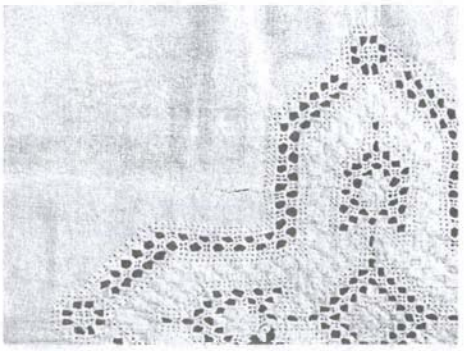
1807-dikben Áprilisnak 7-dik napján a szászczegői reformata eklézsiában tartatván a Szent Visitatio, folytatott e következendő módon[224]

1mo Itten a nemes eklézsia és a tiszteletes loci minister, Bajnótzi Jósef uram között szép egyességet találá.

---

[221] Nagysajói Prot. 218.
[222] Uo. 223.
[223] Uo. 227
[224] Uo. 245–246.

Terítőrészletek

2do Tekintetes szászczegői Balog Ferentz domesticus curator úr az 1799. esztendőnek Böjtmás havának 6-tól kezdve ezen mostan folyó 1807-diknek 7-dik napján végezve a nemes eklézsia proventussairól számola a Szent Visitatio és nemes eklézsia előtt eszerént:

Proventusból való pénz perceptum:

	fh.	dr.
De annis 1799 et 1800 az eklézsia szőllőinek dézsmaborából és elocált pénznek interesséből	76	65
De anno 1801 borjövedelem volt urn. 69, melynek vedrét 64 pénzivel eladván, az árra lészen	46	92
De anno 1802 hatvan veder bor eladódván, vedre a fh. 1 dr. 2, tészen az árra	61	20
De anno 1803 ötven veder bor eladattatván, vedre a fh. 1 dr. 36, lett a jövedelem haszna	67	80
1804. és 1805. esztendőkre nincs perceptum		
1806. esztendőben a fellyebb elmúlt 1804 és 1805. esztendőkre való bor interessével edjütt béjövén, lett bor urn. 97, melynek vedre per öt márjás eladódván, lett készpénz perceptum ad annum 1806	168	70
1803. esztendőre Rátz László úrnak kiadott 80 forint interesséből jött pénz perceptum	9	60
Ezeknek summaja	430	87
Ezen incassált jövedelemből adott ki a fenn tisztelt tekintetes curator úr öt rendbéli contractusok mellett, mellyeket a Visitatio és az eklézsia előtt producált	307	6
Remanentia a cassaban	123	87
Summa	430	87

Bor remanens interes Fellakon vagyon urn. 36.

Az eklézsiának vagyon egy kaszálórétje, melynek esztendőnként való taxaja fh. 15. Ezen rétből való taxapénz Batzoni Sámuel uram egyházfiú kezéhez ment eszerént:

1798. esztendő kezdetétől fogva 1806. esztendő végéig a rét taxajába esztendőnként per fh. 15, in summa percipiált Batzoni Sámuel uram fh. 135.

[246] De anno 1797 ugyan rét taxaja maradott volt Batzoni Sámuel uramnál fh. 1 dr. 20.

In summa vagyon a Batzoni Sámuel uram kezénél fh. 136 dr. 20, mellyekről tartozik számolni a jövő Visitation.

Terítőrészletek

1808

Azon esztendőben [1808] Martiusnak 23-án visitáltatott a sz[ász]czegői reformata ecclesia tiszteletes Bajnótzi Jósef uram papságában[225]

Akinek papi hivatalának follytatásáról, moralitásáról, házanépe igazgatásával a szent ecclesia semmit se panaszla, úgy a tiszteletes pap se panaszla az hallgatói ellen egyebet, hanem hogy azon hallgatók, akik a conventiojában bé nincsenek írattatva, bért fizetni nem akarnak, mely feladott panasszára a tiszteletes papnak lett ez a

Decisio: Minden ember, valaki a sz[ász]czegői reformata ecclesiahoz tartozik, a tiszteletes papnak bért fizetni tartozzék.

Az úrasztalára tartozó szent edények vagynak illy számmal:

1mo Egy aranyfutatott ezüst pohár.

2do Egy ezüsttángyér.

3^{tio} Két ónkanna, egyik nagyobb, a másik kisebb.

4to Egy atlac keszkenő, ezt ajándékozta sz[ász]czegői tekintetes Balog Klára. Vagyon kivarrva rajta egy zászlós bárány, ez alatt az inscriptio alatt: Ember idvessége e báránytól vagyon.

5to Három kék sellyemkeszkenő.

6to Egy prédikállószéket borító kék sellyemabrosz.

7° Egy barackvirágszín keszkenő. Egy

Úrasztali terítő

[225] Nagysajói Prot. 265–266.

kockás zöld és sárga sellyemmel varrott keszkenő. Egy ezüstfonallal varratott kisded patyolat keszkenő. Egy ezüst, arany, veres selyemmel varrott, virágokkal rakott fejér keszkenő, és 3 régi patyolat keszkenő. Egy csupa aranyfonallal varrott virágos keszkenő, nagyobb. Egy ezüstfonallal varrott virágos keszkenő, ismét nagyobb.

8° Négy fejér varratos abroszok.

Szászcegői tekintetes Balog Ferenc domesticus curator úr számadalván:

Perceptumai voltak:	fh.	dr.
1807-béli Visitation contractus mellett kiadva és a cassaban remanentia volt	430	87
1806-ban Fellakon maradt 36 veder interes borhoz gyűlt 1807-ben interes és dézsma bor urn. 78, mindegyütt tészen urn. 114, mely még nem distraháltatott		
Summa percepti	430	87
Erogatumai		
A templom zsendelyezésére vétetett huszonhétezer zsendely, melyre elkölt	75	28
Maradott kiadva és a cassaban	355	59

[266] Batzoni Sámuel ugyan sz[ász]czegői hütös egyházfiú egy minden esztendőben kaszálható rétnek jövedelméről számolván

Perceptumai voltak:	fh.	dr.
1798. esztendő kezdetétől fogva 1806. esztendő végéig a rétnek taxaja lévén egy esztendőre fh. 15 ~ tizenöt mf., 9 esztendőkre az írt rétnek taxajában percipiált	135	–
Ezen kívül de anno 1797 rét taxaja maradott volt a Batzoni Sámuel uram kezénél (amint a tavalyi Visitatio mutatja)	1	20
Mely szerént 9 esztendőkre való nevekedett azzal	136	20
Ezen summaból a fenn írt esztendők alatt a templom és parochia conservatiojára elkölt	103	79
Maradott	32	41

Amelyről és az 1807. esztendő kezdetitől fogva való proventusról Batzoni Sámuel uram a Visitatio előtt tartozik számolni jövendőben.

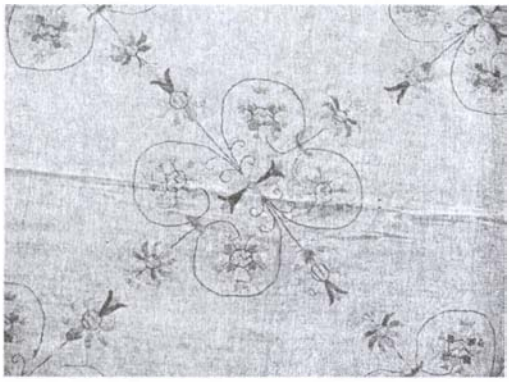
1809

Azon esztendőben [1809.] Februariusnak 15-dik napján visitáltatott a sz[ász]czegői reformata ecclesia tiszteletes Bajnótzi Jóseff uram papságában[226]

Mely eklézsiában örömmel értette a Szent Visitatio a tiszteletes papnak és a nemes ecclesianak egymás között való szép egyességét, kivévén a tiszteletes loci ministernek ezt a panasszát, hogy tudniillik a parochialis fundus körül a kertek elromolván, nincsen semmije securitasban a papi telken, a háza kicsiny, kamarája elromlott, gabonáját és egyéb vagyonocskáit nincsen hol tartsa, mellyek mián mind nagy nyughatatlanságot, mind pedig sok károkat szenved. Mely panasznak orvoslására a Visitatio ezt az eszközt találá, hogy az egyházfiúnak titulatus Batzoni Sámuel úrnak keményen imponálá, hogy a parochia körül lévő

[226] Nagysajói Prot. 272.

Terítőrészletek

romlott kerteket Szent György napjáig renováltassa, azhol nincsenek kertek, újjokat csináltasson oda. A kicsiny ház pedig és a megromlott kamara eránt adhortálá a jelenlévő hallgatókat, hogy tekintetes domesticus curator úrral egyet értvén, az háznak megnagyobbításában, és a kamarának megújjításában igyekezzenek.

Batzoni Sámuel uram egyházfiú nem számoltathatott, mivel a domesticus curator, tekintetes Balog Ferentz úr jelen nem volt, azért a számadás a jövő Visitatiora maradott.

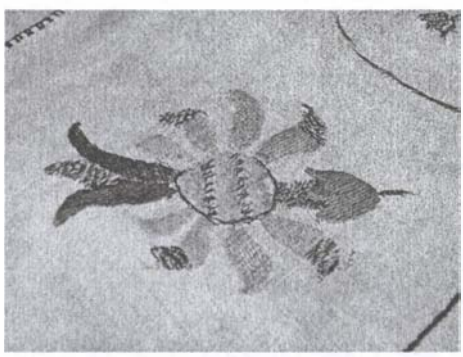
1810

1. Januarius 21-én visitáltatott a szászcegői reformata ekklézsia tiszteletes Bajnótzi Jósef uram papságában, megjelenvén a Szent Visitation ekklézsiabeli nemes hallgatók: 1. egyházfi Batzoni Sámuel, 2. Székely Farkas, 3. Köblös András, 4. Székely László, 5. ifjabb Nagy Sigmond[227]

2. Kiknek feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és maga viseletéről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról dicsértetik.

3. A tiszteletes paptól a hallgatók aránt való értekezésből ez a panasz, hogy a háza rossz, a kepéit mikor kezdik bévinni, két hétig is elnyúlik bétakarítása. Szántás idején egy ki más nap szánt, akkor egy-két borozdát s azzal otthagyja.

Kérés: A domesticus consistorium vegye szívére a szegény papnak következett és következendő sok kárait, igyekezzék a tiszteletes papnak alkalmas lakóházat csinálni, bizonyos napot határozni mind a kepe bévitelére, mind a szántásra, mellyen minden érdemes hallgató bévigye a kepét, ki álljon szántásra, ha ki nem observálná, három magyar forintig megbüntesse a renitenst, határoz.

Terítőrészlet

[305] 4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az úrasztalára tartozó jók az 1808. esztendőbéli conscriptio szerént megvagynak. Ennek felette accedált a papi széken egy vi-

[227] Nagysajói Prot. 304–305.

seltes lepedő és egy koporsóra való fekete posztótakaró, mellyek ezennel improtocoláltatnak.

Jövedelemre való fundussai vagynak ezen ekklézsiának:

1mo Az ekklézsia, vagyis templom réttye, szélessége circiter 240 öl, ennek esztendei taxaja mf. 15 dr. 30

2do Ekklézsia szőllője 10 nyíl, dézmája az ekklézsia számára percipiáltatik tekintetes Balog Ferentz úr domesticus curator által.

3^tio Parochiahoz tartozó két nyíl szőllő, mellyeket most tekintetes főbíró Balog Ferentz úr dézsmájára coláltat, a dézma az ekklézsiáé.

4to Az 1808-béli számvételkor kiadva és a cassaban volt mf. 355 dr. 59.

5to Egyházfi Batzoni Sámuel uramnál 1808-ban rét taxaja maradott volt mf. 32 dr. 41.

Tekintetes Balog Ferentz úr nem lévén Czegőben, számbavételek használtatásoknak jövő esztendei Visitatiora halasztatik.

1812

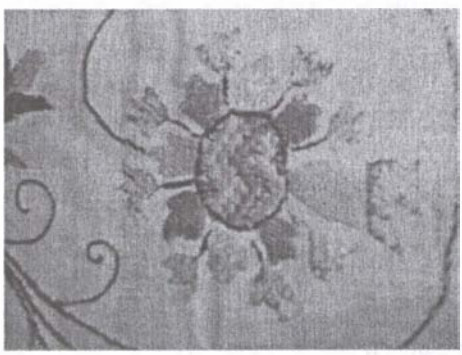
25-dik Februarii tiszteletes Bajnótzi Jósef uram papságában, egyházfi Batzoni Sámuel, Bakó György, Székely László, Nagy Sigmond, Nyerges János, Nyerges Ferentz és Köblös András uraim jelenlétekben[228]

1mo Consistorialis személyeknek választottak és bé is eskedtettek úgymint: Bakó György, Székely László, Nagy Sigmond és Köblös András.

2do A tiszteletes papot feladá Nyerges Ferentz őkegyelme, hogy a Nagy Sigmond uram leányát Szabó Sigmonddal, méltóságos gróff Bethlen János úr őnagysága volt számtartójával éjszakának idején öszveeskedte, mellyben sokan az ekklézsiában megbotránkoz[327]tanak. A tiszteletes pap felelte: Az igaz, hogy éjszaka eskedtette őket öszve, mert az ágyomból felhúzván, Nagy Sigmond uramhoz vittek, hogy a kézfogáson legyek jelen, ott kivont karddal mellém állottanak, erőszakoson az esketésre kénszerítettenek. Ezen kénszerítésről Székely László és Székely Sámuel subscriptiojok alatt költ bizonyító levelét bémutatván és Szabó Sigmondnak tulajdon subscriptioja alatt költ cautionalissát.

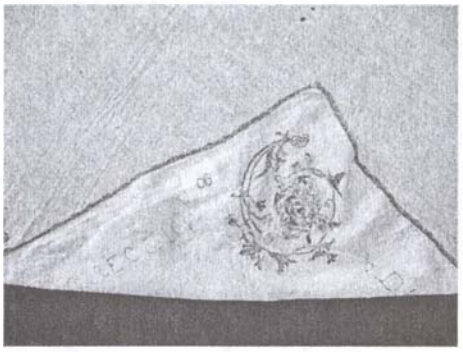
Határozás: A tiszteletes pap tudva a maga hivatalát, erőszakoson szót nem verhettek volna ki őkegyelméből, aki megütötte volna, törvényes díjját megfizette volna, erre nézve a méltóságos Főconsistorium 1808-béli rendelése szerént a 12 mf. büntetést tegye le, s többször effélékben semmi szín és praetextus alatt sub gravi animadversione ne elegyedjék.

Terítőrészletek

[228] Nagysajói Prot. 326–327.

Terítőrészletek

3[tio] Feladaték Nyerges Ferentz és felesége, hogy részegesek, káromkodók és más cégéres vétkekben élők annyira, hogy az egész ekklézsia megbotránkoztatott az őkigyelmek életek által.

A Szent Visitatio előtt Nyerges Ferentz a nemes ekklézsiát megkövette, bűneinek bocsánattyát nyerte és magát a keresztyéni életre kötelezte.

4to Az úrasztalára való szent edények és készületek megvagynak az 1808-béli conscriptio szerént, mellyekhez a templom javai közzé accedált egy óntángyér és egy szőnyeg, illyen készület varrással: Isten ditsőségire hagyta Nyerges Borbára.

5to Az ekklézsia jószága, szántóföldei, szénarétyei az 1754. esztendőbeli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

Domesticus curator tekintetes Balog Ferentz úr nem lévén ezen ekklézsiában, az ekklézsia jövedelméről való számadás most is elmaradott.

1813

27-dik Martiusban pap tiszteletes Bajnótzi Jósef uram, egyházfi nemzetes Batzoni Sámuel, ekklézsia hitessi nemes Székely László, Nagy Sigmond, Köblös András, Bodoni Sándor és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[229]

1. A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerint való értekezésekre tett feleletekből a tiszteletes pap ellen nincsen semmi panasz.

2. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből feladaték Weres Sándor 2 véka búza és három veder bor papi fizetésbeli restantiaval. Weres Sándor otthon nem lévén, a confrontatio meg nem eshetett. A két félnek confrontáltatása és a tiszteletes pap panasszának végképpen való eligazítása a domesticum consistoriumra bízatott.

3. Egyházfi Batzoni Sámuelné bépanaszoltatott Székely László által, hogy az ekklézsiát kicégérezett életével botránkoztattya, ezen panasznak kikeresése és részre való hajlás nélkül lejendő eligazításai a domesticum consistoriumra szoros számbavétel mellett bízatott.

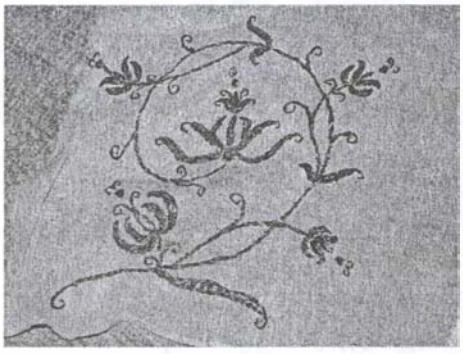
4. Kérdés tétetett az aránt, hogy a nemes özvegyasszonyok, kik birtokosok, tartoznak-e bért fizetni, vagy nem? Ha igen micsoda modalitással?

Felelet: Tartozik mindkét fél: a nemes özvegyasszonyoknak tekintetben vétetvén özvegységek, fizessenek birtokok mennyi[359]ségéhez képest egynegyed résszel kevesebbet, mint néhai férjek életében fizettek. Az ollyan házok pedig, mellyekben két gazda vagyon, a fő fizessen kalangyával, a más vékával (vagy ha tetszik, kalangyával is fizethet) egész bért.

---

[229] Nagysajói Prot. 358–360.

Terítőrészletek

Jegyzés: A rétbeli Csabai rész felosztatott háromfelé Székely László, Ferentz Péter és Bakó György uraim között, a papi bér is a Csabai részért három részről adatik, két rész praestáltatott Székely László és Ferentz Péter uram által, egyharmad rész nem Bakó György uram által. Most a Visitatio előtt attya képiben felfogadá Bakó István, Bakó György uram ifjú legény fia, hogy attyát illető részt az ezután következő esztendőkben esztendőnként megfizeti, az eddig fizetetlen elmaradott részért pedig a tiszteletes pappal megbékéllik.

5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

6. Az ekklézsia jószága, szántóföldjei, szénaréttyei szőllőhellyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

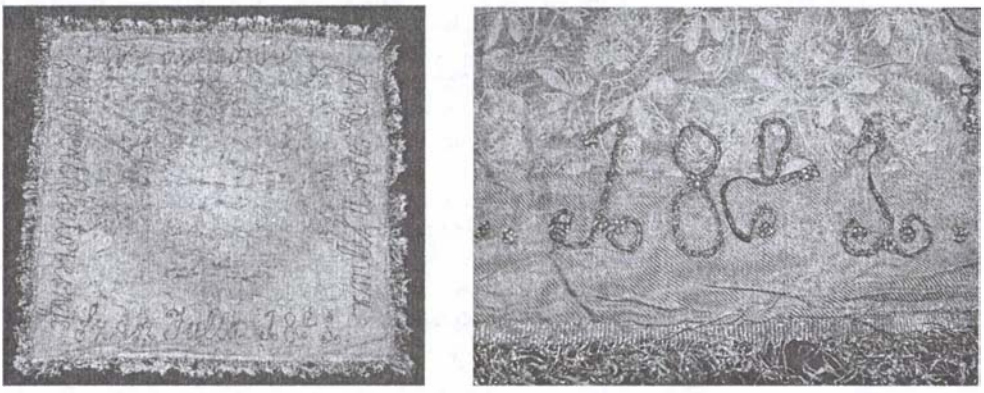
7. Számolván a hites egyházfi Batzoni Sámuel uram az ekklézsia jövedelméről.

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. 1806-ban remanentia volt	32	41
b. Hat esztendők alatt ekklézsia réttye taxajából esztendőnként per 15 mf. 30 dr.	91	80
c. Nyerges Ferentztől békesség pénz	3	69
Summa	127	87
Erogatum		
a. 1807-től fogva 1813-ig számadása rendi szerént templomra, parochiara és egyébb jónak találtatott szükséges költségekre erogál in summa	62	10
Ez kivontaván a perceptumból, remanentia	69	71
Ezen maradott summából a számadás rendi szerint lenni kell		
1. Az egyházfi kezénél készpénzben	32	53
2. Ekklézsia réttye taxajának az ekklézsia tagjainál restantiaban 1812. esztendeig:	17	88
3. Az 1812 esztendőre ismét restantiaban	15	30
Summa	65	71

A különböző időbeli restantiak felgyűjtésére és kezénél való készpénzének újonnan tett egyházfi Bodoni Sándor uram számadásában az ekklézsia cassajában való administratioja véget 15-öd napok adattak Batzoni Sámuel uramnak, mely eltelvén, ha Batzoni Sámuel uram magával és az ekklézsia tagjainál haszon nélkül [360] heverni hagyná ezen 65 mf. 70 [pénz] egésszen legalis interessét, az ekklézsiának fizetni tartozik.

8. Batzoni Sámuel uram helyében az ekklézsia tagjai által egyházfiúnak választatott Bodoni Sándor uram, a Visitatio által megerősítetett.

9. Harangozónak tétetett Veres Jósef.

Úrvacsorai kendő és részlete

10. Főbíró és domesticus curator tekintetes Balog Ferentz úr ezen szászczegői nemes ekklézsia pénzbeli capitalissának administratioját maga folytatván, sz[ász]czegői jószága gondviselője nemes Kis Sándor uram ökegyelme által a számadást a Visitatio eleibe adván, vagyon ezen ekklézsiának contractusokban kiadott capitalissa mf. 649 dr. 50, 1812. esztendőbeli percipiált bor árra mf. 69 dr. 60.

Summa mf. 719 dr. 10.

1811-beli dézsma és interes bor, seprőjéről levéve, vagyon in natura 52 ~ ötvenkét veder. Ez is a tekintetes Balog Ferentz úr számadása alatt vagyon. Melly számadás vide ab anno 1807 ad annum 1813, megvizsgáltatván a folyó esztendei Visitatio által, minden pontyaiban helyben hagyatott.

Jegyzés: Bakó Susánna asszony férjét, vízszilvási Nagy István uramot elhagyván, férje a Visitatio előtt megjelenvén, feleségét kéri visszaadatni. Mindkét félnek egymás ellen való szóval tett feladásait meghallgatván a Visitatio, az asszonyt férjéhez visszamenni határozta, de válásra kéredzett és vissza nem ment. Tizenötöd nap adatott pecsétváltásra, imponáltatott, hogy dolgát a következendő Partialis Széken folytassa.

1814

Februarius 10-én 1814-ben pap tiszteletes Bajnótzi Jóseff atyánkfia, egyházfi nemes Bodoni Sándor, eklézsia hütösei: Bakó György, Nagy Sigmond, Köblös András és Székely Farkas uraim s több eklézsia tagjai jelenlétekben[230]

[371] 2do A tiszteletes hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról dicsértetik, de oskola nincsen. Az eklézsia javairól való számadás a domesticus curator tekintetes Balog Ferentz úr által pertractáltatik.

3^{tio} A tiszteletes paptól a hallgatók iránt való értekezésből nincsen ugyan panasz, de az elmúlt esztendei Visitation feladott kérdés megújjítattott, tudniillik, hogy az özvegy nemes asszony, kik birtokosok, és az ollyan házak, ahol két gazda lakik egy házban tartoznak-e külön-külön a papnak bért fizetni. A tavalyi Visitatio határozása hellyben hagyatott. Ismét Ferentz György felladatik, hogy a conventioban ígért a papnak egy kalongya és egy véka búzát, egy veder bort, egy szekér fát és egy kaszást s már most az ígért bért fizetni nem akarja. Confrontáltatván Ferentz György a tiszteletes pappal, azt felelé, hogy ő mikor a tiszteletes pap Sz[ász]Czegőbe hozatott nyilas házhellyen lakott s mindaddig míg ott lakott az

[230] Nagysajói Prot. 370–373.

ígért papi bért fizette is, de onnan kiváltozván elszegényedett, udvari conventios szolgává lett, nincsen miből fizesse az ígért bért. Takáts Mihály is felladaték, hogy a múlt Szent György napkor Vicéből Sz[ász]Czegőbe ment lakni, azolta bért a sz[ász]czegői papnak nem fizetett.

Határozás: A domesticum consistoriumnak bizodalmason ajánltatik, hogy vegye igazításba a papi bérre nézve az efféle differentiakat, hogy ki mennyit fizessen és ezzel több dolgot ne adjon a Visitationak, minthogy a múlt esztendei Visitatio tett vala ez iránt határozást.

4to A domesticum consistorium vagy presbitérium a botránkoztatókra nézve megkérdeztetvén felladá Kis Sándor őkegyelmét, méltóságos Balog Ferentz úr sz[ász]czegői gondviselőjét, hogy cégéres [372] paráznaságával az eklézsiát megbotránkoztatta, sokaknak tett propria oris fassioja szerént azt mondotta, hogy hozzája Sz[ász]Czegőből egy fejérnép sem megyen úgy bé, hogy onnan becsületesen kimehessen. Nem lévén otthon Kis Sándor őkegyelme, lett ez a

Határozás: A domesticum consistorium szóllítsa meg Kis Sándor őkegyelemét és a meghallgatás után 15 napok alatt eklézsiakövetés által az eklézsiával békéltesse meg, melynek mivoltáról a tiszteletes officialisokat tudósítani el ne mulassa.

5to Az úrasztalára tartozó jók az 1813. esztendei 3-dik áprilisben véghezvitt conscriptio szerént megvagynak. Az eklézsia jószágai, szántóföldgyei, szénaréttye, szőllőhellyei ezen 1814-ben napján[231] költ matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

6to Az eklézsia javairól szólló contractusok az elmúlt 1813. esztendei regestrum szerént megvagynak.

Jövedelemre való kútfejei

Egy rét Lekentze felé, mellyet az eklézsia tagjai nádos és posványos helyből tisztítván ki, általok bíratik esztendőnként 15 vf. taxa mellett.

Szőllője dézsmájára coláltatik az eklézsia tagjaitól.

7mo Számolván az hites egyházfi az eklézsia jövedelméről, perceptumai voltak ezek:

	rf.	xr.
a. Az eklézsia réttye esztendei taxajában	12	45
Summa	12	45
[373] Erogatumai:		
a. A múlt esztendőbéli két visitator tiszteletes uraknak	5	–
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	52
Summa	7	52
Ezt kivonván a perceptumból, remanentia	4	53

Jegyzés: Vagyon az ecclesianak pénzbeli capitalissa a volt Visitatiokon számadás rendi szerént ez, domesticus curator tekintetes Balog Ferentz úr által pertractáltatik, nem lévén az eklézsiában maga a domesticus curator úr, erről való számadása megvizsgálása a jövő esztendei Visitatiora marad.

[231] A hónap és a nap helyét kihagyták.

Felsőbalázsfalva

1779

[Anno 1779 4ta Martii][232]

Eodem die FelsőBalásfalva is salutabatur, et 5ta Martii in bona pace reliquitur.

1790

Anno edoem die 24a Februarii a f[első]balásfalvi evangelica ecclesia visitáltatván[233]

Az ecclesia, melly csak egy személlyből áll, admoneáltatott, hogy a ruinaknak építésében a papnak segítségére légyen.

Vagyon ezen ecclesianak 14 vonás forintokból álló kicsiny capitalissa, mellynek fele, úgymint 7 vonás forint ezen ecclesia egyházfiánál, Kövér Mihállynál széna interesre kiadva, mellynek interessét szénául meg nem adhatván, önként fogadá Kövér Mihálly a Visitatio és falusi bíró[234] előtt, hogy a szénát 7 márjással váltya meg, és így már nálla 9 vft. s dr. 34 vagyon, a 7 vft. vagyon Kövér Mihállynál ab anno 1789 die 24a Februarii. Más fele azon 14 vonás forintnak vagyon a jádi caplan, Volf György uramnál egy esztendei interessével együtt, melyet, hogy interessével együtt Kövér Mihály egyházfi felvégyen és a loci ministerrel egyetértvén jobb és bátorságosabb hellyre elocáljon, imponáltatott.

1793[235]

Sófalván is bizonyos okon a Visitatio elhaladott, a két Balázsfalván hasonlóképpen.

1794

Anno eodem [1794] die 14a Februarii visitálván a f[első]balásfalvi evangelica ecclesiat.[236]

Holott csak egy hallgatóból állván az ecclesia, semmi difficultas nem volt, hanem lévén az ecclesianak, amint 1790-dik esztendőbéli Visitatio mutatya az odavaló egy hallgatónál, Kövér Mihállynál az ecclesianak 7 magyar forintya, széna interesre kiadva, hogy azon 7 magyar forintra minden esztendőben fél szekér szénát ád, de szénája nem lévén, a szénát 7 márjással váltotta meg egy esztendőre. Melly hét márjás a capitalis 7 forinttal exurgálna 9 magyar forintokra és 38 pénzekre, de ebből két vonás forintokat szükséges hellyre elköltvén, marad rajta fizetnivaló flh. 7 dr. 34, és két szekér széna interes négy esztendőről, melly 7 magyar forint, 34 pénz és két szekér széna adósság eránt illyen alkalomra méne Kövér Mihály jobb kezét nékünk, visitatoroknak, tiszteletes decanusunk is ott lévén, és egy falusi polgárnak, Urszan Tyirilának béadván, hogy a mostan közelebb jövő oláhok fejér heteken a 7 magyar forintokat s 34 pénzeket, a két szekér szénát pedig a közelebb jövő nyáron meg-

---

[232] Nagysajói Prot. 85.
[233] Uo. 161.
[234] A név helye ki van hagyva.
[235] Nagysajói Prot. 182.
[236] Uo. 187–188.

adja, mellyet, ha nem cselekednék Kövér Mihálly, egy arany büntetésen maradjon, s mégis a fennírt adósság rajta exequáltassék minden haladék nélkül.

A loci minister Velman Istvánnál is vagyon az ecclesianak 7 magyar forintya, Kövér Mihállytól is percipiált ecclesia pénzét, két magyar forintot, és így 9 magyar forint vagyon nálla, de maga költségével járván meg a Generalis Synodust, mikor papnak ordináltatott. Azon költségére imputáltatott ezen summaból 5 magyar forint interessével [188] együtt úgy, hogy e mái naptól fogva tartozik Velman István őkegyelme az ecclesianak 4 magyar forintokkal illy módon, hogy elmúlt két esztendei interessébe adjon egy jó fél szekér szénát, mellyre örömmel accedála a Szent Visitatio előtt fenn írt tiszteletes Velman István uram őkegyelme.

1796

Anno 1796 die 3ª Martii[237]

Elkezdődvén a Visitatio FelsőBalázsfalván, adá magát elő illyen difficultas, hogy a papnak lévén egy darab réttye a Vále Kájli nevű hellyben, mellyet a falusiak közönséges pascuumnak praetendálnak, a régi matriculak pedig parochialis hellynek mutattyák, de nem lévén a Szent Visitatio kezébe most mind a documentum ezen hellyről, a balásfalvi öregek is nem lévén itthon, ezen dolognak decisioja halasztatott, nem lévén ezen dologban a mostan előnkben compareált balásfalviak morosusok, sőt azt felelték, hogy mihellyt doceál a Capitulum azon hellynek parochiahoz tartozó igassága felől, minden praetensiojáról lemond a communitas.

Kövér Mihálly in anno 1794 találtatott adósnak hf. 7 dr. 34., szénával pedig ad praesens tempus három szekérrel mellyet, hogy a közelebb jövő nyáron megad, magát kötelezé. A 7 magyar forintokból adott szükséges hellyre 1 magyar forintot és így maradt adós 6 magyar forintokkal és dr. 34, mellynek megadására magát kötelezé.

Loci minister tiszteletes Velman uram is adós lévén az ecclesianak 4 magyar forintokkal, mint mutattya a 1794. esztendőbéli Visitatio, mellyből templom zsendellye fódozására költött 1 magyar forintot, marad adós 3 magyar forinttal, ezen pénz interessével, szénával négy esztendőktől fogva adós egy szekér szénával ad praesens tempus, mellyet, hogy a Kövér Mihálly interes szénájával együvé rakjon s procuráljon, imponáltatott a Szent Visitatio által.

1807

1807-dik esztendőben Áprilisnak 3-án elkezdődvén a félbehagyott Visitatio a f[első]balásfalvi evangelica eklézsiában folytatott e szerént[238]

Az három hallgatókból álló eklézsia papja ellen, tiszteletes Wellman István uram ellen semmit se panaszla, úgy a pap se hallgatói ellen. Itt oskolamester nem lévén, a Szent Visitatio a tiszteletes loci ministernek imponálta, hogy a hallgatóinak gyermekeket tanítsa, jó tágas háza lévén, szenvedje meg, hogy azok házában tanulni feljárhassanak, a szülék is a gyermekek tanításáért az illendő fizetést tartozzanak idejében megfizetni, melynek tellyesítésére mind a két részről magokat örömmel ajánlák.

Itt az eklézsiának jövedelemre való nem lévén, ezelőtt 18 esztendőkkel egy Fantsali nevezetű hadnagy úr ajándékozott volt ezen eklézsiának közönséges szükségeire flh. 14 ~ ti-

[237] Nagysajói Prot. 195.
[238] Uo. 243–244.

zennégy magyar forintokat, melyből mindjárt abban az esztendőben, úgymint anno 1789 die 24ta Februarii elvett fél szekér széna interesre vagy a széna hellyett esztendőre hét márjás interesre az akkori egyházfiú, Kövér Mihály, aki azután elszegényedett, és F[első]Balásfalváról el is ment, az hét forint interessével edjütt mind e mái napig nálla vagyon. A más 7 magyar forintokat pedig kivette volt az akkori fungens loci minister Wolf György. Ettől osztán 1793-ban szállott ez a 7 forint tiszteletes Welmann István uramra, mostani fungens parochusra fél szekér széna, vagy 7 márjás interesre. Ezen magyar forint tizennégy esztendők alatt tiszteletes Welman István úrnál hevervén, interessével edjütt felhágott 39 forintokra és 54 pénzekre, de az írt tiszteletes parochus épített a parochiara egy jó csűrt boronafából a maga pénzén, ezen csűrnek végibe egy pajtát egy rend jászolyra, mely csűr és pajta becsültetett a reátett munkával edjütt 35 vonás forintokra az alább kinevezett balásfalvi bírák által. [244]

Ezen parochiara épített ugyan Welman István uram egy pajtát, egy rend marhának valót, pitvart, kamarát, de ezeknek a fáját a méltóságos possesoratus adván, csak a fáknak a vecturaja és a munka vettetett becsü alá és az arra felfedetett szalma, és becsültetett 12 vonás forintra, az 30 napszámosokra, egynek napjára fizetvén xr. 30, ment mindedjütt a csűrre, két rendbéli pajtákra, pitvarra, kamarára és a napszámosokra tett költség 55 vonás forintokra és 60 dénárokra, mely szerént 14 esztendők alatt az erogati summa superálya a percepti summat 16 vonás forintokkal és 6 pénzekkel. Ami a Kövér Mihálynál levő adósságot illeti, aziránt a Szent Visitatio parancsolatot adott az mostani fungens egyházfiúnak és a tiszteletes loci ministernek, hogy minden úton-módon felvegyék.

Nota bene: A fenn írt aestimatorok nevei: Kimpán Juva falusbíró, Szamosán Silip, Békés Jákob, Taborán Prekup, Terpján Vaszily esküdtek.

1808

[1808.] 19-dik Januarius visitáltatván a f[első]balásfalvi lutherana eklézsia, amelynek papja tiszteletes Velmann István uram[239]

Három párból álló hallgatóival békességben lenni találtatott, de a templom fedelire nézve nagy ruinában lévén, és zsendellyel való befedettetésre költsége nem lévén, mind a papnak, mind a hallgatóknak imponálta a Visitatio, hogy [252] szerezzenek nádat, és azzal fedjék bé, hogy a ruinak tovább ne nevekedjenek a templomon.

Jövedelemre való fundussai ezen eklézsiának nincsen, hanem csak egy régi adósság, melynek felvételére a Visitatio által tavaly is megintetett az egyházfiú, és most újjra is megintetett.

A controversiaban forgott parochialis ház után való rétet, ha békerteli a pap, használhatja.

1809

Azon esztendőben és napon [1809. március 7.] megvizsgáltatott a felsőbalásfalvi evangelica eklézsia tiszteletes Welman István uram papságában[240]

Amely eklézsia csak három pár hallgatókból állván és azok közzül is egy se lévén otthon, a tiszteletes papra semmi panasz nem jöve, maga se panaszola hallgatóira.

---

[239] Nagysajói Prot. 251–252.
[240] Uo. 277.

Vagyon egy rét, mely szélben lévén, a marhák minden esztendőben megeszik, hanem ha a communitas megegyezett akaratból tartja meg és úgy lehet osztán hasznot venni rólla, ehhez a réthez jóllehet eleitől fogva ez az eklézsia tart just, de vagy tehetetlensége, vagy az evangelicus hallgatók ravaszsága mián egy esztendőben se használhatta semmi részben sok esztendőktől fogva, melynek ezután léjendő hasznából (azt a rétet a communitas tilalomban tartván) Moldován Silimon, Békés Tyifor és Stertulát Kozma, mind a három falu hütössei, kézbéadásal azt fogadák a Visitatio előtt, hogy ezen rétnek hasznából a lutheránus templomot is participálják.

1810

A f[első]balásfalvi lutherana ekklézsia visitáltatott Januarius 23-án tiszteletes Wellman István papságában, itt három pár szegény hallgatónál több nincsen, kik megjelenvén a Szent Visitation, úgymint egyházfi Kövér Gyirkó, Weinrich Hantzi, Veres Hantzi[241]

Tiszteletes papjok ellen nem panaszlának, a tiszteletes pap panaszla, hogy nékie semmi segítséggel a parochia körül kertek csinálásban nincsenek.

Határozás: A hallgatók kevés számokhoz képpest papjokat segíttsék, mert érettek tart a clerus papot ezen ekklézsiában. Az ekklézsia szántóföldeire, kaszálórétyeire, parochiara viseljenek gondot, nehogy vigyázatlan gondatlanságok miatt az ekklézsia fekvő jószágai abalienáltassanak.

Feladá a tiszteletes pap azt is, hogy az 1754. esztendőben készített matriculaban a 4. numerus alatt írt kajlai völgyben a két fordulónak széliben lévő darabb rét, mellynek vicinussa egyfelől a graeci ritus ekklézsia rétye, másfelől az erdő, 6 szekér szénát termő hely, a communitas és a graeci ritus ekklézsia számára használtatik. A lutherana ekklézsia annak hasznából semmi részben nem részesül.

Végirejárás: Ezen kaszáló a kajlai és f[első]balásfalvi határszélekben esvén depascuáltatik, ha a communitas gondját nem viseli, a tiszteletes pap hallgatóival eggyütt tehetetlenek megtartására, erre nézve a földesúr tekintetes Cserényi Ferentz úrnak mi kevés taxaért való bírása ajánltatott. Felelete Cserényi Ferentz úrnak: a f[első]balásfalvi ekklézsia deficiált, papot nem tarthat. A pap erőtelen vénember, ha meghal, szándékozom azon ekklézsiát AlsóBalásfalvához adatni. Ez is kicsiny lévén, a kettő tészen egy középszerű papságot. Nékem földem elég van, azzal nem bajlódom.

Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

Jövedelemre való fundussa nincsen, capitalis sincsen.

1812

18-dik Februarii visitáltatott az idevaló evangelica lutherana ekklézsia tiszteletes Welman István uram papságában, jelenlétekben egyházfi Kövér Gyirkó, Weinrich Hantzi és Hantzinak[242]

Kik papjokkal eggyütt elszegényedett tehetetlen emberek, egymás ellen nem panaszlának.

Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

---

[241] Nagysajói Prot. 299.

[242] Uo. 319.

Az ekklézsia jószága, szántóföldei, szénarétyei (az 1810-béli Visitation difficultasban volt f[első]balázsfalvi és kajlai határ között való réten kívüll) az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

Szoros számadásra vonatván az egyházfi Kövér Gyirkó, találtatott ezen ekklézsiának általa eltitkolt pénze 12 mf. és 42 dénárja, melly a pénz becsének leszállításával vesztett volna valamit, 1806-tól fogva tartván magánál, de legalis interesse sem folyván, kitétetik néki büntetésül, hogy 12 mf. és 42 pénz váltócédulákban fizesse bé az ekklézsiának, vagy intere[se]zze.

1813

24-dik Martiusban AlsóBalásfalvára az ottan tartatott Visitatiora meghívva lévén a felsőbalásfalvi lutherana ekklézsia papja, tiszteletes Welman István uram három pár hallgatóval együtt[243]

A tiszteletes pap elöregedett erőtelen ember és szemei világát egészen elvesztvén, a tiszteletes dékány Schatz Mihály uram és substitutus notarius Gubusch Márton uram (mivel az ordinarius notarius Magyarósról Sajóra temetni visszahívattatott) által folytatott Visitation nem compareálhatott, hallgatói közzül senkit meg nem kaphatván, kéntelen volt a tiszteletes pap feleségét küldeni le a Visitatiora. Kinek feladása szerént az ekklézsia és a tiszteletes pap között semmi panasz nincsen.

Az úrasztalára tartozó jók megvagynak. Az ekklézsia jószága, szántóföldjei, szénaréttyei, a kajlai völgyben lévő controversias réttel eggyütt az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

Vagyon ezen ekklézsiának egyházfi Kövér Gyirkónál eltitkolt pénze 12 mf. 42 dr. 1811-ben ajándékozott egy lekentzei keresztyén ember bankóban 100 rhf., a devalvatio szerént tészen 20 rhf. váltócédulába. 2 rhf. az ekklézsiát illető költségekre fordíttatott. 18 ~ tizennyolc rhf. pedig tiszteletes dékány Schatz Mihály uram magyarósi lutheranus pap tiszteletes Gubusch Márton uramnak in anno 1813 interesre kiadott esztendeig. Önként ígérvén tiszteletes Gubusch uram minden rhf. után 2–2 garas interest, az arról való tulajdon keze s neve allírásával megerősített obligatoriaja szerént.

1814

1. FelsőBalázsfalván 18va Februarii follytatott a Visitatio, pap tiszteletes Vellman István uram öreg és világtalan ember, egyházfi Kövér Gyirkó, ekklézsia tagja Veres Hantzi jelentlétekben. Ezen lutherana ekklézsiában csak három pár hallgató vagyon[244]

2. A tiszteletes pap ellen nincsen egyébb panasz, hanem hogy öregsége s világtalansága miatt a gyermekeket nem taníthattya, azonban pedig a templombéli szolgálattyát híven folytattya.

3. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből ez a panasz, hogy a parochialis háznak szalmafedele hellyen-helyen elrothadott, s az ekklézsiabéli kevés számból álló hallgatók nem igyekeznek megigazításán. Ez eránt megintettetett egyházfi Kövér Gyirkó, hogy tizenötöd napok alatt a ház fedelét megigazítassa, hogy a gondviseletlenség miatt rakó fából álló falai ne rothadjanak.

[383] 4. Botránkoztatók nincsenek.

---

[243] Nagysajói Prot. 351.

[244] Uo. 382–383.

5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

6. Az ekklézsia szántóföldjei, jószága, szénaréttyei az 1754. esztendei és az ezen 1814-ki megújjított matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

7. Számolván a hites egyházfi Kövér Gyirkó az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation volt remanentia	34	2
b. Néhai Kövér Mihály özvegyétől, Krausz Katharinától 7 ~ hét vonás forint interessében 18 esztendőről percipiál	7	56
Summa	41	58
Erogatum:		
a. Szükséges és jónak találtatott költségekre	7	56
Summa	7	56
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	34	2
Restans interes tiszteletes Gubusch Márton uramnál	2	16
Detto egyházfi Kövér Gyirkónál 1 szekér széna		

Elocált capitalisok vagynak:

1. A lekentzei szász ajándékozásából magyarósi pap tiszteletes Gubusch Márton uramnál 21 magyar forint 60 pénz, melly ezen 1814. esztendei Visitation 2 ~ két közönséges szekér széna interesre hagyatott.

2. Egyházfi Kövér Gyirkónál fű árra a pap réttye jövedelméből (mellyet, nyomásban esvén, a communitas feltiltván) esztendőről percipiált 5 ~ öt mft. 28 dr. Kövér Mihály testvérétől rajta lévő adósságot vett által 7 ~ hét vonás forintokat. Tészen eszerént az egyházfi Kövér Gyirkónál lévő két hellyekről percipiált summa 12 mft. 42 dr., 1 szekér szénát ad interest reája esztendőre.

Felsőszászújfalu

1748

Visitatio in Szászújfalva ecclesiae augustanae anno 1748 die 27 Januarii[245]

Szomorú emlékezetre méltóképpen felírjuk, a szászújfalvi ecclesiankba miképpen follyt a Szent Visitatio. Ugyanis Partialisunk lévén tegnap, úgymint 26 Januarii praesentis, a Szent Parcialis az sz[ász]újfalvi ecclesianak engedetlenségéért etc., deliberatuma által authoritast adott tiszteletes decanus urunknak őkegyelmének, hogy őkegyelme Visitatio után a templom kolcsát elvigye és magánál tartsa, míg az ecclesia remeliorája magát és akinek mivel tartozik, megadgya. Előjött ugyan az ecclesia Visitatiora, de engedetlenségének nagy voltát ebben mutatta meg egyikben, hogy még deliberatumirattatás előtt a mester házától a templom kolcsát az egyik aedilis, úgymint Szajkó Mihálly titkon elvitte, eltötte. Kértük mind őtőlle, mind az egész ecclesiatól, de senki kezünkbe nem adá. Sőt az egyházfiú mindenikünk hallására azt mongya, hogy a méltóságos báró Bánfi Ferencz úrfi parancsolattjából vitte el és tötte el. Az méltóságos úrfi parancsolta azt is, hogy ki ne adgya azon templom kolcsát, mert az őnagyságok földökön áll és épült a templom, parochia és schola, azt cselekeszik őnagysága ott, amit akar. Még ezt a mostani papot kihányatattya, és más papot vitetett őnagysága azon parochiaba. Melly rettenetes, hallásra is irtóztató nagy engedetlenségéért az ecclesianak, ha a templom kulcsához nem nyúlhattunk a Parcialis deliberatuma szerint, a tiszteletes parochust a szent functiotól, úgy a scholamestert is eltiltottuk, míg az ecclesia nem remeliorája magát.

1750

Visitatio SzászÚjfalvini celebrata anno 1750 14 Januarii tempore fugentis parochii, reverendi domini Michaelis Cantzelii et aedilis Petri Hegedűs[246]

Amely controversia volt parochus uram és mester uram között, componáltatott, mester uram helybe hagyatott, mivelhogy annak idejében, amikor illett volna, meg nem jelentették őkegyelmének, hogy más oskolát magának keresett volna. Úgy mindazonáltal, hogy mester uram tiszteletes parochus [32] uramot illendőképpen megbecsüllye. Tiszteletes parochus uram is mester uramhoz magát alkalmaztassa.

1755

In SzászÚjfalu finita Partiali die 19 Novembris anni currentis celebrabatur Visitatio, quae sequenti modo peragebatur

Es sind gegenwärtige Einwohner auch nicht allzu lobenswurdig in deme Sie sich gantz faulich oder auch gar mit der Gebühr des A(m?)ter Baues und keinen zehnden einstellen, zu welchem allem Sie alle insgesamt von der S. Visitation vermahnet werden biß auffs Neüe Iahr sich mit der M:h: sich zu vergleichen im fall es nicht seyn wird der M.h. einem und dem andern im Nothfall nicht schuldig zu denen ist.

---

[245] Nagysajói Prot. 25.
[246] Uo. 31.

1757

Anno et die supranotato [23 Februarii] ist auch in Neüdorff eine Visitation gehalten worden, allwo die Heilige Visitatores als nehmlich Praedicator dominus Johannes Hermann Decanus Capituli NagySajóensis und reverendus Johannes Croner[247]

Keine sonderliche ruinen gefunden, wie auch mit ihrem Seesorger in guttem frieden stehen.

1760[248]

Eben denselben Tag [15 Januarii] wurden in Újfalva zwar verschiedene ruinen gefunden, zu deren Verbesserung aber sich das dasige Auditorium bis ins Frühjahr verbunden hat anno die ut supra.

1766 február

Visitatio in ecclesia SzászÚjfalviensi, anno 1766 die 27 Februarii[249]

Lévén difficultas az ecclesia és az oskolamester atyánkfia között, nemkülömben a loci ministernek is panasza a mester ellen, nem akarván szenvedni tiszteletes Hermánn János atyánkfia a mestertől való gyaláztatását, azért tetszett a Szent Visitationak admoniálni az ecclesiabeli személyeket, hogy ami gabonája vagy adóssága Sz[ász]Újfaluban maradott az említett oskolamesternek, ki ne adják, míg a Szent Partialistól parancsolat[ot] nem vésznek.

Az is controverisaban forgott a Szent Visitatio előtt, hogy a szántóföldeknek taxaja mi légyen, mert néha drágább, néha pedig olcsóbb szokott lenni, azért tetszett a Szent Visitationak ennekutánna is illendő taxaján meghadni az ecclesia földeket, de úgy, hogy mindekor a loci minister tarthassa magánál a taxas földeket ha akarja, úgy pedig, hogy a taxa mindenkor minden hiba nélkül kiszolgáltassék, ennek pedig jobban való igazíttása halasztatik a Szent Partialisra.[250]

1766 november

In anno 1766 die 25ta Novembris[251]

Móritzon celebrált Partialisunkból kibocsátatott tiszteletes atyafiak által minémű condescensioja lött légyen a sz[ász]újfalvi ecclesia földének a loci ministernek taxaban való bírattatásáról, ezekből a következendőkből világoson megtetszik.

1-mo. Az ecclesia kívánsága e volt, hogy a tiszteletes loci minister, mint szintén mások, úgy maga is a földek taxaját adgya meg, mellyet meg is adott in summa flor. 13, id est tizenhárom forintokat és dr. 28.

2-do. Minthogy pedig a megírt tizenhárom forintoknál több taxa jött az ecclesia földeitől, tehát valamit az parochiara költött, arról a kibocsátott atyafiak előtt egy pénzig

[247] Nagysajói Prot. 40.
[248] Uo. 45.
[249] Uo. 53.
[250] A teljes bekezdés ki van húzva.
[251] Uo. 57.

demostrált, melly szerint semmi praetensioja az ecclesianak a tiszteletes atyafin de annis praeteritis nincsen.

3-tio. Az is megfontolásra méltó dolog, mellyet elméjekre vettenek is, a kibocsátott tiszteletes atyafiak, hogy az ecclesia azt kívánta, hogy a loci minister ollyan drágán fizesse azon földek taxaját, mint szintén mások fizetnék, de az arbiter atyafiak arra nem mentenek, hanem meghadták az eddig ususban lévő taxaját azon ecclesia földeinek.

1768[252]

20 Januarii discordia inter pastorem et auditores ob taxam agrorum ecclesiasticorum inienta est in ecclesia Sz[ász]Újfalvensi auctionem pretii hactenus usitati praetendentes. Conferatur punctum 3^{tium} deliberati ab anno 1766 die 25ta Novembris.

1771

Eodem die [1771 26ta Februarii][253]

In ecclesia Újfalviensi auditores adtestabantur parocho de aedificiis aliquibus [!] per ipsum tantum absque ulla opera rusticorum erectis pro futura cautela.

1772

28 Februarii Ist in Neüdorff Visitiret worden[254]

Alwo wie viele ruinen gefunden, der ab anno 1771 Contract wegen der Länder und Umgang Eimers noch keine richtigkeit hatte, und wegen Verachtung derer, die auch zu Hause waren bey der Visitation nicht erschienen. Darum wurde die Kirche verschloßen die Gemeine aber hat selbige propria authoritate auffgeschloßen.

1776

Eodem anno 1776 die 17ma Januarii[255]

Etiam ecclesia Újfalviana est salutata (sed pro dolor?) quomodo inventa ita etiam est relicta.

1778

Újfalu visitáltatván [1778 1ma Februarii][256]

Mind a titulatus loci minister, mind pedig az hallgatók kérdőre vétettetvén, hogy ha mi panaszok egymás ellen volna, a Szent Visitatio eleibe terjesztenék az eligazítás végett, de tellyeséggel egyik fél is semmit nem panaszolván, in bona pace maradtanak.

---

[252] Nagysajói Prot. 55.
[253] Uo. 60.
[254] Uo. 61.
[255] Uo. 69.
[256] Uo. 80.

Hanem ultimariae hallván valamit a Szent Visitatio a loci minister háza felőll, serio megintettetett, hogy soha táncot a maga házánál ne szenvedgyen, feleségét faluba fonóba ne bocsássa és a legényekkel való táncnak vége légyen, mert ha ennekutánna effélék hallattatván, világosságra jőnek az efféle dolgok, bizonyoson érdemlett büntetést fognak érette szenvedni.

1779

[Anno 1779] 2da Martii visitáltatván SzászÚjfalu[257]

Az ruinak reparatiojokra quindenat injungált a Szent Visitatio.
A Volf uram dolga is előfordulván, az utolsó deliberatum mostan is vigoráltatik.

1780

[Anno 1780] die 27 Januarii SzászÚjFaluban is visitálván[258]

Tanáltunk a parochia körül sok ruinakot, mely miatt a loci ministernek sok kára esett. Ítéltetett azért, hogy akinek ruinaja miatt esett a papnak kára, minden fogyatkozás nélkül a kárt megfizesse, melyet ha nem akarná cselekedni, érdemlett büntetésit mindenik elvészi annak idejében.

1781[259]

Da die Visitation in Sz[ász]Ujfalu ohngefähr um 2 Uhr solte angefangen werden, so konte man die hals starrigen Ujfalver nicht zusammen bringen, bis man nicht den andern Tag sie mit K. K. Siegel zusammen brachte. Übrigens, fand man daselbsten noch alle Ruinen die schon vor einem Jahr waren gefunden worden.

1782

[Anno 1782 die 28 Januarii] Újfalu is visitáltottván[260]

Az egyházfin kívül senkit is az ecclesiabeliek közül elé nem kaphattanak a visitatorok, jelen nem lévén a loci minister is és a loci ministerné sírva panaszalá, hogy minden reditussakat az ecclesiabeliek eltartyák, ki nem adják. Mely panaszt hallván a visitatorok, az egész ekklézsiat az egyházfi által, és a mestert is holmi beszédiért és az odavaló ruinakért ad reddendam rationem a jövő Partialisra citáltatta.

---

[257] Nagysajói Prot. 83.
[258] Uo. 88.
[259] Uo. 97.
[260] Uo. 100.

1783

[Anno 1783 die 11 Februarii][261]

Újfalu is 11 Februarii visitáltattván, jött a Szent Visitatio eleibe ez a panasz, hogy a pap fizetésiben sok restantia volna az ecclesiabelieknél, és ennek fel nem hajtása az egyházfi negligentiaja volna, azért serio imponáltatik az egyházfinak, hogy a restantiakat felszedje, bészolgálatassa, mivel a portioja is 2 rft., azért vétetett le a fejéről, hogy hivatalyát annál nagyobb készséggel folytatthassa. Ha pedig hivatalyára reáunt az egyházfi, tehát tempore conscriptionis jelentse magát, hogy más állítassék helyibe, ő pedig conscribáltathassék.

1784

Eodem die, úgymint 20 Martii visitálván a szászújfalvi ecclesiat is[262]

Az ecclesia és a pap között megszenvedhető békességet és egyességet tapasztalt a Szent Visitatio, de a ruinak iránt nagy animadversioja lőn, mivel mind a parochia, mind a templom körül felette sok romlás tanáltatott, mely egyedül az ecclesiabeliek vakmerőségek miatt vagyon.

Ennek felette az ecclesiasticus földeket abalienálták sine consensu decani et capituli. Noha tiszteletes Kaintzel János ezen Capitulum fungens decánya által admoniáltatott volt az ecclesia, hogy azon ecclesiasticus földeket eladni ne merészelyék. És az eddig foenerált és a földekből esztendőnként bejövő jövedelmecskéket az egyházfiak elpraedálták, és arról számot nem adtak tíz esztendők alatt, mely gonoszságok miatt azon számot eddig nem adott egyházfiak név szerint admoniáltattak, hogy intra quindenam számollyanak, mert ha elmulattyák, a következendő Partialis Synodusra citáltatnak

1785

Anno 1785 die vero 23 Februarii visitálván Sz[ász]Újfaluban az ecclesiat [263]

Panaszul feladá a titulatus loci minister, hogy az conventioja szerint esztendőnként való szántását és abban való őszi vetést is elmulatták, úgyhogy két esztendőben maradott restantiaba vetése vetetlen és szántatlan 24 véka búza és 12 véka zab, mellyet az ecclesianak közönséges megegyezéséből, a conventio szerint annak idejében kell vala elvetni, de ezt mind negligálta s nem praestálta, melyet a Szent Visitatio elméjére vévén, hogy az ecclesianak illyen negligentiaja miatt mennyi kára következett légyen a loci ministernek, tehát megígérte a Szent Visitatio, hogy a régi [121] ususok szerint az őszi elmulatott vetést, melyet két esztendőben el nem vetett az eccelsia, 5 forintokkal megfizesse, melyet ha cselekedni nem akarnának az ecclesiabeliek, tehát a venerabilis Capitulum tiszteletes directorának hatalma lészen arra, hogy az ecclesiabelieket ad jus adtrahálván s convincálván azon szántásnak és vetésnek elmulatásáért, a régi usus szerint járt 5 forintokat és amiatt causált költséget és fáradságot az ecclesian desummálya és desummáltathassa.

2do Minthogy az említett ecclesianak 50 forintya, 12 véka búzája és 20 szál deszkája bizonyos személyeknél in periculo vagyon mind e máig is, tehát ezeknek felvételeket is a tiszteletes directornak concredállya a Szent Visitatio, hogyha másképpen cum interesse az említett adósságokat fel nem vehetné, tehát in eo casu penes instantiam a nemes Continua

---

[261] Nagysajói Prot. 109.
[262] Uo. 118.
[263] Uo. 120–121.

Tábla eleiben vihesse, hogy ottan végképpen az ecclesia consoláltassék említett adósságainak cum brachio seculari felvétetésében.

3[tio] A Szent Visitationak panaszul adá fel az oskolamester is, hogy amely házban két gazdaember vagyon, csak egy bért akarnak fizetni, ebben a Szent Visitatio tött illyen decisiot, hogy az ollyan házakból, mellyekben két gazda lakik, a régi usus szerint másfél bért fizessenek a mesternek.

4to Ezek felett, minthogy a sok quindenak és intések után is hovatovább mint több-több ruinakat tapasztal a Szent Visitatio a templom, parochia és mester háza körül, ezen negligentiajokat is a többekkel együtt a titulatus Capitulum directora ab officio a táblára citálván, declarállya memorialissában ezen ecclesianak illyen siralmas romlását és pusztulását, melly állapottya ezen ecclesianak az ecclesiabelieknek gonosz vakmerőségekből és engedetlenségekből következett, nem pedig tehetetlenségekből.

1787

Anno 1787 die vero 12da Februarii a szászújfalusi ecclesia is visitáltatván[264]

Az templom, parochia és oskolaház körül felette sok ruinakat talált a Szent Visitatio, mely ruinaknak meg nem építtéseknek oka nem egyébb, hanem az, hogy amely kevés jövedelme volna az ecclesianak, azokat az ecclesiabeliek közzül némely gonosz és istentelen emberek elprédálták, dissipálták, haszontalan dolgokra vagy magok szükségire elköltötték. Erre nézve a Szent Visitatio ezen engedetlenségeket, vakmerőségeket és függetlenségeket az külső tiszt uraknak a megorvoslásért transcribálni el nem mulattya.

Ide járul az is, hogy a loci ministernek bérit bé nem szolgáltatták négy esztendőktől fogva, úgymint szántását nem praestálták, borbeli fizetésit meg nem fizettenek, nemkülömben az apró dézmát nyolc esztendőktől fogva meg nem fizették és már annyira elnyomorodott a loci minister, hogy kénteleníttetik az ecclesiat is elhagyni.

Ide járul az, hogy ami kevés jövedelme volna az ecclesianak, úgymint három darab szántóföldekből, mely három darab földeket két esztendeig atták ki taxara 50 vonás forintokért, és azon pénzt előre felvévén Boronyi Pál és Boronyi Zakariás, kik elpraedálták, és így in periculo vagyon azon kevés jövedelme az ecclesianak, mivel azok a dissipotorok elszegényedvén, csak a lelkek vagyon, hanem ha a külső tiszt urak feltalállyák ennek orvoslását, külömben azon kevés jövedelem is elvész, mely Isten ellen való vétek.

1788

Anno 1788 die 5ta Maji[265]

Visitáltatván sz[ász]újfalusi ecclesia tiszteletes Henrich Dániel uram papságában, amely ecclesia semmi panaszt nem tészen a maga papja ellen, a tiszteletes loci minister pedig panaszol hallgatói ellen, hogy a csűre körül a ruinakat meg nem építtették, mely miatt a loci ministernek sok kára esett, mely kárát megbecsültette, de mindeddig is csak a sok kárral vagyon. Imponállya azért a Szent Visitatio a loci ministernek, hogy a maga dolgának orvoslását a szolgabíró úrnál sollicitállya szüntelen, nem külömben azt is, hogy akik borbéli és szántásbéli fizetéseinek restantiait meg nem atták.

Vagyon ezen ecclesiaban difficultas, hogy az egyházfiak és azok, akiknél vagyon az ecclesia pénze, a Visitatio előtt megjelenni nem akarnak és számot adni. Amely 50 forintya

[264] Nagysajói Prot. 140.
[265] Uo. 126.

vagyon, az is in periculo vagyon némely embereknél. Az ecclesia földeit némely nyakas emberek eladják minden hírtétel nélkül, akiknek megzabolázására szükséges lészen megkeresni a Supremum Consistoriumot. Minthogy a pap minden ecclesiaban praecentor az ecclesia földei iránt, tehát az újfalviak azon ecclesiai földeket idegennek eladni ne merészellyék, hanem a pap bírja mindenkor erga taxan.

1796

Anno eodem et die [1796 7ª Martii][266]

A szászújfalusi evangelica ecclesia papjával, Hendel Márton urammal és mesterrel szép csendességbe találtatott.

Tavally maradt az egyházfi Tyira Jósef kezébe, mint az akkori Visitation mutattya, hf. 3 dr. 71. Pro anno 1795 percipiált hf. 5 dr. 50. Summa hf. 9 dr. 21. Mellyből költött hitelesen templomra, parochiara hf. 6 dr. 33, és így maratt nálla hf. 2 dr. 88.

1797

Eodem anno et die [1797 die 6ª Februarii][267]

A szászújfalusi evangelica ecclesia papjával, mesterével jó békességben vagyon, azon kívül, hogy mind a pap, mind a mester panaszlának a Szent Visitationak, hogy némelly hallgatójok béreket nem adják bé, mellyre nézve a Visitatio keményen parancsolt az egyházfinak, hogy azon papi és mesteri bért a maga idejében béfizettesse.

1798

Anno die iisdem [1798 1ª Februarii][268]

A szászújfalusi evangelica ecclesia is papjával szép egyességben találtatott. Ezen ecclesiaban ez a difficultas vagyon, hogy némelly ecclesia földjeit gróff Mikó[269] úr őnagysága az ecclesiatól kivévén illendő taxa mellett, se az illendő taxaját a földeknek mindezideig meg nem adta, se assecuratoriát arról az ecclesianak nem adott, se a dézsmát azon földekből ki nem adta, mint mások cselekedték, midőn azon földeket használni az ecclesiatól kivették. Melly dologban, hogy tiszteletes decanunk a gróff úr őnagyságát egy szép levelével megkeresse, inducálni igyekezvén őnagyságát arra, hogy azon szegény ecclesia őnagysága által ne károsodjék, végezte a Visitatio.

1799

Anno detto die detto [1799 4ª Martii][270]

Szép egységben találta a Szent Visitatio a papot, tiszteletes Hendel Márton uramot az ecclesiaval. Gróff Mikó úrnál lévén a templomnak valami földje, semmit eddig az ecclesia

[266] Nagysajói Prot. 197.
[267] Uo. 201.
[268] Uo. 206.
[269] A keresztnév helye ki van hagyva.
[270] Nagysajói Prot. 209.

őnagyságától nem kaphatván, jelenté az ecclesia a Szent Visitationak, hogy találná útyát, melly szerént az ecclesia őnagyságától azon földnek illendő taxaját s dézsmáját megkaphassa, mellyel a templom körül való romladozásokat avagy csak valamelly részbe hellybe hozhassák, de őnagysága nem lévén itt Szászújfaluban, a Visitatio semmit e dologba nem igazíthatott.

1802

Anno detto die detto [1802 2ª Aprilis][271]

Nem volt otthon.

1804

Anno detto [1804] die 16 Martii[272]

A szászújfalvi ecclesia papjával, mesterével jó békességben találtatott. Actu pénze vagyon mf. 4 dr. 26.

1805

Anno detto die detto [1805 16ª Martii][273]

Sem az ecclesianak a papra et viceversa semmi panasz nem volt, hanem a pap jelentette, hogy elfogyván az emberek onnan, igen megcsonkult a papi bére, kéré, hogy a Szent Visitatio bonificálná a templom jövedelméből ezt a csonkulást, de ez a dolog supra sferam Visitationis lévén, igazíttatik a panasz a jövő Partialisra a Capitulum eleibe. Az ecclesia is a gróffal való dolga s praetensioja eránt ugyanoda invitáltatik.

1807

Azon esztendőben és napon [1807. februrár 28.] visitáltatott a szászújjfalvi evangelica eklézsia is[274]

Azholott legelébb az oskolában tanuló gyermekek próbáltattak meg, akik a tanulásban való szorgalmatosságoknak szép jeleit mutatták a Visitatio előtt.

A templom jövedelmeinek fonsai:

A felső forduló határban egy darab szántóföld, egyfelőll az útja, másfelőll hídvégi méltóságos gróff Mikó Károly úr őnagysága nádos tója szomszédságiban, ennek végiben egy darab kaszáló is vagyon, a szántóföld circiter capit metr. 20, a kaszáló profert in mediocri fert. anno curenti circiter 2. Ezeket bírja zálogban titulatus Kolosvári Ábel úr, az árrával a templom fedelét renováltatták volt. Ugyanezen most leírt kaszálónak a végiben, a falu felőll vagyon egy ház építve, melyben lakó zsellértől jő a templom számára esztendőnként taxa pénz flh. 3, a tiszteletes tudós dékány úrnak flh. 1.

---

[271] Nagysajói Prot. 220.
[272] Uo. 223.
[273] Uo. 227.
[274] Uo. 241.

Az alsó fordulóban a Kételyi kútnál egy szántóföld capit metr. circiter 35, ezen földnek közepin terem egy szekér széna.

Ezen fordulóban vagyon más szántóföld is, zabnak való, capit metr. circiter 80.

Ezt a két utólbb írott szántóföldeket 11 esztendőktől fogva 100 forintban és dézsmájára minden lekötelező levél nélkül bírja méltóságos gróff Mikó Károly úr őnagysága, a lekötelező levél iránt a Visitatio jelentést tett őnagyságának, de őnagysága azt felelte, hogy contractust nem ád, hanem a pénzt megadja a papnak.

Pénze interesre kiadva vagyon ezen eklézsiának eszerént:	flh.	dr.
Kis Gyirkónál	3	60
Ennek 5 esztendőktől fogva való interesse per dr. 6 facit	–	90
Hegedűs Mihálynál	8	16
Ennek esztendőtől fogva való interesse	–	48
A cassaban vagyon	9	60
In summa pénze van	22	74
Erogált szükséges hellyekre	9	60
Marad a jövő számadásra	13	14

1809

Azon esztendőnek [1809. január] 31. napján megvizsgáltatott a sz[ász]újfalvi evangelica eklézsia tiszteletes Hendel Márton uram papságában[275]

Aki az eklézsiával szép egyességben lenni találtatott, hasonlóképpen Teis János oskolamester is a magaviseletéről dicsértetik, a gyermekeket is jól tanítja.

Szántóföldei, kaszálórétjei a matricula szerént megvagynak.

Számolván az hütös egyházfiú Hegedűs Mihály

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
Volt Visitation remanentia volt	13	32
Azon Visitation dézsma búza in natura volt metr. 17, mely azután eladatván vékája a rfl. 2, percipiált	40	80
Hídvégi méltóságos gróff Mikó Károly úr őnagyságától, az őnagyságánál zállogban lévő szántóföldek zállog summajából percipiált	60	–
Nagy Mihálytól, az eklézsia rétje végiben lévő házban lakott zsellértől négy esztendőre, egy esztendőre fizetvén taxat rfl. 4. Ez az ember kárt tévén az épületekben, a kártétel becsültetett ad flh. 2 dr. 82, ezen embertől mindöszve percipiált	22	2
A perselyből két esztendőn által ment kezéhez	–	56
Summa percepti	136	72
Nota bene: Jákobus Leonárdus oskolamester ezen újjfalvi ecclesiaból a móritzi ecclesiaba általköltözvén, háládotosságának megbizonyítására ajándékozott az ecclesianak	6	12
Egész percepti summa	142	84
Erogatumai:		
Némely bizonyos és szükséges hellyekre per partes elkölt esztendőn által	4	64
Summa remanentiae	138	20

[275] Nagysajói Prot. 270.

1810

[1810.] Januarius 15. napján visitáltatott az lutherana ekklézsia tiszteletes Hendel Márton uram papságában, egyházfi Hegedűs Mihály jelenlétében[276]

1°. Ki a tiszteletes papról, erkölcséről, házanépe és magaviseletéről stb. semmit sem panaszla.

2do A becsületes oskolamesternek, Teisz Jánosnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3^tio^ A tiszteletes paptól a hallgatók eránt értekeződvén, panaszul adá fel, hogy hallgatói kevés számokhoz képpest is a templomot gyakorolni nem akarják.

Intés: Akik a hallgatók közzül minden hellyes ok nélkül a templomot egymásután következő három vasárnapon [285] elmulatják, azokat a tiszteletes pap a B[od] P[éter] Praxis Fori Ecc[lesiastici]. 48. tit. 5. punctuma szerént a falusbírák által intesse meg, s a törvénytől meghatározott módon büntettesse is, mindazonáltal egész szelídséggel.

A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nincsen panassza.

4to Botránkoztatók nincsenek.

5to Ezen ekklézsia szántóföldei közzül, mellyeket a maga bizonyos szükségeire conservált a 3. numerus alatt egy 18 vékás nem találtatik. Nota bene: A matrixban így vagyon béírva: a Kételi kútnál egy föld, vicinussa felyül a kételi út mégyen fel mellette, másfelőll Nagy György szántófölde, capit metr. 18. Ennek taxaja dr. 240, most a parochus colálja, néha ismét másoknak adja az ekklézsia.

6to Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7mo Az alsó fordulóban az 1. numerus alatt a Halas-tónál lévén egy darab szántóföld az ekklézsiának a parochia után, capit metr. 7. Ezt a földet ezelőtt mintegy három esztendővel a tiszteletes pap méltóságos gróff Mikó Károly úrral, őnagyságától ugyan az alsó fordulóban a sz[ent]jakabi út mellett adott 8 vagy 9 vékás földdel felcserélte. Mely csere, minthogy nem törvényes úton folyt, nem hagyatik helybe, és utasíttatik a tiszteletes pap, hogy törvényes oculatiot tétessen s állandó contractusra lépjen az ekklézsia a tisztelt gróff úrral, a következhető contraversiak megakadályoztatásokra.

8vo A matrixban az ekklézsia a maga bizonyos szükségeire conservált földek közzül a 6-dik numerussal jegyzettnek a kertek felőll való végire ezelőtt in anno n. die n. egy zsellérházacskát épített, ennek esztendőnként való taxaját vészi az ekklézsia most Lekintzán Irimiástól flh. 6.

9no Számolván a hütes egyházfi Hegedűs Mihály az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. 1809-ben remanentia volt	138	20
b. Perselyből	–	36
c. Zsellérház taxajából kellett volna bévenni 6 magyar forintot, mellyet perceptumnak vévén	6	–
[286] d. 1808. esztendőben július 17. napján Apátiban lakó Lippaji Tamásnak reversalisra hitelben adatott el 2 véka búza 5 mf. és 36 pénzekben. Ezt kellett volna percipiálni, azért mint perceptum, úgy vétetik fel, és egyszersmind szorossan intimálttatik a tiszteletes papnak, hogy az 1809-dik esztendőre való legalis interessét is béhajthassa, melyről a jövő Visitation számoljon a számadó.	5	36

[276] Nagysajói Prot. 284–286.

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
Nota bene: Vagyon az ekklézsia ládájában 1796-ban Martius 1. napján méltóságos hídvégi gróff Mikó Károly subscriptioja alatt költ contractus két darab ekklézsia szántóföldeinek 20 esztendőkre való taxajok kivételek iránt 100 ~ id est száz forintok, mellyekből a tiszteletes pap feladása szerént még stagnans pénz vagyon	25	–
Summa	174	92
Erogatumai:		
a. A templomra, ablakok igazíttására, mészért, a harangokhoz vasra	4	90
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	28
Summa	7	18
Summa remanentiae	167	74

1812

29-dik Februarii tiszteletes Hendel Márton uram papságában. Ezen ekklézsiából deficiálván a lutheranusok 5 páron kívül, kik közül jelen voltak: Hegedűs Mihály egyházfi, Nagy Hantzi és Baranyai Péter ekklézsia tagjai[277]

A tiszteletes pap ellen nem panaszlának, sem a tiszteletes pap ellenek.

Az úrasztalára tartozó jók megvagynak a conscriptio szerént.

Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénaréttyei, szőllőhellye az 1754. esztendőbéli matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

Számolván a hites egyházfi Hegedűs Mihály az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	167	74
b. Zsellérház két esztendei taxajából	7	18
c. 10 véka dézsma árpának árrából	15	15
d. Lekentzei Kaundert János ajándékozásából	120	–
e. Apáti Lippaji Tamástól adósságból	6	–
Summa	316	7
Erogatum:		
a. Templommeszelésre	10	40
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	14	10
Summa	24	50
[330] Kivonatván a perceptumból az erogatum	291	57

Melly tészen rhf. 242 xr. 58 ½, ebből rhf. 139 xr. 47 1809-ben adatódott ki, mikor egy 1 rhénes forintos bankó a cursusban 27 krajcárt ért, tészen váltópénzben rhf. 62 xr. 33. Rhf. 103 xr. 11 a cassaban találtatott, tészen rhf. váltópénzben 20 xr. 38 1/5, és így mindöszve marad váltópénzben rhf. 83 xr. 11 1/5, mellyről tartozik Hegedűs Mihály egyházfi számolni.

Restans interes vagyon rhf. 16 xr. 46, tészen váltócédulában rhf. 3 xr. 21 1/5.

Ezen ekklézsiából Mátéban ment a Szent Visitatio, ott vette méltóságos gróff Mikó Károly úr őnagyságának itt szóról-szóra leírt levelét:

[277] Nagysajói Prot. 329–333.

Tiszteletes esperest uram!

Nagy megsértődésemre vagyon mind nékem, mind a lutherana ekklézsia tagjainak, hogy a tiszteletes Visitatio engemet, mint aki az ekklézsiát fenntartom, szegény hallgatókot contemptusból-é, miből, nem tudom általlátni, a bévett rendes szokás szerint a pap iránt, magaviselete iránt, megelégedésünk iránt, nemcsak most, hanem két-három esztendőktől fogva meg nem tudakoztattunk. Melly szerént most én, mint fő possessor és a kevés ekklézsia közönségesen kérjük és jelentyük is egyszersmind tiszteletes esperest úrnak, hogy Hendel Márton uramnak maga helytelen viseletit, praevaricatioját és azon cselekedetit, amit még most magunk respectussáért írásba tenni nem akarunk, mindezekre való nézt már előttünk erőssen unalomba jött Hendel Márton uramot Szent György napnál tovább ekklézsiánkban papunknak meg nem szenvedjük. Méltóztassék tiszteletes esperest úr azt bölcsen meggondolni, hogy senkin erőszakoson papot tartani nem lehet, elkövetkezvén Szent György napja, jelentyük protestatio mellett, hogy ha becsüllettel az ekklézsia házából ki nem költözik, ami Hendel Márton uramon meg fog esni, okai nem lészünk. Mellyek után kérjük a tiszteletes esperest urat, méltóztassék szegény ekklézsiánkban a meghívás végett három papot kijegyezni.

Maradtam tiszteletes esperest úrnak alázatos szolgája

G[róf] Mikó Károly
és az ekklézsia tagjai

Sz[ász]Újjfalu, 1ª Martii 1812.

[331] Válasz

Méltóságos Gróff Úr! Méltóságos Patrónus Uram!

Mái napon írott levelét nagyságodnak Visitationk Sz[ász]Mátéban alázatos tisztelettel vette. Sz[ent]Jakabról Sz[ász]Ujjfaluba pénteken estve érkezvén, az egyházfi által szombaton reggelre a nemes ekklézsiát be (a parochialis házhoz) parancsoltuk, holott megjelenvén a rendelt időn egyházfi Hegedűs Mihály, Nagy Hantzi és Baranyai Péter (minekutána a nagyságod dominalis bírája után három ízben küldöttünk volna), a hivatalunkat folytatván, a tiszteletes pap ellen semmi panasz fel nem jöve, egyébb hivatalbéli dolgainkat igazítva előbb, folytattuk utunkat Sz[ász]Mátéban, mellyre nézve a tiszteletes pap helytelen magaviseleteiről a nagyságod specifica declaratioját instáljuk, hogy ahhoz képpest tehessük meg mi is rendelésünket ökegyelméhez. Mellyek után magamat alázatos tisztelettel a nagyságod gratiajába ajánlván vagyok méltóságos gróff úr nagyságodnak alázatos szolgája

Szabó András mtk.
Capitulum ordinarius notariussa

Sz[ent]Máté, 1ª Martii 1812
a Szent Visitation

Ismét más levele a méltóságos gróff úrnak azon napon:

Tiszteletes Notarius Uram!

Sajnállom, hogy alkalmatlankodni kénteleníttetem, de amint tiszteletes esperest úrhoz intézett levelemben is magamat kifejeztem, jószágomban Hendel Márton ökigyelmét papnak lenni meg nem szenvedem. 1° Azért, hogy embereimet mocskolja, gazolja, nem mint pap, hanem mint egy kacér verbunkos szidalmazza, káromolja, nevezetesen cigányaimat agyba-főbe veri, házokra megyen hatalommal.

2° Tilalmast ökegyelmétől nem tarthatok, erdőmet puszíttya, lopja, marháival kaszáló allodialis réteimet éjszakának idein éteti.

3^{tio} Pincémből, mire megbízván őkigyelmét, boromat hordotta, megbízván mint regiust, praevaricatioban értem, engemet, mint patronussátt nem respectál, papi szolgálattyába, amit az ekklézsia megbizonyít, hűségtelen, emellett még sok ollyan tárgyak, amellyet ide béírni hosszas volna, attak s adnak okot arra, hogyha tiszteletes uraimék őkigyelmét innen nem amoveálják, kénteleníttetem arra menni, hogy tiszteletes uraimék ellen is a felsőbbeknél zörgessek. Mellyek után maradtam tiszteletes notarius uramnak alázatos szolgája

Gróf Mikó Károly

Sz[ász]Újjfalu, 1^{a} Martii 1812.

[332] Válasz

Méltóságos Gróff Úr! Méltóságos jó Patrónus Uram!

Szívre ható fájdalommal értyük nagyságodnak Hendel Márton uram ellen való panasszait, mellyeket eddig, ha így tudtunk volna, nagyságodat őkigyelme által terheltetni meg nem szenvedtük volna. Most esvén értésünkre az őkigyelme praevaricatioi, rendelésünket megtésszük őkigyelméhez, hogy az afféle törvénytelen és egy belső személyhez illetlen életről mondjan le, ha ezen atyai intésünk őkigyelmére nézve sükeretlen lenne, abban az esetben a nagyságod kérésinek, törvényeink pontyai szerént, eleget tenni el nem mulattyuk. Mellyek után magamat gratiajába ajánlván maradok méltóságos gróff úr nagyságodnak alázatos szolgája

Szabó András mtk
Capitulum ordinarius notariussa

A[ranyos]Móritz, 1^{a} Martii 1812.
a Sz[ent] Visitation

A méltóságos gróff úr feladásai alóll való maga mentésre tiszteletes Hendel Márton uram AranyosMóritzra lecitáltatván, így menté magát. Az

1-re Látja az Isten, én az őnagysága embereit sohasem mocskoltam, soha sem volt bajam eggyel is. A dominalis bírája a gróffnak hallgatott, miért haragszik reám, nem tudom, ő vádol őnagysága előtt. Az igaz, hogy ezelőtt két esztendővel egy cigányára őnagyságának a kezemben lévő vékony pálcámmal kettőt ütöttem, azért, hogy mikor az őnagysága udvarába hívtanak, részegen az utomban állott, felmenvén őnagyságának megmondottam, lenevette, de házokra sohase mentem.

2-ra Míg regius voltam az őnagysága udvarában, addig szabadságom volt az erdőről fát hordani, azután soha egy ágat se hoztam. Éppen a parochialis ház alatt lévén az őnagysága allodialis kaszálója gyepű nélkül, marháim mikor csordából hazajöttek, megesett, hogy bészaladtanak, de szántszándékkal soha sem hajtottam, mellyért őnagysága elegedendő satisfactiot vett rajtam, mert az ökreimet az viceispány úrhoz hajtotta.

3-ra Szabadságom volt őnagyságától míg regius voltam arra is, hogy a tiszt hírével vigyek 1–1 kulacs bort. Vittem, de soha lopásképpen nem.

Ezen dolognak complanatiojára a tiszteletes Visitatio SzászÚjjŐsből [333] Újjfaluba visszament, a méltóságos grófot igyekezett megengesztelni, de sine effectu lett igyekezete, mellyre nézve kötelességévé tétetett tiszteletes Hendel Márton uramnak őnagyságát minden lehető módon megnyerni, írásbeli instantiaja által megkövetni.

1813

30-dik Martiusban folytatott ezen lutherana ekklézsiában a Visitatio tiszteletes Hendel Márton uram papságában, hol öt pár ekklézsia tagjai közzül egyedül az egyházfi, Hegedűs Mihály jelent meg[278]

1. Ki a tiszteletes pap ellen semmit sem panaszla, sőt kötelességét híven folytatni vallá.
2. A tiszteletes pap sem panaszla hallgatói ellen.
3. Az egyházfi által hír tétetett méltóságos gróff Mikó Károly úr őnagyságának a Visitatio Újjfaluban való megérkezéséről. Ki által azt izente őnagysága, hogy egyébb dolga nincsen a Visitatioval, hanem, hogy Szent György nap után a pap ne légyen Újjfaluban.
4. Botránkoztatók nincsenek.
5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.
6. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője a volt Visitation megjegyzett egy föld változással az 1754-béli matricula szerént megvagynak.
7. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	rhf.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt	83	11 1/5
b. Harangozásból	–	12
Summa	83	23 1/5
Erogatum:		
a. Parochiara	4	–
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	32
Summa	6	32
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	76	51 1/5
Restans interes vagyon	3	21 1/5

Törökbúza interes restantiaban 4 ½ véka.
Nota bene: 20 mf. után adtak egy véka szemes törökbúzát interesbe.

1814

SzászÚjjfaluban Martius 4-dik napján esett meg a Visitatio.
1. Tiszteletes Hendel Márton uram papságában, egyházfi Baranyai Péter, ekklézsia tagjai Keresztély Hantzi, Nagy Hantzi és Hegedűs Michi[279]

Az egész lutherana ekklézsia ezen négy pár hallgatókból áll. Sem a hallgatóknak papjok, sem a papnak hallgatói ellen nincsen semmi panasszok.
2. Botránkoztatók közöttek nincsenek.
3. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.
4. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754. és ezen 1814. matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül. [390]
5. Számolván a hites egyházfi Baranyai Péter az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	fh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt 76 rhf. 51 krajcár. Tészen	92	22
b. Béadott capitalisból	13	2
Summa	105	24

[278] Nagysajói Prot. 362.
[279] Uo. 389–390.

Perceptumai voltanak ezek:	fh.	dr.
Erogatum:		
a. Parochia reparatiojára	16	80
b. Detto, detto, detto	5	76
c. Conscriptor regiusokra italért	1	92
d. Detto detto munkájok fizetésére anticipative	2	40
e. Egy contractus iratásért	1	2
Summa	27	90
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia lenne	77	34
Ebből kivonatván a capitalisból, béfizetett	13	2
Remanentia lészen	64	32

Ez a kevés capitalis vagyon az ekklézsia tagjainál contractus mellett restans interessével együtt.

Galacfalva

1758

Peracta Sancta Visitatio Galatzini per Johannem Hermán decanum venerabilis Capituli NagySajóiensis cum suo adjuncto Josephum Tétsi ecclesiasticum reformatum Sz[ász]Czegőiensem, substitutum notarium mpr[280]

Minthogy a Szent Visitation igaz törvény szerint [előfor]dult Maderang Jánosnak némi némű dolga. [Erre n]ézve a Szent Visitatio componált vélle, melly szerint a külső forumot a magistratusnak committállya, mivel a belső forumon ővélle megegyezett, és az ecclesiakövetést őnéki adjudicállja. Extradatum Galatzini 1ma Junii 1758 per substitutum notarium Josephum Tétsi minister reformatus SzászCzegő[iensis] mpr.

1759

Visitatio peracta in ecclesia Galatziensi tempore ecclesiastis Josephi Jánó a reverendo domino Johanne Hermán decano venerabilis Capituli NagySajóiensis, existente aedili Sigismundo Nagy, cujus viri reverendi adjunctus fuit reverendus dominus Josephus Tétsi parochus reformatus Sz[ász]Czegőiensis anno 1759 12 Martii[281]

Ubi tamen ruinas singulas invenerunt sine omni restauratione, quaore injungimus serio, quod intra quindenam omnes et singulae rupturae restaurentur, sub poena Supremi Consistorii flor. 12.

Deliberatum: Minthogy a Szent Visitatio ebben a gyülekezetben talált ollyan személyt, melly két feleségű, azaz ollyan embert, akinek két életben lévő felesége vagyon, erre nézve a Szent Visitatio most semel pro semper végezi, hogy az a cigány, ha az első felesége kívánja, ahhoz visszatérjen, ha pedig vissza nem mégyen, a külső fórum poena solita büntesse.

·A·GALACZI·/BELSŐTERCZE·N/·REF·TEMPLOM·ROMJAI·

Debreczeni László rajza

Signatur Gallatz 12 Martii 1759 per substitutum notarium Josephum Tétsi parochum SzászCzegői[ensem]

[42] Mindhogy a Szent Visitation előfordult egy kóbarló [Mol]duván János refformátus cigánynak rossz cselege[de]tei, el[hagyván] feleségit három gyermekek, és más cigánynéval el[szök]vén Udvarhelyszékre ottan-ottan commorált és élt, mind [...], onnét Gallatzra jövénd, az loci minister nem tudván, hogy kurvával él és élt, templomba járt, communioval élt, tisztele-

[280] Nagysajói Prot. 40–41.
[281] Uo. 41.

tes minister uramat megcsalván, nem csak itten, sőt más helyeken is az ministeriumot mocskolta, melly rossz életéért és cselekedetiért az Szent Visitatio megbüntette és az külső forumra adjudicálta és excommunicálta.

Extradatum Gallatz 1ma Junii anno 1758 per ut supra.

1760

Visitatio peracta in ecclesia reformata Gallacziensi anno 1760 die 9na Maji tempore pastoris Josephi Jánó[282]

1. Lévén ebben az időben egyházfiú Nagy Sigmond és ratiora vagy exactiora vonattatván in praesentia domini inspectoris spectabili ac generosi domini Lukátsfi, minden perceptiojiról és erogatiojiról számot adott, melyet felírtunk és az gallaczi ecclesia ládájába pro conservatione bétettük.

2. Rendeltetett az is, hogy az ecclesiahoz tartozó földeket akár dézsmába, akár más szabados végekre senkinek kiadni ne légyen [szabad] a pastor loci híre és [47] akarattya nélkül, úgy az ecclesia házában lakó zsellér is, amely négy máriásokat szokott adni esztendőnként az ecclesia számára, annak felvételével s kiadásával is ne légyen szabad az egyházfiú s a tiszteletes praedicator híre nélkül.

Nemkülömben az ecclesia földében szántani bémenni senki a praedicator híre nélkül ne merészeljen, mivel az ilyen földek a praedicator inspectiojában állanak.

3[tio] A tiszteletes parochus tiszteletes Jánó Jósef uram és Bunjai György nevű hallgató között indult contentio sopiálódott.

Visitatores fueri: Michael Weber, venerabilis capituli N[agy]S[ajóinesi] decanus, et Johannes Nagyldai juratus notarius mpr.

1766

Visitatio peracta in ecclesia Galatziensi tempore fungentis parochi Josephi Jánó, per Andream Czobel, venerabilis capituli N[agy]S[ajóiensis] decanum et suo adjunctis juratis notariis in praesentia Sigismundi Nagy aedile et generosi domini Samueli Baló provisore[283]

Semmi diffcultas nem találtatott.

1768

22 Januarii in ecclesia Galatziensi per virum praeclarum dominum decanum Andream Czobel tempore visitationis primus creatus aedilis 1768[284]

1769

Anno 1769 die 26ta Februarii[285]

A galaczi ecclesia megvisitáltatván, találtatott a parochia körül igen sok ruina, amellyeknek igazítására éppen tehetetlenségét az ecclesia referálá, de minthogy a titulatus

[282] Nagysajói Prot. 46–47.
[283] Uo. 54.
[284] Uo. 56.
[285] Uo. 57.

atyafi a ruinak miatt eddig megesett, sőt ezután jobban megeshető kárát béhuntt szemmel nem nézheti, arra ígérte magát, hogy a kerteket, csűrt és egyebet maga erején hellyre állatt, csakhogy az ecclesia is minden lejendő építéseit penes aestimationem refundállya.

1771

Anno 1771 die 25ta [Februarii] inchoata est Visitatio Galatzini[286]

Ubi, minthogy éppen csűr nincsen, ígérte a szent ecclesia a Szent Visitationak azt: igyekeznek csűrt építeni. Amely kertet pedig maga épített a tiszteletes loci minister, aestimáltatott két esztendőbéli bíráló által in flh. 6.

1772

Anno 1772 die 14ta Februarii[287]

Gallatzi Visitation az ottan lévő tiszteletes atyafi restantiait az ecclesia jelenlétében meghatározván, szorossan injungáltatott, hogy minden névvel nevezendő restantiakot a restansok intra quindenam az innen mozdulandó atyafinak praestállyanak, mellyet fogadának is mielőttünk.

Támadván ugyanezen Visitatio alkalmatosságával némű-némű exceptioji a hallgatóknak ezarránt, a Szent Visitatio immediate recurrála alázatos expositioja által a méltóságos udvarhoz.

Anno die locoque supranotato per Sigismundum Máttyás substitutum notarium mpr.

1776

Visitatio peracta in ecclesia Galatziensi tempore ecclesiasticis [!] reverendi domini Michaelis Borzovai, a reverendo domino Johanne Croner decano venerabilis Capituli NagySajóiensis existente, aedili Stephano Takáts et adjuncto suo notario reverendo domino Johanne Cantzelius et substituto notario reverendo Andrea Hegyi anno 1776 die 25ta Martii[288]

1mo Controversiaba jöve a Szent Visitatio előtt, hogy a galatzi reformata ecclesiaban feles cigányok találtatnak, akik a református vallást hiszik és vallyák, mindazonáltal a templomot nem frequentállyák, a sacramentumokkal felette igen ritkán élnek. Látván azért a Szent Visitatio ezen rossz dolgot az ecclesiaban, tetszett [71] a Szent Visitationak közöttök illyen rendelést tenni, úgymint egy Tita Siga nevű cigányt egyházfinak béesketett, eleiben adván, hogy mindenekben a magyar egyházfitól függjön, mikor templom és parochia körül segítség kívántatik, a cigányok is segítséggel légyenek. Ennek felette minden cigány fizessen a parochusnak minden esztendőben nyolc-nyolc poltrát, avagy két napi dolgot, amire a parochusnak szüksége lészen.

2do A tiszteletes loci minister ellen panaszolt mind az méltóságos udvar, mind a nemes ecclesia. A méltóságos udvar vádollya a tiszteletes loci ministert, hogy őkegyelme sok ollyan dolgokban elegyítette magát, mely nem az őkegyelme hivatala és kötelessége lett volna, úgymint a tiszteletes loci minister, tiszteletes Borzovai Mihály a több dolgai között

[286] Nagysajói Prot. 59.
[287] Uo. 62.
[288] Uo. 70–72.

tilalmas időben korcsomárolt, mely a méltóságos udvarnak minden jószágaiban megvagyon tiltva, melyet praefectus uram, Baló Sámuel uram hallván másoktól, próbát is tett, és nyilván úgy találta, és azért szolgabíró Bodoki Jósef uram által tulajdon nemes parochiájából falusbíróval marháját el is hajtatta.

Az ecclesiaban vadnak és találtattak ollyak is, akik a tiszteletes loci minister ellen panaszoltak, tudniillik azzal vádollyák, hogy a loci minister őkegyelme betegekhez, amikor hivattyák is, nem ment és mikor a templomból kijöttenek, akkor mondották őkegyelmének: „miért nem mégyen, tiszteletes uram ahhoz a beteghez", arra azt mondotta, hozzák ide a templomba. Az ecclesiabéli embereket illetlen szókkal illette volna és sok egyébb dolgokat is mondottanak, mellyen a Szent Visitatio igen megindult és kesergett. Melyet a Szent Visitatio látván, elgondolta, hogy tiszteletes Borzovai Mihály őkegyelme ennyi ízetlenségek között csendesen nem maradhatna, mind a méltóságos udvarra, mind az ecclesiara nézve, tehát megengedi [72] a Szent Visitatio mind a két résznek, hogy hívhassanak magoknak papot, úgy mindazonáltal, hogy a méltóságos udvarnak consensussa accedállyon az ecclesia consensussához, hozzátévén azt is, hogy ha a méltóságos udvarnak szívét-lelkét Isten arra hajtaná, hogy a loci ministert még esztendeig megmarasztaná, a Szent Visitatio is meghagyja, ha pedig úgy történnék, hogy változni kellene tiszteletes Borzovai uramnak, tehát a tiszteletes decanus urunk visellyen gondot az őkegyelme kenyeréről és életéről.

3^{tio} Esett ugyanazon nemes ecclesiaban két személyek között visszavonások, úgymint Nagy Mihály és házostársa, Boldisár Kata házasok között. Említett Boldisár Kata hites urát sok rendbéli rongálásáért-veréséért elhadta. Mielőnkbe hozván bajokat, a Szent Visitatio őket minden úton-módon a békességes cohabitatiora kénszerítette, de a megsértődött fél, úgymint Boldisár Kata semmiképpen vissza nem mégyen, s nem akar menni, félvén, hogy továbbá is hasonló hurcoltatást, verést, rongálást fog szenvedni, noha az említett asszonynak férje, Nagy Mihály minden jóra mielőttünk magát obligálá. Ítélte azért a Szent Visitatio, hogy az asszony ura ellen inquirállyon és a jövő Szent Partialison a maga dolgát igazítsa.

4to Panaszola a nemes ecclesia, hogy amely réttye vagyon az ecclesianak, azt nem az ecclesianak tagjai bírják és kaszállyák, hanem mások, holott az ecclesianak tagjai proximusok és proprietariusok a loci ministerrel együtt. Azért ítélte a mostani Szent Visitatio, hogy azon ecclesia réttye fructificállyon az ecclesia tagjainak, magok között nyilakra felosztván és a 13 vonás forint taxat minden esztendőben megfizetni tartozzanak.

Signatur Galatz die 25 Martii, anni 1776 per substitutum notarium Andream Hegyi

1778

[Anno 1778] Die 21ma Martii[289]

Deficiente pastore consensum ecclesiae Galatzianae dabat sacrosancta Visitatio et sic per Dei gratiam finita. Soli Deo laus, honor et gloria.

1779

8va Martii anno 1779[290]

Visitáltatván a galatzi reformata ecclesia is, semmit az ecclesia jovára a Szent Visitatio nem igazíthata esztendőnként járandó jövedelmei iránt a mostani udvari tiszteknek jelen

[289] Nagysajói Prot. 82.
[290] Uo. 87.

nem létele miatt, kire nézve transferáltatik egy ollyan alkalmas időre, amellyben a tisztekkel edgyütt ez említett ecclesia jövedelmeit legjobb rendbe vehesse a Szent Visitatio, és így ezúttal Istenünk segedelme által miáltalunk, igen erőtelen edények által végeztetett a Szent Visitatio anno 1779 die 8va Martii.

Per nos, Johannem Keintzel venerabilis Capituli Nagysajóinesis decanum et Samuelem Benedek venerabilis capituli juratum notarium

1781

Anno 1781 die 3^{tia} Aprilis[291]

A Szent Visitatio kezdődött a N[agysajói] venerabile Capitulumban a galatzi reformata ecclesiaban, azholott is örömmel érté az hallgatóknak relatiojokból a Szent Visitatio, hogy a loci minister atyafi szolgálattyában semmi hiba nincs, de másfelől szomorúan hallgatá, hogy az említett atyafihoz némely hallgatói mintegy hidegséget mutatnak azért, hogy maga szolgálattya jutalmát a venerabile Capitulumnak egyszer elvégezett determinatioja szerint praetendállya. Mellyre nézve a Szent Visitatio azon régi determinatiot a fizetés iránt, mely hogy két véka búza légyen, intacte meghadgya, lássa a loci minister a maga részéről, hogy egyezhetik.

2do Lévén a loci minister atyafinak Bányai Györgyné hallgatójával egy kis békételensége, mely már a Szent Visitatio előtt eltöröltetett, s egymás között megbékéllettek.

3^{tio} Ugyanezen ecclesiaban a Szent Visitatio egyház[95]finak adjurálta Bányai N. Ferenczet, ki is hivatalát kezdette folytatni in hoc anno 1781.

4to Nagy Sigmond egyházfiságáról számolván inspector Viski Pál uram praesentiajában, maradott adós fl. summa 121, [dr.] 40½, mely specificált restantiat, hogy in hoc anno curenti az ecclesianak lefizesse, serio imponálya a Szent Visitatio.

5to Szánduly nevezetű zsellére in anno 1779 az galatzi ecclesianak lovát adván Dévára a Generalis Synodusra a loci ministernek, in renumerationem 5 márjásbéli restantiaját, amellyel adós az ecclesianak Szánduly, a Szent Visitatio inputálya.

1782

Anno 1782 die vero 30ma mensis Maji visitálván Galatzon[292]

Semmi panassza az ecclesianak egyébb nem volt a loci minister ellen, hanem azt panaszollya, hogy tiszteletes loci minister igen ritkán szokott harangozni, egy hétben egyszer vagy kétszer szokott templomba menni, mellyért tiszteletes loci minister admoniáltatott, hogy őkegyelme ezután a maga hivatallyát frequentálni el ne mulassa, inkább gyakorollya a harangozást és a templomot.

Találtatott a galatzi ecclesiaban egy ollyan személy, aki mind a templomat igen ritkán gyakorollya, mind pedig az Úr vacsorájával sok esztendőktől fogva nem élt, mely cselekedete Bányai Györgynének igen nagy szomorúságára esett a Szent Visitationak, annyi időtől fogva annak a szentségnek vételét elmulatta, melyre nézve modo semel pro semper megintettetett a Szent Visitatiotól, hogy mind a templomat gyakorollya, mind az Úr vacsorállyának vételét el ne mulassa, melyet ha ennek utána is elmulatna, mind eddig cselekedte, tehát ítélte a Szent Visitatio, hogyha ennek utánna vagy a loci minister, vagy az ecclesia panaszolna említett Bányai Györgyné ellen azért, hogy az isteni tiszteletet nem

[291] Nagysajói Prot. 94–95.
[292] Uo. 107.

gyakorolná, a maga illendő büntetését minden bizonnyal elvészi. Hasonlóképpen ítéltetett Nagy Péterné és Nagy Zsigmondné őkegyelmek iránt is.

Ugyan a galatzi nemes ecclesiaban a loci minister őkegyelmének lévén egy haszontalan szolgája, nem vehetvén illendőképpen hasznát, elküldötte a maga házától, aki szolgálta az említett tiszteletes atyánkfiát tíz hétig, aki mint elcsapott szolga a maga fizetését midőn a Szent Visitatio előtt praetendálta volna, tetszett a Szent Visitationak azon szolgalegénynek 10 hetekre adveniáló conventioját említett loci minister őkegyelmét a megfizetésre jure adstringálni, úgy mindazonáltal, hogy azon szolgalegény 10 hetek alatt gondviseletlensége miatt esett kárát a tiszteletes loci minister őkegyelmének megfizetni tartozzék, judicialiter ítíltetett.

Esett ollyan dolog is azon ecclesiaban, hogy a loci minister minden épületeit meg akarván becsültetni, az ecclesia minket törvényesen eltilta, ezt az okát adván, hogy azért engettetett az uraságtól két zsellér a loci minister birtokába, hogy afféle ruinakat építtethessen.

1785

Anno 1785 die vero 18 mensis Martii visitálván a Szent Visitatio a galatzi reformata ecclesiat[293]

Ahová is tiszteletes Kaintzel János uram, mint ezen venerabile Capitulum akkori fungens érdemes decanya által convocáltattak a tiszteletes assessorok közzül ötön, némely tiszteletes atyafiaknak dislocáltatások végett, mely congre[ga]tioban maga említett tiszteletes decanyunk betegsége miatt meg nem jelenhetvén, őkegyelme hellyett folytatta tiszteletes Benedek Sámuel uram ezen venerabile Capitulum akkori fungens hütös notariussa, a holott is illyen következendő nehésségek atták elő magokat.

1mo Panaszul adá fel a tiszteletes loci minister, Jánó András uram, hogy a galatzi reformatus hallgatók úgy, amint kellene, a templomot nem gyakorollyák. Adják okát, miért nem gyakorollyák a templomot.

2do Botránkoztató személyek vagynak.

3^{tio} Illendő és tartozó kepéit vagy bérit nem adják s adták bé némelyek.

Mely gravaminakra az ecclesia megkérdetvén közönségesen:

Ad 1mo felelék: Azért nem gyakorollyák a templomot, mert tiszteletes Jánó András uram házában feleségén esett nős paráznaság őket elidegenítette a templomtól.

Ad 2^{dum} A botránkoztató személyek egyben békéltetvén a Szent Visitatio előtt, a botránkozás toláltatott.

Ad 3^{tium} Arra ígéré magát az ecclesia a Visitatio előtt, hogy ki mivel tartozik a loci ministernek megadják.

[125] Emellett az ecclesia is megkérdetvén, mi panassza volna maga papja ellen, ím a következendőkben adák elő: Hogy tiszteletes Jánó András uram a maga hivatallyát hűségesen nem follytattya, egész héten által is nem harangoz, a kisgyermekek megkeresztelésére más ecclesiaból kellett papot hívatni az őkegyelme széllyel való járása miatt, ha beteghez hívták, oda el nem ment, egyszóval hivatallyának folytatásában igen restes. Ha harangoz is, senki a templomba nem mégyen, mert őkegyelme sok csúfos nevezetekkel nevezgeti maga hallgatóit, mely vétkes cselekedetivel azt okozta, hogy minden hallgatóit magától úgy elidegeníttette, hogy egy is hallgatói közzül az őkegyelme taníttását nem kíványa hallgatni.

Látván azért e mostani confluxusunk a galatzi ecclesianak a maga papjával, tiszteletes Jánó András urammal való ellenkezéseket, mely miatt sem az ecclesia őkegyelmét tovább

[293] Nagysajói Prot. 124–125.

szenvedni nem akarja, sem maga a tiszteletes loci minister további ottan való maradását nem kíványa, hanem a maga onnan való amotioját, s más ecclesiaban való dislocáltatását tellyes igyekezettel akarja és munkálódja.

Tetszett azért ezen mostani confluxusunknak tiszteletes Jánó András uramat a kentelki reformata ecclesiaban általtenni, vocatioja is lévén azon ecclesiaban.

Emellett a tiszteletes kentelki loci minister Bajnótzi atyánkfiának is sok bajoskodása lévén maga kevés számból álló hallgatóival, szüntelen való veszekedése, kocódása miatt annyira disgustáltatta magát, nevezetesen méltóságos gróff főbb reformatus possessor úr őnagysága előtt, hogy még megjelenését is az említett loci ministernek nem kíványák, nem szenvedhetik. Erre nézve tetszett ezen confluxusunknak ökegyelmét Kentelkéről a mátéi reformata ecclesianak általvenni.

Végezetre ezen esztendőben Februariusnak 22da napján visitálván a mátéi reformata ecclesiat, reméntelenül igen sokkal vádoltatott a tiszteletes loci minister, Szigeti László uram, mely vádokra, noha tiszteletes loci minister, amint a Szent Visitatio világoson általlátta, okot nem szolgáltatott, és ártatlansága nyilván kitetszett, mindazonáltal, hogy azon tűzben tovább ne lakjék, onnan való amotiojat és ezen venerabile Capitulumban más ecclesiaba való általtétetését alázatos memorialissa által kéri. Erre nézve tetszett ezen gyűlésünknek az, hogy tiszteletes Szigeti László uramot a galaci reformata ecclesiaban általtégye, aminthogy által is tette, és az ecclesia is ökegyelmét jó szívvel acceptálta.

Signatum Galatz die 18va mensis Martii anno 1785.

Per Andream Hegyi substitutum notarium et venerabilis Capituli directorum.

1787

Anno 1787 die 9na Februarii visitálván a galatzi reformata eclesiat[294]

A tiszteletes loci minister és az ecclesia között szép egyességet talált a Szent Visitatio. Vadnak olyan hallgatói is, kik a loci minister bérit bé nem szolgáltatták, kik is most egyszer admoniáltattak, hogy a magok papjoknak restantiaban maradott fizetésit bészolgáltassák, mert külömben külső tiszt uraknak transcribáltatnak.

[136] Előadá a tiszteletes loci minister, hogy a csűrinek megfedésére adott ökegyelme 30 kalongya szalmát, a dr. 4 kalongyáját, mely in summa tészen fl. 1. dr. 22.

Találtatott ezen ecclesiaban industriale fl. 18, mely contractus mellett tiszteletes Szigethi László uramnak elocáltatott interesre, ezen interes fordíttatik a parochia körül való ruinaknak építtésére.

Méltó panassza vala a loci ministernek az iránt, hogy a galatzi titulatus udvarbíró, Makkai Tamás uram az özvegyektől és ifjú legényektől congerált dézsmának quartaját ki nem adta, és sok kérésére is a loci ministernek ki nem akarja adni, holott az Approbata Constitutio szerint mindenféle dézsmának quartalitassa a papot illeti, és senki is a maga authoritasából el nem tarthattya, azért praesentibus imponáltatik tiszteletes Sz[igethi] László uramnak, hogy Makkai Tamás uramtól solicitállya azon eltartatott quartat, melyet ha nem akarna kiadni, tehát Sz[igethi] László uram intra quindenam tudósíttani el ne mulassa titulatus decany uram[ot], hogy ezen dolgot is a külső tiszt uraknak általadhassa a megorvoslás végett, mely dézsmát a titulatus udvarbíró úr kiatta a papnak.

[294] Nagysajói Prot. 135–136.

1788

Anno 1788 die 2da Maji visitáltatván a galatzi reformata ecclesia[295]

A holott sem a papnak az ecclesia ellen, sem pedig az ecclesianak a maga papja ellen panassza nincsen.

Vagyon ezen ecclesianak most actu 42 vonás forintya, mely templom és parochia építtésére fordíttatik, vagyon még adóssága 11 vonás forintya.

1789

Anno 1789 die vero 17^a Februarii visitáltatott a galatzi reformata ecclesia tiszteletes Szigethi László uram papságában[296]

Holott a hallgatók nem panaszolnak a magok papjok ellen, úgy hasonlóképpen a pap is nem panaszol hallgatói ellen.

Az ecclesia jövedelméről a tiszteletes loci minister e mostani Visitatio előtt számot adott, és talált a Visitatio azon ecclesiaban most actu készpénzt 13 hf. dr. 83.

Adósság vagyon tiszteletes Szigethi László uramnál legalis interesre kiadva mf. 37 dr. 17, melyről ab anno 1785-dik esztendőtől fogva jött interessétől intacte számot adott, és aszerint csak a capitalis 37 [mf.] és 17 [dr.] adós őkegyelme. Vagyon még Takács Miklósnál 5 vonás forintya az ecclesianak, melynek interessével két esztendőtől fogva adós.

In natura vagyon ezen ecclesianak búzája metr. 4, törökbúzája [metr.] 4. In anno 1785-dik esztendőben termett haszonvehetetlen szénája.

1790

Anno eodem [1790] die vero 17 Februarii[297]

A galatzi reformata ecclesia visitáltatván tiszteletes Szigeti László uram papságában, sem az ecclesianak, sem a papnak egymás ellen semmi panasszok nem volt.

Vagyon ezen ecclesianak kiadva interesre készpénze eszerint: Takács Miklósnál hf. 5, ennek interesse 3 esztendőktől fogva haereál, nem foly. A loci minister, tiszteletes Szigeti László uramnál vagyon hf. 37 dr. 17. Egy esztendei interessével adós. Actu készpénze vagyon az ecclesianak hf. 28 dr. 11. Summa [hf.] 70 dr. 38.

1791

Anno eodem [1791] die vero 18^a a galatzi reformata ecclesia visitáltatott[298]

Holott is az ecclesia és pap között szép egyességet talált a Szent Visitatio. Készpénz capitalissa vagyon ezen ecclesianak hf. 117 dr. 90.

---

[295] Nagysajói Prot. 145.
[296] Uo. 151.
[297] Uo. 161.
[298] Uo. 166.

1792

Anno eodem [1792] die 11[a] Februarii a galatzi reformata ecclesia visitáltatván tiszteletes Szigethi László uram papságában[299]

Szép békességet talált a Szent Visitatio a pap és ecclesia között.

Vagyon ezen ecclesianak készpénze kiadva interesre hf. 108 dr. 56. Ennek Sz[ent] György napjára bejövő interesse [hf.] 10 [dr.] 20. Ecclesia ládájában actu vagyon [hf.] 11 [dr.] 34.

1793

Anno eodem [1793] die 24. Februarii visitáltatott a galatzi reformata ecclesia tiszteletes Szigethi László uram papságában[300]

Semmi panasz az ecclesia és a pap között nem adatott fel.

	hf.	dr.
Tavally volt az ecclesia pénze elocálva interesre	108	56
Mellynek akkor következett Sz[ent] György napjáig való interesse volt	10	20
Ecclesia ládájában maradt hf. 11 dr. 34	11	34
Ebből a 11, 34-ből elocáltatott ismét 10 magyar forint Nagy Ferencnek 1 hf. interes mellett, és így már vagyon elocálva ecclesia pénze	118	56
Ennek interesse	11	20
Most jött a rét taxajából interessével együtt	22	44
Az ecclesia ládájában találtatott	2	36
In summa vagyon ezen ecclesianak actu capitalissa	143	36

Tiszteletes loci minister feladá a maga parochiajára tett költséget, úgymint hat esztendők alatt mind maga vett meszet a ház meszelésre, mellyet felvévén esztendőben két-két meszeléssel facit hf. 2 dr. 88. Három szekér vesszőt vett a nétzi erdőből 2 márjáson, vágatása s elhozatása acceptáltatott a Visitatiotól az ecclesia consensussával in hf. 1 dr. 50. Egy szekér réti vessző acceptáltatott dr. 40. Exurgál a pap költsége in summa hf. 5 dr. 46.

1794

Anno 1794 die 8va Februarii[301]

Galatzon megfordulván a Szent Visitatio, de mivel domesticus curator uram beteges volt, a Visitatio nem folyhatott.

[299] Nagysajói Prot. 171.
[300] Uo. 181.
[301] Uo. 184.

1795

Ezen esztendőben és napon [1795 6 Maji] a galatzi reformata ecclesiaban szép csendességet talált a Szent Visitatio[302]

	hf.	dr.
In anno 1793 volt ezen ecclesianak capitalissa	143	36
Azolta gyűlt rétből és kevés dézsmából annyi, hogy felment a mostani idő-ig	228	10
Melly summából vagyon interesre kiadva	149	76
Az ecclesia ládájában	64	24
Ezeken kívül vagyon még interesse hf. 21 dr. 67, melly a summaba nem ingrediált	21	67

1796

Eodem anno [1796] 9ª Martii[303]

A galatzi reformata ecclesia papjával békességbe vagyon, a papnéval volt valami bajocska, de az is, a dolognak jó végére menvén, eligazodott.

	hf.	dr.
Ezen ecclesianak pro anno perceptuma rét taxaja	20	40
Zsellérház taxaja két esztendőre	4	8
Publicatioból	1	5
Interesből feljött a tavallyi Visitatioban specificált hf. 21 dr. 67	5	26
Summa	30	79
Mellyből erogáltak templom zsendellyezésére s egyéb szükséges dolgokra	13	83
Marad hf. 16 96 dr., melly a kerek summahoz accedál		

1797

Eodem anno [1797] die 8ª Februarii[304]

A galatzi reformata ecclesia papjával egyességben találtatott, számadása nem lévén készen, végeztetett, hogy minél hamarább elkészítvén, Sófalvára a notariushoz küldje az improtocollatiora.

1798

[Anno 1798] 31 Januarii[305]

A galatzi reformata ecclesiaban szép egyesség találtatott. A domesticus curator nem lévén készen a számadással, idő adatott, hogy elkészítvén küldje Sófalvára a notariushoz az improtocollatiora.

[302] Nagysajói Prot. 193.
[303] Uo. 198.
[304] Uo. 201.
[305] Uo. 205.

1799

Galatz Martius 3-dik napján megvizsgáltatván[306]

Az ekklézsia és pap között semmi versengés nem találtatott. Ezen ekklézsiában 1797-dik és 1798-dik esztendőkben szaporodott az eddig volt capitalisocska annyira, hogy most vagyon ekklézsia pénze rész szerént az ecclesia ládájában, de nagyobb részint jó hellyekre interesre kiadva mf. 325 pénz 50, mellyből költ cinterem kerítésére s egyéb szükséges hellyekre mf. 11 dr. 42, mellyet lehúzván a fellyebb írt summából marad készpénzül és kiadva contractus mellett mf. 314 dr. 8. Ezen kívül restans interes vagyon az adósoknál, melly még bé nem jött mf. 32 dr. 64.

1800

Anno 1800 die 23 Februarii ezen kicsiny ekklézsia is megvizsgáltatván tiszteletes Szigethi László uram papságában[307]

A pap és ekklézsia között szép békesség és egyesség találtatott.

	mf.	dr.
Tavallyi Visitatiokor volt ezen ecclesianak contractus mellett interesre kiadva és készpénzül	314	8
Pro anno 1799 ez a summa a rét taxajából s egyebekből accrescált annyira, hogy lett	339	38
De ebből szükséges hellyekre költött az ecclesia	18	65
Így most actu marad az ecclesia kezébe	320	73
A tavallyi mf. 33 dr. 64 restans intereshez accrescált ismét restans interes, hogy most vagyon restans interes a mf. 320 dr. 73 capitalison kívül purum interusurium, mellyekről a közelebb jövő Visitationak az ecclesia tartozik számolni	49	98

1801

Anno detto [1801] die 15 Februarii[308]

Ezen kicsiny ekklézsia tiszteletes Szigeti László uram papságában megvizsgáltatván, szép egyességben találtatott, semmi igazításra való dolog a Szent Visitatio eleibe nem adatott. Perceptumokról való számadása nem lévén készen, halasztatott a számadás a közelebb jövő Visitatiora.

1802

Anno detto [1802] die 4^{a} Aprilis[309]

A galaci reformata ecclesia tiszteletes Szigeti László uram papságában visitáltatván, semmi panasz nem volt ugyan sem a pap, sem az ecclesia részéről, de a Szent Visitatio sze-

[306] Nagysajói Prot. 208.
[307] Uo. 213.
[308] Uo. 217.
[309] Uo. 221.

meivel látta és sajnálva tapasztalta a sok fogyatkozásokat a parochiaban, mert a papi háznak fedele nem jó, mindenütt béesik az eső ház híjján, házban minden öszveázik, mikor esső esik. A papi telek puszta, se kert, se kapu, se valamire való istálló nincsen, melly miatt a pap sok mortificiumokat és károkat vall. Mellyre néz[ve] a Szent Visitatio megparancsolta az egyházfiának, hogy azokat a fogyatkozásokat megigazítsa, mert másképpen keményebb eszközökkel kénteleníttetik a Capitulum ezen nagy hibát megorvosolni.

A számadás bizonyos okra nézve most nem vétethetett elő, a jövő Visitatiora halasztatott.

1804

Anno detto [1804] die 18[a] Martii[310]

Ezen ecclesiaban minden ruinaba vagyon, noha módja s tehetsége volna a ruinaknak megigazításokba, mert most actu pénze vagyon mf. 443 dr. 54. Restans interes mf. 50 dr. 64.

1805

Galatzi ecclesia 13[a] detto [Martii] visitáltatott[311]

Ruinak voltak, fogadta az ecclesia, hogy repareáltatya. Remanens summa mf. 366 dr. 67. Haereus interes mf. 54 dr. 6.

1807

Azon esztendőben [1807] és azon hónapnak [február] 24-én a galatzi reformata eklézsiába érkezvén a visitatorok késő estve, másodnapon, úgymint Februariusnak 25-én a tiszteletes öreg pap Szigethi László, Gelner Sámuel és titulatus Kováts Mihály curator uraknak, az egyházfiú és némely cigány hallgatóknak jelenlétekben folytatott a Visitatio következő módon[312]

Megkérdeztetvén az eklézsia a tiszteletes papok felől, hogy nincsen-e vagy papi hivataljoknak folytatások, vagy magok viseletek felőll valami méltó panasszok, úgy a tiszteletes papok is megkérdeztetvén az eklézsiabéliek iránt, hogy tudniillik gyakorolják-é az Isten házát, az úri szent vacsorával való élést nem mulatják-é el holmi hasztalan világi tekintetért, gyermekeiket tanítatják-é?

Az hallgatók papjaik ellen, se a papok hallgatóik ellen nem panaszlának, hanem egy Boldi Luka nevű cigány hallgató az öreg tiszteletes Szigethi László uram ellen ezt adá fel panaszul, hogy midőn egy betegéhez hívta volna az Úr vacsorája kiszolgáltatása végett, őtőlle egy márjást vont, mely iránt megkérdetvén tiszteletes Szigethi László uram felele: Úgy vagyon, hogy én egy márjást vettem akkor Boldi Lukától, de sok versen voltam azelőtt házánál betegét imádkoztatni, de egyszer se fizetett semmit, bért se fizetett soha, ingyen szolgálni néki nem tartoztam.

Ezen dolog előfordulásával a cigány hallgatóknak (akik ezen helységben feles számmal vagynak) a tiszteletes loci ministernek tartozó fizetések iránt a Visitatiotól tétetett ez a

[310] Nagysajói Prot. 224.
[311] Uo. 226.
[312] Uo. 238–239.

Végezés: Minthogy a cigány hallgatók is mind itt Galatzon, mind ezen mater eklézsiához tartozó filialis eklézsiákban lévők is szintúgy, mint a magyar hallgatók, megkívánnyák a tiszteletes paptól, hogy nékiek is mindenekben papi kötelességét tellyesítse, ha betegek vagyon, s kívánnak imádkozni és az úrvacsorájával is élni, azokhoz elmennyen papi kötelessége szerént, illendőnek látszik azért a Szent Visitatio előtt, hogy a tiszteletes papnak ezen fáradságáért valami jutalma légyen, melyre nézve elvégezte, hogy amely hallgató a papot házához hívatja beteg imádkoztatni, vagy az úri szent vacsorát kiszolgáltatni toties quoties fizessen dr. 12. Ezen kívül minden házot, tüzet tartó cigány gazda esztendőnként papi bérbe tartozzék dolgozni 3 napot, vagy pedig 3 márjásokat fizetni. Ezen végezése a Szent Visitationak a cigány hallgatók előtt felolvastatván, mellyet mindnyájon helybe hagyának, és a kiszabott papi fizetésnek megadására jobb-jobb kezeknek béadásával magokat lekötelezék.

A jövedelemnek kútfejei ezen eklézsiába kaszáló rét és szántóföldek.

A kaszáló rétből (melynek esztendőnként való taxaja fh. 20 [239] és a szántóföldeken termett gabona dézsmájából gyűlt proventussal, az álló tőke pénzzel haereis interessel maradott titulatus domesticus curator Kováts Mihály uram számadása alatt fh. 448 dr. 17.

1808

Azon esztendőben [1808] Januariusnak 29-dik napján visitáltatott a galatzi reformata ecclesia tiszteletes Krizbai Józef uram újj papságában[313]

Aki ellen hallgatói semmit se panaszolának, de maga az írt tiszteletes loci minister a cigány hallgatói ellen ezt adá fel legelébb is a Visitatio előtt panaszul, hogy azok a templomot nem gyakorolják. Melyről ez a végezés: Most, mint első panaszra meginti a Szent Visitatio ezeket a templomkerülőket, hogy az Isten házába az imádságra és az Isten szent beszéde hallgatására és tanulására elmennyenek, mert ha ezután is illyen panasz lesz róllak, az ecclesiai fenyítéket bizonyoson el nem kerülhetik.

Ezen ecclesiaban az úrasztalára tartozó szent edények találtatnak eszerént:

1. Ónkanna.
2. Ezüstpohár egy.
3. Ezüsttángyér 1 és óntángyér 1.
4to Abrosz 2. Az edjik patyolat kötéses, a másik kamuka.
5. Keszkenyő arany virággal varrott, ismét alábbvaló.
6. Vagyon még egy abrosz sima vászonból.

[256] Számolván a domesticus curator titulatus Kováts Mihály uram

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
Nota bene: Ez a számadás kezdődik 1[a] Januarii 1807, végződik ultima Januarii 1807		
A volt Visitation remanentiae summa volt	448	17
Perselyből gyűlt	6	3
A rétben termett széna, mely eddig arendaban volt kiadva a méltóságos liber báró Weselényi Miklós úr őnagysága udvarában vagyon 2 kalangyában.		
Egy irottványnak taxajában jött bé	16	20

[313] Nagysajói Prot. 255–256.

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
Három véka dézsmabúzából, melynek vékája adódott el a flor. [...] 2 percipiált:	6	12
Ismét dézsmába jött 20 véka csős törökbúzának az árrában, melynek vékája adatott el a dr. 30	6	–
Interes pénz jött bé, mind edjütt	13	26
Summa percepti	489	78
Eorgatumai:		
A papi háznak megzsendelyezésére, falainak megtapasztására, újj ajtókra, azokra való zároknak megcsinálására, és egyéb szükséges hellyekre elkölt	163	11
Marad	326	67
Haereus interes	43	26
In summa marad a jövő számadásra	369	93

Melyekről tartozik számolni titulatus Kováts Mihály úr a jövő Visitatio előtt, az idei proventussal edjütt.

1809

[1809. május 13.][314]

Ezen galatzi reformata eklézsiának domesticus curatora titulatus Kováts Mihály uram egy, más akadályaira nézve számadását el nem készíthetvén, noha arra ottan-ottan unszoltatott, az írt eklézsiának megvizsgáltatása elmaradott volt májusnak 13-dik napjáig, és ezen a napon a titulatus domesticus curator Kováts Mihály uram, a fungens pap, tiszteletes Krizbai Jóseff uram és az hütös egyházfiú Takáts Nagy János ökegyelme előtt számolván:

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. 1807-ről jött volt által 1808-ra remanentia	326	67
b. Egy szántó irotványnak taxajában percipiált	10	20
c. Haereus interesből bévett	28	10
d. A perselyből percipiált	1	88
1808-béli dézsma törökbúza vagyon szemül a parochialis háznál a tiszteletes loci minister számadása alatt metr. 18 ~ tizennyolc véka		
Percepti summa	366	85
Erogatumai:		
A papi ház falainak kívül-belül való reparatiojára, a pitvarban egy sütőkemence és ennek feliben konyhahely készítésre, utcakapu-felekre, pénzen vévén a fáit, s pénzes napszámosokkal is faragtatván. Egy darab veteményező helynek békerítésére, vesszővágattatásával, hazahozatalával és felkerteltetésével edjütt pénzes napszámosokkal. Az első házbéli tüzelő kemencéhez egynéhány cserépkályhát vévén. Az úrasztalára esztendőn által communio alkalmatosságával borra. A beadott specificatio szerént a fellyebb leírtakra mindöszveséggel elkölt	56	69
Remanentiae summa	310	16
Restans interes	35	4

[314] Nagysajói Prot. 279–280.

Az eklézsiának egy kaszállórétjét két esztendők alatt, úgymint 1807-ben és 1808-ban tekintetes Újjfalvi Sámuel úr számára kaszáltatván, a taxaja (egy esztendőre lévén flh. 20 dr. 40) minthogy nem percipiáltatott még eddig, a domesticus curatornak, Kováts Mihály úrnak, kinek kötelességébe áll vala, hogy azt felvégye, és a templom hasznára fordítsa, difficultasba kitétetik. Melyre lőn ez a felelete:

Minthogy én a tekintetes Újjfalvi Sámuel úr szolgálatjában gondviselői hivatalban vagyok Galatzon, azért általlattam s általlom is ezt az eklézsia rétje taxaját a 40 magyar forintokat és 80 [280] pénzeket jelenteni a fennebb tisztelt úrnak, hanem a venerabile Capitulum titulatus elöljáróit instálom alázatosan azon, hogy ezt a taxa dolgát tekintetes Újfalvi Sámuel úrnak megjelenteni méltóztassanak.

Vagyon ezen eklézsiának egy zsellértelke a parochialis fundus felső végiben, mely telekre hadadi méltóságos liber báró Wesselényi Miklós úr őnagysága parancsolatjából a régi megavult ház helyibe építtettetett egy újj ház, melybe szállíttatta őnagysága egy Galatzi István nevű régi hűséges öreg szolgáját, de ollyan conditioval, és az eklézsiához ollyan gratiaját mutatandó kegyes ígérettel, hogy a méltóságos udvar Galatzi Istvánért az eklézsiának az illendő ház taxat minden esztendőben ki fogja fizetni. Ezen zsellérház taxaja amiolta Galatzi István az házban lakik, restantiaban vagyon, kivévén a tiszteletes tudós dékányokat illető negyedrészt, mert azok a magokat illető egy-egy forintot minden esztendőben percipiálták, de az eklézsiát illető taxapénz mindenkor restantiaban maradott.

Takáts Nagy János egyházfiú s egyszersmind harangozó jelenté a Visitatio előtt azt, hogy sok szolgálotjáért ezen esztendőre semmi jutalma nincsen, és azon kéré a Visitatiot, hogy avagy csak azon 20 vonás forintoknak (melyekkel adós az eklézsiának) interessét, mely egy esztendőre két-két garassával tészen flh. 2 dr. 40 engetődjék el bocskorra. Ezen kérését írt Nagy Jánosnak, a titulatus domesticus curator és a tiszteletes pap is méltónak ítélvén, a Szent Visitatio megadá, elengedvén az 1808. esztendőbéli Szent György naptól fogva az 1809-béli Szent György napig folyó 2 magyar forintok és 40 pénz interest bocskorra, és hogy a restans interes summajából a titulatus számadónak a jövő számadásán úgy mint erogatum, imputáltassák, végeztetett.

Ezen leírt Visitatio, amint folyt a fenn kinevezett személyek által, úgy jó lélekkel leírta Szász Lőrintz mtk Capituli ordinarius notarius

1810

1. Januarius 18-dik napján visitáltatott ezen reformata ekklézsia tiszteletes Krizbai Deső Józef uram papságában. Jelen lévén a Szent Visitation domesticus curator titulatus Kováts Mihály úr és hites egyházfi Takáts Nagy János[315]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A tiszteletes pap panaszlá, hogy feles számból álló újj paraszt hallgatói volnának, kik a templomot gyakorolni nem akarják, azon kívül bért sem akarnak fizetni. Confrontáltatván az újj parasztok a tiszteletes pappal, az utolsó panaszra felelének, hogy ők dologgal fizetik a bért, a tiszteletes pap kapáláskor nem hívja őket, azután elszélednek élelmek keresésére, merre lehet, s nyáron által keveset vagynak helyben.

Határozás: A tiszteletes pap igyekezzék azon, hogy a tavaszi munkán legalább egy részét vegye fel az újj parasztokon bérének, hogy ők is nyáron által magoknak télire valót szerezhessenek. A többit nyáron és őszen által hajtassa fel az egyházfi által, amellyet ha

[315] Nagysajó Prot. 291–292.

nem tellyesítenének, panaszoljon ellenek a földesúrnak. Ami a templomot illeti, a tiszteletes pap vigyáztasson az egyházfi által az ollyan henyékre, kik mikor odahaza vagynak és minden hellyes ok nélkül egymásután következő három vasárnapon a templomot elmulatják, azokot a B[od] P[éter] Praxis Fori Eccl[esiastici] 48. tit. 5. punctumai tartása szerént büntettesse.

4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az úrasztalára tartozó jók a régi matricula szerént megvagynak.

[292] 6. Az ekklézsiának a parochia felső végiben lévő taxans háza az 1809. esztendőbéli improtocollatio szerént, szántóföldjei, szénarétyei pedig az 1754. esztendő május 28-án költ matrix szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

7. A matricula az impopulationis tabellával eggyez.

8. Számolván a hütes curator titulatus Kováts Mihály úr az ecclesia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. A múlt Visitation remanentia volt	310	16
b. Perselyből	8	91
c. Lupsor Kosztyintól tizenegy esztendőre tíz vonás forint interesséből	11	22
Summa	330	29
Erogatumai:		
a. Parochia reparatiojára, istállóra, csűrre a tavalyi remanens 18 véka szemes törökbúzát, készpénzt	11	38
b. Nagy János elszökvén, vitt el capitalist	10	–
c. Derletzi Mihály taxapénzt	5	44
Nota bene: Ezen 5 mf. 44 taxa pénzekben maradott Derletzi Mihálytól az ekklézsiának egy darabocska szőllője a Takáts szőllő tetején, mellyet most a parochus colláltat fizetésiben.		
Summa erogati	26	82
Remanentiae summa	303	47
Restans interes marad künn	43	62
Marad tekintetes Újjfalvi Sámuel úrnál az ekklézsia rétyinek három esztendei taxaja	61	20
Detto ház taxaja	–	–

Mellyekről tekintetes Újjfalvi Sámuel úr honorifice requiráltatván, választ nem vettünk.

1812

5-dik Martii tiszteletes Krizbai Józsefuram papságában, nemes Kováts Mihály uram domesticus curator, Takáts János egyházfi, Nagy Márton ekklézsia tagjai jelenlétekben[316]

1. A tiszteletes pap eránt való értekezésekre nincsen semmi panasz.

2. A tiszteletes pap panaszlá, hogy mindöszve 5 pár ekklézsia tagja vagyon ezen reformata ekklézsiában, azok is semmi bért nem fizetnek.

Határozás: A matricula szerént tartozik minden pár hallgató ezen ekklézsiában 2 véka búzát és két véka zabot fizetni, a fél gazdák (kik más valláson való feleséget tartonak, vagy magok más vallásúak és feleségeik reformaták) pedig ennek felét, úgymint 1 véka búzát és 1 véka zabot, melly ezennel nékiek imponáltaték a domesticus curator Kováts Mihály uram előtt.

[316] Nagysajói Prot. 338.

3. Számolván a hites curator Kováts Mihály uram az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	Flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	303	47
b. Perselyből	5	47
c. Ekklézsia réttye két esztendei taxajából	61	20
d. Interesből	14	28
e. Dézsmabúzából	28	56
f. Irotvány taxajából	12	24
Summa	425	22
Erogatum:		
a. Templom zsendelyezésére	64	98
b. Parochia reparatiojára	46	20
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	18	44
Summa	129	62
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	295	60

Melly tészen rhf. 246 xr. 20, ebből 1807-ben májusban adatott ki 68 rhf., tészen váltópénzben rhf. 32 xr. 52. A cassaban találtatott rhf. 178 xr. 20, tészen váltócédulákban rhf. 35 xr. 40. Marad mindöszve váltócédulában rhf. 68 xr. 32.

Contractus mellett 1799. előtt kiadva capitalis flh. 41 xr. 11.

Remanentia rhf. 109 xr. 43.

Béírta Szabó András mtk. capituli ordinarius notarius

1813

3-dik Áprilisban, pap tiszteletes Krizbai Józef uram, domesticus curator nemzetes Kovács Mihály uram, egyházfi Takáts János, ezen reformata ekklézsiából deficiálván a hallgatók többen nem is jelentek meg a Visitation, kik tiszteletes pap ellen nem panaszolának, a tiszteletes pap sem azok ellen[317]

1. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

2. Az ekklézsia jószágai, zsellérháza, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője megvagynak az 1754-béli matricula szerént fogyatkozás nélkül.

3. Számolván a hites curator az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	rhfl.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt contractus nélkül	68	32
b. Contractusokban kiadva de anno 1791, 1793, 1794 és 1798	41	11
c. Ekklézsia réttye esztendei taxajából	40	–
d. Ekklézsia szántóföldjei esztendei taxajából	10	–
e. Dézsmabúzából és törökbúzából	17	–
f. Interesből	4	6
Summa	180	49
Erogatum:		
a. Templom zsendelyezésére	128	37
b. Parochian istálló csinálására	30	–

[317] Nagysajói Prot. 366.

Perceptumai voltanak ezek:	rhfl.	xr.
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	8	18
Summa	166	55
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	13	54

Nota bene: Tekintetes Újjfalvi úrnál vagyon 3 esztendei rét taxaja, bankóban rhf. 60.
Béírta Szabó András mtk. capituli ordinarius notarius

1814

Galatzon 25-ik Februarii.

1. Pap tiszteletes Krizbai Józef uram, domesticus curator Kováts Mihály uram, egyházfi Takáts János[318]

2. A tiszteletes pap és házanépe ellen nincsen semmi panasz.
3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.
4. Botránkoztatók nincsenek.
5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.
[387] 6. Az ekklézsia jószágai, zsellérháza, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754. és ezen 1814-ben megújjított matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.
7. Számolván a hites curator az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	rfl.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt	13	54
b. Perselyből	1	22
c. Ekklézsia réttye esztendei taxajából	35	1
d. A hegy megett való irotvány esztendei taxajából	10	–
e. Zabföld esztendei taxajából	9	22
f. Interesből	15	6

[318] Nagysajói Prot. 386–387.

Kentelke

1769

Item eodem die [1769 1ma Martii][319]

Visitáltatott a kentelki ecclesia is, melly ecclesiaban minthogy senki nem panaszolt, senki semmit sem igazíthatott.

1778

Anno 1778 die 17 Martii[320]

Kentelkini visitando propter imorigeritatem correptus est reverendus loci minister et valde admonitus ut ab hinc sit memor quid sit officium pastorale.

1779

Eodem die [Anno 1779 3^tia Martii][321]

Kentelkén a loci minister és curator demonstratim az ecclesia fundussáról, találtatott flor. 11 dr. 72.

1780

[Anno 1780] 28 mensis Januarii Kentelkén is visitálván[322]

Minden controversiakot sopiált a Szent Visitatio, hanem Tsiszár Ádám a pap réttyét megkaszálta, maga számára felgyűjtötte, melyet praetendál a loci minsiter visszaadattatni, de mivel Tsiszár Ádám jelen nem volt, parte altera inaudita a Szent Visitatio finalis determinatiot nem tehetett, hanem praesentibus admoniáltatik Tsiszár Ádám, hogy a pap réttyin termett szénát marhájával meg ne étesse mindaddig, míg tiszteletes decany uram előtt annak finalis decisioja nem lészen.

Ennekfelette panaszolá a loci minister, hogy Csiszár Ádám két földét a loci ministernek bévetette, noha a loci minister nem engedte különben, hanem hogy az egyiket Csiszár Ádám maga számára, a másikat pedig a loci minister számára vesse bé. De Csiszár Ádám külömben cselekedett, mert mind a két földet maga számára vetette bé, mely szerint tetszett a Szent Visitationak ítélni a nagyobbik földet a tiszteletes loci ministernek, megfordítván azon földbe vetett magot, ha Isten termését adja, Csiszár Ádámnak.

Azt is panaszolá a loci minister, hogy Csiszár Ádám illetlen szókkal illette volna loci minister ökegyelmét, mely ha verificálódik, méltó büntetését elvészi a jövő partialison.

---

[319] Nagysajói Prot. 58.
[320] Uo. 81.
[321] Uo. 83.
[322] Uo. 89.

1782

[Anno 1782 die 30 Januarii][323]

Onnan fordulván Kentelkére, a kentelki ecclesianak jövedelméről és erogatumáról demonstrálván a visitator urak előtt a loci minister. Protocoláltatik pro futura cautela visitatoriumunkba eszerint: perceptum 3 esztendők alatt 19 ft., mely pénz ugyan 3 esztendők alatt a parochialis házra és kertekre erogáltatott. Két contractussa pedig ennek az ecclesianak egyik 60 ft, másik 30 ft valók a loci minister kezibe Szabó Pál által a visitatorok előtt adatattak.

1783

Kentelke is eodem die [Anno 1783 die 12 Februarii] visitáltatott[324]

Nem lévén semmi ollyan dolog, mely a visitator atyákat tartóztatta volna, békességben hagyatott.

1784

Eodem die [Anno 1784 die 19 Martii] kentelki reformata ecclesiat is visitálván[325]

Az ecclesia tagjai közül senki jelen nem lévén, így a loci minister atyánkfia ellen senki nem panaszola, hanem a tiszteletes loci minister keservesen panaszolá, hogy azon ecclesia tagjai közzül úgymint Tolvaly János uram ő[117]kegyelme a parochia után concernáló törökbúzaföldet erőszakoson torokverve el akarja venni, holott a parochusnak arról költ hiteles háromrendbéli relatoriaja vagyon. Azért tetszett a Szent Visitationak a tiszteletes loci ministernek intimálni, hogy a következendő Szent Partialis Synodusra a maga causajat jó készülettel előhozván, a maga injuriáltatását proponállya.

Azt is panaszolá a tiszteletes loci minister, hogy méltóságos gróff Bethlen Jósef úr őnagysága kentelki udvarbírója, Tolvaj János őkegyelme egy papi réttyéből az őkegyelme kaszássait erőszakoson kihajtattatta, azután Tolvaly uram maga számára megkaszáltatta, felgyűjtette, be is hordatta, úgymint négy szekér szénát, holott azon réthez semmi köze nem volt, és azután szolgabíró uram admonitiojára is vissza nem adta, melyről való panasszának eligazíttását alázatoson kikéri a partialistól.

Azt is panaszolá a loci minister, hogy fellyebb említett Tolvaly János őkegyelme sem a bor, sem a bárányquartat meg nem adta.

1785

Eodem die [Anno 1785 die 24 Februarii] Kentelke is visitáltatván[326]

Feladatott a titulatus loci minister atyafi által a Szent Visitationak, hogy kevés summa pénze az említett ecclesianak contractus alatt a kentelki lakosoknak ki lévén adva 26 esztendőktől fogva, már egynéhány esztendeje, hogy semmiféle interessit nem praestállyák, holott azon pénz úgy adatott volt, hogy a kentelki már szintén omlófélben lévő templomot gáttal

[323] Nagysajói Prot. 102.
[324] Uo. 110.
[325] Uo. 116–117.
[326] Uo. 122.

és gátkötő vesszővel magak tartsák, de ezt sok időktől fogva elmulatták, s mind e mai napig is abban vagyon. Mely pénzért a processualis szolgabíró úr által is legitime admoneáltattak azon debitorok, de mégis effectumba nem mehetett mindeddig is. Mely szerint ezen dolognak effectuatioja hogy a következendő Partialisra hozattassék, sőt több controversiaban forgó parochialis és ecclesiasticus fundusokról való documentumok is, ítélte a Szent Visitatio.

Ami kevés ingredientiaja pedig efelett az említett ecclesianak most actu vagyon, azt a loci minister a parochia körül való építtésre szokta fordíttani, melyről való specificatiojat producálni köteles lészen a jövő Partialison.

Vagyon efelett ezen kentelki ecclesianak 5 darabocska szőllője a kentelki paraszt lakosoknál, melyekből (minthogy pusztulni hagyták) semmi haszon az ecclesianak nem jő, s azok az emberek kezekből sem akarják kibocsátani, holott zálogban mondják, hogy bírattatnak, ennek is eligazíttása a többekkel együtt a Partialisra jőni méltónak ítéltetett.

1787

Anno [1787] eodem die vero 11[a] Februarii a kentelki reformata kiccsin ecclesia is visitáltatván tiszteletes Jánó András atyánkfia idejében[327]

Holott a tiszteletes loci minister és az ecclesia között semmi differentia nem találtatott, hanem szép egyességben vagyon mindkét részről valóknak állapottyak.

Referálák azon ecclesiabeliek azt is, hogy ezen ecclesiaban találtatik hat darabocska szőllője, melynek kevés jövedelméből congeráltanak mindöszve 90 forintokat, mely summa pénznek 30 forintya elocálva vagyon Borgóra bizonyos embereknél contractus mellett, melynek interesse 12 esztendőktől fogva nem currált, efelett bizontalan hellyeken is lévén, imponáltatik Kentelkén lakó Szabó Pál uramnak és a tiszteletes loci ministernek, hogy Borgóra menvén, a katonatiszt uraknak praesentálván azon adósságról lévő contractust, sollicitállyák a megírt adósságot a contractusban béírt adósokon, melyet ha effectumba nem vehetnének, tehát késedelem nélkül tiszteletes decanus uramnak megírni el ne mulassák, hogy decány uram is, ahova illik representálhassa.

Vagyon még ennek felette a kentelki lakosoknál azon ecclesianak 60 magyar forintya interesre kiadva, melynek interesse már 24 esztendőktől fogva nem currált. Ezen adósságnak executiojat szükséges lészen a külső tiszt uraknak transcribálni. Mely adósságról való contractus renováltatott anno 1771 16[a] mensis Maji.

A parochus ezen ecclesiaban bírt némely földeket erga taxam, amely exurgál 8 vonás forintokra, mely minden esztendőben fordíttatik a parochia körül való ruinaknak építtésére, mely szerint két esztendőben lett építtésre költött, és a Visitatiora, nemkülömben Ur vacsorájára, ablakokra, kemencére, cum omnibus computatis 17 forintokat és így azon ingrediáló taxas földekből jöhető taxaval két esztendőre semmivel nem tartozik.

Vagyon ezen tiszteletes parochusnál industriale pénz 28 ft. dr. 50.

Ezen 28 flh. dr. 50 adta által a tiszteletes loci ministernek tiszteletes Schatz Mihálly venerabile Capitulumunk fungens directora legalis interes mellett anno 1785 die 15 Julii.

[327] Nagysajói Prot. 138.

1790

Anno eodem [1790] die vero 12ª Februarii[328]

A kentelki kicsiny eccelsia is visitáltatott, de hallgató egy sem találtatott, hanem csak a loci minister, tiszteletes Jánó András atyafi, melly szerént, minthogy egy hallgató sem compareált, senki a loci ministert nem vádolta semmiről, se a loci minister senkire se panaszolt, hanem a Visitatio látván, hogy vagyon ezen ecclesianak contractusra kiadott pénze Kentelkén hf. 61 dr. 10, mellynek interesse 26 esztendőktől fogva nem currál. Borgóra is van kiadva hf. 30, ennek interesse 15 esztendőktől fogva nem currál.

Decisio: Ezen két hellyen lévő summaknak interessével együtt való felvételét a Szent Visitatio a kirendelt brachium titulatus Magos Pál úrnak általadta.

Vagyon ezen ecclesianak templom földjei, mellyeket a loci minister tart, adván minden esztendőben érettek taxat hf. 8 dr. 16, a qunique annis hf. 40 dr. 80.

Vett az ecclesia szőlőjéből dézsmabort egy esztendőben 2, másban 1 veder bor, facit hf. 3 dr. 6. Emeritus praedikátor Bajnótzitól maradt ecclesia pénzét keze alá vette in anno 1785 die 15 Julii legalis interes mellett hf. 28 dr. 56. Ennek interesse azon időtől fogva mostanig exurgál hf. 8 dr. 55, in summa ezen perceptumok hf. 80 dr. 91. Ezen summaból a parochian öt esztendőktől fogva ruinaknak reparatiojára és szükséges épületeknek ex fundamento lett építésekre, mellyet (minthogy bírák által azon épületek legitimo modo aestimáltattak) a Szent Visitatio is helyben hagyott, exceptis quibusdam költött a loci minister hf. 57 dr. 45, és így maradt még a loci minister kezében legalis interes mellett hf. 23 dr. 46.

Továbbá ezen punctumnak első részére nézve a Szent Visitatio teve illyen

Decisiot: Ezen ecclesia templom földjei mint Árokallyán, az ecclesia hatalmába adatik, hogy adhassa plus offerenti.

Panaszképpen adá fel a loci minister, hogy Szabó Jánosné asszony bírván az ecclesianak két darab szőlőjét, mellyet nem mívelvén úgy, amint kellene, félvén az elpusztulástól, a loci minister még in anno 1785 akkori decan, tiszteletes Keintzel János uram pecsétyével admoneáltatta, hogy a szőlőt adja ki keze alól, hogy adassék olly embernek, ki mívelvén a szőlőt, az ecclesia, mint [158] tulajdonából, a dézsmából valami hasznocskát vehessen, mivel volt Szabó Pálné, most Szabó Jánosné azon két darab szőlőből soha semmi hasznot nem adott, de nemhogy kiadta volna azon szőlőket, hanem bosszúságból a jó, ép alma, körtvélly és szilvafákat kivagdalta az ecclesianak nagy kárával.

Decisio: Ezen difficultasnak mennél jobban lejendő eligazítása recommendáltatik az exmittált brachium Magos Pál úrnak.

1792

Anno edoem [1792] die 21ª Maji visitáltatott a kentelki reformata ecclesia[329]

Ut anno praeterito maradt volt a tavallyi Visitatiokor a loci minister, tiszteletes Jánó András uram kezénél hf. 23 dr. 46 legalis interes mellett, melly tészen dr. 140 és így a capitalissal hf. 24 dr. 86 a közelebb múlt esztendőben templom földjei taxaja hf. 8 dr. 16. Két veder dézsmabor currenti pretio computáltatván hf. 1 dr. 98 in summa hf. 35.

A tavallyi Visitatiora költött hf. 4 dr. 86, marad kezénél legalis interes mellett hf. 30 dr. 14, mellyről a jövő Visitationak tartozik számolni.

---

[328] Nagysajói Prot. 157–158.

[329] Uo. 169.

1792

Anno eodem [1792] die 18a Februarii a kentelki reformata kicsiny ecclesia visitáltatván, az ecclesia nem compareált[330]

	hf.	dr.
Maradt volt a tavallyi Visitatiokor a loci minister, tiszteletes Jánó András uram kezénél hf. 30 dr. 14 legalis interes mellett, melly facit	31	94
Földek taxajából percipiált	8	16
Bordézsmából percipiált	1	80
Melly in summa	41	90
Ebből a summából erogált ablakokra, lantornára	–	80
Visitatiora pro anno 1791	2	28
Marad legalis interes mellett a loci minister kezénél	38	62

1793

Anno eodem [1793] die 19a Aprilis visitáltatott a kentelki reformata kicsiny ecclesia[331]

Holott a pap tiszteletes Jánó András uram változván Kentelkéről, tartozik az ecclesianak, mint a tavallyi Visitatio mutattya hf. 38 dr. 62. A közelebb múlt 1792. esztendőbéli perceptuma rét taxajából hf. 8 dr. 16, borból 2½ , hf. 2 dr. 10, a 38 mf. és 62 pénz summanak interesse acceptáltatott pro intertentione Visitationis pro anno 1792. A mostani Visitatiora acceptáltatott hf. 1 dr. 92. Marad tiszteletes Jánó András uramon adósság hf. 45 dr. 94, mellyet maga is agnoscálván tartozik a kentelki kicsiny szegény ecclesianak megfizetni, mellyre magát a Visitatio előtt obligálá is.

1794

Anno eodem [1794] die 13a Februarii megfordulván Kentelkén is a Szent Visitatio[332]

Holott N. Lőrinc épített a romladozott templom fájiból egy házat a mesteri telekre, mellyet megbecsültetvén a Szent Visitatio bírák által, az ő munkája, mellyet tett azon ház felállítására becsültetett a következendő módon:

	hf.	dr.
A fáknak a templomról való leszedése	4	76
A háznak felrakása	8	84
Tapasztásra, melly felette drága	4	25
Szalmát maga vett N. Lőrinc a ház béfedésre, melly becsültetett	2	72
Kemencét is csináltatott a házba, mellyre költött	3	60
Melly in summa	24	17

Noha ennyire becsültetett azon ház, de a Szent Visitationak igen drágának tetszvén az a becsű, acceptál a Szent Visitatio 20 ~ húsz magyar forintokat és nem többet.

[330] Nagysajói Prot. 173.
[331] Uo. 182.
[332] Uo. 186.

1799

Anno detto [1799] die 7ª Martii[333]

Visitando hanc ecclesiolam sub inspectione parochi reverendi ac clarissimi domini Stephani Hertzeg, si quidem nulla difficultas, vel a parte parochi, vel a parte ecclesiolae coram Sancta Visitatione proferebatur: credidit proinde Sancta Visitatio a neutra parte ullam, vel saltem justam aliquam ibidem esse difficultatem, et omnino sincere cordicitus optaret eadem Sancta Visitatio, ut omnibus domini nostri Jesu Christi ecclesiis, praeprimis autem et proximis curae suae commissis floreret pax stabilis, concordiaque regnaret eviterna. Amen.

1801

Anno detto, die detto [1801 20ª Februarii][334]

Ezen kicsiny reformata ecclesiaban is tiszteletes Hertzeg István uram papságában semmi igazításra való dolgot a Szent Visitatio nem talált, kevés perceptumról való számadás a következendő Visitatiora hagyatott.

1802

Anno detto [1802] die 2ª Aprilis[335]

A kentelki ecclesia papjával szép egyességben lévén, a Szent Visitatio megvizsgálván a pap által lett szükséges épületeket, mellyek mind bírák által megbecsültettek, megyen mf. 115 dr. 22. Minden esztendőben tartozik a pap az ecclesianak egy rét taxaval mf. 8 dr. 16., melly az építésbe imputáltatik.

1804

Anno detto [1804] die 15ª Martii[336]

Kentelki reformata ecclesia tiszteletes Hertzeg István uram papságában visitáltatván szép csendességben találtatott.

1807

Azon esztendőben [1807] Martiusnak 2-dik napján visitáltatott a kentelki reformata eklézsia tiszteletes Hertzeg István uram papságában[337]

Azhol a jövedelemnek kútfejei ezek:

La Valye Malululy vagyon egy rét, mely terem 6 [szekér] szénát, taxaja annuatim a tiszteletes loci ministertől fh. 8.

---

[333] Nagysajói Prot. 210.
[334] Uo. 218.
[335] Uo. 220.
[336] Uo. 223
[337] Uo. 242–243.

Vagyon bordézsmából is valami jövedelem, de az [243] mennyi légyen, nem adatott a Visitatio eleibe. A szénából való 8 forint jövedelem esztendőn által bizonyos elkerülhetetlen szükséges helyekre consummáltatik.

1808

Azon esztendőben [1808] Februariusnak 16-dik napján visitáltatott a kentelki reformata ecclesia tiszteletes Hertzeg István uram papságában[338]

Itt, mivelhogy egy hallgató se jelenék meg a Visitatio előtt, azért a tiszteletes papra se jöve semmi panasz.

Ezen kicsiny ecclesianak a tiszteletes pap Hertzeg István uram jó lelkiesmérettel való feladása szerént vagyon pénz perceptuma:

	fh.	dr.
1mo Egy régi adósság felvétetett	61	20
2do Egy rétnek taxajából	8	16
Summa percepti	69	36
Erogatum:		
1mo Az első házban egy kemencének, tűzhelynek körülette lévő falaknak kirakásáért egy fazakasnak és a két ház hijjainak megföldelésekért és megsikárlásokért fizetett a tiszteletes loci minister úr	8	16
2do Az istálló fedelire 30 kalangya rozsszalma felfedetett, melynek kalangyája becsültetett 40 dénárokra. Ezen 30 kalongya szalmának az árra húz	12	–
3^{tio} Egyéb nevezetes szükségekre esztendőn által elment	1	16
Summa erogati	22	32
Marad a tiszteletes loci minister számadása alatt, melyről az idei proventussal együtt a következő Visitation tartozik számolni	47	64

[263] Nota bene: Vagyon titulatus Lénárt úrnál, amint maga önként fateálá a Szent Visitatio előtt fh. 68 dr. 29, mely summácska egyházfiúságából való absolutiojakor maradt volt őkegyelménél. Terminussa megtetszik a Protocollumból, azolta az interesse haereál.

1809

Azon esztendőben és napon [1809. február 15.] megvizsgáltatott a kentelki reformata eklézsia is tiszteletes Hertzeg István uram papságában[339]

Azhol hallgatók nem lévén, nem vala controversia is.

Jövedelmei ezen eklézsiának:	flh.	dr.
a. Vagyon a tiszteletes pap kezénél	61	20
b. Vagyon a Lénárd úr számadása alatt	68	29
c. Vagyon ismét a tiszteletes pap egy rétnek taxajából	8	16
Summa	137	63
[273] A tiszteletes papnak költségei ezek:		
Pro anno 1806 adott a titulatus visitatoroknak diurnumba	1	2

[338] Nagysajói Prot. 262–263.
[339] Uo. 272–273.

Jövedelmei ezen eklézsiának:	flh.	dr.
Pro anno 1807 adott ugyan a visitatoroknak diurnumba	1	2
Detto adott a venerabile Capitulum partiale protocolumának készítésére	–	14
Pro anno 1808 adott a titulatus visitatoroknak diurnumba	1	2
Anno eodem egy kút csinálásért fizetett	40	80
Item in eo anno egy kemence csinálásért az első házba	12	–
Két tűzhellyet raktak, mellyekért fizetett	4	80
A kemence és tűzhellyek rakatások alkalmatosságával intertentiora feltudótik	1	–
Költségnek summaja	61	80

1810

1. 1810-ben Januarius 27-dik napján visitáltatott a kentelki reformata ekklézsia tiszteletes Hertzeg István uram papságában, jelen lévén a Visitation egyházfi Lénárt Márton uram. Hallgatók: Czimbalmos Sándor és Czimbalmos György[340]

2. Kiknek feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből ez a panasz: 13 esztendőtől hallgatói bért nem adtak, kik kevés számból állván, a matriculaban írt papi fizetést praestálni nem akarják.

Határozás: A matriculaban írt két kalangya búzát és egy szekér fát esztendőnként minden pár hallgató kifogás nélkül tartozzék fizetni, mellyre kötelezé is magát Czimbalmos Sándor és György a tiszteletes pap is a 13 esztendei restans papi bérét önként elengedé.

4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

6. Szántóföldei, kaszálórétyei, szőllőhelyei az 1754-ben készült matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

[304] 7mo Jövedelemre való fundussai ezen ekklézsiának:

1mo Egy taxans rét La Vále Máluluj, mellynek a matricula szerént való taxaja mf. 8 dr. 16. Ezt a rétet az írt taxaért conventiojában a tiszteletes pap bírja.

2do A tiszteletes pap kezénél mf. 61 dr. 20

Nota bene: Ez a matriculaban kinevezett régi adósság, mellynek interessében tartoztak a debitorok a templom fundamentuma conservatiojára ágat adni. Az ekklézsia domesticus curatora méltóságos gróff Bethlen János úr parancsolattyából akar a parochiara ezzel egy földpincét építeni, erre nézve ki nem adathatott, interes nélkül hever.

3^{tio} Újjabb adóssága az 1809. május 19-én költ specificatioja szerént Lénárt Márton uramnak mf. 68 dr. 29. Summa mf. 137 dr. 65.

[340] Nagysajói Prot. 303–304.

1812

24-dik Februarius tiszteletes tudós dékány Hertzeg István uram papságában. Ezen reformata ekklézsiában három pár hallgató vagyon, úgymint egyházfi Lénárt Márton uram, Czimbalmas Görgy és Czimbalmos Farkas, kik mindhárman jelen lévén, a tiszteletes pap ellen semmit sem panaszlának[341]

[324] A tiszteletes pap feladá, hogy Lénárt Márton uramnak egész házanépe magával együtt a templomot majd három esztendőtől fogva nem járja, mellyre felele Lénárt Márton uram őkigyelme: Az igaz, hogy nékem sok kedvetlenségem vagyon tiszteletes uramék miatt marháim, sertésim és majorságaimért, átallom templomba is jőni. Házamnépe már embernyi emberek, erőszakkal nem kénszeríthetem őket.

Ezen dolognak igyekezvén bővebben is végire járni a Szent Visitatio, a szomszédok között való ellenkezésnek eredetét a „te mondád"-on fundáltatni találta, mellyre nézve az egymás között való békességes istenes életet, mind a tiszteletes papnak, mind pedig Lénárt Márton uramnak és egész házoknépeknek ajánlotta. Mellyre a tiszteletes pap hajlandó és kész volt, de Lénárt uram házanépével mentette magát, hogy azoknak képekben hijjában békéllenék meg, mert azok néki nem engednének, a maga részéről pedig még gondolkozik. Erre nézve tétetett ez a

Határozás: Egyházfi Lénárt Márton őkigyelme 15-öd napok alatt bírja arra egész házanépét, mint maga házának feje és repraesentassa, hogy a tiszteletes pappal megbékélődjenek, te mondándon ne fundáljanak, a templomgyakorlást költött beszédekért el ne mulassák, ha a papra haragusznak, az Isten házát azért ne vessék meg, mert külömben a Szent Visitatio a templomot kerülők ellen való törvény eréjével őkigyelme és házanépe ellen törvénykezni kénteleníttetik, Istenéhez s felebaráttyához tartozó kötelessége elmulatásáért prosequáltattya.

a. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

b. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénaréttyei, szőllőhellyei fogyatkozás nélkül az 1754. esztendei matricula szerént megvagynak.

c. A gyümölcsös szaporíttatott 18 ültetvénnyel és 12 oltoványal.

d. Vagyon ezen ekklézsiának készpénze pinceépítésre 137 mf. és 65 dr., melly tészen váltópénzben 27 mf. és 13 dr.

1813

26-dik Martiusban pap tiszteletes dékány Hertzeg István uram, egyházfi Lénárt Márton uram jelenlétekben[342]

1. A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre felel Lénárt Márton uram őkegyelme. Ezen ekklézsiában négy pár ekklézsia tagja vagyon velem együtt, mívesnapokan el vagynak foglalva. Ha harangoztat is tiszteletes uram, templomba nem igen mehetnek. Vasárnap reggelenként mindenkor vagyon harangozás, de én és házam népe a volt Visitation feladott okokra nézve templomot nem járunk, azért nem tudom, a sacramentumokat a maga idejében ki szolgáltattya-e, vagy nem.

A Szent Visitatio által meghagyatott tiszteletes [353] loci minister Hertzeg István úrnak, hogy kevés számból álló hallgatói közül ollyan egyházfiat válasszon s választossan, aki templomot gyakorló és az Isten anyaszentegyházához hűséggel szolgáló, nem templomot kerülő légyen. Lénárt Márton uram őkegyelmét pedig háza népével együtt, mint helytelen

[341] Nagysajói Prot. 323–324.
[342] Uo. 352–354.

okokon épített templomot kerülőt az egyházfiúságból letészi s a méltóságos curator úr őnagyságoknak megigazítás és megjobbítás végett a Szent Visitatio alázatoson ajánlja, amellynek atyai intése ökegyelméhez haszontalan volt.

2. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből az a panasz, hogy Lénárt Márton maga és házanépe a templomot nem gyakorolja.

3. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

4. Az ekklézsia jószágai megvagynak az 1754-béli matricula szerént, szántóföldjei, szőllőhellyei szaporodtak eszerint:

1mo A Lázon egy darabb szántóföld találtatott meg, melly el volt idegenítve, in vicinitatibus délről a Sós kútra menő út, napnyugotról Muntye Vaszi, északról Mojszin Nyikuláj, méltóságos gróf Bethlen Jósef úr őexcellentiaja szolgáló emberei szántóföldjek. Napkeletről Májer Lár Juon, méltóságos gróf Bethlen Jósef úr őexcellentiaja, és Bába Stéfán a néhai méltóságos gróff Bethlen János úr őnagysága szolgáló emberei földjei rúgnak véggel reája.

2do A falu közönséges erdeji felosztotván, ezelőtt szakasztatott mind a reformata, mind a graeci ritus ekklézsiák számára a Lázon felyül egy-egy darabb erdő. A reformata ekklézsia erdeje szomszédja napkeletről az oláh ekklézsia, napnyugotról gróff Bethlen Dániel úr erdeje. Nota bene: Vagyon az ekklézsiának egy darab szőllője is, in vicinitatibus napkelet és észak között az Albetzek Vaszi, gróff Bethlen Dániel úr őnagysága embere nyíl szőllője, napnyugotról Pop Togyer néhai boldog emlékezetű gróff Bethlen János úr őnagysága embere szőllője, most dézsmájára coláltatik. Dézsmájára bírják ezek: 1. Szabó Farkas, 2. Májer Lár Juon, 3. fungens pap, 4. Májer Tyifor, 5. ifjabb Májer Lár Juon, 6. Csogolya Gligor, 7. a papi nyíl, 8. Czimbalmas György, 9. Czimbalmas Sándor. A dézsma belőle az ekklézsiájé volna, de méltóságos gróff néhai Bethlen János úr őnagysága conventiojába engedte a tiszteletes loci ministernek.

3^{tio} Az ekklézsia Bungárdja felyül a Lázon, szomszédja napkeletre az ekklézsia erdeje, északra Mojszin Nyikuláj, nyugotra Muntye Eftyinye méltóságos gróff Bethlen Jósef őexcellentiaja szolgáló emberei kaszálói. Délre gróff néhai Bethlen János úr szőllője. Nota bene: Ezt bírta Rotár Logyin, gróff néhai Bethlen János úr őnagysága szolgáló embere, de az ekklézsia kevés hasznot vévén belőlle, tiszteletes loci minister Hertzeg István uram becsü szerént [354] 1809-ben áprilisben kiváltotta 20 ~ húsz vonás forint bankócédulában, a szőllővesszőket onnan kiásatván, az ekklézsia szőllőjébe ültettette, melyet conventioja szerint bír.

5. Vagyon készpénze pinceépítésére tavalyi remanentia mf. 27 dr. 13. Ekklézsia földje 1812-beli taxaja mf. 8 dr. 16.

Nota bene: Ezen 35 mf. 29 dr. a tiszteletes papnál vagyon. Summa mf. 35 dr. 29.

Néhai méltóságos gróff Bethlen János úr őnagysága árokallyi istálló építésekor a kentelki öszveomlott reformatum templom falainak köveit Kentelkéről Árokallyára felhordatta, pince és istálló falaiban rakottotta ollyan ígéret mellett, hogy a kövek helyett téglából a kentelki reformata eklézsiában a régi templom helye mellé egy kis oratoriumot csináltatott, melly szent szándékát a néhai gróf úr őnagysága nékünk visitatoroknak a múlt esztendei Visitation is kijelentette vala, de tetszett a mindenható Istennek őnagyságát az elfolyt 1812. esztendő december holnapjában a maga mennyei hajlékában elébb általszóllítani, mintsem hogy az szándékozott kis oratoriumát a kentelki ekklézsiában megépíttethette volna. Ezen dologban a folyó esztendei Visitatio személyesen tisztelvén a néhai méltóságos gróff úrnak méltóságos özvegyét, méltóságos liber báró Wesselényi Susánna asszony őnagyságát Árokallyán Martius 25-dik napján, kérdést tett őnagyságához, hogy mi szándéka volna az építendő oratorium eránt, mellyre azt felelte, hogy néhai méltóságos gróff a templom falainak köveit az árokallyi épületeibe építtette, őnagyságának nem

örökösse, az örökösöket illeti az oratorium megépíttetése, mindazonáltal őnagysága sem mondja, hogy meg nem építtetteti, ha Isten őnagyságát élteti.

1814

11-dik Februarii pap tiszteletes Hertzeg István uram[343]

Ezen reformata eklézsiában négy pár eklézsia tagja vagyon, kik között eddig egyházfi volt Lénárt Márton őkigyelme. Egynéhány esztendőktől fogva pedig egyházfi kötelességének meg nem felelt azon okon, hogy a tiszteletes pappal szüntelen való háborgásban volt, melly őkigyelmek között való háborgás három egymás után következett esztendőnként való Visitation próbáltatott a tiszteletes visitator urak által megcsendesítetni, ajánltatott őkigyelmeknek a keresztyéni türedelemben békességes felebaráti szeretetettel való élet. A tiszteletes pap mindenkor ajánlotta a maga készségét, de Lénárt Márton őkigyelme arra appellált mindannyiszor, hogy őkigyelmének házanépe vagyon, gyermekei nagyok, ha maga személlyében megbékéllenék is, gyermekeit erőszakkal arra nem hajthattya, s arra sem erőltetheti, hogy a tiszteletes papi házban mennyenek isteni tiszteletre, mert ha a nemes ekklézsiának temploma volna, oda minden kénszerítés nélkül elmennének. Erre nézve most egyházfinak tétetett őkigyelme helyében Szabó Farkas.

2. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

3. Az ekklézsia jószágai, erdeje, szőllője, szántóföldjei, szénarétyei az ezen 1814. esztendőbéli conscriptio szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

4.

	rhf.	xr.
a. Ezen ekklézsiában pénzbeli perceptum volt a tavalyi remanentia hf. 35 dr. 29. Tészen.	29	24 ½
Ekklézsia réttye esztendei taxajából	6	40
Summa percepti	36	64 ½
[374] Erogatum:		
a. A parochian egy szalmával fedetett szekérszínre erogáltatik	20	–
b. A papi házban egy fűjtőre	6	–
c. Egy zsellérházra	10	4 ½
Summa erogati	36	4 ½

[343] Nagysajói Prot. 373–374.

Kerlés

1748

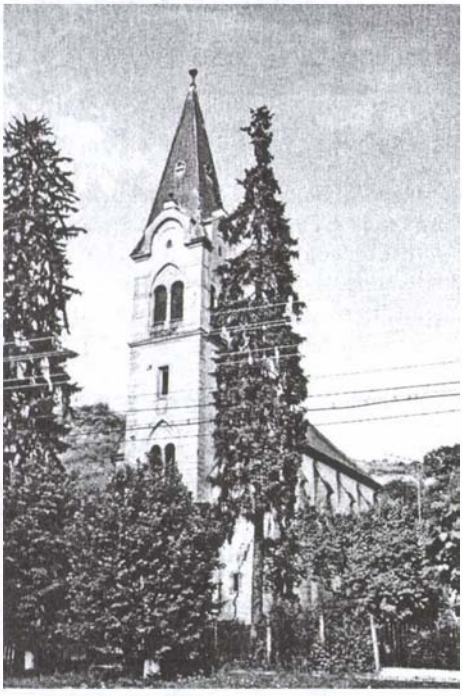
Visitatio in Kerlés die 14 Februarii anno 1748[344]

In welcher Ecclesiae ist gefunden worden der [...] weyst daß [wihr] und Massen ihm durchgang alder hatten wir uns an der Schulen umb welches imponiret worden von der Ehrwürdigen Visitation zu verbeßern, wo nicht, und wird die Baufälligkeit wieder also gefunden werden, sollen sie gestrafft werden nach des Instruction des Consistorii ft. 9.

1766

Visitatio peracta in ecclesia Kerlésiensi tempore reverendi domini Joanni Groser per Andream Czobel venerabilis Capituli NagySajóinesi decanum et suo adjuncto notario hungaro, in praesentia Szász Márton, Fus Tamás, Szőrős Mihály, anno 1766 die 25 Februarii[345]

Lévén a kerlési augustana confession lévő ecclesiaban az akkori oskolamester Veres György idejében illyen difficultas, tudniillik a matrixban vagyon ilyen rendelés, hogy amely házban két vagy három gazdaember lakik, az egyik fizessen egy bért, a második vagy harmadik fizessenek fél bért. De a kerlési ecclesia nem akará magát azon mesteri fizetésre obligálni, azért tetszett a Szent Visitationak ebben ilyen determinatiot tenni, hogy az ecclesia a matrix szerint a mester fizetését megfizesse, ha pedig megfizetni nem akarja, az ezen esztendőben itt a Capitulumban esendő Generalis Visitation comperiálván adják, hogy a matrix szerint nem akarnak a mesternek fizetni.

A kerlési templom

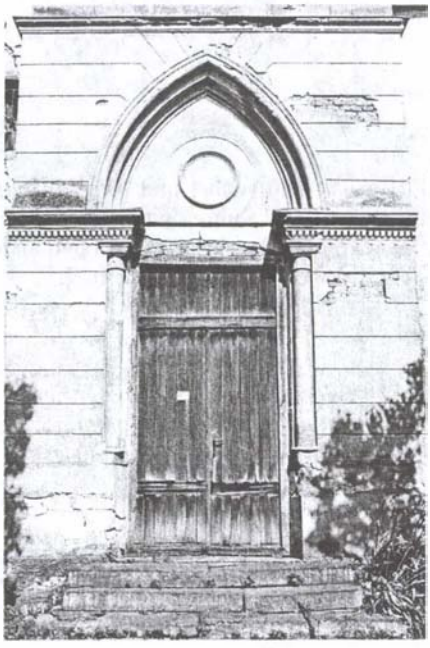
1769

Item eodem anno et die [1769 1ma Martii][346]

A kerlési ecclesiat is visitálván, sem a parochusnak ecclesiaja ellen, sem az ecclesianak papja ellen semmi panaszát nem találta semmi dologban a Szent Visitatio.

---

[344] Nagysajói Prot. 30.
[345] Uo. 51.
[346] Uo. 58.

Bejárat

1771

Eodem die [Anno 1771 27[a] Februarii] Kerlésini concordia pastorem inter et auditores laudari debuit cujus continuationem exoptamus.[347]

1772

Die 29 Februarii ist in Kierieleisen visitiret[348]

Worden alwo viele ruinen derer Zuhörer gefunden, welche Sie aber auffs eheste zu verbeßern versprochen.

1774

Anno 1774 die 2 Junii lévén a Visitatio Kellésen[!][349]

Kívánnya vala tiszteletes loci minister, Binder uram ökegyelme a szénafüben lévő ekklézsia kaszáló hellyének felét olly taxara, mint szokott bírattatni más eclesiasticus fundus is a loci ministerektől, de tetszett a Szent Visitationak azon megnevezett szénafüvet továbbra is az eklézsia dispositiojába perpetuálni, úgyhogy mint eddig, úgy ennekutána is, akár magok közül valónak, akár idegennek adják el minél jobb árral lehet, és jól megtakarítván fordítsák a templom számára.

A több eclesiasticus fundusokat pedig, hogy azon a taxan bírja tiszteletes loci minister uram, mint a matrixban vagyon, és amint bírattattak ennekelőtte, mind az eklézsia meghagyta, mind pedig a Szent Visitatio confirmálta. A templom körül való szorgalmatosságért pedig úgy a közöttük lévő igen szép harmóniáért a szent ekklézsia méltán dicséretet érdemlett.

Johannes Croner venerabilis capituli NagySajóiensis juratus notarius mpr.

1776 január

Visitatio inchoata in ecclesia Kerlésiana 18va Januarii[350]

Ubi optima inter pastorem et ecclesiam concordia observabatur sed ruinae nec dum aedificatae.

---

[347] Nagysajói Prot. 60.
[348] Uo. 62.
[349] Uo. 64.
[350] Uo. 69.

1776 március
Anno 1776 die 26 Martii[351]

Másodízben kénteleníttetett a Szent Visitatio Kerlésen megfordulni az elébbeni Visitation szóval deliberált ruinaknak meg nem építtése miatt. Azért mint hogy az elébbeni Visitatiokon talált ruinakat mostan is hasonló állapotban találta a Szent Visitatio, tehát tetszett a Szent Visitationak az engedetlen nemes ecclesiat három forintig megbüntetni, mellyet in facie sedriae tartozik letenni az említett ecclesia, de interpositiojára egy forintot elengedett a Szent Visitatio, és két forintot in facie nostra letett.

Signatur Kerlésini anno et die supranotatis, per Andream Hegyi constitutum notarium visitationis.

1776 július
Anno 1776 die 4 Julii[352]

Wurden zum drittenmahl die Ruinen in Kerlös angetroffen unangesehen die zweyerstemahl eine Ehrwürdige Visitation ernstliches Vermahnen und Straffen ergangen, so wird jetzt noch zum Überfluß der dritte Tag gesetzt, daß wo fern sie biß auf den dritten Tag nicht werden verbeßert werden, so soll für eine jede ruin 1 Gulden erlegt werden, und vom Sacrament ein jeder Wirth der Ruin aussgeschloßen seyn, sampt der zweyer Gulden erlegung.

Anno et die locoque supranotatis per Johannem Keintzel capituli Nagysajóiensis juratum notarium

1777
Eodem die [1777 22da Januarii] Kerlésre is elmenvén[353]

A loci ministernek absentiaja miatt kötelességét a Szent Visitatio véghez nem vihette, holott pedig bizonyos volt a loci minister a visitatorok odajövetelek-[ben], semmiben hagyván az előrebocsátott cursust, a Szent Visitatio 3 ft. poenalitasra ítélte a loci ministert, melly poenalitast a Visitationak vége lévén, ab officii tartozik decanus uramnak desummálni és visitator társaival felosztani.

Templombelső

[351] Nagysajói Prot. 77.
[352] Uo. 77.
[353] Uo. 75.

1778

Anno 1778 die 16 Martii auf den Abend wurd der Heilige Visitation in Kerlés aufgehalten[354]

Aber auch welch ein Ungehorsam war auch da, um und um war nach ernstlicher Vermahnung der vorigen Jahr kein Zaun verbeßert worden, diesem nach und weil viele queer Zaüne waren, wurde von der Heilige Visitation beschloßen, daß die eheliche Gemein um den Pfarrhoff und Schule die Zaün sampt den 4 Thor biß auf den 15ten Tag solten verfertigen, und wenn casu quo dieselben nicht solten verfertiget seyn, so solte der KirchenVater fl. 12 Straff verfallen. Die queer Zaüne aber sollte sich der Ehrwürdige heiliger als pastor loci selbst machen laßen vor den jetzt angetroffenen Ungehorsam aber wird das Dorff mit 2 rhfl. abgestrafft, die mox et de facto sollen erleget werden.

1779

Eodem [Anno 1779 3^{tia} Martii] Kerlésiana ecclesia visitata[355]

Adattatott fel a Szent Visitationak egy hat holnap alatt született gyermek, melyről az volt az hír, hogy idejére való születése volt, de investigáltatván nem volt idejére való.

1780

Eodem die [Anno 1780 die 27 Januarii] estve Kerlésen is visitálván[356]

A loci minister ellen semmi panasz nem vala, hanem a loci minister a ruinaknak nem restaurálásokért panaszola, melyek miatt gabonájában sok kárt vallott, azért tetszett a Szent Visitationak azokat a refractariusokat poenázni egy-egy forintig, amely végre meg is zálagoltattak.

2do Tanáltattak az ecclesiaban ollyan személyek is, kik vasárnapokon isteni tisztelet alatt táncoltanak, a cathechizálást nem frequentálták, mely illetlen cselekedetekért a gazda, akinek házában táncoltanak, két forinttal, a többi mind egy-egy forinttal büntettetnek.

1781[357]

In Kerlés kam endlich die ehrwürdige Gemeine zusammen, es wurden die Knechte verklagt, die das Verboth des heilige Decanus übertretten und getantzt hatten. Es wurde allso beschloßen daß sie sich entweder in 2 Wochen mit dem heilige Decano vergleichen oder bey größerer Obrigkeit verklagt werden sollen.

---

[354] Nagysajói Prot. 81.
[355] Uo. 83.
[356] Uo. 88.
[357] Uo. 97.

1782

Eodem die [anno 1782 die 30 Januarii] visitatur ecclesia Kerlésiana[358]

Az holott is a loci minister és az hallgatói között szép har[102]monia tapasztaltatott, melyen a Szent Visitatio nagyon örvendett.

1783

Kerlés is visitáltattván eodem die [anno 1783 die 11 Februarii][359]

Sem a tiszteletes loci minister, sem pedig az ecclesia részíről panasz nem hallatott, hanem a ruinak iránt, melyek vadnak nevezetesen a templom körül, kézbeadással kötölezték magakat az ecclesiabeliek, hogy húsvétra megcsinálják, mellyre nézve a visitator atyák is megengedvén az ecclesiabelieknek, ezúttal nem panasztattak.

Ugyanezen ecclesiaban lévén egy bérfizető ember, akinek felesége meghalálazván, csak fél bért akart fizetni a mesternek, de a mester a visitator atyáknak feladván panaszképpen a dolgát, megítéltetett, hogy egész bért fizesse a mesternek.

A kerlési szószék

1784

Visitáltatván a kerlési ecclesia is 19ª Martii anni currentis 1784[360]

Semmi panasz nem adatott a visitatorok eleibe, se a tiszteletes loci minister, se az említett ecclesia részéről, de a Szent Visitatio elég objectumot talált ebben az ecclesiaban is a severa animadversiora, mivel a parochia körül minden kertek in ruina találtattak, melyeknek felépíttetésekre tétetett terminusul az jövő Szent György napja, mely terminusra, ha az observált ruinak fel nem épittetnének, tehát propter neclectum officium sacrum az engedetlen ecclesia ad reddendam rationem a jövő Partialis Synodusra citáltatik, hírt tévén előre a renitensekről a loci minister a venerabilis Capitulum titulatus directorának.

[358] Nagysajói Prot. 101–102.
[359] Uo. 109.
[360] Uo. 117.

1787

Anno eodem [1787] die vero 11ª Februarii a kerlési augustana confession lévő ecclesiat is visitálván Binder Simon uram papságában[361]

A holott a loci minister panaszola a ruinaknak meg nem építtése iránt, melyért ennekelőtte is sok ízben admoniáltattak volt azon ecclesiabeliek, de minden eddig való admonitioja a Szent Visitationak haszontalan volt, azért a Szent Visitatio ezen ecclesiaban lévő differentianak, mind a parochia körül, mind a cinterem körül minden circumstantiaját szükségesnek tartya a külső secularis tiszt uraknak transcribálni.

Sem az ecclesianak a papja ellen, sem a papnak az ecclesiaja ellen nincsen panaszok.

Vagyon ezen ecclesiaban két szőllőcske, annak proventussa 2 ft. Vagyon egy réttye, melynek taxaja esztendőnként 20 mft., vagyon egy szántóföld, melynek esztendei proventussa 2 mft., és vagyon ezen ecclesiaban a fundatiokból ingrediáló 24 mft.

Vagyon még ezen kívül egy föld, melynek taxaja 1 ft., melyet mindeddig bírt a parochus és így tizennyolc esztendőre, minthogy két esztendőben egyszer használta, tartozik 9 forinttal.

Most actu vagyon az ecclesianak pénze 63, mely industrialeból gyűlt.

1789

Anno eodem [1789] et die 14ª Februarii visitáltatott a kerlési evangelica ecclesia is tiszteletes Binder Simon uram papságában[362]

Holott az ecclesiabéli emberek contemnálván a Szent Visitatiot, meg nem jelentenek, csak éppen gróff Bethlen László tiszttartója, Takács Hantzi és az egyházfiú, mely miatt a Szent Visitatio a maga céllyát semmiben is el nem érte.

Sok ruinak vadnak a loci minister parochiaja körül, mely miatt gabonájában sok kárt vallott s minden naponként nagy károkat szenved, mely engedetlenségek a kerlésieknek, hogy titulatus officiolatusnak általadattassanak, determinálta a Szent Visitatio.

Vagyon ollyan difficultas is azon ecclesiaban, hogy a volt mester Czobel Dániel őkegyelme fizetését meg nem fizették, szántóföldét a maga idejében meg nem szántották, bé nem vetették a conventio szerint, melyről azt ítélte a Szent Visitatio, hogy abból következett kárát Czobel Dániel őkegyelmének az ecclesia megfordíttsa.

Vagyon még ollyan difficultas, hogy a volt mester, Czobel Dániel őkegyelme orgonássa praetendállya, hogy harminc véka gabonát fizessen a régi alkalom szerint, de minthogy csak három véka gabonára szállították a mester fizetését, abban a tekintetben a mester is nem akarja a harminc vékát megfizetni, mely controversiat a Visitatio el nem igazíthatott, hanem annak decisiojat halasztya a Szent Partialisra.

Vett az egyházfi pro anno 1787. egy szénarétnek taxajából 25 vonás forintot, a szőllőből vett 4 vonás forintot dr. 72. Pro anno 1788. a szénarétből vett jövedelmet 30 vonás forintot, a szőllőből 13 forint, ezekből költött a pap házára, templomhoz való deszkákra, mesterembernek.

---

[361] Nagysajói Prot. 139.
[362] Uo. 148

1790

Anno eodem die vero 13[a] Februarii visitáltatott a kerlési evangelica ecclesia is[363]

Holott sem az ecclesia papjára, sem a pap ecclesiajára generice nem panaszla, hanem specialiter három emberekre, kik a rájok repartiált parochia körül való kertyeket meg nem csinálták. Kiket is a Visitatio severe admoneált, hogy intra quindenam a kertet megcsinálják, mert másképpen a morositasért vármegye tisztek kezekbe adatnak.

Ezen ecclesia feladván a Visitatio előtt, hogy némelly templom földjeit a loci minister bírja kevés taxa mellett, mellyekért mások többet adnának.

Decisio: Minden templom földjei az ecclesianak birtokába bocsáttatnak, mint templom és parochia ruinainak reparatiojára eleitől fogva conferáltatott földek, hogy plus offerenti adassanak, úgy mindazonáltal, hogy azon földeket fideliter adják ki plus offerenti, percipiálják a taxait, minden esztendőben belőle illendő hellyre erogáljanak, és mindezekről a jövő Visitationak accurate számot adjanak azok, kikre ezen dolog fog bizattatni.

Ezen ecclesianak az ecclesia ládájába actu vagyon készpénze hf. 48. A tavallyi egyházfi, Veber Márton számoltatván, restál hf. 4 dr. 32, adóssága legalis interes mellett vagyon Véber Ádámnál hf. 3, Kocsis Mártonnál hf. 1 dr. 79, András Mihálynál hf. 1, a parochusnál, tiszteletes Binder Simon uramnál hf. 27 dr. 44. In natura pedig tartozik ugyan tiszteletes Binder Simon uram az ecclesianak 36 id est [159] harmichat véka csős törökbúzával, melly szerint ekképpen számot vetvén az ecclesia a Szent Visitatio előtt papjával, Binder Simon urammal, a megírt 27 mf. dr. 44 és 36 véka csős törökbúzán kívül mostanig semmit rajta és tőlle nem praetendál, melly dolog, hogy annál bizonyosabb légyen, az ecclesia tiszteletes Binder Simon uramat quietálja, hogy csak 27 mf. 44 pénzekkel és 36 véka csős törökbúzával tartozik a kerlési evangelica ecclesianak és nem többel ad ad praesens scilicet tempus.

1791

Anno dieque eodem [1791 20 Januarii] a kerlési evangelica ecclesia visitáltatott tiszteletes Binder [168] Simon uram papságában[364]

Holott se az ecclesia, se a pap egymásra semmit se panaszlának.

Ezen ecclesianak tavally volt hf. 48 készpénze az ecclesia ládájába, azolta földekből percipiált annyit, hogy a 48 mf. exurgált hf. 130 dr. 96, a parochusnál ezen kívül vagyon egy esztendei interessével együtt fizetetlen hf. 27 dr. 44. Takáts Mártonnál vagyon adóssága az ecclesianak hf. 2 dr. 22 két esztendei interessével. Takáts Ádámnál hf. 3 dr. 6 hat esztendei interessével. András Mihállynál hf. 1 dr. 2 nyolc esztendei interessével, Kotsis Mártonnál dr. 84. A fellyebb megírt hf. 130 dr. 96 felől azt mondá a Szent Visitatio előtt egyházfi Virasztó Ádám, hogy a templom körül való ruinak reparatiojokra insummálta, de számadása készen nem lévén, most számot nem adhatott. A parochusnál van 36 véka csős törkbúzája az ecclesianak. Egy rétnek taxajával is adós a közelebb múlt esztendőről a parochus az ecclesianak, melly rétért más adott volna 8 forintot, de a parochusnak adta az ecclesia hf. 6 dr. 12.

Ezen ecclesiaba a gyermekes atyák keményen admoneáltattak, hogy gyermekeket az oskolába feljártassák s taníttassák.

Ezen ecclesiaban vagyon egy parázna asszony, uti refertur ab ecclesiae membris, *Takáts Józsefné Elizabeta,*[365] kinek férje is paráznává tette magát, midőn tudva parázna feleségével lakik.

---

[363] Nagysajói Prot. 158–159.

[364] Uo. 167–168.

[365] A nevet később jegyezték be.

1792

Anno, die iisdem [1792 17 Februarii][366]

A kerlési lutherana ecclesia Visitatioján az ecclesia, pap és mester között semmi difficultas a Visitatio eleibe nem jött.

Az egyházfiak készek nem lévén, számot a Visitationak nem adhattak, imponáltatott nékiek, hogy intra quindenam elkészülvén számot adjanak.

1793

Anno dieque iisdem [1793 21 Februarii] a kerlési lutherana ecclesia visitáltatott[367]

És sem az ecclesia, sem a pap s mester között semmi egyenetlenség nem találtatott, és mivel az egyházfiak készen nem lévén, őket a Szent Visitatio nem számoltathatta, imponálván nékiek, hogy intra quindenam elkészüljenek, hogy akkor számot adhassanak.

Templom földjei lévén Kerlésen sok controversia után az ecclesia méne a Szent Visitatio előtt a tiszteletes loci minister, Binder Simon urammal illyen megegyezésre, hogy azon controversiaban levő földeket tovább is a parochus birtokába hadja a régi determinatio szerént, amint a conscriptioban vagyon, hanem a 8^{dik}, 9^{dik} és 10^{dik} numerusok alatt való földeket úgy hadja birtokába az ecclesia a Visitatioval együtt a loci ministernek taxa nélkül, hogy az ablakokat a parochialis házra procurállya, a házakat meszellye, és a Szent Visitatiot minden esztendőben tisztességesen étellel, itallal feltartsa, az ecclesia pedig a visitationis onust minden esztendőnként megadni tartozik.

1795

Ezen esztendőben és napon [1795 4 Februarii] a kerlési augustana ecclesia is megvizsgáltatott tiszteletes Binder Simon uram papságában[368]

Szép egyességet talált a Szent Visitatio ecclesia, pap és mester között.

Egyházfiak Veber Mihály és Virasztó Ádám számot adván ad praesens tempus maradt adós az ecclesianak Veber Mihály hf. 29 dr. 86. Virasztó Ádám hf. 11, a loci minister, tiszteletes Binder Simon uram hf. 35 dr. 60 és 20 véka csős törökbúzával, Véber Mihály egy véka búzával is tartozik az ecclesianak.

1796

Anno, dieque [1796 5ª Martii] iisdem[369]

A kerlési evangelica ecclesia szép egyességben találtatott. Számot most az egyházfiak nem adtak, mivel nem tölt bé idejek. A jövő Visitationak tartoznak számolni. Veber Mihály a 29 mf. dr. 86 pénzt mostani egyházfinak Virasztó Hantzinak kezébe adta. Virasztó Ádámtól is percipiált 9 vonás forintokat. Veber Mihállynál levő egy véka búzából ostyát csináltak.

---

[366] Nagysajói Prot. 173.
[367] Uo. 179.
[368] Uo. 191.
[369] Uo. 196.

1797

Eodem anno et die [1797 5ª Februarii][370]

A kerlési evangelica ecclesiaba ecclesia, pap és mester között szép egyességet talált a Szent Visitatio.

A proventust felvévén és a hellyes erogatumot subtrahálván, marad az ecclesia ládájában hf. 27. A kertek meglehetős állapotba találtattak.

1798

Anno, die iisdem [1798 3ª Februarii][371]

A kerlési evangelica ecclesia, pap és mester között szép csendesség találtatott.

Tavally residuum volt hf. 27, ezen esztendőben perceptum volt hf. 74, summa 101. Mellyet mind a cinterem renovatiojára, orgona igazítására, az ecclesia szőlőjébe szükséges karók vásárlására költöttek. Nullum residuum.

1799

Anno detto, die detto [1799 5ª Martii][372]

Ezen evangelica ecclesiat a Szent Visitatio papjával, tiszteletes Binder Simon urammal szép egyességben találta. A kertek és kapuk eránt panaszla a pap, hogy rosszak, de úgy tapasztalta a Szent Visitatio, hogy a pap incuriaja miatt is vagyon a defectus, mellyre nézve a communitasnak vagy ecclesianak, hogy a defectusokat megigazítsa, a parochusnak pedig, hogy conserválja, serio imponáltatott.

Percipiált az ecclesia de anno 1798 ad praesens tempus mf. 42. dr. 84. Költött ebből templom s parochiara mf. 19. dr. 56. Remanent mf. 23. dr. 28.

1801

Anno detto, die detto [1801 20ª Februarii][373]

Ezen evangelica ecclesia papjával tiszteletes Binder Simon urammal és a scholae rectorral egyességbe lévén, a perceptumát s erogatumát revideálta meg a Szent Visitatio s úgy találta, hogy a perceptumot szükséges hellyekre erogálta. Semmi supermanentia nincsen.

---

[370] Nagysajói Prot. 200.
[371] Uo. 206.
[372] Uo. 209.
[373] Uo. 218.

1802

Anno detto, die detto [1802 2ª Aprilis][374]

Kerlési ecclesia békességben lévén, perceptuma de anno 1801 volt mf. 32 dr. 34. Költöttek szükséges hellyekre mf. 16 dr. 32. Marad mf. 16 dr. 2. A papnál 4 véka csős törökbúza.

1804

Anno detto, die detto [1804 die 15ª Martii] visitáltatott[375]

Holott semmi difficultas nem találtatott.

Vagyon ennek az ecclesianak actu pénze mf. 36 dr. 18, bora veder 19, a papnál 4 véka csős törökbúzája, mellyekről a jövő Visitationak tartozik számolni.

1805

Anno, dieque detto [1805 die 16ª Martii][376]

Semmi panasz pap, mester és ecclesia között nem volt. Számot az egyházfiak nem adhattak, mivel idejek még ki nem tölt, hanem a közelebb jövő esztendőben kitelvén idejek, a jövő Visitation két esztendőről tartoznak számot adni.

1807

1807-ben Martiusnak 1-só napján a kerlési evangelica eklézsia visitáltatván tiszteletes Binder Simeon uram papságában[377]

Kinek hivataljának folytatása felől hallgatói semmit se panaszolának, úgy az oskolamester ellen sem, aki mind a templomban, mind az oskolában szorgalmatoson folytatja rectori hivatalát, tanítvánnyi a Visitatio előtt szép speciment mutattak.

Fontes proventuum:

Vagyon a szénafűben egy minden esztendőben kaszálható hely, profert cur. circiter 10.

Vagyon egy rét a falun fellyül, profert foeni circiter cur. 4.

Vagyon két darab szőllője, középterméskor hoz 9 veder bort.

Pénz perceptum:	fh.	dr.
A szénafűbéli kaszálónak füvét eladván, percipiált	38	37
A falun felyül való rétnek is a füvét eladván, lett perceptum	4	8
A két szőllőből termett bort eladván, jött	68	–
Summa percepti	110	45
Szükséges és elkerülhetetlen hellyekre, melyről az egyházfiú Szász Márton hitelesen doceált az eklézsia és Visitatio előtt, elkölt	67	5

[374] Nagysajói Prot. 220.
[375] Uo. 223.
[376] Uo. 227
[377] Uo. 242.

1808

Azon esztendőben [1808] Februariusnak 15-én visitáltatott a kerlési lutherana ecclesia, azhol a loci minister tiszteletes Binder Simon uram az hallgatóival szép egyességben lenni találtatott[378]

Az oskolamesterre, Greiyer Mihály ökegyelmére is hallgatói nem panaszlának, az oskolát jól igazgatja, a gyermekeket jól tanítja, kik megpróbáltatván a Visitatio előtt a mester szorgalmatosságának szép jelét mutatták.

A szent edények a régi matricula szerént megvagynak.

[262] Számolván az hütös egyházfiú Szász Márton az ecclesia jövedelméről

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
a. 1807-béli Visitation remanentia volt	43	40
b. A szénafüben lévő kaszálónak feliből eladván füvét, percipiált	20	40
c. Az eklézsia majorságborából percipiált	71	44
d. Dézsmabúza jött bé metr. 2, dézsma törökbúza csőül metr. 22		
Summa percepti	135	24
Pénz erogatum:		
A templom és a parochialis házok közül megkívántató szükségekre elkölt	74	12
Maradott, mellyről az idei proventussal együtt tartozik Szász Márton hitelesen számolni az jövő Visitatio előtt	61	12

1809

Ezen 1809. esztendőben a kerlési evangelica eklézsiának megvizsgáltatása volt Februariusnak 14-én tiszteletes Binder Simon uram papságában[379]

Akiről az hallgatói semmit se panaszolának, maga se azok eránt egyebet, hanem hogy a borbéli fizetése a múlt 1808. esztendőről még restantiaban lévén, vedrét 8 poltrájával akarják az hallgatók kifizetni, de ezen dologról az hallgatók a tiszteletes pappal a Visitatio előtt úgy complanálának, hogy várja el a jövő szüretig, és akkor in natura ezen restantiat is becsülettel megfizetik.

Az oskolamesternek Grájer Mihálynak is életéről, erkölcséről, a gyermekek tanításában való szorgalmatosságáról és egyéb mesteri hivatalának folytatásáról nincsen semmi panasz, az oskolában járó gyermekek a Visitatio előtt megpróbáltatván, jól tanítani tapasztaltatott, maga az írt becsületes oskolamester se panaszla hallgatóira semmit is.

Botránkoztató személyek nincsenek.

Szántóföldei, szénacsináló hellyei és szőllőhellyei a régi matricula szerént megvagynak.

Számolván az hütös egyházfiú Szász Márton:

Perceptumai voltak:	fh.	dr.
a. Az 1808-béli Visitation remanentia volt	61	12
b. A két darab szénacsináló helynek füvéből	59	16
Summa percepti	120	28
[272] Erogatumai:		
A papi házban kemencét csináltatott	3	–

[378] Nagysajói Prot. 261–262.

[379] Uo. 271–272.

Perceptumai voltak:	fh.	dr.
A palánkkerthez deszkákat és sasfákat vett	12	–
A templomhoz, parochialis házokhoz megkívántató szükséges hellyekre elkölt	17	–
In summa esztendőn által elkölt	32	–
Summa remanentiae	88	28

Nota bene: A két véka restans búza elment oblatumra. Az 22 véka törökbúza megvan in natura az egyházfiúnál.

1810

A helvétiai és augustai vallásokat követő N[agy]Sajói papi kerületben elkezdetvén a Szent Visitatio az 1810. esztendőben, a Szent Kerület dekánnya tiszteletes tudós Hertzeg István és ordinarius notariussai tiszteletes Czobel András és Szabó András uraimék által és folytatott e következendő renddel Kerlésen.

1° Ezen esztendőben Januariusnak 13-dik napján visitáltatott az ide való lutherana ekklézsia tiszteletes Binder Simon atyánkfia papságában, jelenlévén a Szent Visitation öregebb egyházfi Szász Márton, ifjabb egyházfi Szőröss Michel, ekklézsiabéli öregek: 1. Virasztó Hantzi, 2. Szőröss Mihály, 3. Vánta Hantzi, 4. András Michel, 5. Virrasztó Michel, 6. Hegedűs Mertyi, 7. Kávé Mertyi[380]

Kik egyenlő akarattal tevének illyen declaratiot tiszteletes Binder Simon uramról: Nékünk a tiszteletes papunk hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos taníttásáról, az oskolára és az ekklézsia javairól vigyázatról semmi panaszunk nincsen, mert ezeket öregségéhez képpest híven telyesítti, de másfelőll nem eshetik egy keresztelés, esketés, temetés, hogy nékünk tiszteletes uram szemünkre ne vetné, hogy köztünk el nem élhet, meghal éhel, mivel a bérit ki nem adjuk, holott mi amit őkegyelmének megígértünk, azt amikor az Isten áldását adja nékünk, becsülettel béfizettyük, most vagy két esztendőktől fogva borunk nem volt, avval nem fizethettünk, az illyen esztendőkre nézve pedig ollyan eggyezésre léptünk vala tiszteletes urammal, hogy mikor tellyességgel borunk nincsen, akkor nyolc poltrájával fizessük vedrét. Az elmúlt esztendőben a tiszteletes Szent Visitatio előtt arra kötelezték magunkat, hogy ebben az esztendőben, ha az Isten bort ád, azzal fizettyük bé a tavalyi restantiat is, de az idén sem volt semmi termésünk. Mi több esztendőkre nem kötelezhetjük magunkat, hanem a tiszteletes urammal kötett eggyezésünk szerént őkegyelmének nyolc poltrájával kifizettyük, mellyel kínáltuk is, de nem vette fel.

Ezen feladásokra az ekklézsiabélieknek felel tiszteletes Binder Simon uram ekképpen: Én nem tudok arról az eggyezésünkről semmit, hogy én 8 poltrára engedtem volna egy veder bort, [282] az ekklézsiabéliek azt mondák, hogy írásban vagyon az ekklézsia ládájában azon eggyezések, megkerestetvén, nem találtatott.

Decisio: Tiszteletes loci minister Binder Simon uram Capitulum matrixa tartása ellen a maga tetemes kárára eggyügyű eggyezésre lépett hallgatóival, (mellyet minthogy az eggyezőlevél nem találtatott, hallgatói közzül az öregebbek hitekkel is készek lettek volna megerősíteni) ezen előre következett vigyázatlanságból esett kárát szenvedje (quisqae suae fortunae est faber), az ekklézsia pedig 8 napok alatt fizesse meg az eggyezés szerént a tiszteletes atyafinak restans bérit, de ezentúl semmi szín alatt az ekklézsia magát ezen eggye-

[380] Nagysajói Prot. 281–282.

zéshez ne kösse, hanem mikor az Isten a borbéli áldást megvonnya, azon helységben, vagy a szomszéd közelebb valóban szüreti középárrát vévén, aszerént fizessen, határoztatott.

Kezességet vállala magára méltóságos gróff Bethlen Elek úr dominalis bírája Virrasztó Hantzi, hogy nyolc napok alatt felhajtatja.

2do A becsületes oskolamester nem volt otthon.

3[io] A maricula eggyez az impopulationis tabellaban béírt számmal.

4to Botránkoztatók nincsenek.

5to Az úrasztalára tartozó jók a régi matricula szerént megvagynak.

6to Szántóföldei, szénarétyei, szőllőhellyei az 1754. esztendőben május 28-án készült matrix szerént megvagynak.

7mo Számolván a hütes egyházfi Szász Márton az ekklézsiai jövedelméről,

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. 1809-béli Visitation remanentia volt	88	28
b. Az ekklézsia két darab rétye kaszálófüvéből taxa jött	38	76
c. Az 1808. esztendőben transferált 22 véka csős dézsma törökbúzából 20 véka elcsépeltetvén szeme lett 7 véka, eladatott 7 forintokon, percipiálta ennek árrát Nota bene: Transferáltatik csőül 2 véka a jövő számadásra.	8	40
d. Az ekklézsia majorságborából 1809. esztendőben	15	–
Dézsma búzát percipiált 1 kalangya 6 kévét, törökbúzát csőül két vékát, transferáltatik a jövő számadásra.		
Summa	150	44
Erogatumai:		
a. Templom zsendelyezésére s egyébb szükséges és jónak találtatott hellyekre költett	101	08
Ez kivonatván a perceptumból, remanentiae summa	49	36

1812

Kerlésen 24-dik Februarii ezen evangelica lutherana ekklézsiában[381]

A tiszteletes pap Binder Simon uramot és becsületes oskolamestert Tellman Sámuel őkigyelmét méltóságos bethleni gróff Bethlen Lajos úr őnagysága, az ekklézsiával (a venerabile Capitulum helybenhagyása ellen) ineált cserecontractus mellett az ekklézsiai telkekről kiköltöztetvén, az őnagysága által adott telkeken találta a tiszteletes papot a cserecontractusban megnevezett telken, a becsületes oskolamestert pedig a falu alsó végin a méltóságos gróff úrnak egy emberének hátulsó házában. A tiszteletes pap újj szállásán megállván a Szent Visitatio, folytatta hivatalát eképpen.

1° Egybegyűlvén az ekklézsia, hitesek választottak és bé is eskedtettek az ekklézsia hívségire, úgymint: Virrasztó János, Milla Mihály, Véber György, Véber Mihály, Lang János, Szász Márton és Virrasztó György.

2do Kiktől a tiszteletes pap eránt a Canonok utasítása szerént tett értekezésekre lett feleletekből: a tiszteletes pap vénségéhez képest hivatalát híven folytattya.

3[tio] A becsületes oskolamester bépanaszoltaték Virrasztó Mihály által, hogy némelly heteken kimégyen vadászni, hétfőn és szombaton kerül haza, az oskolában járó gyermekek (míg a mostani cantort nem fogadta) felmentek az oskolába és sokszor megesett, hogy nem volt kinek leckét mondjanak, melly panaszt megbizonyította az oskolai gyermekek tudat-

[381] Nagysajói Prot. 325–326.

lanságok, mert 14 fiú és 5 leány gyermekek közzül betűket jól esmérő 5 találtatott, syllabizans egy sem. Efellett bépanaszoltaték az oskolamester evvel is, hogy egy szegény oláhnénak a kutyáját, azért, hogy őtet, mikor templomban ment, ugotta, a falu között meglőtte. Ezen hibáit a becsületes oskolamester bévehetőképpen menteni nem tudván, vagy a Szent Visitatiohoz kimutatott contemptusból nem akarván menteni, ezen hibájihoz az is hozzájárulván a tiszteletes pap feladása szerént, hogy az éneklő Pataki Jánost feltiltotta a templombéli papi szolgálattól az erőtelen pap bosszontására, mellyet úgy lenni az ekklézsia a tiszteletes pap mellett bizonyított, egyedül mindenekben Virrasztó János a becsületes oskolamesternek segítségére láttatván lenni. Melly hármas hibájiért (csak egyikért is azok közzül) az oskolamesteri hivatalában az ekklézsiai Canonok 80. punctuma szerént fel kellett volna függesztetni, de méltó tekintetben vétetvén az ekklézsiának szenvedése és az őkigyelme éretlensége, annyival inkább, hogy többször a méltó panaszra okot nem szolgáltatott, most szorossan megintetik és 3 mf. megbüntettetik, és az oláhnéval a kutyáért megbékélleni kötelezik.

[326] 4to Botránkoztatók nincsenek.

5to Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

6. Az ekklézsia szántóföldei, szénaréttyei az 1754. esztendőbéli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

7. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	49	36
b. Perselyből	1	14
c. Ekklézsia majorságborából in anno 1810 et 1811	412	20
d. Két kaszálórét esztendei taxajából	187	32
e. Ekklézsia búzájából és zabjából	35	52
f. Ekklézsia szilvássából	12	–
g. Ajándékból	2	40
h. Interesből	18	–
Summa	717	94
Erogatum anno 1810 et 1811:		
a. A temetőbéli szín építésire	316	40
b. Parochia és oskolaház reparatiojára	28	74
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	96
Summa	348	10
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	369	84

Mely tészen rhf. 308 xr. 12, váltópénzben tészen rhf. 61 xr. 38 2/5. E lészen remanentia rhf. 61 xr. 38 2/5.

Post scriptum: Az oskolamestertől meglőtt kutyáért panaszló oláhnénak neve Ravéka.

1813

Kerlésen 26-dik és 27-dik Martiusban pap tiszteletes Binder Simon uram, oskolamester Czobel Márton, egyházfi Szász Márton, ekklézsia hitessi Wirrasztó Hantzi, Milla Mihály, Wéber György, Véber Mihály és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[382]

1. A tiszteletes pap és becsületes oskolamester ellen nincsen semmi panasz, őkigyelmeknek sincsen semmi panaszok.

2. Botránkoztatók nincsenek.

3. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

4. Az ekklézsia szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754-béli matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak. Jószágai pedig a venerabile Capitulum helybenhagyása ellen kötött contractusnál fogva felcseréltettek. Melly contractus arra tett határozással s a tiszteletes Visitatio mozgatásaival eggyütt szóról-szóra improtocoláltatik.

A contractus így vagyon: Alább írtak adjuk [355] tudtára és örök emlékezetére mindeneknek, akiknek illik, ezen levelünk rendiben, hogy e follyó 1811-dik esztendőben december holnap 11-dik napján nemes Doboka vármegye alsó kerületében, Kerlésen bethleni méltóságos gróff Bethlen Lajos úr őnagysága méltóságos udvarában lévén, jelen vala mielőttünk egyfelől tisztelt méltóságos gróff Bethlen Lajos úr, másfelőll pedig a kerlési evangelicus rész hallgatók előkelői, úgymint egyházfi Szász Mertyi, nemkülönben Virrasztó Hantzi, Szörös Milla Gyirkó, Szörös Milla Michel, Sánta Hantzi, Szörös Takáts Michel, Virrasztó Michel, Takáts Gyirkó, András Mertyi és Virrasztó Gyirkó. Amidőn mindkét részről jelenték s nevezetesen az egyik, az evangelica kerlési egész ekklézsia egyezett akaratjából, hogy lévén az írt ekklézsiának a tisztelt gróff úr őnagysága kerlési curiaja s nevezetesebben a csűrkert alatt örökös parochialis fundussa, mellyen actu az evangelicus pap és oskolamester házai vagynak, úgy a harangláb is egy oldalos szoross, s aszerént az írt papnak és oskolamester commoditasokon kívüll, ellenben pedig a tisztelt gróff úr őnagyságának azon parochialis fundus néműnémű commoditasában esik, tehát a tisztelt gróff úr őnagysága és a kerlési evangelicus részhallgatók tevék az következendő örökös megmásolhatatlan cserét: Hogy a tisztelt gróff úr őnagysága a megírt parochialis fundusért örökös parochialis fundusul adja azon eddigvaló colonicalis belső telkét, melly vagyon Kerlésen a Szász utza derekában, a hegy felőll való soron, egyfelől Milla Michel, másfelől pedig Szörös Gyirkó méltóságos gróff bethleni Bethlen Elek úr őnagysága colonussai colonicalis telkek szomszédjában és amellyen ma a tisztelt méltóságos gróff Bethlen Lajos úr őnagysága Sánta Hantzi nevezetű colonussa lakik, melly telket a tisztelt gróff úr, az evangelica kerlési ekklézsia és azon rész pap nagyobb comoditassára azon részhallgatók kívánsága szerént cserében által is ada, olly alkalom mellett, hogy nevezett Sánta Hantzi circumvicinált belső telkén mostan lévő minden épületei, úgymint háza pitvarával, kamaráival, színnyivel, pajtáival, csűrével, óljaival, egyszóval minden találtató épülettyeivel a szász vagy evangelica ekklézsiának és papnak maradjanak.

Az eddig volt, de már elcserélt parochialis fundusról a szász ekklézsia a haranglábot, oskolamester lakóházát, [356] deszkapalánk kertyeit sasfáival eggyütt in ferventi elhordja, elhordassa, csupán csak a papi ház az azzal egy fedél alatt lévőkkel, csűr és pajtája maradjon a gróff úr őnagyságának, és mivel a volt parochialis ház zsendelyfedél alatt lévén, címeresebb és többet is érő az érette cserében ment paraszthéznál, tehát a tisztelt gróff úr őnagysága az evangelica szász ekklézsiának építésre pénzül 200 azaz kétszáz rhénes forintokat adjon váltócédulákban, ezen kívüll pedig 36 azaz harminchat marosi tutajfenyő gerendákat, úgy nemkülömben kerlési határbeli Brében nevezetű erdejéből 10 azaz tíz, úgy a bödöni erdejéből is 10 azaz tíz szál épületre való tölgyfákat, mellyeket a kerlési evangelica ekklézsia

[382] Nagysajói Prot. 354–358.

maga vágjon, vágasson és el is hordasson, valamint az adott fenyő-tutajgerendákat is SzászRégenből.

Melly illyetén, a megírt módon lett örökös csere egyezésről a contractus felek, úgymint tisztelt méltóságos gróff bethleni Bethlen Lajos úr, úgy kerlési evangelicus részhallgatók (minekutánna nékünk is, egymásnak is jobb-jobb kezeket béadták volna) kívánságára adjuk jövendőbéli bizonyságul ezen tulajdon kezünk allírása és szokott pecsétünk alatt igaz hitünk szerént költ levelünket a fennebb írt esztendőben napon és helyen.

Szentgellitzei T. Mihály mpr.
nemes Doboka vármegyének hites szolgabírája
Bujti Sámuel mpr.
nemes Doboka vármegye hites assessora

Az helvétziai és augustai vallásokat követő NagySajói papi kerületnek Nemes Doboka vármegye alsó kerületében Árokallyán 1812. esztendőben Januarius 7. napján tartott rend szerént való törvényes gyűlésben ezen csere contractus praesentáltatván evangelicus egyházfi Szász Mertyi által, tétetett reája ez a határozás:

1. Az ekklézsiabéli emberek közzül az előkelőbbek azt adták cserébe, amiben szabad disponendi facultassok nincsen.
2. Immunitas alatt lévő papi és mesteri telkeket cserélnek fel colonicalis sessioval törvényes oculatio és felsőbb elöljárókhoz tett jelentés s engedelemnyerés nélkül.
3. A törvényesen esett dimensionak a contractusban való béírása és a méltóságos cambiens gróff úrnak evictioja vállalása nélkül.
4. Az ekklézsiának idővel következhető nagy romlására, mint hogy ezen cserénél fogva a templomnak is változtatódni kellene, amellyre fundussa a nemes ekklézsiának tellyességgel elegendő nincsen.

Az írt fogyatkozásokra nézve ezen cserecontractust, mivel a méltóságos Supremum Consistorium rendelésénél fogva is confirmálnunk nem lehet, tehát erőtelenné tesszük, de a maga úttyán lejendő mindenekben aequivalens cseréről készített contractust a méltóságos possessoratus megegyezésével nem ellenzük.

[357] Költ Árokallyán a fenn írt esztendőben és napon a NagySajói papi gyűlés rend szerént való székén.

Kiadta Szabó András mtk. ordinarius notarius.

Egyházfi Szász Mertyi megszólíttatott a Visitatio által, hogy miért nem tett eleget a Partialis Szék határozásának, s addig az ekklézsiai telkekről a papot és mestert mi okon engedték megváltoztatni, míg a Partialis Szék határozása szerént való törvényes mindenekben aequivalens cseréről szólló contractus nem készíttetett, azt adá fel maga mentségére, hogy ő a Partialis Szék határozását közlötte a méltóságos cambiens gróff úr praefectussával, Simon Sámuel úrral, és protestált is, hogy addig a pap és mester ne változtassanak (a dolog álljon helyt), míg a Supremum Consistorium előtt útba igazodnak, de a méltóságos gróff cambiens Bethlen Lajos úrnak kerlési udvabírája, Vajda László uram protestatiojáért a papi házban pofon verte és erőhatalommal a papot háza népével eggyütt kirakottotta, az oskolamesteri házat széllyel hányotta, eszerént kéntelenek voltak a kötött contractus mellé állani.

Visitatio határozása: Egyházfi Szász Mertyi a contractusban írt előkellőbb ekklézsia tagjaival eggyütt kétszeresen hibáztak:

1. Abban, hogy az ekklézsia jószágain magokat tették többeknek, meg nem gondolván, hogy határok közé vagynak szorítva.
2. Abban, hogyha a partialisi határozásnak eleget nem tehetett s tehettek az erőhatalom miatt, akkor mindjárt miért nem közlötte az erőszaktételt az egyházi tisztviselőkkel, melly kettős hibájáért 24 ~ huszonnégy mf., vagy 12 pálcaütés elszenvedésére méltónak ítéltetett.

Ennek legottan végben vitetendő executiojára a Visitatio a falusbírót akarta felvenni, de a méltóságos gróff Bethlen Lajos úr őnagysága kerlési udvarbírója Vajda László uram (arról a részről való lévén) a falusbírót az udvarban megtartóztotta és a Visitatio eleibe nem bocsátotta, a Visitatio írásbeli requisitiojára szóval azt felelte a cantor által, hogy mondja meg a tiszteletes visitator uraiméknak, hogy ő a falusbírót le nem bocsáttya, végyen a Visitatio a gróff Bethlen Elek úr őnagysága részén lévő hites polgárok közzül akárkit fel és azzal dolgait igazíttsa. Ezek közzül is senkit elé nem kaphatván a Szent Visitatio, itt megállott a dolog tovább való mozgatásában az egyházfihoz intézett illyen ajánlása mellett, [358] hogy 15-öd napok alatt a mindenekben aequivalens cseréről szólló contractust a partialisi határozás szerént elkészíttesse.

5. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	rhf.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt	61	38 1/5
b. Perselyből	–	48
c. Ekklézsia kaszállójából	50	–
d. Ekklézsia szántóföldjei esztendei taxajából	7	–
e. Ekklézsia törökbúzájából és búzájából	4	–
f. Ekklézsia borából	43	–
Summa	166	26 1/5
Erogatum:		
a. Templombéli szükségekre	13	42
b. Parochiara	12	9
c. Oskolaházra	32	46
d. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	5	42
Summa	64	19
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	102	7 1/5

1814

Februarius 8-án 1814. esztendőben kezdetett el a Visitatio Kerlésen tiszteletes tudós dékány Hertzeg István és tiszteletes notarius Szabó András uraimék által s follytatott az ezután megírt mód szerént Kerlésen

1mo Pap tiszteletes Binder Simon atyánkfia, becsületes oskolamester Tzobel Márton, egyházfi Szász Márton, ekklézsia hütössei Virasztó Gyirkó, Takáts Mihály, Takáts Gyirkó, Virasztó Michel s több ekklézsia tagjai jelenlétekben, kiknek a Canonok utasítások szerént a kérdésekre tett feleletekből[383]

2do A tiszteletes pap öregsége miatt hivatalát gyengén follytathatja, de amennyire erőtlensége megengedi szolgálatyában hív, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára, s az eklézsia javairól való vigyázásról dicsértetik.

3tio A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz, az oskola florens és dicsértetik.

4to A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből felladatik, hogy az eklézsia tagjai közönségesen a lefolyt 1813. esztendőről, minden háztartó gazda két-két veder bor

[383] Nagysajói Prot. 367–370.

bérével adóss. Lett illyen eggyezés a tiszteletes pap és az eklézsia között: Hogy az ezen follyó 1814. esztendőben esendő szüretkor a remanens két veder bort in natura fizetik az eklézsia tagjai a tiszte[368]letes papnak, ha Isten borbéli áldást ád, az ellenkező esetben forensi praetio.

5to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nincsen semmi panassza.

6to Botránkoztatók nincsenek.

7mo Az úrasztalához tartozó jók az 1814-ben Februarius 8-án véghez vitt conscriptio szerént megvagynak.

8vo Az eklézsia jószágai az elmúlt 1813. esztendei Visitatio megjegyzései szerént megegyezés nélkül gróff Bethlen Lajos úr őnagysága által egy colonicalis sessiojával fellcseréltettek, mellyen ma actu lakik a fungens parochus és oskolamester, holott a múlt 1813. esztendei Visitatio conclusumába imponáltatott egyházfi Szász Mertyinek, hogy a méltóságos gróff úrral az árakallyai 1812. esztendőben Januarius 7. napján költ és a cseréről szólló contractus utolsó lapjára felírt partialisi határozás szerént a mindenekben aequivalens cseréről szólló contractust 15-öd napok alatt készíttesse el. Megszólíttattván most egyházfi Szász Mertyi, a maga legitimatiojára bémutatta a Partialis által contramandált contractust, mellynek hátulsó lapja alsó felén (a contractus egy árkusra lévén írva közepén kettéhasítva) illyen írás van gróff Bethlen Lajos úr őnagyságának a maga subscriptioja alatt: Fogadatlan procurator[369]nak, hogy mivel fizetnek, a tiszteletes papi gyűlés jól tudja, és ahhoz tartsa magát s határozást nem tehettek, mert senki reá nem kérte pap uraimékat. G[róf] Bethlen Lajos.

Nota bene: Szántófölgyei, szánarétyei, szőllője az ezen 1814. esztendőbéli conscriptio szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

Jövedelemre való kútfejei:

Vagyon a szénafűben egy minden esztendőben kaszálható helly, profert foeni cur. ...[384]

Vagyon egy rét a falun felyül, mely minden másadik esztendőben használható, profert foeni cur. ...[385]

Vagyon két darabb szőllője, középterméskor hoz 9 veder bort.

Számolván az hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltak ezek:	rhf.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt	102	7 ½
b. A szénafűbeli rét 1813. és 1814. esztendei előre fizetett taxajában pro anno 1813	110	–
c. A falun fejül lévő kis rét taxajában pro anno 1813	8	–
d. Gróff Bethlen Lajos úrtól a csere bonificatiojában ígért 200 rénes forintból	100	–
Summa	320	7 ½
Erogatumai:		
a. Az újj papi házra és haranglábra	325	44
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	7	14
[370] Summa	332	58

Jegyzés: Minthogy a méltóságos FőConsistoriumnak 1806-ban emanált rendelése az eklézsia tagjai által nem observáltatott, sőt az árakollyi Partialis suscitatoriumai is arra nem indíthatták őket, hogy a méltóságos FőConsistorium rendeléseinek eleget tégyenek, tehát az újjonnan épülendő papi és oskolai házakra, úgy a hellyéről elmozdíttatott haranglábra tett

[384] A szám helye ki van hagyva.

[385] A szám helye ki van hagyva.

költség minden ok nélkül való, (mivel a régi papi és mesteri házak jók és még renovatiot nem kívánók valának, úgy a harangláb is még bizonyos ideig fennállhatott volna újjítás nélkül) a gróff Bethlen Lajos úr őnagysága általadott 100 ~ száz rhf. fejül, melly 225 rhf. 44 xr-kre mégyend a contractusban béírt eklézsia tagjai által az eklézsiának megfordítatni határozta a Szent Visitatio, még pedig úgy, hogy a die visitationis a 225 rhf. és 44 xr. legalis interesse curráljon és a jövő esztendei Visitation az egyházfi a 225 rhf. és 44 xr-ról tanquam de percepta legalis interessével edgyütt számoljon. A perceptumon fejül haladott 12 rhf. és 50 ½ xr erogatum is a fenn írt eklézsia tagjai által pótoltassék ki.

Nagysajó (lutheránus)

1745 január

Deliberatum in Schogen. In der schogner Ecclesie ist:

I. Ein Mann, welcher wider verrenckungen das vergebliche und wider das II. Gebot lauffende sündliche Rathen (in cantation) gebrauchet. Diesem ist nebst ernstlicher Vermahnung davon abzustehen, vi Canonis die Straffe fl. 4. angedeutet, so er es künftig nicht unterlaßen will. II. Denen Sacraments verächtern deren einige hier auch seyn, so sie es künftig versäumen oder zu lang aufschieben werden, diese Straffe angesaget, nehmlich das erstmal fl. 1., secundo 2 fl., tertio 3 fl., letztlich, so jimand unverbeßerlich ist, soll in seinem Tode ein Eselsbegräbniß haben. III. Nach Inhalt der Matricul und Protocol ist ein jeder eine Fuhre Holtz dem heilige Pastori [...] wornach sich künftig zuverhalten welche es biß [...] gemacht. IV. Woferne diejenige Kinder, welche angeg[...] worden, solche Michael Schneider daß sie ihren Vater N. N. schmächen, schelten u[...]gen, künftig nach Erforderung des. IV.[!] Gebots nicht benten Ehren halten werden, sollen laut Articuli mit dem Stein [...] gestraffet werden, oder sich davon mit fl. 10. erkauffen.

Sit finimus, laus Deo, visitationem Michael Keßel decanus, Johannes Herrmann, Johannes Váły et Michael Jungck.

1745 november

In Nomine Sacrosanctae Trinitatis Auspicatur Sanctam Visitationem praeclarus ac reverendus vir Johannes Herrmann venerabilis Capituli N[agy]Sajóensi decanus, cum adjunctis sibi binis notariis juratis, videlicet reverendo domino Johanne Váły hungaro et Michaele Jungck saxone anno 1745 die 16 Novembris et sequentibus[386]

Deliberatum Sanctae Visitationis Celebratum in N[agy]Sajó anno 1745 die 15 Novembris világoson constál a Szent Visitatio előtt, mind Jáger Mártonnak Isten ellen való káromkodása, száma nélkül való, mind pedig feleségének, Tótt Katának férje ellen ollyan tilalmas és törvény ellen való kiáltási, mellyek ha megbizonyíttatnának, okvetetlen a Szent Visitatiotúl külső magistratus kezében adjudicáltatnék, de mivel Tótt Kata ezeket férje gyermeki ellen való haragjából és bosszúságából szólótta, per hoc tetszett a Szent Visitationak: 1. A férjét, Jáger Mártont feleségével együtt articularis poenan ~ a tizenharmadfél forintokra elmarasztalni. 2. Gyermekeit pedig Jáger Mártonnak, mint veszekedésnek okait, úgy meginteni, hogy többé mostohaanyokat ne gyalázzák, bosszúságra ne indítsák, különben ha a Szent Visitatio többé vagy Jáger Mártontúl, vagy feleségétől ollyan káromkodásokat és gyaláztatásokat fog hallani, tehát mindketten külső magistratus kezébe adattatnak. Ha pedig gyermekei is mostohaanyokat bosszúsággal illetik, kalodabéli méltó büntetéseket fogják elvenni a Szent Visitatiotúl. Mivel pedig tiszteletes minister atyánkfiának fizetése ellen is panasza vagyon, azért reggelig őkegyelme vagy [...][387]

[386] Nagysajói Prot. 21.

[387] Itt megszakad a szöveg.

1748

Visitatio in N[agy]Sajó die 8 Februarii anno 1748[388]

Es ist erfunden worden, allda das sich zu getragen hatt bey Verakerung des Habst samens dem Ehrwürdigen Heilige, daß einige sich ihrer Selbst Authorität bedienet gegen dem Ehrwürdigen Heilige keine Liebe gezeiget den Kirchen Lüttern auch ungehorsam gewesen und vom Land fortgefahren das Er den Samen nicht gäntzlich verseen können, sonder nach Haußе bringen müßen der Ehrwürdige Heilige und zwar mit seiner eigener Fuhr. Darumb hat die Ehrwürdige Visitation beschloßen die da fortgefahren sind vom Lande daß die Samen nicht ist können verseet werden zu bestraffen einen jeden absonderlich P. Heilige Ecclesiae. 1. derjenige aber als Michel Miller der den Kirchen-Vatter geschmähet, und gesaget waß will man weit hir und Werder[?] Wickelm[?] und waß gehet man mit geystelich umb und was wollen sich einige beym Ehrwürdigen heilige Ehr[...] ruhen und Schmartzen welches drey glaubwürdige Zeugen mit guttem Gewißen bekennen umb welches Erwürdig d. fl. 3 straft und zum überfluß dem Ehrwürdige Heilige umb Verzeihung und Versöhnung bitten sampt dem Kirchen Vatter andern zum Exempel.

1760

Die 18 Januarii ecclesiam N[agy]Sajóensem variis ruinis tam circa parochiam quam scholam laborantem Sancta Visitatio ut easdem refaciat seria commissione advinxit negligentibus poenam dupliciter imponendo[389]

Deliberatum in Schogen 19 Januarii [...] Daniel Horeth (alias Aderien) diesmaliger Witwer, nach gehaltener Verlobung mit Maria, einer Tochter des Ehrbaren Mannes Mutter Müllers, Mariam Schneiderin, um welche er vorher geworben wiederum annehmen und die geschehene Publication der gantzen [46] Gemeine zum grössesten Aergerniß und äussersten Verdacht seiner Person annullieren wollen: So hat eine Ehrwürdige Visitation ihr reichliches Gutachten hiervon folgendermassen entdeckt, daß.

1. Ihme Danieli Horeth; weil er sie wiederum bey seiner abbestimmten braut bleiben wollen, die selbige, nachdem er die zuerkante Straff erleget, zwar erlaubet werden solte. Er indessen künfftighin alle Gelegenheit zu öffentlichen oder heimlichen Umgang mit Maria Schneiderin bey Straffe fl. 3 toties quoties vermayden und für allen Verdacht, im Fall einiger seines mit obbemeldter Maria Schneiderin vorhergen flogenen Umgangs wegen verfallen möge, vor diesmal und ins künfftige cavieren, und bis zu seiner Zeit gut sprechen solle.

1761

Die 26 Januarii urgente necessitate insituitur Visitatio in N[agy]Saió ubi sequens deliberatum[390]

Dieweilen Maria Schneiderin sich heimlicher weise mit Daniel Horeth, (alias Adrien) und was unter Auswechselung der Ringen versprechen, und die völlige verlobung nunmehr auch mit genehmhaltig ihrer Eltern ordentlicherweise vollzogen werden solte; unterdessen aber einem andern vertrauet und zugesaget worden: so hat eine Ehrwürdige Visitation auf

[388] Nagysajói Prot. 29.
[389] Uo. 45–46.
[390] Uo. 47–48.

gerichtliche Erforderung vorbemeldte Daniels, welchem sodann zugefügte Unehr nicht ungeracht lassen wolte, sonder eydlich bekräfftigte, daß oberwehnte Maria ihme Danieli freywilliger Weise ihr Ring zum sicheren Unterpfand gegeben habt ihr Gutachten nach Inhalt Canonis [...] folgendermassen bestraffet.

1. Daß Maria weil sie sich mit Weyen verlobet eben diejenige Straffe verfallen [48] sollte, welche Danieli vor einem Jahr casu similimo zuerkandt wurde.

2. Daß offtmahlen bestimmte Maria die Erlaubniß ihre andere Zusage zu halten durch ordentliche Geldbusse lösen solte. Worinnen aber eine Ehrwürdige Visitation in so weit communiret, daß in allem ft. 6 bew. solte.

Item bey eben dieser Gelegenheit ereignete sich der Fall, daß man heilige rogando, heilige aber praecipiendo haben wolte, daß eine Person, welche durch Ehe wüstes und unzuchtiges Leben die ganze Gemein gearmt hatte, nicht an einem Sontag, sondern am Werkeltage die Bußstelle betreten, und reconciliret werden sollte, wozu aber die Ehrwürdige Visitation auf [...] communiret hat.

1761

[Anno 1761 die 24 Novembris][391]

Die 24 Novembris in N[agy]Saió Visitatio instituebatur ubi ingens inter auditores oriebatur disturbium contra privilegii nostri articulum V^{tum} ita ut re infecta animis nimium incitatis discedebatur.

1763

1763 die 28 Februarii wie die Ecclesie in N[agy]Saio visitieret wurde[392]

Wurde bey Gelegenheit der grossen Uneinigkeit, so wegen der Kirchenstellen unter den Zuhörern von Jahren zu Jahren entstunde folgendes Deliberatum ersonnen. Da man erfahren hat, daß einige von den Dorffsleüten gar zu viele andere gar keine Kirchenstellen haben, und wenn auch einige von neüem gemacht worden, den übrigen zum Verdruß hineingerukt wurden: so soll künftigkein diese Ordnung bemerket, und beybehalten werden, daß:

1. Die delegten voraus, um die übrigen nach ihnen in gehöriger Reihe, wie sie folgensitzen sollen.

2. Diejenigen, so noch niemals einige Stellen haben machen lassen, sollen so viel erlegen, als eine neüe KirchenStelle kostet, damit, dijenigenso ihre viele Stellen haben fahren lassen heraus [49] einige Refusion ihrer gehabten Unkosten haben sollen.

3. Die junge Männer und die junge Weiber so zum ersten in ihre Stellen sahen dr. 12 erlegen sollen woraus nachher die bauffällige Stühle vom KirchenVater ausgebessert werden sollen.

4. Die Mägde sollen in besondere Stühle, die ihnen angewiesen werden sollen beysammen sehen.

5. Weil von den Dorffsleüten selbst per plurime vota diese Einrichtung erwählet worden die widerwertigen; so sich hartnäckigst widersetzen u. fl. 3 gestrafft werden.

---

[391] Nagysajói Prot. 48.
[392] Uo. 48–49.

Actum in praesentia praeclari domini Michaelis Veber decani, reverendi domini Michaelis Steinhard Várhelyiensis, reverendi domini Joannis Keintzel Magyarosinesis.

Da vorsichtig hiervon deliberiret worden war so wenig wurden dabey gehalten, die Gemetzer wurden uneinig die [...] voraus [...] ärgerliche volge [...] bis Gott selber fragt [...] Deliberat anuliert worden.

1766

Visitatio peracta in ecclesia NagySajóiensi tempore fungentis Andreae Czobel per Andream Hegyi, Joannem Croner venerabilis capituli N[agy]Sajóinesis juratis notariis et Joannem Kantzelius ejusdem Capituli adssessor, aedili vero Martinus Farkas, judex pagi Szabó János[393]

Lévén a nagysajói augustana confession lévő ecclesianak mind a cinterem, mind a loci minister parochialis háza körül sok fogyatkozás, némely refrectarius embereknek rossz kertyek, úgyannyira, hogy mind a cinterem, mind a parochia körül lévő rossz kertek miatt a parochus mortificáltatik. Azért ítélte a Szent Visitatio, hogy minden embert, akinek rossz kertye találtatott, büntetik dr. 24, melyet coram facie Sancte Visitationis minden ember letenni tartozik.

Peracta anno 1766 die 26 Junii.

Item azon rossz kerteket minden ember 15-öd napok alatt megépítteni tartozik, melyet ha nem cselekednék, akkor a tiszteletes loci minister tudósítván minket, eljövén visitálni, minden engedetlen ember három forintig büntettetik.

Postquam Visitato Generalis anno dieque praenotato discesisset, praecedentia expediebantur.

1772

Anno 1772 die 2da Martii Nagysajóini habita[394]

Jól megvizsgálván a Visitatio mind a parochia, mind a cinterem körül való romlásokat, tanáltatott haminc nyíl kert, vagyis palánk, amelly elromladozott, senyvedett, úgyhogy legalis palánknak a Visitatio nem acceptálhatta. Ezeken kívül lévén a romladozásra hajlandó palánk nyilak is, mellyekért, noha legalis büntetésre valának méltók a negligensek és sok ízben admonitusok, de a Visitatio a megépítés aránt való fogadásoknak és kéréseknek engedvén, békességre accedált az emberekkel tali conditione, hogy intra quindenam, mind a megromlott, mind a dűlőfélben lévő palánk nyilakat, mind a parochia, mind a cinterem körül megépítik, megépíttetik minden fogyatkozás és tovább való halogatás nélkül, mellyet ha nem cselekednének, önként kötelezék magokat a capitularis dupla poena depositiojára mindnyájan külön-külön és személy szerint, úgyhogy a dato praesentium munerando minden negligens két-két forintig minden törvényes és törvénytelen exceptio nélkül inq[...] proxime futura büntetődjék. Melyről hogy a Visitatio securusabb lehetne, cautiot adának, kezesekül állítván Farkas Márton, Farkas János, Horet György kezek béadásával.

Anno, die locoque supranotatam extradatum per Sigismundum Máttyás constitutum vis notarium mpr.

---

[393] Nagysajói Prot. 54.

[394] Uo. 63.

Item a mester udvarán épített kutat a Visitatio nemcsak oltalmukba, hanem titulatus loci minister atyánkfiának (pronunc titulatus Czobel András urunknak és sequentibus) adja azt az auctoritast, hogy némely falusiaknak machinatiojok ellen is azon kútból az eddig is fennállott kis kapun vagy ajtón élhessen mind háza, mind marhája szükségire.

Idem qui supra mpr.

Nota bene: Annyival is inkább, hogy azon kutat praetitulatus prodecanus Czobel uram ásatta, építette és perficiálta mind maga s mind akkori, békességet szerető mestere számára.

Ismét controversia lévén az asszonyok nem konytolódásbéli abususokról, determinálta a Visitatio, hogy egy asszonyember is a szomszéd, legfellyebb a második szomszéd házán túl fel nem konytolódva ne mennyen, se az falu utcáján illyen indecenter által nem mennyen, secus facturi punientur poena capituli arbitrarium.

Extradatum per Sigismundum Máttyás constitutum notarium mpr.

1773[395]

Conclusum: A harangozás iránt az halattatóknak [!] concludált a Sancta Visitatio, mivel eddig Nagysajón olyan szokáss volt, majd egész napig harangoztanak, tetszett a Sancta Visitationak az ecclesia kívánsága szerént: első, aki azt akarja, hogy néki két óráig két haranggal harangazzanak, tehát az tartozzék az ecclesianak fizetni ft. 1 dr. 2. Másodszor, ha megénd két haranggal egy óráig harangoznak, adjon dr. 51, az harmadig [!] pediglen megénd két haranggal egy óráig, ezért fizessen dr. 18. Aki erre nem áll, ennek harangozzanak primo egy haranggal két óráig, 2do egy óráig, 3^{tio} két haranggal egy óráig, ezért fizet dr. 18.

Anno 1773 die 19 Aprilis.

Extradatum per Johannem Croner, venerabilis Capituli NagySajóinensis juratum notarium mpia.

1774

In anno 1774 die 23 Februarii[396]

Fiebat visitationis initium in NagySajó Andrea Czobel, decano, comitatibus reverendo domino Johanne Croner et reverendo domino Samuele Benedek, utrisque notariis, ubi comperta pastorem et auditores inter concordia.

1776

22da Januarii visitata ecclesia NagySajóiana[397]

Est relicta in pace optima ubi observatu[m] est maxima concordia pastorem inter et auditores.

---

[395] Nagysajói Prot. 66.
[396] Uo. 66.
[397] Uo. 70.

1777

Eodem die [24 Januarii] circa vesperam ecclesia N[agy]Sajóiana visitata[398]

Amidőn panaszollya az ecclesia, hogy titulatus loci minister vasárnapokon sokszor a praedicállást elmulatná, mely vád alóll a loci minister menti magát azzal, hogyha egyszer vagy kétszer úgy talált is történni, hogy a maga lá[bá]nak kisebzése miatt nem mehetett is, [79] de a mesterrel mindenkor praedicáltatott, és a vasárnapi cultusba semmi el nem maradott, melyre nézve hogy se a papnak kedvetlensége az ecclesia ellen, se az ecclesianak a pap ellen ne légyen, atyaiképpen megintette a Szent Visitatio a titulatus atyafit, hogy hivatalyát tartozó kötelessége szerint, hacsak nyavallyája nem impendeállya, vigye véghez, morbus enim excusat.

1778

[Anno 1778 die 20 Martii][399]

Ubi eodem die horis vespertinis concludenda erant:

1-mo: Rector lutheranus propter inobedientiam correptus et valde admonitus.

2-do: Auditores religionis lutheranae mulieribus reformatae religionis gaudentibus eo adstricti ut duas partes subsidii, aut stipendii rectori lutherano administrent et tertiam rectori reformato. Auditores reformati autem mulieribus lutheranae religionis gaudentibus duas partes scilicet salarii reformato rectori et lutherano unam.

1779

7ma Martii N[agy]Sajón is visitálván[400]

Találtattanak ollyan személlyek, akik communioélés alkalmatosságával egyik a másiknak botránkozást szolgáltattanak, és ezen patratumokért poenáztattak a botránkozást okozó felek fl. 2.

1780

3^{tia} Martii NagySajón megfordulván a Szent Visitatio[401]

A n[agy]sajói lutherana ecclesiat pedig kellemetes békességben találtuk, semmi panaszt nem tapasztaltuk a loci minister és ecclesia között, mi is csendességben hagyván, elbúcsúztunk.

Találtatott ugyan egy ollyan ember, aki vasárnap naplemenetele előtt aratókat vitt a maga gabonájában és az Úrnak napját profanálta, ezt pedig cselekedte két ízben, melyről a Canon azt tartya, hogy valaki ezt cselekedné, toties quoties két-két forintig büntettessék, mégis e mostani Visitationk azon kétszeri vétkes cselekedetiért azon embert, úgymint Molnár Danit poenázta in exemplum aliorum két forintig, mely poenalitas templom, parochialis és oskolaház építgetésre fordíttassék, ítéltetett azon Canon szerint.

---

[398] Nagysajói Prot. 78–79.
[399] Uo. 82.
[400] Uo. 86.
[401] Uo. 94.

1781[402]

Anno 1781. Wurde die Visitation auch in N[agy]Sajó gehalten allwo sich folgende Beschwerlichkeiten fanden. Es strebten die Gemeine nach der Kirchen Wiese, die sich am Steinreh befindet, und welche der hochwürdige Pastor mit der Bedingung im Brauch hat, damit er bey Deckung der Parochi im Nothfall Stroh darauf aber die Visitations Herrn konten wieder die Matrikel nicht handeln und schiebten die Sache bis in folgenden Partzialem auf.

Es kam auch für die Visitation daß die dasige Reformierte Brüder ein neües Begräbniß gemacht, weßwegen sie von dem Kirchhof der Ewangelischen gäntzlich abgeschäuet wurden.

Ein Weib Farkas Gerigin wurde verklagt, daß sie einen besondern Tumult bey der Leichen Procession ihrer Mutter erweket hätte. Weßwegen sie gestraft wurde.

Veber Mechel wurde aufs neue beschuldigt daß er diesen Tumult verursachet hätte. Deßwegen wird die Sache bis ein andersmal aufgeschoben.

Eben heute den 25 Maji da wir die Visitation mit der erwürdige Ecclesi zu Ende gebracht, kam auch die Reformierte Ecclesi vor, mit welcher nichts anders vorgieng als das sie verklagt wurde, eines nachläßigen Kirchgehens.

Nota bene: Als wir gestern den 25. Maji im Juni Schein von Várhely über den Sajóer Berg kamen, so schneuete es der maßen, daß man kaum 20 Schritte vor sich sehen konte, an manchem Orth war der Schnee 3 Finger dief.

1782

Anno 1782 die 14 Februarii visitálván a nagysajói augustana confession lévő ecclesiat[403]

A több difficultasok között panaszola a tiszteletes loci minister, hogy a fizetését némely hallgatók négy esztendőktől fogva is bé nem szolgáltatták, mely dologról a loci minister még eddig egyszer sem panaszolt, azért tetszett a Szent Visitationak mind a bírá[106]kat, mind az egyházfiakat serio admoniálni, hogy a loci ministernek, mint ollyan hosszas időtől fogva elmaradott sallariumát a jövő Szent Partialisig minden defectus nélkül felszedjék, és a loci ministert egésszen excontentállyák, melyet ha nem cselekednének, és a loci minister akkor panaszolna, tehát mind a bírák, mind a egyházfiak, mind pedig a bért megfizetni nem akaró hallgatók egy-egy forintig büntettetnek.

2do A parochialis ház körül tanáltattanak ruinak is, melyért megbüntettettnek.

3^{tio} Esett ollyan dolog is, hogy Sofi Márton vádolta a Szent Visitatio előtt Berládi Mihálynét azzal, hogy említett Sofi Márton menyinek és leányának illetlen szókot szóllott volna, melyet hiteles bizonyságokkal akart megbizonyítani, de a bizonyságok semmit nem bizonyíttanak, mely hamis vádolásért Sofi Márton megbüntettetett.

---

[402] Nagysajói Prot. 98.
[403] Uo. 105–106.

1784

A nagysajói augustana confession lévő ecclesia is visitáltatván 16 Martii in anno curenti 1784[404]

Tiszteletes loci minister atyánkfia a Szent Visitationak panaszképpen adá fel, hogy köznapokon sokszor az ecclesiajából csak egy hallgatója is a templomot nem gyakorollya, mely panaszát az említett atyafinak ecclesiaja ellen méltó consideratioba vévén, a Szent Visitatio serio imponálya, s keresztényi szeretetből inti az negligens ecclesiat, hogy ezen panasszát tiszteletes papjának elkerüllye, és eddig való hidegségeket Istenekhez való buzgósággal váltsák fel.

[114] Finaliter concludálta a Szent Visitatio ezen említett ecclesiaban azt is, hogy ennekutánna inperpetuum interdicáltatik, hogy senki is a cinteremben nem temettetik, mind az eddigvaló abusus miatt tapasztalható romlások tapasztaltattanak a templomon, mely romlásokot, hasadásokot okoztanak az odavaló temetések, templom körül való gödörásások, mind pedig ezen népes ecclesianak sokkal nagyobb hely is kívántatik a temetésre. Erre nézve az ecclesia kérelmére engedett a Szent Visitatio egy quindenat, hogy ennek kifollyása alatt a földesurak őnagyságokat megtalálván egy bizonyos és arra alkalmatos hellyet szakasszanak, amely helly ennekutánna in posterum mindentől temetőhelynek esmértessék, mely végezése a Szent Visitationak, hogy minden ecclesiabeliektől observáltassék, ítéltetett, és ha ezen végezésit a Szent Visitationak az említett ecclesia bontogatná, a loci ministernek serio imponáltatott sub amissione honoris, hogy senkit oda temetni ne merészellyen.

1785

Eodem die [anno 1785 die 26 Februarii] a nagysajói evangelica ecclesia is visitáltatván[405]

Szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio a tiszteletes loci minister és ecclesiaja között, mely szeretetnek tüze továbbra is gyulladozzon, kíványa a Szent Visitatio.

Ezen ecclesiabeliek instállyák vala a visitator atyáktól, hogy a régi temetőben újra engettessék szabadságok a temetésre, de ezen kívánságoknak tellyesíttése nincsen a visitator atyáknak hatalmakban, azért az erről való conclusum mostan is vigoráltatik.

1787

Eodem die [anno 1787 die 7ma Februarii] a nagysajói evangelica ecclesia is visitáltatván[406]

A tiszteletes loci minister Czobel András uram és a nemes ecclesia között szép egyességet talált a Szent Visitatio, hanem a loci minister őkegyelme panaszola némely hallgatói ellen, hogy az Isten házát nem gyakorollyák, a szent sacramentumokkal [135] két esztendeig is nem élnek. Kik is a mostani Szent Visitatio által most egyszer admoniáltattak, hogy az Isten házát gyakorollyák, a sacramentumokkal a több keresztyénekkel élni el ne mulassák, hogyha pedig ezután is azon vakmerőségekben maradnának, a sacramentumokkal nem élnének, a külső secularis tiszt uraknak transcribáltatnak, hogy érdemlett büntetéseket elvegyék.

Ugyan a tiszteletes loci minister őkegyelme panaszul adá fel, hogy a parochia körül sok ruinak vagynak, és az egyházfi által sok ízben admoniáltattak, de sok admonitio után is a

[404] Nagysajói Prot. 113–114.
[405] Uo. 123.
[406] Uo. 134–135.

ruinak meg nem építtettek, mely miatt a parochusnak sok kárai voltanak, akik is minthogy ennyi serkentések után is meg nem jobbultanak, tehát a külső magistratus uraknak transcribáltatnak.

Ezen nagysajói evangelica ecclesiaban találtatott Dendel János nevű ember, aki maga szája vallása szerint is három esztendeig Úr vacsorájával nem élt, ezt az okát adván, hogy feleségével igen visszáson élt, az asszony maga leányival a férfiút gyakorta verte, rongálta, sőt megölésére is szándékozott, azért tetszett a Szent Visitationak ezeket a visszás életet élő személyeket a külső secularis tiszt uraknak általadni és transcribálni.

1788

[Anno 1788 die 1ma Maji]
visitáltatván a nagysajói evangelica ecclesia tiszteletes Czobel András uram papságában[407]

Holott is az ecclesia a maga papja ellen nem panaszol maga hivatallyának folytatása iránt. A loci minister pedig a maga hallgatói ellen panaszol, hogy a parochia körül lévő ruinakat meg nem építtették már esztendőtől fogva, mely miatt a loci ministernek sok kára vagyon, kik is admoniáltattak, hogy tizenötöd napra megépítsék, mert ha nem cselekednék, a külső magistratus uraknak általirattattnak a megorvoslás végett.

1789

Anno eodem [1789] die 17a Februarii a nagysajói evangelica ecclesia is visitáltatott tiszteletes Czobel András uram papságában, egyházfiú Szabó Máttyás és falusbíró Imre János, falusi polgár Kőmives János, Farkas [152] János és Szabó János falusi polgárok jelenlétekben[408]

Aholott az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen, a pap is a maga hallgatói ellen nem panaszol. Vagyon illyen difficultas azon ecclesiaban, hogy a loci minister conventioja szerint való borát, fáját bé nem szolgáltatták, kik admoniáltattak, hogy az elmaradott minden restantiakat a tiszteletes loci ministernek bészolgáltassák, parochiaja körül való ruinakat megépíttsenek, mert ha mostan is az admonitiot megvetnék, a szolgabíró úrnak általadattnak, hogy megbüntettessenek.

Vagyon az ecclesianak actu készpénze 5 vonás forintya. Borra adtanak ki 16 vonás forintokat, mely bort, ha kikorcsomárolhatnak, a templom megfedésére kelletik fordíttani.

1790

Eodem hoc die [1790 12 Martii][409]

Az evangelica ecclesia is visitáltatott, és amint a magyar ecclesiaba, itt is szép megegyezés és csendesség vala az ecclesia és pap s mester között, egyiknek is másik ellen semmi panassza nem lévén.

A tavallyi Visitatiokor találtatott borra kiadott 16 vonás forintokat és actu a ládában volt 5 vonás forintokat, a templom zsendellyezésére, a közelebb múlt esztendőben a szőlőből

[407] Nagysajói Prot. 145.
[408] Uo. 151–152.
[409] Uo. 165.

kapott 17 vonás forintokat is a templom és parochia körül való ruinaknak reparatiojara költötte az ecclesia. Semmi capitalissa ezen ecclesianak nincsen.

1791

Anno dieque eodem [1791 17 Martii] a nagysajói evangelica ecclesia visitáltatott a tiszteletes Czobel András uram papságába, és szép egyesség találtatott az ecclesia pap és mester között[410]

Vagynak ezen ecclesiaban két botránkoztató személlyek, úgymint Dendel János és felesége Farkas Mária, kik is már három ízben próbáltattak az udvar előtt a békességes együtt való lakásra, de csak hijába volt, most azért a Visitatio serio nekik imponálta, hogy a közelebb jövő pünkösd után esendő Partialisunkig vagy öszvemennyenek, vagy ha tellyességgel együtt nem lakhatnak s elválást keresni kívánván, egymás ellen jó documentumokat készítsenek, s a Partialison azokkal megjelennyenek.

1792

[1792 die 10[a] Februarii][411]

Az ecclesianak papra, mesterre semmi panaszok nem volt, ezeknek sem az ecclesiara. Semmi capitalissa ezen ecclesianak nincsen.

1793

Anno eodem [1793] die 24[a] [Februarii] visitáltatott a sajói lutherana ecclesia[412]

Holott az ecclesia, pap és mester között szép egyesség és csendesség találtatott, de az ecclesiaban találtattak két botránkoztató személlyek, Dendel János és felesége, Farkas Mária, kik régtől fogva hitetlenül egymást elhagyván külön laknak, már ötször és most hatodikszor intettek meg, hogy hitek mellé állván együtt lakjanak, vagy ha tellyességgel együtt nem lakhatnak, okát jó móddal kikeresvén, jó készülettel a közelebb jövő Partialisra elválásra okvetetlen megjelenni el nem mulassák.

Ezen ecclesianak jövedelme volt a közelebb múlt 1792. esztendőben hf. 36 dr. 68, mellyet a parochialis ház fedésére insummáltak és így semmi capitalissa nincsen.

1794

Anno, die iisdem [1794 7 Februarii] visitáltatott a n[agy]sajói evangelica vagy lutherana ecclesia tiszteletes Czobel Andárs uram papságában[413]

Holott a pap, mester és ecclesia között igen szép egyességet örömmel tapasztalta a Szent Visitatio.

Perceptuma ezen ecclesianak pro anno 1793 in summa hf. 61 dr. 36, mellyet mind a templom zsendellyezésére költött.

---

[410] Nagysajói Prot. 165.
[411] Uo. 171.
[412] Uo. 182.
[413] Uo. 184.

1795

Ezen esztendőben [1795.] májusnak 9-dik napján a lutherana ecclesia is visitálatott, semmi igazításra való dolog nem volt[414]

Perceptuma pro anno 1794 volt hf. 36, mellyet [194] a cinteremhez megkívántatott deszkákra költött.

1796

Anno eodem [1796] die 11ª Martii[415]

A n[agy]sajói evangelica ecclesia megvisitáltatván, ecclesia, pap és mester között szép egyesség találtatott. Perceptuma ezen ecclesianak borból és temetésből pro anno 1795 hf. 32 dr. 54, mellyből erogált az egyházfi zsendelyre, deszkára, parochiara, oskolára hf. 24 dr. 79, tavallyi egyházfinak refundáltatott, mivel magáéból, amit költött volt [199] hf. 3. Marad hf. 4 dr. 95.

1797

Iisdem anno dieque [1797 die 9ª Februarii][416]

Az evangelica ecclesia, pap és mester között semmi egyéb difficultas nem találtatott, hanem a pap panaszlá a Visitationak, hogy régi bérbéli fája vagyon az ecclesiaba lévő némelly embereknél restantiaba, mellyet hogy az egyházfi a restansoktól felhajtson, parancsolja a Visitatio.

	hf.	dr.
Residuum de anno 1795	4	95
Perceptum de anno 1796	47	36
Summa	52	31
Mellyből erogáltatott templom zsendelyezésére és cinteremkert fedelére deszkákra	51	71
Marad	–	55

1798

Anno 1798 die 29ª Januarii[417]

Mind a két ecclesiaban az ecclesiak, papok és mesterek között szép egyesség és csendesség találtatott.

	hft.	dr.
A luterana ecclesianak residuuma de anno 1796	–	55
Perceptum de anno 1797	50	–
Summa	50	55

[414] Nagysajói Prot. 193–194.
[415] Uo. 198–199.
[416] Uo. 202.
[417] Uo. 204–205.

	hft.	dr.
Erogatum	10	36
Residuum	40	19

1799

[1799 die 1 Martii][418]

Martius első napján megvizsgáltatván, semmi igazításra való dolog magát elő nem adta.

1800

[Anno 1800 die 21 Februarii][419]

Ezen ekklezsiában semmi egyéb difficultas nem volt, hanem némelly hallgatók a papnak fabérrel néhány esztendőktől fogva adósok, eddig is néhányszor megintettek, hogy megadják, amivel tartoznak, most utolszor intetnek meg, hogy a jövő Visitatioig a pappal azok a restansok úgy igazítsák dolgokat, hogy a papot e részbe kielégítsék, mert külömben akkor az engedetlenségért minden ember egy-egy forint büntetést fog fizetni.

Ezen ekklézsiának kegyes indulattyából adott báró Kemény Sigmondné asszony őnagysága 95 id est kilencvenöt vonás forintokat illy módon, hogy az légyen az ekklézsia capitalissa és az mindenkor megmaradjon, hanem az interesséből a templom és parochia körül a fogyatkozásokat igazítsák, arról is az egyházfiak minden Visitatiokor számot adjanak.

1801

Anno detto, die detto [1801 14ª Februarii][420]

Megvizsgáltatván ezen ekklézsia tiszteletes Czobel András uram papságában, semmi egyéb difficultas nem volt, hanem a tavallyi fabérbéli fizetése most is annyiba van, mint volt tavally, mellybe az ecclesia megegyezésével tette a Szent Visitatio illyen utolsó végezést, hogy tudniillik, ha a fával adós emberek a papnak a közelebb jövő Martius hónapnak végére vagy fával vagy pénzzel meg nem fizetnek, minden restans ember egy-egy forint büntetést tartozik fizetni a közelebb jövő Visitationak, azon kívül, hogy a fát is a papnak megadni köteles lészen.

1802

A n[agy]sajói evangelica ecclesia is anno detto, die detto [1802 die 4ª Aprilis] visitáltatván[421]

Semmi nehézség vagy panasz pap, mester és ecclesia között nem találtatott. Vagyon ezen ecclesianak most actu mf. 102, mellyről a jövő Visitationak tartozik számolni.

---

[418] Nagysajói Prot. 208.
[419] Uo. 212.
[420] Uo. 216.
[421] Uo. 221.

1804
Anno detto [1804] die 19ª Martii[422]

A n[agy]sajói evangelica ecclesia papjával, mesterével békességben találtatott. Vagyon interesre kiadva mf. 102. Perceptuma de anno 1803 vagyon mf. 58.

1805. március 12.
Anno detto, die detto [1805 12ª Martii][423]

A sajói evangelica ecclesia is megvisitáltatván szép egyesség találtatott pap, mester és ecclesia között.

Vette észre a Szent Visitatio, hogy a cigányok és zsidók vasárnapokon fát vágnak s vágatnak, hegedűlnek, táncolnak, lármáznak, botránkoztatnak másakat s kivált mikor a szászok a templomba isteni tiszteleten vagynak. Mellyre nézve a Szent Visitatio megparancsolta az egyházfiaknak, hogy azokat a botránkoztató személyeket megintsék, hogy többet azon cselekedetekkel senkit ne botránkoztassanak, mert aki cselekeszi, toties quoties egy-egy forint büntetésen fog maradni.

1805. március 17.
[Anno 1805 17 Martii][424]

Néhai méltóságos magyargyerőmonostori liber báró Kemény Sigmond úr őnagysága a közönséges jóra meghagyatott ritka példájú Istent félő özvegye, méltóságos imperialis gróff széki Teleki Juliánna úrasszony őnagysága, látván és mint hellyben lakó birtokos tapasztalván a nagysajói lutherana ecclesia papjának kevés fizetését, méltóztatott őnagysága szokott kegyessége szerént ezen kevés fizetést megjobbítani, tévén 500 magyar forintokból álló állandó fundatiot illy módon, hogy azon 500 magyar forint interesse sex pro cento, azaz minden esztendőben 30 mf. a lutheranus papnak hiba nélkül béfizettessék, amint az alább írt contractus világoson mutattya. Melly contractust kívánván őnagysága improtocoláltatni a N[agy]Sajói venerabile Capitulum visitatorium protocolumába, improtocoláltatott is szórólszóra manu notariali, amint sub autentia Capitulumunk eleibe adatók a következendőkben:

Tapasztalván az nagysajói nemes evangelica religion lévő papi fizetésnek igen kevés voltát, mellyre nézve hogy a papi fizetés az én önként való adományommal is annyi részben nevekedjen, offeráltam a nemes ecclesianak állandóul fundusnak 416, azaz négyszáztizenhat véka tíz kupa és kétharmad rész kupa tiszta búzát, vékáját egy-egy réhnens forintokban, hogy acceptáltassék, amellynek is az ára tészen 500, azaz ötszáz magyar forintokat, melly ajánlásomat a nemes ecclesia nagy örömmel és köszönettel acceptálta, ajánlván magát a nemes ecclesia, hogy azon ötszáz magyar forintoknak fundussából a legalis interest, a sex pro cento, minden esztendőnként hiba nélkül megadják az 30 ~ harminc magyar forintokat, mellynek is bizonyosabb és állandóbb voltára nézve a nemes ecclesia maga ecclesiabéli legtehetősebb, magát jól bíró tíz személyeket állíta elé kezesseknek, úgymint nemes Doboka vármegyének alsó kerületében NagySajón lakó hellytartó, jó conditiojú gazdákat tudniillik az: 1. Varga Gyirkó, 2. Lutz Gyirkó, 3. üdősbb Farkas Hantzi, 4. Kőmíves Hantzi, 5. Horet Hantzi, 6. Farkass Gyirkó, 7. Hosszú Hantzi, ezek mind a heten néhai méltóságos

[422] Nagysajói Prot. 224.
[423] Uo. 225.
[424] Uo. 228–231.

[229] liber báró m[agyar]gy[erő]monostori Kemény Sigmond úr őnagysága meghagyatott özvegye, méltóságos imperialis gróff széki Teleki Juliánna asszony őnagysága szolgáló colonussai. 8. Lutz Márton, 9. Soffi Hantzi, mindketten néhai méltóságos liber báró Kemény Miklós úr őnagysága megmaradott özvegye méltóságos gróff Wass Krisztina asszony őnagysága szolgáló colonussai. 10. Imreh Hantzi, méltóságos gróff királlyhalmi Petki Jósef úr őnagysága kedves életepárja, méltóságos baronissa Kemény Anna asszony őnagysága szolgáló colonussa, azkik is minékünk alább coramisans regiusokkal és ezen dologban kézenfogott közbírákkal jobb kezeiknek béadásokkal vállalának kezességet magokra az ide alább megírt conditiok szerént:

1° Hogy a nemes ecclesia tagjai közzül a fenn megírt kezesek az 500, azaz ötszáz magyar forintokat megérő búza gabonának a legalis interessét a sex pro cento azaz 30 id est harminc magyar forintokat felszedni és béfizetni tartozzanak.

2do Minthogy közönségesen tapasztaltatik a szegénységnek kenyeretlenségbéli szükségeik, úgy, hogy a fenn megírt búza gabonának perceptioja ez jelenvaló 1801. esztendőben Martius hónapnak 12. napján megesvén, tehát a következendő 1802. esztendőben essendő Martius hónapnak 12. napjáig a kenyértelen szükségre nézve ezen első esztendőbeli legalis interes fizetést megadni nem kívánom, hanem

3° Az legalis interesnek follyása kezdődik 1802. esztendőben Martius hónapnak 12. napjától fogva számlálva előre, következésképpen az illendő legalis interest a sex pro centot attam által már sok esztendőktől fogva ifjúságában elkezdett, [230] most elöregedett és elgyengült igaz és hívséges szolgálatyáért Horet Hánesnek 74, azaz hetvennégy esztendős korában úgy, hogy amíg az Úr Isten életét nyújtja, ezen mostani fenn megírt fundatiocskámnak legalis interessét az harminc magyar forintokat tartozzanak a kezesek Horet Hanes hívséges öreg szolgámnak minden esztendőben hiba nélkül megadni, mellyet ha nem telyesítenének mindenkor a maga rendes idejében a kezessek, tehát ezen contractusnak ereje mellett, mint alább is szól, törvényes utakon s móddal megvehesse.

4to Amidőn pedig az Úr Isten ezen árnyékvilágból Horet Hánest magához vészi, holta után Horet Hánesnek azon naptól fogva lészen a nagysajói evangelica religion levő papi fizetésnek pótlására.

5to Minthogy a fenn megírt kezesek nemcsak a fundatiora béadott gabonának capitalis és interesséért is kezességet vállaltanak, hanem edgyik a másikájáért is úgy, hogy ha valamellyik közzülök meghalna és semmi maradéka vagy felkelhető javai nem maradnának, vagy ha elszöknék is, tehát ha csak egy vagy ketten maradnának is még életben a kezessek közzül, tartozzanak maradékról maradékra a nemes evangelica nagysajói ecclesianak eleget tenni, mellyet ha nem cselekednének (a fenn megírt kezessek, akiknek is különkülön negyvenegy véka tíz és egy fél kupa és egy kupának tizedik része tiszta búza van a kezességén), akármely revolutios időben is telyes hatalmában légyen a nemes ecclesianak, nemkülönben Horet Hánesnek is míg életben lészen, törvényes utakon és módokon a megmaradott kezeseken az el[231]vesztegetett javait az ecclesianak megvenni s vétetni ezen nemes Doboka vármegyének érdemes executor tiszt urak által.

6to Ha annyit érő s felkelhető javaik nem találhatnának, tehát magok személlyekhez is a kezesseknek hozzá nyúlattatthasson, sőt fogva is tartathassa a nemes ecclesia, nemkülönben míg él Horet Hánes is.

Melly fenn megírt 6, azaz hat feltételeket jól megértetvén s megmagyarázván a kezeseknek, mindazon feltételekre magokat kötelezék.

Melly fenn megírt 500, azaz ötszáz magyar forintokat felért búza gabonabéli adományomat megmásolhatatlanul általadtam örökös fundusnak letételiért a nagysajói evangelica religion lévő nemes ecclesia papi fizetésére a legalis harminc magyar forintokkal, mellyek az interesből folynak, hogy megjobbítassék, melynek állandóságáról adom ezen tulajdon

kezem írásommal nevemnek allírását, mellyet is szokott pecsétemmel megerősítvén jövendőbéli bizonyságnak okáért.

Költ Nagysajón a fenn megírt esztendőben és napon, azaz 1801-ben 12 Martii
Á[rva] g[róf] Teleki Juliánna mk
Coram nobis
Francisco Bartha de Hollókő mpr.
inclyti comitatus Doboka juratus assessor

Emerico Mohai mpr.
nobilis de Moha

Antonio Bartha mpr.
inclyti comitatus Doboka v[ice]judlium

1807

Azon napon [1807. február 23.] a n[agy]sajói evangelica eklézsia is visitáltatván[425]

Megkérdetett az eklézsia, ha volna-e valami méltó panassza a papja, tiszteletes Czobel András uram ellen, és oskolamestere ellen, de semmi panaszt nem ada fel. A tiszteletes pap és a becsületes mester se panaszlának eklézsiájokra semmit egyebet, hanem a pap ezt, hogy némelly hallgatók tűzifa bérit bé nem fizették, a mester pedig ezt, hogy a gabonabéli fizetését némely gazdák nem adták meg. Mely dolog iránt megszóllíttatván a restantiariusok, azt fogadták, hogy intra quindenam mind a tiszteletes loci ministernek, mind az oskolamesternek azt, amivel tartoznak megfizetik.

Ezen eklézsiának nincsen immobilis fundussa, mellyből valami proventust vehetne, hanem római szent birodalmi méltóságos gróff széki Teleki Juliánna úrasszony őnagysága az ezen eklézsiához tartozó papi és mesteri házakhoz megkívántató szükséges renovatiokra conferált volt flh. 90 ~ kilencven magyar forintokat.

Pénze vagyon:	flh.	dr.
A fennebb írt collatum contractus mellett	90	–
Régi adóssága egy Imre Hantzi nevű embernél	10	–
Haereus interes és bor árra	32	–
1804-ben és 1805. esztendőkben gyült interes	23	34
In summa	155	34
Pénz erogatum:		
1804. és 1805. esztendőkben mindenféle megkívántató szükségekre elkölt	22	52
Marad a jövendőbéli számadásra, melyről az 1806. és 1807. esztendőbéli jövedelemmel együtt tartozik számolni a mostani egyházfiú	132	82

1808

Azon esztendőben és napon [1808. január 27.] visitáltatott a n[agy]sajói evangelica ecclesia is tiszteletes Czobel András uram papságában[426]

Aki aránt a Canonok utasítása szerént a Visitatio kérdéseket tévén, papi hivataláról, erkölcseiről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúság tanításáról, az oskolára való vigyázotról

[425] Nagysajói Prot. 237.
[426] Uo. 255.

az hallgatóitól mind közönségesen dicsértetik, magának is ecclesiajabéli hallgatóira nem vala semmi panassza.

Ezen ecclesia oskolamesterének Brachner Márton őkegyelmének is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind templomban, mind gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz, úgy magának is hallgatói ellen nincs panassza. Az oskolába tanuló gyermekek (akik feles számmal vagynak) a Visitatio előtt megpróbáltatván, a tanítónak nagy szorgalmatossága tetszett ki.

Az úrasztalára tartozó szent edények a matricula szerént megvagynak.

Jövedelemre való kútfő csak egy kis szőllő, melyből a múlt esztendőkben mennyi volt a proventus, nem adatott fel, mivel az egyházfiúnak Horeth Péternek számadása nem lévén készen, a számadás elhalasztatott más alkalmatosságra. Az 1807. esztendőbéli Visitatiokor pénzbeli remanentia volt fh. 132 dr. 82.

1809

Azon esztendőben [1809.] Februariusnak 18. napján megvizsgáltatott a n[agy]sajói lutherana ecclesia tiszteletes Czobel András uram papságában[427]

Aki papi kötelességeinek folytatásában mindenekben dicsértetik, úgy a rectornak, Bachner Mártonnak rectori hivatalának folytatásáról és erkölcséről nincs semmi panasz, a gyermekeket jól tanítja.

Botránkoztató személyek nincsenek.

Temetkező hellyül jövendőre intézett és kiválasztott ezen eklézsia egy Todt Berg nevű hellyet, amellyet a méltóságos possessoratus engedelméből minél hamarébb ki is fog jártatni.

Számolván az hütös egyházfiú Evert Márton az eklézsia javairól

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
Az 1808-béli Visitation remamentia volt	132	82
Ez a 132 mf. és 82 foenerált	18	–
Summa percepti	150	82
Erogatumai:		
Szükséges és jónak találtatott költségekre elment	22	16
Ez a 22 mf. és 16 dr. a perceptumból kivonotván remanentia lett	128	66

1810

Januarius 19-dik napján visitáltatván a sajói evangelica eklézsia tiszteletes Czobel András uram papságában, jelen lévén a Visitation hites egyházfiak öregebb Szabó Mátyás, ifjabb Szabó Gyirkó, falusbíró Belládi Michel, hites polgárok és ekklézsiabéli öregek: 1. Luts Hantzi, 2. öregebb Evert Márton, 3. Magyar Hantzi, 4. Evert Hantzi, 5. Farkas Gyirkó. Kiknek is a tiszteletes pap aránt a Canonok utasi[293]tása szerént való értekezésekre tett feleletekből[428]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos taníttásáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

[427] Nagysajói Prot. 275.
[428] Uo. 292–293.

3. A becsületes oskolamester Bogner Mártonnak és éneklő Siffbaumer Györgynek is életéről, erkölcsekről, házanépekről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításokról való szorgalmatosságokról, tiszteletes papjoknak való engedelmességekről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes pap panaszlá, hogy némelly hallgatói fabérét fizetni nem akarják (kiknek neveiket még most elhallgatta) és hogy a parochia körül való kertek rosszak, mellyeket megjárván úgy találtunk.

Határozás: Egyházfi Szabó Mátyásnak meghagyatik, hogy a tiszteletes papnak restantiaban lévő fabérét 15-öd napok alatt béhajtsa. A parochia körül való kertek megcsinálásokra pedig nyolcadnapok alatt a falusbíró által admoniáltassa a kertben részes hallgatókat, hogy a jövő tavaszon a föld kiengedése után, mihelyt jó móddal a karókat lehet verni, megcsinálják. Mellyekről a papp tudósíttsa a venerabile Capitulum tiszteletes tisztyeit.

5. A becsületes oskolamester és éneklő semmit sem panaszlának.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az [úr]asztalára tartozó jók megvagynak.

8. Az ekklézsia szántóföldjei, szénaréttyei, szőllőhellyei megvagynak az 1754. esztendő május 28.-án költ matrix szerént.

9. A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10mo Számolván hites egyházfi Szabó Mátyás az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	128	66
b. Harangozásból	17	98
c. Méltóságos gróff Teleki Juliánna úrasszony őnagysága kegyességéből templom újjíttásra	300	–
d. Az országból templomújjításra kéregetésből	202	80
Percepti summa	649	44
Erogatumai		
a. Zsendelyért és zsendelyszegért	86	–
b. Parochiara, oskolára és Visitatiora	26	–
Remanentiae summa	537	44

1812

1812-dik esztendőben Februariusnak 11-dik napján elkezdetett Isten segedelme által a Nagysajói Venerabile Capitulumban a Szent Visitatio tiszteletes tudós Schatz Mihály uram dékánysága és praesidiuma alatt, s folytatott ekképpen Nagysajón[429]

Az evangelica lutherana ekklézsiában tiszteletes Czobel András uram papságában, hogy az egybengyűlt ekklézsiai személyektől kinyomozván a Visitatio, hogy ezen ekklézsiában az ekklézsiai dolgok vigyázására állandó helybéli consistorium nincsen, melly hijjányosságot a tiszteletes loci minister, mikor szükséges kívánnya, a helységbéli hites polgárokból (bírákból) tetszése szerint pótol ki és állít fel, ezen igazgatás által az ekklézsia dolgai és javacskái illendő vigyázott alatt nem lévén, erre nézve tétetett illyen igazítás:

1° Válosztottak a nagysajói lutherana ekklézsiából a középidőn fellyül lévő öregebb rendű emberek közzül az ekklézsia közönséges tagjai által hét jobb-jobb erkölcsű és indulatú emberek úgymint: 1. Imreh Hantzi, 2. Sofi Hantzi, 3. Kőmíves Mihály; 4. Everth Márton, 5. Odorján Péter, 6. egyházfi Kőmíves Hantzi, 7. Magyar Hantzi. Kik az ekklézsiában való jó

[429] Nagysajói Prot. 307–309.

példaadásra, feddhetetlen életre, az ekklézsiai dolgok igazítására és botránkoztató személlyek kikeresésekre és megjobbításokra, az ekklézsiának minden névvel nevezendő javainak vigyázásokra hittel köteleztettek, és addig míg magokat ezen szent célra törekedő hivatalokban híven, serényen forgattyák, meg[308]hagyattatnak, holtak napjakig megtartatnak ezen tisztes hivatalban esküvések mellett, mellynek kötelező ereje lészen mindvégig reájok nézve, de az ellenkező esetekben tellyes hatalma lészen az ekklézsiának akármellyik hellyett mást választani és a Szent Visitatio által hivatalában megerősítetni, sőt a Szent Visitatio, ha valamellyiknek hivatalában való restes eljárását venné észre, azonnal hivatalától megfoszthattya és mást hellyette állíthat.

2do A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre tett feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifiúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3^{tio} A becsületes oskolamester Bachner Mártonnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen a közönségtől semmi panasz, de az oskolai gyermekeknek megpróbáltatások bépanaszlák, hogy nem elég szorgalmatossággal tanítja őket, mert 55 oskolabéli gyermekek közzül csak 5 találatott középszerű olvasó, író egy sem, holott a most két esztendei Visitation sub gravi animadversione meghagyatott volt, hogy ha külömben nem, fekete táblán krétával tanítsa őket írni, az éneklésben pedig semmi igyekezetet nem tudott oskolai gyermekeivel mutatni. Effelett Imreh Hantzi és Kőmíves Hantzi hitesektől értésére esvén a Visitationak, hogy a becsületes oskolamester korcsomákról korcsomákra jár, részegeskedik, melly illetlen és belső embert alacsonító kóborlás, és ők magok is szeméremmel adják fel.

Ezen tetemes hibájiért a becsületes oskolamesternek hivatalában fel kellett volna függesztetni bizonyos ideig az ekklézsiai Canonok utasítása szerént, mellyel az ártatlanul szenvedő község még inkább szenvedett volna, a megfeddés pedig elégséges büntetés nem lévén, mivel már a capitulumbéli oskolamesterek Partialis alkalmatosságával közönségesen megintettettek a részegeskedésért, tehát mint senior ezen hivatalból levettetik és három magyar forintig megbírságoltatik, hogy ezek által inkább serkentessék kötelessége folytatására szorossan megintettetvén, hogyha [309] még ezen hibában jő, kétannyit fizet és harmadikszor hivatalától megfosztatik, a capitulumbéli polgárok közzül kivágattatik.

4to A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

5to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén hallgatói eránt, semmit sem panaszla.

6to A domesticum consistorium, praesbyterium, a botránkoztatókra és templomot kerülőkre nézve megkérdeztetvén, felele, hogy vagynak ezen ekklézsiában némellyek ollyanok, akik magistratualis keresett alá jöttenek tolvajság színe alatt, de még gonoszságokat bizonyoson nem tudják és hogy exequáltattanak légyen, azt sem tudják.

Határozás: A tiszteletes papnak és domesticum consistoriumnak szoros kötelességévé tétetik az illyen, magokat megbéllyegezett embereket megszóllíttani, nyolcadnapot tenni nékiek a magok kitisztíthatásokra, mellyről tizenötödnapok alatt a venerabile Capitulum tiszteletes elöljáróit tudósítani el ne mulassák.

7. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

8. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, kaszálóréttyei, szőllőhelyei az 1754. esztendőben írt matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

9no Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	mf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	537	44
b. Harangozásból in annis 1810 et 1811	17	–
c. Ekklézsia majorságboráből in anno 1810	8	–

Perceptumai voltanak ezek:	mf.	dr.
d. Méltóságos gróff Teleki Juliánna, néhai boldog emlékezetű báró Kemény Sigmondné úrasszony őnagysága kegyes ajándékozásából	80	–
Summa	642	44
Erogatum:		
a. Templom zsendelyezésére, falai renovatiojára summa	537	76
Remanentiae summa	104	68

Mely tészen rhf. 87 xr. 14 váltópénzben tészen rhf. 17 xr. 26 2/5, melyről Kőmíves Hantzi egyházfi tartozik számolni a jövő Visitation.

1813

1813-ban Martius 16-án kezdetett el a Szent Visitatio tiszteletes dékány Schatz Mihály úr és ordinarius notarius Szabó András által és folytatott az megírt módon Nagysajón 16ta Martii a lutherana ekklézsiában pap tiszteletes Czobel András uram, idősb egyházfi Kőmíves Hantzi, ifjabb egyházfi Hosszú Márton, ekklézsia hitessi Imreh Hantzi, Kőmíves Mihály, idősb Everth Márton, Magyar Hantzi és az egész lutherana ekklézsia jelenlétében[430]

1. A tiszteletes pap aránt a Canonok utasíttása szerént való értekezésekre lett feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos taníttásáról az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázásról dicsértetik.
2. A becsületes oskolamesternek, Bachner Mártonnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról nincsen semmi panasz.
3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincs semmi panasz.
4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nincsen semmi panassza. Jegyzés: Kérdés tétetett az hallgatóktól azaránt, hogy amelly bérfizető gazdának annyi bora sem teremne, mennyiből borbéli bérét a tiszteletes papnak béfizethetné, nemkülömben a tiszteletes pap conventioja szerént az egy szekér fát fával nem fizethetnék, pénzül mennyi árron váltsák meg.

Felelet: Sajón minden gazda (ki falu sorában lakik) tartozik a méltóságos birtokos uraknak Szent Márton adójában 2–2 veder bort fizetni, a sovány esztendőkben pedig, mikor bor nem termik, három máriással megváltani a két veder bort, az ollyan bérfizetők tehát, akik a tiszteletes papnak az eddig lefolyt esztendőkről borbéli bérével adóssak, fizessék le az adósságot, egy veder bort 25 ~ huszonöt s fél krajcárral, az ez után következendő esztendőkben pedig a méltóságos FőConsisitorium 27 Maji 1811-ben 2437. numerus alatt költ kegyelmes rendelése szerént piaci árron fizessék. A fabérre nézve: A vonómarhájú embereknek, ha tetszik a fát pénzzel megváltani, egy szekér fáért fizessenek egy vonás forintot, akiknek tellyességgel vonómarhájok nem volna, 60 ~ hatvan pénzt.

Jegyzés: A templom környéke körül újj palánkkertnek csinálása, mellyre a méltóságos birtokos uraktól a nemes ekklézsia sasfákat nyert és a parochia körül való romlodozott kerteknek megújjíttása a jövő Visitation lévő soros számbavétel alatt a nemes ekklézsiának eleiben adottatott.

5. Botránkoztatók nincsenek.
6. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

[430] Nagysajói Prot. 341–342.

[342] 7. A ekklézsia jószágai, szőllőhellyei, szántóföldjei, szénarétyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

8. A méltóságos báró Kemény Sigmondné méltóságos gróff Teleki Juliánna úrasszony őnagysága által ajándékozott 500 ~ ötszáz magyar forintról szólló contractus megvagyon.

9. Számolván az hites egyházfi, Kőmíves Hantzi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	20	92
b. Harangozásból	6	12
c. Ekklézsia majorságbórából	12	24
d. Magazinum árrából	48	–
e. Az ekklézsiát megróván	102	–
Summa	189	28
Erogatum:		
a. Parochia zsendelyezésére	156	48
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	11	88
Summa	168	36
Ezt kivonatván a perceptumból remanentia	20	92

In natura vagyon 30 veder bor, mellyről hites egyházfi, Kőmíves Hantzi a jövő Visitation számolni tartozik.

1814

Ismét Sajón a lutherana ekklézsiában folytatott 14 Februarii 1814-ben, pap tiszteletes Czobel András uram, oskolamester Bachner Márton őkegyelme, egyházfi Kőmíves Hantzi, ekklézsia hitessi 1. Sofi Hantzi, 2. Imreh Hantzi, 3. idősbb Everth Márton, 4. Magyar Hantzi s több ekklézsia tagjai jelenlétekben[431]

1. A tiszteletes p[ap] hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifiúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit sem panaszla.

5. Botránkoztatók nincsenek.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az ezen 1814-ben megújjított matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

8. A gróff Teleki Juliánna, méltóságos liber báró Kemény Sigmondné úrasszony őnagysága által ajándékozott 500 magyar forintról szólló contractus megvagyon.

9. Számolván a hites egyházfi Kőmíves Hantzi az ekklézsia jövedelméről

[431] Nagysajói Prot. 378.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation volt remanentia	20	92
b. A tavalyi remanens 30 veder borból 3 volt seprő, adatik el egyáltaljában 30 veder	51	84
c. Harangozásból	5	12
Summa	77	88
Erogatum:		
a. Harangláb reparatioja költött	4	28
b. Parochia reparatiojára	22	96
c. A templom körül 80 szál cinteremkertnek való deszkáért	36	–
d. Cinteremkert ajtajira vasért sarkoknak	2	28
e. Conscriptor Bodoni Sándor és Bujti Sámuel urak és szolgájok intertentiojokra	5	20
f. Visitatio intertentiojára	6	72
g. Templombéli fejér gyolcs készületek szappanyozására, szappanyért	–	48
h. Visitatio sallariumában	6	–
Summa	83	92

Nota bene: A perceptumot meghaladott 6 mf. 4 pénzt az egyházfi a magáéból adta kölcsönbe az ekklézsiának.

Nagysajó (református)

1759

Visitatio peracta in ecclesia NagySajóinesi tempore parochi clarissimi domini Basilii Angyalosi et reverendi domini Andreae Czobel ecclesiarum ministris, a reverendo domino Joanne Hermán, adjuncto suo adsessore Josepho Jánó parocho Galaczinesi ubi ruinae inventae sunt nullae, aedilis Daniel Maor anno 1759 die 13 Martii[347]

Előfordulván ezen Szent Visitatio alkalmatosságával két új házas személynek, Magyar Mihály és Imre Kati egymástól való elfutások, a Szent Visitatio öszvebékélttetvén őket, haza elbocsátotta úgy, hogy ezután jól és békességbe éllyenek. A tiszteletes parochus a szent ecclesiaval jó harmoniában él.

Deliberáltatott ez a Szent Visitatiotól: Amelly cigányok nem ecclesia tagjai, azoknak halottyaiknak nem harangoznak, a szász ecclesia akarattya szerint.

1761

[Anno 1761 die 24 Novembris][348]

Die 24 Novembris in N[agy]Saió Visitatio instituebatur ubi ingens inter auditores oriebatur disturbium contra privilegii nostri articulum V^{tum} ita ut re infecta animis nimium incitatis discedebatur.

1780

3^{tia} Martii NagySajón megfordulván a Szent Visitatio[349]

Jöttek illyen gravaminák előnkbe:

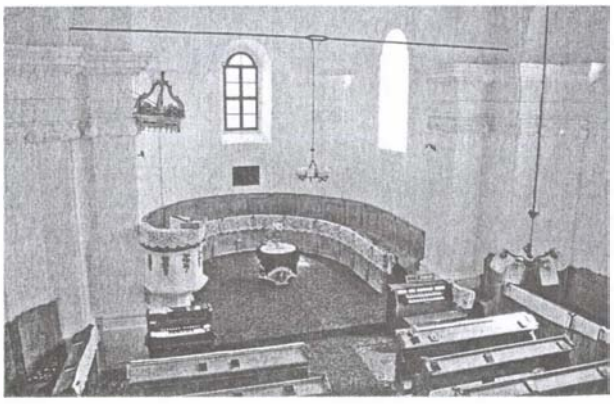
1mo Tiszteletes Angyalosi Balázs uramnak a solymosi Molduván Gligorral való törvényes processussa, melyről illyen determinatiot tetszett a Szent Visitationak tenni.

Deliberatum: Hosszason megvizsgálta a Szent Visitatio tiszteletes Angyalosi Balázs uramnak a solymosi Molduván Gligorral való dolgát. Világoson constál a facti speciesből mind a két részről, hogy Molduván Gligor megvásárlott egy ökröt 20 vonás

A református templom

[347] Nagysajói Prot. 42.
[348] Uo. 48.
[349] Uo. 91–94.

Templombelső

forintokon, megadván előre 7 vonás forintokat, a 13 vonás forintokért várakozzék, és azért kezeseket állított említett Molduván Gligor két hétig, hogy akkor a pénzt minden tovább való várakozás nélkül megadja, melyet ő praetereálván, sem az ökröt, sem az pénzt meg nem fizette. Tiszteletes Angyalosi [92] uram mind cselédje, mind a kezesek által kérette a pénzt az ökörnek árrát, de azt mind csak halasztotta addig, míg a kezeseket rája küldötte, hogy desumállyák azon debitumot, akkor a kezesek is nem pénzt, hanem ugyan az megalkudott ökört vitték a kezesek tiszteletes Angyalosi uramnak, melyet őkegyelme elvett, de őkegyelme meg nem becsültette, és hogy azon napon törvényesen megkínáltatta volna Molduván Gligort, a nem világos. De ide járul az es, tiszteletes Angyalosi uram azután kárával adta el az ökröt. Mely szerint minthogy Molduván Gligor kárt okozott tiszteletes Angyalosi uramnak, ellenben Angyalosi uram is nyilván meg nem bizonyíthatta azt, hogy törvényes úton meg[93]kínáltatta volna Molduván Gligort, tetszett a Szent Visitationak a megnevezett 7 vonás forintnak és a Molduván Gligor expensajának fele részét tiszteletes Angyalosi urammal megfizettetni, melyet hogy intra octavum deponállyon, ítéltetett.

Signatur NagySajó, 3^{tia} Martii 1780 per substitutum notarium Andream Hegyi.

Tapasztaltatott ugyan NagySajón a reformata ecclesiaban holmi visszavonások, hogy tudniillik az oskolamester fizetése controversiaba jött, noha ezelőtt circiter három esztendővel megegyeztenek közönségesen abban, hogy az mesternek bizonyos fizetést rendeltenek, melyet e mostani Visitationk előtt meg akartanak megváltoztatni, a Szent Visitatio nem akarta, s nem is lehetett magát külömben belé elegyítteni, hanem azon ecclesia végezést és egyezést meghagyott, emellett serio imponállya a Szent Visitatio az ecclesianak, hogy amely restantiaji a mesternek még hátravadnak, minden fogyatkozás nélkül bészolgáltassák a következendő Visitatioig, mert ha akkor is ezen dolog controversiaba menne, az engedetlenek illendő büntetéseket el nem kerülik.

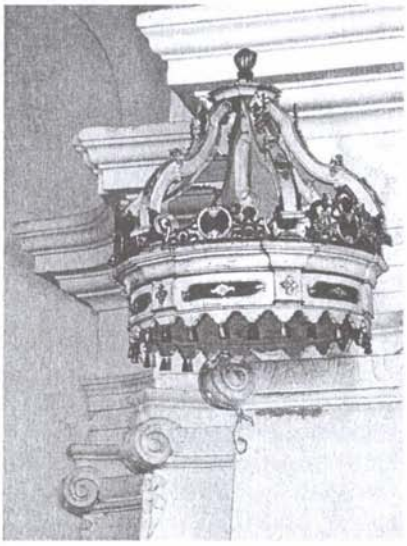
Olyanok is találtattak, kik az isteni tiszteletet nem gyakorllyák, azoknak is szorossan imponáltatik, hogy ezután az isteni tiszteletre eljárjanak, magokat megjobbítsák, mert ha tovább is elmulatnák oly sokszor az isteni tiszteletet, kalodába verettetnek juxta Constitutionem part. 1. tit. 1. art. 2.

Templombelső

A bejárati ajtó

A szószékkorona

1782
[Anno 1782 die 14 Februarii][350]

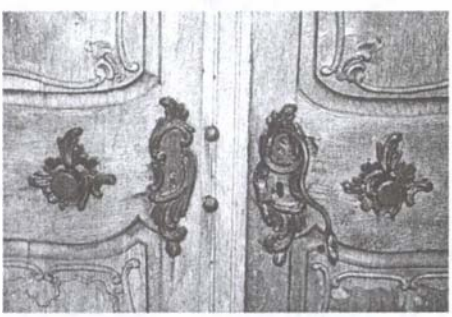
Eodem die azon nagysajói reformata ecclesia is visitáltatván, a loci minister bérének restantiaji exequatione mediante felszedettettenek.

A magyar mester fizetésnek restantiaiért pedig a hallgatók severe admoniáltattak, hogy a jövő Szent Partialisig minden elmaradott fizetését az említett magyar mesternek béfizessék, melyet ha nem cselekednének, keményen megbüntettetnek.

Signatur NagySajó anno 1782 die 14 Februarii per Andream Hegyi, constitutum notarium.

1784
[Anno 1784 16 Martii][351]

A nagysajói reformata ecclesia is visitáltatván, subinferálya az egyházfi némely hallgatókról, hogy a papi rendes fizetést nem fizetik bé debito tempore, sőt mikor az egyházfi urgeállya, hivatallya szerint zálagolni akarja, hogy a fizetést annál hamarább fizessék, illetlen szókkal illetik az egyházfit. Kire nézve most egyszer kereszténi szeretetből az illyetének intetnek, hogy többé efféle panasszal ne kénszerí-

Templomajtó-részlet

[350] Nagysajói Prot. 105–106.
[351] Uo. 114.

tessék az ecclesia egyházfia jőni a Szent Visitatio eleibe. Ami pedig a mostani restantiariusokat illeti, serio imponálya a Szent Visitatio, hogy az jövő Szent György napján minden restantiarius hallgató a papi fizetést bészolgáltassa, különben kemény büntetés fogja az ollyan hallgatót követni, ha ezen determinationk remorát szenvedne, tehát in hoc casu a tiszteletes loci minister atyánkfia az jövő Partialisra hozza az illyen renitenseket.

1785

Eodem die [anno 1785 die 26 Februarii] visitata est ecclesia reformata NagySajóiensis tempore clarissimi domini Samuelis Horvát[352]

Ubi inveniebantur difficultates:

1mo A magyar oskolamester fizetésében difficultas esett, hogy tudniillik öszvegyűlvén az udvari tisztek, egy bizonyos fizetést rendeltenek az említett oskolamesternek, melyet kézbeadással tizenhárom gazdaember meg is erősített. Ezen fizetést két esztendeig bé is fizették a mesternek, de a tavallyi Visitation egyenlő akarattal ennek ellene mondottanak, melyet látván a mester Partialisra vitte a maga dolgát, aholott megítéltetett, hogy azon conventio szerint fizessenek ezután is mesternek. Mely difficultas e mostani Visitation is fennforgott, egyátallyában megmondák az hallgatók, hogy ha szintén azon conventio szerint való fizetés megítéltetett is a partialison, mindazonáltal ők soha meg nem fizetik, azt az okát adván, hogy azon embereket, akik akkor jelen voltanak, erőszakoson vették arra, hogy a magok neveket feltegyék.

2do Azt is panaszul adá fel a mester, hogy mikor őkegyelmét meghítták oskolamesternek NagySajóra, akkor nem volt templomtorony és harang, hanem csak az udvarban tette a szolgálatot, de már most Isten segedelméből templom és torony építtetett, harangok vagynak, ahova őkegyelmének minden nap harangozni kell járni, azért megkíványa őkegyelme is, hogy a több ecclesiaknak rendtartások szerint a harangozásért fizetést rendellyenek az ecclesiaban. Mely petitumát a mesternek adjustálta a Szent Visitatio is.

Faragott padoldal

A patrónus széke

1787

[Anno 1787 die 7ma Februarii][353]

Az nagysajói reformata ecclesia is visitáltatott tiszteletes Horváth Sámuel uram papságában, aholott a tiszteletes loci minister őkegyelme panaszola a templomkerülők iránt, akik is most az egyszer admoniáltattak az Isten házának gyakorlására.

2do Az oskolamester panaszul adá fel, hogy négy esztendei bére is künn vagyon az em-

[352] Nagysajói Prot. 125.
[353] Uo. 135.

bereknél, melyet sokszori kérésére is meg nem akarnak fizetni, azért ezen difficultas is a secularis tiszt uraknak transcribáltatik.

1788

Eodem anno et die [Anno 1788 die 1ma Maji]a nagysajói reformata ecclesia is visitáltatván tiszteletes Horváth Sámuel uram papságában[354]

Aholott is az ecclesia semmit a maga papja ellen nem panaszol, hanem a tiszteletes loci minister megilletődéssel panaszol némely hallgatói ellen:

1mo Hogy Úr vacsorájával három esztendeig is nem él.

2do Némelyek a hit ágazatit nem tudják, és tanulni sem akarják.

3^tio^ Az ifjak cathechisatiora fennmaradni nem akarnak, tanulni nem kívánnak.

Melyre ez a conclusum, hogy az egyházfiú admoniállya azokat az embereket a templomban való járásra, Úr vacsorájával való élésre, cathechisatiora való járásra, melyet ha az admonitio után is nem cselekednének, abban a tekintetben a tiszteletes loci ministernek kötelességében áll az inclitus officiolatust ezen botránkozásnak megorvoslása végett megkeresni.

1790

Anno eodem [1790] die 12^a^ Martii visitáltatván a n[agy]sajói reformata ecclesia[355]

Holott is megkérdeztetvén az ecclesia, ha mi panassza volna maga papja, tiszteletes Horvát Sámuel uram ellen hivatala folytatása vagy magaviselésében, egyszóval úgy viseli-e magát, mint egy szelíd, jólelkű lelki tanítóhoz illik, úgy az oskolamester ökegyelme is úgy viseli-é magát mindenekben, mint illik belső emberhez? [165] Ezen kérdésére a Szent Visitationak semmit az ecclesia sem papja, sem az oskolamester ellen nem panaszla, sőt kedves szolgálatyok az ecclesia előtt. A tiszteletes loci minister és mester is semmit sem panaszlának az ecclesia ellen.

1791

Anno dieque iisdem [1791 17 Martii] a reformata nagysajói ecclesia is visitáltatott[356]

Holott pap nem lévén, a mester szolgált, és semmi difficultas közöttök nem volt.

---

[354] Nagysajói Prot. 145.
[355] Uo. 164–165.
[356] Uo.166.

Énekmutató tábla

1792

Anno edoem [1792] die 10ª Februarii visitáltatott a sajói reformata ecclesia[357]

Hollott az ecclesia és mester s egyszersmind lévita Gellért Isák uram között jó békességet talált a Visitatio.

Panaszul adá fel az egyházfi, hogy némelly szófogadatlan emberek miatt az ecclesia füvibe egy szekér szénára való kaszálatlan s gyűjtetlen maradt, mellyet hogy azon három emberek, kik miatt elveszett, [171] 3 márjásokkal lefizessék, végezte a Szent Visitatio az ecclesiaval együtt. Ezen kívül mind a két ecclesia közönségesen végezé, hogy ha ennekutánna, mikor az egyházfiak az embereket ecclesia vagy pap dolgára hajtyák, vakmerőségből valaki el nem menne, megbüntettessék az ollyan szófogadatlan ember primo dr. 12, secunda vice dr. 18, tertia dr. 24, még is a napszámot kipótolni tartozik.

Melly rendelését az ecclesianak a Szent Visitatio hellyben hagyta s megerősítette. A poenalitas pedig a templom cassajaban mennyen.

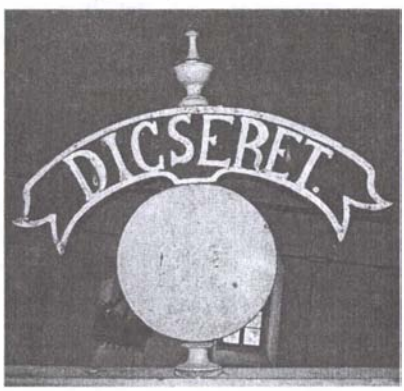
Semmi capitalissa nincsen.

1793

Anno, die iisdem [1793 24 Februarii] visitáltatott a n[agy]sajói reformata ecclesia is, és sem az ecclesia, sem pedig a pap, tiszteletes Benedek Jósef, sem a mester, Gellért Isák őkegyelmek között semmi egyenetlenség nem találtatott[358]

Báró Kemény Miklósné asszony őnagysága a régi parochialis házat visszaengedvén, hogy oda, mint tágassabb hellyre a papi ház építtessék, a magyar atyafiak megintettettek, hogy minden lehető módon a parochiaépítésen legyenek és igyekezzenek.

Perceptuma ezen ecclesianak hf 1 dr. 34, melly actu megvagyon.

Énekmutató tábla részlet

1794

Anno dieque iisdem [1794 7 Februarii] a n[agy]sajói reformata ecclesia visitáltatván[359]

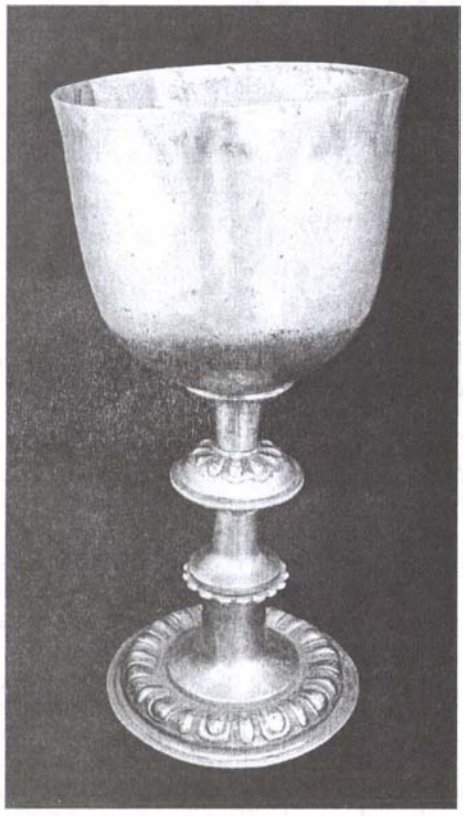
Találtatott illyen difficultas, hogy in anno 1792 egy szekér szénára való füve az ecclesianak elkárosodván három embereknek engedetlenségek miatt, kik hogy három márjásokkal a kárt megfizessék, végezte a Szent Visitatio az ecclesiaval együtt.

---

[357] Nagysajói Prot. 170–171.
[358] Uo. 182.
[359] Uo. 183.

A papnak egy tanuló oldalházat kelletvén építeni, imponáltatott az ecclesianak, hogy azon oldalházat minden igyekezettel felépíteni tartsák múlhatatlan kötelességeknek.

Ezen ecclesianak találtatott actu 95 ~ kilencvenöt magyar forintya, mellynek interesse ezután curál

Kehely

1795

Ezen esztendőben [1795.] Majusnak 8-dik napján megvizsgáltatván a nagysajói reformata ecclesia tiszteletes Benedek József uram papságába[360]

Semmi igazításra való dolog elő nem adatott, hanem ez, hogy amelly cigány a mesternek semmit nem fizet, 4 sustáknál alább halottyát elénekelni nem tartozik. A tavallyi 95 mf. használt annyit, hogy 114 magyar forintra ment fel, mellyből költöttek zsendellyre 5 mf. dr. 10. Marad 108 mf. 9 pénz.

1796

[Anno 1796 die 11ª Martii][361]

A reformata ecclesia papjával, mesterével egyességben találtatott, perceptumáról és erogatumáról most nem lévén készen, a jövő Visitationak tartoznak számolni.

1797

Anno eodem [1797] die 9ª Februarii[362]

A n[agy]sajói reformata ecclesia, pap és mester között szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio, hanem a loci minister adá fel, hogy sok káromkodó ifjú legények vagynak ezen ecclesiaban, kiknek atyoknak a Szent Visitatio keményen parancsolja, hogy gyermekeket intsék, fenyítsék, a káromkodástól elszoktassák, mert először is az atyák, azután a káromkodó fiak büntettetnek. Az egyházfi pedig tartsa magát a két ecclesia által csinált, s a Szent Visitatio által confirmáltatott rendeléshez, melly azt tartya, hogy aki az egyházfi hellyes parancsolattyának vakmerőségből ellene áll, büntesse az egyházfi minden személyválogatás nélkül.

---

[360] Nagysajói Prot. 193.
[361] Uo. 199.
[362] Uo. 202.

	mf.	dr.
In anno 1795 volt az ecclesianak	108	90
Mellyhez percipitáltak in annis 1795, 1796	11	7
Summa	120	66
Mellyből erogáltak templom zsendellyezésre ad praesentes tempus	90	15
Marad	30	51

1798

Anno 1798 die 29ª Januarii[363]

Mind a két ecclesiaban az ecclesiak, papok és mesterek között szép egyesség és csendesség találtatott.

A reformata ecclesiaban adá magát elő ez a dolog: Beszterce vidéki sejki colonus ifjú legény Hunyadi József panaszlá, hogy őkelme ennekelőtte négy hetekkel nagysajói becsületes Détsei István hajadon le[205]ányát, Détsei Susánnát törvényesen és solemniter elmátkásítván, jegyet is attak egymásnak jövendőbéli egybekeléseknek s felbonthatatlan házosságoknak jeléül, de mit gondolván a leány, a mátkaságot minden igaz ok nélkül felrúgta és sok intések, javaslások s erőltetések által is arra nem vitethetett a Szent Visitatio által is, hogy mátkája mellé állyon. Mellyre nézve, hogy mátkája gyalázattyát, költségét s fáradságát 5 vonás forintokkal, az onus repudiit pedig a Szent Visitationak 3 magyar forintokkal fizesse végezte a Szent Visitatio, melly végezésnek eleget tévén Détsei Susánna, mind mátkája Hunyadi József, mind pedig ő maga Détsei Susánna a mátkaság alól felszabadíttatna, szerencsésebb mátkaságra facultáltatnak.

	mf.	dr.
A reformata ecclesianak residuuma de anno 1796	30	51
Perceptum de anno 1797	7	14
Summa	37	65
Erogatum	17	5
Residuum	20	60

1799

Azon napon [1799. március 1.] vizsgáltatott meg[364]

Holott pap, tiszteletes Benedek József uram és az ekklézsia között nem találtatván igazításra való dolog. Kevés perceptumát ezen ekklézsianak vette számba a Szent Visitatio, melly így következik:

	mf.	dr.
De anno 1797 volt remanentia	20	60
De anno 1798 perceptuma volt	12	57
Ebből költött a templomra	5	10
Mellyet kivévén a mf. 12 dr. 57 perceptumból, marad	7	47
A de anno 1797 residuummal marad az ekklézsia kezébe	28	7

[363] Nagysajói Prot. 204–205.
[364] Uo. 208.

1800

Anno ut supra [1800] die 22 Februarii[365]

Megvizsgáltatván ezen ekklézsia, pap, mester és ecclesia között szép egyesség és csendesség találtatott.

	mf.	dr.
Tavallyi residuum volt	28	7
Ehhez in anno 1799 jött	–	96
Summa	29	3
Mellyből költött	3	99
Marad a jövő számadásra a léjendő perceptummal	25	4

1801

Anno die detto [1801 14[a] Februarii][366]

A reformata ecclesia is megvizsgáltatván, az ecclesia papja, tiszteletes Benedek Jósef és mester ellen semmit nem panaszla, de a pap és mester panaszlának béreknek bé nem szolgáltatásokért, mellyben lett a Szent Visitationak ez a végezése, hogy az ecclesia gyűlést tartson, és a belső embereket, úgymint papot, mestert elmaradott béreknek béfizetésével kielégítsék. Ezen ecclesianak tavally volt mf. 25 dr. 4, ehhez percipiált mf. 1 dr. 80.,Summa mf. 26 dr. 84.

1802

A n[agy]sajói reformata ecclesia is anno detto die detto [1802 die 4[a] Aprilis] megvizsgáltatván[367]

Panaszlá a mostan pap hellyett is fungáló mester, hogy némelly hallgatóinál sok restans fizetése vagyon, mellyre nézve az egyházfinak megparancsoltatott, hogy azon embereknek quindenat tégyen, melly alatt, ha meg nem fizetnek, vagy akármi módon mester uram ökegyelmével meg nem egyeznek, kénteleníttetik a Capitulum a vármegye tisztyé[222]nek azon restans fizetésnek executione mediante való felvételét és felvétetését általaladni.

	mf.	dr.
Volt tavally remanentia	26	84
Perceptuma de anno 1801	12	88
Summa	39	72
Ebből költ szükséges hellyre	13	10
Marad ad sequentem rationem	26	62

[365] Nagysajói Prot. 212
[366] Uo. 216.
[367] Uo. 221–222.

1804

[Anno 1804 die 19ª Martii][368]

	mf.	dr.
Ezen sajói reformata ecclesianak vagyon de anno 1801 remanentiaja	26	62
De 1802 perceptuma	36	9
De anno 1803 perceptum	34	70
Summa	97	41
Ebből költ templomra, toronyra in annis 1802 és 1803	73	37
Marad jövő számadásra	24	4

1805

Anno detto [1805] die 12ª Martii[369]

A sajói reformata ecclesia visitáltatván semmi ollyas, igazításra való dolog nem adta elő magát.

	mf.	dr.
Tavaly remanentia volt	24	4
Perceptum de anno 1804	31	96
Summa	56	–
Költött illendő hellyekre	9	91
Marad a jövő számadásra	46	9

Simon Györgyöt felesége, Tsatkoj Kata elhagyván, mindketten die 12ª Martii anno 1805 Sajón megfordult Visitation megjelentek, és Tsatkoj Kata elválást keresett, de mivel sem ő a váláshoz készen nem volt, sem pedig a Szent Visitatio minthogy nem választhat, a közelebb esendő Partialisra utasíttatott, hogy addig elkészülvén, ott okvetlen megjelenjen és férje ellen való dolgát follytassa, addig pedig a Szent Visitatio férje nélkül lakni megengedte.

1807

Azon esztendőben [1807] Februariusnak 23-án visitáltatott a n[agy]s[ajói] reformata eklézsia tiszteletes Szabó András uram papságában[370]

Azholott se az ekklézsia papjára és mesterére, se a pap és mester eklézsiájokra nem panoszlának, hanem a mester azt adá a Szent Visitatio eleibe, hogy itt csak két gyermek jár az oskolába tanulni, holott többen is volnának, kik az oskolába jártathatnának, de szülék nem adják fel. Mely panaszra a Visitatio teve illyen rendelést, hogy a tiszteletes loci minister vegye catalogusba az oskolába jártatható gyermekek neveit, és azoknak szüleiket adhortálja, hogy adják fel az oskolába, mely intésnek ha nem engedelmeskednének, intesse meg az egyházfiú által is. Akik ennek is nem lennének engedelmesek, azokat meg is büntettesse.

---

[368] Nagysajói Prot. 224.
[369] Uo. 225.
[370] Uo. 237.

Jövedelemre való kútfő (úgymint szántóföld, kaszálóhely, szőllő vagy erdő) ezen eklézsiában nincsen, hanem öt esztendők alatt vacantiaban lévén a papság, egy parochialis rétnek hasznából, harangazásból, publicatioból az ekklézsia szükséges költségen kívül gyűlt 5 esztendők alatt fh. 110 dr. 44 ½, ez a 110 mf. 44 és fél pénz ki van adva zab interesre n[agy]sajói bizonyos gazdaembereknél.

1808

Azon esztendőben [1808] Januariusnak 27-én visitáltatott a n[agy]sajói reformata ecclesia[371]

Azhol a loci minister, tiszteletes Szabó András atyánkfia papi hivatalának folytatásáról, erkölcséről és maga viseléséről, az ifjúságnak tanításáról, az hallgatóktól értekeződvén a Visitatio, mindenekben dicsértetik. Maga is tiszteletes Szabó András uram az hallgatóira semmit se panaszla.

Nemkülönben az oskolamester Gellérd Isák őkegyelme felől is kérdezőskedvén a Visitatio, az eklézsia ellene semmi panaszt nem ada elő, hanem maga az oskolamester panaszlá, hogy Détsei György 10 esztendőktől fogva adós (egy esztendőre egy vékával tartozván és 1 véka zabbal) 10 véka búzával és 10 véka zabbal. Kotsis György a Diószegi Mihály veje adós 5 véka búzával és 13 véka zabbal. Más, Kotsis György, 6 véka búzával és 10 véka zabbal, és Zilahi Jánosné adós 9 véka búzával és 1 véka zabbal. Mely panaszra a Visitatio tette ezt a

Decisiot: Az egyházfiúnak, Fazakas Jánosnak parancsolja a Visitatio, hogy intra quindenam az oskolamesternek a fenn specificált restantiaban lévő gabonabérét felhajtsa, mert különben lévén a dolog, maga fog kedvetlenséget szenvedni kötelességében való el nem járásáért.

Az úrasztalára tartozó szent edények az ecclesiai matricula szerént megvagynak.

Szántóföldje, réttye, erdeje, malma és egyéb ingatlan, jövedelemre való kútfejei ezen ecclesianak nincsenek.

Fazakas János hites egyházfiú számadolván, perceptumai voltak ezek:

	fh.	dr.
De anno 1807 transferáltatott volt	110	44 ½
Perselyből	7	3 ½
Harangozásból	1	92
Interesbe zab jő, mely most nem vala felgyűjtve.		
Summa percepti	119	40
Erogatumai:		
Nevezetes szükséges hellyekre elkölt esztendőn által	4	17
Transferáltatik	115	23

[371] Nagysajói Prot. 254.

1809

Ismét N[agy]Sajón azon esztendőben [1809.] Februariusnak 19-én visitáltatott a n[agy]sajói reformata eklézsia tiszteletes Szabó András uram papságában[372]

1. Azhol a tiszteletes loci minister hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről dicsértetik.

2. Az oskolamesternek, Gellérd Isáknak is életéről, erkölcséről, házanépéről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz, hanem az írt oskolamester némely ecclesiabéli gazdák eránt ezt adá elő, hogy vagynak ollyan gyermekeik azoknak, akik oskolába jártathatók volnának, de feljártatni nem akarják. Mely dolog eránt a Visitationak lett ez a decisioja: A tiszteletes loci minister intse meg még egyszer atyaiképpen azon szüléket, kiknek oskolába jártatható gyermekek vagyon, hogy adják fel az oskolába azokat, és ha intésének nem engedelmeskednének, adja a domesticum consistorium eleiben, a domesticum consistorium pedig keményen büntesse meg.

3. Megértvén a Szent Visitatio, hogy ezen eklézsiában még eddig domesticum consistorium nem volna, azért azon hivatalra alkalmatos személyeket választatott, és bé is eskedtetett. Az egyházfiúságra Fazakas Jánost, emellé consistorialis személyeknek öregebb Kováts Jánost, Détsei Györgyet, Détsei Istvánt és Kováts Sámuelt, és ezen újjonnan felállíttatott domesticum consistoriumnak elölülőjévé tette a tiszteletes loci ministert, tiszteletes Szabó András urat.

[276] 4. Ezen eklézsiában feles számból álló cigány hallgatók lévén, kívánták, hogy a magok nemzetek közül való légyen az, aki őket a templom gyakorlására serkentgesse, és az eklézsiai dolgokra (amikor szükséges lesz) igazán elrendelje és kihajtsa, melly kívánságokra a Visitatio is annuált illy conditioval, hogy az őközüllek választatandó egyházfiú a magyar egyházfiútól függjön, és annak parancsolatját, mellyet a domesticum consistorium végezéséből ád ki nékie, illendő engedelmességgel tellyesítse, azért a cigányok részéről communi voto egyházfiúnak választatott és tétetett Kotzi Ádám, aki azon hivatalra meg is eskedtetett.

Számolván Fazakas János egyházfiú:

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
Az 1808-ban volt Visitation remanentia volt	115	23
A perselyből gyűlt	7	33
Az harangazásból gyűlt	4	80
Summa percepti	127	36
Erogatumai:		
A toronyra	2	40
Summa remanentiae	122	96

[372] Uo. 275–276.

1810

Ismét NagySajón azon esztendőben Januarius 19-én visitáltatott a sajói reformata ekklézsia tiszteletes loci minister Szabó András uram papságában, jelen lévén a Visitation hütes egyházfi Fazakas János és ekklézsia hitessi Kováts Sámuel, ekklézsiabeli emberek Lovász András és Détsei János. Kiknek feladások szerint[373]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről stb. dicsértetik.

3. A becsületes oskolamester Gellérd Isáknak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban mind a gyermekek taníttásáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes papról a hallgatók eránt való értekezésből nincs semmi panasz.

5to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, panaszlá, hogy Détsei György és Kotsis György nevezetű ekklézsiabeli emberek sok esztendei mesteri bérivel adóssak és fizetni nem akarják. Elé nem kaphatván a bépanaszlatt feleket, meghagyatott a hites egyházfi Fazakas Jánosnak, hogy tizenötöd napok alatt a mester restans bérét felhajtsa, mellynek effectuálásáról tizenötöd napok után a mester tudósíttsa a Capitulum tiszteletes tisztyeit.

6to A domesticum consistorium feladá újj paraszt Bársony Salátit, hogy sok cégéres vétkeiért ekklézsiakövetésre ítélte légyen, melyet mindezideig végben nem vitt.

Határozás: Az egyházfi a tiszteletes pap hazajövetele után Bársony Salátit előállíttani az ekklézsiakövetésre el ne mulassa, mellyet sollicitálni a tiszteletes papnak ezennel kötelességére tétetik.

7mo Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

8vo Az ekklézsia szántóföldei, szénarétyei, szőllőhellye fogyatkozás nélkül megvagyon.

9no A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10ma Számolván hütes egyházfi Fazakas János az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	122	96
b. Perselyből	6	93
c. Harangozásból	2	88
d. Méltóságos gróff Kemény Sámuel úr őnagysága gratiajából az építtésben lévő papi házra	240	–
[295] e. Interes zabból	27	90
Summa percepti	400	67
Erogatumai:		
a. 4400 zsendelyért per négy vonás forint ezerért	17	63
b. 132 szál deszkáért, 51-et egy márjással, 81-et egy húszassával fizetve	49	74
c. Visitatoroknak	2	4
d. Deszkavásárlás végett háromszori besztertzei költség	2	4
Summa erogati	71	45
Remanentiae summa	329	22

[373] Nagysajói Prot. 294–295.

1812

Ismét NagySajón Februarius 12-dik napján tiszteletes Szabó András uram papságában a reformata ekklézsiában, jelenlétekben hites egyházfi Szakáts György, ekklézsia hitesse Fazakas János, közhallgatók Détsei Márton, Simon István, Ferentz Ferkő és ifiabb Détsei Istvánnak[374]

1° A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre tett feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos taníttásáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

2do A becsületes oskolamester Gellért Isáknak is életéről, erkölcséről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3tio A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

4to A becsületes oskolamester megkérdeztetvén semmit sem panaszla.

5to A domesticum consistorium, praesbyterium a templomot kerülőkre és botránkoztatókra nézve megkérdeztetvén, botránkoztatók nem adattanak fel.

6. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

7. Az 1754. esztendőbéli matriculaban béíratott papi és mesteri telkek, minthogy a templomtól felettébb távul voltak, sőt a templom a Sajó vizének egyik, a papi és a mesteri telkek pedig a másik oldala szomszédságaiban voltanak, mikor a víznek áradása esett, a pap és mester a templomba nem mehettenek, megtörtént az is, hogy a Sajó vize megáradván, a pap és mester a víz árja előtt házok hijjain találták hellyeket. Könyveik, házi portékáik öszveáztanak, az házokon kívüll lévő szekér és eke eszközeiket a víz elhajtotta. Illyen szenvedéseiket a papnak és mesternek látván és érezvén néhai boldog emlékezetű méltóságos m[agyar]gy[erő]mon[ostori] liber báró Kemény Miklós úr elhagyatott özvegye, néhai istenfélő és szívből szerető boldog emlékezetű méltóságos született gróff Vas Krisztina úrasszony őnagysága ezelőtt circiter ...[375] esztendőkkel az b[ecsületes] mestert, Gellért Isák őkegyelmét innen általköltöztette (a maga gyümölcsessében épített templom mellé) egy Simon István nevű belső cselédjének házába, a matriculaban a mesteri telek után írt földeket [311] meghagyván a mesternél. Méltóságos gróff camerarius s status consiliarius tabulae regiae adsessor Kemény Sámuel úr őexcellentiaja pedig ezen Isten dicsőítésére törekedő szent igyekezetét néhai boldog emlékezetű méltóságos édesannyának többre emelvén, a tiszteletes papot is általköltöztette a templom mellé. A régi papi és mesteri telkeket felmérettette, azokhoz hasonló nagyságú hellyet rész szerént a gyümölcsösséből szakasztatott, ideértvén a templomnak fekvését és a feljáró sikátort, rész szerént pedig a néhai boldog emlékezetű méltóságos édes asszonyannya által mesteri lakásra rendelt Simon István telkét adta, a gyümölcsösből kiszakasztott hely, a templom fekvése, a templomhoz feljáró sikátor és a Simon István telke quadrát ölekben adequálván a régi papi és mesteri telkeket. A szép templom mellé kőből szép papi házakat építtetett, mellyért dicséret dicsőség légyen az Istennek, tiszteltessék Őfelsége itt és felmagasztaltassék nagy neve minden helyeken, őexcellentiajoknak pediglen napjait terjessze ki hosszú időkre, árassza jóvoltát a méltóságos úri házára, s áldja meg az Úristen nemzettségről nemzettségre.

A szántóföldek, szénarétek a matricula szerént fogyatkozás nélkül, a papi telek után valók is meghagyattak és megvagynak.

8. Számolván a hites egyházfi Szakáts György az ekklézsia jövedelméről

---

[374] Nagysajói Prot. 310–312.

[375] Az év helye üresen hagyva.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	329	22
b. Perselyből in annis 1810 et 1811	18	75
c. Harangozásból in annis 1810 et 1811	8	64
d. Interes zab árrából	20	6
e. Méltóságos báró Kemény Sigmondné aedilis bírája, Szabó Ferentz a papi házon való munkája megváltásáért	12	–
f. Habaló Tógyernek 20 Martii ad 12um Maji az ekklézsia ládájából adatott kölcsön 26 vonás forint, interessében	3	42
g. Méltóságos gróff Kemény Sámuel úr őexcellentiaja kegyes ajándékozásából az építésben lévő papi házra	61	20
Summa	453	29
Erogatum:		
a. Az építésben lévő papi házra 16 ezer zsendelyért per 8 rhenes forint ezerért adatott	153	60
b. 37 ezer zsendelyszegért 32 ezernek per 3 vonás forint, 5 ezernek per 5 rhénes forint ezerért	127	92
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	17	4
Summa	298	56
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	154	73

[312] Nota bene: Ezen számadásról a jövő számadásra marad a bankócédulák nominalis valora szerént 154 mf. 73 dr., melly tészen rhf. 128 xr. 56 ½ a nevezett becse szerént. Váltócédulában tenne rhf. 25 xr. 11 3/5, de az írt 128 rhf. 56 ½ xr-ból 32 rhf. 56 xr. 1806. esztendőben Octobernek 10. napján adatott ki, mikor a cursus szerént 1 rhf-os bankócédula 34 xr-t ért, melly szerént tészen váltócédulában 18 rhf. 36 xr-t. Csakugyan a 128 rhf-ből adatott ki 17 rhf. 1809. esztendőben Februarius 23. napján, mikor a cursusuban egy 1 rhf-os bankócédula 25 3/5 xr-t ért. Eszerént 17 rhf. tészen váltócédulában 7 rhf. 19 4/5 xr.-t. A cassaban marad 79 rhf. Tenne váltócédulában 15 rhf. 48 xr-t, (krajcárban volt 1 rhf. 6 xr.) ennek becse fennmaradván, tészen a cassaban maradt 79 rfl. váltócédulában 16 rfl. 41 3/5 xr.-t. Így mindöszve a jövő számadásra általment capitalis tészen váltócédulában rhf. 42 és xr. 37 2/5.

1813

Ismét NagySajón 17-dik Martiusban a reformata ekklézsiában pap tiszteletes Szabó András uram, oskolamester Gellérd Isák, egyházfiú Szakáts György, ekklézsia hitessi Kováts János, Fazakas János, Kováts Sámuel, közhallgatók Csatlós Ferentz, Détsei Márton, katona Fazakas János, ifjabb Fazakas János, Détsei János, Fazakas György, ifjabb Takáts Péter jelenlétekben[376]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

[376] Nagysajói Prot. 342–343.

3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen panasz.

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, panaszlá, hogy oskolamesteri bérével adóssak ezek úgymint:

	Búza Véka	Zab Véka
Ifjabb Szakáts Ferentz	2	3
Détsei Mihály	6	17
Détsei Jankó	10	2
Ifjabb Fazakas János	1	2
Piszoka Fazakas János	5	6
Détsei Márton	5	6
Idősbb Détsei István	–	1
Ifjabb Détsei István	–	1
Idősbb Szabó Mihály	2	1
Ifjabb Szabó Mihály	3	5
Szakáts Kis Elek	3	5
Kotsis György	10	15
Fazakas György	2	2
Tézler Mártonné	5	–
Simon István	5	7

Kik közzül némellyiket előkaphatván, confrontáltattak az oskolamesterrel, megesmérék, hogy adóssak a feladott bérel és a többeknek nevekben is kérék a tiszteletes Visitatiot, hogy engedjen nékiek tizenötöd napot a béfizetésre, melly idő alatti béfizetésre idő adatott az ifjabb Fazakas János, Détsei Jankó édesannya, néhai Détsei Andrásné, Détsei Márton, Fazakas György, idősbb Szabó Mihály kérésekre.

5. Botránkoztatók nincsenek.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-béli conscriptio szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

8. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	50	93
b. Perselyből	6	78
c. Harangozásból	3	84
d. Interesből	3	60
e. Gróff Kemény Sámuel úr őexcellentiaja kegyes ajándékozásából	7	20
Summa	72	35
Erogatum:		
a. Parochian lévő istálló tapasztására, hídlásfái bérakására, a Szent Visitatiora	9	60
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	7	68
Summa	17	28
Ez kivonatván a perceptumból remanentia	55	7

1814

N[agy]Sajón a reformata ekklézsiában 13 Februarii pap tiszteletes Szabó András, oskolamester Gellérd Isák, hites egyházfi Szakáts György, ekklézsia hitessi: Kováts János és Kováts Sámuel, ekklézsia tagjai: idős Szakáts Ferentz, ifjú Fazakas János, Csatlós Ferentz, Fazakas Mihály, ifjú Détsei István és Szakáts Sámuel jelenlétekben[377]

3 ekklézsia hitessi eskedtettek: Néhai Détsei György helyibe idősb Szakáts Ferentz, idősb Détsei István helyett ifiabb Détsei István és ifiabb Fazakas János.

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifiúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből ez a panasz, hogy fabérével 3 esztendőről minden közrendű hallgatói adóssak, búza és zab bérével pedig 5 esztendőtől fogva: 1. Fazakas György búza 5 véka, zab 5 véka; 2. Détsei Jankó 5 véka búza, 5 véka zab; 3. Kotsis György 7 véka búza, 9 véka zab bérrel.

Úgy

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén panaszlá, hogy feles számú oskolamesteri bére vagyon fizetetlen. Mind a tiszteletes pap, mind pedig a b[ecsületes] oskolamester által feladott adós ekklézsiabéli hallgatók confrontáltatván a tiszteletes pappal és b[ecsületes] oskolamesterrel, adóssaknak lenni megesmérik a hallgatók, mellyre nézve tétetett a nemes ekklézsiához illyen intés, különössön pedig a domesticum consistoriumhoz, hogy tizenötöd napok alatt a papi és oskolai mesteri kepét megfizesse, fizettesse, ne várjon magára executiot, mellyet ha tizenötöd napok alatt nem telyesíttet a domesticum consistorium, a tiszteletes szolgáló papnak, mint capituli ordinarius notariusnak meghagyatik, hogy a morosus bért fizető hallga[377]tóknak neveiket fizetetlen levő kepékkel együtt a concernens politica administrationak executio végett általírja.

6. A domesticum consistorium a botránkoztatókra nézve megkérdeztetvén, feladá Hurkusi Gulonét, Varga Márist és Boritza Kirskát, mindhármokat parázna életek folytatásáért. Hurkusi Guloné özvegy cigányné, Varga Máris még egyszer megesett személy, ezek mindketten megszaporodtak, Boritza Kriska cégéres bűnével az ekklézsiát bontrákoztatja.

Mindhármokat poenitentiatartásra és az ekklézsiával (ekklézsiakövetés általi) tizenötöd napok alatt léjendő megbékéllésre intette a Szent Visitatio. A domesticum consistorium által való tellyesíttetése pedig a tiszteletes szolgáló helybeli papnak imponáltatott.

7. Az úrasztalára tartozó jók az 1806-ban September 20. napján véghezvitt ekklézsiai conscriptio szerént megvagynak.

8. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, puszta szőllője az 1814. esztendei Januariusnak 15. napján megújjított matricula szerént megvagynak.

9. Számolván a hites egyházfi Szakáts György az ekklézsia jövedelméről, perceptumai voltanak ezek:

	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	55	7
b. Perselyből	6	92
c. Tar Józsefné Csatlós Erzsébeth asszony ajándékából	10	20
d. Harangozásból	1	92
Summa	74	11

[377] Nagysajói Prot. 376–377.

	flh.	dr.
Erogatum:		
a. Tiszteletes visitator uraiméknak	6	–
b. A kissebb harang ütője felkötőszíjjáért	1	20
Summa	7	20
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	66	91
Restans interes zab vagyon.		
Elocált capitalisok vagynak az írt 66 flh. 91 dr-ból:		
1. Kováts Jánosnál zab interesre	19	38
2. Détsei Jankónál zab interesre	3	12
3. Ifjabb Détsei Pistánál zab interesre	8	78
4. A Tar Józefné Csatlós Erzsébeth asszony ajándéka Csatlós Jánosnál legalis interesre	10	20
5. Szakáts Györgynél zab interesre	6	48
Az ekklézsia ládájában vagyon	18	95
Egész összeg	66	91

Óvárhely

1745

Deliberatum in re insimulatae fornicati[onis] visitationis in Várhely den 26 Januarii[32]

Der ireil [...]ger Zeit Anna Vellmannin, Petri Vellmanni, vor [...] rectoris in Uifalva, ietzt aber rectoris in [...] leibliches Eheweib, eben noch in Anfalva, in [...] argwähnisches Verdacht undössentliches übeles Geschrey gerathen, welcher Gestallt itzt benannte Vellmannin mit ihrem Nachbar Hannes Bidner in einer verbotes Liebe respectu 6-ti lebe. So ist in dieser Sache eine gerichtliche Inquisition geschehen, und angestellet worden, in welcher die darzu citierte und beschworene Zeugen eydlich ausgesaget, was sie in re delicti gehöret und gewust, weil nun ihrer Aussage noch als testium in selbiger action nicht mehr, als ein unnützes Weiben Geschwätz, welches der Schulmeisterin zur Ungebühr nachgesaget worden, herausgekommen, so hat eine erwürdige Visitation nach reifflicher Überlegung Annam Vellmannin des insimulierten delicti contra 6-tum frey sprechen und vor unschuldig und ehrlich erklären müßen. Und dieses zwar um desto mehr, da Anna Vellmannin zu ihrer noch mehreren Entschuldigung und Purgation, ein öffentliches juramentu purgatorium in facie Sedis, und Gegenwart einiger Leute der ehrwürdige Gemeine in Burghalen abgeleget hat.

1748

Visitatio in ecclesia Várhely anno 1748 die 7 Februarii[33]

Es ist erfunden worden Baufälligkeit beym Pfarrhoff und wie zuvor anno 1746 die 17 Novembris in die Visitation und auch an der Besoldung des heilige Pastoris und Rectoris wie auch des vorigen[?] Rectoris eine Nachläßigkeit hatte angeklaget. So ist von den heilige Visitatoribus beschlossen worden Sie zur Bezahlung zu cogieren die Schuldigen nach einhalt des Achten id est 8 Artikels des Privilegii und 14. Canones in Matricula wie auch nach des 28. Canon Hungarorum.

1759

Visitatio peracta in ecclesia Várhelyiensis tempore parochi reverendi domini Michaelis Stanhaur et aedilis Johannes Horet et iudicis pagi Georgius Hender a reverendo domino Johanne Herman, ejusdem venerabili Capituli decano NagySajóiensi cum adjuncto suo adsessore Samuele Benedek parochi KisBudokiensi anno 1759 die 15ª Martii[34]

Complanatio reverendi domini hujus loci ministri Várhelyensi cum Johannes Hender. Ha valamellyik e két persona között újra felbontaná az egyszer ineált békességet, tehát secundum conclusum puniáltassék hfl. 12., és eszerint tiszteletes loci minister uram nem adós semmivel az ecclesianak, az ecclesia sem semmivel ökegyelmének.

A Szent Visitatio végben menvén, a templom körül földig a kerítésen romlásokat talált mind a templom, mind pedig a parochia körül.

---

[32] Nagysajói Prot. 23.
[33] Uo. 28.
[34] Uo. 43.

1760

Die 30 Januarii[35]

Die 30 Januarii befanden sich zwischen dem heilige Pastore und seinem Auditorio in Várhely verschiedene Disconvenientien, allwo es Eh in sonderheit ereignet, daß die Burghallner an N. Vellman gewesenen Schulmeister daselbst, bey seinem Abzug öffentliche Gewalthätigkeit ausgeubet, selbem seinen beladenen Schlitten durch den damaligen DorffsRichter aus der Landstrasse abtreiben lassen, mithin unsere Privilegia zum gröstesten Praeiudia des Venerabilis Capituli gröblichst violiret. Diesemnach hat eine Ehrwürdige Visitation, weil sich Pars adversu zu keinem Vertrag einlassen wollten, die Sache an titulatus H. főbíró gelangen lassen, von wannen die gebührende Satisfaction erwartet wird.

1768

In anno 1768 die 18 mensis Januarii inchoata est Sancta Visitatio Várhellyini per reverendum ac doctissimum virum dominum dominum Andream Czobel, venerabilis Capituli Nagysajóiensi decanum, adjunctis sibi pro levamine juratis notariis venerabili Capituli reverendum Johannem Croner et reverendum dominum Samuelem Benedek[36]

Várhellyini nulla plane reperiebatur dificultas, novo pastore non ita pridem introducto.

1769

[2da Martii] [37]

Visitatio ecclesiae Várhelyensis ad proxime futuram ibidem Synodum Partialem differtur.

1772

Várhellyini habita Visitatio 3tia Martii 1772[38]

Mindenek jó rendben és jó karban tanáltatván Várhellyén, méltó dicséretet érdemlett az ecclesia a Szent Visitatiotól.

Sigismundus Máttyás constitutum notarium mpr.

1775

Die 24 Februarii[39]

Ecclesia Várhelyenis eodem statu reperta.

---

[35] Nagysajói Prot. 46.
[36] Uo. 55.
[37] Uo. 59.
[38] Uo. 64.
[39] Uo. 66.

1776

Eodem die [1776 20 Januarii] visitálván az várhellyi ecclesiat is[40]

Tapasztalta a Szent Visitatio, hogy sokon gyermekeket scholaba jártatni nem akarják, azért végezte a Szent Visitatio, hogy az illyen atyák egy forintokig büntettessenek.

Akik pedig vasárnap templom alatt táncolnának, azok is egy forintokig, a gazda pedig, aki házában a tánc esik, két forintig büntetődik.

1777

Eodem die [24 Januarii] Várhellyen[41]

Semmi igazításra való dolog a Szent Visitationak fel nem adattatott, mellyre nézve vette úttyát N[agy]Sajóra.

1778

[Anno 1778] Die 20 Martii visitabatur ecclesia Várhelyiensis[42]

Ubi multa in opinione debebant esse, ante adventum Visitationis autem omnia complanata, honorifice acceptati Deo comendata Saióinum versus iter coepimus.

1779

[Anno 1779] 6ta Martii Várhellyen is megfordulván a Szent Visitatio[43]

Tapasztaltatott, de világosságra jött is egy személynek részegsége miatt a templomban való illetlen cselekedete, mely cselekedetiért poenáztatott is dr. 102.

A több dolgok in suspenso maradtanak más alkalmatosságra.

1780

Eodem die [anno 1780 2da Martii] Várhellyen visitálván a szent ecclesiat[44]

Panaszolá a tiszteletes loci minister, hogy a cathechisatiot nem frequentállyák, sőt templom alatt a korcsomán táncoltanak, melyet a Szent Visitatio igen szomorú szívvel hallott, látván, hogy az isteni tisztelet megutáltatott. Szorossan imponállya azért a Szent Visitatio a várhellyi ecclesianak minden tagjainak közönségesen, hogy ezután a cathechisatiot szorgalmatoson gyakorollyák, isteni [91] tisztelet alatt ne táncollyanak, mert ha ezután azon illetlen dolgot cselekednék, és az Úrnak napját táncolásra fordíttanák, a jövő Visitation ezen dologról ismét panasz lenne, tehát akkor minden kedvezés nélkül a háznak gazdáját, akinél a tánc lenne, két-két forintig, a táncoló személyek pedig egy-egy forintig büntettetnek, ítéltetett.

---

[40] Nagysajói Prot. 70.
[41] Uo. 78.
[42] Uo. 82.
[43] Uo. 86.
[44] Uo. 90–91.

Találtatott olyan személy is ezen ecclesiaban, úgymint Bluisz N. N., aki a loci ministert illetlen szókkal mocskolta és megszitta, mely illetlen cselekedetiért citáltatott a Partialisra, de ő a citationak nem engedvén, a tiszteletes decanus sigillumát contemnálta, melyért a Szent Visitatio most egyszer in exemplum aliorum egy forintig megbüntette.

Volt olyan is, aki a loci ministernek marháit tiltott helyről béhajtotta, s amely marhákat, mikor az utcán hajtaná, a loci minister a maga zsebbéli keszkenőjét küldötte a marhák kiváltására, de azon ember, Lőrintz nevezetű, azt felelte az expressusnak (salva venia): „Szarom a keszkenőbe", mely embertelen feleletiért poenáztatott egy forintig.

1781[45]

In Várhely funden wir auch alles in gaßabelem Zustande, nur war dieser Anstand daß der heilige Pastor vor die Theilung, die seine frau Mutter gegeben und die Rinder unter [98] sich ohne Theilherrn verrichtet hatten dennoch dem Heilige Decano nach unserer Ordnung und Gebrauch fl. 3. erlegte.

1782

Várhely visitabatur, eodem die [14 Februarii] coram aedili Georgio Luts, caeterisque quibusdam commembris ecclesiae utpote Georgio Hess, Petro Magyar, Martino Magyar, Joanne Magyar et Martino Posner jurato pagi, tempore reverendi domini Martini Textoris[46]

Difficultates sequentes erunt:

1mo Találtatott a várhelyi ecclesiaban egy ollyan asszonyi állat, aki babonás mesterséggel szokta életét folytottni, úgymint babvetéssel, szent hitünknek és vallásunknak mocskára és gyalázattára.

2do Olyanok is találtattak a megnevezett szent ecclesiaban, akik az Úr napját táncolásra és egyéb világi haszontalanságra, úgymint részegségre fordították.

3^{tio} Találtatók olyak is az iffjak közül, akik a rendes cathechisatiot vakmerőképpen egész nyáron is [104] elmulatták, nem frequentálták és azoknak szülői is magak gyermekeket a sok intés és admonitio után is az isteni félelemre szoktatni nem szándékoznak.

4to Találtatott ollyan ember is az ecclesianak botránkozására, aki magát az Isten és haza törvénye ellen lapásban elegyítette.

5to Végezetre sok ruinak is találtattanak mind a pap háza és mester háza kerül.

Mindezekben tetszett a Szent Visitationak illyen determinatiot tenni:

1. Panaszalá a tiszteletes loci minister atyánkfia, hogy az iffjúság a tavalyi és harmadidei admonitiokra is a cathechisatiot nem frequentálnák. Tetszett a Szent Visitationak azakat az engedetlen iffiakat, akik két ízben is admoneáltattak, hogy a cathechisatiot frequentályák, de mindeddig is elmulatták, egy-egy forintig poenázni. Nemkülömben a szülőiket is, hogy gyermeket az isteni félelemre szoktottni nem kívánnyák.

2. Visitálván a várhelyi augustana confession lévő nemes ecclesiat a több difficultassok között jött mielőnkben Bálint Jánosné ökegyelmének hitünkkel és vallásunkkal ellenkező ollyan vétkes cselekedete, mely mind Isten, mind a haza törvénye ellen való, úgymint a maga babanás babvetéssével kezdette a maga életét folytatni, és ezen vétkes életének folytatására a körül való népet önnönmagához hódította babanás cselekedeteivel, mely mindhogy

[45] Nagysajói Prot. 97–98.
[46] Uo. 103–105.

mind Isten, mind haza törvénye ellen való vétkes cselekedette azan asszanyi állatnak, tetszett a Szent Visitationak Bálint Jánosnét, mint szent hitünknek és vallásunknak mocskolására élő személyt [105] most az egyszer három forintik [!] poenázni és praesentibus admoneálni, hogyha ezután is azan vétkes cselekedetit folytatná, tehát magistratus kézre ítéltetik.

Signatur Várhely 14 Februarii anno 1782 e Sancta Visitatione per juratum notarium Martinum Textoris.

3. Arról pedig, akik az Úrnak napját, úgymint a vasárnapot táncolással és egyéb világi haszantalansággal a királyi parancsolat ellen is profanálni merészlették, egy-egy forintik [!] poenázza a Szent Visitatio.

4. A ruinaknak meg nem építéseért azok, akiknek kertyek romlott volt, azak is hogy egyszer egy-egy forintik büntettessenek, ítilte a Sancta Visitatio.

5. Mindhogy a megnevezett várhelyi augustana confession lévő nemes ecclesiaban ollyan ember tanáltatott, aki Isten és haza törvénye ellen az egész ecclesianak botránkozására magát lapásba elegyítette, melyet maga is nem tagad, úgymint Posner Márton, tetszett azért a Szent Visitationak mind ollyan botránkoztató életet élő embert egy forintig büntetni.

Esett a megnevezett ecclesiaban ollyan dolog is, hogy böjtnapan, úgymint hamvas szeredán lakadalmat celebráltak, és a királyi edictum ellen táncaltak, azért mostoni Sancta Visitationk oly szorossan imponállya ezen ecclesiabelieknek a modo in posterum, hogy többször böjtnapokon lakadalmazni, táncalni ne merészelyenek, melyet ha valaki cselekedne ezután is, 12 pálcaütéssel büntettesség.

1783

In Várhely wurde die Visitation den 16 Februarii volbracht[47]

Es kam daselbst vor die heilige Visitatores, daß dem Herrn Pfarrer aus jedem Haus, auch wo zwey oder drei Wirthen waren, nur ein Gang Eimer gezahlt werden, welche Sache allso beygelegt wurde, daß in Várhely, eben so wie in allen anderen Gemeinen des Sajóer Capitels gegeben werde, nehmlich in iedem Haus wie viel feuer, so viel fuhren Holtz, wie viel Ehebette, soviel Gang Eimer, und wie viel besondere Schißeln, so viel paar Kl. Zehn.

1784

Várhely eodem die [15 Februarii] visitata[48]

Occurált ezen ecclesiaban a titulatus loci minister atyánkfiának ecclesiaja ellen illyen színű dologban panassza, hogy hallgatói közül sokan rendes papi fizetését nem praestálnák, tehát imponálta a Szent Visitatio az ecclesia egyházfiának, hogy intra quindenam hivatalya szerint bészolgáltassa, mert külömben az egyházfi, mint a Szent Visitationak jurisdictioja alatt való személyt fogja poenázni, és efelett, ha tellyességgel hivatallyát a parancsolat szerint nem tellyesítené, a következendő Partialis Synodusra fog citáltatni ad reddendam neclecte officii rationem, hasonlólag végzett a Szent Visitatio a mester fizetése iránt is.

Ugyanezen Visitatio alkalmatosságával végeztetett, hogy intra quindenam az restans egyházfiak az ecclesiaban lött perceptumokról és erogatumokról számolyanak, melyet ha nem cselekednének, tehát a titulatus loci minister decanus uramnak ab officii általaldni tartozó kötelességének esmérje.

---

[47] Nagysajói Prot. 111.

[48] Uo. 113.

1785

Anno 1785 die 26 Februarii Várhellyen visitálván az ecclesiat Textoris Márton uram papságában[49]

Ökegyelme panaszul adá fel, hogy volnának ollyan hallgatói, akik fizetésnek némely részeit nehezen szolgáltatnák bé, sőt debito tempore nem is fizetik. Melyre nézve parancsollya a Szent Visitatio ezúttal, hogy az ecclesia egyházfia szorgalmatoson utánnajárjon, felszedje s béfizettesse a tiszteletes loci minister fizetésbéli restantiajit, mert másként negligentiajáért érdemlett büntetését fogja szenvedni.

Imponáltatik ez is a Szent Visitatio által az ecclesianak, hogy a jövő Partialisig minden adosságát, melyek a faluban vadnak, felszedjék, jó rendben állítsák, és arról való ratiojokat a Szent Partialisnak béadják, különben az egyházfiak poenaban incurálnak.

Ami pedig a tiszteletes atyafi és ecclesiaja között való békességet és egyességet illeti, úgy tapasztaltatott, hogy mindkét felek között virágzó állapotban vagyon, s azt kíványa a Szent Visitatio, hogy ezután is tartsa fenn azon kegyelmét a kegyelmes Úristen, mind a tiszteletes atyafin, mind a szent ecclesian.

Találtattak valami ruinak is ezen ecclesiaban, de minthogy sok építtése volt a parochian ezen ecclesianak, s nem negligenter mulatta el a ruinak reparatiojat, ígérék magokat arra, hogy hamar időn annak megépíttésén igyekeznek.

1787

Eodem die [7ma Februarii] Várhelyen is visitálván[50]

Illyen difficultasok találtattak:

1mo A loci minister, Textoris Márton uram panaszul adá fel maga kevés bérinek bé nem szolgáltatását.

2do Az ecclesia közönséges akaratból vett volt kölcsön 30 vonás forintokat, hogy azon pénzzel kereskedjenek ecclesia számára, amint hogy kereskedtenek is, és a kölcsönvett 30 forintokat megfizették, azon kölcsönvett pénzzel kerestenek ecclesia számára 74 vonás forintokat, melynek még némely része a falusi embereknél künn vagyon, hogy azon hátralévő restantiat a mostani falusbíró, Hendel Gyéris tizenötöd napok alatt felszedje, praesentibus admoniáltatik, melyet ha nem cselekednék, és nem is akarna cselekedni, a tiszteletes loci ministernek jelentése után a külső magistratusnak azon engedetlenségek és vakmerőségek általadattatik.

3^{tio} Emellett vagyon egy darab rész szántóföld, melyet a falusi emberek magok között szoktak vala felosztani és annak taxaja szokott lenni 16 vonás forint, két esztendőktől fogva pedig az akkori egyházfiak, úgymint ifjú Hendel Gyéris és Hess János számot nem attak, kiknek is serio imponáltatik praesentibus, hogy intra quindenam számollyanak és a Szent Visitatiot arról genuine tudósítsák, mert különben a secularis tiszt uraknak transcribáltatnak.

---

[49] Nagysajói Prot. 123.

[50] Uo. 134.

1788

Anno 1788 die 1ma Maji kezdődött a Visitatio Várhely nevű faluban, tiszteletes Textoris Márton uram papságában[51]

Aholott is a pap ellen semmi panassza nem volt az ecclesianak, hasonlóképpen a tiszteletes loci minister az ecclesia ellen semmi panaszt nem tett.

Kérdésben jött az, hogyha egy embernek két gyermeke meghalna és csak egy praedikatioval akarná temettetni, mennyit fizessen? Erre a lett a determinatio, hogy csak annyit fizessen, mint egy halottért. Ha pedig a szomszédjának gyermeke akkor halna is meg, és egy praedicatioval akarná a másikkal eltemettetni, abban a tekintetben nem tartozik a loci minister csak egy fizetésért eltemetni, mindazonáltal hagyatik a Szent Partialis determinatiojára.

Az ifjú házasoknak pap és mester fizetések iránt a lett a conclusum, hogy az régi ususnak gyakorlására hagyatik.

Vagyon ezen ecclesianak industriale pénze 100 vonás forintya, mely az egyházfiak kezeknél vagyon, melyből templomot, parochiat építtenek.

1789

Anno eodem [1789] die vero 18a Februarii visitáltatott a várhellyi evangelica ecclesia is, tiszteletes Textoris Márton uram papságában[52]

Holott az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen, úgy a pap is a maga ecclesiaja ellen nem panaszol, hanem az apró dézsmának béfizetése iránt esett difficultas, hogy az ifjú házasok és azok, akik atyokkal egy kenyéren vadnak, nem akarnak semmit is fizetni. Melyről tetszett a Szent Visitationak determinálni, hogy azok a más ecclesiaknak szokásához szoríttatnak, úgymint, hogy azok fizessenek félbért mind a papnak, mind a mesternek, melyet ha nem cselekednének, köteleztetnek a magok dolgoknak eligazíttására a Szent Partialist megkeresni, különben minden bizonnyal megbüntettetnek.

Vagyon ezen ecclesiaban most actu készpénz 106 ft. Adósság vagyon 12 vft.

1790

Anno eodem [1790] die 11a Martii a várhellyi evangelica ecclesia visitáltatott[53]

Holott sem az ecclesianak a maga papja és mestere ellen, sem papnak, mesternek az ecclesia ellen közönségesen panaszok nem volt, hanem némellyeknek ellen panaszlának béreknek meg nem adásáért, mellyre lett illyen

Decisio: A tavallyi Visitationak determinatioja a mostani Visitatio által is vigoráltatik.

---

[51] Nagysajói Prot. 142.
[52] Uo. 152.
[53] Uo. 164.

1791

A Szent Visitatio pro anno 1791 elkezdetvén a Capitulum két notariussai tiszteletes Püspöki Pál és tiszteletes Textoris Márton uraimék által, elsőbben is 17ª Martii visitáltatott a várhellyi evangelica ecclesia a tiszteletes Textoris Márton uram papságába[54]

Holott az ecclesia, pap és mester között jó egyességet tapasztalt a Szent Visitatio, előfordulván a félbér fizetők eránt ennekelőtte még két Visitatiokba fennforgott difficultas, most is azon dologban a tavallyi és harmadideji Visitatiokban lett determinatio vigoráltatott. Találtatott ezen ecclesianak actu készpénz capitalissa hf. 236 dr. 91 az egyházfi, Magyar Márton számadása alatt, mellyről a jövő Visitation tartozik számot adni.

1792

Quod Deus bene volit a Szent Visitatio elkezdetvén pro anno 1792 a nagysajói venerabile Capitulumba, a Capitulum érdemes decanya tiszteletes Hegyi András és ugyan Capitulum ordinarius notariussa, tiszteletes Püspöki Pál uraimék által follytattatott következendő módon és renddel[55]

Nota bene: Szász notarius, tiszteletes Textoris Márton uram engedelmet kérvén a Visitatiotól az otthon való maradásra, legalis okát adván, meg is nyerte.

Anno 1792 die vero 9ª Februarii szorgalmatoson megvizsgálta a Szent Visitatio a várhellyi evangelico-lutherana ecclesiat tiszteletes Textoris Márton uram papságában

Hogy mi eligazításra való dolog lehetne az ecclesia, pap és oskolamester között, de semmi egyéb difficultas, ezen ecclesiaban nem volt, hanem már ennekelőtte három visitation is fennforgott atyokkal lakó ifjú házasok most is, mint mászor morosuskodtak a félbér megadása eránt, mellyet, hogy megadjanak, mint más ecclesiakban is szokás, azon ifjú házasoknak megparancsoltatott, ha tovább is denegálnák, kénszeríttetik a Capitulum titulatus vármegye tisztyei által rajtok desummáltatni.

	hf.	dr.
Volt ezen ecclesianak egyházfi Magyar Márton keze alatt készpénze hf. 236 dr. 91 a múlt esztendőbéli Visitatiokor, mellyhez még percipiált hf. 28 dr. 82 és lett in summa	265	73
Mellyből költöttek egy harangra	245	3
Maradt residuumban	20	70
Melly ezen esztendőbeli egyházfi kezébe ment által, ehhez percipiált	76	97
Summa	97	67
Mellyből templom és parochialis ház fedésére költött flh. 85 dr. 79	85	79

Maradt hf. 11 dr. 88, melly 1793-dik esztendőbeli egyházfi kezébe ment. Vagyon még ezen ecclesianak interesre kiadva 21 forintya.

[54] Nagysajói Prot. 165.
[55] Uo. 170.

1794

Quod felix faustumque sit a Szent Visitatio elkezdetvén pro anno 1794 a N[agy]sajói Capitulumba a capitulum két notariussai tiszteletes Püspöki Pál és Textoris Márton, és egy adsessor tiszteletes Czobel András uraimék által, folytattatott következendő módon és renddel. Anno 1794 die 7ª Februarii visitáltatott a várhellyi augustana ecclesia tiszteletes Textoris Márton uram papságában[56]

Holott szép egyességet talált a Szent Visitatio a pap, mester és ecclesia között, hanem méltóságos gróff Petkiné asszony őnagysága malmába lakó egy Gondos Márton nevű botránkoztató személly találtatott ezen ecclesiaban, ki három vagy négy esztendőktől fogva a templomba nem jár, communioval nem él. Admoneáltatott templomgyakorlásra, communioval való élésre, de nem engedelmeskedett, most is hivattatott a Visitatio eleibe, hogy okát adja templomba való nem járásának, de a Visitatio követyének azt felelte: Nem az a dolgom, hogy Visitatio eleibe mennyek, amint hogy el sem is jöve, melly engedetlenségért a Szent Visitatio Gondos Mártont, mint botránkoztató, engedetlen és szent ministeriumot megvető embert a titulatus vármegye tiszt urainak az engedelmeskedésre való tanítás végett általadja és írja.

Hendel István lévén ezen ecclesiaban az egyházfi pro anno 1793, az előtte való egyházfitól vett által hf. 11 dr. 88, de most készen nem lévén, számot nem adhatott, mellyre nézve admoneáltatott, hogy ad quindenam elkészülvén számot adjon.

1795

Ezen esztendőben és napon [1795 9 Maji] visitáltatott a várhellyi lutherana ecclesia tiszteletes Textoris Márton uram papságában[57]

Itt se volt az ecclesia, pap és mester között semmi difficultas. Az ecclesia jövedelméről a jövő esztendőbeli Visitationak tartoznak az egyházfiak számolni.

1796

Eodem anno [1796] die 12ª Martii[58]

A várhellyi ecclesia pap és mester között egyéb difficultas nem volt, hanem amelly még annis 1789, 1790, 1791, 1792 fennforgott, most is fennforog, és még el nem igazodott, noha minden Visitatioban megparancsoltatott annak effectumba való vétele.

Ezen ecclesianak pro anno 1794 amennyi perceptuma volt, mind erogatumba ment. Pro anno 1795 perceptuma volt hf. 61 dr. 15. Ebből erogált a templomra s egyéb szükséges hellyekre hf. 55 dr. 9. Marad hf. 6 dr. 12.

---

[56] Nagysajói Prot. 183.
[57] Uo. 194.
[58] Uo. 199.

1797

Anno eodem [1797] die 10ª Februarii[59]

A várhellyi evangelica ecclesia, pap és mester között semmi egyéb panasz nem volt, hanem a pap panaszla, hogy most két esztendei bor és fabéli bérinek nagyobb részi restál, mellyet hogy mostani Hendel Péter egyházfi minél hamarabb felhajtson, a Szent Visitatio néki keményen parancsolja, nemkülömben hogy molnár Gondos Mártont a Visitatio parancsolatyával admoneálja, hogy a templomba járjon, és úrvacsorájával éljen, mint mások.

	hf.	dr.
[203] Tavally maratt volt residuuma ezen ecclesianak	6	12
Perceptuma pro anno 1796	56	10
Summa	62	22
Ebből erogált az ecclesia templomra, ecclesia malmára, parochiara, szükséges hellyekre	46	91
Residuum	15	31

1798

Anno die iisdem [1798 die 29ª Januarii][60]

A várhellyi ecclesia szép egyességben találtatott papjával s újj mesterével, hanem ez a collisio volt az ecclesia és mester között, hogy ollyan conditioval adták az újj mesternek az oskolát, hogy egy jó cantort mind a papnak, mind az ecclesianak tetszőt hozzon, ki jó énekes és muzsikus légyen, melly pactumat a mester, hogy tellyesítse, a Szent Visitatio keményen imponálja.

1799

Anno 1799 die 28ª Februarii[61]

Elkezdődvén a Visitatio Várhellyen tiszteletes Textoris Márton uram papságában, semmi viszongás az ekklézsiába nem találtatott. Volt in anno 1797 pénze az ecclesianak hf. 15 dr. 31, melly az 1798-dik esztendőben lett perceptummal felment hf. 131 dr. 84, melly actu megvagyon rész szerént készpénzül, rész szerént interesre kiadva.

1800

Anno 1800 die 21 Februarii elkezdődvén a Szent Visitatio a Nagysajói venerabile Capitulumba tiszteletes decan Textoris Márton és Püspöki Pál notarius által Várhellyen, follytattatott a következendő módon[62]

Megkérdetvén a várhellyi evangelica ekklézsia arról, ha volna-e valami igazításra való méltó panassza papja, tiszteletes Textoris Márton uram, vagy az oskolamester ellen, mond-

[59] Nagysajói Prot. 202–203.
[60] Uo. 204.
[61] Uo. 208.
[62] Uo. 212.

ják meg jó lélekkel minden kedvezés nélkül, de az ekklézsia papja, se a pap ekklézsiája ellen semmit nem panaszlának. A mesterre nézve is detto.

Úgy tapasztalta a Szent Visitatio, hogy némelly embereknek a parochia körül való kertyek rosszak lévén, a falusi bírónak és az egyházfinak megparancsolta a Visitatio, hogy azokat az embereket admoneálják, hogy mihellyt kienged a föld fagya, a kerteket megcsinálják, mert hanem prima vice 1, secunda három forint büntetésen maradnak. Számadása az egyházfiaknak haladott a jövő Visitatiora.

1801

Anno detto [1801] die 14[a] Februarii[63]

Ezen várhellyi evangelica ekklézsia is tiszteletes Textoris Márton uram papságában szép csendességben találtatott, nem lévén, avagy csak a Szent Visitationak nem adattatván fel pap, mester és ekklézsia között lehető semmi egyenetlenség vagy valami versengés. Az egyházfiak is nem lévén készek a számadással, a közelebb jövő Visitatiora halasztatott a számvétel.

1802

Anno 1802 die 5[a] Aprilis[64]

A várhellyi evangelica ecclesia tiszteletes Textoris Márton uram papságában visitáltatván, örömmel szemlélte a Visitatio a pap és ecclesia között való csendességet és szép egyességet, és ugyanitt el is végeződött a Visitatio.

1804

Ezen evangelica ecclesia anno 1804 die 20 Martii tiszteletes Textoris Márton uram papságában szép békességben találtatott[65]

	mf.	dr.
Anno 1801 volt ezen ecclesianak contractus mellett	149	51
Contractus nélkül	9	18
A falunál	64	66
Készpénz a ládában	57	11
In summa, mellyről tartoznak számolni	280	46

1805

Anno 1805 die 11[a] Martii Várhellyen elkezdődvén a Visitatio[66]

Semmi baj pap és mester s ecclesia között nem volt. A számadás a jövő Visitatiora maradott, mivel akkor telik idejek az egyházfiaknak, s akkor tartoznak számadolni.

---

[63] Nagysajói Prot. 216.
[64] Uo. 222.
[65] Uo. 224.
[66] Uo. 225.

1807

Tiszteletes tudós Püspöki Pál uram dékánysága alatt az esztendőnként előforduló Szent Visitatio két adjunctus, szász és magyar ordinarius notariusok, úgymint tiszteletes tudós Schatz Mihály és Szász Lőrintz jelenlétekben folytattatot eszerént.
1807-dik esztendőben Februariusnak 21-dik napján a várhellyi evangelica ekklézsiában tiszteletes tudós Textoris Márton uram papságában kezdődett el a Szent Visitatio[67]

Azhol 1mo Megkérdetvén a szent eklézsia azaránt, hogy nem volna-e a tiszteletes pap ellen vagy papi hivatalának folytatása, vagy külső magaviselete, sőt még házanépének is magaviselete felől valami méltó panassza? Mely kérdésre Hendel György, Horeth János, Szép Márton, Horeth Márton, Magyar Márton, Hendel Michel és Hendel Márton az eklézsia képében egy szájjal azt felelék, hogy az eklézsiának se a tiszteletes papra, se a házanépére nincsen semmi panassza. Úgy a tiszteletes loci ministert is megkérdvén a Szent Visitatio afelől, hogy nem volna-e valami panassza az eklézsiabeliek ellen? Felele, hogy nincsen egyéb, hanem némellyek az hallgatók közzül vasárnapokon, amikor mások a templomban, az isteni tiszteleten vagynak, azok akkor a korcsomákon részegeskednek, a templomot elmulatják.

Erre végezés: Az egyházfiúnak és a falusi bírónak keményen parancsolja a Visitatio azt, hogy valaki ezután az eklézsiabeliek közzül vasárnapokon az isteni tiszteletnek idején a korcsomán találtatik (melyre az egyházfiú és a falusbíró szorgalmatoson vigyázzanak), azt a személyt elébb megintsék, büntetéssel is fenyegessék, másodszori s többszöri cselekedetekért egy-egy forintra büntessék, és az illyenektől gyült mulcta a templom számára fordíttassék.

Ezen eklézsiában Hajman Mihály nevű új oskolamester lévén, azt mondák felőlle a fenn írt szószóllók, hogy magát jól viseli, az oskolát is jól igazgatja, a gyermekeket is jól tanítja.

Az eklézsiának fundussai, mellyekből jövedelmet vészen, ezek:

1° Vagyon egy malom az alsó forduló határban, az újfalvi határszélben, észak felőll, dél felőll [236] a várhellyi határ, napnyugot felől a solnai határszélekben Zavoju Bisztrici nevű helyben, melly malom közös a faluval. Renovatiojára egyenlőképpen költ az eklézsia a faluval, ami kézmunka kívántatik hozzá, azt tartozik tenni a communitas. Ezen okra nézve a proventusnak is csak fele része az eklézsiájé, a bőv esztendőkben esztendeig való arendaja volt 60, legfellyebb 70 forint, most pedig az eklézsia részéről az arendaja 70 forint.

2° Vagyon a malom mellett egy 16 vékás szántóföld, melyről, két esztendőben tilalmasba esvén, a két esztendőre jő arendapénz fl. 60 és a decima. Az harmadik esztendőben pedig nyomás.

3° Vagyon a Rágla nevű faluba menő út mellett egy szántóföld, mely capit metr. 2, taxaja dr. 16. Az erdő alatt más szántóföld, capit metr. 6, taxaja dr. 24. Egy kaszálórét, profert circiter cur. foeni 1½, taxaja dr. 18. Solna nevű falu felől egy szántóföld cap. metr. 6, taxaja dr. 60. A Závojban egy kaszálórét, profert foeni cur. 2, taxaja dr. 12. Ezen harmadik positioban kinevezett kaszálóréteket és szántóföldeket az írt taxara használja a tiszteletes loci minister, mivelhogy a parochia után kevés szántóföld és kaszáló vagyon.

1806-dik esztendőbéli pénz perceptum:	mf.	dr.
Posner Mihály volt egyházfiú de anno 1805 általadott	32	67
Malom arendaban béjött	70	–
A malom mellett lévő szántóföld arendajába bejött	60	–
Ezen szántóföld dézsmájából	7	–
Az 3 positioban feljegyzett szántók és kaszálók taxajából	1	30

[67] Nagysajói Prot. 235–237.

1806-dik esztendőbéli pénz perceptum:	mf.	dr.
Perselyből gyűlt esztendő által	11	–
Summa percepti	181	97
Pénz erogatum:		
A fennebb vicinált malomhoz vett a szent ecclesia az újfalvi communitastól egy darab kaszálóhellyet, mellyért adott a múlt őszön	112	–
Egyéb szükséges hellyekre elkölt	50	11
Summa erogati	162	11
1807-béli számadásra transferáltattak:		
1° Az 1806. esztendőről maradott pénz	19	86
2° Adósság contractus mellett	345	–
3° A falusi bírónál kevés időre kölcsönbe adva	160	31
4° A mostani egyházfiúnál, Hendel Mihálynál vagyon	8	–
Transferáltatott pénz summaja	533	37

[237] Ezen 533 mf. és 37 pénzekről a jövendőbeli Szent Visitatio előtt Hendel Mihály egyházfiú őkegyelme tartozik számolni az idei proventussal edjütt.

1808

Azon napon [1808. január 26.] visitáltatott a várhelyi evangelica eklézsia is tiszteletes Textoris Márton uram papságában[68]

Akinek hivataláról, erkölcse, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ecclesia javairól való vigyázatjáról nincs semmi panasz, úgy a tiszteletes papnak is sincsen az hallgatói ellen.

Az oskolamester Hajman Mihály őkegyelme is életéről, erkölcseiről, házanépéről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről dicsértetik. A Visitatio előtt a tanítvánnyival exament tentálván, szép jelét mutatta szorgalmatosságának, maga is az írt becsülletes oskolamester ecclesiajara semmit se panaszla.

Az úrasztalára tartozó szent edények a matricula szerént megvagynak, hasonlóképpen a szántóföldei, szénaréttyei is ezen ecclesianak a matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

Számolván az hites egyházfiú Hendel Mihály az ecclesia jövedelmeiről

Perceptumai voltanak ezek:	fh.	dr.
1807-béli Visitation remanentia volt	533	37
Azon Visitatiotól fogva perselyből	10	–
A capitalisok interesséből	32	50
4 véka szemes törökbúzából	6	80
A malom arendajából	74	24
A harangozásból	–	68
A szántóföldekből, kaszálórétekből taxapénz	30	60
Summa percepti	688	19
Erogatumai:		
A malomgát megkötésire elkölt	27	32
Az oskolaházba egy kályhakemence építésére	15	98

[68] Nagysajói Prot. 253.

Perceptumai voltanak ezek:	fh.	dr.
A malomhoz deszkákra és egyéb szükséges helyekre	44	98
Summa erogati	88	28
Transferáltatik	599	91

1809

Azon esztendőben [1809] Februariusnak 17-dik napján visitáltatott a várhellyi evangelica eklézsia tiszteletes Textoris Márton uram papságában[69]

Semmi panasz az eklézsia, pap és mester között nem volt.

Botránkoztató személyek se találtattak ezen eklézsiában.

Az úrasztalára tartozó jók, a szántóföldek, kaszálók és a malom, mellyekből az eklézsia hasznot vészen, megvagynak fogyatkozás nélkül.

Számolván Hendel Mihály hütös egyházfiú az eklézsia bonumairól:

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	599	91
b. A capitalisok interesséből a malom arendajából, az harangozásból, a szántóföldek, és kaszálórétek taxajából mindedjütt volt perceptum	181	41
Summa percepti	781	32
Erogatumai voltak:		
Újj temetőhellyet csináltatván, és a malmot is renováltatván, ezekre mindedjütt költött	317	2
Remanentiae summa	464	30

1810

1. Az ide való lutherana ekklézsia Januarius 21-én visitáltatott tiszteletes Textoris Márton uram papságában, jelen lévén a Visitation ekklézsiabéli emberek. 1mo egyházfi Magyar György, 2. Hendel György, 3. Hendel Márton, 4. Szép Márton, 5. Hendel Stefán, 6to Posner Sámuel, 7. Posner Michel, 8. Horeth Márton, 9no Posner György.[70]

Kik is a Canonok tartása szerént elsőben papjokról megkérdeztetvén, közönségesen felelének, 2. Nékünk a tiszteletes papunk hivatalbéli szolgálattyára, házanépére semmi panaszunk, hanem mikor az ekklézsia számára malmot építtetünk, megengedtük közakaratból tiszteletes uramnak, hogy a maga kenyerének való búzát vám nélkül őröltesse, a másodikat pedig vámért, de tiszteletes uram mind a kettőt vám nélkül őrölteti. Ennek felette tiszteletes uramnak tartozott miden hallgató fabérrel egy szekérre. Eziránt is úgy egyezett meg ekklézsiánk tiszteletes urammal, mivel nékünk fás helyünk nincsen, végyen tiszteletes uram fát akárhol körülöttünk, és minden egészbér fizető hallgató tartozzon onnét, ahol vészen, egy szekér fát hozni, de most tőllünk fát kíván. Az elsőre felel a tiszteletes pap: Én úgy emlékezem, hogy mind a két kenyérnek való búzámat vám nélkül engedte a nemes ekklézsia megőröltetnem, eggyiket a malomra való inspectiomért, mást a falu notariusságáért. Ígérvén efelett a három sátoros innepekre három véka szép búzát, mellyet praestálnak is. De mégiscsak egy találtassék hallgatóim közzül az öregebb renden lévőkből, ki hitével erősítse, hogy nem engedődett volt a második kenyérnek való búzának vám nélkül leendő őröltetése,

[69] Nagysajói Prot. 274.

[70] Uo. 295–297.

én többé nem őröltetek, mellyre öreg Hendel György felele, hogy ő megesküszik. A tiszteletes pap hitre nem bocsáttá, hanem ezen szavára lehagyá praetensioját. A második feladásra felel a tiszteletes pap: Semmit sem tudok abból az eggyezésből, a hallgatók is tovább nem vitaták. Mind a kettőben lett illyen

[296] Határozás: A tiszteletes pap az ekklézsia malmához való praetensioit szerfelett a maga hasznára ne nevelje, mellyre az eddig való szorgalmatos vigyázás továbbra is ajánltatik. A hallgatók pedig a matrix szerént a tiszteletes papnak az egy szekér fabért kifogás nélkül fizessék, határoztatott.

3. A becsületes oskolamester, Hajman Mihály és éneklő Hajman János erkölcsekről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek taníttásáról való szorgalmatosságáról tiszteletes papjoknak való engedelmességekről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

5. A becsületes oskolamester megkérdeztetvén, nincsen semmi panassza.

Nota bene: Megtudá Szent Visitationk, hogy az oskolamester venerabile Capitulumunk matrixa tartása ellen az oskolamesteri fizetés megkissebbíttésivel ment légyen bé az ekklézsiában. A matrix szerént tartozik fizetni minden egészbér adó hallgató a mesternek 3 véka jó búzát. Ő pedig 2 vékába és 1 rhénes forintba alkudott.

Határozás: Magokot ezen eggyezéshez a hallgatók semmi szín alatt ne tartsák, hanem a matrixban meghatározott 3 véka jó búzát a mesternek hiba és csonkítás nélkül kiadják, ha a mester érdemetlen ezen fizetésre, hozzanak ollyat, aki megérdemli, külömben a venerabile Capitulum fog nékiek oskolamester kinevezni.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7mo Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

8vo Az ekklézsia malma, szántóföldei, szénarétyei a matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

9no A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10mo Számolván a hütes egyházfi Magyar György az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remamentia volt	464	30
b. Malom arendajából	102	–
c. Interesből	18	6
Summa percepti	584	36
Erogatumai:		
a. Malom, parochia és az oskolára	142	19
Remanentiae summa	442	17

1812

14-dik Februarii visitáltatott a várhellyi evangelica lutherana ekklézsia tiszteletes Textoris Márton uram papságában[71]

Hol domesticum consistoriumot nem taláván a Visitatio, míg más ekklézsiai dolgok igazgatásához kezdett volna, az egybengyűlt közönség által hat jóindulatú embereket választatott az ekklézsia dolgai igazgatására és javai vigyázására, kik bé is eskettettek ezen szent kötelességeknek híven és serényen való folytatása tudniillik ezek: 1. Wéber János, 2. Horeth Márton, 3. Horeth Michel, 4. Posner Sámuel, 5. Hendel János, 6. Magyar György.

[71] Nagysajói Prot. 312–315.

Mind haton középidőn felyül lévő tisztes személlyek, ezektől és a több jelen volt közönségtől

1° A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre tett feleletekből a tiszteletes pap ellen nem adatott fel semmi panasz.

2. A becsületes oskolamester, Grager Mihálynak életéről, erkölcséről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes [313] papjának való engedelmességéről tett értekezésekre lett feleletekből ez a panasz adaték fel, hogy egynéhány holnapoktól fogva az ekklézsiát kicégérezett életével botránkoztattya, feleségét, gyermekeit a házától elűzte, elkergette, részegeskedik, ollyan állapottyában szitkozódik és egy belső emberhez illetlenül viseli magát, mellyért a tiszteletes pap a maga feladása szerént megintette, de semmi jelét nem adta maga megjobbulásának. Feladá ezt is panaszul Hendel György, hogy a becsületes oskolamester, Grager Mihály négykézláb mászó részeg korában, mikor ő megintette, hogy mennyen haza, fekügyék le, mert nem illik egy Isten szolgájához magát így cégéreztetni, azt felelte: Nincsen Isten, nincsen feltámadás, nincsen örökélet, a Jésus egy fattyú gyermek. Melly Istent káromló feladásra szoros vizsgálást tévén a Szent Visitatio, csak egyedül Hendel György a vádoló, vagy bépanaszló bizonyított, senki rajta kívüll más nem hallotta a feladott panaszt. Efelett ez a vád is feljöve ellene Hendel Mátyástól, az apóssától, hogy sógorával kocódván azt mondotta volna, hogy őtet felgyújtya. Nagy és tetemes vádak lévén, mindenikben szoros megvizsgálás tétetett, de az iszákosságán kívül egyébb nem verificálódván, a Szent Visitatio tett illyen

Határozást: Minthogy Gráger Mihály iszákossága által a szent gyülekezet vádjára magát méltóvá tette, melly minden ellen való panasznak szerző oka, mivel a bortól elázott emberről minden gonoszt el lehet mondani (annyival inkább, hogy a tiszteletes pap által megintettetvén, megjobbulásnak jelét nem adta), tehát szorossan megintettetik, 3 magyar forintig megbüntettetik, hogy a zsidókhoz és korcsomákra való járásról mondjon le, iszákosságának vessen végett, és ha mégis ezen intés után is ebben incurrálna, a tiszteletes papnak és domesticum consistoriumnak serio imponáltatik, hogy a legelső iszákos actussáért a venerabile Capitulum tiszteletes tisztyeinek feladattassék minden kedvezés és halogatás nélkül, hogy medio tempore is hivatalától megfosztassék és a capitulumbéli hívektől elvágattassék, míg feleségével és házanépével meg nem békéllik, addig senkinek valamilyét eladni és tőlle venni ezennel eltiltatik.

Éneklő Grager János is feladattatván, hogy részeges, korcsomákról korcsomákra jár.

Intés: Az ekklézsia minden gyülevész, másutt nem kellő embereket belső hivatalra felsőbb elöljárói engedel[314]mek nélkül befogadni, az ekklézsiai elöljárókat és magát az illyenekkel terheltetni ne merészeljen. Csakugyan most ezen panassza is méltó tekintetben vétetetvén, Grager János szorossan megintettetik és 1 magyar forintig meg is büntettetik, s ha mégis mértékletlen italáról le nem mond, a Capitulumból kivágattatik.

3^{tio} A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

4to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit sem panaszla.

5to A domesticum consistorium a botránkoztatókra nézve megkérdeztetvén, feladá Posner János fiát, Mihályt és Véber Mihályt, hogy a múlt aratáskor a mezőről búzát loptak, kiket a szolgabíró megbüntetett ugyan, de az ekklézsiával meg nem békéllettek.

Határozás: A Pál apostol intése szerént tiltassanak ki az ekklézsiából és mindaddig bé ne bocsátassanak, míg poenitentia által meg nem békélődnek Istenekkel s felebarátjaikkal, mellyre való vigyázást ezennel a tiszteletes loci ministernek és domesticum consistoriumnak szoros kötelességévé tétetik, hogy 15 napok alatt ekklézsiát kövessenek.

6. Az úrasztalára tartozó készületek megvagynak a conscriptio szerént.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénarétyei, malma az 1754. esztendőbéli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

8vo Számolván a hites egyházfi Posner Sámuel az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A múlt Visitation remanentia volt	442	17
b. Béfizetett zálog summaból in anno 1810	83	48
c. Ekklézsia majorságföldei arendajából in anno 1810 et 1811	149	4
d. Malom arendajából in anno 1810 et 1811	233	33
e. Ekklézsia erdejiből a makkolásért	119	50
f. Tiszteletes Textoris Márton uram ajándékozásából	60	–
g. Harangozásból	8	84
h. Béadott capitalisból	91	18
Summa	1187	54
[315] Erogatum:		
a. Templom zsendelyezésére	378	98
b. Parochiara	14	–
c. Orgonacsinálásért	323	30
d. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	59	50
Summa	766	78
Ez kivontaván a perceptumból, remanentia	420	76
Ebből kihúzva a capitalisból béjött	91	18
Lészen remanentia	329	58

Ezen 329 mf. és 58 pénzek 1799-dik esztendő előtt elocáltatván, azon adóssoknál vagynak, változást nem szenved, melly szerént váltócédulában tészen 274 rhf. 39 xr.-t, mellyekről tartozik a számadó egyházfi számot adni.

Nota bene: A parochia és oskolamesteri telkek körül lévő kertek eránt noha panasz előnkbe nem jött, mellyeket nagyon rosszaknak talált a Szent Visitatio, atyaiképpen megintette mégis az újjonnan felállítatott domesticum consistoriumot, hogy a jövő tavaszig, míg a karókat fel lehet jó módjával verni, a réseket tövissel csináltassák bé, hogy a szomszédnak kára kóstyába ne essék a tiszteletes pap marháji miatta, azután csináltasson törvényes kertet sub gravi animadversione.

A gyümölcsös szaporíttatott 5 ültetvénnyel és 3 oltvánnyal.

1813

18-dik Martiusban a lutherana ekklézsiában pap tiszteletes Textoris Márton uram, oskolamester Siffbaumer Dániel, egyházfi [345] Posner Márton, ekklézsia hitessi: Wéber János, Horeth Márton, Horeth Mihály, Hendel János, Magyar György, falusbíró ifjabb Wéber János jelenlétekben[72]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincs semmi panasz.

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit sem panaszla.

[72] Nagysajói Prot. 344–346.

5. Botránkoztatók nincsenek. Nota bene: A volt Visitation ekklézsiakövetésre méltónak találtatott Posner Mihály és Wéber Mihály, követtek ekklézsiát.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, malma megvagynak az 1754-dik esztendőbeli matricula szerént, fogyatkozás nélkül.

8. Számolván az hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	329	58
b. Perselyből	16	46
c. Ekklézsia malma arendajából	82	80
d. Ekklézsia dézsmabúzájából, törökbúzájából pro anno 1812	33	36
e. Malom porból	2	40
f. Ekklézsia földei esztendei taxajából	37	40
g. Makkalásból	6	12
h. Ajándékból	2	4
Summa	510	16
Erogatum:		
a. Templom szükségeire borért, viasszért, szappanyért, cérnáért, orgona-igazításért	22	20
b. Parochiara	12	–
c. Oskolára	9	60
d. Malom reparatiojára	29	86
e. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	9	–
Summa	82	66
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	427	50
[346] Restans interes vagyon az ekklézsiabéli embereknél pro anno 1812	46	92

A gyümölcsös szaparíttatott nyolc ültetménnyel.

Jegyzés: A parochia körül való kertek most is rosszaknak találtattak, rosszabbak voltak a Magyar Hantzié, Horeth Michelé, Opra Michelé, Hendel Hantzié, Horeth Hantzié és Magyar Mártoné, kik a sokszori megintés után (mivel a domesticum consistorium is panaszlá, hogy nékiek nem engedelmeskednének, s a parochia körül nem igyekeznek törvényes kerteket tartani) a falusi bíró által 3 magyar forintig megzálogoltattak, mellynek egyharmad része az executor falusi bíró ifjabb Wéber Jánosnak és hites polgártársainak hagyatott, két része pedig incassáltatott.

1814

Február 15-dik napján 1814-ben, pap tiszteletes Textoris Márton uram, oskolamester Siffbaumer Dániel, egyházfi Horeth Márton, ekklézsia hitessi: 1. Posner Sámuel, 2. Horeth Mihály, 3. Hendel János, 4. Magyar Gyirkó, 5. Szép Hantzi, 6. Wéber Hantzi, ezen két utolsó most eskedtetett bé[73]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

[73] Nagysajói Prot. 379–381.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nincsen semmi panasza.

6. A domesticum consistorium vagy praesbyterium a botránkoztatókra és templomkerülőkre nézve megkérdetvén, kinevezé templomot kerülőnek s egyszersmind részegeseknek is Hendel Mártont, Hendel Michelt, Hendel Pitert, Szép Gyirkót és Horeth Mártont, kik mind ötön ahelyett, hogy vasárnaponként isteni tiszteletre a templomba mennének, a pálinkafőző zsidókhoz mennek, s mikor a több keresztyének a templomból mennek ki, ők akkor a zsidóktól részegen mennek ki az utcákra, sokaknak megbotránkoztatásokra. Illyen feladására a domesticum consistoriumnak a Szent Visitatio maga eleiben hivatta a kinevezett személlyeket, mind az ötöt, s személlyesen egyenként megkérdezvén, mi okon kívánnyák elkerülni az Isten házát, elébb becsülvén annál a pálinkafőző zsidókat, azt felelék mindnyájjan, hogy ők ruhátalan szegény emberek s rongyosan szégyenlik a templomba menni stb. A Szent Visitatio szívrehatóképpen megfeddvén, meginté őket, hogy az Isten házát sem egy [380], sem más költött ok velek el nem kerültethetné, mert az Isten nem a külső öltözetet, hanem a belsőket, tudniillik a szíveket és veséket vizsgálja. Erre nézve azon vásott külső öltözötben, mellyekben a pálinkafőző házokban elmenni nem szégyenlik, ne szégyenljék keresztyén embertársainkkal együtt az Isten házába is elmenni, s előtte tiszta és töredelmes szívvel megjelenni, mellyet ha ennekutánna három egymás után következő vasárnap akármi okból elmulatnának, a domesticum consistoriumnak szorossan kötelességévé tétetett, hogy a Comprobata [!] Constitutio 1. része 1. titulusssa 2. articulus utasíttása szerént büntettessenek meg, mint templomot kerülő bűnösök.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.

8. Az ekklézsia jószágai, malma, erdeje, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-ik esztendei és az ezen 1814-ben megújjított matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

9. Az ekklézsia vagyanyairól szólló levelek és contractusok az ezen 1814-dik esztendei regestrum szerént megvagynak.

10. Számolván a hites egyházfi Horeth Márton az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	427	50
b. Perselyből	6	96
c. Harangozásból	2	40
d. Malombéli vámból	91	16
e. Ekklézsia majorságföldjei esztendei taxajokból	18	6
f. Oskolamester Grager Mihály, oskolamesteri fizetésiből az ekklézsia tagjaitól	26	92
g. Malom előre béfizetett esztendei arendajából 28. Novembertől fogva 1813-ban November 28. napjáig 1814.	150	–
Summa	723	–
Erogatum:		
a. A Visitatio becsületes intertentiojára	5	2
b. A Visitatio sallariumába	6	–
c. Templom esztendőn által való szükségeire, borért s ostyáért	4	18
d. Parochialis ház reparatiojára	2	6
e. Oskolaház meszelésére mészért	1	10
f. Malom reparatiojára	39	44

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
g. Orgonahúzónak esztendőre	6	–
h. Conscriptor regiusok intertentiojára két ebéden, egy vacsorán	6	30
Summa	70	10
[381] Conscriptor regius Bujti Sámuel és Bodoni Sándor uraknak fizetett	3	60
Summa	73	70
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	649	30
Restans interes az ekklézsia tagjainál vagyon 1812. esztendőről	46	92
Detto, detto, detto interes vagyon 1813. esztendőről	30	–

Sajómagyarós

1748

Visitatio in Magyarós die 12 Februarii anno 1748[74]

Alwo auch eine Baufälligkeit gefunden worden sowohl an der Kirch als Schul umb welches willen die Auditores vermahnet worden zur Verbeßerung, in gleicher an den Besoldung des heilige Pastoris eine Nachläßigkeit warumb auch die Schuldigen gefärdet worden.

1755

Die 24 Novembris ist die Visitation in Magyaros gehalten in gegenwart heiliges Pastoris Johannis Keniczel und den KirchenVatter Mischka samst den gantzen gemein von den Herrn Visitatoribus Johanne Hermann Decano und heilige notario Michaele Weber und heilige Johanne Croner[75]

Alwo einige ruhinen gefunden worden wie auch Nachläßigkeit in bezahlung heiliges pastoris umb welche willen ist die Termien des 15 Tag gelaßen zu bezahlen und die Ruhine auff zurich, wo fern die Kirchen Vatter nicht wird ernstlich sein Ambt thun soll er gestraft werden fl. 3. Beneben ist ein großer Verdacht des Ehebruchs von der Schulmeistrin auch erfunden worden, welche auch ihr Mann d. Samuel sie auch auffzunehmen angemahnet so Sie sich gerechtfertigen wirdt.

1766

Visitatio peracta in ecclesia Magyarósiensi in tempore reverendi domini Johanni Kantzelius loci ministri, per dominum Andream Czobel venerabilis Capituli NagySajóiensi[s] decanum, anno 1766 die 25 Februarii[76]

Lévén ezen magyarósi ecclesiaban egy Joannes Sadler nevű ötves, ki is nem akart egész fizetést adni a loci ministernek, de mindőn miáltalunk jobban is megszoríttatott, azon elmaradott bérnek megfizetésére magát mielőttünk obligálá arra, hogy húsvéthig az elmaradott adósságot is mind egy pénzig megfizeti, valamivel tartozik a loci ministernek.

Ruinak is lévén, arra ígérék magokat, hogy jövő Partialisig minden ruinakat megépíttenek, hogyha pedig meg nem építtenék, tehát akkoron minden ember, aki a ruinakat meg nem építti, egy-egy forintig büntettetik.

A templom déli oldala

[74] Nagysajói Prot. 29.
[75] Uo. 37.
[76] Uo. 50.

A templom keleti oldala

1768

19na Januarii[77]

Ecclesia Magyarósiensis ob incendium anno praeterito exortum miserimo adhuc statu salutatur et disceditur.

1771

Eodem die [anno 1771 28va Februarii] visitáltatván a magyarósi evangelica ecclesia is[78]

Találtatott illyen színű causa, hogy egy Felkely Mihály nevezetű legény megverte az annyát, melyet mind az legény, mind pedig a megveretett anya esküvéssel tagad, azért adjudicáltatott ezeknek dolgok külső magistratus eleibe.

1772

Visitatio Magyarósini 23da Martii 1772 habita[79]

A parochialis épületeknek fedelek igen megbomladozván, kötelezte magát az ecclesia, hogy minden ruinakat restituálni fognak haladék nélkül. Úgyszintén a scholae rectornak eggyik szomszédja felől közkerte nem lévén, imponáltatott sub poena articulari, hogy aztat felépítsék, és a rector szomszédjával is felépíttessék. Item observáltatván némely asszonyak oláh módon két katrincával, némellyek konty nélkül nemcsak az utcán széllyeljárni, hanem a faluból is kimenni, keményen imponáltatik, hogy többé oly indecenter az utcán vagy falun kívül ne depraehendáltassanak, sub ponea toties quoties deprehensorum fh. 1.

1776

Eodem die [1776 18va Januarii][80]

A mogyarósi ecclesiat is minden hiba nélkül találta a Szent Visitatio.

---

[77] Nagysajói Prot. 55.
[78] Uo. 61.
[79] Uo. 62.
[80] Uo. 69.

1777
[1777 22da Januarii][81]

Eodem die horis vespertinis ecclesia Mogyorósiana vultu amicabili acceptabat visitatores ubi pernoctando mane bene precando discedebamus.

1778
[1778 17 Martii][82]

Das Dorff Magyarós wurde auch durch die heilige Visitatores besucht. In Abwesenheit der Zuhörer konte gar nichts vorgenommen werden.

So soll die künfftige Visitation solches untersuchen und richten.

1779
[Anno 1779] 4ta Martii visitáltatván a magyarósi evangelica ecclesia is[83]

Ezelőtt is tapasztaltatott bizonyos relatiokból Felker Mihálynak édesannya ellen való istentelen cselekedeti, de mostan nyílvánabban és újabban is bizonyos fatensek fide mediante fateálák az említett Felker Mihálynak édesannya ellen való kegyetlenségit, ki is sok ízben megverte, taszigálta és fojtogatta édesannyát, mely cselekedeteit ha mostan is büntetetlen hagyná a Szent Visitatio, tehát azzal az ő istentelen cselekedete aprobáltatnék. Efelett egyébb feslett erkölcse is, úgymint paráznasága a molnárnéval világoson elucescál, mellyeket mindöszve lehetelen lévén béhunt szemekkel elhallgatni a Szent Visitationak, deliberative pro exemplo 24 pálcaütésre ítéltetett, melyet hogy a magistratus exequállyon, transcribáltatik.

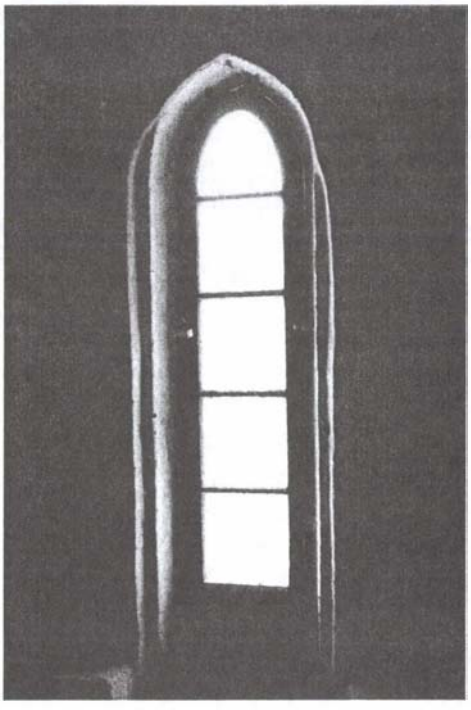
Gótikus ajtókeret

1780
Anno 1780 die 1ma Martii[84]

Vistálván Magyaróson, semmi difficultas a pap ellen nem találtatott, hanem a tiszteletes loci minister panaszolá az ecclesiaban történt botránkozásokat, úgymint a cathechizatiot nem frequentájják, és az ifjú legények innepnapon, úgymint karácson első napján táncoltanak, melyet mind az Approbata, mind pedig az Ecclesiastica Constitutiok tiltanak.

[81] Nagysajói Prot. 75.
[82] Uo. 81.
[83] Uo. 84.
[84] Uo. 92.

Gótikus ablak kívülről és belülről

Tetszett azért a Szent Visitationak: 1mo Hogy akik a catechizatiot ez után nem fognák gyakorolni a jövő Visitatioig, és akkor ismét difficultasban jőne, tehát mindenik személy hat pálcaütéssel büntettetik, ítéltetett.

2do Ha a magyarósi ifjak, akár vasárnapokon, akár sátoros innepeknek első napjain többször táncolnának, mind a háznak gazdája, ahol a tánc lenne, két-két forintig, mind a táncoló személyek egy-egy forintig büntettessék, determináltatott.

1781[85]

Hierauf begaben wir uns nach Magyarós, woselbsten wir alles Gottlob in Frieden und Einigkeit antrafen, keine Klagen ereigneten sich nicht, und keine Ruinen wurden nicht gefunden.

1782

[Anno 1782 die 31 Januarii][86]

Magyaróson visitálván subinferáltatik egynéhány magyarósi iffjú legényeknek valami patratumak, hogy tudniillik a múlt őszen egy cigánynak mentéit elvévén, szalmával megtöltették egész emberi staturavá kicsinálván, mind sententiázott embert felakasztatták és levág-

[85] Nagysajói Prot. 97.
[86] Uo. 102–103.

ták, mely szerint ezzen cselekedetekért azan iffjak poenáztattnak seorsim et sigillatim három-három forintik[!], mely poenat hogy ab officio tiszteletes decanus uram desumályan a megnevezett iffjakkan, auctoráltatik a Szent Visitatio által.

Történt illy dolog is ezzen magyarósi ecclesiabeli emberek között, illy színű dolog is, hogy contra leges divinas et patriae, karácson napján fát hozott, melyet bizonyoson a szent visitatoroknak fel is atták panaszképpen, mely patratu[103]mat tagadja ugyanezen személy, kinek is imponáltatott, hogy tertio se magát azan vád alól enodálya, melyet ha nem cselekedhetnék, 3 ft. poenalitassal condemnáltatik.

1783

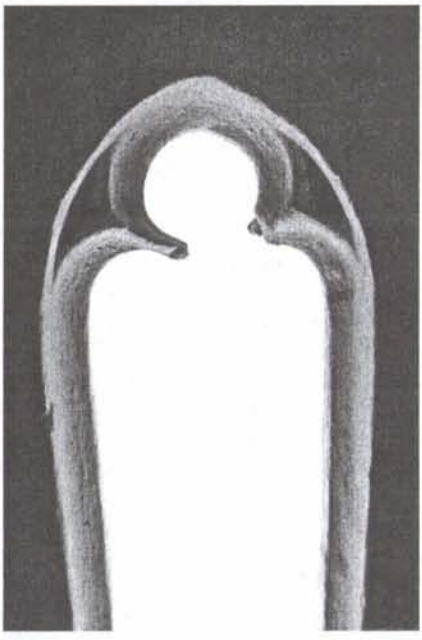
Im 14 Februarii wurde die Visitation auch in Magyarós volzogen, allwo aber keine besondere Beschwehrlichkeiten zu schluchten vorkamen[87]

1784

[Anno 1784 die 19 Martii][88]

Continuálván tovább is a visitator atyák hivatallyokat, a mogyorósi szent ecclesiat is visitálta, azholott nagy örömmel értette a Szent Visitatio a tiszteletes loci minister és ecclesiaja között való szép egyességet, melyet hogy továbbra is Isten feltartson közöttök, tellyes szívvel kívánnya a Szent Visitatio.

Ezen ecclesianak lévén valami pénzbeli summácskája kiadva minden contractus nélkül, az ordinatiok szerint imponálya a Szent Visitatio az ecclesianak, hogy minden tovább való halogatás nélkül contractualis securitas alá vegyék a kiadott summácska pénzet, mellyet hogy maga effectumba végyen a titulatus loci minister atyánkfia, ítéltetett.

Ablak belülről

1785

Eodem anno 1785 die vero 25ª Februarii visitálván a magyarósi evangelica ecclesiat is Kaintzel János uram papságában[89]

Aholott igen szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio a tiszteletes loci minister és ecclesiaja között, mely szép egyességet hogy ennekutánna is Isten közöttök fenntartson, szívből kívánnyák a visitator atyák.

Az oskolamester panaszola, hogy egy özvegyasszony maga fiával lakván, azon háztól másfél bért nem vészen, azért megkívánnya, hogy a régi matricula szerint, hogy azon háztól

[87] Nagysajói Prot. 111.
[88] Uo. 116.
[89] Uo. 122–123.

A templombelső

is másfél bért fizessenek a mesternek. De különböző módon találtatott a dolog, mert az özvegy semmi oeconomiat nem folytat, hanem maga fia mellett él, s egy kenyéren is vagynak. Megítélte [123] azért a Szent Visitatio, hogy az illyen özvegy a matricula szerint fizessen a mesternek nyolc poltrát és fél kenyeret.

Ruinak is találtattak mind a tiszteletes loci minister, mind a mester háza körül, melyről modo legitimo admoneáltattak, hogy a jövő tavaszon minden ruinakat megépítsenek. Erre magok is obligálták magokat.

1787

Anno eodem [1787] die 10[a] Februarii visitálván Magyaróson, tiszteletes idősb Kaintzel János atyánkfia parochialis házánál[90]

Aholott a tiszteletes loci minister ellen az ecclesiabelieknek semmi panassza nem volt, de a loci minister atyánkfia panaszola mind ruinak iránt, mind a maga papi bérének bé nem szolgáltatása iránt, mellyről tetszett a Szent Visitationak azt determinálni, hogy a ruinakat megépítsék, és papi fizetésének bészolgáltatásában oly szorgalmatosok légyenek, hogy tizenötöd napok alatt mindazokat tellyesítteni el nem mulassák, melyet ha tellyesítteni nem akarnának, praesentibus serio imponáltatik tiszteletes loci minister atyánkfiának, eltelése után azon terminusnak genuina informatiot tégyen tiszteletes decanus urunknak, hogy az ottan lévő differentiakat a külső secularis tiszt uraknak transcribáltathassa a lehető megorvoslás végett.

Vagyon ezen nemes ecclesianak a fundatiokból szerzett industrialis 60 forintokból álló pénze, mely legalis interesre kiadatott az falusi embereknek contractus nélkül, most ezen úttal megparancsolta a Szent Visitatio, hogy intra octavum azon adosságról contractust készítsenek, melyet ha elmulatnak, a külső tiszteknek a megbüntetésre transcribáltatnak, ennek pedig interesse szolgál templomnak és parochianak.

A formalis oskolának felállításáról disponált a Visitatio.

1789

Anno eodem [1789] die vero 13[a] Februarii visitáltatott a magyarósi evangelica ecclesia is tiszteletes öreg Kantzelis János uram papságában[91]

Aholott az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen, de a loci minister atyánkfia panaszola némely hallgatói ellen: 1-mo. Hogy némelyek papi bérit bé nem szolgáltattták. 2-

[90] Nagysajói Prot. 137.
[91] Uo. 147.

do. Hogy ollyan hallgatója is vagyon, aki Úr vacsorájával négy esztendők alatt is nem élt, kik is hogy a külső tiszt uraknak általírattassanak, szükségesnek ítélte a Szent Visitatio.

1790

Anno dieque supranotatis [anno 1790 die 10 Februarii] elkezdvén Mogyoróson a Visitatiot[92]

Holott is az ecclesia semmit papja, tiszteletes Keintzel János úr ellen nem panaszla, de a loci minister panaszképpen ada a Visitatio eleiben:

1-mo Hogy Felker Mihály és Bilagan Hantzi a templomot nem gyakorolják, sacramentommal nem élnek, mint ezt bizonyíták az egyházfi öreg Nagy György, Fitsor Péter, Fitsor Miska, Nagy Mihálly, Felker János és Felker Jakobi. De arra ígérék magokat Felker Mihálly és Bilegan Hantzi a Szent Visitatio előtt, hogy ennekutánna a templomot gyakorolják és sacramentummal élnek.

2-do Panaszla a loci minister, hogy őkegyelmét maga hallgatója, Nagy Hantzi becstelen szókkal illette, tudniillik huncfutnak mondotta, azt is mondotta nyalja meg a pap az ő seggit (bújjon darázs belé). Erre bizonyságok 1-mo Nagy Hantzi annya. 2-do Kriszturán Stefan. 3-tio Fitsor Péter. Ugyan ezen Nagy Hantzi a szent sacramentumot is mocskolta his verbis, salva venia: Szarik a sacramentumba, a sacramentumhoz való pohárba, bassza azt a papot, aki őtet megkeresztelte, kik ujjaikat fejire tették a keresztségbe. Ez a Nagy Hantzi minden emberrel veszekedik, szitkozódik, mocskolódik. Ezen punctumra semmi decisioja a Visitationak nem lehetett, mivel Nagy Hantzi jelen nem volt. *Ezen Nagy Hantzinak ezen és más istenkáromlásáért nyelve, szülei megverésekért jobb keze elvágattak. Lopásért pedig maga felakasztatott Szeretfalván 1791 20 Januarii.*

3-tio Panaszlá a loci minister azt is, hogy a templom és harangláb fedelek rossz, mellyet eddig is meglehetett volna igazítani, de az egyházfi rest volt, mint az ecclesia bizonyítya, s maga is vallja. Imponáltatott a Szent Visitatio által az egyházfinak s az egész ecclesianak, hogy azon templom és harangláb fedelekben való ruinat reparálják, melyre magokat az ecclesiabeliek is örömest ígérék a Szent Visitatio előtt.

[154] 4-to Panaszlá a loci minister azt is, hogy a parochia és mesterház körül való ruinaknak reparatiojara ennekelőtte is az ecclesia megintettetett, de mind e mai napig is a ruinak nem reparáltattak, melyre nézve kénteleníttetett a loci minister maga csinálni egy istállót, annak egyik végiben gabonást, a másik végibe szekérszínt, mint szükséges épületeket, melly becsültetett 50 vonás forintokra. Ezen épület felől azt fogadá az ecclesia a Szent Visitatio előtt, hogy a loci ministerrel megegyeznek.

5-to Panaszlá az ecclesia, hogy egy szőlője lévén az ecclesianak kiadva az ecclesiabelieknek, az egyházfi fijai Nagy Hantzi és Nagy György s mások is a magok részekről azon szőlőt nem mívelvén, abból az ecclesianak kára következett.

Ezen punctumba lett illyen decisio: Ami kára következett az ecclesianak azon szőlő nem míveléséből, minthogy az egyházfi responsabilitassába volt, tehát az egyházfi tartozik az ecclesianak a kárt refundálni, ő keresse azokon, akik az illendő munkát a szőlőre meg nem tették.

6-to Azt is panaszolja a loci minister, hogy az ecclesianak lévén egy darab erdeje a magyarósi határon, azt puszítyák, rontyák s az ecclesia béhunyt szemekkel nézi, mellynek demeliorizálását aestimatione mediante, mint curator ecclesiae megkívánnya, hogy az ecclesianak megfizettessék. Erre azt felelte az egyházfi az ecclesiaval együtt: Úgy vagyon, hogy azon ecclesia erdejében sok a kár, de akik okozták, kezesség mellett el is bocsáttattak,

[92] Nagysajói Prot. 153–155.

úgymint Szipnyiran Szimion junior, Styop alias Rusz Stefan, Bumb Logyin és Szuts Logyin, ezekért kezesek kik légyenek, tudja az egyházfi.

Ebben való decisio ez: A kezesek Fitsor Miska és őáltala több kezestársai is admoneáltattanak exmittált brachium titulatus szolgabíró, Majos Pál őkegyelme által, hogy a kártévőket, akikért kezességet vállaltanak, intra octavum sistálják, különben az erdőben való kár megbecsültetvén, rajtok, mint kezeseken desummáltatik. Ezen erdőre az egyházfi tartozik gondot viselni és a kárról számot adni, annyival is inkább, mivel ő a capitis taxa és más tereh hordozásától exemptus.

[155] 7-mo Panaszképpen adá fel tiszteletes loci minister, hogy az ecclesiaban lévő embereknél az ecclesianak vagyon pénze minden contractus és securitas nélkül

Illyen renddel:	flh.	dr.
Felker Mihály	–	80
Rácz György	11	58
Fitsor Miska	17	69
Nagy Márton	13	39
Ennél interes	1	54
Nagy Hantzi	6	12
Ennél interes	3	60

Ezen punctumra lett illyen decisio: Hogy ezen pénzről intra octavum az adóssok contractust expediállyanak, mellyet ha nem cselekednének, az írt summa az adóssokon desummáltatik executione mediante a kirendelt brachium titulatus Majos Pál úr által.

8-mo A tiszteletes loci ministernek három emberek bérit be nem fizetvén, panaszla azeránt.

Decisio: Imponáltatott az egyházfinak, hogy intra octavum azon három emberektől a bért béhajtsa, különben az ő marhája köttetik el.

9-no Azt is panaszlá a tiszteletes loci minister, hogy a közelebb múlt tavasszal 6 véka zabot tartozott volna vetni az ecclesia, félvéka kölest és egy véka kendermagot, de egyiket sem vitte véghez.

Decisio: Arra ígéré az ecclesia magát a Szent Visitatio előtt kézbeadással, hogy a közelebb jövő tavaszon 12 véka zabot, 1 véka kölest és két véka kendermagot fog vetni, hogy így az elmaradt vetés kipótoltassék.

1791

Anno dieque iisdem [1791 21 Martii] vistiáltatott az mogyorósi evangelica ecclesia tiszteletes idősbb Keintzel János uram papságában[93]

Holott sem az ecclesia, sem a pap között semmi panasz nem volt, úgy a mester és ecclesia között detto.

Az ecclesai pénze most is azoknál vagyon, kiknél tavally volt, mellyet mutat a tavalyi Visitatio.

[93] Nagysajói Prot. 168.

1792

Anno, die iisdem [1792 18 Februarii] a mogyorósi lutherana ecclesia visitáltatván[94]

Egyéb difficultas nem volt, hanem egy Felker Mihály nevű ember két esztendőktől fogva Úr vacsorájával nem élt, ki is az egyházfi által admoneáltatott a templomba való járásra és communioval való élésre.

Az ecclesia pénze most is azoknál vagyon, kiknél volt tavally és harmadidén. Az interesse azon capitalisnak insummáltatott a harangláb és papi ház megzsendelyezésére. Borbéli perceptuma most actu vagyon az ecclesianak urn. 40, mellyből a jövő Visitation számolni tartozik.

1793

Quod foelix faustumque sit, a Szent Visitatio elkezdetvén pro anno 1793 a Nagysajói Capitulumban, a Capitulum két notariussi tiszteletes Püspöki Pál és Textoris Márton uraimék által által follytattatott következendő módon és renddel. Anno 1793 die 21[a] Februarii[95]

Elkezdődvén a Visitatio Magyaróson, a papot, tiszteletes Keintzel János uramat nehéz betegségben fekvő ágyban találta, holott találtatott illyen difficultas, hogy miolta a pap beteg, az emberek a templomot nem gyakorolják, gyermekeket az iskolába nem jártatyák, a mester házát bé nem fedik, mellyre nézve imponáltatott a Visitatio által, hogy tizenötöd napra a ruinakat megépítsék, mert akkor bizonyoson megbüntetettnek.

Az ecclesia pénze most is azon állapotba vagyon, mint volt tavally. A tavallyi 40 veder bor savanyú és szegény lévén, kiosztatott újbor fejébe, és azon újborból gyűlt és most actu vagyon veder 32, mellyről a jövő Visitationak számot adni tartozik az egyházfi.

1794

Anno eodem [1794] die 13[a] Februarii a mogyorósi evangelica ecclesia is visitáltatott[96]

Holott most is betegágyban lévén tiszteletes Keintzel János uram, hogy a mester szolgáljon a pap hellyett, míg a pap dolga erre, vagy amarra elválik, annyival is inkább, hogy a loci minister is sokat szolgált a mester hellyett.

A papnak s mesternek tartozó fizetést a hallgatók megvonni nem kíványák, némellyek ugyan még a közelebb múlt esztendőre való bért bé nem fizették, de minyájan magokat arra kötelezék a Szent Visitatio előtt, hogy a hátralévő papi és mesteri bért minél hamarább bészolgáltatyák.

	hf.	dr.
Vagyon ezen ecclesianak adóssága amint az 1794[dik] esztendőbéli consignatio mutatya	110	91
[187] Proventus ad annum 1794 diem 10[m] Martii	65	90
Expensa	62	85
Restantia	3	5
Actu vagyon		

[94] Nagysajói Prot. 173.
[95] Uo. 179.
[96] Uo. 186–187.

62 pénzt nem tudják hová erogáltak. A Visitatiokor egyházfi Felker János számadásával nem lévén készen, anno 1794 diebus Martii küldötték hozzám Sófalvára a számadást, melly szóról-szóra így vala:

Consignatio:

Debitorum, proventuum, expensarum et aeris parati ecclesiae Mogyorósiensis anno 1794 die 10[a] Martii confecta. Indé

1-mo. Debita hf. 110 dr. 91.

2-do: Proventus hf. 65 dr. 90.

3-tio: Expensa hf. 62 dr. 85.

Restantia hf. 3 dr. 5.

4-to: In paratis vero sunt tantum hf. 2 dr. 43.

Desunt ergo dr. 62, de quibus quorsum collocati sint, recordari haud valent.

Submissa per Johannem Keintzel juniorem, anno et die supra notato

1795

Anno 1795 die 25 Februarii elkezdvén a Visitatiot tiszteletes decanus, Hegyi András uram két notariussaival, úgymint tiszteletes Püspöki Pál és Textoris Márton uraimékkal follytatta az alább írt módon:

Anno die supranotatis a mogyorósi evangelica ecclesia visitáltatott[97]

Holott a néhai becses emlékezetű Keintzel János uram meghalálozván, papot kértek ezen ecclesiabéli emberek tiszteletes decanusunktól, adott is őkegyelme Capitulumunk constitutioja szerént nékik optioba három érdemes atyafiakat, úgymint a kerlési papot, tiszteletes Binder Simon, a sz[ent]jakabit, tiszteletes Keintzel János uraimékat és egy patricius academitat, Gubes Márton uram őkegyelmét, de vakmerőségre vetvén az ecclesiabeli emberek magokat, az optioba nékik kijegyzett érdemes személlyeket minden hellyes ok néllkül megvetették, egyiket is azok közzül meg nem hívták, törvény ellen idegen capitulumból akarnak egy mestert in derogamen sancti ministerii béhozni, melly őnékiek tellyességgel meg nem engedtetik.

A néhai becses emlékezetű tiszteletes Keintz János uram a parochian épített egy szükséges épületett, amint az 1790[dik] esztendőben lött Visitatio mutatya, egy istállót, mellynek egyik végibe egy gabonást, más végibe egy jó tágas szekérszínt, melly épület becsültetvén falusi bírák által 50 vonás forintokra, fogadá az ecclesia a Szent Visitatio előtt, hogy azon 50 vonás forintokat megfizeti néhai, még akkor életben volt tiszteletes Keintzel János uramnak, már most életben nem lévén néhai tiszteletes uram, a mostani Visitatio előtt revocálá az ecclesia akkori fogadását és azon 50 vonás forintokat megfizetni az árváknak nem akarja, mellyre nézve a Szent Visitatio tellyes szabadságot ád az árváknak, hogy azon épületet elvihessék, vagy akárkinek is eladván, az is bátran elvihesse, s vitethesse.

Vagyon ezen parochiahoz tartozó négy zsellérház, hármat maga épített a néhai pap, egyet pénzen vett, melly zsellérházakat, ha a következendő pap megfizet becsü szerént, a magok hellyeken megmaradnak, de ha meg nem fizeti, az árváknak itt is tellyes szabadságot ád a Szent Visitatio, hogy azon házakat vagy magok elvihessék, vagy akárkinek is minden ellenmondás nélkül eladván, azok is minden bántódás nélkül elhordhassák.

Épített a parochialis ház végibe a néhai pap egy tanulóházat, három oldalát alsó, felső padlássát (a fedelét az ecclesia csináltatta), melly 10 vonás forintra becsültetett, ezt a 10 vonás forintot, hogy az árváknak megfizeti az ecclesia magát a mostani Visitatio előtt kötelezé.

---

[97] Nagysajói Prot. 189–190.

Épített a néhai megholt a [190] cinteremben a ház ablaka alá egy méheskertet, mellyet ha a következendő pap megfizet az árváknak, maga számára megtarthat, ha pedig nem, az árvák azon méheskertet szabadon onnan mozdíthatyák.

Mi okon, a Szent Visitatio végére nem mehetett, Jabrotzki Mihállyné és Domokos Antalné asszonyok őnagyságok a szász papnak eleitől fogva őnagyságoktól s boldogult elejektől kijárt királlyi quartat a közelebb múlt 1794[dik] esztendőben elvonták, melly dolog eránt hogy tiszteletes decanunk őnagyságokat honorifice requirállya, a Szent Visitatio ajánlja őkegyelmének, ha pedig requisitioja e dologban őnagyságok előtt foganatlan találna lenni, a titulatus inspector curator úr eleibe terjeszteni ezen dolgot a lehető orvoslás végett tiszteletes decanunk tartsa kötelességének.

1797

Anno 1797 die 4[a] Februarii[98]

Elkezdődvén a Visitatio Mogyoróson az evangelica ecclesiaban, pap, mester és ecclesia között egyesség találtatott. Találtatott egy ember, ki a templomba nem jár, sacrummal nem él. Megparancsoltatott a Visitatio által az egyházfinak, hogy serio admoneálja azon embert a templomba való járásra s keresztyéni kötelessége gyakorlására. Számadással ezen ecclesia a jövő Visitationak tartozik.

1798

Anno die iisdem [1798 die 6[a] Februarii][99]

A mogyorósi evangelica ecclesia visitáltatván, semmi igazításra való dolog az ecclesia, pap és mester között nem lévén, számot adott de annis 1796 és 1797-beli perceptumiról és erogatumiról.

	hf.	dr.
Perceptuma volt borból	16	50
Mellyből költ szükséges hellyekre	10	8
Elocáltak Rácz Gyirkónak interes mellett	5	60

In natura vagyon az ecclesianak búzája, törökbúzája, zabja és bora, mellyet distrahálván, a jövő Visitationak tartoznak számolni rólla.

1801

Anno 1801. die 4[a] Februarii Mogyoróson elkezdődvén a Visitatio tiszteletes decan Textoris Márton, Püspöki Pál és Schatz Mihálly két notariusok által follytattatott az alább írt módon[100]

Ezen mogyorósi evangelica ecclesiaban tiszteletes Gubus Márton uram papságában semmi igazításra való dolog a Sz[ent] Visitatio eleibe nem jött. Mivel a jég a határt elverte, semmi perceptuma a közelebb múlt 1800. esztendőben nem volt.

---

[98] Nagysajói Prot. 200.
[99] Uo. 207.
[100] Uo. 216.

1802

Anno 1802 die 1ª Aprilis[101]

Elkezdődvén a Visitatio Mogyoróson tiszteletes Gubus Márton uram papságában, jött ez a nehézség a Visitatio eleibe, hogy de annis 1798, 1799, 1800, 1801 nem számolván az egyházfi Felker Jákób, most a pap által számot akarván adni, de igen hibás lévén a számadás, a pap is a magáéból, uti praetenditur, költött a parochiara 14 vonás forintot s néhány pénzeket, a falusiak pedig keresnek a papon és az egyházfin 9 vonás forintot és egy hordó bort, de mivel sem az ecclesia maga praetensioját nem autenticálhatt[a], sem a pap a maga közönségessé tett költségét meg nem bizonyíthatta, egyéb igazítást e homállyos dologba a Szent Visitatio nem tehetett, hanem hogy mindenik fél a maga praetensiojáról mondjon le, egyik a másiknak engedje el, és e dologban e mái naptól fogva egyiknek is a másikon semmi praetensioja ne légyen.

Vagyon ezen ecclesianak kiadva mogyorósi embereknél interesre mf. 117 dr. 40, mellyről és interesséről a közelebb jövő Visitationak az ecclesia tartozik számolni. Még vagyon Felker Hantzinál mf. 15 dr. 30. Summa mf. 132 dr. 70.

1804

Anno 1804 die 14ª Martii elkezdődvén Mogyoróson a Visitatio, a pap, mester és ecclesia között tűrhető egyesség találtatott[102]

Megparancsolta a Visitatio az egyházfinak, hogy az épületek, kertek körül való hibák tizenötöd napra megigazíttassanak, a pap s mester bérek béfizettessenek, akik ezeket nem cselekeszik, az egyházfi azoknak marhájokat a főcuratorhoz hajtsa, az ablakokat a parochialis házon megcsináltassa.

Tiszteletes Gubus Márton uram adott tiszteletes Hendel Márton uramnak két zsellérházért és egy darabocska szőlőért in anno 1796 12 vonás forintokat becsű szerént úgy, hogy már azokhoz a zsellérházakhoz és szőlőhöz senkinek semmi jussa nincsen, míg Gubus uram Mogyoróson lakik, ha pedig onnan őkegyelme elmenne, vagy meghalna, magának vagy maradékának becsű szerént a következendő pap megfizesse, mellyet nem cselekedvén, maga vagy maradéka szabadon a zsellérházakat és szőlőt eladhassák. Az egyházfi Nagy Mihállynak megparancsoltatott, hogy számadását a pappal tizenötöd napra elkészíttesse.

1807

1807-ben áprilisnak 4-én visitáltatott a magyarósi evangelica eklézsia tiszteletes Gubus Márton papságában[103]

Azholott az eklézsiát megkérdvén a tiszteletes loci ministernek mind külső magaviselete, mind papi kötelességének folytatása felőll, azt felelték, hogy most nincs semmi panasszok a papjokra, úgy az oskolamester felőll is azt mondák, hogy jól tanítja a gyermekeket. Templombéli kötelességét is szorgalmatosan tellyesíti. Megkérdetvén a tiszteletes loci minister is eklézsiabéli hallgatóinak magok viseletek felől, azt felelé, hogy vagynak némellyek, akik se a papnak bért fizetni, se a papi telken lévő ruinakat reparálni nem akar-

[101] Nagysajói Prot. 220.
[102] Uo. 223.
[103] Uo. 244–245.

nák, vagynak ollyanok is, kik a templomat nem gyakorolják, az úri szent vacsorával való élést elmulatják.

Ezen eklézsiában consistorialis személyek nem lévén, a Visitatio constituált és adjuráltatott a mostani egyházfiú Fitsor Hantzi őkegyelme mellé consistorialis személyeket, úgymint Nagy Mihályt, Felker Jánost, Fitsor Pétert, Fitsor Mártont és Nagy Sámuelt, kiknek elmondott hitek szerént kötelességek lészen az eklézsiának minden javaira gondot viselni, a templomra, haranglábra, a cinterem körül lévő kertekre, a papi és mesteri fundusokon lévő épületekre vigyázni, azokon esett romlásokat renoválni, a papi és mesteri bért idejében beszolgáltatni, a templomkerülőket megszóllítani etc. És ezen domesticum consistoriumnak általadá a Szent Visitatio, hogy a fennebb bépanaszolt személyeket megszóllítsák és megintsék. Az oskolamester ezt a panaszt adá elő, hogy Nagy Susánna és [245] Jákobiné özvegyasszonyok bért fizetni nem akarnak. Erre a Visitatio a domesticum consistoriummal edjütt ezt határozá, hogy Nagy Susánna és Jákobiné özvegyasszonyok, jóllehet a gazdaság folytatását a fijaiknak általadták, de minthogy hagytak fenn magoknak is annyi fundust, hogy abból sérelem nélkül adhatnak a papnak és mesternek valamit, azért ezen két özvegyasszonyok a papnak és a mesternek félbért fizetni tartozzanak.

A jövedelemre való kútfejek:

1° Vagyon egy kaszállórét az alsó fordulóban, amely templom vagy anyaszentegyház réttyének neveztetik, profert foeni circiter cur. 4.

2° Vagyon más kaszálója is a felső fordulóban, profert foeni cur. cir[citer] 2.

3° Vagyon szőllője is.

De az ezekből lett pénz perceptumról és annak erogatumáról készült számadás nem lévén jó, a jövő Visitatiora rejiciáltatott.

1808

1808-ban Martiusnak 22-dik napján visitáltatott a magyarósi lutherana ecclesia tiszteletes Gubus Márton papságában[104]

Aki odahaza nem lévén, hallgatói ellene semmit se panaszlának, se maga az hallgatói ellen.

Az oskolamesternek Schiffbeimer Mihálynak pedig életéről, erkölcséről, házanépéről, mind templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról nincs semmi panasz. A tanítványit examinálván a Visitatio, a nevezett mestert a tanításban elég szorgalmatosnak lenni ítilte.

Botránkoztató személyek ezen ecclesiaban nincsenek.

Az úrasztalára tartozó szent edények a matricula szerént megvagynak.

Jövedelemre való fundusok:

1° Egy erdő, mely vagyon Lá Gyálu Petri, egyfelől Jábrotzki és Balog István urak erdejek, fellyül a besenyei erdő szomszédságiban.

2° Réttye és szántóföldei a matricula szerént megvagynak

3° Szőllője a Hegyeris nevű helyben, egyfelőll Jábrotzki, másfelőll méltóságos Gálné rész szőllők szomszédságában.

Fitsor Hantzi hütös egyházfiú számolván 5 esztendőkről

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
1802-ben Februariusnak 1. napján volt Visitatio talált volt kiadva templom pénzét interesre a magyarósi embereknél	132	70

[104] Nagysajói Prot. 264–265.

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
1803, 1804, 1805, 1806. és 1807. esztendőkben a szántóföldeknek, szénaréteknek taxajából, majorság szőllőborából, a fenn írt capitalis interesséből, perselyből, és a múlt 1807. esztendőben eladván La Gyalu Petri lévő erdőnek felét 300 vonás forintokon, ezen 5 esztendők alatt volt pénz perceptum	601	52
Summa percepti	734	22
Erogatumai:		
1806-ban a templom megzsendelyeztetvén, elkölt	186	18
Egyéb szükséges hellyekre elkölt ismét	6	78
Summa erogati	192	96

[265] Általvitetik a jövő számadásra, melyről és interesséről az idei proventussal edjütt tartozik számolni Fitsor Hantzi hütös egyházfiú fh. 541 dr. 26 ~ ötszáznegyvenegy mf. és huszonhat pénzek, és az 1807-ben termett majorság és interes bor árra, mely bor volt urn. 60, most még nincs eladva.

1809

Azon esztendőben [1809.] márciusnak 9-én visitáltatott a magyarósi evangelica eklézsia tiszteletes Gubusch Márton uram papságában[105]

Akire az eklézsia semmit se panaszla, maga se az hallgatóira, úgy az oskolamesterre, Schiffbeimer Mihályra se panaszola az eklézsia, akinek oskolabéli tanítvánnyi examináltatván a Visitatio előtt, jól tanítani láttatott. Botránkoztatók nincsenek.

Fitsor Hantzi hütös egyházfiú számolván

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
A tavallyi Visitation remanentia volt	541	26
Egy szántóföldnek esztendei hasznáért percipiált	3	78
A majorság szőllőben, 1808-ban termett volt egy veder bor, mellyet eladván percipiált	1	70
A remanentiaban volt 60 veder bor, levonatván seprejéről, lett színbor urn. 53, mely eladatván vedre a fh. 1 dr. 70, az 53 vederből percipiált	90	10
Eladván a dézsmából jött 7 véka zabot, vékáját a dr. 60, percipiált	4	20
Interesben béjött	60	20
Summa percepti	701	24
Erogatumai:		
A tiszteletes pap csűrét és istállóját megfedetvén és egyéb apró költségeket is tévén, elköltetett	27	94
Egy orgonát szerző expressusnak fizetett volt in anno praeterito	15	94
Summa erogati	43	88
Remanentiae summa	657	36

[105] Nagysajói Prot. 278.

1810

1. 1810-ben Januarius 25-én visitáltatott a magyarósi lutherana ekklézsia tiszteletes Gubusch Márton uram papságában, jelen lévén a Szent Visitation ekklézsia hitessi 1. egyházfi Fitsor Hantzi, 2. Felker Hantzi, 3. Nagy Mihály, 4. Fitsor Péter, 5to Nagy Samu[106]

2. Megkérdeztetvén felelének: [300] A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról nincsen semmi panaszunk.

2. A becsületes oskolamester, Siffbaumer Mihálynak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből ez a panasz: A templomot közönségesen kevesen gyakorolják, a parochia körül minden rossz, istálló ajtaja nincsen.

Határozás: A tiszteletes pap vegye szorossan számba azokat, kik három egymásután következő vasárnapokon minden igaz ok nélkül az Isten házát elmulatják és azokat a B[od] P[éter] Praxis Fori Eccl[esiastici] tit. 48, punct. 5 tartása szerént büntettesse. A kertek és parochian lévő épületek igazíttására nyolcad napok alatt admoniálja az egyházfi a hallgatókat. Az istálló ajtaját pedig harmadnapok alatt megcsinálják, határoztatott.

5. Az oskolamester is megkérdeztetvén, semmit nem panaszla.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

8vo Szántóföldei, kaszálórétyei, szőllőhellyei az 1754. esztendőben költ matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

9no A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10mo Számolván hites egyházfi Fitsor Hantzi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	657	36
b. Egy kaszáló taxajából	20	40
c. Két szántóföld taxajából	10	20
d. Egy véka zabból	–	60
e. Az ekklézsia szilvássából szilvából	–	72
f. Interesből	40	–
Summa percepti	729	28
[301] Erogatumai:		
a. Templomra, parochiara, oskolára és egyébb jónak találtatott szükséges költségekre	24	24
Remanentiae summa	705	14
Restans interesből 1809-re kell béjönni készpénznek	20	–
Restans interes bornak pro annis 1807, 1808, 1809. 24 vedernek és hat kupának.		
Marad a jövő számadásra in natura 4 véka zab, mellyekről a pénz és a bor interessekkel eggyütt tartozik az egyházfi számolni.		
Nota bene: Ezen szép számból álló capitalis contractusok nélkül lévén kiadatva, az adóssok neveiről való listák számba vétetvén, találtatott régibb capitalis	57	66

[106] Nagysajó Prot. 299–301.

Perceptumai voltak ezek:	hf.	dr.
Újabb eladott erdő árra	300	–
Készpénz az ekklézsia ládájában	248	56
Summa	600	22

Egybevetvén az 1809. esztendőbéli remanentiae summaval, a 657 mf. 36 pénzekkel differentia 57 mf. 14 pénz, melyekkel az egyházfi liquidáltatik és szorossan meghagyatik, hogy regiusok által költ hiteles contractusok készíttessenek az ekklézsia kiadott és kiadandó capitalisáról.

1812

19-dik Februarii folytatott az evangelica lutherana ekklézsiában tiszteletes Gubusch Márton uram papságában, egyházfi Nagy Sámuel, Nagy Mihály, Fitsor Péter és Fitsor Hantzi hitesek s más ekklézsia tagjai jelenlétekben eszerént[107]

1mo Kérdés tétetvén a Canonok utasítása szerént a tiszteletes papnak életéről, erkölcséről házanépe és magaviseléséről, az ifiúságnak tanításáról etc. Nincsen semmi panasz.

[320] 2do A becsületes oskolamesternek Siffbaumer Mihálynak is életéről, erkölcséről, etcetera, nincsen panasz.

3^{tio} A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincs semmi panasz, de a parochia körül való rossz kertek [miatt] bépanaszlák az egész ekklézsiát, hogy a Szent Visitatio intésének nem engedelmeskedik, holott most két esztendeje megintettetett vala a parochia körül való rossz kereteknek megigazíttására. Erre nézve

Határoztatott: Hogy az egész közönség az engedetlenségért fizessen 12 flh. a cédulák nominalis valora szerént, melly exequáltaték.

4to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén nem panaszla.

5to Botránkoztatók nincsenek.

6to Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

7mo Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénaréttyei, szőllőhelyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

8vo Számolván a hites egyházfi Nagy Sámuel az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek	flh.	dr.
a. A volt Visitation volt remanentia	705	4
b. Capitalisok interesséből	56	–
c. Interesborból 40 vederből, per 3 rhf. vedre	144	–
d. Ekklézsia dézsmabúzájából, zabjából és törökbúzájából	38	40
e. Ekklézsia szántóföldei taxajából	22	80
f. Ekklézsia réttyei taxajából	40	80
g. Béadott pénzbeli capitalisból	97	20
Summa	1104	24
Erogatum:		
a. Parochia reparatiojára	59	88
b. Oskolaházra	21	74
c. 41 véka szemes törökbúzáért per 6 rhf.	295	20

[107] Nagysajói Prot. 319–321.

Perceptumai voltanak ezek	flh.	dr.
d. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	38	43
Summa	415	25
[321] Ez a 415 ft. 25 dr. kivonatván az 1104 ft. 24 dr. perceptumból, marad	688	99
Ebből ismét kivonatván a béadott capitalis	97	20
Marad	591	79

Mely tészen 493 rhf. 9 ½ xr.-t. Ebből 51 rhf. 36 xr. 1790 tájatt adatott ki. 414 rhf. és 10 xr. 1807-ben, mikor cursus szerént egy 1 rhf. bankó 29 1/5 xr.-t ért. E tészen váltócédulában 200 rhf. 32 xr., 27 rhf. 23 ½ krajcár 1811-ben adatott ki, mikor 1 rfl. 12 krajcárt ért, e tészen váltócédulában 5 rhf. 28 4/5 xr.-t.

Melly szerént vagyon ezen ekklézsiának capitalissa váltócédulában mindöszve rhf. 257 xr. 36 4/5.

In naturalibus megyen által a jövő számadásra a pénzen vett 41 véka szemes törökbúzával eggyütt 55 véka szemes törökbúzája, 4 véka zabja és az adóssoknál interes törökbúza restantia 18 véka, mellyekről hites egyházfi Nagy Sámuel a jövő Visitation tartozik számolni.

Ezen ekklézsiában a tiszteletes papnak ezen hibáji jegyeztettek meg a Szent Visitatio által: 1° Hogy a számadó egyházfinak számadását fracta chartakra jegyezvén, a numerusokat tetszése szerint vitiálja úgy, hogy az egyházfi egész számadásában csak egy numerus is a béírás szerént nem maradott, hanem diminuáltatott, annyira, hogy a Szent Visitationak szoros censura mellett újj számadást kellett az egyházfiúnak készíteni.

2do Az ekklézsiának három protocolluma vagyon, mellyeket nagy bajjal tudott a Visitatio az ekklézsiával megszereztetni, hogy az egyikben az ekklézsia jövedelméről és költségéről való számadás accurate béírattassék, a másikban a consistorialis rendelések, harmadikban a születtek, házasulandók és eltemettettek. Ezekből sok albakot kivágott, ahellyett, hogy valamit improtocollált volna.

Illyen szembetűnő hibájiért (malitiojiért) atyaiképpen megintettetett, de azt érezni nem akarta, nem esmérvén meg hibájit, tehát 3 mf-ig megbüntettetett, corripiáltatván stricte, hogy ha többé efféléket cselekeszik, hivatalától megfosztatik.

1813

22-dik Martiusban, pap tiszteletes Gubusch Márton uram, oskolamester Siffbaumer Mihály, egyházfi Nagy Sámuel, ekklézsia hitessi Veinrich Péter, Kolcsár Márton, Gubusch Mihály és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[108]

1. A tiszteletes pap ellen semmi panasz. A tiszteletes papnak sincsen panassza.

2. A becsületes oskolamester sem panaszla, ellene sem panaszoltak. Az oskola dicsértetik.

3. Botránkoztatók nincsenek.

4. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.

5. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

6. Számolván az hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

[108] Nagysajói Prot. 349–350.

Perceptumai voltak ezek:	hfl.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	309	12
b. A volt Visitation maradott pénzen vett törökbúza 41 véka, dézsma és interes 14 véka, restans interes 18 véka, in summa 73 véka. Szemes törökbúza adatott el, vékája rhf. 1 xr. 30, tészen az árra váltóban, melyet percipiál	131	40
c. Interes és majorságborból	20	40
d. Szilvából	4	0
e. 1812-béli majorság törökbúzából	8	40
f. 1812-béli interes törökbúzából 19 vékából per rhf. 1 xr. 30 vékájából	34	20
g. Perselyből	1	2
Summa	509	34
[350] Erogatum:		
a. Templombeli szükségekre, úgymint ostyasütővas igazításért, borért, mészért	2	56
b. Parochia ház ajtójáért	6	–
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	8	52
Summa	17	8
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	492	26

Vagyon az egyházfi Nagy Sámuel kezében in natura 3 véka búza, 4 véka szemes törökbúza, mellyekről a remanens 492 mf. 26 pénzekkel eggyütt a jövő Visitation számolni tartozik.

1814

Magyaróson 24-dik Februarii

1. A lutheranus pap tiszteletes Gubusch Márton uram, oskolamester Siffbaumer Mihály, hites egyházfi Nagy Sámuel, Veinrich Piter, Veinrich Hantzi, Gubusch Mihály, idősb Nagy Hantzi ekklézsia hitessi[109]

2. A tiszteletes pap és házanépe ellen nincsen semmi panasz.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, házanépe és magaviseléséről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

5. A becsületes oskolamester tiszteletes papja engedelméből a gróff Teleki Mihály úr őnagysága vadászatjában lévén, meg nem kérdeztethetett. Meghagyatott a tiszteletes papnak megintés mellett, hogy az oskolamestert egyébbkor is, de kivált téli napokban, mikor a gyermekek inkább tanulhatnak, feljárván oskolában, vadászatra ne bocsássa ki, ha pedig híre s engedelme nélkül időt vesztegetne vadászattal a becsületes oskolamester, tégyen róla jelentést a tiszteletes pap ott, azhol illik jobbítás végett. Volt az oskolában 10 fiú 9 leánygyermek.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak fogyatkozás nélkül.

8. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, erdeje, szőllője az 1754. és az ezen 1814-ben megújjított matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

9. Számolván a hites egyházfi Nagy Sámuel az ekklézsia jövedelméről

[109] Nagysajói Prot. 385–386.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	492	20
b. Két szántóföld esztendei taxajából	10	24
c. Egy szénarét esztendei taxajából	15	20
d. Béadott capitalisból	26	40
Summa	544	4
Erogatum:		
a. Templom zsendelyezésére	20	76
b. Parochia reparatiojára	2	60
c. Oskola reparatiojára	–	16
d. Conscriptor Bujti Sámuel és Bodoni Sándor urak intertentiojokra	3	84
e. Detto előre fizetett munkájokért	3	60
f. Visitatio intertentiojára 6 mf., diurnum 6 mf., summa	12	–
g. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	1	32
h. Béfizetett capitalis	26	40
Summa	70	68
[386] Ezen 70 mf. 68 dr. pénz kivontaván a perceptumból, remanentia lészen	473	36

Restans interes az ekklézsia tagjainál vagyon 1813-ról 25 véka szemes törökbúza és 9 veder bor.

Elocált capitalisok vagynak:

	flh.	dr.
1. 1807-ben eladott erdő árra törökbúza interesre ekklézsiabéli emberek Veinrich Piter, Fitsor Hantzi, Nagy Sámuel, Gondos Hantzi és több társa-iknál mindöszve 14 embernél az 1813. esztendő October 29-én költ contractus szerént 182 vonás forint 4,20 krajcár tészen	186	48
2. Detto, detto törökbúza interesre az 1813-ban October 29-én költ contractus szerént Kolcsár Márton, Gondos Hantzi és oskolamester Siffbaumer Mihálynál 90 rhenes forint. Tészen	108	–
3. Szántóföldek taxajából gyűlt capitalis az 1813. esztendőben October 29-én költ contractus szerént Veinrich Piter, Gondos Gyirkó, ifiabb Nagy Hantzi, idősbb Nagy Hantzi és középső Nagy Hantzinál bor interesre	55	–
4. Rendes interesből gyűlt capitalis törökbúza interesre contractus nélkül vagyon ezeknél az ekklézsia és falubéli embereknél		
a. Felker Mertyinél	16	72
b. Nagy Jósefnél	11	20
c. Felker Mertyinél interes	13	50
d. Nagy Sámuelnél interes törökbúza árra	5	40
e. Ifjabb Nagy Hantzinál	2	70
f. Gondos Gyirkónál	1	80
g. Contrás Nagy Hantzinál	2	70
h. Gubusch Michelnél	2	70
i. Fitsor Hantzinál	5	40
k. Oskolamester Siffbaumer Mihálynál	2	70
l. Idősbb Nagy Hantzinál	5	40
m. Pap Gubusch Márton uramnál	7	20
n. Oláh papnál	5	40

	flh.	dr.
o. Kajlán Tyirillánál	3	60
p. Gaurán Juonnál	3	60
q. Kis Hantzinál	1	80
4. Volt egyházfi Nagy Sámuelnél liquidált summa	32	6
Summa	473	36

Mellyekről újj egyházfi Kolcsár Márton hittel köteleztetett számolni, szorossan meghagyatván néki, hogy az interesből gyűlt contractus nélkül lévő capitalisról tizenötöd napok alatt contractust készíttessen két vármegyebéli assessorral.

Sófalva

1776

19na Januarii anno 1776[110]

A sófalvi nemes ecclesiat is visitálván, a feladatott dolgok a Szent Visitatioval egyetértvén a nemes ecclesia eligazíttatott.

1777

23 Januarii reggel a sófalvi ecclesia is a Szent Visitatiotól köszöntetvén[111]

Tőnek illyen színű dol[og]ról jelentést a visitatoroknak:

Méltóságos Nádudvari [...] úr eleitől az ecclesia számára ezelőtt szakasztott harangláb hellyét harangostól edgyütt [el]foglalta volna a maga veteményes [78] kertébe, mely dolognak valósságát az Szent Visitatio is úgy tapasztalván, jelentették a megnevezett méltóságos úrnak, s kérték azon, hogy vallásához való kötelességéről megemlékezvén, azon megnevezett harangláb hellyet adgya ki, hadd lehessen az ecclesia tulajdon birodalmába, mivel az harangozás igen bajoson mehet véghez amiatt, hogy a méltóságos úr kertin kell harangozni béjárni. Mely kérésnek engedvén a titulatus úr, ezt feleli, igen és jó szívvel megcselekszi, kiereszti, a magáét elkertelteti, csak mások is, amit bírnak ecclesiahoz tartozót, bocsássák az ecclesia birtokába. Efelett tekintetes curator, Sombori Lajos uram mintegy fájdalommal jelenté, hogy a sófalvi ecclesiaban volnának egynéhányan ollyan személlyek, akik ámbár magyaroknak hivattatnak is, de mégis csak a Miatyánkot sem tudják magyarul, s talám más nyelven sem, melly dologért ecclesiat akarván gyűjteni a Szent Visitatio, a titulatus loci minister és ecclesiabeliek absentiajok miatt semmire nem mehete.

A templom

1778[112]

Die 19-ten ditto [Martii], wurde in Sófalva nebst anderen Kleinigkeiten beschloßen, daß die in Lóna im Verhafft gewesene Person, so nicht wil reconcilieren, auf neüe in Verhafft soll gelieffert werden.

---

[110] Nagysajói Prot. 70.
[111] Uo. 75–78.
[112] Uo. 81.

Templomajtó

1779

5ta Martii in ecclesia Sófalviana visitálván a Szent Visitatio[113]

A scholae rectornak, mint éretlen elméjű, értelem nélkül való haszontalan ifjúnak felettébb való contumatiajat, papjához, sőt a visitator atyákhoz is nagy függetlenségét tapasztalván a Szent Visitatio, szintén megérdemlett büntetésit el is vészi vala, ha az könyörületesség nem accedált volna, mely szerint ezúttal poenáztatott fl. 1.

Efelett ezelőtt is, de mostan is animadvertálya a Szent Visitatio az említett ecclesiaban azt, hogy a venerabilis Capitulumnak privilegiuma és Canonaink ellen bátorkodott azt az auctoritast magának vindicálni, mely szerint a papi rendes fizetésből a quartalitast a mestertartásra kiszakasztotta, holott azt minuálni Canonunk rontása nélkül nem lehet, mely szerint [86] ezen magának vendicált auctoritasáért az említett ecclesia ad reddendam rationem a következendő Partialisra citáltatik.

Ugyanezen ecclesiaban találtattak ollyan személyek, akik a templomot még vasárnapokon is nem gyakorollyák, melyért serio meg is intettettetnek.

Vagyon olly személy is, aki feslett erkölcse miatt elfogattatván, tömlöcbe tétetett, ott megcsapattatott, mégis reconciliálni nem akar. Erről is végeztetett, hogy húsvétig magát legitimálya, ha nem tehetné, reconciliállyon, secus újra a magistratus kezére adatik.

Ruinak is találtatván ezen ecclesiaban quindenáztattak, semel pro semper.

1780

Anno 1780 die 1ma Martii[114]

Sófalván visitálván, a tiszteletes loci minister és oskolamester ellen semmi panaszt az ecclesia nem adott, hanem a tiszteletes loci minister és mester ökegyelmek panaszolának a ruinaknak meg nem építtése felől, és a tavallyi Szent Visitatiokor determináltatott admonitio szerint mostan is némely kertek mind a loci minister, mind az oskolamester háza körül ruinaban vadnak. Tetszett azért a Szent Visitationak most még egyszer admoniálni, hogy mind a parochia körül, mind az oskolamester háza körül találtatható ruinakat a jövő Szent Partialisig megépíttsék, melyet, ha addig szokások szerint nem cselekednék, tehát a tiszteletes loci minister és oskolamester ökegyelmek, akkor a Szent Partialisra minden difficultasokot béadni minden tergiversatio nélkül tartozzanak, ítéltetett.

Találtatott még a sófalvi nemes ecclesiaban ollyan személy, aki vádoltatott paráznasággal, el is fogattatott, de a dolog nem verificálódott, sőt a Szent Visitatio az egész ecclesia jelenlétében igyekezte a dolognak valóságát kikeresni, de semmi nyilvánvalót senki felőle

[113] Nagysajói Prot. 85–86.
[114] Uo.90.

nem tudott mondani, azért a Szent Visitatio praesentibus felszabadíttya a templomba való járásra azon személyt, úgymint Pásztor Jánosnét.

Továbbá volt még olyan személy is, aki egy hazáján kívül imitt-amott kóborlott legénnyel megmátkásodott, de mátkoságok után a legény a leányt, úgymint Fejér Máriát felrúgta, elhagyta, nem is tudatik, hogy hol légyen, mivel hazáját sem tudják bizonyoson. Azért tetszett a Szent Visitationak Fejér Máriát a kötélből felszabadíttani, jövendőbéli szerencséjének reménsége alatt.

Templombelső

1782

[Anno 1782 die 31 Januarii][115]

Sófalvát is visitálván, praetendálá a sófalvi nemes ecclesia hallgatók közül némelyek, hogy az ecclesiaban minden hallgató egyenlőképpen fizessenek bért a papnak, melyet a Szent Visitatio most tökéletessen effectumban nem vehetett, hanem halasztatta ennek finalis decisiojat a következendő Partialis székre, hogy akkor finaliter ezzen controversia decidáltassék.

1783

[Anno 1783 die 15 Februarii][116]

Den darauf folgenden 15 Februarii kamen wir nach Sófalva um daselbsten die Visitation zu verrichten, weil aber die dasigen Hen. Possessores nicht gegenwärtig waren um ihre Dificultaet zu offenbahren, so kamen wir unverrichteter Sache nach K[is]Budak allwo wir ebenso wie in Sófalva abgescheiset wurden.

1785

Eodem die [anno 1785 die 25[a] Februarii] visitata est ecclesia Sófalviana tempore reverendi domini Pauli Püspöki[117]

Aholott úgy tapasztallya a Szent Visitatio, hogy tiszteletes loci minister és hallgatók között igen szép harmonia vagyon. Semmi panaszok nem lévén egyik a másikra, mely szép egyességnek bár mások is követői lennének.

Ennek alkalmatosságával hivatala szerint a tiszteletes loci minister feladá, hogy egynéhány hallgatói a templomot ritkán gyakorollyák, ezek felett gyermekeiket oskolába nem jártattyák, holott a mestertartásnak nagyobb objectuma az ecclesiakban a gyermekeknek taníttatása. Ezt értvén a Szent Visitatio, atyaiképpen adhortállya az illyeneket a templomba

[115] Nagysajói Prot. 103.
[116] Uo. 111.
[117] Uo. 123.

való járásra, gyermekeiknek taníttatására, mely által vehessenek valami épületett bárcsak a magyar nyelvnek tanulásában.

1787

Eodem anno [1787] die vero 10ª mensis Februarii Sófalván is visitálván[118]

A tiszteletes loci minister Püspöki Pál atyánkfia és az ecclesia között szép egyességet talált a Szent Visitatio, semmi panassza nem lévén az említett sófalvi nemes ecclesianak a maga papja ellen, hanem a tiszteletes loci minister panaszola arról, hogy hallgatói között, kivált a parasztok között, vagynak ollyanok, akik az isteni tiszteletet nem gyakorollyák, akiket is a Szent Visitatio személyesen is kívánt volna adhortálni az isteni tiszteletnek gyakorlására, de a publicumokra nézve avocáltatván, meg nem jelenhettenek, hanem az egyházfiúnak serio imponáltatott, hogy azon templomkerülőket személyesen megintse, melyet ha nem cselekednének azok a személyek és tovább is azon hidegségekben megmaradnának, tehát a tiszteletes loci minister hivatallya és kötelessége szerint tiszteletes decany uramnak megírni el ne mulassa. Emellett ruinak is találtatnak a parochia körül, amely ruinak ennekelőtte való esztendőkben is voltanak, és a Szent Visitationak sok atyai intésére is mindezideig meg nem építtették, kik is a tiszteletes loci minister által admoniáltatnak, hogy a ruinakat megépítsék, melyet ha meg nem akarnának építteni, tehát minden késedelem nélkül külső secularis tiszt uraknak transcribáltatnak.

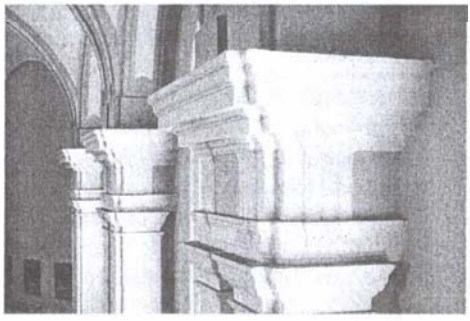

A szószék

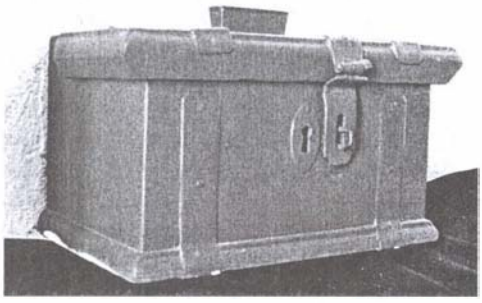

Az orgona

[118] Nagysajói Prot. 136–137.

Oszlopfejek

Persely

[137] Mivel a nemes ecclesia a felyebb előhozatott okra nézve mielőttünk meg nem jelenhetett, tehát serio imponáltatik a tiszteletes loci ministernek, Püspöki Pál atyánkfiának, hogy ökegyelme mind a maga hallgatóit hathatóson adhortállya arra, hogy ki-ki a maga gyermekét az oskolába jártassa a taníttásra, mind az oskolamesternek serio imponállya, hogy a gyermekeket szorgalmatoson tanítsa, hogy az őfelsége intentuma szerint ezen ecclesiaban is normalis oskola elkezdőgyék, külömben nem cselekedvén[119]

1789

In Nomine Domini Sacrosanctae Patris Filii et Spiritus Sancti
Anno 1789 die 12 mensis Februarii visitáltatott a sófalvi nemes ecclesia tiszteletes Püspöki Pál atyánfia papságában[120]

Aholott az ecclesia a maga papja ellen, úgy a pap is a maga hallgatói ellen nem panaszolnak, hanem a loci minister panaszola egy László Jósi cigány ellen, hogy 14 esztendőktől fogva az Úr vacsorájával nem élt, mely cigány mind a Visitatiotól, mind pedig a domesticus curator tekintetes Sombori Lajos úrtól keményen megintetett és admoniáltatott, hogy az isteni tiszteletet gyakorollya, melyre ígérte is magát, hogy az isteni tiszteletet ezután gyakorollya, és kivált vasárnaponként el nem mulattya.

Az oskolamester Diószegi Mihály ökegyelme ennekelőtte négy esztendőkkel adott volt a Visitationak egy memorialist, azt kérvén a nemes ecclesiatól, hogy egy csűrt építsenek, melynek építtését ígérte vala akkor a nemes ecclesia, de még eddig semmi effectuma nem lett, hanem most a Szent Visitatio előtt tekintetes Sombori Lajos úr hathatós munkálkodása által arra vitte az ecclesiat, hogy azon csűrnek fáját a possessor urak egymás között repartiálván megépíttik.

Taníttattak azon ecclesiaban, kik a gyermekeket oskolába nem járatattyák, azok is a domesticus curator úr és a Szent Visitatiotól admoniáltattak, hogy a gyermekeket feljártassák a taníttásra.

[119] A szöveg itt megszakad.
[120] Uo. 147.

1790

Anno 1790 die 10ª Martii visitáltatott a sófalvi reformata ecclesia loci minister tiszteletes Püspöki Pál atyánkfia papságában[121]

Holott sem az ecclesianak papjára, sem a papnak az ecclesiara semmi panassza nem vala, hanem megkérdetvén az ecclesia a mester felől is, panaszképpen adá fel, hogy Diószegi Mihálly oskolamester őkegyelme gyermeket nem tanít, holott azért vitte az ecclesia az oskolába nagyobbára, hogy templomban is szolgáljon ugyan, de kiváltképpen hogy szorgalmatoson gyermekeket tanítson. Ezt hallván a Szent Visitatio, serio imponálta mester uram őkegyelmének, hogy a modo imposterum szorgalmatoson a gyermekeket tanítsa, azokat oskolába szoktassa és az atyák is gyermekiket oskolába feladják, szorgalmatoson feljártassák.

Megkérdetvén oskolamester őkegyelme és panaszla, hogy telkén istálló és kertbeli ruinak vagynak, mellyet az ecclesia nem igazít.

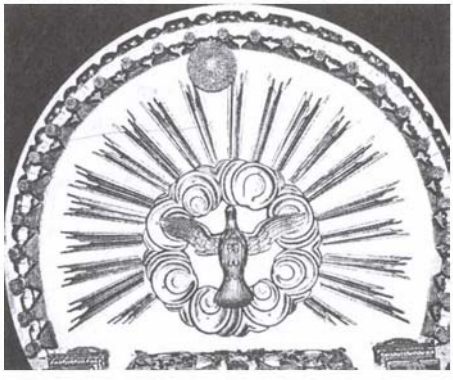
Decisio: A Szent Visitatio imponálta az ecclesianak, hogy azon ruinakat restaurálja, fogadá is az ecclesia, hogy ezen ruinakat a közelebb jövő tavaszon és nyáron megigazítya.

1792

A sófalvi reformata szent ecclesia visitáltatván anno 1792 mensis Martii diebus 28 et 29ª [122]

Holott közönségesen az ecclesia papja, tiszteletes Püspöki Pál uram ellen semmit nem panaszla, úgy a pap is közönségesen ecclesiaja ellen semmi panaszt a Visitatio eleibe nem ada, melly szerént a Visitationak nem is kell vala szinte két napokat Sófalván consumálni, ha sófalvi titulatus két possesorok, úgymint Murányi Ferenc és Székely Miklós urak írásokba a Szent Visitationak e következendő praetensiojokat nem adták volna bé, [174] hogy tudniillik az írt két possesor urak visszáson élvén tekintetes Sombori Lajos úrral, kinek házánál a közönséges isteni tisztelet szokott véghezmenni, oda nem mennek, hanem azt kíványák, hogy a tiszteletes loci minister vasárnapokon is ugyan vagy könyörögni vagy praedikálni, ha mindenkor nem is, avagy csak gyakorta, de communio administratio idején mindenkor elmenyen házokhoz.

Mellyre a Szent Visitationak lett illyen reflexioja: 1-mo: Tudva vagyon a Szent Visitatio előtt, hogy néhai megboldogult Sombori Lajos úr látván azt, hogy a sófalvi reformata ecclesianak se temploma, sem pedig egy udvarba is olly hellye nincsen, ahol a közönséges isteni tisztelet avagy csak valamennyire jó módjával menne végbe, midőn ennekelőtte circiter 30 esztendőkkel udvarházat épített, az udvarház végibe azon fedél alá épített egy nagy tágas házat avégre, hogy míg templom épülne, az isteni tisztelet, ott menne végbe, aminthogy azon időtől fogva minden megszakadás nélkül ott is celebráltatik a közönséges isteni tisztelet az egész ecclesia oda gyűl egybe vasárnaponként, és a praetendens urak is a közelebb múlt esztendőt kivévén, mind oda jártak isteni tiszteletre.

A szószékkorona alulnézetből

[121] Nagysajói Prot. 164.
[122] Uo. 173–175.

2-do: Tudja a Szent Visitatio azt is, hogy miolta a megírt ház felépült isteni tisztelet azon hellyen kívül vasárnapokon sohol nem celebráltatott, a mostani loci minister is mikor Sófalvára papnak jött, olly kötés alatt jött, hogy vasárnapokon csak a megnevezett hellyen vigye végbe a papi szent szolgálatot és másutt sohol sem, hanem ha olly beteg lenne az ecclesiaba, ki betegsége miatt a közönséges isteni tiszteletre nem mehetne, oda a loci minister tartozik elmenni és a beteget, ha kívánnya, communioval éltetni.

3-tio: Világos a Szent Visitatio előtt a loci minister productumából és az ecclesiabeli embereknek hiteles relatiojokból, hogy a sófalvi papi fizetés a határ felosztással úgy elromlott és megkissebbedett, hogy most fele sincsen, amint volt a loci minister idejövetelekor, ha azért az egész fizetésre, amint a második punctum nyílván bizonyítya, nem volt köteles vasárnapokon az egyezés és usus szerént a közönséges hellyen kívül másutt papi szolgálatott tenni, sokkal inkább a fél vagy a félnél is kevesebb fizetésre nem köteles.

4-o: Nyilvánvaló dolog a Visitatio előtt az is, hogy titulatus Sombori Lajos úr az Intzédi jószágot zálagba, a Zámbó jószágot arendaba, titulata Veer Lászlóné asszony a Zejk jószágot zálagba tartván, mind a parochia körül osztás szerént azon részekre jutott kerteket csináltatják, mind a kepét vagy papbért, mint mikor a proprietariusok bírtak azon jószágokról megadják, mind pedig azon jószágokhoz tartozó emberektől a papot illető dézmát kiadják és adatyák, de:

5-to: A praetendens titulatus két possesor urak, amint a loci minister és egyházfi is hitelesen referálák, és titulatus Székely Miklós úr is a Visitatio előtt megvallá, a parochian [175] részekbe jutott kerteket a parochusnak és egyházfinak sokszori requisitiojára is meg nem építvén, kéntelenített a loci minister azon kerteket maga újraépíteni, melly most a Visitatio előtt a sófalvi és szeretfalvi bírák által 4 vonás forintokra becsültetett, mellyet, hogy az urak megfizessenek a loci ministernek, igassággal pontban megegyezőnek ítéltetett. Mind a két urak elsőbb egynéhány esztendőben öt-öt kalongya búzát adtak bérbe (mint más akkora birtokú possesorok, tudniillik titulatus Veer, Intzédi és Zejk possessorok, mind ennek előtte, mind pedig most is mind öt-öt kalongya búzát adtak és adnak), de már circiter 13 esztendőktől fogva csak négyet-négyet adnak. 18 esztendőktől fogva a parochian lévő ruinaknak reparatiojokra csak egy manuariust sem adtak, mind a két possessorok egy portio alatt lévő nyil földjeiből a dézsmát circiter 7 esztendőktől fogva elvonyák, legalább mindenik nyílból minden esztendőben jőne négy-négy kalongya búza, és így amelly 4 kalongya bér búzát adnak a magok lábjokból, ezen említett nyilakból visszavonnyák, mellyből egyenesen jő világosságra, hogy a titulatus urak semmit papjoknak nem fizetnek.

Ez is tetemes kára a loci ministernek, hogy a néhai titulatus Nádudvari úr minden esztendőben 10–10 kalongya búzát szokott volt adni a loci ministernek. Az urak pedig a Nádudvari jószágot magoknak adpropriálván, azon beneficiumot egésszen a paptól megvonták, holott magok az urak jól látyák, hogy a több titulatus sófalvi possessorok, kik zálagos jószágot bírnak, éppen úgy megadják a papi bért a zálagos jószágokról, mint maga a proprietarius úr megadta, míg a jószágot bírta.

Templombelső

Azt is jól tudják a praetendens urak, qui succedit in bonis, succedit etiam in oneribus necesse, justum et legis patriae dictamen est. Ezekből már

6-to: Megvilágosodott a Szent Visitatio, hogy a praetendens urak.[123]

1793[124]

Sófalván is bizonyos okon a Visitatio elhaladott.

1794

Anno eodem [1794] die 15ª Februarii a sófalvi reformata ecclesia visitáltatván[125]

Pap, mester és ecclesia között semmi panasz a Visitatio eleibe fel nem adódott, hanem e fordula elő, hogy a cigányok szinte úgy templomban járnak, mint a magyarok, és ha beteg valaki közzülök, szinte úgy megkívánnyák a paptól a papi szolgálatot, mint a bérfizető magyarok, mégis semmi bért vagy szolgálatot a papnak adni és tenni nem akarnak, mellyre reflexioját kívánván a Szent Visitationak a loci minister atyafi, lett e részben illyen decisioja a Szent Visitationak: Mivel a sófalvi cigányok hellytartó lakosok és a paptól a papi szolgálatot megkívánnyák, többel tartoznának, de most pro hic et nunc parancsolja a Szent Visitatio, hogy minden pár cigány a papnak két-két napi dolgot dolgozzék, mikor a pap kívánja.

Tapasztalta a Szent Visitatio, hogy Sófalván oskolaház és oskolamester is lévén, mégis egy gyermek se jár oskolába, mellyre nézve parancsolja a Szent Visitatio, hogy minden gyermekes ember gyermekét oskolába jártassa, oskolamester őkegyelme szorgalmatoson tanítson, melly dologban ha a következendő Visitatio hibát fog tapasztalni, akármelly részen légyen is hiba, a hibás fél kemény számadásra vonattatik.

Amelly difficultas pedig a tiszteletes loci minister és mester, Diószegi Mihálly uramék között a földek eránt esett, a Szent Visitatio előtt sopiáltatott, mégpedig ollyan determinatioval, hogy ezután sem egyik, sem másik fél ezen difficultast elő ne hozza, azt ne forgassa, hanem mester uram mind a fizetéssel, mind a földekkel, melly adatott idejövetelekor, úgymint a quartalitassal megelégedjék.

Megengedte a Szent Visitatio tekintetes Murányi Ferenc úr és élete párja, tekintetes Komáromi Juliána asszony kérésekre, hogy sófalvi loci minister, tiszteletes Püspöki Pál uram őkegyelme praetitulatus úr és asszony házoknál extra ecclesiam in privato a communiot az urak házoknál administrálja, úgy mindazonáltal, hogy minden administratioért egy-egy rénes forintot tartozzanak az urak fizetni a papnak azon extraordinaria szolgálatyáért, azaz esztendő alatt hat rénes forintot. Mellyre magokat fenn tisztelt urak a Szent Visitatio előtt kezek béadásokkal kötelezék.

1796

[Anno 1796 die 12ª Martii][126]

Sófalván az ecclesia a Visitatiot más időre halasztotta, azután nem requirálta a visitatorokat és így a Visitatio elmaradt.

---

[123] A szöveg itt megszakad.
[124] Nagysajói Prot. 182.
[125] Uo. 188.
[126] Uo. 199.

1807

1807-ben áprilisnek 12-dik napján a sófalvi reformata eklézsia visitáltatott tiszteletes Püspöki Pál uram papságában[127]

Azhol a nemes eklézsia és a most tiszteletes pap között szép egyességet találá a Visitatio, úgy a mesterrel is jó békességet, hanem a gyermekes hallgatókban találá ezt a tetemes hibát, tudniillik jó oskolamesterek lévén, mégis gyermekeiket nem taníttatják, mellyért most elébb az atyák a Visitatio által megintettek, de ha ezen intésnek nem engedelmeskednek, gyermekeiket az oskolába nem jártotják, a jövő Visitation keményen megbüntettetnek.

Ezen eklézsiában ez ideig domesticum consistorium nem volt, melyre nézve a Generalis Szent Visitatio rendelése szerént consistorialis személlyek válosztottak, és meg is eskedtettek, úgymint Biszok Sámuel, Jakab Márton, Varga István, Székely Ferentz. A domesticus curator tekintetes Sombori Lajos úr, az egyházfiú ifjabb Varga István.

A cigányok itten a tiszteletes loci ministernek és a becsülletes oskolamesternek eddig az ideig semmi bért nem szoktak vala fizetni, holott azoknak is ottan-ottan megkívántatik a papi és mesteri szolgálot. Azért, hogy minden pár cigány gazda tartozzék dolgozni bérbe negyven napot, mellyből a quartalitas a mesteré légyen, végeztetett.

1808

Azon esztendőben [1808.] Januariusnak 25. napján a sófalvi reformata eklézsia tiszteletes Püspöki Pál uram papságában[128]

Kinek papi hivatalának folytatásáról, erkölcseiről, házanépének magaviseletéről semmi panasz a Visitatio eleibe nem jöve, úgy maga is a tiszteletes loci minister a közönséges eklézsia ellen nem panaszla, hanem ifjú Pásztor Mártonról azt panaszlá, hogy 15 esztendőktől fogva minden esztendőre két-két véka gabonával adós, Szalantai Mihály metr. 6, Tsizmadia Sándor metr. 6. Ismét minden gazda a régi matrix szerént tartozik fizetni egy-egy szekér fát a loci ministernek, mellyért eddig szoktak volt fizetni a papnak a maga vett fájából egy-egy szekérrel béhozni, de már most ezt a vecturat sem akarják praestálni. Erre a panaszra a Visitatio előtt az ökrös gazdák önként ajánlják magokat, hogy a 32 esztendőktől fogván való usus szerént, ha messzünnen vészen is a tiszteletes loci minister fát, minden gazda tartozzék minden esztendőben egy-egy szekér fát elhozni a fabérbe. Továbbá azt is panaszlá, hogy a tavalyi Visitatio a domesticum consistoriummal edjütt meghatározta vala, hogy minden pár cigány gazda a papnak papi szolgálatjáért fizessen 3 márjást, vagy ha azt nem telyesíthetné, dolgozzék mindenik négy-négy napot, de ezt nem praestálták.

Decisio: Parancsoltatik az egyházfiúnak, Varga Istvánnak, hogy mind a fennebb írt panaszlott emberektől a restantiaban lévő gabonát, mind a cigány gazdáktól a három-három márjást felhajtsa intra quindenam, mert ha nem cselekeszi, a marhája a tekintetes inspector curator úrhoz hajtatik.

Ezen eklézsiának se pénzbeli, se egyéb jövedelemre való fundussa nincsen.

Az úrasztalára tartozó szent edények találtattak és vagynak eszerént:

1mo Ezüstkanna, 5 fertályos.

2do Egy ezüst talpas pohár.

3[tio] Egy ezüsttángyér.

---

[127] Nagysajói Prot. 246.

[128] Uo. 252–253.

4to Az asztalterítésre való abraszok és asztalkeszkenyők, úgymint 4 abroszok, az edjik nagy kamuka abrosz, labirintos kertel varrva, a másik zöld selyem, ketteje pedig hosszús recés és 6 keszkenyő, ezek közül egy selyem, satöbbi.

[253] Templomkerülők és botránkoztató személyek nincsenek, hanem egy Székely Mihály nevű ember panaszlá, hogy Sófalvi Pál ugyan sófalvi lakos az ő leányát, Borit, kit feleségül vett vala, elcsapta házától, és nem akarja visszavenni, mely dolog iránt megszóllíttatván Sófalvi Pál megintetett, de ő protestált, hogy sohasem többé.

1809

Azon esztendőben [1809.] Februariusnak 20-dik napján visitáltatván a soofalvi reformata eklézsia, fordultak elő ez a dolgok[129]

1° Minekutánna tiszteletes tudós Püspöki Pál uram ezen nemes eklézsiában mintegy 36 esztendőkig papi hivatalát dicséretesen folytatta volna, és abban meg is holt volna, kinek hellyében midőn más pap eránt szorgalmatoskodott volna az eklézsia, a tiszteletes tudós dékány Schatz Mihály uram a venerabile Capitulum consititutioja szerént 3 érdemes papokat tévén fel optioban a nemes eklézsiának a capitulumbéli papok közzül, de mind a tekintetes possessoratus, mind pedig a köznépből álló hallgatók közönséges megegyezett akaratból jövendőbéli lelki tanítójoknak választották ifjú Püspöki János uramot, felyebb tisztelt néhai jó papjoknak kissebbik fiát.

2° A volt egyházfiú lemondván hivataláról, annak hellyébe egyenlő akaratból választatott és bé is eskettetett az egyházfiúi hivatalra Székely Ferentz.

3° Az oskolamester Agyagási Salamon (akinek életéről, erkölcséről és magaviseléséről nincs panasz) adá a Visitatio eleibe panaszul azt, hogy némely atyák gyermekeiket, akik már az olvasásban [277] jól belékaptak volt, sokszori kérésére az oskolába feladni az aratástól fogva nem akarták, az oskolába nem jártották, melyért azon atyák megszóllíttatván, azt fogadák a Visitatio előtt, hogy gyermekeiket az oskolába felküldik, mely fogadástételnek tellyesítésére való serkentés a domesticus curatornak, tekintetes Sombori Lajos úrnak ajánltatott.

1810

1. A soofalvi reformata ekklézsia Januarius 22-én visitáltatván tiszteletes Püspöki János uram papságában, jelenlétekben domesticus curator tekintetes magyarn[agy]s[ombori] Sombori Lajos úrnak, presbiterialis személlyeknek 1mo Egyházfi Jakab Márton, 2. Biszok Sámuel, 3. Székely Ferenc, ekklézsiabélieknek 1mo Fejér István, 2. Varga Sándor, 3. Pásztor Márton, 4. Pásztor Sándor őkegyelmeknek[130]

2. Kik is közönségesen felelének: A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépéről és magaviseletéről nincsen panaszunk.

3. A becsületes oskolamester Agyagási Salamonnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből ez a panasz: Némely becsületes hallgatók, kik gyermekeiket az úri szent vacsorával való élés módjára taníthatnák, oskolába jártathatnák, ezen kötelességeket elmulatják. Tekintetes domesticus curator Sombori

[129] Nagysajói Prot. 276–277.
[130] Uo. 297–298.

Lajos úrnak bizodalmason ajánltatott a domesticum consistorium által leendő számbavételek az ifjaknak és gyermekeknek, a 14 esztendősökön fellyül valóknak az úri szent vacsorára tartozó készületre és azzal értelemmel lehető élésre való kötelezések. A 7 esztendősökön fellyül valóknak pedig minden személyválogatás nélkül az oskolában való jártatások. Különben, mely szülők ezen kötelességeket gyermekek nevelésében ha elmulatják is, mégis esztendő végével az oskola[298]mesternek taníttói fél bért fizetni tartozzanak, határoztatott.

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén panaszlá, hogy gyermekek keze alá nem járnak, most egy tanítvánnya sincsen.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

8. Szántóföldei, kaszálórétyei az 1754. esztendőben készült matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

9. Vagyon ezen ekklézsiának filialis ekklézsia Simontelkén, és itten vagyon egy telke, mellyet Sombori Lajos úr bír.

10. Jövedelemre való fundussa nincsen. Actu capitalissa sincsen.

1812

17-dik Februarius a reformata ekklézsiában tiszteletes Püspöki János uram papságában, tekintetes domesticus curator Sombori Lajos és tekintetes Gyárfás Farkas urak, hites egyházfi Székely Ferentz, esküdt Varga István, közhallgatók Varga Sándor, Pásztor Mihály, Pásztor Márton és Sós István jelenlétekben[131]

1. A tiszteletes pap és oskolamester Agyagási Salamon mindenekben dicsértetnek.

2. A tiszteletes pap és becsületes oskolamester panaszlák, hogy a tekintetes possessoratus fabéreket nem fizeti conventiojok tartása ellen. Az erről való specificatiot béadván, tekintetes domesticus curator Sombori Lajos úr magára vállalá ezen restantiajoknak kieszközléseket, megtartván magánál a specificatiot. Panaszlá azt is az oskolamester, hogy két esztendőtől fogva egy gyermek sem jár oskolába.

Határozás: A gyermekes emberekre nézve a most két esztendei Visitatio végzése vétessék executioba, ezt hozzáadván, hogy a gyermekek tanításáért való egész bért fizessék, mellynek fele része adassék az oskolamesternek, fele része pedig tétessék az ekklézsia közönséges cassajába, harmadnapok alatt az egyházfi által felgyűjtessék, és ha mégis a magok gyermekeiknek boldogságokkal nem gondoló atyák találtatnának, 3 mf. büntettessenek. Ennek egy része légyen az ekklézsia hitessié, két része pedig az ekklézsiájé, mellyre való vigyázat domesticus curator tekintetes Sombori Lajos úrnak ajánltatott.

3. A domesticum consistoriumból feljött közönséges dicséretekre az hallgatóknak, hogy a templomot gyakorolják, de illyen panasz adatott fel: öt pár cigányok ollyan feleséget tartanak, kiknek férjek sok esztendőkkel ezelőtt katonáknak fogattattak és külső országokra háborúba vitettek, midőn továbbá néhány árva gyermekeikkel itthon maradott feleségeik semmi híreket férjüknek nem hallhatták, gyermekeiket magok erejek által nem táplálhatták és törvényeink szerént nem copuláltathattak légyen, kénteleníttettek [318] törvénytelen házasságra vetemedni, mellynek orvosoltatása végett azt kéri a domesticum consistorium a Szent Visitatiotól, méltóztassék a felsőbbeknél kieszközölni, hogy az illyen személlyeknek jöhessen valami tudósíttások, akiknek a férjek a hadakozásokban úgy elmarad, hogy semmit róllok nem tudhatnak.

[131] Nagysajói Prot. 317–318.

A domesticum consistorium kérésére tétetett reflectioja a Szent Visitationak: A négy, legfellyebb öt esztendei elvitettetésektől fogva férjeknek hollételekről semmit sem tudók a hellybeli magistratustól extrahált hiteles testimoniumok által a Partialis Synodus előtt demonstráljanak, így a B[od] P[éter] Syn[opsis] Jur[is] Connub[ialis] XV. tit. 190. paragraphus és a 73. ecclesiai Canonok tartása erejénél fogva férjek kötelezések alóll edictalis citatioval a poenitentiatartás után felszabadíttatnak, és a második házasságra általbocsáttatnak.

4. Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

5. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénarétyei az 1754-béli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

6. A gyümölcsös szaporíttatott 12 oltovánnyal.

7. Semmi jövedelme és capitalissa nincsen.

1813

21-dik Martiusban folytatott a Visitatio pap tiszteletes Püspöki János uram, oskolamester Agyagási Salamon, domesticus curator tekintetes m[agyar]n[agy]sombori Sombori Lajos úr, tekintetes Gyárfás Farkas úr, egyházfi Székely Ferentz, ekklézsia hitesse Biszok Sámuel és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[132]

[348] 1. A tiszteletes pap és oskolamester ellen nincsen semmi panasz, őkegyelmek sem panaszlának.

Jegyzés: Ezen nemes ekklézsiában oskolába járó gyermekek most sem találtattak, holott annyira elhagyattatott az hallgatók között a magyar beszéd, hogy ezen szép számú magyar ekklézsiában alig vagyon két ember, ki magyarul csak meglehetősen is beszélhessen, a többek oláhul, lehet tartani attól, hogy utoljára oláh nyelven kelletik közöttök hirdetni az evangyéliomot.

Az elmúlt esztendőkben 1810-ben és 1812-ben büntetés terhe alatt adatott ki domesticus curator tekintetes Sombori Lajos úr helybenhagyásából az ekklézsia tagjainak, hogy oskolában gyermekeiket, a 7 esztendősöket és azon felyül valókat 14 esztendősekig feladják, a 14 esztendőseket és azon fellyül valókat az úri szent vacsorára tartozó készületre és azzal értelemmel való élésre intette vala a Szent Visitatio. Kiknek hites egyházfi, Jakab Márton, ekklézsia hitessi Biszok Sámuel és Székely Ferentz által való számbavételeket és egyszersmind a megírt dolgokra való nógattatásokat bizodalommal ajánlotta is a tisztelt curator úrnak. Most mindenekben megkérdeztetvén a curator úr és az ekklézsia hitessi, felele a curator úr: hogy az ajánlásnak mindenekben eleget téttetetett, presbyterialis gyűlést tartatott, az oskolában jártatható és az úri szent vacsorával élendő gyermekeket s ifjakat számbavétette, a Szent Visitatio ajánlását a fenyítékkel eggyütt újjabban elejekben adta, melly intésére sokak s többnyire majd mind gyermekeiket oskolába adták. Két-három nap felküldették, azután marháik mellé elvonták, s többé fel sem adták sok atyai intésére is, mellyért méltók, hogy az 1810-ben és 1812-ben határozott oskolamesteri fizetést megadják. Azon kívüll pedig a szófogadatlanságért 3 magyar forintokig megbírságoltassanak az ollyan atyák, kik gyermekeiket boldogítani nem akarják, mert a nyelvet nem tudván, a tiszteletes pap szükséges, hogy az ifjakot a sacramentumi készületekre oláh nyelven is tanítsa, mivelhogy a magok született nyelveken jól meg nem érthetik. Erre nézve a Szent Visitatio a fellyebb említett két esztendőbéli határozását a magok gyermekeikről elfelejtkezett szülék ellen executioba vétette.

2. Botránkoztatók nincsenek.

---

[132] Nagysajói Prot. 347–349.

3. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

4. Az ekklézsia jószágai megvagynak az 1754-béli matricula szerént, de szántóföldjei, szénaréttyei az 1779-beli határosztálykor változván, az osztály után nem conscribál-[349]tottak. Most tiszteletes loci minister, Püspöki János uramnak meghagyatott, hogy az ekklézsiai földeket az egyházfi és ekklézsia hitessi jelenlétekben méresse meg, circumvicinálja és azon leírást a következendő Visitation improtocolatio végett adja bé a Szent Visitationak.

Jövedelemre való fundussa ezen ekklézsiának nincsen. Pénzbeli capitalissa sincsen.

1814

13-dik Februarii pap tiszteletes Püspöki János, oskolamester Agyagási Salamon, domesticus curator tekintetes Sombori Lajos úr, egyházfi Székely Ferentz, ekklézsia hitessi Varga István, Biszok Sámuel, ekklézsia tagjai Sós István, Pásztor Mihály, Jakab Mihály s többek jelen létekben[133]

Feladatik, hogy az ekklézsia hitessi közzül ketten kiholtanak és helyekbe mások kívántatnának. Az ekklézsia közönséges akarattyából az ekklézsia hitessi közé béeskedtettek ifjabb Jakab Mihály atyja, Jakab Mihály helyébe és Sós István Pásztor Márton helyébe.

1. A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre tett feleletekből a tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

Jegyzés: Most találtatott az oskolában négy gyermek.

3. A tiszteletes papnak közrendű hallgatóira nincsen semmi panasz, hanem a nemes birtokos urakat feladá, hogy conventiojában ígért fafizetését nem praestálják. Domesticus fő és capit[ularis] venerabilis inspector curator tekintetes Sombori Lajos úr magára vállalá ezen dificultas sopiálását.

4. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, ugyan a tiszteletes papja feladását repetálá a nemes birtokos urak ellen, eligazítását magára vállolta tekintetes Sombori Lajos úr.

Jegyzés: A parochialis és oskolai telkek körül való kertek rosszak, megújjíttatások, sub gravi animadversione: injungáltatott az egyházfi és domesticum consistoriumnak.

[376] 5. Botránkoztatók nincsenek.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az ezen 1814. esztendőben ... holnapja ...[134] megújjíttatott conscriptoi szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

8. Nincsen jövedelemre való fundussa, pénzbeli capitalisa sincsen.

---

[133] Nagysajói Prot. 375–376.

[134] A hónap és a nap helye üresen van hagyva.

Szászszentjakab

1749

Visitatio in SzentJákob anno 1749 die 26 Novembris celebrata[135]

Ibique tale deliberatum conclusum gratia rectorem [!].

Deliberatum: Mivelhogy Johannes Bruzer sz[ent]jakabi oskolamester uram dolose, subplantatio által szerzette be magát az sz[ent]jakabi oskolába, cum praejudicio capituli és a loci minister akarattya ellen, és midőn az őkegyelme előtt való mesternek fizetésiért, mely a faluban megtartóztatott volt, a functione arceáltatott tiszteletes dékány uram által, vasárnapon a lekentzei ecclesiaban ment által sógorával együtt, azon ecclesianak botránkoztatására, és egyszersmind tiszteletes dékány uramnak is praejudiciumára, egyszersmind tiszteletes loci minister uramot is vilipendálta, mocskolta és hivatallyában is restesen járt el, inkább csak a maga privatumát forgatván, amellyek mind bizonyoson constálnak. Ezt is hozzátévén, hogy post latam deliberatum magát a Szent Visitatio előtt refractarie viselte, a Szent Visitatioval veszekedett in facie sedis tiszteletes dékány uramot is szemben mocskolta.

Jóllehet a Szent Visitatio minden excessussáért toties quoties 12 forintokig büntethette volna, mindazáltal a Szent Visitatio őkegyelméhez atyai indulattyát akarván mutatni, annyi fogyatkozásának büntetését engedte csak egyszeri 12 forintra, amellyeket mox et de facto tartozik letenni és így is meg nem szűnvén az importunitastól in perpetuum a N[agy]sajói Capitulumból excludáltatik, hogy soha többé miatta tiszteletes dékány uramnak és a Capitulumnak baja ne légyen.

[33] Extradatum per me Melchiorem Benedek substitutum notarium e Visitatione nostra Sz[ent]Jakabini celebrata anno 1749 die 26 Novembris.

1755

Visitatio peracta in SzentJacob, anno 1755 die 18 Novembris per praedictum dominum Johannem Hermann decanum capituli N[agy]Sajóiensis cum suis adjunctis admodum reverendis viris Johanne Croner et Johanne Kaintzelium, coram et in praesentia tota communitate, aediles Martinus Jorend et Georgius Jorend qui fide mediante attestantur uti etiam exstatin matriculis nostris[136]

In welchem Dorff denn so wohl bey Kirch, Pfarr und SchulHoff, erfunden worden unterschiedliche ruinen, wie auch eine große nachlässigkeit der Besoldung, weßwegen von der Visitation ist sowohl den alten KirchenVäter als Georg Hoßen und neüen oben spezifizirten anbefohlen worden den oben spezifizirten Lohn zubetreiben, im fahl es von ihnen nicht geschiet, so sollen sie nach Consistorii Constitution fl. 3 von titulato heilige Decano gestrafft werden.

Datum anno die locoque supranotato per Johannem Croner substitutum notarium.

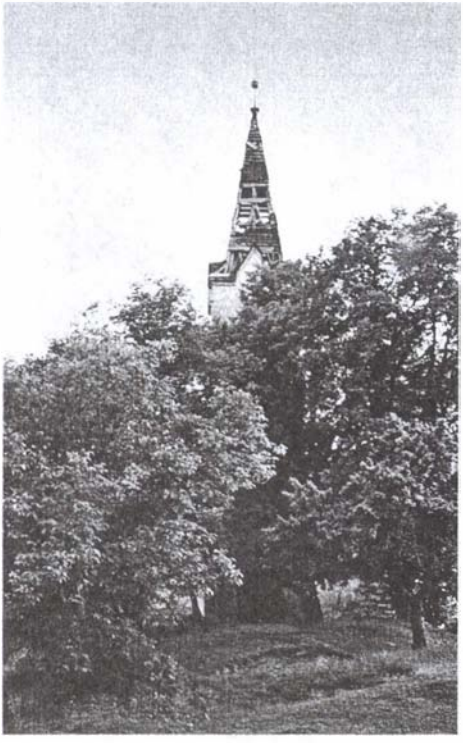
[135] Nagysajói Prot. 32–33.

[136] Uo. 36.

1757

Anno 1757 die 23 ist in SzentJacob auch eine Visitation gehalten worden[137]

Allwo die heilige Visitatores als nehmlich praeclarus vir Johannes Hermann decanus Capituli und reverendus vir Michael Kaintzeilus in praesentia reverendi domini Johannis Croner große ruinen sowohl bey Kirch Pfarrhoff und Schulen gefunden, und von anno 1755 gar nichts gebessert, weßwegen Sie nehmlich die KirchenVäter als Georg Jorend und Martin Jorend, wegen Nachlässigkeit straff verfallen.

Romos toronysisak

1759

Visitatio peracta in ecclesia Sz[en]tJacobensi tempore reverendi domini Johannis Corner ministri, a reverendo ac praeclaro domino Johanne Hermann decano Capituli N[agy]Sajóensis[138]

In welcher Ecclesia ville ruinen gefunden worden, sowohl bey der Kirchen Pfarhoff Schul, welche ruinen noch vor 3 Jahren von der Ehrbahren Gemeine versprochen selbige zu bessern, aber doch nicht gebessert sein worden weßwegen Sie reifflich sollen gestrafft werden.

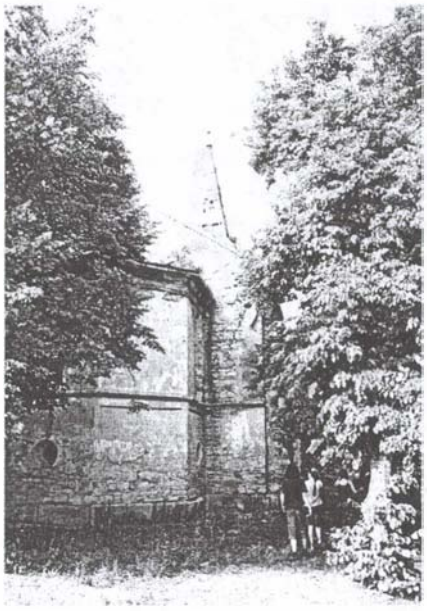
1760

Als anno 1760 die 15 Januarii in Sz[ent]Jacob durch vorerwähnte heilige Visitatores Visitation gehalten wurde, wurde folgende Complanation getroffen[139]

Da im Jahr 1759 die 7 Novembris zwischen dem Ehrwürdigen Herrn Johannes Croner diesmaligen Seelensorger des Ecclesien Dorffes Sz[ent]Jacob und Hannes Has, damalig Richter dieses jetzt bestimmten Dorffes eine häftige Controversie entstanden, so daß von beyden Parthen pro et contra nicht nur legitime inquiriret wurde, sondern auch aus vorerwähnten heilige Pastoris Relatorio klar erhellete, daß von obberührten Hannes Has und seines Bruders Weib verschiedene Ehren rührige Schmach und Läster Worte wider den Ehrwürdigen Herrn ausgestoßen worden, welches billig den übrigen Mitgliedern unsers Venerabilis Capituli zu unleydlichem Anstoß gereichete. Diese Weithinaus sehende Uneinigkeit aber von beyden Theilen sopieret zu werden verlanget wurde. So hat eine Ehrwürdige Visitation die Sache folgendermassen plenarie zu complanieren gesucht:

---

[137] Nagysajói Prot. 40.
[138] Uo. 43.
[139] Uo. 44–45.

A templom keletről

1. Daß vorbemeldte Verbal Iniurien nach lib. IV. tit. 4. paragraph 1-mo Statutorum Municipalium bestrafft.

2. Die Relatorien beyderseitig verbrennt werden, und

3. Derjenige, welcher diesentwegen wieder von neüem etwas erweken, oder das allergeringste sie von erwehnen würde, ohne alle Ausnahme und Entschuldigung u.ft. 40 von rechtswegen verfallen solte. [45]

Wie es denn auch wirklich geschehen da die Schmäherinnen nach richterlicher Erkentniß die aufgelegte Geldbusse erleget, die Relatorien im Feür vertilget, und die getroffene Complanation, daß künftighin niemand hievon [?] etwas bey Straffe von u. ft. 40 berühren solte, mit Handlungen und Christus Versöhnungsworten beträchtiget worden.

Signatur anno die locoque ut supra Andrea Czobel juratus notarius

1766

Anno 1766 die 26 Februarii Visitatio peracta in ecclesia SzentJakabiensi tempore ecclesiasticis [!] reverendi domini Johanni Croner, per reverendum dominum Andream Czobel venerabilis Capituli NagySajóiensi decanum et adjuncto suo notario hungaro in praesentia aedili Martini Takáts, Mathiae Harisnya[140]

Lévén a loci ministernek fizetéséhez adjungálva valami apró dézsma, mely apró dézsma iránt tetszett a loci ministernek az ecclesiaval megegyezni abban, hogy azon apró dézsmáért fizessenek egy-egy veder bort, mely együtt való megalkuvást megengedi ugyan a Szent Visitatio, salva tamen constitutione matriculae nostrae.

Vagyon még egy controversia a loci ministernek fizetése iránt, hogy tudniillik amely házban két vagy három gazdaember lakik is, csak egy bért fizetnek a papnak, a Szent Visitatio ezt meghallván, decisioját halasztya a Generalis Szent Visitatiora.

Az oskolamesternek fizetése iránt hasonló controversia subversál, minémű a kerlési mesternek fizetése iránt, mely ugyan a Generalis Visitatiora halasztatik.

A ruinaknak megépíttése iránt tetszett a Szent Visitationak, mert semel pro semper admoniálni az ecclesiat, hogy mihelyt a föld fagya kimégyen, mindjárt a ruinakat megépíttsék, mert ha meg nem építtenék, mikor Szent György nap előtt Partialisban jövén így találtatik, akkor minden személyválogatás nélkül minden ember egy-egy forintokig büntettetik.

[140] Nagysajói Prot. 52.

1768

20 Januarii in ecclesia Sz[en]tJakabiensi[141]

Optima inter pastorem et auditores laudata est concordia, templo praesertim ejus industria renovato.

1769

Eodem anno [1769] die 1ma Martii[142]

SzentJacob is megvisitáltatván, tapasztalta a Szent Visitatio valami kevés igyekezeteket a ruinak reparatiojokban, azért is a Szent Visitatio ultimariae végezte, hogy mind az pap, mind az mester házok körül való minden kertek s egyébb romlások megépítessenek a következő Partialisig, mert ha nem, minden bizonnyal kemény büntetést fognak szenvedni inevitabiliter.

1771

Continuata est Sancta Visitatio in ecclesia Sz[ent]Jakobiensi 27ma Februarii[143]

Azholott sok versengések lévén a loci minister és az ecclesiabeliek között az apró dézsmának és egyébb papi jövedelemnek bé nem szolgáltatása felőll, mely controversiaról in anno 1766 die 26ta Februarii tett volt valami igazítást a Szent Visitatio, hogy tudniillik az apró dézsmáért fizessenek egy-egy veder bort a loci ministernek, de ezen alkalom közöttök meg nem állván, tehát tetszett most utoljára a Szent Visitationak úgy meghagyni a conventiot, mint a matriculaban találtatik

A torony

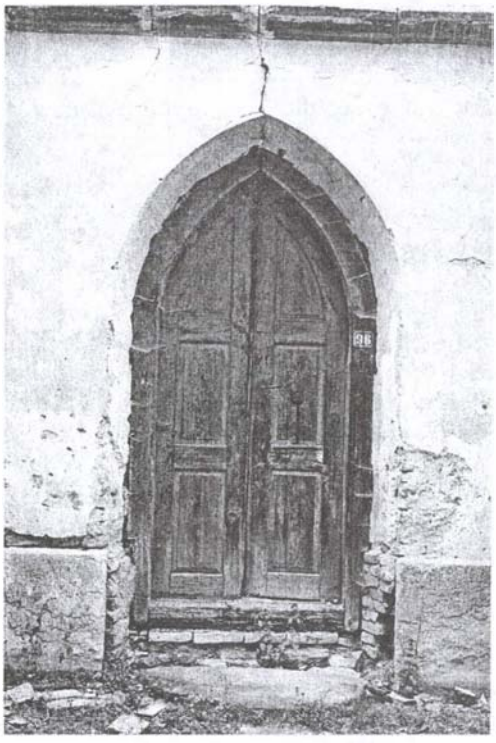
1772

[27 Februarii] [144]

Eben den Datum ist die Visitation in Szentjacob geschehen alwo die ehrwürdige Gemeinin 3 oder 4 Personen bestunde, welche die Heilige Visitation auch in einer halben Stund visitiret und von Ihnen abreisete.

---

[141] Nagysajói Prot. 55.
[142] Uo. 58.
[143] Uo. 60.
[144] Uo. 61.

Neogótikus ajtó

1774
[26 Februarii][145]

Eiusdem diei vespera properabamus ad SzentJacob, postero die Visitationis negotium operaturi. Reluctante autem pagi judice visitationemque jam diebus Novembris anni elapsi objiciente indignabundi satisfactionemque publice petituri discedebamus. Remanentibus ruinis circa parochiam quam plurimis visitationeque in totum sufflaminata.

1776
Eodem die [anno 1776 die 17ma Januarii][146]

Salutata etiam ecclesia Sz[ász]Jakobiana ubi ruinae pridem repertae, nunc etiam ita relictae.

1777
22da Januarii[147]

Sz[en]tJakabon visitálván, s látván és tapasztalván a titulatus visitatorok, hogy tellyességgel semmit a ruinak reparatiojaban nem igyekeztenek, holott sok ízben quindenáztattak, tentálta a Szent Visitatio, hogy szófogadatlanságokért őket megbüntesse, de midőn az egyházfit vagy az falusi bírót zálogért expediálta volna a Szent Visitatio, mérgesen magokat opponálták és coram visitatoribus nagy lármával azt mondották, hogy többé hozzájok ollyan indulattal ne mennyen a Szent Visitatio, mert ők másképpen is tudnak bánni a visitatorokkal. Ugyancsak megcsendesedvén fogadák, hogy mihellyen a földnek fagya kienged, tehát minden ruinakat megcsinálnak, mely fogadásokat ha nem tellyesítenék Szent György napra, minden kedvezés nélkül bányék véllek a Szent Visitatio.

1778
In hoc anno 1778 die 16ta Martii a Sz[ent]Jakabi ecclesia is visitáltatván[148]

Semmit Visitatio véghez nem vihete az ecclesiabélieknek nagy engedetlenségek miatt, mely nagy függetlenségüket a tiszteletes decanus fogja executioban vétetni és poenáztatni a külső magistratus által.

---

[145] Nagysajói Prot. 67.
[146] Uo. 69.
[147] Uo. 75.
[148] Uo. 80.

1779

2da Martii Sz[ent]Jakab is visitáltatván[149]

Minthogy a Szent Visitationak panaszképpen eleiben adatott az ecclesiatól az, hogy az mester fiával edgyütt megmaradott az ecclesiaban, a fiú 12 forint fizetésre cantorságra, de azután félbenhagyta mind szegődsségét, mind szolgálattyát, és onnan elment, mást fogadván a mester fia hellyibe az ecclesia híre és akarattya ellen. Már ezt az ecclesia nem acceptállya, melly cselekedetiért a mester ítéltetett 3 forint poenalitasra.

1780

Eodem die [27 Januarii][150]

SzentJakabon megfordulván per transennam, holott a szentjakabi szent ecclesiat igen szép csendességben találtuk, mivel régi morositasát levetkezvén, mind egyről-egyik kész engedelemmel viselve magát, mi is minden nyájossággal viselvén magunkat, azzal búcsút vévén, nagy essőzések között Kerlésre ballagtunk, a holott józan italok között mulatván, ott háltunk.

1781[151]

Von Újfalu kamen wir nach Sz[ent]Jacob und fanden daselbsten außer dem heilige Pastor und alten Kirchenvater niemanden der uns gerne aufgenommen hätte. Deswegen, ließen wir diese beide alten im Frieden, schittelten unsern Staub ab und verließen ihre Stätte.

1782

Anno 1782 die 29dik Januarii[152]

Érkeztek a visitator urak Sz[ent]Jacobra, ahol atyafi módon köszentvén az örök új szakállas atyafiunkat, eléhívattunk az eklézsiát, és minekutána a Szent Visitatio visitáláshoz kezdett volna, az ekklézsia, mi okból indítatott légyen, a visitatorokat nem becsülettel, hanem igen parasztul beneventálta, melyet látván a visitator atyák, kedvetlenséggel az éjtszaka bekövetkezvén megháltanak, jó hajnalban az ekklézsiát citálván Partialisra ad reddendam rationem, útyakat dirigálták Sz[ász]Cegő felé.

[149] Nagysajói Prot. 83.
[150] Uo. 88.
[151] Uo. 97.
[152] Uo. 101.

Építést és javítást megörökítő felirat

Kilincs

1783

Sz[ent]Jakab is 11 Februarii visitáltattván[153]

Igen szép harmoniát tanált a Szent Visitatio mind a tiszteletes loci minister, mind pedig az ecclesia részéről, melly egymás között observált egyességet az Isten továbbra is munkálkadja s tartsa meg közöttök.

Igaz dolog ugyan, hogy a parochian kívül igen sok ruinakat talált a Szent Visitatio, de azaknak is reparatiojokra, hogy tudniillik húsvétra megjobbíttattnak, keze béadásával 12 forint bírság alatt kötelezte magát az egyházfi.

Cantor, mester, minthogy ezen ecclesiaban mindketten új emberek, ezeknek is az ecclesiara, az ecclesianak is ezekre semmi panasza nincsen.

1784

Ecclesia Sz[ent]Jakobitana 20 Martii visitata[154]

Ubi az öreg tiszteletes atyafi és ecclesia között felolvastatván a Partialis Synodusból memorialisokra tött resolutioja, melynek continentiaja e vala, hogy Visitatio alkalmatosságával fog tenni a Szent Visitatio olly rendelést az említett ecclesiaban, mely szerint az öreg atyafi részéről szolgálattya iránt contentumot fog találni az említett [118] ecclesia, mely szerint Szent György napig az öreg atyafi által hozott titulatus Volff György uramot az ecclesia minden papi szolgálatra nézve az öreg atyafi mellett nemine contradicente ecclesiasticorum hitességgel elszenvedi, senkit szolgálatra Volff uram helyett nem híván, eljövén a megírt Szent György napja, minthogy maga is az öreg atyafi declarálá magát az elmenetelre, Volff uram is tovább az említett ecclesiaban functioban nem lészen, hanem a venerabilis Capitulum just enged obtio szerint az említett ecclesianak paphozásra.

Volff uramnak pedig a szegődtség vigora szerint, addig való functiojáért a tertialitast mindenből tartozik az öreg atyafi kiadni.

---

[153] Nagysajói Prot. 109.
[154] Uo. 117–118.

1785

Eodem die [anno 1785 die 23 Februarii] SzentJakab is visitáltatván[155]

Igen nagy örömére esett a visitator atyáknak, midőn értette az új titulatus atyafi, Kaintzel János uram és ecclesiaja között való szép hármóniát, mellyet hogy tovább is az Isten közöttök fenntartson, atyai indulatból kíványa a Szent Visitatio.

Minthogy ez említett ecclesianak fundussa is, ami kevés lehetett, azt amit observállya, nyilvánvaló szükségekre, úgymint az új pap háza építtésére költötték, és így semmi ratiotinálásra való objectumok a visitatoroknak elejekben nem adatott és nem is lehetett abban kételkedni, hogy a ház építtésén kívül valamely helytelen dologra költötték volna, sőt örök emlékezetre protocolláltatik az ecclesianak dicséretére, hogy az új papjak házának olly kevés idő alatt való építtésében illyen sokra mentenek.

Ennek alkalmatosságával az oskolamester admoniáltatott arról, hogy az harangokkal ezután szépen és nem botránkozva harangozzon és harangoztasson, nehogy valami kár essék szép szavú harangjokban.

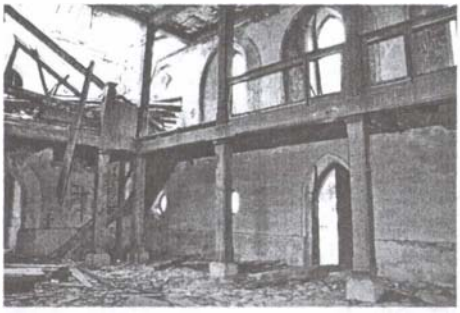
1787

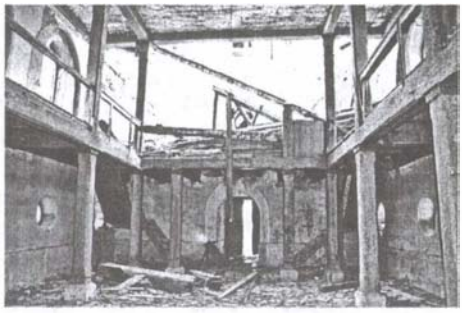
Anno et die eodem [1787 11 Februarii] a szentjakabi evangelica ecclesia is visitáltatott[156]

Holott a loci minister és az ecclesiaja között szép egyességet tapasztal a Szent Visitatio, nem panaszol az ecclesia a maga papja ellen hivatalának folytatása iránt, sem a loci minister hallgatói ellen becsületinek meg nem adása iránt.

Azon Visitationak panaszola a loci minister, ifjabb Kantzel János atyánkfia, hogy mind parochialis háza körül, mind veteményes és gyümölcsös kertye körül a sok ruinak, mint ennekelőtte is, most is megvadnak, és a sok admonitiora is [140] még eddig meg nem jobbultanak. Erre nézve több admonitiot nem tészen, hanem ezen vakmerőségeket a külső tiszt uraknak transcribálja a Szent Visitatio.

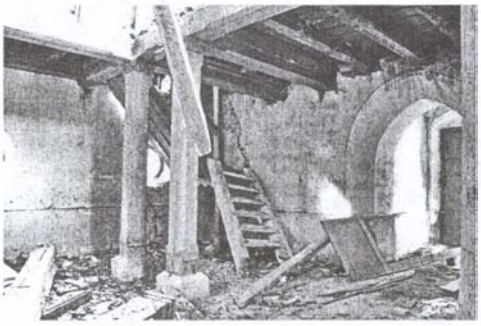
Vagyon ezen ecclesianak egy kis szőllőcskéje és egy rétecskéje, melyből ingrediál minden esztendőben 9 vonás forint, mely fordíttatik templom és parochia körül való ruinaknak építtésére.

Templombelső

[155] Nagysajói Prot. 121.
[156] Uo. 139–140.

Templombelső

1789

Anno et die eodem [1789 14 Februarii] a szentjakabi ecclesia is visitáltatott ifjú Ceintzel János uram papságában[157]

Aholott az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen hivatalának folytatása iránt, de a loci minister panaszol a maga hallgatói iránt, hogy az elmúlt esztendőben borbéli fizetését intacte bé nem szolgáltatták, melyről azt determinálta a Szent Visitatio, hogy az elmúlt esztendőbéli elmaradott borbéli fizetését a loci ministernek bészolgáltassák, vagy pedig ha lehetséges lészen, pénzzel a loci ministerrel megbékéllyenek, melyet, ha nem cselekednének, a inclytus officiolatusnak transcribáltatnak.

Vagyon ezen ecclesianak szőllőből, ecclesia réttyéből congerált pénze 73 mf. 68 pénze, mely templom építtésére tartatik.

1790

Anno eodem [1790] die 14ª Februarii visitáltatván a sz[ent]jakabi evangelica ecclesia tiszteletes ifjabb Keintzel János uram papságában[158]

Holott is se az ecclesia papjára, mesterre, se a pap, se a mester ecclesiajokra semmit nem panaszlának, quod Deus bene vertat.

Jött ezen ecclesianak pénze az egyházfi Harisnya András kezébe perceptum hf. 68 dr. 4, mellyből templomra és parochiara költött hitelesen hf. 49, maradt kezénél hf. 18 dr. 4.

Vagyon az ecclesianak ugyan ecclesiabéli kilenc embereknél, kik az ecclesia protocollumaba ki vagynak nevezne, adóssága hf. 17 dr. 10, semmi interesse öt vagy hat esztendőktől fogva nem currál.

Decisio: Ezen pénznek felvétele intra octavum a kirendelt brachium, Székelly Farkas úrnak a Visitatiotól általadatott.

1791

Anno eodem [1791] die 20ª Martii a sz[ent]jakabi evangelica ecclesia visitáltatott tiszteletes Keintzel János uram papságában[159]

Holott semmi panasszok egymás ellen nem volt, a mester eránt detto.

Tavally volt ezen ecclesianak készpénze hf. 19 dr. 4, kiadva volt ecclesiabeli embereknél hf. 17 dr. 10, ezeket is complectálván 2 mf. s 56 pénzen kívül perceptuma ezen ecclesianak tavallyi esztendőben volt hf. 56 dr. 60, melly egéssz perceptumot templom zsendellyezésére, orgonaigazításra, a templom és parochia körül találtatott ruinaknak reparatiojokra insummált az ecclesia.

---

[157] Nagysajói Prot. 149.
[158] Uo. 159.
[159] Uo. 167.

1792

Anno, die iisdem [1792 16 Februarii] a sz[ent]jakabi lutherana ecclesia visitáltatván[160]

Az ecclesia és pap s mester között szép keresztényi egyességet tapasztalt a Szent Visitatio.

Borból és rétből percipiált az egyházfi hf. 34 dr. 32. Erogált hf. 2 dr. 34 és így maradt az egyházfi kezébe hf. 31 dr. 98, mellyről a jövő Visitation tartozik.

Templombelső

1793

Anno eodem [1793] die 22ª Februarii visitálatatott a sz[ent]jakabi lutherana ecclesia tiszteletes Keintzel János úr papságába[161]

Semmi panasz a pap és ecclesia között nem volt. De a mester részegen jövén a Visitatio eleiben, atyaiképpen megintetvén még veszekedett a visitator atyákkal, mellyért corripitáltatott és néki megígértetett, hogy ha magát meg nem jobbíttya, mint immorgerus, botránkoztató embert, a Capitulum a Supremum Consistorium instructiojának tartása szerént medio tempore is az iskolából csúfosan kiűzi.

Továbbá [180] illyen difficultas is adá elő magát, hogy némelly oskolába nem járt legénykék, nem tudván mire való a communio, mégis azzal élni akartak az apostol parancsolatya ellen, mellyben tett a Szent Visitatio illyen determinatiot, hogy mindaddig a pap communiohoz ne bocsássa azokat, se ha meg akarnának házasodni ne copulálja, míg illendőképpen magokat a communio vételéhez el nem készítik.

Maradt volt a tavallyi Visitatiokor az egyházfiaknak kezeknél készpénze az ecclesianak hf. 31 dr. 98, azolta a jelenvaló időig percipiáltak hf. 112 dr. 46, melly in summa facit hf. 144 dr. 44. Ebből erogáltak hasznoson templom és parochiara hf. 39 dr. 21, most actu vagyon az egyházfiak kezekbe hf. 105 dr. 23, mellyről a jövő Visitationak számolni tartoznak.

1794

Anno eodem [1794] die 11ª Februarii a sz[ent]jakabi evangelica ecclesia is visitáltatván tiszteletes iffjabb Keintzel János uram papságába[162]

Semmi difficultas pap, mester és ecclesia között nem volt.

	hf.	dr.
Egyházfi Jordán Pál kezénél és számadásába maratt volt a tavallyi Visitatiokor	105	23
Pro anno 1793 percipiált	11	26
Melly a más summaval tészen	116	49

[160] Nagysajói Prot. 172.
[161] Uo. 179–180.
[162] Uo. 185.

	hf.	dr.
Mellyből templom, parochia és oskolára költöttek szükséges hellyekre	89	81
Marad kezénél	26	68

Ecclesia szőlőjéből jött az egyházfi gondviselése és számadása alá: 1-mo Egy hordó bor, urn 35. 2-do Más hasonló urn. 20. 3-tio Egy edényben urn 3. In summa urn. 58, mellyről tartozik a jövő Visitationak számolni.

1795

Ezen esztendőben 5-dik Maji megvizsgáltatott a szentjakabi evangelica eccelsia[163]

Szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio az ecclesia, pap és mester között.

Tavally volt az ecclesianak készpénze hf. 26 dr. 68, ehhez percipiáltak azolta annyit, hogy most vagyon az egyházfiak kezek alatt hf. 110 dr. 70, mellyről a jövő Visitationak számolni tartoznak az egyházfiak. Tavallyi 20 veder bor ára még fizetetlen vagyon és nem percipiáltatott.

1796

Anno eodem [1796] die 7^{a} Martii a sz[ent]jakabi evangelica ecclesia is visitáltatott[164]

Se az ecclesianak a papra, mesterre, se ezeknek az ecclesiara semmi panasszok nem volt.

	hf.	dr.
Ezen ecclesianak volt tavaly készpénze hf. 110 dr. 70 és 20 veder bora	110	70
Ezen summahoz percipiáltak annyit, hogy lett	156	92
Mellyből erogáltak templomra	63	14
Marad [197] az egyházfiaknál	93	78

Mellyről a jövő Visitationak tartoznak számolni. Bor perceptuma vagyon urn. 53, melly még el nem adatott.

1797

Die 6^{a} [Februarii] Anni 1797[165]

A sz[ent]jakabi evangelica ecclesia papjával, mesterével egyességbe találtatott. Proventusról számolván, találtatott ecclesia ládájában hf. 104 dr. 19.

[163] Nagysajói Prot. 192.
[164] Uo. 196–197.
[165] Uo. 200.

1798

Anno 1798 3ª Februarii[166]

A szentjakabi evangelica ecclesia papjával és mesterével jó békességbe lévén, számot adott perceptumiról az ecclesia, melly eszerént vagyon:

	hf.	dr.
In anno 1797 die 5ª Februarii találtatott ecclesia pénze	104	19
Ehhez accedált alamizsnapénz	93	14
Adósságból, borból, rétből percipiáltak in anno 1797 a die 5ª Februarii annyit, hogy most in hocce anno 1798 die 3ª Februarii vagyon in summa	296	84
Mellyből erogáltak orgonára s más szükséges hellyekre	78	93

Marad hf. 217 dr. 96, mellyről a jövő Visitationak tartozik az ecclesia a következendő perceptummal együtt számolni.

1799

Anno detto [1799] die 5ª Martii[167]

Visitabatur florens illa ecclesia evangelica dum ibidem resideret ut parochus reverendus dominus Joannes Keintzel quem inter et ecclesiam nullum dissidium inveniebatur, pari modo inter rectorem scholae et itidem ecclesiam detto. Ratio perceptorum ab aedituis reddenda ad proxime sequturam Sanctam Visitationem dilata est.

1801

Anno 1801 die 19ª Februarii[168]

Ezen evangelica ecclesiaban tiszteletes Keintzel János uram papságában pap, mester és ecclesia között [...][169]

	mf.	dr.
Pro anno 1800 volt	78	58
Ebből költött templom, cinterem és parochia körül	45	89
Marad	32	68
Adósság kiadva a faluba interesre vagyon	274	35

Bora actu vagyon 40 veder.

1802

Anno detto die detto [1802 2ª Aprilis][170]

Sz[ent]jakabi evangelica ecclesia visitáltatván, ecclesia, pap és mester között szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio.

---

[166] Nagysajói Prot. 206.
[167] Uo. 209.
[168] Uo. 218.
[169] A mondat befejezetlen.
[170] Nagysajói Prot. 220.

	mf.	dr.
Vagyon ezen ecclesianak capitalissa kiadva interesre	274	35
De anno 1801 remanentia volt mf. 32 dr. 68, mellyhez percipiált az ecclesia annyit, hogy lett	101	2
Mellyből erogált	12	42
Mellyet kivévén a mf. 101 s 2 pénzből, marad a következendő számadásra a következendő perceptummal együtt	88	60

1804

Ezen evangelica ecclesia visitáltatván 16 Martii tiszteletes Keintzel János uram papságában, mindeneket jó rendben talált a Szent Visitatio[171]

Vagyon ezen ecclesianak néhány esztendőktől fogva templom és torony építésére gyűjtögetett pénze mf. 468 dr. 97. Actu in natura vagyon bora 284 veder. Búza eleje 24 véka, másodja véka 1.

1805

16ta Martii anno 1805[172]

Békesség volt pap, mester és ecclesia között.

	mf.	dr.
Tavallyi remanentia	468	7
Perceptuma de anno 1804 volt	266	59
Expensa	17	75
Residuum	248	84
Ebből adtak	140	48
Adósságba van mf. 621 dr. 44, mellyről tartoznak a jövő Visitationak számolni	621	44

1807

1[ma] Martii anno 1807 visitáltatott a sz[ent]jakabi evangelica eklézsia tiszteletes Keintzel János uram papságában[173]

Amely ecclesia a papja és mestere ellen semmit se panaszla a Visitatio előtt, úgy a pap és mester se panaszolának az hallgatók ellen.

Az oskolába járó gyermekek a Visitatio előtt megpróbáltatván, azoknak hellyes feleletekből kitetszett, hogy a tanítójok elég szorgalmatos volt a tanításban.

[242] Jövedelemnek kútfejei:

Vagyon a Sész nevű helyben egy kaszálórét, profert cur. 3. Más kaszálórét vagyon a Czikla nevű helyben, profert cur. 1.

Szőllője vagyon kettő, edjik a Gropában, a másik a KözépSzőllő hegyben, ez in anno mediocriter fertili profert vinum urn. 5, amaz urn. 20.

[171] Nagysajói Prot. 223.
[172] Uo. 227.
[173] Uo. 241–242.

Pénze elocálva contractus mellett vagyon fh. 660 dr. 76. Ennek interesséből 1806-ra (a többi hever) gyűlt fh. 33 dr. 60. A tavalyi egyházfiú számadásából transferáltatott fh. 6.

In summa vagyon fh. 700 dr. 36.

Az 1806. esztendőben termett bor még nincsen eladva, mely áll 59 vederből. Ezen 59 veder bor árráról a fenn írt summáról, hátralévő és mostani folyó interesséről rétek és szőlők proventussairól Lénárt Hantzi egyházfiú a jövő Szent Visitatio előtt számadolni tartozik.

1808

Azon esztendőben és napon [1808. február 11.] visitáltatott a szentjakabi evangelica ecclesia tiszteletes Keintzel János atyánkfia papságában[174]

Aki is hallgatóitól papi hivataláról, erkölcsiről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról dicsértetik, mely szorgalmatosságot a Szent Visitatio is által látott, mivel másnap, úgymint vasárnap reggeli isteni tisztelet végbemenetele után a templomban marasztván mind a férjfi, mind az asszonyi nemen lévő ifjúságot, és azokat kérdések által az hitnek ágazatairól megpróbálván a tiszteletes papnak a tanításban való szorgalmatossága, az ifjúságnak hellyes feleleteikből szépen kitetszett.

Az oskolamesternek is Schiffbeumer Sámuelnek életéről, erkölcseiről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról nincsen semmi panasz. Tanítvánnyival (akik feles számmal vagynak) a Visitatio előtt próbát tévén szorgalmatos tanításnak szép jelét mutatta.

[261] Lénárt Hantzi tavalyi egyházfiú számolván az ecclesia jövedelméről

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
A volt Visitation remanentia volt	767	40
Perselyből	5	–
Capitalisok interesséből	36	–
Adósság béfizetődett	66	10
Két darab rétből	35	50
Az 1806. esztendőben termett ecclesia majorságbora distraháltatván percipiált	73	44
Az 1807-béli 48 veder bor megvagyon, tavalyiból kölcsönben kiadott volt 18 vedret, azért megadván egy vederért kettőt, jött bé urn. 36, restantiaban ismét béjött bor urn. 2 oct. 2. In summa pro anno 1807 bor proventus vagyon urn. 86 oct. 2.		
Pénz perceptum summaja	983	44
Pénz erogatum		
Az eklézsia protocoluma szerént egy oskolaház építésére és a templom pincéje építésére elkölt	184	42
Által adatik Jerdán Merki új egyházfiúnak gondviselésére, mellyről tartozik számolni az idei proventussal edjütt a jövendőbéli Visitationak	799	02
Ismét bor urn 86 oct. 2		

A szent edények a régi matricula szerént megvagynak.

[174] Nagysajói Prot. 260–261.

1809

Azon esztendőben [1809.] Februariusnak 1. napján visitáltatott a sz[ent]jakabi evangelica ecclesia tiszteletes Keintzel János uram papságában[175]

Aki az hallgatóitól mindenféle kötelességeinek folytatására nézve dicsértetik, magának a tiszteletes papnak se vala hallgatóira semmi panassza.

Az oskolamesterről, Schiffbeimerről is kérdést tévén a Visitatio, ennek is életéről, erkölcséről, házanépéről mind a templomban, mind a gyerme[271]kek tanításában való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjához való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

Jordán Merki hütös egyházfiú számolván

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
a. A tavalyi Visitation remanentia volt írva fh. 799 dr. 2, de hibáson, a perceptumnak hibás feladása mián, hanem valóságosan akkori remanentiae summa volt	711	52
b. A két rétnek füvéből, eladván azt a lábán, percipiált	36	72
c. A capitalisok interesséből bévett	60	–
d. A volt Visitation feladatott volt, hogy volna az eklézsiának bora seprején eladatlan urn. 86 et oct. 2, melyből kivévén seprőre, töltelékre és egyéb szükséges hellyekre urn. 10, oct. 2. Az 76 vedret eladván, vedrét a fh. 2 dr. 4, vett kezéhez	155	2
Summa percepti	936	26
Erogatumai:		
Az oskolaház építésre és a templomhoz tartozó egyéb jóváhagyatott szükségekre elkölt	36	19
Remanentiae summa	927	7

1810

Januariusnak 14-dik napján volt az idevaló lutherana ekklézsia meglátogattatása tiszteletes Keintzel János uram alatt, jelenlétekben hütes egyházfi 1. Halas Hantzi, 2. Jorend György, 3. Jordán Márton, 4. Harisnya Márton, 5. Harisnya Hantzi, 6. Keresztes Gyirkó, 7. Jordán Hantz, ekklézsiabeli emberek mindnyájan[176]

2do Kik feleletekből a tiszteletes papp hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseletéről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3^{tio} A becsületes oskolamesternek Ssiffbaumer[!] Sámuelnek is, életéről, erkölcséről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4to A tiszteletes papp panaszolt némely hallgatóira bére bé nem fizetése iránt (kiknek neveiket megkímélés okáért fel nem adá), hogy pro anno 1808 et 1809 borbéli bérét in natura nem akarják béfizetni.

Decisio: Egyházfi Halas Hantzi ökegyelmének szorossan meghagyatik, hogy 15 napok alatt az illyen morosus fizetőktől a tiszteletes pap bérit béhajtsa. Kik, ha azalatt bé nem fizetnének, vagy fizetni nem akarnának, a tiszteletes pap tartsa szoross kötelességének azoknak neveiket a Capitulum notariussához, specifice ki mennyi bérel tartozik, kiírva elküldé-

[175] Nagysajói Prot. 270–271.

[176] Uo. 283–284.

ni, hogy az efféle renitens morosus fizetők orvosoltatás végett a külső concernens jurisdictionak transcribáltassanak, határoztatott.

Azt is panaszlá a tiszteletes papp, hogy a múlt nyáron a kancáját a mezőről elfogták, a határt vele bényargalták úgyannyira, hogy a hátáról a szőr egésszen elkoppadt.

Utasítás: A tiszteletes papp ezen dologban méltó panasszát a processualis szolgabírónak adja fel s kérjen az olyan bosszúságot szerzőkre, kárt tenni igyekezőkre satisfactiot, utasíttatott.

5to A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, semmit se panaszla.

6to A parochia körül való kerteket rosszaknak találván a Szent Visitatio, megkérdeztetvén az egyházfi, így menté magát: Mesteri házat csináltunk újjat, nem érkeztünk, hogy a kerteket megigazítsuk, de a jövő tavaszon, ha Isten békességet ád, megcsináljuk, talán a sok postálkodás is szűnik. Megkéretett az ekklézsia, hogy igyekezzék a parochia körül jó kerteket tartani, melly kérelemmel való válasz a jó mesteri házért lett.

[284] 7mo Az úrasztalára tartozó jók a régi matricula szerént megvagynak.

8vo A gyümölcsös eggyel sem szaporodott.

9no Szántóföldei, szénarétyei, szőllőhelyei az 1754. esztendő május 28. napján költ matrix szerént megvagnak.

10mo Számolván a hütes egyházfi Halas Hantzi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
a. Az 1809. esztendőbéli Visitation remanentia volt	927	7
b. 1809-ben volt jövedelme	337	42
Summa percepti	1204	49
Erogatumai:		
Az oskolára és egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	159	44
Remanentiae summa	1105	5

1812

27-dik és 28-dik Februarii tiszteletes Keintzel János uram papságában, egyházfi Jordán Hantzi, Keresztes Mertyi, Lénárt Zakariás, Zima Gyirkó, Keresztes Hantzi, Harsinya Hantzi, Moresz Mertyi, Harsinya Mertyi, Lénárt Hantzi és Zima Hantzi ekklézsia tagjai jelenlétekben[177]

1mo Consistorialis személlyeknek rendeltettek és bé is eskedtettek: Lénárt Zakariás, Jordán György, Harisnya Hantzi, Lénárt Hantzi, Keresztes Hantzi, Hosz Hantzi és Jordán Hantzi.

2do A tiszteletes pap eránt a Canonok utasíttása szerént tett értekezésekre lett feletekből a tiszteletes pap mindenekben dicsértetik.

3^{tio} A becsületes oskolamester, Siffbaumer Sámuel is az oskolai gyermekek körül való szorgalmatosságáról megjegyzést érdemlett. 25 fiú és 24 oskolában találtatott leánygyermekek közül jó olvasó, számokat esmérő sok volt, író 3. Közönségesen jeleit adták igyekezeteknek és az becsületes mester szorgalmatosságának, mellyért a szülék a becsületes oskolamesterrel eggyütt a Szent [328] Visitatiotól megdicsértettek.

4to A tiszteletes papnak és becsületes oskolamesternek nincsen semmi panassza.

5to Botránkoztatók nincsenek.

6to Az úrasztalára tartozó jók a conscriptio szerént megvagynak.

[177] Nagysajói Prot. 327–329.

7mo Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénarétyei, szőllőhellyei az 1754. esztendőbéli matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

8vo 28-dik Februarii reggel a Szent Visitatio templomba ment az egész ekklézsiát bégyűlve szép rendben találta. Az isteni szolgálat végezése után az ifiúság a kathekezis rendi szerént megkérdeztetvén, a tiszteletes pap szorgalmatos tanítását dicsérte. Ezen isteni tiszteletet tiszteletes dékány uram egy dicsérő beszéddel bévégezte.

9no Számolván a hites egyházfi Jordán Hantzi az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek	fh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	1105	5
b. Perselyből	23	9
c. Interes borból	42	–
d. Ekklézsia réttyeinek két esztendei taxajából	243	–
Summa	1413	14
Erogatum:		
a. A parochia körül való deszkakertekre, egésszen újjból csináltatván, deszkáért, 108 szálért	201	40
b. Az oskolamesteri ház építésére	377	28
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	40	4
Summa	618	72
Ez kivonatván a perceptumból, remamentia	794	42

Melly tészen rhf. 662 xr. 1.

Ezen capitalis elocáltatott:

	Capitalis		Váltócédulákban	
	rhf.	xr.	rhf.	xr.
1. 1797. esztendőben	406	3	106	3
2. 1799. esztendőben	22	15	21	36 ½
3. 1801. esztendőben	32	23	28	39
4. 1803. esztendőben	43	4	33	2/5
5. 1804. esztendőben	77	21 ½	56	26
[329] 6. 1805. esztendőben	32	12	23	–
7. 1806. esztendőben	45	38	36	18 1/3
8. 1807. esztendőben	18	7 ½	8	46 1/3
9. 1808. esztendőben	52	15	25	15
10. 1810. esztendőben	35	42	9	15 2/4
11. 1811. esztendőben	25	–	5	–
12. Az ekklézsia ládájában vagyon nominalis valorú pénzben	154	30	30	58
13. Detto krajcárban	16	½	16	–
14. Detto garasosban	1	30	1	–
Totius capitalis summa	662	1	401	16 4/5

Vagyon ezen ekklézsiának bora 170 veder és 4 kupa.

Restans interes bor 31 veder 4 kupa, mellyekről a készen lévő 170 veder 4 kupával eggyütt a jövő számadáskor a hites egyházfi Jordán Hantzi számolni tartozik.

1813

29-dik Martiusban ezen evangelica ekklézsiában pap tiszteletes Keintzel János uram, oskolamester Siffbaumer Sámuel, idősb egyházfi Jordán György, ifiabb Harsinya Mihály, ekklézsia hitessi: Lénárt Zakariás, Keresztes Hantzi, Halas Hanzti, falusi bíró Jordán Hantz[178]

1. A tiszteletes pap aránt a Canonok utasítása szerént való értekezésekre tett feleletekből, a tiszteletes pap dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesterről sincsen semmi panasz. Az oskolában sok jó olvasó, meglehetősen író gyermekek találtattak.

3. A tiszteletes papnak és becsületes oskolamesternek sincsen semmi panasszok.

4. A papi és mesteri telkek körül való kertek rosszaknak találtattak a sokszori megintés után is, azok kiknek rész kertek ugyan rossz volt 3–3 magyar forintig megzálogoltattak.

[361] 5. Botránkoztatók nincsenek.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754-béli matricula szerént fogyatkozás nélkül megvagynak.

8. Számolván a hites egyházfi Jordán György az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	rhf.	xr.
a. A volt Visitation remanentia volt	401	16 4/5
b. Perselyből	5	25
c. Ekklézsiai és interes borból	105	22
Summa	512	3 4/5
Erogatum:		
a. Templomra	10	–
b. Parochiara	30	53
c. Oskolára	15	–
d. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	17	–
Summa	82	53
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	429	10 4/5

Vagyon in natura seprejéről lehúzott színbor 128 veder, seprején 27 veder. Seprő 6 veder. Tartozik rólla számolni az hites egyházfi. Restans interes bor 12 veder.

Jegyzés: Az oláh deák panaszlá, hogy az elmúlt nyáron 1812-ben a papi telek körül való kertek rosszak voltak s egy malaca bément a papi veteményes kertbe, megbecsültetvén a kár, hét sing szürke szokmány posztót vett a falusi bíró zálogba el tőlle a kár refundatiojára. Ő az veteményben tett kárt azután veteményül vissza akarta fizetni a tiszteletes papnak, sőt pénzzel is kínálta, de egyiket sem vette el, hanem a szokmány posztót cselédjei fizetésekben szokmánynak feldolgoztatta. Meghallgattatván a tiszteletes pap is, a szokmány posztót vagy annak árrát, a domesticum consistoriumnak a Visitatio intimálta visszaadatni a tiszteletes pappal és a tett kárt azzal megfizettetni, akinek kertye rossz volt, mellyen a malac bément és kárt tett.

[178] Nagysajói Prot. 360–361.

1814

Sz[ász]SzentJakabon Martius 3-dik és 4-dik napjain,
1. Pap tiszteletes Keintzel János uram, oskolamester Siffbaumer Sámuel, idősbb egyházfi Zima Gyirkó, ifiabb egyházfi Keresztes Mertyi, ekklézsia hitessi Harisnya Hantzi, Keresztes Hantzi, Halas Hantzi, Lénárt Zakariás és Lénárt Hantzi[179]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz. Itt az oskola florens, író és jó olvasó gyermekek felesen találtattak.

4. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből feladaték, hogy az elmúlt 1813. esztendőben bort az Isten nem adott, nékie pedig hallgatói borral szoktak fizetni, minden gazda két-két vedret. Mennyi árron fizessék vedrét a bornak, és, hogy némelly hallgatói, kiknek 10 veder boroknál több a jobb esztendőkben is nem volna, azok borral fizetni nem akarnának, hanem a két veder bort 8 garassal akarják megváltani.

Határozás: A felséges Királyi Fő Igazgató Tanács 1811. esztendőben május 27. napján 2437. numerus alatt közönségessé tett kegyelmes rendelésében az egyházi szolgák fizetésekben adandó naturalek pénzzel való megváltását piaci árron határozván meg, ezen kegyelmes rendelésnek bétöltésére intetnek az hallgatók, ha pedig eddig az az usus lett volna, hogy akinek 10 veder borán felyül nem teremne, pénzzel váltsa meg, e maradjon meg ezután is, ha a bérfizetőknek tetszik, csakhogy a fennebbi kegyelmes rendelés szerént piaci árron váltsa meg azt.

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, feladá, hogy a temetkezés conventioja szerént, mikor nagy ember halna meg, nékie 6 pénzt és 3 kenyeret, mikor pedig gyermek, 6 pénzt és 2 kenyeret szoktak fizetni, most pedig minthogy templomban nem viszik a holt testeket, nem akarják fizetni.

Határozás: Az oskolamesternek az halottak temetkezésekor az éneklésre nézve semmi könnyebbítése nem esvén, abban akár vitessenek az holt testek templomban, akár nem, tessék azért a nemes ekklézsiának a megígért conventio szerént a nagy embertől az 6 pénzt 3 kenyeret és a gyermek halottak az 6 pénzt és 2 kenyeret azután is megfizetni.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

[389] 8. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754. és ezen 1814. matricula szerént megvagynak fogyatkozás nélkül.

9. Az ekklézsia vagyonjairól szólló contractusok az ezen 1814-ben Januarius 5. napján végben vitt regestrum szerént megvagynak.

10. Számolván a hites egyházfi Jordán György az ekklézsia jövedelméről

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt 429 német forint 10 krajcár. Tészen	515	–
b. Ekklézsia réttyei esztendeji taxajából 32 német forint. Tészen	38	40
c. Tavalyi remanens interes borok árrában 198 német forint 35 krajcár. Tészen	238	30
d. 1813. esztendőben termett ekklézsia majorság borából 2 német forint 15 krajcár. Tészen	2	70
Summa	794	40

[179] Nagysajói Prot. 388–389.

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
Erogatum:		
a. Parochia reparatiojára	1	92
b. Cinterem kert csinálására	31	60
c. Templomi szükségekre	1	52
d. Visitatiora tett költség	7	64
e. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	37	96
Summa	80	64
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	713	76
Ebből 1814-ben Januarius 5. napján költ 5 darabból álló contractusokban sub nro. 1°, 2do, 3^{io}, 4to és 5to vagyon bor interesre az ekklézsia tagjainál 420 német forint 8 krajcár, az ekklézsia ládájában készpénzben 174 német forint 40 krajcár, mely tészen öszveséggel	713	76

Szentmáté

1745

Deliberatum in Máté[180]

Eléggé fárasztatta magát a Szent Visitatio a reformata mátéi ecclesiaban a papnak vagy megmaradása, vagy megamoveáltatása iránt, quocirca mind az ecclesianak, mind az ministernek, mind pedig a böcsületes tiszttartónak panaszát külön-külön meghallgatta, [22] de ha renddel felvesszük, sem az ecclesia a pap ellen valami lelkiismeretben járó dolgot okul nem tud adni, melynek inquisitione mediante végére mentünk, sem a tiszteletes minister miért meg nem maradhatna, az ecclesia semmivel nem vádalya, sem pedig a böcsületes udvari tiszt előttünk panaszolván semmi fundamentalis ratiot producálni nem tud, melyért a papot ecclesiatól megfosztanánk. Annakokáért a Szent Visitatio tiszteletes Hari Ábel atyánkfiát a mátéi ecclesiaban meghagya és mind az ecclesianak közönségesen, mind pedig speciatim némely személyeknek a Szent Visitatio imponállya, hogy a papra az udvari tisztek előtt ne vádoskogyanak.

Ami pedig az hivattatott predikátoroknak ide való obligatiojat illeti, mivel mind Canonunknak, mind tiszteletes dékányunknak consensusa nélkül magát obligálta, azért a mi Canonunk szerént rajta ha valami történik, magának tulajdanítsa.

Az ecclesia házában lakó zsellér, Török Mihály atyánkfia pedig specialiter a papját megböcsülye, az ellen semmit ne vétsen, vagy véteni ne igyekezzen, külömben a Capitulum poenajaban fog incurrálni maga obligatoriaja szerént.

1748

Visitatio in ecclesia reformata Mátheiana in anno 1748 die 27^{dik} Januarii[181]

Az máthéi ecclesiat szorgalmatoson előnkbe iratott Canon szerint megvizsgálván, az ecclesia sem a tiszteletes parochust, sem házanépét semmivel sem vádolá, sőtt minthogy annak idejében meg is marasztotta őkegyelmét, szép rendben látván az ecclesiat és a parochust őkegyelmét, válánk meg őkegyelmektől. Lévén az aedilis iránt valami ellenkezés őkegyelmek között, azt is illyenképpen deliberatumok által eligazítottuk.

Deliberatum: Jól tudja azt minden bölcsességgel felruháztatott keresztyén ember, hogy mind a külső, mind a belső társaságban ha valami tisztségre elhivattatik, vagy választatik valaki, hivatalának jó lelkiismérettel való gyakorlására rendes votum által választatik. Az máthéi refomata ecclesia a loci ministert őkegyelmét az aedilis választásából a C-dik Canon ellen ki akarván rekesztetni. Amelly három jó, jámbor istenfélő embereket, úgymint Darlaczi István és Darlaczi György, úgy Salak György uraimékat, kik közül kettő literatus, az ecclesia eleibe adott volt őkegyelme, hogy őkegyelmek közül akármellyik választassék egyházfiúságra, egyiket is votum alá az ecclesia nem bocsátotta, hanem egyházfiúvá választották őkegyelmek Bíró Mihály nevű atyánkfiát, valami fundamentum nélkül való okra nézve praedicator uram votuma nélkül. Azért tetszett a Szent Visitationak ez megnevezett négy personakat votum alá bocsátani, és amellyikre legtöbb votum megyen, az máthéi aedilis a légyen. Megtekintvén mindazonáltal a Szent Visitatio a méltóságos Supremum Consistoriumtól kiadatott instructiot és a C-dik Canont is.

---

[180] Nagysajói Prot. 21–22.

[181] Uo. 26–27.

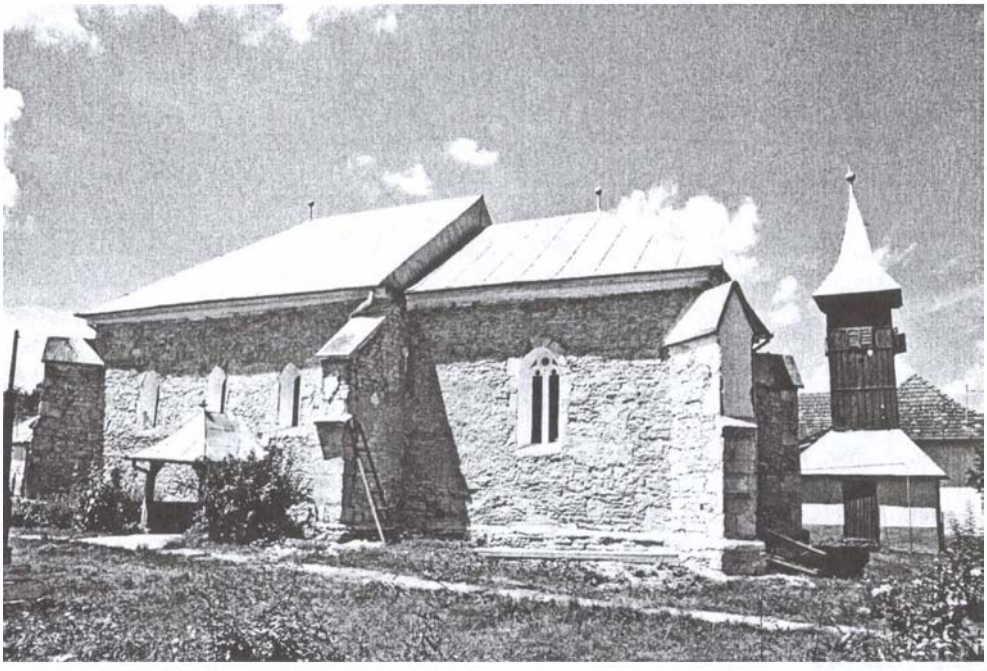
[27] Deliberatum: Eleget fárasztotta magát a Szent Visitatio a máthéi ecclesiaban az ecclesia és a tiszteletes parochus között egyházfiúnak létele felől, ki légyen az első deliberatumban megírt négy személlyek közül az aedilis? Több és nagyobb votumok mentenek Darlaczi György uramra. Azért ez esztendőben visellye ökegyelme az egyházfiúságot hűségesen. Esztendő után pedig pedig következzék Bíró Mihály atyánkfia votizatio szerint, és légyen a C-dik Canon szerint hűséges aedilis.

Tiszteletes loci minister urunknak ökegyelmének minden embernél számos fizetése lévén benn, némellyiknél harmadik és negyedik esztendei fizetés is. Imponáltatik az aedilisnek, quo cicius beszolgáltassa, mellyet [ha] meg nem cselekedik, a mesterkeresés, hívás és hozás suspendáltatik.

1750

Visitatio agitata in ecclesia Mátéensis anno 1750 die 13 Januarii tempore fungentis parochi domini Sigismundi Kassai, aedilis vero Michaelis Török sub visitatoribus reverendo decano Johanne Hermanno, substituto notario Melchiore Benedek, et notario saxonico Michaele Veber [182]

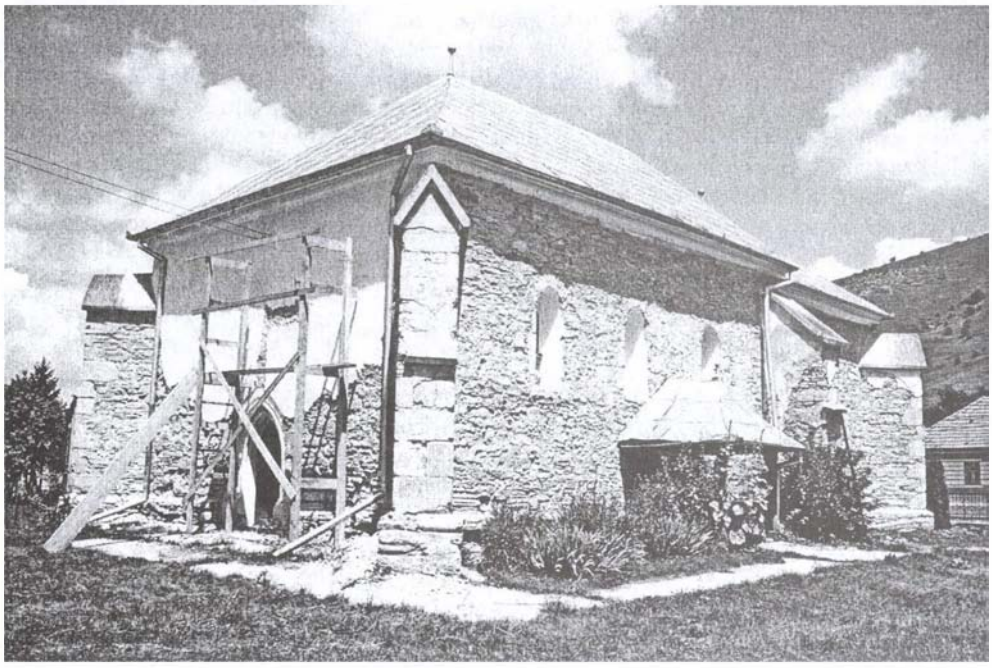
Azholott a Szent Visitatio előtt mind tiszteletes loci minister uramnak, mind pedig mester uramnak tisztességes megmarasztása volt. De a szent ecclesia magát a Szent Visitationak ellennében tette, *hogy sem a Supremum Consistorium instructioja szerint a visitatoroknak egy forintot adni nem akart, sem pedig*[183] és a ruinakért büntetést fizetni

A templom délről

[182] Nagysajói Prot. 31

[183] Az egész sor ki van húzva.

A templom délnyugatról

vagy rólla zálogot adni nem kívánt, okául adván, hogy az udvari bíró marhát elhajtatni nem engedi. Mely dolognak eligazítása a Generalis Synodusnak általaladatik, amely dologért a Szent Visitatio semmi igazítást nem tehetett.

1751

Legelsőbben is anno 1751 die 17mo Novembris inchoálván a Visitatiot az máthéi ecclesiaban tiszteletes Kassai Sigmond predikátorságában, tiszteletes dékány Hermány János és Wéber Mihálly uraim notariusságában[184]

A constitutiok szerint mind az ecclesiat, mind az loci ministert az mesterrel együtt visitálván, semmi olly nehéz difficultasokat nem találván, mellyeket méltó consideratioba kellett volna [venni], de mindezáltal mindhogy az parochialis házban az ajtók és kapuk is romladozásban, mesternél pedig az ház körül némelly részint rés vagyon, és a templom körül is vagyon a palánkban hiba, azokat mostan remittálván sub spe futurae aedificationis et restitutionis, hogyha meg nem építtetik, tehát az jövendő esztendőben Visitatiot instituálván, poenam luere debeant.

Signatum Máté anno dieque ut supra per me substitutum notarium Andream Fagarasi Verbi Divini ministrum ecclesiae reformata Őssiensis.

[184] Nagysajói Prot. 33.

1757

Anno 1757 die 23 Februarii[185]

Ist in Mátyé die Visitation gehalten in Gegenwart des SzentSimoni Pfahrer damals, welchen auch daß Dorff abermahl willig auffgenommen, sind auch bey der Parochiae keine sonderliche ruinen erfunden worden.

1760

Anno 1760 die 16 Januarii[186]

Die 16 Januarii incolae ecclesiae reformatae Máthéensis ad reparationem ruinarum circa domum parochialem et scholam inventarum, appropinquante vero bona fide se obstrinxerunt.

1766

Visitatio peracta in ecclesia Mátéiensi tempore fungentis parochi reverendi domini Ladislai Tsiki per reverendum dominum Andream Czobel venerabilis Capituli N[agy]Sajóinesi et sui adjunctis notariis hungaro et denique saxonico, in praesentia aedile Stephani Salak, curatore Georgius Dalatzi, anno 1766 die 27 Februarii[187]

Semmi difficultas a mátéi ecclesiaban nincsen.

1768

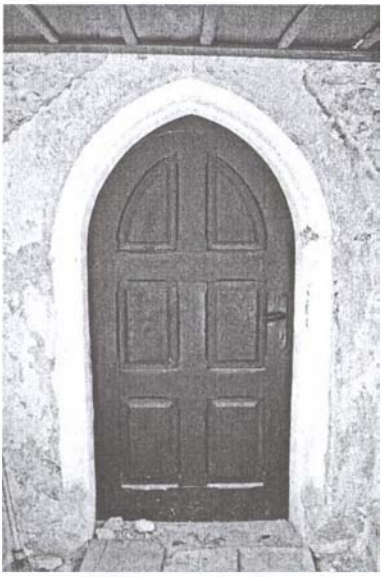
[anno 1768 die 21 Januarii][188]

21 Januarii in ecclesia Matéiensis novus creabantur curator et aedilis.

1769

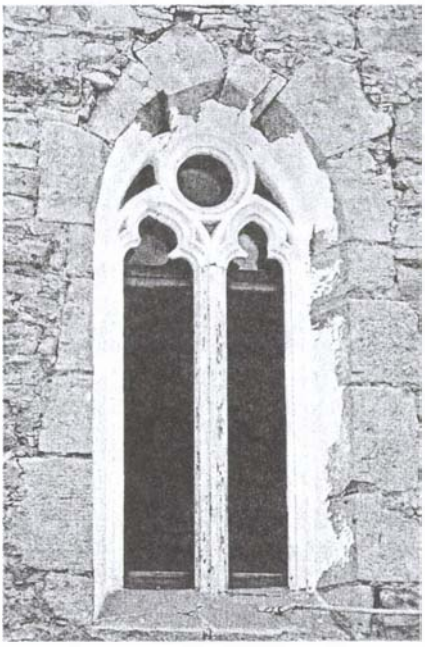
Eodem anno et die [Anno 1769 die 28va Februarii][189]

Máté is visitáltatván, a tiszteletes atyafi tisztességesen az ecclesiatól annak idejében megmarasztatott, a tiszteletes atyafi is megmaradott, de effelett igen nagy és éppen belső embereket nem illető s még exacte a visitatorok előtt is ki nem nyilatkozott terhes controversiak oriálódván a titulatus loci minister és mestere között, eligazítása a következendő Partialisra hagyatatott.

Gótikus ajtókeret

[185] Nagysajói Prot. 40.
[186] Uo. 45.
[187] Uo. 53.
[188] Uo. 55.
[189] Uo. 58.

Gótikus ablak

1771

Eodem die [1771 26ta Februarii][190]

Mátéban omnia in pace sunt reperta praeter causam Darlatzianam ad proxime futuram Partialem transpositam.

1772

[Anno 1772 die 27 Februarii][191]

Eodem die [27 Februarii] ist in Matéé Visitiret worden alwo eine Uneinigkeit zwischen dem Heilige Pastore und der Ecclesie sich befunden, welche den Rectorem pro Pastore habe wollen indeme der Rector ein Jahres Salarium zu schenken versprochen, welches der damahlige Aedilis gefanden.

1776

Eodem die [Anno 1776 die 16ta Januarii][192]

A mátéi ecclesia is visitáltatván, igen nagy akadályára vala a Szent Visitationak és szomorúságára az, hogy a tiszteletes attyafit csak éppen azért, hogy erőtelensége miatt mindenkor, amint eddig ususban volt közöttök, szolgálattyát véghez nem viheti, mellyért is marasztani nem akarták, sőtt még capitulumunkbeli más papnak vocatiot is consensusunk nélkül adtanak, de ugyancsak megesmérvén magok hozzájok tött intésünkből, hogy nem hellyesen cselekedtenek volna, a Szent Visitatio arra vitte közönségesen az ecclesiat, hogy ha az újfalusi méltóságoknak is úgy fog tetszeni, még az idén meghadgyák. A tiszteletes atyafi is arra ígérvén magát, hogy ha nyavallyája miatt szolgálattyát csak nem tehetné, tehát maga hellyett állít elő olly személyt, aki tartozó szolgálattyát magának, mint maga képe véghezvigye. Mely edgyütt való egyezésnek a Szent Visitatio örülvén, vale dixit.

1777

Eodem die [1777 20 Januarii][193]

Mátéban is Visitatiot tentálván a sok ruinakért, kivált három ecclesiabeli embereket megzálogoltattak, kiknek zálogjok hagyatott a titulatus loci ministernél tali conditione, hogy ha zálogjokat kiváltani igyekezik, deposito sallario kiadhassa.

Ugyanezen ecclesiaban nagy botránkozására esvén a tiszteletes visitatoroknak az scholamester helytelen cselekedete, melly szerint szalonnáját a templomba vitte pro

[190] Nagysajói Prot. 60.
[191] Uo. 61.
[192] Uo. 69.
[193] Uo. 74.

conservatione, melly helytelen cselekedetért kemény animadversiot szenvedett, szalonnája onnan kivettetvén.

Ugyanezen említett mester felesége és ennek is testvérnénye gyalázatos hírnévben forogván, kik ellen a titulatus loci minister és az ecclesiabeliek panaszolván, a templomból kitiltattak, míg hiteles bizonyságokkal magok ártatlanságokot megbizonyíttyák, secus addig a templomban nem járhatnak.

1778

[1778 1ma Februarii][194]

A mátéi ecclesia is visitáltatván, a loci minister és hallgatói között nagy harmonia observáltatott, de egy pakulárságot viselt személy, valami juhlopását excommunicáltatott, ki is ígérte magát az reconciliatiora.

1779

Eodem die [anno 1779 die 1ma Martii][195]

A mátéi ecclesiaban a loci minister és felesége között amelly controversiak voltanak, az ecclesiabelieknek relatiojokból sopiáltattaknak tapasztalván a Szent Visitatio, mely békességes egyezést bontogatni és felzavarni akarván két ecclesiabeli emberek, deliberative 6 ft. poena[83]litassra ítéltettek, hogy intra quindenam lefizessék.

Ugyanezen ecclesiaban lévő mester valami patratumáért ezelőtt decanus urammal complanálván, de az eleibe tött terminusra is a complanatio onussát le nem tette, égettborfőző fazaka confiscáltatott.

Templombelső

1780

Eodem die [anno 1780 die 26 Januarii] Mátéban is visitálván[196]

Aholott találtattak ollyan templomkerülő személyek, akik fél esztendeig is [88] templomot nem frequentáltanak, Úr vacsorájával nem éltenek, amely személyekről ítéltetett, hogy ezután azok és mások három vasárnap egymásután a templomot elmulatnák, tehát minden személyválogatás nélkül kalodában verettessenek, és míg a templomból kitakarodnak, ott tartassanak.

---

[194] Nagysajói Prot. 79.
[195] Uo. 82–83.
[196] Uo. 87–88.

Feliratok a templomban

Továbbá a ruinakról ítéltetett, hogy a föld kiengedvén, minden ruinak megépíttessenek, melyet ha valaki elmulatna, 12 forintig büntettessék.

1781

[Anno 1781 22 Maji][197]

Móritzról fordult a Szent Visitatio Mátéba, ubi in bona pace reperta salutatur et Újfalvinum vertitur.

1782

[Anno 1782 die 28 Januarii][198]

Máthéi ecclesiat is visitáltottván, amely föld felett a tiszteletes loci ministernek és a mesternek cotroversiajak vagyan, igaz dolog, hogy prima fronte megnézvén az 1754-dikben lött conscriptiot, azt hazhatná ki belőle a Szent Visitatio, hogy papi föld volna, de mindhogy régtől fagva esztendőktől mind mester birtakába volt, azért a Szent Visitatio is abba hagyja.

2do Propter patratum suum Georgius Kengyel condemnabatur reconciliationi coram adjuratis ecclesiae in domo parochiali, loci minister autem citatur ad Synodum Partialem ad reddendam rationem ob praeces neglectas.

1783

Anno 1783 die 10 Februarii[199]

Máté is 10 Februarii vizitáltatott estve felé, és minthogy mind az papnak az ecclesiaval, mind pedig az ecclesianak a pappal igen szép harmoniaját tapasztalta a Szent Visitatio nagy örömmel, ugyan eodem die hálni Újfaluba szándékaztak.

---

[197] Nagysajói Prot. 97.
[198] Uo. 100.
[199] Uo. 108.

1784

Anno 1784 die vero 21ª Martii a mátéi ecclesia is visitáltatván[200]

A loci minister és az ecclesia között szép egyességet találván, a Szent Visitatio is ökegyelmeket békességben hadta.

1785

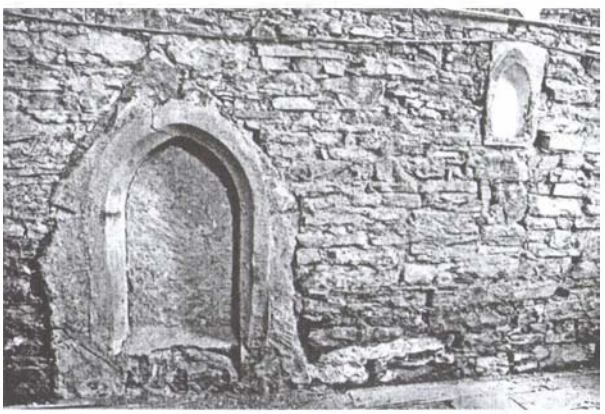
Eodem die [anno 1785 die 22da Februarii] Mátéban visitálván a Szent Visitatio[201]

Holott a tiszteletes loci minister ökegyelme ellen mind az ecclesia, mind a méltóságos udvar tisztye panaszola, hogy a maga papi kötelességeit sokakban elmulattya, melyet hosszas panasszában az udvari tiszt bé is adott a Szent Visitationak, melyet hallván a Szent Visitatio egésszen elbámult, mivel igen terhesen vádoltatott mind a memorialisban, mind pedig egyébb testimoniumokban, melyeket megvizsgálván, nyilván kinézte a Szent Visitatio az előadott írásokból és a szóval előadott panaszokból, hogy mind az ecclesianak, mind az udvari tisztnek panassza csak factioból áll, az udvari tisztnek rancora lévén a loci ministerre, mint hatalmas ember az ecclesiat is, mint maga keze alatt lévő embereket, ijesztéssel annyira vitte, hogy a tiszteletes loci minister onnan való amotioját egyező akarattal munkálkodják, melyet hallván az ártatlan loci minister (noha a maga ártatlanságát jól tudta), ott való maradását sok okokra nézve tovább nem kívánja. Mely tiszteletes loci minister amotiojanak determinatioját halassza a Visitatio a Szent Partialisra.

1788

Eodem anno et die [anno 1788 die 5ta Maji] a mátéi reformata ecclesia visitáltatván tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában[202]

Aholott az ecclesia a maga papja ellen, sem a pap a maga hallgatói ellen nem panaszolnak, hanem a Szent Visitatio ruinakat látott, melyért admoniáltattak. Ígérték is arra magokat, hogy mihelyt a sok mezei munkától megmenekednek, azonnal azon ruinakat megépíttik nagy becsülettel.

Gótikus sekrestyeajtó és szentségtartó

Továbbá az is ítéltetett, hogy amely ifjú legény házat és egész örökséget bír Mátéban, minden constitutiok szerint tartozik a papnak egész bért fizetni. Amely ember pedig örökséget nem bír, a csak félbért tartozik fizetni.

Vagyon ezen nemes ecclesianak kiadva a falusi embereknél [fl.] 25 és [dr.] 37 pénze, melynek felszedésére az egyházfi a curatorral együtt admo-

[200] Nagysajói Prot. 118.
[201] Uo. 120.
[202] Uo. 126.

niáltattak, hogy felszedvén jó helyre elocálhassák, melyet ha az egyházfi és curator nem cselekednek, imponáltatik a tiszteletes loci ministernek, hogy a curator és egyházfiú restségeket decany uramnak megjelenteni el ne mulassa.

1787

Anno et die eodem [1787 die 12 Februarii] a mátéi reformata ecclesiat is visitáltuk, tiszteletes loci minister Szász Lőrintz atyánkfia papságában, curator Darlatzi János és az egyházfi Darlatzi Bantsi János idejekben[203]

Aholott sem a pap nem panaszol a maga hallgatói ellen, sem az ecclesia nem panaszol a maga papja ellen, és így azon nemes ecclesiaban szép egyességet talált a Szent Visitatio mind a loci ministerre, mind az ecclesiara nézve.

Volt régtől fogva az ecclesianak egy darab erdeje Balaván nevű [141] helyben, melyet ab antiquo a nemes ecclesia szabadoson bírta nemine contradicente, aminthogy ennekelőtte huszonhárom esztendővel el is atta az ecclesia azon erdőnek fáit 30 vonás forintokon, mellyet akkor fordíttottanak a templom zsendejezésére, de azután azon erdőt az uraság erdejéhez ragasztották, elvették, és azolta semmi hasznot nem vészen az ecclesia.

Ingrediált az ecclesianak méhekből és szántóföldekből ezen 1786. esztendőre 15 forint, mely industrialeknak mondattatnak.

Akik pedig az ecclesiaban házas gazda cselédes emberek, azok mindnyájan egyenlőképpen fizessenek bért a papnak és mesternek, ítéltetett.

1789

Anno eodem [1789] die vero 15ª Februarii visitáltatván a mátéi ecclesia is tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában[204]

Holott sem az ecclesia a maga papja, sem a loci minister a maga ecclesiaja ellen nem panaszolnak, de a mester ellen panaszolnak az ecclesiabeliek, hogy sok emberekkel egyenetlenül él, az emberekkel verseng, mely miatt egésszen gyűlölségben vagyon, de a dolgot sem békességre nem vihette a Visitatio, sem valóságos determinatiot nem tehetett benne, mely dolog, ha a szükség úgy hozná magával, halasztatott a Szent Partialisra.

Vagyon ezen ecclesianak 52 mf. és 73 pénze, mely fordíttattik templom építtésére.

1790

Anno eodem [1790] die vero 15ª Februarii[205]

A mátéi reformata ecclesia is visitáltatván, szép békességet tapasztalt a Szent Visitatio az ecclesia, pap és mester között, semmi panaszok egymásra nem lévén.

Vagyon ezen ecclesianak készpénze az ecclesiabéli embereknél legalis interesre kiadva flh. 56 dr. 62, mellynek interesse szolgál a templom és parochia ruinainak reparatiojára.

---

[203] Nagysajói Prot. 140–141.
[204] Uo. 150.
[205] Uo. 160.

1791

Anno dieque iisdem [1791 19 Februarii] a mátéi reformata ecclesia is vistáltatott tiszteletes Szász Lőrintz uram papságába[206]

Holott se az ecclesianak papja, se a papnak ecclesiaja ellen semmi panasszok nem vala. A mester ellen se panaszla az ecclesia, a mester se az ecclesia ellen közönségesen, hanem egy Tatár Mihálly nevű ember ellen panaszla, hogy két esztendellyi bérit nem fizette meg, mellyre nézve imponálta a Szent Visitatio a curator és egyházfinak, hogy azon két esztendei restantiat intra 8^{vum} a mesternek Tatár Mihállyal béfizettessék.

Ezen ecclesianak a tavallyi Visitatiokor adnotáltatott hf. 56 dr. 62 pénzből álló capitalissa, most is azon embereknél vagyon interessevel együtt, akiknél tavally is volt.

Ezen [167] eclesiaba az oskolába egy gyermek se jár fel, mellyet sajnálva kellett a Visitationak szemlélni, mellyre nézve mind a gyermekes atyáknak, hogy gyermekeket az oskolába feljártassák, mind a mester őkegyelmének, hogy szorgalmatoson tanítson, s a gyermekeket az oskolába való járásra édesgesse, keményen megparancsoltatott.

1792

Anno, die iisdem [1792 15 Februarii] a mátéi reformata ecclesia visitáltatott[207]

És sem az ecclesia papja, se a pap ecclesiaja ellen nem panaszlának, de a mester ellen panaszla az ecclesia, hogy magát nem viseli úgy, mint illik mesterhez. Őket contemnállya, velek verseng, gyermekeket nem tanít sok intések után is, mellyre nézve az ecclesia nem akarván tovább tartani a mestert, a mester is kiadá magát a Szent Visitatio előtt, hogy tovább nem kíván Mátéban maradni mesteri hivatalba.

1793

Anno eodem [1793] die 23^{a} Februarii visitáltatván a mátéi reformata ecclesia[208]

A pap és ecclesia között semmi egyenetlenség nem találtatott, de a mesterrel most is rosszul volt az ecclesia, mint tavally, mellyért a mester keményen is megintetett a Visitatiotól, [181] hogy magát megjobbítsa, az ecclesiabelieket ne botránkoztassa.

Az ecclesia hf. 56 dr. 62 álló capitalissából adtak eszerént: Egy adott 7,14. Más adott 2,88, más dr. 60, más dr. 48, más 1,20.

Perceptuma az ecclesianak pro anno 1792 hf. 26 dr. 32½. Erogatuma templom zsendellyezésre s egyéb szükségekre hf. 50 dr. 72½.

1794

Anno 1794 die 10^{a} Februarii Mátéba érkezvén a Szent Visitatio, tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában igen szép békességet talált az ecclesia és pap között[209]

Ami capitalissa s jövedelmecskéje ezen ecclesianak volt, a templomot renoválván mind oda költötték, sőt kölcsön pénzt is vettek.

---

[206] Nagysajói Prot. 166–167.
[207] Uo. 172.
[208] Uo. 180–181.
[209] Uo. 185.

Debreczeni László rajza

1795

Ezen esztendőben és napon [1795 5 Maji] megvizsgáltatott a mátéi reformata ecclesia is[210]

Szép egyességet tapasztalt a Szent Visitatio az ecclesia és pap között.

Balog András nevű új mester most jövén Mátéba, megparancsoltatott neki, hogy az oskolába fiú és leány gyermekeket szorgalmatoson tanítson, maga hivatalját hűségesen, jó lélekkel folytassa, mellyre kézbeadással kötelezte magát a Visitatio előtt.

Ezen ecclesianak semmi capitalissa nincsen, ami kis jövedelmecskéje gyűl esztendőnként, a templomra költik.

1796

Eodem anno et die [1796 7ª Martii][211]

A mátéi reformata ecclesiat is papjával, mesterével csendességbe találta a Szent Visitatio.

Két botránkoztató személlyek találtattak ezen ecclesiaban, úgymint Darlatzi Mihálly, ki Darlatzi Katinak gyermeket csinált, azért hogy Darlatzi Mihály 8, Darlatzi Kati pedig 4 napokon reggeli és estvéli isteni tiszteletek alatt a templomba poenitentiat tartsanak, azután ugyan a templomba vasárnap reggeli isteni tisztelet után az egész ecclesianak jelenlétében ecclesiat kövessenek, a régi jó mód szerént.

Kováts Pál, minthogy ollyan facultasú ember, mint egy nyilas falusi gazda, és néki is csak annyi szolgálatot tészen a pap, mint a nyilasoknak, hogy a papi bért is úgy adja, mint egy őhozzá hasonló facultasú mátéi gazda, tudniillik a papnak 2 kalongya, a mesternek egy kalongya búzát, vagy ha mikor kalongyául nem adhatna, a papnak 2 véka, a mesternek 1 véka búzát adjon, végezte a Szent Visitatio az egész ecclesiaval együtt.

1797

Eodem anno et die [1797 7ª Februarii][212]

A mátéi reformata ecclesiat is papjával, mesterével együtt a Szent Visitatio szép békességbe találta. Kováts Pál dolga a mesteri bérfizetés aránt így decidálódott, hogy a modo in posterum a mesternek, mint örökséget bíró gazda, minden esztendőben 51 pénzt fizessen.

---

[210] Nagysajói Prot. 192.
[211] Uo. 197.
[212] Uo. 201.

1799

Anno detto die detto [1799 4ª Martii] visitata haec ecclesia tempore parocho existente reverendo domino Laurentio Szász[213]

Quem inter et ecclesiam nulla obveniebat difficultas, pariter inter ludi magistrum et ecclesiam. Perceptum nullum.

1800

Anno die iisdem [1800 die 23 Februarii][214]

A mátéi reformata ecclesiaban, tiszteletes Szász Lőrinc uram papságában igen szép csendességet talált a Szent Visitatio azon kívül, hogy a hurubás emberek instálának a Szent Visitationak azon, hogy meglévén ugyan már állítva és erősítve a Partialis által, hogy az hurubások a papnak 2, a mesternek pedig 1 véka búzát adjanak, de ők azt instálák, hogy a papnak 1, a mesternek fél véka búzát adjanak. Mivel pedig, amint fellyebb is meg vagyon írva, a Szent Partialis elvégezte, hogy a hurubások a papnak 2, a mesternek 1 véka búzát adjanak a Szent Visitatio kissebb lévén a Partialisnál, ezen végezését a Partialisnak el nem ronthattya, mellynél fogva az instansoknak kéréseket is meg nem adhatya.

1801

Anno die detto [1801 17ª Februarii][215]

Tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában ezen reformata ecclesia papjával szép egyességben találtatván, kicsiny capitalissat a Szent Visitatio inprotocollálta, melly áll actu mf. 79 dr. 66, mellyről a jövő Visitationak számolni tartoznak.

Méltóságos báró Jósika N. úr őnagysága mátéi udvari bírája, Bíró István mocskos hírbe forogván, magát a Szent Visitatio előtt törvényesen kitisztította ezen mocskos hírből, mellyre nézve ezen dologban a Szent Visitationak lett ez a végezése: nemes Doboka vármegyében Mátéban lakó méltóságos báró Jósika N. úr őnagysága mátéi udvari bírája Bíró István őkegyelme valami mocskos [218] hírbe kevertetvén ugyan Mátéban comoráló oláh menyecske Krecsun Todoriskával, melly mocsokból írt Bíró István a mátéi reformata consistoriumal egyesült Szent Visitatio előtt hat hitlőknek letett hitek után lett vallomások s maga juramentumi purgatoriuma, és a menyecskének Krecsun Todoriskának Bíró Istvánnal vagy egyszer vagy másszor lett testi közösülésének vagy nyilvábban paráznaságának állhatatos tagadása által magát törvényesen kitisztítván, s maga ártatlan-

·A·SZENTMÁTÉI ·HARANGLÁB·

Debreczeni László rajza

[213] Nagysajói Prot. 209.
[214] Uo. 213.
[215] Uo. 217–218.

ságát napfényre hozván, az írt consistoriummal egyesült Szent Visitatio is őtet eszerént e részbe ártatlannak találván és ítélvén azon mocskos hír alól egyezett akarattal örömmel absolválja, felszabadítja. Krecsun Todoriska annyát pedig, ki Bíró Istvánt azon mocskos hírbe keverte, mint ezt a fellyebb írt hat hitlők a Szent Szék előtt egyezőleg vallák, hogy nem mástól, hanem a Todoriska annyától hallották, hogy az ő leánya, Todoriska Bíró Istvántól volna viselős, melly ő Bíró Istvánt jó híribe, nevébe moraliter megölte, azért őtet, mint moralis gyilkost, a Szent Visitatio a titulatus vármegye tiszteletes urainak az érdemlett méltó büntetésre transcribálja és általadja.

Kiadta a Nagysajói venerabile Capitulum a 19. század első esztendejében Böjtelő Havának 19dik napján a mátéi Szent Visitatioból.

Püspöki Pál mk. Capitulum ordinarius notariussa

1802

Anno detto [1802] die 3ª Aprilis[216]

A mátéi ecclesiaban semmi meritalis panasz nem volt egyéb, hanem a pap s mester bérit némelly emberek nem szolgáltatván bé, az egyházfinak megparancsoltatott, hogy [221] ha nyolcad nap alatt bé nem adják, vagy másképpen a pappal s mesterrel meg nem egyeznek, marhájokat kösse el. A kenderföld végiben egy fedél alatt két hurubához az ecclesia praetendálván, hogy az nem a papé, hanem az ecclesiajé volna, a praetendens ecclesia utasíttatott a Partialisra.

Se perceptuma, se erogatioja nem volt, hanem amint a tavallyi Visitatiokor volt, most is úgy vagyon mf. 79 dr. 66.

1804

Anno detto [1804] die 17ª Martii a mátéi reformata ecclesia visitáltatván tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában[217]

Pap, mester és ecclesia között semmi egyéb ellenkezés nem találtatott, hanem a hurubások a fát 8 poltrájával akarván fizetni szekerét, a Szent Visitatio 4, azaz négy sustákra határozta, hogy adjon a hurubás egy szekér fáért, vagy ha ezt sokallja, adja meg a szekér fát.

Vagyon az ecclesianak mf. 92.

1805

15ª Martii[218]

Se pap, se mester között semmi igazításra való dolog elő nem adatott.

	mf.	dr.
Remanentia tavalyról	92	–
Perceptum	4	–
Anno 1804 volt annyi, hogy exurgált	194	38
Erogatum szükséges helyekre	49	32
Remanentia ad sequentem rationem	145	6

[216] Nagysajói Prot. 220–221.
[217] Uo. 224.
[218] Uo. 226.

1807

A mátéi reformata eklézsiában tartatott a Szent Visitatio 28-dik Februarius 1807, eszerént[219]

Megkérdeztetvén az eklézsia tagjai, ha a tiszteletes pap az Istenhez, felebarátjához s hallgatóihoz való papi és emberi kötelességeit mind a templomban, mind pedig azon kívül tellyesíti-é, sőt a maga házában lévő cselédei, felesége, gyermekei úgy élnek-é, mint a papi character hozza magával? A vala a felelet: igen és úgy.

A tiszteletes pap is semmi panaszt nem ada fel egyebet, hanem csak ezt, hogy fabéli bére sok vagyon fizetetlen a fél örökségű gazdáknál, úgy az oskolamesternek is. Mely panaszra a Szent Visitatio az egyházfiúnak ezt hagyá, hogy 15 napok alatt eligazítson, nehogy kedvetlen dologra kelljen vetemedni. A becsületes mesterre sem vala az eklézsiának panassza, úgy a mesternek is az eklézsia tagjaira.

Jövedelemre való fundussa az eklézsiának:

Vagyon egy réttye az alsó fordulóban a Vále Trifán nevű helyben, a falusi réttől fogva a völgyen felnyúlva, vicinussai dél [241] felőll Oltyán Andrej, Kimpán Kretsun, Kováts Mihály szántóföldeik felnyúlva, észak felőll pedig a Kimpán Pászkuly kaszálója, az Orbán Istók és Dallatzi Gyuri Istók szántóföldeik felnyúlva. Középszerű termése, mintegy 4 szekér széna, nyomásba esvén minden második esztendőben, és az oláh eklézsiával is közös lévén, az reformata ecclesia csak a 4. esztendőben használhattya.

Önkanna füle

Pénze in paratis volt a cassaban és elocálva 180 mf. és 55 dr., melyből 1805. és 1806. esztendőben nevezetes szükségekre erogáltatott 30 mf. és 45 dr.

Vagyon hát most in praesenti a cassaban és elocálva 150 mf. és 10 dr.

1808

Azon esztendőben és napon [1808. február 11.] visitáltatott a mátéi reformata eklézsia is[220]

Azhol a tiszteletes loci minister, Szász Lőrintz atyánkfia hallgatóira semmit se panaszla, se az hallgatók ökegyelme ellen. Úgy az oskolamesterrel is békességben vagyon az eklézsia, mivel ezen Szabó Pál nevű becsületes oskolamester mind a templomban való kötelességének tellyesítésében, mind a gyermekek tanításában szorgalmatos, melyet a Visitatio előtt is tanítvánnyival próbát tévén, megbizonyított.

Kováts Mihály nevű örökséget bíró gazda a tiszteletes papnak és becsületes oskolamesternek béreket, úgy, mint a többi idevaló örökségeket bíró gazdák szoktak fizetni, nem akarván fizetni, hanem csak aszerént, mint a néhai apja, aki kovácsmester ember lévén és cigány, csak három márjásokat szokott volt fizetni, és nevezett Kováts Mihály is ehhez tartván magát, dolga a Visitatio előtt jelen nem léte miánn nem folytattathatván, annak eligazítása bízatott a praesbiteriumra.

---

[219] Nagysajói Prot. 240–241.

[220] Uo. 259.

Jövedelemre való kútfejek:

1° Vagyon egy kaszáló rét, melynek csak a negyedik esztendőben vészi hasznát a templom, a múlt nyáron nyomásban volt.

Dallatzi Móritzi György egyházfiú számolván

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
A volt Visitation remanentia volt	150	10
Perselyből gyűlt	3	37
Bor interesből	38	68
Viaszból	4	24
Summa percepti	195	79
Megkívántató szükséges hellyekre elkölt	4	24
Transferáltatik	191	55

A szent edények a matricula szerint megvagynak.

1809

1809. esztendőben elkezdetvén a Szent Visitatio a N[agy]Sajói Venerabile Capitulumban, a Capitulum érdemes dékánnya tiszteletes Schatz Mihály és ugyan a Capitulum ordinarius notariussa tiszteletes Szász Lőrintz uraimék által folytatott következendő módon és renddel Mátéban 1809-dikben Januariusnak 29-dik napján visitáltatott a mátéi reformata ekklézsia tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában[221]

Akinek papi hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak tanításáról, az oskolára és eklézsia javairól való vigyázatról kérdést tévén a Szent Visitatio az hallgatókhoz, mindnyájan egyenlő akarattal ezt felelék, hogy nincsen semmi panasszok.

Önkanna dísz

A tiszteletes paptól is tudokozódván az hallgatóknak magok viseletek eránt, bérinek kifizetése eránt, az se panaszla semmit is hallgatóira.

Azután az oskolamesterről, Szabó Pálról is kérdezkezdvén, hogy viseli magát, szorgalmatos-e a gyermekek tanításában, a templom gyakorlásában, engedelmes-e tiszteletes papjához, akire az hallgatóktól semmi panasz nem adaték elő, úgy maga is a becsületes mester nem panaszla semmit is az hallgatókra.

Ezen eklézsiában botránkoztatók nincsenek.

Az úrasztalára tartozó jók az 1808-béli conscriptio szerént megvagynak.

Jövedelemre való fundussai az eklézsiának:

1. Vagyon egy rét az alsó forduló határban a Vale Trifán nevű helyben, amellyet ez a reformata eklézsia csak a 4. esztendőben használhat, mivel a graeci ritus unita eklézsiával közös lévén, és minden második esztendőben nyomásba esvén, amikor tilalmasban esik, a második esztendőbéli hasznát a titulata eklézsia vészi.

2. Vagyon egy szőllő az Oltoványok nevezetű szőllőhegyben, mellyet a mostani fungens pap, tiszteletes

[221] Nagysajói Prot. 267–268.

Szász Lőrintz uram épített pázsintból még in anno 1794, a falu közönséges hellyire, a méltóságos possesoratusnak engedelméből, illy conditioval, hogy a dézsmája azon szőlőnek járjon mindörökké a templom számára. Ezen szőllőnek szomszédi napkelet felől Dallatzi Molnár György, napnyugot felől Móritzi György szőllői. Hossza az alsó gyepűtől fogva a felső gyepűig 43 királlyi öll, szélessége az alsó végin 8 királyi öll, a közepin az ösvény hellyen 8 és 1 fertály királyi öll, a cseresnyefákon alóll 7 ölnyire szélessége 6 ½ öll a felső végin szélessége ...[222] királyi öll.

[268] Az hütös egyházfiú Dallatzi M[órici] György számolván

Perceptumai voltak ezek:	fh.	dr.
A volt Visitation remanentia volt	191	55
Perselyből percipiált	3	34
A Válé Trifánbéli kaszáló rétnek a füvét eladván, percipiált	56	10
A remanentiaban lévő pénzre a bor interes haereáe		
Percepti summa	250	99
Erogatumai		
Bizonyos szükségekre és jónak találtatott költségekre elment	8	42
Remanentiae summa	242	57

1810

[1810.] Januariusnak 15-dik napján visitáltatott ez a reformata ekklézsia tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában, jelenlétekben: 1mo domesticus curator Dallatzi Mihály, 2do egyházfi Dallatzi Móritzi György, ekklézsiabeli közhallgatók: 1. Fazakas Dallatzi György, 2. Szabó Márton, 3. Salak György, 4. Dallatzi Márton, 5. Orbány Józef ökegyelmeknek[223]

Kiktől:

2do A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos taníttásáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3^tio^ A becsületes oskolamester, Szabó Pálnak is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4to A tiszteletes pap panaszlá, hogy Kováts Ferentz, Kovács Mihály, Kováts Péter, Kováts Sándor tellyességgel nem akarnak bért adni.

[287] 5to A becsületes oskolamester is panaszla ezek ellen a bére bé nem fizetések iránt. Nem confrontáltathatván meg nem jelenések miatt a panaszló feleket, adatott ilyen parancsolat a domesticus curatornak: Nyolcadnapra ezeket a renitens hallgatókat a béfizetésre admoniáltassa az egyházfi által. Kik, ha azalatt bé nem fizetnék amivel tartoznak, a tiszteletes pap tudósíttsa a papi tisztséget mind a maga, mind a mester iránt.

Önkanna felirata

6to A parochia körül való kerteket és a mesteri házat omlófélben találván a Szent Visitatio, megintettetvén a nemes ekklézsia, kötelezé magát, hogy a

[222] A szám helye üresen hagyva.

[223] Nagysajói Prot. 286–287.

jövő tavaszon, mihelyt egy keveset enged a föld a karók felverhetésekre, a kerteket megigazíttya a mesteri házzal eggyütt.

7mo Botránkoztatók nincsenek.

8vo Az úrasztalára tartozó jók a régi conscriptio szerént megvagynak.

9no A matricula az impopulationis tabellaban béírtak számával eggyez.

10mo Számolván a hütes egyházfi Dallatzi Móritzi György az ekklézsia jövedelméről perceptumai voltak ezek:

	fh.	dr.
a. Az 1809-ben remanentiae summa volt	242	57
b. Perselyből gyült	8	82
c. Interes és dézsmaborból pro annis 1808 et 1809	81	60
d. Az ekklézsia méhei eldögölvén, viaszból	7	52
Summa	340	51
Erogatumai:		
a. Szükséges és jónak találtatott költségekre	9	44
Remanentiae summa	331	7

Erről számol újj domesticus curator Dallatzi Mihály.

1812

29-dik Februarii tiszteletes Szász Lőrintz uram papságában, Dallatzi Mihály curator, Dallatzi Móritzi György egyházfi, Dallatzi István, Dallatzi János, Dallatzi Miklós Istók és Dallatzi Sámuel hitesek jelen létekben[224]

1. Tiszteletes papról nincsen semmi panasz.

2. A becsületes oskolamester, Nagy Jósefről feladaték a tiszteletes pap által, hogy a gyermekeket nem taníttya. Ezen ekklézsiában egy tanuló gyermek sem találtatván, a becsületes oskolamester és az ekklézsia tagjai megintettettek, hogy nyolcadnapok alatt oskolát állítsanak fel.

3. Tiszteletes pap restantiariusoknak feladá:

	búza véka	esztendő	fa szekér
1. Ifiabb Bíró Jánost 4 esztendei papi bérével *solvit*	8	1	1
2. Miklós Pétert egy esztendeivel *solvit*	2	1	1
3. Sütő Ferentz négy esztendőről	8	3	3
4. Tatár Istók két esztendőről	4	5	5
5. Salak Sándor öt esztendőről	10	–	–
6. Fazakas Ferentz két esztendőről	4	–	–
7. Dallatzi András egy esztendőről *solvit*	2	–	12
8. Kováts Ferentz egy esztendőről *solvit*	2	–	–
9. Molnár János két esztendőről	4	3	3
10. Tartár Márton	–	4	4

[224] Nagysajói Prot. 333–334.

	búza véka	esztendő	fa szekér
11. Salak Gyurka	3	3	3
12. Orbány Istók *solvit*	–	4	8
13. Salak Ferentz *solvit*	–	2	4
Summa	47		54

Kik confrontáltatván a tiszteletes pappal, megesmérék, hogy a feladott bérrel adóssok, de tehetetlenségek okozta. Quindena engedtetett a béfizetésre, melly eltelvén, ha bérét bé nem fizetnék, a tiszteletes tisztséget tudósíttani el ne mulassa a tiszteletes pap.

4. A becsületes oskolamesternek nincsen semmi panassza.

5. Botránkoztatók nincsenek.

6. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

7. Az ekklézsia jószágai, szántóföldei, szénarétyei az 1754. esztendőbéli matricula szerént megvagynak, azzal a megjegyzéssel, hogy az alsó fordulóban a máso[334]dik numerusú föld szőllőknek felfogadtatván, a szomszédságában lévő hely méltóságos gróff Haller Jósef úr által felcseréltetett, hasonló capacitasú és jóságú hely adattatván érette a Málé Nyilak rendiben, in vicinitatibus egyfelőll Oltyán André Juon, méltóságos gróff Haller Jósef úr őnagysága, más Dallatzi András, néhai méltóságos gróff Kendeffi János úr őnagysága szolgáló embereik földeknek.

8. Számolván a hites curator az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remamentia volt	331	4
b. Perselyből	35	46
c. Ajándékból	55	56
d. Interes borból	108	–
Summa	530	9
Erogatum:		
a. Templom reparatiojára	174	37
b. Parochiara	15	64
c. Oskolaház építésre:	108	60
d. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	61	93
Summa	300	54
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	169	55
Ebből 1799 előtt elocált capitalis vagyon. E nem változik.	156	10
A cassaban	13	45.

13 flh. tészen 10 rfl. 72 ½ xr.-t, a 45 pénzzel eggyütt, melly tészen váltópénzben rfl. 2 xr. 14 2/5.

Vagyon ezen ekklézsiának in natura 33 veder bora, mellyről Dallatzi Mihály curator a pénzbeli remanentiaval eggyütt tartozik számolni.

1813

31-dik Martiusban néhai tiszteletes Szász Lőrintz uram a volt Visitatio után, Aprilis holnapjában meghalálozott, az özvegye oskolamester Nagy Jósef káplánysága alatt az ekklézsia könyörületességéből és a capitulumi elöljárók megeggyezéséből esztendeig 10 elhagyatott, gyámoltalan árváival az egész papi fizetése hagyatott a papi házban[225]

Boros önkanna

1. A becsületes oskolamester és ezen esztendőbeli káplány ellen (curator Dallatzi Mihály, egyházfi Dallatzi Móritzi György, ekklézsia hitessi Dallazi István, Dallatzi János, Dallatzi Miklós Istók, Dallatzi Sámuel és több ekklézsia tagjai jelenlétekben) nincsen semmi panasz.

2. A tiszteletes özvegy papné panaszlá, hogy a volt Visitation feladott restantiariusok a feladott és ezen esztendei bérével [363] adóssok. A becsületes oskolamester is panaszlá, hogy folyó esztendei bérével ugyanazok tartoznak, kik a tiszteletes özvegy papné és becsületes oskolamesterrel való confrontatio után liquidáltatván. Domesticus curator Dallatzi Mihálynak egy kanca lova elköttetett a bér fel nem gyűjtetéséért, a béfizetésre admoniáltatott. Az adóssok complánáltak a tiszteletes özvegy papnéval és becsületes mesterrel 1 véka búzát 1 rhenens forintban, 1 szekér fát 4 sustákban vagy 48 pénzekben, melyről contractus készíttetett a curator kezességire. A curator lova bocsáttatott el ifjabb Salak Istók kezességire.

3. Botránkoztatók nincsenek. A domesticum consistorium vagy praesbyterium feladá, hogy Salak Péter a consistorium által lett megintetése után is a templomot nem gyakorolja úgy, mint kellene egy megöregedett embernek. Salak Pétert a Visitatio elé nem kaphatván, meghagyta a domesticum consistoriumnak, hogy még egyszer atyafiságoson intse és fedje meg, s ha mégis bizonyos jelét nem mutatja Istenhez és felebarátjához való szeretetének, keményen büntesse is meg a Bod Péter Praxis Fori Ecclesiastici 48. tit. 5. punctuma tartása szerént.

Kehely részlete

4. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

Nota bene: Domesticus curator Dallatzi Mihály Isten dicsőségére a maga költségével csináltatott a praedikáló szék felibe 1810-ben egy kisded koronát fából megaranyozva. 196 magyar forintba került.

5. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei, szőllője az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

Nota bene: 1800-ban felosztatván a falu végin a Kis Rét nevezetű hely, jutott az ekklézsiának két nyila. Egyiknek felső szomszédja az unita ekklézsia, alsó Kováts Mihály nyílréttyei, ezt bírja a fungens parochus. A másiknak szomszédja fellyül az oláh deák, alóll az oláh pap nyíl réttyei, ezt bírja az oskolamester. A kettő profert foeni cur. 2.

---

[225] Nagysajói Prot. 362–364.

6. Számolván a hites curator az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	158	79
b. Perselyből	3	32
c. Remanens borból	22	80
d. Interes borból	19	38
e. Ekklézsia réttye taxajából	30	–
f. A curator maga ajándékozásából az oskola építtésre	18	18
Summa	252	47
Erogatum:		
a. Oskolaház építésére	25	32
b. Templom számára két szántóföldért	4	8
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	4
Summa	31	44
[364] Ezen 31 mf. 44 dr. kivonatván a 252 mf. 47 pénzből, remanentia lészen	221	3

Vett 23 szál deszkát a mesteri ház híjja padlására 11 véka szemes törökbúzával adott maga a curator ajándékba az ekklézsiának 12 véka búzát, ebből 8 véka elvettetett a pénzen vett két földbe, 4 véka a jövő számadásra marad.

A parochia és oskola körül való rossz kertekért 3 mf. megzálogoltattak Salak Gyurka, Bíró János, Salak Ferentz, Salak Istók, Tatár Istók. A zálogok a domesticus curatornál maradtak. 15 nap engedtetett kiváltásokra, egyharmad része a büntetésnek az ekklézsia jövedelme közzé adatott.

1814

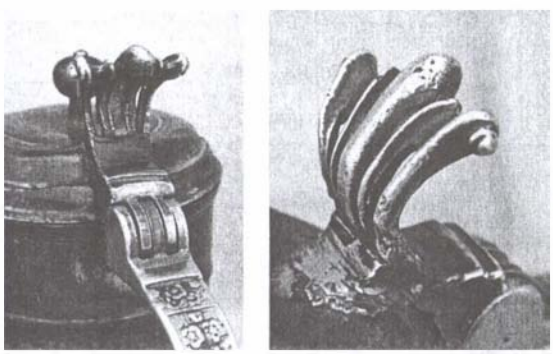
SzászMátéban, Martius 5-dik napján.

1. Pap tiszteletes Barta Sándor uram, oskolamester Nagy Jóseff, domesticus curator Dallatzi Mihály, egyházfi Bíró István, ekklézsia hitessi Dallatzi István, Dallatzi Sándor és Dallatzi Móritzi György s mások jelenlétekben[226]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomból, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól az hallgatók eránt való értekezésből nincsen semmi panasz.

Kanna részletek

[226] Nagysajói Prot. 390–391.

Tányér medál

5. A becsületes oskolamester is megkérdeztetvén, nem panaszla.

Jegyzés: A néhai tiszteletes Szász Lőrintz uram restans bére eránt megkeresvén a tiszteletes özvegy a Szent Visitatiot, tétetett illyen intés a domesticus curatorhoz: tizenötöd napok alatt hajtassa fel bérét az szegény özvegy papnénak, minthogy előttünk az adóssok megesmérték, hogy tartoznak vele. Ha mégis bé nem fizetnének, a fungens pap, tiszteletes Barta Sándor uram felírván neveiket adósságaikkal eggyütt az adóssoknak, küldje által transcriptio végett a notariushoz.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak, s ebben az esztendőben [391] szaporítattak: 1. Két óntángyérral, ezeket néhai becses emlékű Szász Lőrintz uram felesége ajándékozta Isten dicsőségére szánt akaratból. 2. Egy veres selyem keszkenővel, ezt curator Dallatzi Mihály adta. 3. Egy anya és egy raj kosár méhvel, mind a kettőt Dallatzi István János tette az oltárra oly véggel, hogy annak szaporításiból a templom épüljön s szépüljön.

8. Az ekklézsia szántóföldei, szénaréttyei, szőllője, jószágai az 1754. és 1814. matricula szerént megvagynak zsellér házaival együtt fogyatkozás nélkül.

9. Számolván a hites curator Dallatzi Mihály az ekklézsia jövedelméről

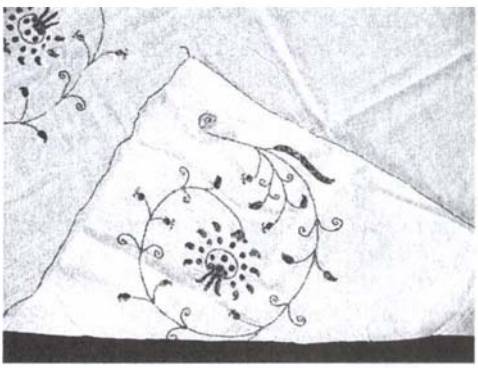
Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	221	3
b. Perselyből	2	47
Summa	223	50
Erogatuma:		
a. Harangláb reparatiojára	27	94
b. Parochia reparatiojára	14	32
c. Az építésben lévő újj oskolamesteri házra	26	18
d. A conscriptor regiusoknak	4	60
e. Ugyanazoknak contractus írásért	1	2
f. Visitatorok diurnumába	6	–
Summa	80	6
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	143	44

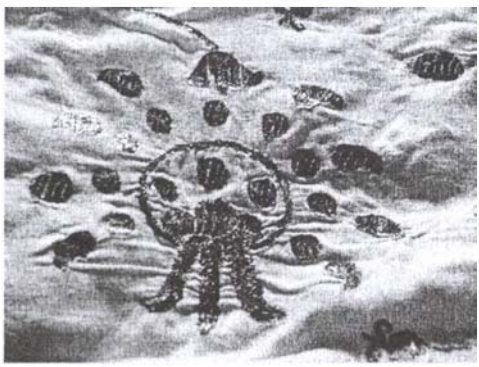
Ezen kevés capitalis ki vagyon adva az ekklézsiabéli embereknek contractus mellett, minden forint egy kupa bor interesre:

	flh.	dr.
1. Dallatzi Gyuri Istóknál vagyon	21	50
2. Dallatzi Andrásnál	13	12
3. Burza Tyimunnál	1	–
4. Dallatzi Molnár Györgynél	13	30
5. Dallatzi Farkas György	9	–
6. Küs János	7	–

	flh.	dr.
7. Tatár Istók	7	94
8. Dallatzi Márton	2	28
9. Salak Péter	5	10
10. Dallatzi Sámuel	3	18
11. Móritzi Sándor	14	24
12. Szabó Márton	7	14
13. Dallatzi Miklós Istóknál	5	10
14. Bíró János	10	20
15. Búzai Márton	12	–
16. Dallatzi István Mihály	10	–
17. Készpénz az ekklézsia ládájában	1	34
Summa:	143	44

Nota bene: Esztendei restans interesse de anno 1813., 142 kupa bor fizetetlen.

Terítőrészletek

Újős

1748

Visitatio in ecclesia reformata Sz[ász]ÚjŐs anno 1748 die 29 Januarii[227]

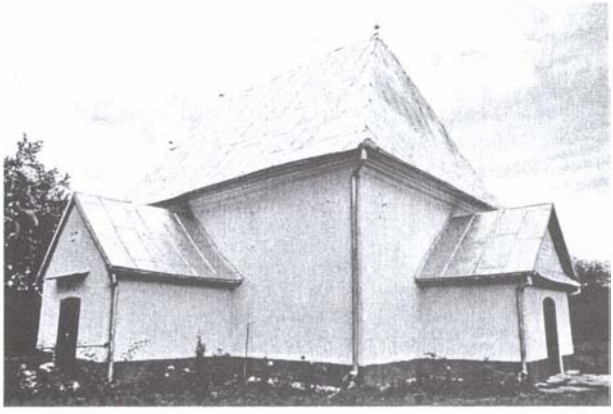
Deliberatum: Keservesen nézi a Szent Visitatio az tiszteletes parochus őkegyelme megjegyzésre méltó állapottját, és meghallgattuk az őkegyelme panaszát. 1mo Az tavallyi Szent Visitatio impositiojával az ecclesia nem gondolván, a tiszteletes parochust háznépével edgyütt füstös házzal nyomorgatta, mellyet mi is ittlétünkben könyves szemekkel nehezen szenyvedhettünk. 2do A kamarán, házan körül lévő kerteken is romlást láttunk. 3^{tio} A tiszteletes atyánkfia őkegyelme az hordáskor búzabéli kárt vallott. Azért mindezekért az nemes ecclesia három forintokig megbüntettetik, és erőssen imponáltatik: 1mo A kemencét őkegyelmek mennél hamarabb megorvosollyák, füstösnek többször ne találtassék. 2do Az kamarán és kerteken lévő ruinak corrigáltassanak. 3^{tio} Bérbúza béhordásakor az egész ecclesia tiszteletes atyánkfiával együtt bizonyos terminust tégyen, és azon a terminált napon a bért minden ember megadgya, behorgya. Azután az bérasztagot béfedgye, melly hogyha végbe nem mégyen, a nemes ecclesia nemcsak a kár megfizetéssel poenáztatik, hanem azon kívül mind a három dologért külön-külön tizenkét- két forintokig poenáztatik.

Extradatum per Abelem Hari substitutum notarium

1750

Visitatio inchoata in ecclesia SzászÚjŐssiensis anno 1750 die vero 12 Januarii tempore fungentis parochi in eadem ecclesia Melchioris Benedek, aedilis vero Josephi Bándi[228]

Azholott tiszteletes loci minister uram, és a szent ecclesia között való ügyes-bajos dolgokat eligazítván Isten segedelme által a Szent Visitatio, a pap megmaradása iránt nemzetes Bara Gergely uram ellen illyen deliberatumot íratott:

A templom

Deliberatum: Jóllehet a venerabilis Visitatio nemzetes Bara Gergely uramot azért, hogy sátoros innepen a maga ekéit, ökreit és béresseit Isten és a nemes ország törvénye ellen szántani küldötte, amint vagyon az Adprobata Constitutionak 51-dik edictuma szerint hat forintokkal, a Szász Constitutiok szerint pedig nagyobb és gyalázatosabb dologgal megbüntethette volna, mindazonáltal a Szent Visitatio atyai indulatját őkegyelméhez akarván mutatni, azon Adprobata Constitutiokban megírt hat forint büntetésekből két

[227] Nagysajói Prot. 28.
[228] Uo. 30–31.

forintokat ökegyelmének elenged úgy, hogy a négy forintokot mindjárt letégye, hogy másoknak is illyen törvénytelen dolgoknak végbenvitelében való szabadságok meg[31]zaboláztassék és tanító példa legyen. A szent ecclesia pedig jóllehet istenes indulatból cselekedte, hogy nemzetes Bara Gergely uramot azon rendeletlen cselekedetiben megkívánta zabolázni, mindazonáltal mivel nem éppen törvény szerint procedált, a Szent Visitatio azt ítilte, hogy a bort, amellyet megivott, megfizesse.

A templom

Extradatum per me Melchiorem Benedek substitutum notarium e Sancta Visitatione Össini celebrata anno 1749 14 Aprilis. Ez a deliberatum anno et die supranotato íratott ide bé.

1753

Anno 1753 die 20ª Novembriis Bándi Józef uram maga egyházfiságabéli perceptumokról és erogatumokról való demonstratioja[229]

	metr.
Vagyon az ecclesianak egy contractus szerint készpénz adóssága flh. 105 de dato 15 Martii anno 1748, mellyre is interesnek annuatim triticum 50, melly is ad annum usque 1753 15 Martii tészen tritici metr.	250
Vagyon az ecclesianak egy contractus szerint készpénz adóssága flh. 51 de dato 23 Martii anno 1749, mellyre is triticum metr 20, melly is ad annum 1753 23 Maji négy esztendőre tészen tritici metr.	80
Vagyon az ecclesianak sine contractu készpénz adóssága flh. 40, mellyre is hasonlóképpen adtanak interest triticum metr. 16, melly is ad annum 1753 20 Martii 3 flh. tészen tritici metr.	48
Volt Pap Istóktól maradott búza interessével edgyütt metr.	24
Volt ecclesia éger búzája kit kiadott kölcsön metr.	13
In summa ad annum 1753 23 Martii felvett búza	415

Ezen kívül, vagy ebből is készpénz percipiált:

	flh.
Adott el ecclesia szénáját készpénzen in anno 1750, mellyért vett fel	30
Vett fel contractus nélkül való adósságot ut supra	40
Vett fel egy esztendei rét taxaját	7
Summa percepti	77

[229] Az Újősi Református Egyházközség levéltára (A továbbiakban: ÚjősLvt.) C. 4. 1–4.

Az búzáról való számadása:

Adott ki Móritzon anno 1753 1[a] Aprilis 100 véka búzát interesre ea conditione, hogy 4 vékára adjanak 1 vékát interesbe, id est facit metr.	100
Item adott ki Össben Moldován Juonnak metr. 12, Groza Gavrillának metr. 12, Moldován Gavrillának 12, Újlaki Istvánnak 12, Moldován Juonnak 12, Túri Andrásnak metr. 12, Sz[ent]Györgyi Vonjának metr. 12, Zabolai Jósef úramnak metr. 4, Kozma Jirimiának metr. 3, Lupunak cigányné metr. 4, Király Andrásnak metr. 5, facit	100
Az ecclesia tagjainak serre metr. 4, Gligorásnak és Vonjának metr. 8, Székely Sámuelnek metr. 3 facit metr.	15
Az borgóiaknak deszkáért metr. 9, az cigányoknak tapasztásra metr. 2, facit metr.	11
Jánosnál restál búza interes metr 28, adtak az udvarból az ácsnak metr. 7, tészen metr.	35

[2] Az specificált 77 flh. ez szerint demonstrál:

	flh.	dr.
Az pap hozásához az szekeresnek és lovas embernek 53 dr. Ezeknek egy sajtot vett 30 dr.	–	83
Fenyődeszkáért, 12-ért flh. 1,26, két nyárfa deszkáért dr. 30, ezeknek elhozása dr. 30.	1	86
Az templomon való rostélyok csinálásáért flh. 1,80, egy asztal, téka csinálása flh. 2 dr. 4.	3	84
Azon embernek dolgozásához napjában egy fetrály égett bor, tészen három ejtelt, mellyért adott	2	16
Az harangláb csinálásáért flh. 2,4, cinterem ajtaja csinálásáért dr. 36	2	40
Az harang körül cigány munkájáért dr. 36, egy tengellyfa és csináltatása dr. 33	–	69
Egy harang köteliért dr. 13 ½ , az cinterem ajtaja sarkaiért dr. 24, hetven léc szeg dr. 15.	–	52 ½
Vasért adott dr. 45, két öll kőrakásért flh. 2,40, a falusbírónak dr. 2	2	87
Az ácsoknak adott Mara László uram	6	12
Az mesterembereknek egy veder égett bor alkalomból adott dr. 54	–	54
Ugyan az két oláh ácsnak	6	12
Az ház padolásért flh. 1,2, lécszegekért dr. 10 ½ , egy ajtósarok igazításáért dr. 4 ½	1	17
Az fenyőfák hozásához kerteknek csinálásáért dr. 38 ½. Ugyanakkor vett fertálly égett bor dr. 45	–	83 ½
Az mesterembereknek egyszer-másszor adott és vett égettbor, tészen	2	–
30 lécszegért, melly az papnál vagyon dr. 12, falusbírónak dr. 2, lécszegek csinálásáért dr. 6	–	20
Deszkák után menő embereknek serre dr. 10. Vett 100 szál deszkát 31 búzáért 69 ad 9, facit	6	21
Az magyar ácsnak Székelly Sámuelnek adott az ház felállításáért	12	–
Summa expensa facit	50	37
Egy így restál, mellyért tartozik Bándi uram megfizetni és felvenni flh. 11 dr. 63	11	63
Vagyon Mara László úrnál két általadott flh. 15.	15	–
Ezen 15 flh.-ból adtam az egyházfi által az tapasztó cigányoknak	2	4
Adtam az [...] az ház fedéséért	2	4

	flh.	dr.
Vettem 100 lécszeget dr. 24, három vasat	1	44
Az sarkakért flh. 5 dr. 10, két ajtózárok flh. 1 dr. 20 flh.	6	30
Az egyházfi kezébe készpénzül	3	18
Summa:	15	–

1754

Visitatio peracta in SzászÚjjŐss, anno 1754 die 15ta Martii per reverendum dominum Johannem Hermannum decanum Capituli NagySajó et per Johannem Croner ministrum Augustanae Confessionis SzentJakabensem ac Sigismundum Kassai parochum Máthéensem[230]

Deliberatum: A Szent Visitatio alkalmatosságával előfordult tiszteletes Létzfalviné asszonyomhoz Pásztor Józsefnek fia szolgálattyáért vala praetensioja. És minthogy tiszteletes Létzfalviné asszonyom tagadást tött még a tanúknak fassiojok után is aziránt, hogy Pásztor Józef fiának őkegyelmitől való elmenetele után visszavitte volna, és tovább való szolgálattyával megkínálta volna. Tehát tetszett a Szent Visitationak, hogy ezen dologból vagy hittel mentse ki őkegyelme magát, vagy pediglen Pásztor Józef fiának terhes szolgálattyáért fizessen meg.

Azonban minthogy tiszteletes Létzfalviné asszonyom Böszörményi András úr bizonyságtételiben a Szék előtt meghamisította, tehát őkegyelme is maga bestelenítését nem szenvedhetvén, kért satisfactiot a Szent Visitatiotól. Melly dologban e volt tetszése a Szent Visitationak, hogy tiszteletes Létzfalviné asszonyom, mint a Visitatio előtt tartózkodás nélkül beszéllő, s mást minden okvetetlen becsülletiben s lelkiesméretiben megsértő asszony juxta Obs. Consist. 9 tartozik egy forintot fizetni és B[öszörményi] Király András uramat megkövetni, Pásztor József feleségével edjütt.

Datur anno, die locoque supranotato per Sigismundum Kassai substitutum notarium venerabilis Capituli Nagysajóensis.

Harangláb

1757

Anno 1757 die 22 Februarii ist die Visitation in SzászÚjÖss gehalten worden[231]

Allwo auch unterschiedliche ruinen gefunden, sonderlich den Pfarrhoff belanget. Wurden allso von einem Visitatorio mit einem grossen ernst vermahnet, daß was baufällig Erfunden zu machen und zu verbessern, widrigen falls solches nicht geschehen würde penam nach Constitution verfallen.

[230] ÚjősLvt. 34–35.
[231] Uo. 40.

1760

Anno 1760 6[a] Januarii az őssi reformata ecclesia kevés fundussai számbavévén a die 20 Novembris 1753 és midőn Bándi Józef uram egyházfiságáról számot adott és ment által Bándi János egyházfinak, ki is három esztendeig való perceptumiról és erogatumiról demonstrál[232]

	metr.
Jött által contractus szerént készpénz adósság flh. 100, mellynek interesse annuatim triticum metr. 50, tészen három esztendőre	150
Más contractus szerint vagyon készpénz adósság flh. 51, mellynek interesse annuatim triticum metr. 20, tészen három esztendőre	60
Más adóssága sine contractu, mellyet Bándi Józef uram adott ki Móritzra 1753 1[a] Aprilis 100 vékát, adnak interest négy véka után egyet, tészen annuataim metr. 25, az három esztendőre	75
Más adóssága sine contractu, mellyet Bándi Józef uram adott ki Össben 11 personanak 100 véka búzát, adnak interest négy véka után egyet, tészen annuatim metr. 25, az három esztendőre	75
In summa kellett percipiálni búzát.	360
Mellyet erogált eszerint:	
Adott által egyházfi Székelly Istvánnak búzát rostálva	134
Rostállya metr. 5 ezen kívül egérette és porrá lett találtatott 23	28
Fogarasi Sigmond uramnak adott in Maji 1755 interesre	40
Az asztalosnak metr. 8, deszkáért 17 szálat padlásnak metr. 5, süttett meg dolgozóknak metr. 5, papház tapasztásáért cigányoknak metr. 7, Zalányi Demeternek metr. 2, az ácsnak metr. 5, cinteremajtó zárja csinálása metr. ½, Zabolai Istvánnak metr. 2	34 ½
Az őssiek dolgoztak az ecclesia rétiben 22 napszámot, mellyel defalcáltatik metr.	11
Adott el pénzen dr. 24	3
Summaja ezen felvett erogationak	250 ½
Ezen kívül vagyon, mellyet maga tartozik felvenni és kölcsön kiadott	
Ezelőtti pap Fogarasi uramnál metr. 14, Fogarasi Gábor uramnál metr. 4, Fazakas Ferentznél metr 7, Abadi Gábornál 2, Pap Gligorásnál 2, melly is tészen	29
Vagyon restans interes Groza Jánosnál metr. 14, Újlaki Istóknál metr. 3, és más falusikanál kell lenni, melly szerint az restantia és magától kiadott búzával restál metr.	109 ½

Pénz perceptioja

	flh.	dr.
Az ecclesia háza taxajából percipiált	5	10
Adta el az ecclesia szénáért in anno 1759	47	94
Percipiált restantia Mara László uramtól	15	–
Percipiált restantia Bándi Józef uramtól	8	11
Adott el két véka búzát dr. 48, egy vékát dr. 34	–	82
Summa percepti	76	97
Erogatioja:		
Egy contractus szerint de dato 28[a] Januarii 1755 az őssi magyarságnak	50	–

[232] ÚjősLvt. C. 4.

	flh.	dr.
[Papnak] kemencéért flh. 5 dr. 10, tapasztó cigányoknak flh. 2 dr. dr. 4, summa	9	18
Kemence alá két rend vasért flh. 1 dr. 20, két ajtózárért flh. 1 dr. 20, lécszeg dr. 24, facit	2	64
Ecclesiai conscriptoroknak bor oct. 3, égett bor oct ½ dr. 48, communiora kétszer oct. 2 facit dr. 24, tapasztó cigányoknak flh. 4 dr. 8, cigányoknak égett bort áldomásba dr. 36, fazakasnak égettborért dr. 18, cigányoknak munkájáért flh. 1, egy-két vasért dr. 6, haszontalan költségül áldomás nevezeti alatt dr. 13 ½, ajtózár igazításért dr. 18, harangkötélért dr. 12, 1756-béli visitatiokor egy veder bor dr. 96, in summa facit	7	79 ½
Summa tota erogationis	69	61 ½
És így restál	7	35 ½

1760

Anno 1760 6[a] Januarii az ősi reformata ecclesia kevés fundusát számba vévén a die 1[a] Januarii 1757 ad ultimam Decembris 1759, úgymint Székelly Istók ökegyelme egyházfiúságában, ki is három esztendőről való perceptumiról és erogatumiról ez szerint demonstrál[233]

	triticum metr.
Jött által egy contractus szerint készpénz adósság flh. 108, mellynek esztendőnként interesse búza metr. 50, három esztendőre	150
Más contractus szerint vagyon készpénz adósság flh. 51, mellynek interesse esztendőnként búza metr. 20, tészen három esztendőre	60
Más adósság az móritziaknál búza metr. 100, mellynek interese négy véka után egy véka, tészen esztendőnként metr. 25, az három esztendőre tészen	75
Más adóssága ősi bizonyos embereknél búza metr. 100, mellynek interesse az előbbeni	75
Bándi Jánostól általvett búza, tészen	134
Fogarasi Sigmond uramnak Bándi János uramtól általadott búza interesse	40
Ennek interesse öt esztendők alatt tészen metr. 50, de fele ezelőtt három esztendőre béfizetődött	35
In summa kell lenni az perceptumnak	569
Adott el egy versben metr. 88, vékáját a dr. 32, facit flh. 28 dr. 16	88
Más versben metr. 40, vékáját a dr. 32, facit flh. 12 dr. 80	40
Más versben metr. 37 Móritzon, vékáját a dr. 39, facit flh. 14 dr. 43	37
Más versben metr. 16 Móritzon, vékáját dr. 39, facit flh. 6 dr. 24	16
Más versben metr. 12, Össben, vékáját a dr. 39, facit flh. 4 dr. 68	12
Adott el metr. 24 készpénzen a dr. 36, facit flh. 8 dr. 64	24
Az cigányoknak hiú tapasztásért metr. 1, az asztali kenyérért metr. ½ , Sz[amos]Újvárt az gordaknak [?] metr. 3, Sz[amos]Újvárt vesztegetődett el metr. 2, az mérésben ment el metr. 2, summa	8 ½
In summa búzát erogált	225 ½
És így restál	343 ½

[233] ÚjősLvt. C. 4.

Pénz perceptioja:	flh.	dr.
Az specificált búza árrában percipiált in summa	74	95
Adta el az 1756-ban termett ecclesia szénáját, mellyet felvett	40	80
Adta el az 1758-ban termett ecclesia szénáját pénzen	51	–
Az ecclesia házáért kelletik három esztendők alatt percipiálni	6	12
In summa kellett percipiálni	172	87
Ebből erogált:		
Anno 1757 a Sz[amos]újvárra és Bethlenben vitt eladó búza viteléért adott	4	72
Templom foldozásáért dr. 72, dékány uramnak visitatiokor borért és communiora vett dr. 71, szigethi iskola számára dr. 68, kezesek tapasztására, sz[amos]újvári vékaállványra, papírosra dr. 6, áldomásba búza alkuvásakor dr. 18, szamosújvári búzának szállására dr. 12	2	47
Anno 1758 két szúszékért flh. 3; 50 szál deszkáért 3 poltrával flh. 6,50, 4 deszkáért 4 poltrájával dr. 48	9	98
Az gerenda kötéséért és ajtósarkokért és 70 lécszegért az cigánynak	–	63
Az ecclesia ládájáért dr. 66, erre való zárért dr. 66, az sarkaiért dr. 9	1	41
Ezekhez való vasért dr. 78, szúszékre egy lakatért dr. 24, az falubírónak három vasért dr. 6	1	8
Anno 1759 az üvegablakok megcsinálásáért flh. 3,54, cigányoknak ház hijja tapasztásáért flh. 1,20, harangkötélért dr. 36, hét szál deszka a dr. 14 dr. 98, szappanért, papírosért dr. 11, cigánynak az ajtón való munkáért dr. 9, móritzi zsidónak dr. 2	6	30
Tiszteletes Fogarasi uramtól vett vasért[?] flh. 3,74. Fekete Mártontól id est	3	74
In summa erogált	30	33
És így kell lenni	142	34
Melly restantiaból die 6[a] Januarii 1760 találtatott készpénz in summa	121	76

1760

Die 17 Januarii Visitatio in SzászÚjŐss[234]

Perlustratis perlustrandis notabile nihil invento, ecclesia vallere jubetur.

1760 május

Bánffi Mária levelei a telekcseréről[235]

Én, alább subscribált báró Losontzi Bánffi Mária adom ezen contractualis levelemet arról, hogy nemes Doboka vármegyében, Sz[ász]ÚjjŐsben lévén az többi között egy sessiocskám minden külső appertinentiak nélkül, mellynek szomszédgyai napnyugotról az reformata ecclesia parochiaja, napnyugott felőll kis szavul méltóságos úr Domokos Antal úr keze alatt lévő vitéz réssz jobbágyházhellye. Melly megírt sessiocskámat ezelőtt bizonyos esztendőkkel consensusom ellenn transferálta volt az őssi udvarbírám Török Ferentz nevű szabad embernek, mellyet tovább bírnia káramra nem engedhetvén, in jus adtraháltam nem remissiojáért kire nézve ígérem arra magamat, hogy rehabeálhatván azon sessiocskát (mint-

[234] Nagysajói Prot. 45.
[235] ÚjősLvt. C. 2.

hogy az parochia szomszédságában vagyon) cserében örökösön általadom és transferálom az ősi reformata ecclesianak, adván által érette az ősi reformata ecclesia az falu alsó végin, régi templom hellyen lévő ecclesiasticus fundussát, minden külső appertinentiak nélkül, melly funduson mostan lakik Fazakas György nevű szabad ember.

Melly egymás között véghez vitt alkalomról adom ezen tulajdon subscriptiomat és pecsétem alatt költ levelemet jövendőbéli bizonyságul.

Templombelső

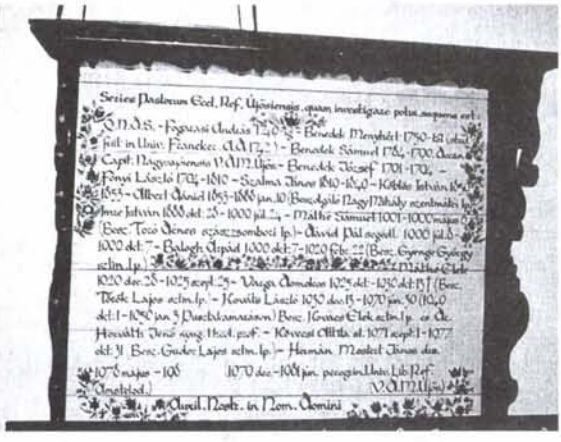
Signatur Sz[ász]Sombor 26ta Maji anno 1760.

Báró Bánffi Mária mpr.

1761

Bánffi Mária levele a telekcseréről[236]

Én, ide alább subscribált adom ezen írásomat arról, hogy még 1761. esztendőben Boldogasszony havának 7. napján adtam vala által örökös cserébe nemes Doboka vármegyében az arról írt levélben vicinált colonicalis sessioinak ugyanazon faluban lévő reformata ecclesianak colonicalis sessiojáért, melly cserével annakutánna megcsalattatatnak lenni tartván magomat, kívántam a fellyebb írt ecclesiatól pótlásul még amellett lévő kis házhellyecskét is, mellyet megtekintvén azon becsületes ecclesia ezen folyó 1771. esztendőben Mindszent havának 9. napján magam részemről nemes Gruzda Mihálly nevezetű cancellistam és nemes Váradi Sigmond uram, az ecclesia részéről pedig tekintetes Mara Lőrintz uram, mint curator és Benedek Sámuel uram azon ecclesia lelki tanítója, úgy ifjú Zabolai Jósef a sokszor megnevezett ecclesia egyházfia magával lévő négy ecclesiabeli embereknek jelenlétekben adtanak pótlásul azon házhellynek Ökör patakja felől való részin 15 ölnyi hosszúságú és 12 ölnyi szélességű hellyecskét az oda épített két házacskával edgyütt, mellynek metaja egyfelől a hegyen lejövő árok, fellyül pedig a régi kert jövő barázda a benne lévő kővel edgyütt.

Lelkésznévsor a templomban

[236] ÚjősLvt. C. 2.

Melly csere mellett adott pótlással magam is contentálódván [...] azon cseréről rét contractust mind magam, mind successorim részéről örökös állandónak minden részecskéjében lenni s fenn maradni kívánom tulajdon subscriptiommal és szokott pecsétemmel jövendő bizonyságul meg is erősítvén. Datum Sz[ász]Sombor

Báró Bánfi Mária mpr.

1762

Anno 1762 die 9[a] Maji az őssi reformata ecclesia egyházfia Székelly István ökegyelme az ecclesia proventussit percipiálta és percipiálja a 1[a] Januarii 1760 ad ultimam Decembris 1762, melly idő alatt való perceptioról és erogatioról ezszerint demonstrál[237]

	metr.	oct.
Búza maradott keze alatt az elsőbbeni demonstratio szerint	343	–
Bándi János ezelőtti egyházfitól percipiált búza restantia	85	12
Az 102 flh. után percipiált búza interest (kivonván Groza Jánostól tartozó 7 vékát 14 vonás forint) esztendőnként a metr. 43	129	–
Az 50 vonás forint után jő annuatim metr. 20, és három esztendőre	60	–
Móritzon lévő 100 véka búza interesse, annutaim a metr. 25, három esztendőre	75	–
Őssieknél lévő 100 véka búza interesse, annutim a metr. 25, három esztendőre	75	–
Fogarasi Sigmond úrnál búza capitalis a metr. 20, ennek három esztendei interesse a metr. 35	55	–
Summa percepti	822	12
Ennek erogatioja:		–
Adott el 1760-ban a metr. 64, vékáját a dr. 54, hfl. 34,56; 1761-ben metr. 93, a dr. 34, hfl. 31,62	157	–
Adott el 1761-ben metr. 40, a dr. 34, flh. 13,60, az búzát megvett zsidónak porára metr. 7	47	–
Adott az móritziaknak fáért metr. 5, mesterembereknek süttett metr. 2	7	–
Summa erogationis	211	–
Restál az 1762. esztendőre interessel edgyütt	611	12

Pénz perceptioja:	flh.	dr.
Maradott az előbbeni demonstratioból készpénz	142	54
Az fellyebb specificált búza ára, mellyet eladott, tészen	79	78
Az 1760-ban termett szénát adta el és percipiálta	61	20
Az ház taxaját percipiálta és percipiálja három esztendőre	6	12
Summa percepti	289	64
Ennek erogatioja:		
Az vett házhellyért adott flh. 60, az szőlő ára suplementumában flh. 11,28	71	28
Visitatiokor borra, zabra, pálinkára, flh. 1,8, kezesek napoztatása dr. 18, keszűi templomra dr. 28	1	54

[237] ÚjősLvt. C. 4.

Pénz perceptioja:	flh.	dr.
Az búza elviteléért az zsidóknak flh. 1,62, kemencerakásért az fazakasnak flh. 1,17	2	79
Az asztalosnak az pap házabéli munkáért dr. 34, vasért és cigány munkáiért dr. 33, ecclesianak egy veder bor dr. 96	1	63
Pajtára ajtócsinálás dr. 15, ház zsuppolására dr. 60, communiora borért dr. 12	–	87
Mátéi ácsoknak mesterház felállításáért flh. 16,32, móritziaknak az fáért flh. 12,24	28	56
Áldomásba az mesterembereknek dr. 12, égett borra dr. 36, két esztendei visitatio költsége flh. 1,62	2	10
Ezelőtti tiszteletes pap Fogarasi András uramnak engedtetett el széna árra	2	4
Summa erogationis	110	81

1766

Anno 1766 22 Februarii ősii reformata ecclesia egyházfija Székelly István ökegyelme keze alá jött proventussanak és annak erogatiojának demonstratioja a 1ª Januarii 1763 ad ultimam Decembris 1765, úgymint három egész esztendőkre[238]

	metr.	oct.
Az 1762. esztendőnek 9 Maji tett demonstratioja szerint maradott keze alatt búza	611	12
Az 86 vonás forint interesse ezen három esztendőre	129	–
Az 50 vonás forint interesse ezen három esztendőre	60	–
Az móritzi 100 véka búza interesse ezen három esztendőre	75	–
Az őssi 100 véka búza interesse ezen három esztendőre	75	–
Az őssi magyaroknál lévő 75 vonás forint interesse ezen három esztendőre	90	–
Fogarasi Sigmond uramnál búza capitalis metr. 20, interesse ezelőtti esztendőre 35	55	–
Bándi Jánosnál egyházfiúságabéli búza restantia	24	–
In summa kellett percipiálni búzát	1134	12
Ennek erogatioja:		–
Adott el az őssieknek pénzen 42 a dr. 34, tészen flh. 14,28	42	–
A móritziaknak és őssieknek adott metr. 136 a dr. 34, tészen flh. 46,24	136	–
Az kerlésieknek adott el metr. 82, a dr. 51, ezekre felvett flh. 41,82	82	–
Az selykieknek várás fejiben Szent János napig 136, a dr. 39, ezekre felvett flh. 53,4	136	–
Az selykieknek és kerlésieknek adott fellyül porára búzát	8	–
Az mesternek ezen esztendőre Szent György napig három esztendőre	129	–
Az mesterházon dolgozott asztalosnak kenyeret süttetett	12	–
Az templom zsendelyezésekor mesterembereknek és mellettek dolgozóknak	13	–
Az templom renovatiojakor kőmívesek számára süttetett	10	–
Az cinterem kis ajtaja felett való zsendelyezésért az mesterembernek fizet	4	–
Az mesterház tapasztásáért az cigányoknak fizetett	3	–
Az búzát kétszer megrostáltatván, ment el gazban és porban	14 ½	–

[238] ÚjősLvt. C. 4.

	metr.	oct.
Az templombéli karból egérrágtát és gazt vetettek ki	28	–
In summa erogált búzát	617 ½	–
És így vagyon restantiaban	517	4

Ezen specificált három esztendőkre pénz perceptioja

	flh.	dr.
Az 1762. esztendő 9 Maji tett demonstratio szerint maradott pénz	178	83
Adott el az három esztendő allatt búzát metr. 396, mellynek ára tészen	155	38
Percipiált 1762-ben termett egy kalangya szénából	20	40
Adott el 1769-ben termett három kalangya szénát [...] fejében in	59	16
Az őssi magyaroknak 1755. esztendőre [...] kapálásra adott pénzt percipiálta	51	–
Az Csalóbéli kaszáló zálogjáért Fekete Mártontól	3	40
Az zsellér taxaja ezen három esztendők alatt tészen	6	12
Bándi János egyházfiságabéli pénz restantiaja	7	35 ½
In summa percipiált	481	64 ½
Ennek erogatioja:		
Mester házára az ácsoknak restans fizetés flh. 4,8, asztalra ment kenyérért flh. 6,2	10	10
Ácsok italáért fizetett flh. 2,94, cigánynak vasmunkáért flh. 1,53, tapasztó cigánynak flh. 4,29	8	76
Fazakasnak kemencéért flh. 4,32, vasért flh. 3,6, gyertyánfa lécért flh. 1,2, szalmáért flh. 4,8	12	98
Vett 114 szál deszkát flh. 16,35, mester kihozatásakor tett költség flh. 3,6	19	41
Templomra 12 ezer zsendely a flh. 1,20, flh. 14,40; zsendelyszeg 24 ezer a dr. 48, flh. 11,52	25	92
Lécszeg 2 ezer flh. 4,80, léc 40 szál a dr. 4, flh. 1,60; két szarufa a dr. 18, két gerenda a dr. 92, flh. 3,10	9	50
Zsendely megigazításáért flh. 1,55; szarufa vasszegért és lécszegek csinálásáért cigányoknak flh. 1,30	2	98
Két pánt vas flh. 1,11; az zsendelyező mesteremberekneк flh. 10,32, ezeknek bor és égettbor flh. 1,9 ½	18	47 ½
Egy kemence mészért flh. 15,30; kőmívesek munkája templomon flh. 15,90	61	20
Bor azoknak urn. 5, égettbor oct. 3, flh. 5,88; egy sajt és hús dr. 32, kővágóknak bor flh. 1,53	7	73
Mész után és zsendely után menőknek kenyérre és kiadott dr. 52, vett egy csebret dr. 34	–	86
Ecclesianak két szúszékra flh. 4,22, magáért tött [...] flh. 1,20; [...] egy [...] dr. 36	5	78
Dékánynak kétszeri Visitatiokor flh. 1,11; falusbírónak adóssok napoztatására dr. 50	1	65
Magának egy pár csizmáért flh. 2,38, harang köteliért dr. 24, egy lécszegezőnek dr. 12	2	74
Pap ház ajtaja csinálására dr. 45, ahhoz szeg, reteszfő, sarok és vonócsinálás dr. 32	–	77

	flh.	dr.
Bándi János maga restál a flh. 7,35 ½ , fizetett az pap házán dolgozott asztalosnak	6	12
Interesre adatott ki az őssi magyaroknak	76	50
És így ezen erogatioja tészen	270	93 ½
Kell még lenni kézben és restantiaban	210	71

Restantianak declaratioja:

	metr.	oct.
Az restantiaban lévő búzát ezszerint [...] referállja	517	4
Mindhogy maga egyházfiúságában 9 esztendőről ratiocinál, interes búzát pedig csak 8 esztendőről percipiált, és így az öt rendbéli capitalisnak búza interesse egy esztendőről az adósoknál vagyon	143	–
Az 8 esztendei interesből vagyon őssi Groza Gavrillánál 12, Lupul cigánynál 10	22	–
Tamás Irimiánál 9, Zabolai Jósefnél 10, Fazakas Péternél 14, Fazakas Istvánnál 5	38	–
Bándó Jósef kezességében 32, Újlaki Istók 8, móritzi kezeseknél 12, Gyenge Ferentznél 5	57	–
Gyenge István kezességénél 25, őssi magyaroknál 28, Stefán Györgynél [...] 14	67	–
Fogarasi Sigmond uramnál 70, Bándi Jánosnál egyházfiság restál 24	94	–
Groza Jánosnál az adósság letételéig három esztendő restantia	21	–
Is summa vagyon	442	–
És így maradott magánál	75	4

Pénz fundus ez szerint vagyon, melly

	flh.	dr.
Restantiaba tétetett	210	71
Az selyki 136 véka búza ára a dr. 39, melly is tészen	53	4
Az télen eladott három kalangya széna ára	59	16
Az ecclesia ládájában az [...] megadott pénz	51	–
Restál Móritzon búza ára flh. 10,20, Kerlésen búza ára flh. 3,6	13	26
Bándi Jánosnál egyházfiúságabéli [...] flh. 1,32 ½; zsellér esztendei taxaja flh. 2,4	3	27 ½
Szathmárinak kölcsönadott pénz	6	12
Ezen fundus tészen	185	85
És így kell lenni magánál	24	86

Vagyon még az ecclesianak 1762-béli két kalangya szénája, melly limitáltatott pro flh. 30,60.

1768 10 Martii búza perceptum tétetik ad utimam Decembris metr. 927 oct 4

	metr.
Erogált mesternek és adott el Besztertzére	354
Vagyon restantiaban tétetett	287
Vagyon búzáért felvett törökbúza	60
1766. és 1767. esztendőben, ha nem vett fel ineterest, tészen	200

1766 16 Februarii ecclesia pénze:

	flh	dr.
Maradott:	144	84
20 és 10 [...]	6	80
Peták	40	74
Garas	27	72
Rézpénz	13	93
Summa	239	3
Nota bene: Ezen peták, garas és rézpénz költ az papi ház fedésére	80	45
Item egy rétnek vételére	3	6
Harangra	120	–
Cinterem ajtaja zsendelyér	1	36
Summa	204	87
Készpénz	37	32

1768

21 Januarii ecclesia Sz[ász]Újősiensis[239]

Cum visitata fuisset justissimam praetensionem spectabilis domini Sigismundi N. Fogarasi in templo ratione subsellum ratificatur et aprobatur.

1768

Anno 1768 die 10 Martii restált az egyházfi búza restantia[240]

	metr.	oct.
Fogarasi Sigmondnál	80	–
Lupul cigánynál	7	–
Sándor Tománál	1 ½	–
Tamás Vaszily Irimiánál	2	–
Kadai Istóknál	2	–
Idős Zabolai Józsefnél	10	–
Fazakas András fijánál capitalis 5, interes 7 ½	12 ½	–
Móritzon	7	–
Bándó József kezességén	40	–
Groza Irimiánál	21	–
Újlaki Istóknál	7	–
Gyenge István kezességén	33	–
Bándi János egyházfiságabéli restantia	24	–
Bándi Jánosnál interes		
Gligornál	6	–
Besztertzére adott el búzát metr. 233, a dr. 48		
Idős Zabolai József kezességén	10	–
Bati Sigmondnál	2	4

[239] Nagysajói Prot. 56.
[240] ÚjősLvt. C. 4.

	metr.	oct.
Bándi Jánosnál	3	–
Gyenge Ferentznél	3	–
Bándi Jánosnál 75 forint interes után	14	–
Pap Gábornál	1	–
Stefán Györnél	1	–
Summa	297	–

Anno 1768 die 10 Maji az őssi reformata ecclesia egyházfia Székelly István őkegyelme keze alá a [1ª Januarii] 1766 ad ultimam Decembris 1767 két esztendőkre ingrediáló pénz perceptioja és annak erogatioja.

	flh.	dr.
Az 1766. esztendő 22 Februarii tett demonstratio szerint restantianak és készpénznek kellett lenni	210	71
Az 1762. esztendőben elmaradott két kalangya széna árából percipiált	33	66
Az 1766. esztendőben termett három kalangya széna árából percipiált	62	22
Adott el az 1767. esztendőben 233 véka búzát a dr. 42, tészen	97	86
Az zsellér taxaja ezen két esztendőre	4	8
Adott el az 1767 esztendőben 57 véka törökbúzát a dr. 36, tészen	20	16
Summa ingrediendi	428	69
Ennek erogatioja:		
Az papház 1767. esztendő nyarán megzsendelyeztetvén, erre tétetett költség:		
Vett 21800 zsendelyt, ezerre a flh. 1 dr. 8	23	64
Vett zsendelyszeget 36 ezret a dr. 45, 8 ezret a dr. 5, tészen	20	28
Lécet 100 a dr. 3, ismét 100 a dr. 4, őssi oláhoktól 80 a dr. 5, tészen	11	–
Lécszeget 2700, a dr. 24	6	48
A mester embereknek conventiojok szerént való munkájokért	14	28
Ugyan nékiek 21 napra az alkalom szerint egy fertály égettbort a dr. 12	2	52
Ugyan nékiek ételekre tíz ejtel szilva, két font hús, túró és tej	–	51
Zsendelyszegek zsírzására másfél font háj	–	36
Kőlábok fedésséért azon két mesterembernek	1	2
Ugyanazokra lécszegekre való vass, és csinálásért	–	36
Mester első házához egy retesz, reteszfő, lécszeg dr. 12, egy harangkötél dr. 34	–	46
Pap számára az ökör patakján vett egy rétért	3	6
Visitatiora az dékánynak adott, item falubelieknek és vékáért	–	54
Cinterem ajtaja zsendelyezéséért, és az templom tornácáért	1	36
Az Besztertzére bévitt 233 véka búza viteliért minden vékáért dr. 3	6	99
Az erogatio tészen	92	86
És így kel lenni kész pénzül és restantianak	335	83

Interes búzáé mindhogy két esztendőre szokta egyszersmind percipiálnak pro anno 1766 percipiált elsőbbeni számadás után és így búza perceptioja a 1ª Januarii 1766 ad ultimam ejusdem egy egész esztendőre.

	metr.	oct.
Az 1766. esztendő 22. Februarii tett demonstratio szerint maradott keze alatt és restantiaban búza	517	4
Az 86 vonás forint interesse ezen egy esztendőre tészen	43	–
Az 50 vonás forint interesse egy esztendőre	20	–
Az őssi magyaroknál lévő 75 vonás forint interes esztendőre	30	–
Az móritzi 100 véka búza interesse ezen egy esztendőre	25	–
Az őssi 100 véka búza capitalissa megfizetődvén in anno 1767	100	–
Ezen 100 véka búzát búzának 1766. való interesse	25	–
Fogarasi Sigmond úrnál búza capitalis metr. 20 interes ad ultimam Decembris 1765 metr. 50, ezen egy esztendőre 5	75	–
Bandi Jánosnál egyházfiságabéli búza restantia	24	–
In summa kell lenni perceptumnak és restantianak	859	4
Ennek erogatioja:		–
Az mesternek 1766-béli Szent György naptól fogva 1768-béli Szent György napig két esztendőre	84	–
Ugyan az mesternek 1766-béli Szent György napig való restantia	21	–
Adott el Besztertzén búzát a dr. 42	233	–
Megrostáltatván a bévett interes búzát, lett gazza	9	–
Ugyan azon búzából egér vesztegette, és haszontalan por talált	15	–
Ezen eladott búzán fellyül adott az vevőnek	7	–
Adott el Őssben törökbúzát, mellyet búza interesben vett bé	56	–
Ezen törökbúzának [...] adott	2	–
Az pap házát zsendelyezett mesterembereknek és mellette valóknak süttetett	10	–
Summa erogata tészen	437	–
És így kell lenni a restantianak	422	4

Anno 1768 10[a] Aprilis. Az egyházfiúság változván, adatott által újj egyházfi ifjabb Zabolai [Jósef] az őssi ecclesia fundussa eszerint.

	flh.	dr.
Ezelőtti egyházfi Székelly István de anno 1768. 10[a] Martii tett demonstratioja szerint kellett lenni az ecclesia fundussinak	335	83
Melly ezszerint mégyen által találtatott készpénz	283	93
Széna restantia flh. 25 dr. 84, törökbúza cir. metr. 58 flh. 20 dr. 88, a dr. 36 vékája, summa	46	72
Ecclesia zsellér taxaja pro anno 1767	2	4
Maradott restantia Székelly Istvánnál	3	14
Summa hujus	335	83
Ennek erogatioja:		
Egy 150 fontos harangot csináltatván, fizetett	130	–
Vermesre adatott búza interesre kölcsön vonás 80	81	60
Őssben hat embernek ugyan búza interesre kölcsön vonás 60	61	20
Őssben Bányai Istvánnak és Zabolai Jósefnek búza interesre, kölcsön vonás 30	30	60
Pap Vaszilynak, hogy mester számára minden esztendőben egy-egy földet adjon interesbe	5	10
Erogatio summaja	308	50

	flh.	dr.
Restantia kell	27	33
Ugyan az akkor tett demonstratio szerint maradott Székelly István egyházfiúságából casa restantia is summa metr. 422 oct. 4.		
Melly ezeknél vagyon		
Fogarasi Sigmond uramnál metr. 85, Gyenge István uramnál 33, Bándi János egyházfiságában restans metr. 24, Bándi János 75 forint interesből 14, Bándi János 3, idem Zabolai Jósef kezességén 20, Fazakas András fiajinál capit. 5, interesben 7 ½ , Gyenge Jánosnál 3, Újlaki Istóknál 7, Groza Jánosnál 21, László cigánynál 7, Pap Gligorásnál 6, Sándor Jonnál 1 ½ Irimiánál 2, Pap Gábornál 1, Stefán Györnél 1, Kadai Istóknál 2, Bori Sigmondnál 2 oct. 4, Mórtizon 7, in summa	292	14
És így marad fundus nélkül Székelly Istvánon restantiaban	130	–
Item a 1ª Januarii 1767 ad ultimam Decembris 1768, két esztendei cassa interesnek kell béjönni metr.	118	–
Item in anno 1768 interesre adott 170 forint egy esztendei interesse metr.	68	–

1768 június

Harangöntési szerződés, 1768. június 18.[241]

Alább subscribált Rettegen lakó Szoftyély [János] harangöntő adom ezen recognitiomat, hogy az ősi reformata ecclesia számára [...] egy 150 fontos harangnak öntésit [...] pro flh. 140 az úrral Mara László urammal, mellyről az alkalomról conventionalis levelet is adott volt, mostan pedig azon alkutt harangot elhozván ide, Össben nem lévén mivel accurate megmérnünk, azmint lehetett kövekkel megintézni, és mérni találtatott 146 fontonak és 20 latnak, melynek is árrában ez mai napig percipiáltam flh. 130, maradott hátra flh. 10. Az harang pediglen igazán Besztertzén az város házánál megméretvén, ha az 150 fontot kiüti, arról adott írás szerént az hátra lévő 10 forint is megfizettetik, hahol pedig 150 fontnál kevesebb lészen, minden fontért egy magyar forint elmarad.

Én is pedig tartozom, mind az adott coneventiot, mind az mostan adott írását az úrnak Mara László uramnak visszaadni.

Signatur Öss, 18va Junii 1768

Szoftély János mpr.

1769 január

Presbiteri gyűlés jegyzőkönyvei
Anno 1769 20ma Januarii[242]

Alkudt az [szászúj]ősi reformata ecclesia búzai Hosszú Jonnal egy jó erős haranglábnak készíttetésit az feketelaki harangláb formájára, mellyért is tartozik fizetni flh. 30 dr. 60, búza szemül metr. 15, 6 ejtel pálinka, ennivalót az ecclesiabeliektől, mellyekért ő is tartozik igen jó módgyával csinoson, tisztességesen elkészíteni.

---

[241] ÚjősLvt.C 3.
[242] Uo. C 4.

Önkanna részlet

Kancsó felirata

1769 február

Anno 1769 die 10ma Februarii[243]

A nemes ősi reformata ecclesia confluálván, adattatott elő illyen differentia, hogy tudniiilik Bándi Jósef uram, Pap Gáborás, Jantsó Gligorás industria [...] lévén az ecclesianak adóssok 10 id est tíz vonás forinttal, praetendállyák, hogy pro anno 1767 kifizették volna néhai Székelly Istvánnak, holott azon esztendőre, hogy senkitől interest ne szedgyen, imponáltatott volt. Más nem is praetendállya, hogy azon esztendőre interest praestált volna. Székelly István sem tudván semmit benne fizették-e bé vagy nem?

Tehát tetszett a nemes ecclesianak determinálni, hogy ha Bándi Jósef uram Pap Gáborás és a [...] két debitornak egyike megesküszik azon, hogy azon 1767-béli öt véka búza interest néhai Székelly Istvánnak béfizették, tehát az özvegy tartozik supleálni.

Továbbá lévén controversia Guznár Jósef és felesége között, elhagyván a felesége az urát, confrontáltatott egymás ellen való panaszok [...] is fel egymás ellen való haszontalanságokat hányván egymásnak, determináltatott, hogy Túri Judith hitös ura mellé mindgyárt redeáljon, circumscribáltatván mindkettő, hogy Guznár is annyától külön lakjék, az feleségéhez illetlen keménységgel ne légyen, az felesége is a nyelveskedésről lemondgyon s mint megbecsüllye. Ha mellyiknek panassza lészen egymás ellen, bosszút egymáson ne űzzenek, hanem terjesszék ecclesia eleiben, aki vesztes lészen, büntetésit elvészi. Túri György fele-

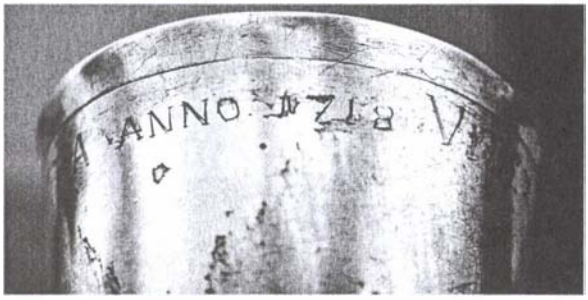
[243] ÚjősLvt. C. 4.

sége is leányát tanácsokkal ne éltesse és semmiképpen házához ne jártassa, szoros büntetés alatt.

1769

27ma Februarii[244]

SzászÚjŐsben is megfordulván a titulatus visitator atyafiak, semmi igazításra való controversia nem találtatott et sic cum bona pace elébb mentünk.

Kehely részlet 1718

1770

Ab anno 1770 die 1a [...] tiszteletes Benedek Sámuel eo kegyelme fizetése[245]

	Búza gel.	flh. dr.	Fa cur.
Tekintetes Mara László uram posteritassi	30	15	8
Tekintetes Balog Sigmond uram posteritassi	5	–	–
Nemes Fogarasi Sigmond uram	5	1	2
Nemzetes Fogarasi Istvánné	2	1	1
Nemzetes Fogarasi Gáborné	2	1	1
Nemzetes Bara Gergelly	8	1	1
Idős Zabolai Jósef	2	1	1
Ifjabb Zabolai Jósef	2	1	1
Abádi Gábor	2	1	1
Gyenge Ferentz	2	1	1
Gyenge István	2	1	1
Bándi Jósef	2	1	1
Túri György	2	1	1
Túri Ferentz	2	1	1
Bándi János	2	1	1
Szathmári György	2	1	1
Székelly István	2	1	1
Újlaki Istók	2	1	1
Szász Istók	2	1	1
Krisbai János	2	1	1
[...] János	2	1	1
Kádár István	2	1	1
[...] Jósef	2	1	1
[...] Sigmond	2	1	1

[244] Nagysajói Prot. 57.
[245] ÚjősLvt. C. 5.

1771
Eodem die [1771 Februarii 25][246]

SzászÚjŐsben találtattanak rossz hírben-névben élő személyek, akik is gonosz életekért (melyről az egész ecclesia bizonyságot tett, és a Szent Visitationak panaszolt) a templomból kitiltattak.

1771
Iskolamester díjlevele[247]

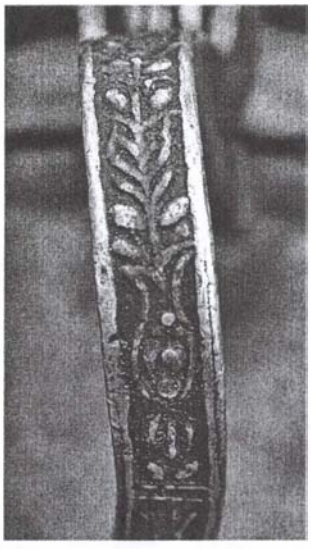
[1771] [...] Sz[ász]ÚjjŐssi nemes reformata ecclesiaban mesteri hivatalt véghez vivő Szappanyos Mihály őkegyelmének esztendei fizetése lészen eszerint:

Az ecclesia fundussából közönséges búza mégyen metr. 50.

Tíz szekér tűzifa ugyan az ecclesianak fundussából.

Effelett 8 véka maga búzáját ugyan maga földiben az ecclesia kétszeri szántással elvetni tartozik, úgy minden fordulóra 4 szekér szénára való füvet, és 1 napi törökbúzájának való földet adni.

Őkegyelme is a gyermekeket szorgalmatosan taníttani igyekezzék, akikér tartozzanak szüleji különösön fizetni egy olvasó gyermekért [...] poltrát esztendőre, nagyobbért három sustákot.

Kancsófül-dísz

Mikoron temetésre hivattanak akkori éneklésért 8 [sustákot ?], úgy a szokás szerint esztendőnként [...] húzván, azért minden gazda embertől mégyen egy kenyere.

Effelett tekintetes Mara Lászlóné asszonyomtól [...] 4 márjás.

Maga is tartozik kötelességit mindenekben hűségesen véghezvinni, az ecclesia is ígéretit tellyesítteni kívánnya.

Sz[ász]ÚjjŐss anno et die ut supra

1772[?]
Presbiteri gyűlés jegyzőkönyve[248]

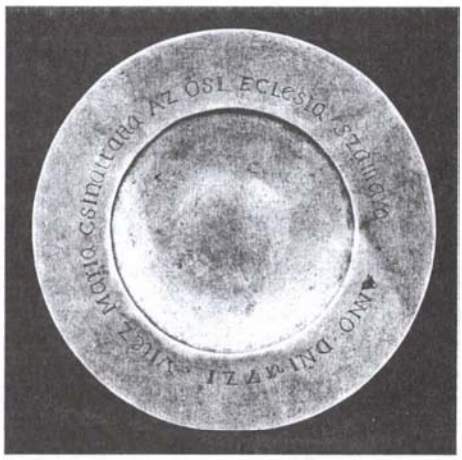
[...] Duma Irimia pedig mivel oka nem volt [...] Krizbai János őkegyelme el nem menetelének, jelen nem létével pedig az ökreit el nem vihette, tehát méltatlanul büntettenek meg, aziránt azt is, akik ittak fizessék meg. Úgy mindazonáltal, hogy aztán fáért egy jó szán fát vigyen tiszteletes uramnak. Egyházfi őkegyelme pedig a mesternek hátralévő szán fáját megvigye, ítéltetett közönségesen.

[246] Nagysajói Prot. 59.
[247] ÚjősLvt. C. 5.
[248] Uo. C. 4.

1772 február

Die 27 Februarii ist in Ös visitiret worden[249]

Alwo sich eine unbußfärtige Person befunden, die von der KirchenGemein außgescloßen

Tányér

1772 március

[1772] 23ª Martii[250]

Öszvegyűlésekor az ecclesianak végeztetett, hogy amely földeket vett ennekelőtte való esztendőkben a nemes ecclesia, azt taxajára adgya ki, úgy hogy aki mely földet megszánttya, annak fizesse a portioját és nemkülönben az ecclesianak taxat, minden vékányi vetésnek 9-det adgyon, effelett a papnak és mesternek adott földekért fizetődgyék az ecclesiajéból a portio, hogy azzal is ne terhelődgyék edgyik inkább, mint másik.

Kehely – 1718

Abadi Gábor uram földgyének, Bongárd felől való fordulóban lészen taxaja a dr. 45, az is 5 vékányi földnek ítéltetvén, mellyeknek taxajak Szent György napkor minden haladék nélkül letétetődgyék. Ezen földek mindazonáltal úgy engedőkért maguknak a művelésre, hogy más idegeneknek valahogy el ne adgya edgyik is, mert ha valamelyik eladni tanállya, tehát szabad lészen akármelyik ecclesiai embernek kivetni az idegent belőlle és megszántani.

1773

Mara György elismervénye[251]

Én, alább subscribált adom ezen írásomat arra, hogy lévén a nemes ecclesianak nehézsége ezen ennekelőtte egynéhány esztendőkkel készíttetett harangra tett írás iránt, hogy az atyám neve íratott oda csak, nem tétetetett oda pedig az, hogy az ecclesia fundussából, mellyre nézve én magam recognoscálom, mint első [...], hogy nem az néhai édesatyám fundussából, hanem az ecclesiaéból építtetett.

Sz[ász]ÚjŐss, anno 1773 die 25ª Januarii

---

[249] Nagysajói Prot. 61.
[250] ÚjősLvt. C. 4.
[251] Uo. C. 4.

1773

Egyházfi Zabolai Jósef adott számot ezen nemes ecclesianak az elmúlt tavaszon három esztendőkre, úgymint: 1767, 1768, 1769, melly idő alatt percipiálni kellett búza interest szemül e szerint a contractusok után[252]

	metr.
84 vonás forintbéli contractusra kellett jönni metr 131 ½, ebből tudódott a magyaró földbe [...] metr. 10, restat	121
50 vonás forintról kellett metr. 60, ebből földbe tudódott metr. 23, restat ad solvendum	37
75 vonás forintról kellett metr. 90, ebből földbe tudódott metr. 57, restat a percipiendi	33
Summa percipiendi.	191
Anno 1768 3ª Junii adott 60 vonás forintokat két esztendőre, úgymint ad 1768 usque 3. Junii 1769 usque 3. Junii 1770 kelletik.	48
Anno 1768 3. Junii adott 80 vonás forintokat Vesmás három esztendőre ad 1768 usque 3. Junii 1769 et 1769 usque 3. Junii 1770 et 1770 usque 3. Junii 1771 kellett jönni summa	96
1768 3 Junii adott Bányainak és Zabolainak 30 vonás forintok után a 1768 usque 3 Junii 1769 et a 1769 usque 3 Junii 1770 kellet jönni metr. 24, ebből maradott földbe metr. 8, restans	16
Móritziaktól 100 véka búzát, capitalis tészen	100
Ennek három esztendei interesse 1767, 1768, 1769	75
Asszonyanyám adott in anno 1769	100
Tota summa perceptum.	626
Ezen 626 vékának erogatioja lett eszerint:	
Mesternek p[raeteri]tis 1768, 1769 et 1770	160
Anno 1770 Nagy Sigmondnak pénzért	193
Harangláb csinálásáért, ajtóért	17
Intertentiojáért	16
Ecclesiabeli magyaroknak pénzért	23
Abadi Gábornak zabföld felyiben	3
Mester háza tapaszt[ására] és ablakrámájára	2
Vasmívesnek metr. 1, oláhoknak pénzül metr. 30	31
Fogarasi Sigmondnak pénzért 1771 metr.	30
Megrostáltatván, gazlevonás	6
Készpénzért Fogarasi uramnak	50
Ecclesiabéli magyaroknak pénzért	50
Tota summa metr.	581
Subtrahando ex metr. 626, remanent metr.	45

Ugyan Zabolai Jósefnek [...] kellett percipiálni eszerint:

[252] ÚjősLvt. C. 4.

	metr.
84 vonás forint után ami a földekből megmaradt, úgymint Pap Gligorás kezességire metr. 8, [...] Ferentz metr. 6, Mák Ursuly metr. 7, Kis Ferentz 2, Gyenge Jósef metr. 6, summa	29
75 vonás forint Zabolai Lászlótól 6 percipiált búzát	6
Gyenge Ferentznél restál	2 ½
50 vonás forint Újlaki Istók metr. 4, Bándi János metr. 1, Gyenge István metr. 3, György [...] 3 ½	9 ½
Bándi Jánosnál restál metr.	1
60 vonás forint ab anno 1770 usque 3 Junii 1771. Takáts Demeter 2, Pap Vaszily 1, Kozma Juvon 4, Hurguly Makave 1, Duru Juvon 2, Duru Makave 4	14
Restál Farkas D[emeter] 2, Pap Vaszily 3, Hurguly Makave 3, Duru Juvon 2, summa restantiae	10
Tota summa perceptionis	58 ½
Restantia embereknél	13 ½
Tota summa	72

1771 kellett percipiálni metr. 56

	metr.
60 vonás forint Duma Makave 4, Huruguly 3, Kozma Juvon 4, Farkas Demeter 4, Dune Juvon 8 summa erogata	16
Restál Hurugulynál 2, Dune Juvonnál 2, Pap Vaszilynál 4, Vermesáknál a 1771 usque 3. Junii restál	32
Ezen percipiált két esztendei búzából, úgymint ex metr. 74 erogált mesternek 1771	33
Abadi Gábornak erdő gondviseléséért	3
Maradt ad solvendum	38
In summa a két esztendei perceptumból restál még embereknél	53 ½
In summa búza marad restantiaban 83, mellynek semmi nyom nem találtatik	83

Pénz perceptioja:	flh.	dr.
Pénzt három esztendők alatt, úgymint 1769, 1770 et 1771 percipiált	124	45
84 vonás forintokbéli contractusból, a többi földbe tudódván, készpénzül kelletik béjönni	73	44
75 vonás forintokból, a többi földbe tudódván, administrálódott	23	97
50 vonás forintokból, a többi földbe tudódván, administrálódott	27	54
Summa	124	95
Jött bé az ecclesianak készpénzül	67	32
Zabolai Jósefnél maradt adósság	41	31
75 vonás forintokból Zabolai Lászlónál	16	32
Tota summa percipiendi	124	95
Mely 124 flh. és 95 pénzekből kihúzatván a Zabolainál és egyházfinál lévő adósság, marad az ecclesianak béfizetett készpénze úgymint	67	32
Ezen 67 flh. és 32 pénzből adtunk holmi fára dr. 204, harangnyelvre dr. 36, materialekra kölcsön flh. 30, áldomás ecclesiabelieknek dr. 108, mely in summa tészen	33	48
Maradván az ecclesia ládájában die 17ª Februarii 1772	33	84

Eodem változván az egyházfiság, adatott által Bándi István ökegyelmének, kinek is keze alatt búza és pénzbeli perceptuma volt eszerint:

	flh.	dr.
Készpénz az ecclesia ládájában találtatott	33	84
Holmi parasztemberektől régi búza árát percipiálta úgy, mint papvonulástól [?]	15	30
Széna árát tőlünk és az ecclesiatól	30	60
Nagy Sigmondné asszonytól	47	1
Mátéi mestertől régi adósságot	30	–
Summa	173	7
Ennek erogatuma, úgymint flh. 173 dr. 7		
Magának az egyházfinak csizmára	2	38
Mesternek in anno 1772 elmaradott passioért	2	38
Tiszteletes uram kútya ásó cigányoknak	3	21
Deszkavevésre	15	30
Mesternek deszka fizetésibe	10	20
Ablakcsinálásra	1	80
4ª Octobris 1772 pap kemencéjének csináltatására	7	14
Arra egy pánt vasra	1	36
25ª Januarii 1773 visitatiora az dékánynak adtunk	–	48
Mesternek favételére	1	48
Summa	40	97
Anno 1773 22ª Aprilis maradt az ecclesia ládájában	132	10

Búza perceptum

	metr.
60 vonás forint után percipiált	24
Bányai uramtól interesbe	6
Fogarasi Sigmond uramtól interesbe	6
Zabolai Lászlótól 3, ecclesia dézsmájából	7
Summa	43

Ezen 43 véka búzából adott egyet a kútásó cigányoknak, a többit adta a mester fizetésibe, úgymint 42, és így semmivel egyházfi Bándi István nem liquidáltatván, ment 22 Aprilis 1773 az egyházfiság Szathmári György őkegyelmére.

Anno 17[7]3 a 23ª Martii lett költsége az ecclesianak Szathmári [György] uram egyházfiúságában

	flh.	dr.
22ª [...] mesternek vett 34 véka búzát a dr. 102, facit in summa	34	68
Adott dékánynak Synodusra felmenő költségére	1	30
A mesternek nagypénteken elénekelt passioért	2	38
19ª Maji egy ecclesia számára kuduló Motsolyinak	–	30
4ª Octobris ment az egyházfi kezében tiszteletes urammal edgyütt	40	–
13ª Januarii 1774 egyházfi uram kezében	10	20
24ª Januarii ecclesiabelieknek adtunk kezes Szathmári György, Zabolai Gábor, Gáspár Jósef, Bányai István, Bándi István, Popa János interesre, eodem mesternek flh. 5,10 Bányai kezességére	61	20

[4]ta Aprilii 1773

Választatott egyházfinak Szathmári György őkegyelme aznap bé is eskettetett.

Idős Zabolai Jósef őkegyelménél lévő 61 flh. és 11 pénzbéli adósságnak megvétele engedődött meg illy formán, hogy állítson jó kezeseket, akiken megvehesse az ecclesia, ha meg talál nyomorodni, melly adósságot két esztendő alatt letenni tartozik 30 vonás forintot mához egy esztendőre, más felét pedig másik esztendőben, addiglan interesbe esztendőkre adgyon 4 vonás forintokat, másikra két vonás forintokat.

Következendők az kezesek: Bándi Jósef 5 vonás forint, Szathmári György 5, Bándi János 5, Gyenge Jósef 5, Gáspár Jósef 5, Zabolai Gábor 6, Krizbai János 8.

1774

Die 28 Februarii visitatur ecclesia Őssiensis[253]

Ubi aedituus praesertim de administrandis subsidiis pastoralibus admonebatur.

1774

3a Decembris [1774][254]

Öszvegyűlvén a nemes ecclesia végeztettek, hogy aki tiszteletes uramnak kalangyául nem akar fizetni, hanem vékával, tehát két kalangyáért adgyon három véka búzát.

1775

Anno 177 18a Decembri[255]

Öszvegyűlvén a nemes ecclesia, megmarasztották a fungens papunkat közönségesen. Nemkülönben a mesterünket. A módon azt is felállítottuk, hogy midőn halottya lesz, hír tétetődvén, az harangozás végett 8 poltra adódgyék az temetésen léjendő elénekléséért, különösön 8 poltra [...].

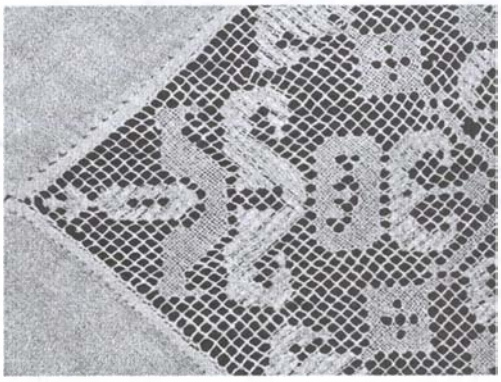
1777

In nomine Sacrosanctae Trinitatis anno 1777 die 20 Januarii Sancta Visitatio incepta est SzászÚjŐsini[256]

Ubi maxima concordia pastorem et inter ecclesiam observabatur, sed ruinae anno praeterito reperta aliquantulum tantum erant correctae. Melyre nézve látván a Szent Visitatio is valamennyiben az említett nemes ecclesianak igyekezetét, adhortálta, hogy jobban is igyekezeteket az ruinaknak reparatiojában megmutassák, ne csak szóval és ígérettel, hanem valóságos cselekedettel.

---

[253] Nagysajói Prot. 67.
[254] ÚjősLvt. C. 4.
[255] Uo. C. 4.
[256] Nagysajói Prot. 74.

Terítőrészlet

1778

In nomine Sacrosanctae Trinitatis, Patris, Filii et Spiritus Sancti anno 1778 die 1ma Februarii Sancta Visitatio inchoata in ecclesia SzászÚjŐsinum sub decanatu reverendissimi domini Johannis Kentzel[257]

Azholott a nemes említett ecclesia atyaiképpen arra intetett, hogy más alkalmatossággal a visitator tiszteletes atyák eleibe nagyobb engedelmességgel s többen feljöjjenek, secus minden ecclesia tagja egy-egy forintig fog büntetetni.

Egyebekben ugyan nagy egyesség[et], szép harmoniat tapasztaltván a tiszteletes atyafi és hallgatói között, a Szent Visitatio vette úttyát Móritzra.

1779

Anno 1779 die 1ma Martii Sancta Visitatio inchoata SzászÚjŐsini per reverendum ac doctissimum virum dominum Johannem Keintzel venerabilis capituli N[agy]Sajóensis decanum pro levamine adjunctis juratis notariis[258]

Ubi in praefata ecclesia ruinae variae circa templum, parochiam et scholam sunt repertae.

1780

Anno 1780 die 26 [Januarii] inchoata est Sancta Visitatio in nostro Capitulo SzászÚjŐsinum[259]

Ubi dificultates erant: Panaszolá az ecclesia, hogy az oskolamester a maga marháit az oskolaházban tartya, nem lévén istállója, melyről determinált a Szent Visitatio, hogy az ecclesia a mesternek istállót épitsen, mely ha megkészül és a mester tovább is a maga marháit az oskolaházban tartani praesummállya, a maga érdemes büntetésit elfogja venni.

1781

Anno 1781 wurde die Visitation in ÚjÖss den 22. Maji angefangen[260]

Woselbsten wir bey der Parochie und Schuleben diejenigen Ruinen noch antrafen, welche zu verbeßern sie schon in drey vorigen Visitationen ernstlich waren vermahnet worden, weswegen es beschloßen wurde sie ihres ungehorsams bey höherer Obrigkeit zu verklagen.

---

[257] Nagysajói Prot. 79.
[258] Uo. 82.
[259] Uo. 87.
[260] Uo. 95.

1782

In nomine Jesu Salvatoris
anno 1782 inchoáltattván die 28 Januarii a Szent Visitatio Sz[ász]ÚjŐssben[261]

Egyházfi által hírt tétettvén az ecclesiaban az visitatorok a Visitatio felől, akik jelen találtattanak is, a visitatorokat floxipendálták, hivatalokra meg nem jelentenek, sőt egyik eklézsiabeli possessor úr azt kiáltotta az egyházfinak az utcára: Mennyen kend, végezze a Visitatiot, mint másszor is. Kire nézve a visitatorok látván illyen vakmerő contumatiaját az említett eklézsiának, a főbb patronanak, titulata Mara Lászlóné asszonynak gratiajából úri asztalánál ebédelvén, indultanak Móritzra, quindenat tévén még egyszer azan engedetlen eklézsia egyházfiának, hogy minden ruinakat intra quindenam megigazítson, mert külemben az egyházfi marhájának elhajtatással tészen magának contentumat a Szent Visitatio.

1783

Anno 1783 die 10 Februarii in Capitulo N[agy]Sajóensi sub decanatu reverendi domini Joannis Kaintzel inchoata Sancta Visitatio Sz[ász]ÚjŐsini[262]

Azholott szép egyesség találtatván a titulatus loci minister és ecclesia között, nagyon örvendeztette a szép harmonia a visitator atyákat. Mindhogy pedig igen ritkán találtatik mái időben csak egy háznép is, annál is inkább igen kevés ecclesia vagyon olyan, melyben vagy egyik, vagy másik valami kevés dologban is az ecclesiaban különös gustussa szerint valamit újítani nem kívánna, találtatott az ősi szent ecclesiaban is ollyon személy, Bél János, aki házassága után (noha evangelicus), az ősi ecclesiaban az ecclesianak régtől fogva csinált, s mindeddig a maga valóságában megmaradott constitutioját nem akarja observálni, felesége jószágában lakván, az ecclesia dolgára menni nem akar, melyért az ecclesia consitutioja tenora szerint megbüntettettett, a büntetést is fizetni nem akarja, mely szerint constitutioját az ecclesianak semminek tartván, maga dolgát apellálta a tiszteletes superintendensünk eleibe, mely útyában a titulatus Visitatio sem tartóztattya.

1784

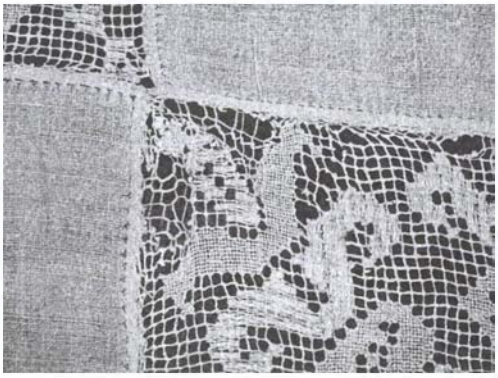
Anno 1784 die 22da Martii[263]

Visitálván szászújősi ecclesia, semmit a maga papja ellen nem panaszol, de a tiszteletes loci minister némely hallgatói ellen panaszla, hogy a templomot nem gyakorollyák, úrvacsorájával nem élnek. Mely személyek a Szent Visitatio eleiben hívattatván, a Szent Visitatio azon templomot kerülő embereket keményen admoniálta, hogy ezután szorgalmatoson gyakorollyák az isteni tiszteletet, melyet ha ezután is elmulatnának és az ecclesiat azon rossz példaadásokkal továbbra is botránkoztatnák, tehát az ecclesia communi voto azon személyeket az ecclesiastica disciplina szerint poenázza, concludáltatott.

Ugyanazon ecclesiaban szívbéli fájdalommal szemlélte a Szent Visitatio mind a pap, mind a mester háza körül lévő ruinakat, mely ruinak két esztendőktől fogva is azon módon állanak és semmit is mindeddig nem építettek, mely ruinakért megszóllíttatván az ecclesia,

---

[261] Nagysajói Prot. 99.
[262] Uo. 108.
[263] Uo. 119.

Terítőrészlet

maga defensiojára azt felelte, hogy tellyességgel erdeje nincsen, ahonnan csak egy szekér vesszőt is hozhatnának.

Pénz pedig kezek között nincsen, hanem az a curator, méltóságos Mara Lőrintz úrnál vagyon. Tetszett azért a Szent Visitationak az ecclesiat admoniálni arra, hogy a méltóságos curator úrral is ezen dolgot communicálni és a jövő Szent György napig minden ruinakat megépítsenek, mert ha mostan is engedetlenkedvén elmulatnák, a Szent Visitatio ezen vakmerőségeket a következendő Partialis Synoduson repraesentállya.

1784

Anno 1784 die 27 Aprilii[264]

Öszvegyűlvén a nemes ecclesia, választatott egyházfiúnak Krizbai Mihálly őkegyelme, bé is eskedtetett.

1785

Anno 1785 die 22da Februarii inchoata est Sancta Visitatio in posessione SzászÚjŐss tempore reverendi domini Samuelis Benedek, tanquem praesidis hujus Sanctae Visitationis et venerabilis Capituli jurati notarii, adjunctis sibi duobus assessoribus videlicet Andrea Hegyi Capituli directorem et reverendo domino Martino Textoris jurato notario, in praesentia ecclesiae[265]

1mo Az ecclesianak ami proventussa volt és actu mostan is vagyon kiadva, annak egy részét a mostan épülendő templom építtésére költötték, a más részét is, ha felszedhetik, azon templom építtésire kelletik szükségesképpen fordíttani.

2do Vagyon még ezen kívül az ecclesianak kiadva 125 vonás forintya, melynek esztendőnként járandó búzabéli interesséből oskolamestert szoktak tartani.

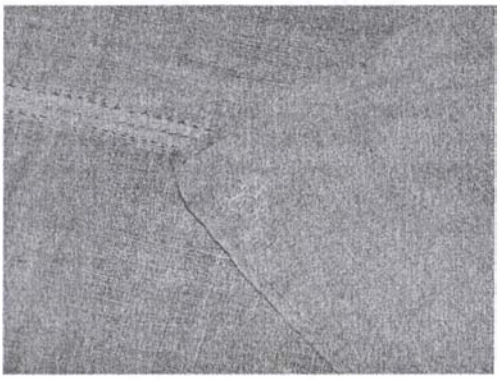
3tio Panaszola az oskolamester, hogy búzabéli és fabéli restantiajit az egyházfi bé nem szolgáltatta, melyért az egyházfi megszoríttatván, kézbéadással kötelezé magát a Szent Visitatio előtt, hogy mind a mester restantiajit bészedi, mind a pap háza, mester háza és cinterem körül a Szent Visitatiotól observált ruinakat megépítteti.

Aholott is a Szent Visitatiot tisztességesen acceptálván, onnan elébb mozdult.

---

[264] ÚjősLvt. C. 4.

[265] Nagysajói Prot. 120.

Terítőrészlet

1787

Anno 1787 die 12[a] mensis Februarii szászújősi reformata ecclesia is visitáltatott tiszteletes decany Benedek Sámuel uram papságában, némely ecclesiabelieknek jelenlétekben, egyházfi Krizbai Mihály őkegyelme idejében[266]

Aholott az ecclesianak semmi panassza nincsen a maga papja ellen, de a tiszteletes loci minister panaszola a maga hallgatói ellen annyiban, amennyiben sok esztendőktől fogva ígért papi fizetését bé nem szolgáltatták, sok intésére is az egyházfi, Krizbai Mihály őkegyelme a loci ministernek fel nem [142] szedte, nemkülömben parochiaja körül is sok ruinak találtatnak, amely ruinak megépíttésére gyakorta admoniáltattak, de semmi haszna nem volt, azért eddig való minden engedetlenségek ezen nemes ecclesianak transcribáltatni szükségesnek ítélte a Szent Visitatio.

Hasonlóképpen az oskolaház körül is felette sok ruina vagyon, annak is megépíttésére a külső tiszt urak assistentiaját kell kérni.

Vagyon ezen nemes ecclesianak ecclesiai fundusból szereztetett minden esztendőnként béjövő 13 vft. industriale jövedelme, mely fordíttatik templom építtésére.

A mester fizetését Krizbai Mihály őkegyelme, mint egyházfi minden keménységgel igyekezze felszedni, külömben őkegyelme a szófogadatlanságért az inclitus officiolatusnak transcribáltatik.

Úr vacsorájával nem élő személyek is találtatnak ezen ecclesiaban, kiket is a tiszteletes loci minister maga egyházfia által admoniáltasson, mely admonitionak ha nem engednének, a külső tiszt uraknak általadassanak.

1788

Eodem anno et die [anno 1788 die 5ta Maji] visitáltatván a sz[ász]újőssi reformata ecclesia is, tiszteletes Benedek Sámuel uram papságában, és a venerabilis NagySajói Capitulumnak akkori tiszteletes decanya idejében, Krizbai Mihály egyházfiságában és némely hallgatóknak jelenlétekben[267]

Aholott az ecclesia nem panaszol a maga tiszteletes papját, hasonlatosképpen a tiszteletes loci minister sem panaszol az ecclesia ellen egyébben, hanem hogy fáját, borát bé nem szolgáltattyák sok esztendőktől fogva. Azok az emberek egyházfi Krizbai Mihály őkegyelme által admoniáltassanak, hogy tiszteletes loci ministert fizetése restantiajában kielégítsék. Melyet ha nem cselekednének, abban a tekintetben kötelességében áll a tiszteletes loci ministernek a titulatus officiolatust megkeresni.

Hasonlóképpen a templomkerülők, és az Úr vacsorájával nem élők iránt is a lészen a kötelessége a loci ministernek.

---

[266] Nagysajói Prot. 141–142.
[267] Uo. 127–128.

Továbbá Zabolainé asszonyomat egész ecclesia előtt kurvának kiáltották, mely az ecclesiaban nagy botránkozást csinált. Ha magát harmadnapig nem legitimállya, [128] tehát, mint botránkoztató személy a templomból kitiltatik, hogy másoknak botránkozására ne légyen.

Ennekfelette találtatott más ollyan személy is ezen nemes ecclesiaban, aki felől igen balítélettel vélekednek többire az ecclesiabéli személyek, hogy gonosz életű asszony, aminthogy hallatott is az, hogy azon asszony maga maga felől azt mondotta, hogy vagyon már tizenkét esztendeje, hogy az ördögnek él, nem az Istennek. Tetszett azért a Szent Visitationak azon botránkoztató személyt az egyházfi által admoniálni arra, hogy a tiszteletes loci minister eleiben citállya ad censuram et propter correctionem, hogyha megjobbul, bene quidem, ha pedig meg nem jobbul, azután ecclesiai disciplinaval kénszeríttetik az ecclesia hozzányúlni. Ezt pedig azért mitigálta, hogy szemmel látott tanú még nem találtatott.

1791

Anno 1791 die 30 Decembris[268]

Összegyűlvén a nemes ecclesia, a néhai Zabolai Jósef adóssága aránt ez a végzés tetetődött, hogy a fija Zabolai Mihálly őkegyelme két hetek alatt 60 vonás forintot letészen, 20 vonás forintot Sz[ent]Péteri sokadalomkor, az hátra lévő 102 vonás forintot pedig 4 esztendők alatt befizesse, úgymint esztendőnként fizet 25 vonás forintot, ezen ígéretnek tellyesíttésére lettenek kezesek Vég László és Dénes János.

1794

Anno 1794 die 4[a] Januarii[269]

Öszvegyűlvén a nemes ecclesia, elöljárói és a Krizbai János őkegyelme egyházfiságabeli perceptumairól és erogatumairól való demonstratiok vétetődtenek elő, mellyek hellybe hagyattván, maradott meg az ecclesia cassajában flh. 68, dr. 62, mellyről különös írás vagyon tiszteletes uramnál.

Másodszor. Említett egyházfi őkegyelme ezen esztendőre újjra meghagyatott egyházfinak.

Harmadszor. Az adósságoknak megfizetése határoztatott Martiusra ezen esztendőben.

1794

Templomépítés[270]

Az régi ó templom lerontatott az újj építettni kezdetett 1784. esztendőben méltóságos felsőszállaspataki Mara Lőrintz úr curatorságában, a néhai becses emlékű méltóságos Mara László úr ellmaradott istenfélő, kegyes úri özvegye méltóságos vargyasi Dániell Kata úrasszony őnagysága szorgalmatosságából. Volt akkor egyházi szolga néhai becses emlékű tiszteletes tudós Benedek Sámuel őkegyelme, az Nagysajói Venrabile Capitulum decánnya, egyházfi idősbb K. Szilágyi Mihály. Felépítését és ellvégezését az akkori Hora-háború megakadályozta.

---

[268] ÚjősLvt. C. 4.
[269] Uo. C. 5.
[270] Uo. C. 5.

Hozzáfogván 1794. esztendőben néhai felsőszálláspataki méltóságos néhai becses emlékű Mara László úr úri özvegye méltóságos vargyasi Dániel Kata őnagysága a templom felépítéséhez az ecclesiaval egyetértévén, az ecclesia költsége is hozzájárulván, az megnevezett esztendőben elvégeztetett, augusztusban az Úr számára fel is szenteltetett. Egyházi szolga volt tiszteletes Fónyi Szabó László őkegyelme, az néhai hütös egyházfi Krizbai Szilágyi János, ide járul Bándi Pál [...]. *

1795

Anno 1795-ben die 15ta Februarii[271]

Öszvegyűlvén a nemes ecclesia, legelőször is egyházfi Krizbai János uram számadása elővétetődvén az fellolvastatott, de minthogy némelly difficultasok látszott benne, annak elligazíttása bizattatik a curator úrra tiszteletes urammal egyetemben.

2do Egyházfi Krizbai János urammal a nemes ecclesia által 1792-ben lett meghatározás szerint egyházfiúságának ideje kitelvén, de maga is búcsúzván, a nemes ecclesia négy személlyeket tévén egyházfinak alkalmasokat, azokból a nagyobb számmal Bándi Dániel uramot választották, ki is a tisztelendő visitator uraiméknak idejövetelekkel béeskettettni kérettetik. Minthogy pedig az egyházfinak gyakorta sok dolgai történnek és betegsége is történhetik, hogy az ekklézsia dolgainak előmozdításában hiba ne légyen, három hiteseket választott a nemes ecclesia úgymint: Gyenge István, Krizbai Péter, Dienes János őkegyelmeket, kiknek is béesketések aránt ugyan a tisztelendő visitatorok kérettettnek.

1796

Eodem anno et die [1796 8a Martii][272]

A szászújjősi reformata ecclesiat papjával együtt a Szent Visitatio csendességben találta, azon kívül, hogy Krizbai Mihálly nem lakván feleségével, papbért nem akar adni, kinek imponáltatott, hogy illendő bért adjon a papnak. (Nota bene: Van rajta 4 kalongya búza, 4 szekér fa, 4 veder bor). Ezen kívül az egyházfinak is imponálta, hogy a pap fizetésének hátramaradott részét intra quindenam felhajtsa a ruinakat megépíttesse 3 ft. büntetés alatt.

1797

1797 3 Januarii[273]

Rendes ecclesia gyűlése lévén az egyházfiválasztás végett, letöltvén Bándi Dániel őkegyelme az egyházfiságban a két esztendőket, választa az nemes ecclesia az hitesek közül Gyenge Istvánt, Dénes Jánost és Bándi Dánielt. Votum szerint választatott ismét Bándi Dániel, mivel 10 votum ment őkegyelmére, Dénes Jánosra 9, Gyenge Istvánra 1.

Ugyan ezen ecclesia gyűlésben végeztetett, hogy mind a tiszteletes papnak, mind pedig a tanító mesternek conventiojokba megígért fizetéseket, vagyis béreket rendes idejekben megfizetni valamellyik nem akarná, úgymint búzát kalangyával búzahordás idején, szemül Szent Mihály napkor, fát Szent Márton napra, az ollyan engedetlen hallgató először meg-

* Itt a szöveg megszakad.

[271] ÚjősLvt. C. 4.

[272] Nagysajói Prot. 198.

[273] ÚjősLvt. C. 4.

büntettessék 1 forintig, másodszor 2 forintig, harmadszor 3 forintig. Azután a külső tisztnek kiadattassék.

Viszontag végeztetett, hogy az engedettlenek az fellyebb megírt büntetéssel megbüntettessenek.

1797

Eodem anno et die [1797 7ª Februarii][274]

A szászújjősi reformata ecclesia papjával jó békességbe találtatott. Mester nem lévén, a Visitatio serio imponálta az ecclesianak, hogy kivált a nevekedő gyermekek tanításokra nézve, minél hamarább mestert hozzanak.

A kerteket pedig mind a parochia, mind a mester telke körül megigazítsák, jó rendbe hozzák.

Kevés jövedelméről az ecclesia, titulatus domesticus curator úr itthon nem lévén, nem számolhatott, a jövő Visitationak tartozik számolni.

1798

Anno 1798 1ª Februarii[275]

A szászújjősi reformata ecclesia papjával szép egyességben találtatott, semmi panasz egyik részről is nem volt. Perceptuma ezen ecclesianak semmi sem volt.

1799

Anno detto, die detto [1799 3ª Martii][276]

Megvizsgáltatott, holott pap tiszteletes Fónyi László uram és az ecclesia között szép egyesség találtatott. Percipiált ezen ecclesia 1797. és 1798. esztendőkben mf. 79 dr. 61, mellyből költött a templomra 67 dr. 13. Marad a jövendő számadásra mf. 12 dr. 48.

1800

Anno detto [1800] die 24 Februarii[277]

Ezen ecclesiaban tiszteletes Fónyi László uram papsá[gában] semmi difficultas nem lévén, a tavallyi remanentiahoz semmi perceptum nem járult, hanem azon mf. 12 dr. 48-ból költött az ekklézsia mf. 8 dr. 9. Marad mf. 4 dr. 39.

---

[274] Nagysajói Prot. 201.
[275] Uo. 205.
[276] Uo. 208.
[277] Uo. 213.

1801

Anno detto [1801] die 17ª Februarii[278]

Ezen reformata ecclesiaban tiszteletes Fónyi László uram papságában semmi igazításra való dolog magát elő nem adván, residuum de anno 1800 volt mf. 4 dr. 39. Ehhez percipiált az ekklézsia mf. 57 dr. 10. Summa mf. 61 dr. 49. Ebből költött szükséges hellyekre mf. 6 dr. 54. Marad a jövő számadásra mf. 54 dr. 95.

1802

Anno detto, die detto [1802 3ª Aprilis][279]

A szászújősi reformata ecclesia visitáltatván tiszteletes Fónyi László uram papságában, holott újj egyházfit akarván tenni az ecclesia, de más időre halasztatott.

A tavallyi mf. 54 dr. 95 pénz remanentiaból szükséges hellyre költöttek mf. 30 dr. 58. Marad mf. 24 dr. 37.

1804

Anno detto die detto [1804 17ª Martii][280]

Ezen szászújősi reformata ecclesia a Visitatio által papjával, tiszteletes Fónyi László urammal szép egyességben találtatott. Remanentia itt vagyon mf. 16 dr. 58.

1805

Anno detto die 14ª Martii visitáltatván a szászújjősi reformata ecclesia Fónyi László uram papságában[281]

Holott follytak a következendő dolgok:

1° A pap ellen senki nem panaszolt, hanem a mester ellen az ecclesianak nagyobb részének méltó panassza lévén, votumra bocsátatott, a holott a visitatio eleibe felgyűlt ecclesianak nagyobb része mind tavaly, mind most sok hellytelen cselekedeteiért nem marasztotta, sőt most is csak hárman marasztották, a többi nem szenvedheti.

A pap panassza némely hallgatói ellen a bérfizetésért, mellyre lett ez a végezés: Tartsa a pap magát a conventiojához és az 1771. esztendőbeli Krakkóban tartott Generalis Synodus törvény hellyet szolgáló rendeléséhez.

	fh.	dr.
Remanentia de anno 1804	16	58
Rét taxa de anno 1804	70	38
Szántóföldért	21	42
Summa	108	38
Ebből erogáltak papi háznak való fáért s egyébb szükséges helyekre summa	59	28
Marad a cassaban a jövő számadásra summa	49	10

[278] Nagysajói Prot. 217.
[279] Uo. 221.
[280] Uo. 224.
[281] Uo. 226.

1807

Azon esztendőben [1807] és hónapnak [február] 26-án megvizsgáltatott a sz[ász]újjőssi reformata eklézsia, azholott a nemes eklézsiát és tiszteletes papot, Fónyi Sz[abó] László urat békességben edjütt lenni örömmel látta a Szent Visitatio[282]

Semmi panaszt az edgyik fél is a másik ellen nem adván. Az újj mester, Barabás Péter dicséretesen viselte magát, mivel 8 holnapok alatt idehozatalától fogva 27 gyermekeket tanítván, a Visitatio előtt a gyermekek megpróbáltatván, a tanító szorgalmatosságának szép jelét mutatták.

	fh.	dr.
Az eklézsiának vagyon egy rétje Sz[ász]Sombor felőll, melynek füvét eladván pro anno 1806, pénzt percipiált	70	38
A Kuldukusa nevű helyben vagyon egy szántóföldje is, melynek 1806-béli taxaja volt	21	42
Ezen kívül vagyon fh. 30 dr. 60, melyből a tiszteletes loci ministernek szoktak venni szántóföldet	30	60
1806. esztendőben szükséges hellyekre költség esett	62	10
Marad a jövendőbéli visitatiora Bándi Dániel egyházfiú őkegyelme számadására fh. 60 dr. 30, mellyekről tartozik számadolni az idén lejendő proventussal edjütt	60	30

1808

Azon esztendőben [1808] Februariusnak 10-én visitáltatott a sz[ász]újjőssi reformata nemes eklézsia[283]

Azhol tiszteletes Fónyi Szabó László atyánkfia az eklézsiával szép egyességben találtatott.

A fungens egyházfiú, Bándi Dániel őkegyelme mellé consistorialis személyek választattak és be is eskedtettek, úgymint Krizbai Péter, Gyenge István, Zabolai Mihály, Bándi Mihály, Mészáros Lőrintz és Szilágyi László. Az egyházfiúnak fáradságáért közönséges megegyezésből ígértetett rf. 5.

Az oskolamester Barabás Péter őkegyelme életéről, erkölcseiről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról dicsértetik, tanítványaival a Visitatio előtt próbát tévén, szorgalmatosságának szép jelét mutatta.

[257] A tiszteletes papnak és a becsületes mesternek bérek felesen lévén restantiaban, Bándi Dániel egyházfiú őkegyelme aziránt a Visitatiotól megintetett, hogy tizenötöd napok alatt a restantiaban lévő bérit mind a loci ministernek, mind az oskolamesternek felhajtsa, ha pedig ezen intésnek nem engedelmeskednék, vakmerőségéért (minthogy a tavalyi Visitation is megintetett vala ezen dolog iránt) a restansokkal edjütt a tekintetes nemes vármegyei tisztségnek általírattassék, végeztetett.

A tiszteletes loci minister panaszul adá az Szent Visitatio eleiben azt, hogy a quartaja el vagyon tartva sok esztendőktől fogva ím ez alább megnevezendő méltóságos possessoroktól, úgymint római szent birodalmi idősb gróff széki Teleki Jósef úr őnagyságától, méltóságos liber baronissa Domokos Rosalia kisasszony őnagyságától és tekintetes Henter Farkas úrtól.

---

[282] Nagysajói Prot. 239.
[283] Uo. 256–257.

Decisio: Utasíttatik a tiszteletes panaszló atyánkfia sérelme orvosoltatása végett a venerabile Capitulum tekintetes inspector curatorához.

Bándi Dániel hütes egyházfiú számadása

Perceptuma volt ez:	fh.	dr.
A tavalyi Visitatiokor remanentia volt	60	30
Attól fogva megkívántató szükségekre elkölt	50	10
Maradt a cassaban	10	20

1808

1808. július 16.[284]

Ezen folyó 1808. esztendőben júliusnak 16. napján megegyezvén az nemes ecclesia becsületes hitessi Moresan Tógyerrel, illy okon, hogy ő az templom, harangláb és papi ház fedeleiken esett romladozásokat minden fizetés nélkül megépítti, s megfoldozza, az ecclesia is midőn nékie halottya esik, minden fizetés nélkül az harangokat meghúzatni tartozik, az mester fizetése alá nem értetvén.

1809

Azon esztendőben [1809] és napon [január 30.] megvizsgáltatott a sz[ász]újjőssi reformata nemes eklézsia is tiszteletes Fónyi Sz[abó] László uram papságában[285]

Aki papi hivataláról, erkölcsiről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról és az oskolára való vigyázotról dicsértetik. Maga is a tiszteletes pap nem panaszla egyebet az eklézsiára, hanem, hogy a bére felesen vagyon fizetetlen az hallgatóknál. Mely eránt megintetett az egyházfiú, hogy intra quindenam a restans bért felhajtsa.

Az oskolamesternek Barabás Péternek is életéről, erkölcséről mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz. A mesternek se vala egyéb panassza, hanem hogy a bériből megfizetetlen vagyon, az háza nem alkalmatos a lakazásra.

Közönséges panasszai az eklézsiának ezek:

1° A SzászSombor felőll való lévő eklézsia rétjéből a tógát hellyét, mely az eklézsia rétjéhez tartozott, elfoglalta ez előtt bizonyos esztendőkkel méltóságos Mara Lászlóné asszony, méltóságos vargyasi Dániel Kata asszony, most pedig sz[ász]cegői tekintetes Balog Ferentz úr élete párja méltóságos Mara Klára asszony.

2° Ismét a Sombor felől való határban a Kis Rét nevezetű helyben lévő papi rétből elfoglalt egy szekér szénát termő darab hellyet Hosszú Lukáts, tekintetes Balog Ferentz úr szolgáló embere, a múlt nyáron kaszáláskor.

3° A papi házot elkezdették épiteni, de a félben áll már régtől fogva, mely mia a fák sorvodó félben vagynak, úgy a mesteri ház is lakhatatlan. Mindezekben a fogyatkozásokban okozza a nemes eklézsia titulatus Balog Ferentz domesticus curator urat. Mely előszámlált panaszokat a Visitatio a titulatus úrnak, azon napon megjelentett és orvosoltatását honorifice ajánlotta.

Bándi Dániel hütös egyházfiú számolván

---

[284] ÚjősLvt. C. 4.

[285] Nagysajói Prot. 269.

Perceptumai voltak:	fh.	dr.
A volt visitation remanentia volt	10	20
Az eklézsia rétjein termett füvet licitatio által eladván	112	20
Az eklézsia irotványából a Kuldukuska nevű szántóföldnek egy esztendeig való hasznát eladván, percipiált	21	42
Mátéi Dallatzi Mihály ajándékozott	1	2
A Szilágyi réttyiből való füvért vagyon sz[ász]cegői tekintetes Balog Ferentz úrnál	30	60
Summa percepti	175	44
Erogatum:		
A papi házhoz megkívántató lécszegekre, fákra és egyéb jóknak találtatott szükségekre elkölt	56	80
Summa remanentiae	118	64

1810

Januarius 17-dikén visitáltatott ezen reformata ekklézsia tiszteletes Fónyi Szabó László uram papságában, jelen lévén a visitation hitesek: 1. egyházfi Bándi Dániel, 2. Gyenge István, 3. Bándi Pálffi István, közhallgatók: 1. Szilágyi István, 2. Szász Péter, 3. Kis Mihály, 4. Szász Dániel, 5. Mészáros Sándor, 6. SzentJobi Jósef őkegyelmek kiktől[286]

2do A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseletéről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3^{tio} A becsületes oskolamester, Barabás Péternek is életéről, erkölcséről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4to A tiszteletes pap panaszlá, hogy az ekklézsiának nincsen ládája, mellyben az úrasztalára tartozó jók és egyéb szükséges [290] levelei tartassanak, ennekfelette azt is panaszlá, hogy némely hallgatói bért nem akarnak fizetni.

Határozás: Az egyházfi, Bándi Dániel őkegyelme 4 hetek alatt tartsa szoross kötelességének az ekklézsia pénziből ekklézsia ládáját csináltatni, a tiszteletes pap bérit is tizenötöd napok alatt személyválogatás nélkül felhajtsa. Kik, ha mégis fizetni nem akarnának, az ollyan morosusoknak neveiket a tiszteletes pap, specifice ki mennyivel adós, minden kíméllés nélkül kiírni és tizenötöd napok után a venerabile Capitulum tiszteletes tisztyeihez elküldeni el ne mulassa, határoztatott.

5to A becsületes oskolamester is panaszla bére bé nem fizetése iránt, erről is a felsőbb határozás tétetett.

6to Botránkoztatók nincsenek.

7mo Az úrasztalára tartozó jók a régi matricula szerént megvagynak.

8vo Az ekklézsia szántóföldei, szénarétyei (az 1809. esztendőben az ekklézsia közönséges panasszai között sub. nro. 1° et 2do improtocollált és potentiose elfoglalt két részecske réteken kívül) az 1754. esztendőben május 28. napján költ matrix szerént megvagynak.

9no A matricula az impopulationis tabellaval eggyez.

10mo Számolván hütes egyházfi Bándi Dániel őkegyelme az ekklézsia jövedelméről

[286] Nagysajói Prot. 289–291.

Perceptumai voltak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	118	64
b. Ekklézsia réttyéből	112	20
Summa percepti	230	84
Erogatumai:		
a. Az építésben lévő papi házra költett	163	24
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	1	2
Summa erogati	104	26
Marad Bándi Dániel ökegyelme számadásában remanentiae summa	66	58

Nota bene: Panaszlá Krizbai Sigmondné, hogy a múlt 1809. esztendőben december 17. napján, mikor estvéli isteni tisztelet idején templomba mentek, Szilágyi György a cinteremben egyszeri pálcaütéssel kegyetlenül megütette.

[291] Határozás: A domesticum consistorium (minthogy a templom földén esett az ütés) investigálja ezen dolgot valójában és törvényesen igazíttsa, melly miként igazíttatott cum suo processu, a venerabile Capitulum tiszteletes tisztyeihez elküldeni el ne mulassa.

Megjelenvén az ősi reformata ekklézsiában a móritzi tiszteletes pap, Keintzel Mihály uram és ugyan móritzi közlakos, lutheranus Varga Márton illyen okon, hogy Varga Márton felesége reformata lévén (Ősbe jár templomba) s mind az ősi reformata pap, mind a móritzi lutherana pap is kérik a bért, hogy Varga Márton mellyik tiszteletes papnak fizessen bért:

Határozás: A következhető zavarodásnak elkerülése végett minden hallgató a maga tiszteletes papjának fizessen, határoztatott.

1812

3-dik Martii tiszteletes Fónyi László uram papságában, Bándi Mihály egyházfi, Gyenge István, Krizbai Péter, Zabolai Mihály, Mészáros Lőrintz, Szilágyi László hitesek és még egynéhány ekklézsia tagjai jelenlétekben[287]

1mo A tiszteletes pap mindenekben hallgatóitól dicsértetik.

2do A becsületes oskolamester, Barabás Péternek is életéről, erkölcséről, etc. nincs semmi panasz, sőt 14 négy számból álló oskolabéli gyermekek, kik között meglehetős író 5 volt, a többik jó olvasók, a teremtés históriájában jártasok, különösen megdicsérék.

3^{tio} Ezen ekklézsiában azt vévén észre az Szent Visitatio, hogy az oskolai gyermekeknek az oskolába való menetelre rendelt idejek nincsen, melly miatt a nyomorultul élhető oskolamesternek kevés gazdaságában sok hátramaradása vagyon, erre nézve tétetett ez a határozás: Az oskolában reggel 7 órától fogva 9-ig, délután 1 órától fogva 3-ig legyen a tanítás. Ezen meghatározott idő alatt az oskolában járó gyermekek az oskolába felmenjenek, a becsületes oskolamester szorgalmatosan őket, mind eddig, úgy ezután is, sőt megkettőztetett igyekezettel tanítsa, házi foglalatosságait ezen órákon félretévén sub gravi animadversione.

4to A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekeződésekre, a tiszteletes pap bérével tartozó hallgatóinak, neveiket specifice ki mennyivel adóss, béadván confrontáltattak az adóssak a tiszteletes pappal, megesmérék és közönségesen supplicáltak a Visitatio előtt, hogy engedjen nyolcadnapot és ha azalatt bé nem fizetének, executione mediante rajtok exequáltassék.

[287] Nagysajói Prot. 336–337.

A nemes ekklézsiának supplicatiojára hajolván, a Visitatio nyolc napi időt engedett, olly meghagyással, hogy az eltelvén, a tiszteletes pap a tiszteletes tisztséget tudósíttani minden esetre nézve el ne mulassa.

[337] 5to Kérdésben forogván az is, kik fizessenek kalangyával, kik pedig vékával? Tétettetett illyen határozás: Akiknek 10 kalangya búzájok terem a mezőben, akármi névvel nevezendő földben, azok két kalangya búzát, akiknek pedig ezen alóll, azok két véka búzát fizessenek a tiszteletes papnak, mellyre az egész ekklézsia önként kötelezé magát.

6to A becsületes oskolamester is panaszla bére eránt, a fennebb írt supplicatio mellett kötelezik magokat a restantiariusok a béfizetésre.

7mo Botránkoztatók nincsenek.

8vo Az úrasztalára tartozó[k] fogyatkozás nélkül megvagynak.

9no Az ekklézsia jószágai, szántföldei, szénarétyei (a difficultasban lévő két elfoglaltatott darabocska réteken kívüll, mellyek 1809. esztendőben improtocolláltattak és 1810-ben is megjegyeztettek, eziránt való sérelmeket újjabban megújjították az ekklézsia tagjai közönségesen és a protocollumnak extractussát per extensum kiadattatni kivánnyák) az 1754. esztendei matricula szerént megvagynak.

10mo A gyümölcsös szaporíttatott 25 ültetvénnyel és 5 oltovánnyal.

11mo Számolván a hites egyházfi Bándi Mihály az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt Visitation remanentia volt	66	58
b. Ekklézsia szántóföldje taxajából	21	42
c. Kölcsön vett pénzből	1	36
Summa	89	36
Erogatum:		
a. Az építés[ben] lévő parochiara	50	4
b. Oskolaház építésre	26	–
Ismét oda	10	80
c. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	2	52
Summa	89	36

Egyházfi Bándi Pálfi Mihály őkegyelme pénzbéli, búzabéli perceptumai, erogatumai az 1812. esztendőben voltanak e szerint[288]

	flh.	dr.
Az rét eladattatott	110	–
Búza termett 35 kalongya és az szalmájában eladattatott	80	–
Summa	190	–
Ennek erogatuma:		
Kölcsön interesre adatott vonás forint, olly formán, hogy esztendőnként minden tíz vonás forint után egy-egy véka tiszta búza jöjjön az ekklézsiának	160	–
Egyházfinak két esztendőbéli csizmájára	11	78
A Szent Visitatiora	3	54
A mester ablakára	4	72
A harang nyelv [...]	–	60
Summa	180	64
Marad a cassaban	9	42
Búza interes 8 véka		

[288] ÚjősLvt. C. 4.

Ezen számadás az esztendőnként kerülő Visitatio által megvizsgáltatása után minden positioi helyben hagyattak.

Sz[ász]ÚjjŐss 1813. Aprilis 1. napján

Schatz Mihály mtk. decanus

1813

2-dik Aprilisben, pap tiszteletes Fónyi Szabó László uram, oskolamester Barabás Péter, egyházfi Bándi Mihály, ekklézsia hitessi Mészáros Lőrintz, Zabalai Mihály, Szilágyi László, Gyenge István és több ekklézsia tagjai jelenlétekben[289]

1. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről etc. dicsértetik.

2. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

3. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből, úgy a becsületes oskolamestertől is sokan bérbeli restantiariusoknak adattak fel, kik a confrontatio után liquidáltattak. Az egyházfi, Bándi Mihály kanca lova elköttetett, a tiszteletes pap és becsületes oskolamesternek által adatott ollyan határozással, hogy míg ki nem hajtya béreket, vagy az adóssak nem complanálják az adósságot, el ne bocsássák, hanem ha a dolog kívánná, transcriptive a concernens külső magistratusnak írassék által.

4. Botránkoztatók nincsenek.

5. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

6. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az 1810-béli visitatio megjegyzése szerént az 1754-béli matricula szerént megvagynak.

[366] 7. Számolván a hites egyházfi az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	hf.	dr.
a. Ekklézsia réttyei esztendei taxajából	110	–
b. Ekklézsia búzájából	80	–
Summa	190	–
Erogatum:		
a. Oskolára	5	32
b. Egyébb szükséges és jónak találtatott költségekre	15	32
Summa	20	64
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	169	36

In natura marad 8 véka interes búza, mellyekről egyházfi Bándi Mihály tartozik számolni.

[1.] Egyházfi Bándi Pálfi Mihály ökegyelme pénzbeli perceptumai, erogatumai az 1813. esztendőben voltanak eszerint[290]

	flh.	dr.
A cassaban számadásra maradott vala	9	4
Az interesből béjött 8 véka búza, eladatott vékája 56 márjáson	16	3
Summa	25	7

[289] Nagysajói Prot. 365–366.

[290] ÚjősLvt C. 4.

	flh.	dr.
Ezeknek erogatuma:		
Tiszteletes visitator uraknak	6	[...]
2 kupa borért, kupája 20 xr.	–	40
Conscriptor uraknak	3	4 [?]
Egyházfi csizmájára	2	[...]
Summa	13	[...]
Maradt a cassaban	12	[...]
Interes búza 8 véka.	–	–
Ismét a pascuumért 2 véka.	–	–
Summa 10 véka, transpositioba marad a [jö]vő számadásra.	–	–

Ezen számadás az esztendőnként kerülő Visitatio által megvizsgáltatott, helyben hagyatott

SzászÚjjŐss, 6 Martii 1814-ben

Szabó András mtk. Capitulum ordinarius notariussa

1814

SzászÚjjŐssben Martius 7-dik napján.

1. Pap tiszteletes Fónyi László uram, oskolamester Barabás Péter, domesticus curator tekintetes Balog Ferentz úr, egyházfi Bándi Mihály, ekklézsia hitessi Mészáros Lőrintz, Szilágyi László, Gyenge István, Pálfi Dániel s több feles számból álló ekklézsia tagjai is jelen valának[291]

2. A tiszteletes pap hivataláról, erkölcséről, házanépe és magaviseléséről, az ifjúságnak szorgalmatos tanításáról, az oskolára és az ekklézsia javairól való vigyázatról dicsértetik.

3. A becsületes oskolamesternek is életéről, erkölcséről, házanépéről, mind a templomban, mind a gyermekek tanításáról való szorgalmatosságáról, tiszteletes papjának való engedelmességéről nincsen semmi panasz.

4. A tiszteletes paptól a hallgatók eránt való értekezésből panaszul adaték fel, hogy sok hallgatói, nevezetesen a vékával fizetők bérét bé nem fizették, kik confrontáltatván, a nemesi renden lévők a hadnagy által, a parasztok az egyházfi és a falusbíró által kénszeríttetek béfizetni s bé is fizetének sokan a Visitatio helytlétében.

5. A becsületes oskolamester is hasonlóképpen panaszla bére eránt. Ez is a fennebb megjegyzett mód szerént exequáltatott.

6. Botránkoztatók nincsenek.

7. Az úrasztalára tartozó jók megvagynak.

8. Az ekklézsia jószágai, szántóföldjei, szénaréttyei az ezen 1814-ben végbenvitt matricula szerént megvagynak.

9. Az ekklézsia vagyonyairól szólló contractusok megvagynak.

10. Számolván az hites egyházfi Bándi Mihály az ekklézsia jövedelméről:

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
a. A volt visitation remanentia volt	169	42
b. Remanens 8 véka búzából vékáját 6 ~ hat márjáson eladva	16	32
Summa	189	74

[291] Nagysajói Prot. 393–394.

Perceptumai voltanak ezek:	flh.	dr.
[394] Erogatum:		
a. A tiszteletes visitatoroknak diurnumban és reájok tett költségre	7	52
b. Conscriptor regiusoknak anticipative	3	60
c. Egy pár csizmájért magának	2	38
Summa	13	50
Ez kivonatván a perceptumból, remanentia	172	24
Contractusok mellett vagyon kiadva az ekklézsia tagjainál belőlle eszerént:		
1. Fogarasi Dániel, Fogarasi János és társaiknál 1812-ben, October 8 napján költ a contractus	112	20
2. Tiszteletes Fónyi László uramnál 1812-ben November 1 napján költ a contractus:	50	
3. A cassaban vagyon készpénzben	9	4
Summa	172	24

Nota bene: Búza interesre vagyon elocálva.

Jegyzés. 1. Interes búzája vagyon 8 véka, pascuumért kapott búzája 2 véka. Summa 10 véka.

2. A templom romlodozása megújjítás végett ajánltatott az ekklézsiának, úgyszintén a rossz kertek megcsinálása is.

Béírta Szabó András mtk. Capitulumbéli ordinarius notarius

Egyházfi Bándi Pálfi Mihály őkegyelme pénzbeli, búzabéli perceptumai, erogatumai az 1814. esztendőben voltanak eszerint[292]

	Vonás ft	Dr.
Az cassaban számadásra maradt	12	24
A rét eladatott	114	24
Summa	126	48
Ennek erogatuma:		
A rét árra 112 vonás forint [...] interesre kiadattatott contractus mellett, úgy, hogy minden 10 forintra egy-egy véka tiszta búza adatassék esztendőnként		
Tiszteletes visitator uraknak	6	–
Ugyanakkor ½ kupa pálinkára	–	60
Egyházfi csizmájára	2	38
Summa	8	98
Marad a cassaban	3	26

1813. esztendőben jött vala bé búza metr. 10, ezen 10 véka búza tavasszal ellvettetett és lett [...] búzájában gel. 60, amelly actu megvagyon egy [...].

Ismét 1814. esztendőben interes búza jött metr. 16, ez is megvagyon.

Bándi Pálfi Mihály őkegyelmének ekklézsiai számadása az 1814. esztendőről is megvizsgáltatván, kiadott tőkepénze az ekklézsiának három contractusban kiadva vagyon 274 ~ kétszázhetvennégy mf. 24 pénze. A cassaban 3 mf. és 26 pénze, melly tészen mindöszve 277 mf. 50 pénzt, mellyekről újjonnan tétetett egyházfi Zabolai Mihály őkegyelme a keze

[292] ÚjősLvt. C. 4.

alá adott 78 véka interes búza és 60 kalangya tavaszbúzával együtt, tartozik a jövő esztendei Visitation demonstrálni.

Bándi Mihály ökegyelme pedig ekklézsiai számadásának terhe alóll ezennel absolváltatik ugyan, de reserválván az ekklézsia a fennhagyandókat.

Signat SzászÚjjŐss, die 24[a] Januarii anno 1815 anniversaria Visitation.

Szabó András mtk. Capitulum ordinarius notariussa

1815

Egyházfi Zabolai Mihály ökegyelme pénzbéli, búzabéli perceptumai és erogatumai az 1815. esztendőben voltanak eszerint[293]

	flh.	dr.
A cassaban számadásra maradott vala. Ezt a volt egyházfi Bándi Mihály a tiszteletes visitator urakra költötte	3	6
Tőkepénze az ekklézsiának [...] contractusokban jött által úgymint	277	[...]
Az számadás alá jött 60 kalangya búza 14-én elcsépeltetvén, ebéd vékája [...] szeme 52 véka. Ez eladattatván vékája [4] forintokon és 40 pénzeken	228	[...]
Az 30 véka interes búzából eladattatott 28 véka, vékája 11 [...], melynek ára tészen	113	–
Ugyan az 30 vékából elmaradott 2 véka búza eladatott 6 forinton, mellynek ára tészen	12	–
Búza ajja, azaz [...] eladatott 1 forinton 20 pénzeken	1	[20]
Szalmájáért attak	8	[...]
A vett fának ágaiért attak	6	[...]
A kápolnabéli kaszálóért	4	[...]
Pénz interessében jött két parasztszekér széna eladattatott	13	[...]
Az 1815. esztendőbéli búza interesből béjött 6 véka, 4 véka eladattatott vékája 4–4 vonás forintokon és 30 krajcáron	2	[...]
Két véka pedig eladattatott vékája 5–5 vonás forinton	12	[...]
Summa	702	–
Erogationes:		
A Mórtizon vett vesszős erdőért	34	[...]
4 szál fáért	14	[...]
Summa	49	[...]

[293] ÚjősLvt. C. 4.

Lelkészek névsora

Alsóbalázsfalva

Oltardi Michael 1641[1]
Szilágyi György (1808)–1814
Kovács Mihály 1814–

Alsóbudak

Parlagi János 1646[2]
Szigethi László 1753–
1753-ban, az enyedi zsinaton ordinálták.
Benedek Sámuel 1755–1759
1755-ben, a dévai zsinaton ordinálták.
Hegyi András 1763–1792
1753 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Rettegen volt mester. Cegőtelkére ment.
Tömösvári György 1793–1800
1788-ban subscribált Marosvásárhelyen. 1793-ban, a dévai zsinaton ordinálták.
Bartha Sándor 1808–1813
1798-ban subscribált Marosvásárhelyen. Szentmátéba ment papnak.
Bodó István 1814–1849
1808-ban subscribált Marosvásárhelyen.

Aranyosmóric

Henih Georgius 1638[3]
Weber Márton 1756–1781
1756-ban, a nagybaconi zsinaton ordinálták.
Adleff János 1782–1784
Keintzel Mihály 1785–1790

Árokalja

Abelis Stephanus 1652[4]
Weber Mihály 1760
Schatz Mihály 1774–1784–

---

[1] Besztercei városi levéltár 12 743.
[2] Csernátoni Vajda család levelesládája. Erdélyi Nemzeti Múzeum levéltára Ms. 10.
[3] MOL R. 302. Egyházi iratok 15.7.13. cs.
[4] Kemény Sámuel oklevélgyűjteménye az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában, Román Országos Levéltár Kolozs megyei Igazgatóságának kezelésében.

Beszterce

Bartha Sándor 1809–

Cegőtelke

Bányai János 1730 után[5]
1730 előtt subscribált Kolozsváron. Előzőleg Széken volt rektor.
Besenyei Bálint 1735 után
1735 körül subscribált Kolozsváron.
Tétsi József 1758
1752–1754 körül subscribált Kolozsváron.
Vas Dániel 1766
Kováts József 1774
1775-ben, a kézdivásárhelyi zsinaton ordinálták.
Szathmári József 1785–1792
1769-ban subscribált Marosvásárhelyen.
Hegyi András 1795–1801
1753 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Rettegen volt mester, majd Alsóbudakon lelkipásztor (1763–1792).
Bajnótzi József 1807–
1796-ban subscribált Marosvásárhelyen.

Felsőbalázsfalva

Eber János 1766
Wolff György 1789–1793
Welmann István 1793–
1789-ben, a torockószentgyörgyi zsinaton ordinálták.

Felsőszászújfalu

Hermann János 1766
Volf György 1778
Henrich Dániel 1788–1794
Hendel Márton 1795–1814
1795-ben, a széki zsinaton ordinálták.

Galacfalva

Galaczi Nicolaus 1579–1580[6]
Vay Martinus 1640[7]

---

[5] Török István: A kolozsvári collegium tanítóinak névsora. In: A Kolozsvári Ev. Ref. Collegium Értesítője az 1905/6. tanévről. Kolozsvár 1906.
[6] Besztercei városi levéltár 4467., 4582., 12 255.
[7] Musnai László: A papi állások betöltéséhez. Református Szemle XXXI. évf. 20. sz. 297–300.

Gyalai Gergely 1746[8]
Jánó József 1759–1766
1747-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Sárpatakon volt rektor.
Borzovai Mihály 1776
1732-ben subscribált Marosvásárhelyen.
Jánó András 1785
1763-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Nagysajón volt rektor. Kentelkére ment.
Szigethi László 1785–1807
1742-ben subscribált Marosvásárhelyen.
Krizbai Deső József 1808–1848
1804-ben subscribált Marosvásárhelyen.

Kentelke

Técsi György 1705[9]
1696 körül subscribált Kolozsváron.
Váli János 1754
Máttyás Zsigmond 1772
1754-ben subscribált Nagyenyeden.
Bajnótzi József 1785
Jánó András 1785–1793
1763-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Nagysajón volt rektor. Kentelkére ment.
Herczeg István 1797–1814–1843?
1764-ben született. 1786-ban subscribált Enyeden. Erlangenben peregrinált 1792-ben. 1797-ben, a kolozsvári zsinaton ordinálták. 1810–1813 és 1817–1827 dékán.

Kerlés

Croner János 1766
Binder Simon 1770–
1770-ben, a széki zsinaton ordinálták.

Nagysajó (lutheránus)

Demeter Gáspár 1615/1638[10]
Caronesis Georgii 1638[11]
Czobel András 1759–1814
1776-ban, az újtordai zsinaton ordinálták.

---

[8] Wesselényi család levéltára. Erdélyi Nemzeti Múzeum. Kemény Sámuel oklevélgyűjteménye az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában, Román Országos Levéltár Kolozs megyei Igazgatóságának kezelésében.
[9] Pataki István naplója, Történelmi Tár 1887.
[10] Magyar Országos Levéltár R. 302. Egyházi iratok 15.7. 13. cs.
[11] MOL R. 302. Egyházi iratok 15.7.13. cs.

Nagysajó (református)

Zilahi András 1721
1710 körül subscribált Kolozsváron.
Angyalosi Tóth Balázs 1759, 1779, 1780[12]
1719-ben subscribált Marosvásárhelyen. Franekerben peregrinált (1728).
Basa István 1770 után– 1774
1760-ban subscribált Marosvásárhelyen. Marburgban peregrinált (1770). 1774-től a marosvásárhelyi kollégium professzora.
Gombási István 1775 körül
1756-ban subscribált Marosvásárhelyen. Marburgban (1767) peregrinált. Akadémiai tanulmányai előtt Berekeresztúron, utána pedig Székelykeresztúron, Haranglábon, Ótordán, Mezőmadarason, Márkodon, Karácsonyfalván szolgált.
Jantsó József 1783 előtt
1762-ben subscribált Marosvásárhelyen, majd 1768-ban Enyeden. Nagysajóról Nagyszebenbe, Marosvécsre, majd Felvincre került.
Horvát Sámuel 1785–1790
1770-ben subscribált Marosvásárhelyen. Utrechtben peregrinált (1781–1784). 1785-ben, a nagybaconi zsinaton ordinálták. Később Gerenden (1790–1807), majd Mezőbergenyében szolgált.
Kónya László 1791
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen. Bernben peregrinált (1784). 1791-ben, a küküllővári zsinaton ordinálták.
Benedek József 1793–1806
Szabó András 1807–1856
1798-ban subscribált Marosvásárhelyen.

Óvárhely

Stanhaur Mihály 1759
Textoris Márton 1774–1814

Sajómagyarós

Abelis Casparus 1638[13]
Zobel Gasparus 1640[14] dékán
Keintzel János id. 1755–1794
Gubusch Márton 1795–1801
1795-ben a széki zsinaton ordinálták.

[12] Kemény Sámuel oklevélgyűjteménye az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában, Román Országos Levéltár Kolozs megyei Igazgatóságának kezelésében.
[13] MOL R. 302. Egyházi iratok 15.7.13. cs.
[14] Református Szemle 1938. 299.

Sófalva

Jánki András 1629[15]
Rhégenij Nagy György 1638–1639[16]
Beszterczey Mihaly 1647[17]
Nyarasdi István 1660[18]
Kászoni Matias 1661[19]
Nyarasdj István 1662[20]
Némethi István 1684[21]
Gyarmati Ferenc 1697[22]
Nagyidai János 1773
Id. Püspöki Pál 1773–1808
1770 körül subscribált Kolozsváron. 1774-ben, a kolozsvári zsinaton ordinálták.
Ifj. Püspöki Pál 1809–

Szászszentjakab

Croner János 1759–1784
Wolff György (lévita?) 1784
Keintzel János, ifj. 1785–1814
1785-ben, a nagybaconi zsinaton ordinálták.

Szentmáté

Hari Ábel 1745
Kassai Zsigmond 1750–1759
1740 körül subscribált Kolozsváron. Talán a Franekeri akadémián peregrinált.
Szentsimoni 1757
Csíki László 1766
1747-ben subscribált Kolozsváron. Előzőleg Budán volt rektor.
Szigeti László 1785
1742-ben subscribált Marosvásárhelyen.
Bajnótzi Dániel 1785
Szász Lőrintz 1786–1812
1774-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Gyulai Ferenc udvarában tanítóskodott.
Barta Sándor 1814–
1798-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Alsóbudakon (1808–1814) szolgált.

---

[15] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 41. J.
[16] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 41. E. 15.; Besztercei városi levéltár 12 255.
[17] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 41. J.
[18] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 41. J.
[19] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 42. 9.
[20] Kornis család levéltára az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában 41. J.
[21] Széki egyházmegye levéltára. Partialis synodus jegyzőkönyve 200.
[22] Szentkereszthy levéltár. Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárában. 41. J.

Újős

Benedek Menyhért 1750
Odera-Frankfurtban (1742) és Franekerben peregrinált.
Fogarasi András 1751
Benedek Sámuel 1784–1788
1764-ben subscribált Nagyenyeden. Odera-Frankfurban (1771) peregrinált.
Benedek József 1789–1793
1789-ben a torockószentgyörgyi zsinaton ordinálták.
Fónyi Szabó László 1794–1816

Esperesek (dékánok) névsora

Ábel Gáspár	1621
Zobel Gasparus	1640
Hermann Johannes	1745–1759
Czobel Andreas	1760–1774
Croner Johannes	1776–1777
Keintzel Johannes	1778–1785
Benedek Sámuel	1786–1788
Hegyi András	1789–1794
Textoris Márton	1795–1796
Hegyi András	1797–1799
Textoris Márton	1799–1804
Püspöki Pál	1805–1807
Schatz Mihály	1808–1809
Hertzeg István	1810–1811
Schatz Mihály	1812–1813
Hertzeg István	1814

Tanítók névsora

Aranyosmóric

Láng János	1807–1809
Leonardus Jakobus	1809–1814

Árokalja

Hom Pál	1808–1812

Felsőszászújfalu

Velmann Péter	1745
Teis János	1809–1814

Kerlés

Veres György	1766
Czobel Dániel	1789
Greyer Mihály	1808–1811
Telmann Sámuel	1812
Czobel Márton	1813

Nagysajó (lutheránus)

Brachner (Bogner, Buchner) Márton	1808

Nagysajó (református)

Kőrispataki János	1717 után
1717-ben subscribált Enyeden.	
Matolcsi János	1730 után
Kolozsváron subscribált 1730 körül.	
Besenyei Sámuel	1759 után
Kolozsváron subscribált 1759 körül.	
Jánó András	1763 után
Marosvásárhelyen subscribált 1763-ban. Később Galacon, majd Kentelkén lelkipásztor.	
Barta Zsigmond	1768 után
Marosvásárhelyen subscribált. Később lelkipásztorként szolgált.	
Gellérd Izsák	1798, 1808

Óvárhely

Hajmann Mihály 1807–1810
Grager Mihály 1812.
Siffbaumer Dániel 1813

Sajómagyarós

Siffbaumer Mihály 1808–1814

Sófalva

Diószegi Mihály 1785
Agyagási Salamon 1809
1800-ban subscribált Marosvásárhelyen.

Szászszentjakab

Bruzer Johannes 1749
Schiffbeumer (Siffbaumer) Sámuel 1808–1814

Szentmáté

Diószegi Mihály 1753
Ajtai István 1764 után
1764-ben subscribált Marosvásárhelyen.
Balog András 1795
Szabó Pál 1808–1810
Nagy József 1812

Újős

Szappanos Mihály 1771
Barabás Péter 1807–1814
1803-ban subscribált Marosvásárhelyen.

Kovács Mária

Ötvösmunkák és ónedények a Nagysajói Káptalan református egyházközségeiben

Református gyülekezeteink az évszázadok folyamán úrasztali felszereléseként számos ónedényt és ötvöstárgyat gyűjtöttek össze, amelyek a művészettörténet szempontjából is értékes darabok. A református egyház úrasztali edénytípusainak kialakulását és későbbi fejlődését funkciójuk határozta meg. Egyes edénytípusokat, mint a kehely és paténa, a katolikus liturgiából vették át, mások az úrvacsoraosztás liturgiájának megfelelően alakultak ki. Ezek általában világi formákat mutató edénytípusok: poharak, kannák, tányérok. A református egyház klenódiumai funkcionálisan és formailag is kielégítették a szentség kiszolgáltatásának református jellegzetességeit, amely tulajdonképpen több típusú edény használatát követelte meg: kenyérosztó tányér, úrasztali pohár és kanna, keresztelőkancsó és keresztelőtál. A református egyházban az úrasztali edények formavilága és anyaga nem kötött, ez tette lehetővé a legváltozatosabb formájú és anyagú edények használatát. A Nagysajói Káptalan református egyházközségeinek klenódiumai között a legtöbb tárgy ezüstből és ónból készült. A református gyülekezetekben őrzött edények esetében a forma és nem az anyag határozta meg, hogy a szentség kiszolgáltatásakor milyen szerepet kapott. Így az ivóedények szinte kivétel nélkül nemesfémből, a bor tárolására használt kannák, palackok többnyire ónból készültek. A kenyérosztó tányérok közt azonos arányban találunk nemesfémből és ónból készült darabokat.

A kötetben szereplő 18 református egyházközség közül ma csupán az aranyosmórici leányegyház, a besztercei, cegőtelki, nagysajói, sófalvi, szentmátéi és újősi anyaegyházak léteznek, a többi eklézsia úrasztali edényeit a 19. század végén–20. század folyamán a környező településekre gyűjtötték be vagy megsemmisültek. A fennmaradt emlékanyagot vizsgálva felvetődik a kérdés, milyen nagyságrendű lehetett ezen egyházak úrasztali felszerelése? A jelen pillanatban ismert írott források nem teszik lehetővé a nagysajói gyülekezetek 17–18. századi állományának rekonstruálását, a 19. századi állapotra a fennmaradt vizitációs jegyzőkönyvek adatai világítanak rá.[23] A 19. század elejéről fennmaradt vagyonösszeírások szűkszavúak, korábbi összeírásokra, leggyakrabban az 1754-es matricolára hivatkoznak. Az 1808-as vizitációs jegyzőkönyvből ismerjük a sófalvi[24] és szászcegői[25], mai nevén cegőtelki gyülekezetek kegyszereit, amelyek közül a sófalvi úrasztali edények a 19. század folyamán–20. század első felében teljesen kicserélődtek. Az 1871-es vizitáció alkalmával feljegyezték, hogy az úrasztali edények közül csak a gyakrabban használtakat őrzik a lelkésznél, a többit a templom „záros kamrájában".[26] Ezzel magyarázható a régi, használaton kívüli kegyszerek pusztulása. Az 1890-es Névkönyv még 1651-es feliratú poharat, két ón-

[23] A Nagysajói Egyházmegye (Sajói Káptalan) Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. B 5-ös fond. Jegyzőkönyvek. [A továbbiakban: Nagysl-Jkv.] I/1–4.

[24] Nagysajói Prot. 252–253.

[25] Nagysajói Prot. 265–266.

[26] Nagysl-Jkv. I/3. 115.

kannát és egy ón keresztelőkannát vett számba, amelyek mára mind megsemmisültek.[27] Az 1848-as forradalom több nagysajói gyülekezet úrasztali felszerelését károsította, ekkor pusztult el az egyházmegyei levéltár is. A forradalom utáni vizitációk alkalmával az ingóságok részletesebb leltárát készítették el. Galacfalván 1851-ben egy ónkannát, egy aranyozott ezüstkelyhet és -tányért, egy óntányért jegyeztek fel.[28] A galacfalvi eklézsia úrasztali edényeit jelen pillanatban nem ismerjük, feltételezzük csupán, hogy az 1874-ben anyaegyházzá vált Tacs tulajdonába kerültek. Kentelkén 1853-ban egy boros kannát, egy ón keresztelőkannát és egy óntányért vettek számba, megjegyezve, hogy a többi klenódium a forradalmi időben elveszett.[29] Az 1855-ös jegyzőkönyv arra enged következtetni, hogy a kentelki gyülekezetnek nemesfémből készült kelyhe vagy pohara és kenyérosztó tányérja pusztult el a forradalom idején, mivel az említett edények meglétét figyelmen kívül hagyja és úgy említi, hogy „nem lévén a gyülekezetnek úrasztali készlete", Bethlen Sándorné Toldalaghi Zsófia egy ezüstkelyhet és két ezüsttányért adományozott a gyülekezet számára.[30] A vizitáció bejegyzése megerősíti korábbi feltevésünket, miszerint az egyház tulajdonába világi használatban lévő edények sora került be, mivel a kehellyel kapcsolatban megjegyzi, hogy „őseiktől öröklött" példányról van szó. A kentelki gyülekezet kegyszereit már 1862-ben Árokalján, Gróf Bethlen Sándor gondnoknál találjuk.[31] 1883-ban szintén Árokalján, Gróf Bethlen Béla felügyelete alatt találta a vizitáció,[32] azóta nyomuk veszett.

Az alsóbalázsfalvi gyülekezet úrasztali készletét az 1862-es jegyzőkönyvből ismerjük, amely egy ezüstpohárból, két ezüsttányérból, egy boros ónkannából és egy ón keresztelőkannából állt. Mindezekre Cserényi Dániel viselt gondot.[33] A gyülekezet megszüntével a 20. század első felében kegyszerei a Sajószentandrási Egyházközség tulajdonába kerültek. Hasonlóan alakult a kisbudaki, azaz alsóbudaki egyház klenódiumainak sorsa is. Az alsóbudaki eklézsia úrasztali edényei közül az aranyozott ezüstkehely és -tányér ma a Besztercei Egyházközség tulajdonát képezi. Darkó Ákos 1936-os jegyzeteiben[34] kisbudakinak írja le a besztercei gyülekezet tulajdonában lévő talpas poharat, azonban erre vonatkozó pontos adattal nem rendelkezünk, mivel a kisbudaki vizitációs jegyzőkönyv összeírásaiban nem szerepel. 1859-ben aranyozott ezüstkelyhet és -tányért, egy óntányért, ónkannát és ón keresztelőkannát vettek számba.[35] 1865-ben az úrasztali készlet tűzvész áldozata lett, csupán a kehely és a tányér maradt meg.[36] Azt sem tudjuk pontosan, hogy Darkó Ákos még Alsóbudakon jegyezte-e fel őket, feltételezzük csupán, hogy már akkor Besztercén lehettek és a helyi lelkész információira hagyatkozva jegyezte fel kisbudakinak a talpas poharat. A pohár származási helyét nem ismerjük.

A Nagysajói Egyházközség gyűjteménye a 19. század végén–20. század folyamán egy aranyozott ezüstpohárral és egy ónkannával apadt, ugyanakkor az utolsó leltár adataihoz viszonyítva egy ón keresztelőkannával gyarapodott. Az 1859-es vizitációs jegyzőkönyvben két aranyozott ezüstpoharat és két ónkannát vettek számba, leírva a tárgyak feliratát is.[37] A

[27] *Névkönyv az Erdélyi Ev. Ref. Egyházkerület számára.* Szerk. Incze Lajos. Kolozsvár 1890. [A továbbiakban: Névkönyv 1890] 28.
[28] Nagysl-Jkv. I/2. 23.
[29] Uo. I/2. 50.
[30] Uo. I/2. 81.
[31] Uo. I/2. 183.
[32] Uo. I/4. 292.
[33] Uo. I/2. 186.
[34] Darkó Ákos jegyzetek az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. Darkó–Debreczeni Gyűjtemény, G 1-es fond. 64. [A továbbiakban: Darkó]
[35] Nagysl-Jkv. I/2. 138–139.
[36] Uo. I/3. 2.
[37] Uo. I/2. 136.

feliratok értelmében a gyülekezet tulajdonában lévő ón keresztelőkanna különbözik a leltárba vett kannától, mivel az utóbbit Takáts Sára és Katona Zsuzsanna adományozta 1780-ban. A keresztelőkanna monogramja Sz P.

A cegőtelki[38], szentmátéi[39] és újősi[40] gyülekezetek klenódiumai hiány nélkül fennmaradtak, a besztercei eklézsia kegyszereit a vizitációk alkalmával nem írták le. A besztercei református leányegyház 1885-ben anyaegyházközséggé vált, amelynek filiája a korábbi anyaegyház, Alsóbudak lett. A besztercei úrasztali edények egyetlen összeírását az 1890-es Névkönyvben találjuk, azonban a leltár adatait a fennmaradt emlékanyaggal összevetve elmondható, hogy teljesen különböző tárgyakról van szó, ami arra enged következtetni, hogy az összeírás helyszíni kutatások nélkül készült és olykor téves információk kerültek közlésre.[41]

A 20. században történt változásokat a források hiányában nem tudjuk nyomon követni. Debreczeni László a tárgyalt gyülekezetekben tanulmányútjainak kezdeti éveiben, 1928–1929-ben járt, így vázlatkönyvébe gyakran csak az általa legjelentősebbnek vélt klenódiumokat jegyezte le.[42] Így a Szentmátéi Egyházközség kegyszereit egyáltalán, a cegőtelkiek közül csupán a 14. századi kelyhet és patenát vette számba.[43] A galacfalvi eklézsia 1929-re már teljesen megszűnt, Debreczeni csupán templomának romjait találta. Az újősi gyülekezet kegyszereit 1929-ben vette számba[44], adatait Kőszeghy Elemér is felhasználta az 1930-as években készített adattárában.[45]

A Nagysajói Káptalan vizsgált hat református egyházközségében 17 óntárgyat és 20 ötvöstárgyat mértünk fel, amelyek közt jelentős számban vannak jelen a 19. század végi–20. század eleji ötvöstárgyak. Ezek bemutatására csupán a katalógusban kerül sor, mivel már magukon viselik a sorozatgyártás jeleit.

Ötvösmunkák

A református egyház klenódiumai között a legnagyobb értéke az úrvacsora két jegyének kiszolgáltatására használt tárgyaknak volt: az úrasztali pohárnak, kehelynek és a kenyérosztó tányérnak. A tárgyalt gyülekezetek ötvöstárgyai között is a legnépesebb tárgycsoportot a kelyhek és kenyérosztó tányérok alkotják, csupán egy-egy ezüstből készült pohárral, boros kannával és keresztelőkészlettel találkozunk. A bor tárolására és keresztelésre a nagysajói gyülekezetekben is ónkannákat alkalmaztak.

A nagysajói eklézsiákban legnagyobb számban a kelyhek vannak jelen, amelyek közt a gótikus kehelytől a 20. századi alkotásig valamennyivel találkozunk. Ezzel szemben a 17. századi ötvösség kedvelt edénytípusa, a talpas pohár nagyon ritka, a tárgyalt emlékanyagban csupán egy maradt fenn. Az 1890-es Névkönyv egy 1651-es feliratú poharat említ Sófalván, az 1622-es vagyonösszeírásra hivatkozva Szentmátén is említ poharat.[46]

---

[38] Nagysl-Jkv. I/2. 129.
[39] Uo. I/2. 134.
[40] Uo. I/2. 152.
[41] Névkönyv 1890, 8–9.
[42] Debreczeni László: *Vázlatkönyvek 1928–1936.* Az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban, Darkó–Debreczeni gyűjtemény, G 1-es jelzet. [A továbbiakban: Debreczeni]
[43] Debreczeni 1928, 260.
[44] Debreczeni 1928, 032.
[45] Kőszeghy Elemér: *Ingó műemlékek jegyzéke.* Kézirat a budapesti Iparművészeti Múzeum Adattárában [A továbbiakban: Kőszeghy]
[46] Névkönyv 1890, 25, 30.

A 18. század folyamán a gyülekezetekben a hívek száma megnőtt, így újabb edények beszerzésére volt szükség. A 18. századi adományozások során a hívek elsősorban kelyheket készíttettek, mivel a 18. században újra általánossá vált a kelyhek használata.[47] Ugyanakkor a hívek ízlésvilágát jelentősen befolyásolhatta az evangélikus egyház liturgiai felszerelése is, amelyben a kehely és paténa alkotta a legjelentősebb tárgycsoportot. A 19. század második felében–20. században jelentős számú kelyhet adományoztak a hívek gyülekezeteiknek. Egyes egyházközségek, mint Beszterce, csak a 19. század második felében vált anyaegyházzá, így több edénnyel való felszerelése ekkor indokolt. Bár ebben az időszakban az ötvösség már szinte teljesen elvesztette művészi jellegét, mégis fontos az ekkor készült edények katalógusszerű áttekintése.

A református egyház az úrasztali edények anyagára és formájára vonatkozóan nem hozott határozatot, csupán a „pápista kelyhek" eltávolítását írta elő.[48] Ha megvizsgáljuk a gyülekezetekben fennmaradt ötvöstárgyakat, elmondható, hogy ez nem mindig történt meg. Jelen esetben a Cegőtelki Egyházközség gyűjteménye őriz egy gótikus, a reformáció térhódítása előtt készült kelyhet és paténát (Katalógus 1, 14). A 14. századi ötvösmunka még a romanika stílusában gyökerezik, a kehely kerek talpa, vésett dekorációja, a kuppa alakja és a kehely arányai ennek a tradíciónak a kifejezői. A kehely kerek talpának pereme erőteljesen kihajlik, a csonkakúp alakú lábtól sima tagozat választja el. A lábat vésett alapon négy nagyméretű, szárával a nódusz felé mutató, stilizált szőlőlevél díszíti (11. ábra). A hengeres alsó és felső szárrész domborműves szőlőleveles indát ábrázoló öntött díszítését kettős övek szegélyezik. A lapított gömb alakú nóduszon hat kör alakú rotulus helyezkedik el, amelyek közül minden másodikban gótikus betű látható: az elsőben összekapcsolt KE betűk, másodikban B, harmadikban I betű. A betűk közti rotulusokban a díszítőmotívum ismétlődik. A szájperem felé erőteljesen szélesedő, alacsony kuppa harang alakú, felülete sima. A kehellyel együtt a kisméretű paténa is átkerült a cegőtelki református gyülekezet tulajdonába (Katalógus 14). A sima felületű paténa keskeny peremével ívesen hajlik mélyülő öble. Az együttes készítője ismeretlen, akárcsak megrendelője. A csépáni evangélikus egyházközség 14. század második feléből származó kelyhe analógiát mutat a cegőtelki kehellyel, lapított gömb alakú nóduszán a cegőtelkihez hasonló, hengeres rotulusok ülnek.[49] Az erdélyi kelyheken a nódusz ilyen jellegű kialakításával ritkán találkozunk. Mivel Roth a csépáni kelyhet a besztecei ötvösök munkájának tekinti, ezért feltételezzük, hogy a cegőtelki kehely is besztercei alkotás. Az első említését az 1808-as vizitációs jegyzőkönyvben olvashatjuk, majd az 1858-as jegyzőkönyv[50], az 1890-es Névkönyv[51] és Debreczeni László is feljegyezte.[52]

A nagysajói egyházközségek gyűjteményeiben a 17. századi kelyheket a nagysajói kehely képviseli (Katalógus 2). Az aranyozott ezüstkehely egyszerűségről tanúskodik, kerek talpának pereme tagolt, negyedkörív keresztmetszetű tagozata szemcsézett alapon domborított sziromdíszekkel ékesített. A hengeres, lefelé enyhén kiszélesedő láb sima, hármas tagolású öntött öv felett karéjos lemez választja el a szintén csonkakúp alakú, sima felületű alsó szárrésztől. A lapított gömb alakú nóduszt öntött öv osztja két egyenlő részre, amelyek felületét, szemcsézett alapon, domborított virágszirmok díszítik. A nagyméretű, harang alakú

[47] A 17. századi református egyházban a kelyhek használata háttérbe szorult, mivel helyüket a világi használatban közkedvelt poharak és serlegek vették át.

[48] Kiss Áron: *XVI. században tartott református zsinatok végzései*. Budapest 1882. 152.

[49] Roth Viktor: Besztercei ötvösművek. In: *Archaeológiai Értesítő*. 1914, 355–356. Nagysajói Prot. 265–266. *Egy arannyal futatott ezüstpohar. Egy ezüsttángyér.*

[50] Nagysl-Jkv. I/2. 130.

[51] Névkönyv 1890, 14.

[52] Debreczeni 1928, 260.

kuppa sima. A kuppa méretének megnövekedése a 17. századra utal, már akkora méretet öltött, hogy a kehely aránytalanná vált, hiszen magassága majdnem eléri a talp és a szár együttes magasságát, a száj átmérője nagyobb a talp átmérőjénél. A tulajdonjelzést és az 1632-es évszámot a talp peremének alsó részére vésték. B. Nagy Margit 1973-ban közölte a nagysajói uradalom 1682-es leltárát,[53] amelyben közli a református gyülekezet tulajdonában lévő kehely fényképét is, azzal a megnevezéssel, hogy „emlékkehely Apafi Mihály születési dátumával". Amennyiben a kehely 1632-es évszámát valóban Apafi Mihály születéséhez kötjük, akkor a G. A. P. B. tulajdonjelzést Apafi György és Petki Borbálaként is értelmezhetjük.[54] A kehely adományozási körülményeit nem ismerjük, feltételezzük csupán, hogy 1670 körül adományozhatták a nagysajói református egyháznak, miután az uradalom az Apafi család birtokába került. A kehely mestere (a talp peremére beütött jegy értelmében, 13. ábra) MD mester, akinek monogramja eddig feloldatlan. A mesterjegy pajzsa a nagyszebeni ötvöscéhre utal. A mester egy másik alkotását az 1884-es kiállításon mutatták be, a talpas pohár gróf Andrássy Gyula tulajdonában volt.[55] Az 1859-es vizitációs jegyzőkönyben részletes leírását olvashatjuk[56], az 1890-es Névkönyv aranyozott ezüstpohárként jegyezte fel.[57]

A 17. századi ötvösség kiemelkedő alkotása a besztercei talpas pohár (Katalógus 6). A pohár hengeres talpának aranyozott pereme erőteljesen kihajlik, testétől hullámvonalas osztógyűrű választja el. Az osztógyűrű alatt stilizált liliomos és csigavonalas motívumok váltakoznak. A hullámvonalas osztógyűrű fölött három stilizált liliomban végződő maszk között három különböző, álló virágtő látható: napraforgó, rózsa és margaréta. A pohár díszítése hármas osztatú, szimmetrikus, csak a három virágtő különbözik, amelyek közül kettő kinyílt állapotban ábrázolt. A felfelé kihajló hengeres test a széles, aranyozott szájperem alatt trébelt, gravírozással körvonalazott lambrekinekkel és kisméretű, lecsüngő gyöngysorral ékesített. A pohár díszítőmotívumai, a száj- és talpperem gazdagon aranyozott. A domborított növényi ornamentika, a finom rajzú virágtövek gyakorlott kéz munkájára utalnak. A pohár fenekére beütött mesterjegyének jobb sarka elmosódott, így a mester monogramjából pontosan csak a P betű olvasható, a második betűről feltételezzük csupán, hogy R vagy M lehet. Amennyiben a PM olvasatot fogadjuk el, akkor poharunk a 17. század második felében, Besztercén működő ötvös munkája.[58] A talpas pohár adományozóját és adományozási körülményét nem ismerjük, közlésével a szakirodalom számára ismeretlen darab került bemutatásra. Mivel a Besztercei Református Egyházközség csak a 19. század második felében vált anyaegyházzá, így feltételezzük, hogy ezt követően kerülhetett a gyülekezet tulajdonába. A pohár származási helyét nem ismerjük, egyetlen említését Darkó Ákos 1936-os

[53] B. Nagy Margit: *Várak, kastélyok, udvarházak. Ahogy a régiek látták. XVII–XVIII. századi erdélyi összeírások és leltárak.* Bukarest 1973. 196–197. [A továbbiakban: B. Nagy Margit]

[54] A nagysajói uradalom 1558-tól a Fejedelmi Kamara kezelésébe került, így vagy a fejedelem birtokolta vagy bizalmasainak adományozta. Így volt Nagysajó birtokosa Hagymási Kristóf, Petki János, Kékedy Zsigmond és özvegye Barkóczi Anna, 1635-től pedig Lorántffy Kata, aki adományként kapta I. Rákóczi Györgytől. 1646 után ismét a Kamara kezelésébe jutott, I. Apafi Mihály fejedelemmé választásával az ő tulajdonába került. *Erdélyi Királyi Könyvek.* Arcanum Digitéka, Budapest 2003, 2004. II. Apafi György Bethlen Gábor és I. Rákóczi György fejedelmek tanácsosa volt, Küküllő vármegye főispánja, I. Apafi Mihály fejedelem apja. Petki Borbála, Petki János leánya, I. Apafi Mihály anyja.

[55] A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma. 1884. IV. terem, 144. szám.

[56] Nagysl-Jkv. I/2.: *egy ezüst aranyozott pohár 1632^{ből} G. A és P. B. névbetük alatt – 25 pengő ft. értékü.*

[57] Névkönyv 1890, 37.

[58] Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig.* Budapest 1936. 10.; Horst Klusch: *Siebenbürgische Goldschmiedekunst.* Bukarest 1988. 76.

jegyzeteiben olvashatjuk, ahol az alsóbudaki gyülekezet tulajdonaként írta le. Állítását, korábbi adatok hiányában feltételekkel kell kezelnünk, mesterjegyének PAV olvasatát hibásnak véljük.[59]

A besztercei református gyülekezet aranyozott ezüstkelyhe az Alsóbudaki Egyházközség tulajdonát képezte (Katalógus 4), majd a 20. század első felében került mai helyére. A kehely többszörösen íves, vízszintesen tagolt talpának pereme kihajló. A talp szélétől kiindulva, a szárgyűrűig domború bordák futnak, amelyek a lábat hat, három nagyobb domború és három kisebb homorú mezőre tagolják. A hengeres szárgyűrű felett a hatszögű alsó szárrész a bordázott nóduszban végződik. A felső szárrész hengeres, tagolt gyűrű választja el a tulipánkehely alakú, sima kuppától. A szájperem alatt olvasható a kehely átalakítását megörökítő felirat: „SZÜLE ANNYA CSEGEZI JUDITH UTÁNn UJJITtATta ÉS NAGYOBBITtATta ALVINTZI FOGARASI ISTVÁN 1775".[60] Alvinczi Fogarasy István az anyja által adományozott kelyhet alakíttatta át, amelyet valószínűleg a többi tárggyal együtt a 17. század végén ajándékozott egyházának. A kehely 17. századi formájából semmit nem őrzött meg, a 18. század második felének ízlését tükrözi. Fogarasy István az újősi Fogarasy család tagja, aki 1771-ben Doboka vármegye alispánja volt.[61] A kehely készítője ismeretlen. A vizitációs jegyzőkönyvek mellett Darkó Ákos 1936-ban fényképen is megörökítette.[62]

Az alsóbudaki gyülekezet megszűntével a Besztercei Egyházközség tulajdonába került egy aranyozott ezüsttányér is (Katalógus 17). A széles peremű tányér öble lapos. A perem szélén vésett leveles fríz húzódik. Adományozási feliratát mestere a tányér fenekére véste: „EZEN / TANGYERT TSI: / NALTATTA JANO: / SI PETER ES KEDVES / ELETE PARJA GYARFas / MARIA ISTEN DITSÖ / SSEGERE A: K[is] BUDAKI / REFORMATA EKLESIA / SZAMARA / ANNO DOMINI/ 1767". Adományozóiról a tányér feliratán kívül semmit nem tudunk. Mestere ismeretlen. Arra vonatkozóan, hogy mikor került Besztercére, nincs pontos adatunk. Részletes leírását az 1859-es vizitációs jegyzőkönyvben olvashatjuk.[63]

A 18. században az újősi gyülekezet is számos adománnyal gazdagodott. Az Újőst birtokló Vitéz család kehellyel és kenyérosztó tányérral ajándékozta meg egyházát. A kehely (Katalógus 3) domború talpának pereme erőteljesen kihajlik, öv választja el a sima felületű, csonkakúp alakú lábtól. A tagolt szárgyűrű felett hengeres szárrész helyezkedik el. A gömb alakú nódusz öntött övvel osztott. A kisméretű kuppa szájpereme enyhén kiszélesedik, a pe-

---

[59] Darkó 64.

[60] Csegezi Judit a 17. század végén több úrasztali edényt adományozott az alsóbudaki református egyháznak, amelyről a tárgyak felirata tanúskodik. A tárgyak leírását az 1859-es vizitációs jegyzőkönyvből ismerjük, mivel az önedények az 1865-ös tűzvész áldozatai lettek. Szintén itt olvahatjuk a fennmaradt kehely leírását is: *Egy aranyozott ezüst pohár ezen irattal: Szüle annya Csegezi Judit után ujittatta és nagyobbittatta alvintzi Fogarasi István 1775 – 30 pft. értékü.*

Egy on tányér ezen irattal Váradi Sigmond Csegezi Judit anno 1693 digesima quarta Julii.

Egy kisebb keresztelő on kanna ezen ráirattal: Varadi Sigmond, Csegezi Judit 1695[ból] die 24 Julii. Nagysl-Jkv. I/2. 138–139.

[61] A Fogarasy család a Doboka vármegyei Szászújősből származó család, tagja Fogarasy Gábor (1683–1701) Doboka vármegye alispánja volt. Fogarasy István 1771-ben alvinczi előnévvel jelenik meg. Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal.* Digitális reprint, Arcanum Digitéka, IV. kötet, Budapest 1999. 189. [A továbbiakban: Nagy Iván]

[62] Klenódiumok fényképei az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. Darkó–Debreczeni gyűjtemény, G 1-es fond. 9, 9a.

[63] Nagysl-Jkv. I/2. 138: *Egy ezüst tányér ezen irattal: Ezen tángyért csináltatta Jánosi Péter és Kedves élete párja Gyárfás Mária. Isten ditsőségére a K. Budaki Ref ekla számára anno domini 1767. – az aranyozás rajta megvásott 16 pforint értékü.*

rem alatt olvasható a majuszkulás körirat: „VITEZ MARIA ISTEN DITSÖSEGERE TSINALTATTA ANNO 1718".[64] A kuppa belső része aranyozott, a külső felület aranyozása jelentősen károsodott. A kehely talpának peremére beütött mesterjegy (15. ábra) jobb felső sarka elmosódott, így csak részben értelmezhető, valószínűleg MW (?), amely a kolozsvári ifj. Mathias Werner jegye. Werner Mátyás 1690-ben lépett be a kolozsvári ötvöscéhbe, majd a 18. század elején többször szerepel kezesként.[65] Megállapításunkat Kőszeghy adatai is alátámasztják, mivel a kehely mesterjegyét Werner Mátyás nevére oldotta fel.[66]

Néhány évvel később Vitéz Mária újabb adománnyal gazdagította egyházát, 1721-ben készíttette az egyszerű kivitelezésű kenyérosztó tányért (Katalógus 16). A tányér széles pereme ívesen kapcsolódik a mélyülő öbölrészhez. Majuszkulás felirata a tányér peremén olvasható: „Vitez Maria csinaltatta AZ ÖSI ECLESIA szamara ANNO DNI 1721". A tányér mestere ismeretlen.

A 18. század második felében került egyházi tulajdonba az újősi gyülekezet második tányérja (Katalógus 15). Az egyszerű tányér széles pereme ívesen hajlik a lapos öbölrészhez. A tányér már a század elején elkészült, ezt igazolja széles peremére vésett, levélkoszorúba foglalt T. J. monogramja és 1706-os évszáma. A feloldatlan monogrammal azonos kéz munkája a bibliai szövegrész: „AZ KI ESZI AZ ÉN TESTEMET ÖRRÖKE ÉLLETE VAGYON ANNAK". Az adományozásra, ahogy az későbbi feliratából kiderül, csak a század második felében került sor: „FŐ HADNAGY MARA LÁSZLÓ AZ ÚR ASZTALÁHAZ E TÁNGYÉRT VETTE A[nn]O 1786".[67] Az adományozás körülményeit nem ismerjük. A tányér mestere ismeretlen. Az újősi gyülekezet kegyszereit a 19. század végén–20. század első felében többször számba vették, a fent bemutatott kehelyről és két tányérról valamennyi leltárban olvashatunk.[68]

A 18. század végén–19. század elején készült a szentmátéi kehely (Katalógus 5). A kehely kerek, domború talpának pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima. A csonkakúp alakú láb felső részén ráillesztett, háromkaréjos fríz húzódik. A balluszteres nódusz a szárral egybeöntött. A harang alakú, sima kuppa alján lemezből formált, karéjos díszítés látható. A kehely talpperemének alsó részére később az 1833-as évszámot vésték, ami valószínű az adományozás évére vonatkozik. Adományozási körülményei és adományozója ismeretlen. A talp peremére beütött mesterjegye elmosódott, CT (?) monogramja feloldatlan, fémfinomsági jegye a századfordulóra datálja. A kelyhet az 1859-es vizitáció számba vette[69], majd újabb leírását az 1890-es Névkönyvben találjuk.[70] Debreczeni László 1928-as tanulmányútján nem jegyezte fel.

---

[64] A Vitéz család 1694-ben, 1699-ben, majd a 18. század első felében végig birtokosként jelenik meg Szászújősben. Tagányi Károly–Dr. Réthy László–Pokoly József: *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*. VI. kötet, Dézs 1903. 374–375. [A továbbiakban: Szolnok-Doboka vm., VI.] Vitéz Mária Vitéz Ferenc és Nádudvary Klára leánya, Vitéz Anna, Mara Gergelyné testvére. Nagy Iván, XII. kötet, 224.

[65] Flóra Ágnes: Kolozsvári ötvösregesztrum (1549–1790). In: Lymbus. *Magyarságtudományi forrásközlemények*. Budapest 2003. 58–60.

[66] Kőszeghy–Újős.

[67] Ifj. Mara László alezredes a felsőszálláspataki Mara család Doboka vármegyébe szakadt ágának tagja. Apja id. Mara László, Doboka vármegye főbírója, anyja vargyasi Daniel Kata. Nagy Iván, VII. kötet, 287.

[68] Nagysl-Jkv. I/2. 152.: *Egy aranyozott ezüst pohár. Két ezüst tányér.*; Névkönyv 1890, 34.; Szolnok-Doboka vm. VI. 378.; Debreczeni 1929, 032.

[69] Nagysl-Jkv. I/2. 134.: *egy nagy ezüstkehely aranyozva.*

[70] Névkönyv 1890, 32.

A nagysajói gyülekezetekben őrzött ötvöstárgyak nem remekművek, mestereik jobbára ismeretlenek, nem tudjuk műhelyhez kötni, így feltételezzük csupán, hogy a kevésbé ismert besztercei ötvöscéh tagjainak alkotásairól van szó. A jeggyel ellátott ötvösmunkák esetében is csak feltételezzük a kolozsvári, besztercei, nagyszebeni származást, amelynek okát a részben olvasható és a feloldatlan mesterjegyekben látjuk.

Ónedények

Az ónművesség kutatása szempontjából az egyházi gyűjteményeknek döntő jelentőségük van, mivel sok edény maradt fenn a nagy ónműves központok piackörzetébe tartozó falusi református templomokban. A Nagysajói Káptalan hat gyülekezetének templomi felszerelései között máig ott találjuk a kannákat, kenyérosztó tányérokat, kelyheket.

A református egyházban az úrvacsorai bor tárolására önkannákat használtak. A református gyülekezetek keresztelő készletei a 17–18. században önból készültek, a nemesfémből készült keresztelőedények csak a 18. század második felében jelentek meg. Az úrasztali boros kannákkal összehasonlítva, a keresztelőkannák csupán méretükben különböznek, így előfordul, hogy olykor boros edényként, más esetekben viszont keresztelőkancsóként használták. A 18. század végén jelent meg egy jellegzetes ón keresztelőedény, amely a nemesfémből készült keresztelőkancsók formáját vette át.

A nagysajói gyülekezetek úrasztali felszerelései között a legnépesebb csoportot a boros és keresztelőkannák alkotják, amelyek formailag is a legösszetettebb csoportot képezik. Az önöntők a reneszánsz folyamán az ötvösségben elterjedt kannatípusokat vették át és fejlesztették tovább. A 16. században a karcsú, magas, hengeres, lefelé kissé ívesen szélesedő kanna terjedt el, amely a 17. század első felében is kedvelt forma maradt. A 17. század második felében jelentek meg a zömök testű, hengeres kannák, amelyek különösen a szász városok műhelyeire jellemzők; ez a forma a 18. században is továbbélt. Ezt a két alaptípust fejlesztették tovább, kiöntővel ellátva újabb formát hoztak létre. A fejlődés irányát jelzi a kanna felületének tagoltsága is, a korai példányok sima felületétől a későbbi vésett övekkel tagolt, majd öntött gyűrűkkel ellátott felületekig.[71]

A Nagysajói Káptalan gyülekezeteiben őrzött úrasztali kannák díszítését tekintve elmondhatjuk, hogy a legtöbb felülete díszítetlen, a kilenc kannából kettő felületét díszíti vésett és flechelt növényi ornamentika. A díszítés növelte az edény értékét. Valamennyi díszítés szigorúan szerkesztett, egy tengelyhez viszonyítva szimmetrikusan helyezkednek el a motívumok. A kutatott emlékanyag kannái közül a cegőtelki és újősi kannák felületét borítja növényi ornamentika. A két kanna ornamentikája azonos: vázába helyezett központi bazsarózsát szimmetrikusan szerkesztett, ívesen hajló indán egymást váltják a különböző levélpárok, a kompozíció hangsúlyos elemeit az aszimmetrikus tulipánmotívumok alkotják.

A vésett és flechelt díszítés mellett öntött ornamentikával is találkozunk, elsősorban a kannák fenekén elhelyezett fenékrózsákon, valamint a kannák fülének féldomborművein. A Nagysajói Káptalan egyházközségeiben az öntött fenékrózsával ellátott kannák száma jelentős, a vizsgált kilenc kanna közül öt kannán helyeztek el fenékrózsát. Motívumaikat, a fenékrózsák legszélesebb változatát a vázába helyezett, felívelő leveles ágakból és virágokból szerkesztett csokrok alkotják. Ennek változatai a reneszánsz vázába helyezett csokrok, az olaszkorsóból kihajló apró leveles indák, amelyek egyszerűbb változatai ismétlődnek az elemzett kannákban. A reneszánsz vázába helyezett csokrot ábrázoló, központi tulipánból,

[71] Németh Gábor: Felső-Magyarország ónművessége a XVI–XVII. században. Egyházi használatban lévő ónedények, különös tekintettel a kassai kannagyártó céhre. In.: *Művészettörténeti Értesítő*. 1981. 3. szám, 178–179.

1. ábra

2. ábra

3. ábra

4. ábra

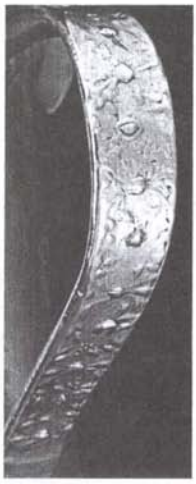
négyszirmú virágokból és kihajló indákból szerkesztett fenékrózsával találkozunk a nagysajói (1. ábra) és besztercei (2. ábra) kannákon. A két kanna fenékrózsája teljesen azonos, annak ellenére, hogy a nagysajói kanna a 17. század közepén, a besztercei a 17. század végén–18. század elején készült.

Az olaszkorsóból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett fenékrózsák száma a nagysajói gyülekezetek önkannáin a legnagyobb, három kanna esetében találkozunk e típus különböző formájával. A cegőtelki (4. ábra) és a vele azonos újősi keresztelőkannában elhelyezett fenékrózsák (3. ábra) e típus egyszerűbb változatát képviselik, a szentmátéi keresztelőkannában látható, bonyolultabb formát mutat.

A kannák fülének díszítésére az erdélyi mesterek is öntött domborműveket alkalmaztak. A fül öntött díszítését tekintve különböző típusokról beszélhetünk: a virágmotívumos fültípus, amely lehet két vagy több vízszintes sávban elhelyezett virágmotívum; a virágmotívumok mellett megjelenő maszkokkal vagy angyalfejekkel kombinált fültípus; szimbolikus ábrázolásokat, fiait tápláló pelikánt, kakast ábrázoló típus; geometriai ábrázolású.

5. ábra

A nagysajói önkannákon megjelenő fültípusok közül a virágmotívumos a leggyakoribb, annak különböző változataival találkozunk, de növényi motívumok közé elhelyezett szimbolikus ábrázolással, maszkkal kombinált növényi ornamentikával és geometriai ábrázolású füllel is.

6. ábra

A cegőtelki és besztercei kannák fülének növénymotívumos ábrázolása tagolatlan, az újősi keresztelőkannáé két vízszintes mezőre tagolt. A cegőtelki kanna fülén (6. ábra) vízszintesen elhelyezett virágcsokrok ismétlődnek, a besztercei kanna (8. ábra) domborműves füle gyöngysoros keretbe foglalt, vázából induló stilizált virágmotívumos. Az újősi keresztelőkanna keskeny fülének motívumai (7. ábra) két mezőben jelennek meg, vázából kihajló ötszirmú virággal alatt szegfű látható. Azonos ábrázolással a krasznahorváti fedeles kanna fülén találkozunk, amelynek mestere a segesvári DK mester.[72]

Növényi ornamentikával kombinált maszkos díszítésű a cegőtelki keresztelőkanna füle, a maszk alatt ívelő inda két oldalán hatszirmú virágok helyezkednek el. Növényi és szimbolikus motívumokból szerkesz-

[72] Bajusz István–Lakóné Hegyi Éva: Szilágysági református úrasztali felszerelések a 16–18. századból. In: *Szilágysági magyarok*. Szerk. Szabó Zsolt. Bukarest–Kolozsvár 1999. 85. [A továbbiakban: Bajusz]

tett a szentmátéi kanna fülének négy vízszintes mezőre tagolt díszítése (5. ábra), ötszirmú virágtövek alatt vázából kihajló virágcsokor látható, alatta fiait tápláló pelikán és újabb vázából kihajló virágcsokor. Ezzel a fültípussal találkoztunk a bethlenszentmiklósi kannán, amely a kolozsvári MRK mester munkája, valamint a nagyszebeni Bruckenthal Múzeum tulajdonában lévő két kannán is, amelyek szintén a kolozsvári MRK mester munkái.[73] Szintén ez a kompozíció jelenik meg több szilágysági (egrespataki, zilahi) kanna fülén is.[74]

Az újősi gyülekezet 17. századi kannájának füle geometriai ábrázolású, gyöngysoros keretbe foglalt rácsdísz (9. ábra). A szentmátéi kanna fülét kicserélték, elképzelhető, hogy szintén domborműves díszítésű lehetett. Az erdélyi önöntők, változatos díszítésű fülekkel látták el munkáikat, amit a jelen kutatás is igazol, mivel a bemutatott hat kanna fülén különböző kompozíció jelenik meg.

A nagysajói gyülekezetek tulajdonában lévő kannák közt több 17. századi alkotással találkoztunk (Katalógus 21). A nagysajói eklézsia kannáját Lorántffy Kata készíttette, azonban adományozási körülményeit nem ismerjük. Az enyhén csonkakúp alakú kanna domború talpa tagolt, peremén stilizált motívumokból szerkesztett fríz húzódik, amely megismétlődik a fedél peremén és a szájperem alatt is. A lapos fedél a szájperemre illeszkedik, középső részének domború tagozatán helyezkedik el balluszteres fedélgombja. A gyöngysorban végződő, stilizált hármas alakú billentőt öntött maszk díszíti. A kanna fenekébe gyöngysoros keretbe foglalt, egyszerű, reneszánsz vázából kihajló tulipánból, négyszirmú virágokból és indákból szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. A kanna palástjának központi részén, vésett olaszkoszorúba olvasható felirata: „LorantFi / KaTa / 1660" (39. ábra).[75] 1660-ban Lorántffy Kata több családtagját is elveszítette, ekkor halt meg leánya, Alia Mária és testvére Lorántffy Zsuzsanna, valamint Petki Borbála, Apafi István anyja. Elképzelhető, hogy emlékükre készíttette kannánkat és adományozta a nagysajói egyháznak. A kanna vállára beütött HB mesterjegye eddig feloldatlan (40. ábra). B. Nagy Margit közölte a nagysajói uradalom 1681-es leltárát, amelyben több LK monogramos ón- és ezüstedényt vettek szám-

7. ábra

8. ábra

9. ábra

[73] Anamaria Haldner: *Colecţia de cositoare. Catalog*. Sibiu 1972. 69. [A továbbiakban: Haldner]

[74] Bajusz 69., 131.

[75] Lorántffy Kata Lorántffy Zsuzsanna féltestvére lévén 1635-ben, I. Rákóczi Györgytől adományul kapta a nagysajói birtokot. Első férje Alia Sámuel, Küküllő vármegye főispánja, Udvarhelyszék főkapitánya volt, akitől Mária leánya született. Második férje Apafi Mihály fejedelem testvére, Apafi István, Szolnok vármegye alispánja volt. Tőle négy gyermeke született, de csak Miklós érte meg a felnőttkort. Lorántffy Kata 1681-ben halt meg Apanagyfalván. Lorántffy Katának Apafi Istvánnal kötött házasságát Lorántffy Zsuzsanna ellenezte, I. Rákóczi György hűtlenség miatt 1646-ban Apafi Istvánt minden jószágától megfosztotta. Horn Ildikó: Lorántffy Kata. In: *Erdély és Patak Fejedelemasszonya, Lorántffy Zsuzsanna*. Szerk. Tamás Edit. Sárospatak 2000. 68–78.

ba. A szerző a nagysajói református gyülekezet tulajdonában lévő önkanna fényképét is mellékelte.[76]

A 17. század második felének kiemelkedő alkotásai a cegőtelki és újősi kannák. A cegőtelki kanna (Katalógus 22) hengeres, lefelé enyhén szélesedő teste tagolt, enyhén domború talpának pereme kihajlik. A talpon és a szájperem alatt poncolt palmettasor húzódik, amely valószínűleg a fedél peremén is megismétlődött, de az átalakítás során megsemmisült, akárcsak a szájperem alatti fríz egy része. A fedelet, a billentővel együtt, bádogra cserélték. A kanna palástját körbeölelő gazdag ornamentika jellegzetes reneszánsz minta, szimmetrikusan szerkesztett, központi virágos díszítésű vázából szétívelő virágcsokor (42. ábra). A központi virágmotívumot stilizált levélkoszorúba helyezett feliratra (VISVR / EKL / 1721) cserélték, amelyet leveles, indás tulipánmotívumok szegélyeznek. A kanna fenekén olvasható felirat örökítette meg adományozójának monogramját: „CSINYALTATA SZASZ CZEGÖI: ECLESIAHOZ E: K: ASzONy". A kannán többszöri átalakítás nyomai láthatók. 1721-ben került rá adományozási felirata, majd az elmúlt évszázadban nikkelezték és új fedéllel látták el. A kanna kígyóvonalas fülének domborműves díszítése a nikkelezés miatt alig kivehető, vízszintesen elhelyezett virágcsokrok ismétlődnek. A kanna fenekébe egyszerű, körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló, apró leveles indából szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. A fenékrózsa jelentősen károsodott. A kannát az 1808-as vizitáció számba vette[77], az 1858-as jegyzőkönyvben már így jegyezték fel: „fedele romlott önkanna".[78]

Az újősi kanna (Katalógus 23) mind formailag, mind díszítésében a cegőtelki kannához hasonló. A hengeres, lefelé enyhén szélesedő testű kanna tagolt talpának pereme erőteljesen kihajlik, vésett gyűrűvel kapcsolódik a testhez. A talpon, a szájperem alatt és a fedél peremén poncolt palmettasor húzódik. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperemre, központi, enyhén domború tagozatán korongos fedélgomb nyugszik. Gyöngysorban végződő ujjtámasza maszkos díszítésű. A kannatest rovátkolt díszítésű vésett övekkel tagolt. A kanna palástját a cegőtelkivel azonos vésett növényi ornamentika díszíti, a vázából kihajló központi bazsarózsát leveles, indás tulipánmotívumok szegélyezik (44. ábra). A központi bazsarózsa jelen esetben teljes épségében megmaradt, nem alakították át. Azonos kompozícióval találkozunk az asszonyvásári kanna díszítésén, amely a kolozsvári MRK mester munkája[79], és a haraszt-keréki önkannán is.[80] Az erzsébetvárosi, 18. század elején készült keresztelőkannán csak a motívum felső része jelenik meg, amely a kanna méretével magyarázható. Az említett kannák közül csupán az asszonyvásári kannát tudjuk mesterhez kötni, azonban kizárt, hogy valamennyi kanna alkotója a kolozsvári MRK mester lett volna, így feltehetőleg az erdélyi önöntők által kedvelt kompozícióról van szó, amelyet közös mintakönyvből vettek. A kígyóvonalas fül gyöngysoros keretbe foglalt rácsdísszel ékesített, amely a fent említett erzsébetvárosi keresztelőkannán is megjelenik. Feliratát utólag a fül alatti mezőbe vésték: „KÖL: / CSEI / SARA / ANO 1715".[81] Az újősi önkannát az 1860-as jegyzőkönyvbe[82], majd az 1890-es Névkönyvbe is bejegyezték, évszámát hibásan 1712-nek olvasták.[83] Debreczeni László 1929-ben írta össze az újősi gyülekezet kegyszereit.[84]

---

[76] B. Nagy Margit 196–197.

[77] Nagysajói Prot. 265–266.: *Két önkanna, egyik nagyobb, a másik kisebb.*

[78] Nagysl-Jkv. I/2. 130.

[79] Alexandru Săşianu: *Ezüst- és önművesség a XVI–XIX. században. A Nagyváradi Református Egyházmegye kegyszerei.* Nagyvárad 1986. 57.

[80] Debreczeni 1930, 142.

[81] Kölcsei Sára 1755-ben Újősben birtokosként jelent meg. *Szolnok-Doboka vm.*,VI. kötet, 375.

[82] Nagysl-Jkv. I/2. 152.

[83] Névkönyv 1890, 34.

[84] Debreczeni 1929, 032.

A cegőtelki gyülekezet keresztelőkannáját (Katalógus 24) 1730-ban adományozta Balogh György és Torma Éva. A kanna domború talpa tagolt, öntött öv választja el a hengeres testtől. A kannatest két vésett övvel osztott, amelyek közé adományozási feliratát vésték: „BALOG. GIÖRGY / TORMA EVA / 1730". A kanna a Balogh család tulajdonából került egyházi tulajdonba, adományozási felirata alatt korábbi IB tulajdonjelzés és 1697-es évszám olvasható. Kannánkat Balogh György apja, Balogh János[85] készíttette, majd fia, feleségével együtt 1730-ban a cegőtelki református egyháznak adományozta.[86] A kanna fedele, az ujjtámasszal együtt hiányzik. Az íves fül öntött díszítése elmosódott, alig kivehető, a maszk alatt ívelő inda két oldalán hatszirmú virágok helyezkednek el. A kanna mestere ismeretlen. A kannát az 1808-as[87] és 1858-as[88] vizitációs jegyzőkönyvben feljegyezték, majd az 1890-es Névkönyv is leltárba vette.[89] A Szolnok-Doboka vármegye monográfiájába hibás, 1703-as évszámmal került be.[90]

A szentmátéi kanna (Katalógus 25) a 17. század végén–18. század elején készült. A kanna domború talpának pereme kihajlik, kettős, öntött gyűrű választja el a hengeres kannatesttől. A test két öntött övvel tagolt. A palástot flechelt[91] díszítésű övek tagolják. A füllel szemben olvasható az adományozási felirata: „ISTENNEK ALLAZATOS SOLGAJA VERES PAL AZ: / MATEI ECCLESIJA SZÁMÁRA ATTA ISTEN DÜ / CZÖSEGERE E KANNAT 1725". Véres Pál 1725-ben kurátor volt.[92] A domború fedél tagolt, pereme kihajlik, szintén rovátkolt övek díszítik. A fedélgomb gömb alakú, a leveles ujjtámasz a fedélre támaszkodik. A kígyóvonalas, gyöngysorban végződő fül domborműves díszítése négy vízszintes mezőre tagolt, ötszirmú virágtövek alatt vázából kihajló virágcsokor látható, amely alatt fiait tápláló pelikán és újabb vázából kihajló virágcsokor. A kanna mestere ismeretlen, fedelébe beütött városjegye alapján a kolozsvári önöntők munkájának tekintjük. A kolozsvári MRK mester jegyével ellátott, a Bruckenthal Múzeum tulajdonában lévő három kanna füle azonos a szentmátéi kanna fülének díszítésével. Mivel MRK mester a 17. század második felében tevékenykedett, feltételezzük, hogy az ő munkája lehet a szentmátéi kanna. A kannát az 1859-es vizitáció számba vette.[93]

A besztercei gyülekezet önkannájának adományozása (Katalógus 26) a cegőtelki Balogh család nevéhez fűződik. A kanna domború, tagolt talpát rovátkolt díszítésű öv ékesíti. A hengeres, felfelé enyhén szűkülő kannatest vésett övekkel tagolt, a szájperem alatt és a talp felett hullámvonalas díszítésű. A vésett övek közé, a palást füllel szembeni oldalára

[85] Balogh János 1682-ben, 1694-ben, 1702-ben Cegőtelkén birtokosként jelenik meg. Szolnok-Doboka vm., II. kötet, 499. Balogh János 1668–1670 között Doboka vármegye alispánja, majd 1670–1675 között főbíró volt. Rácz Victor: A szászcegői Balog család. In: *Genealógiai Füzetek.* 1904. 67.

[86] Balogh György (1671–1735) a szászcegői Balogh család tagja. 1712–1715 között Doboka vármegye alispánja, majd élete végéig, 1735-ig főbírója volt. Girolti Torma Éva előbb nagypestényi Alsó Mihály felesége volt, majd 1695-től Balogh György felesége lett. Alsó Mihály elkobzott mikeházi birtokait Balogh György1711-ben szerezte vissza. Birtokaik még Sajószentandráson, Szászcegőben voltak, amelyeket 1735–1736-ban gyermekeik Zsigmond, Krisztina, Klára, Borbála, Kata örökölnek. Szolnok-Doboka vm., II. kötet, 499.; V. kötet, 170.; VI. kötet, 36. Kempelen Béla: *Magyar nemes családok.* I. kötet, Budapest, 1911. 324. Rácz Victor: A szászcegői Balog család. In: *Genealógiai Füzetek.* 1904. 67.

[87] Nagysajói Prot. 265–266.: *Két önkanna, egyik nagyobb, a másik kisebb.*

[88] Nagysl-Jkv. I/2. 130.: *egy keresztelő onkanna 1730^{bol} Balog Györgyné Torma Évától 20 pf. értékben.*

[89] Névkönyv 1890, 14.

[90] Szolnok-Doboka vm. II. kötet, 503.

[91] A flechelés az ón lágyságából adódó zegzug vonalas vésés.

[92] Névkönyv 1890, 30.

[93] Nagysl-Jkv. I/2. 134.: *egy on kanna 1775^{ben} Veres Pál gazdatiszt által adományoztatva.*

vésték adományozási feliratát: „A BESZTERTZEI REF[ormata]: EKL[esi]áNAK / CSINáLTaTTa T[ekintetes]. BALOg ISTVÁN / ÚR BESZT[ercei]. Magy[ar]. NOT[a]R[ius]. 1793 / D[ie]. 12 NOV[embris]". A kanna szájpereme kihajlik, akárcsak a domború fedél pereme. A kanna fedélgombja letört, billentője gyöngysorral díszített akantuszleveles. A kígyóvonalas fül domborműves díszítésű, gyöngysoros keretbe foglalt, vázából induló stilizált virágmotívumos. A kanna fenekébe gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amelyet reneszánsz vázából kihajló, két indadísz által szegélyezett tulipán alkot. A kanna a család tulajdonából került 1793-ban a besztercei református egyház tulajdonába. Mestere ismeretlen. A kannára vonatkozó írott forrással nem rendelkezünk.

Az újősi keresztelő kannát 1735-ben ajándékozták (Katalógus 27). Adományozójának névbetűi feloldatlanok, az 1860-as vizitáció szűkszavú bejegyzése sem nyújt támpontot.[94] A kanna domború talpa vésett övekkel tagolt, szintén vésett öv választja el a hengeres kannatesttől. Palástjának egyetlen díszét adományozási felirata alkotja, amelyet mestere kettős vésett övek közé helyezett: „TISZT: I: C: MEG: HAGYATT ARVÁJA SZ. B. CSIÁL / TATTA É KANNACSKÁT AZ OSSI EC. / CLESIÁHOZ ANNO 1737". A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja egymásra helyezett korongokból kialakított. Öntött, palmettás díszítésű ujjtámasza a fedélre támaszkodik. A kígyóvonalas, keskeny fül domborműves díszítése két regiszterre tagolt, vázából kihajló ötszirmú virágszál alatt szegfű látható. A kanna fenekébe mestere körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló, apró levele indákból szerkesztett fenékrózsát helyezett el. A kanna mestere ismeretlen, akárcsak adományozási körülményei. Debreczeni László kannánkat nem jegyezte fel vázlatkönyvébe, az 1890-es Névkönyv hibásan, 1757-es évszámmal közli.[95]

A szentmátéi keresztelőkanna (Katalógus 28) szintén ismeretlen mester munkája, a 18. századi önkannákra jellemző formát mutat. A kisméretű kanna domború talpa tagolt, öntött öv választja el a hengeres kannatesttől. A palástot kettős vésett övek osztják. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, központi tagozatán helyezkedik el a korongos fedélgomb. A kanna belsejébe egyszerű, körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló, apró leveles indából szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. A kanna fülét és billentőjét későbbi átalakítás során rézre cserélték. Adományozója ismeretlen. Egyetlen említését az 1890-es Névkönyvben olvashatjuk[96], az 1859-es vizitációs jegyzőkönyvben nem jelenik meg.

A 18. század végén az ötvösség hatására egy jellegzetes keresztelőkancsó forma jelent meg. Ennek példája a nagysajói gyülekezetben fennmaradt kancsó (Katalógus 29). A kancsó kerek talpa domború, öblös teste a nyak vonalában behúzott. Az íves szájperem tagolt, amely a felívelő kiöntőcsőrön folytatódik. Tört vonalú íves füle, a rokokó kancsók füléhez hasonlóan, egy kiálló levélszerű taggal ellátott. A kancsó fenekére vésték az eddig feloldatlan SzP tulajdonjelzést és az 1796-os évszámot. Adományozója, mestere ismeretlen.

A nagysajói egyházközségekben fennmaradt önkannák készítési helye és mestere, a nagysajói és szentmátéi kannák kivételével, ismeretlen, feltételezzük csupán, hogy jelentős arányban a kolozsvári és besztercei önöntők munkái.

Az úrvacsoraosztás másik tárgya a kenyérosztó tányér, amelyek közt nagy számban találunk ónból készült darabokat. A tányérok esetében a formai és díszítésbeli eltéréseknek kisebb a jelentősége. Megkülönböztetünk széles, keskeny peremű tányérokat, a szélesebb perem, az ötvöstárgyakhoz hasonlóan, a korábbi darabok jellegzetessége. A 18. században jelent meg a szegélyhímzéses peremű tányértípus, amely a barokk sajátossága. Az elemzett kenyérosztó tányérok funkcionális célra készültek, így egyedüli díszítésüket peremükre vagy fenekükre vésett feliratuk alkotja.

[94] Nagysl-Jkv. I/2. 152.
[95] Névkönyv 1890, 34.
[96] Uo. 32.

A nagysajói gyülekezetekben fennmaradt tányérok korai példája az újősi tányér (Katalógus 31). A lapos tányér perem nélküli, szélén olvasható tulajdonjelzése, amely eddig feloldatlan: „M: M: / OE: M: / 1624". Adományozója, készítője ismeretlen. Az 1890-es Névkönyv leltárba vette[97], majd 1929-ben Debreczeni László is bejegyezte vázlatkönyvébe.[98]

Szász Lőrincné 1814-ben világi használatban lévő tányérjait adományozta a szentmátéi eklézsiának (Katalógus 32, 33). Ezt bizonyítja a két azonos tányér, amely egy étkészlet két darabja volt. Az egyszerű, funkcionális célra készült tányérok keskeny peremének domború, felhajló széle tagolt. Lapos öblük ívesen hajlik a peremhez. Mindkét tányér díszítetlen, ónpestis miatt felületük felhólyagzott. A tányérok készítője (fenekükre beütött minőségjelzéssel összekapcsolt mesterjegyük értelmében) a nagyszebeni CPF mester, aki a 18. század második felében tevékenykedett.[99] A minőségjelzése Felvidékről származó ónról tanúskodik.

Az Újősi Egyházközség óntányérja szintén a 18. század második felének alkotása (Katalógus 34). A keskeny peremű tányér széle felhajlik, lapos öble ívesen kapcsolódik a peremhez. A tányér felülete díszítetlen, mestere és adományozója ismeretlen. Egyetlen említését az 1860-as vizitációs jegyzőkönyvben találjuk[100], az 1890-es Névkönyvből és Debreczeni László vázlataiból kimaradt, a szerzők e tárgy leírását nem tartották fontosnak.

A besztercei református gyülekezet megalakulásával, a 18. század második felében szükségessé vált az úrasztali felszerelések beszerzése. 1765-ben még csak lévita tevékenységét engedélyezték Besztercén, azonban a század végére a gyülekezet gyarapodásával a klenódiumok száma is növekedett. 1798-ban a vizitációs jegyzőkönyv[101] Alsóbudak filiájaként említi, ekkor már több ónedénnyel rendelkezett. A besztercei gyülekezet kenyérosztó tányérját (Katalógus 35) Kis Zsuzsanna, Kesmeti Józsefné adományozta. A keskeny peremű tányér széle enyhén felhajlik, lapos öble sima hornyolattal kapcsolódik a peremhez. A perem alsó részén olvasható a minuszkulás, hibákkal teli felirat, amelynek értelmezése: „néhai nemzetes Kesmeti József árvaságot viselő özvegye, Kis Susanna ajánlja a Besztercei Reformata Eklesiának 1789 Esztendei 15 mensis[102] Martii". A felirat értelmezése szerint a család tulajdonában lévő tányérra vésték rá adományozási feliratát és ajándékozták a besztercei egyháznak. A tányér mestere ismeretlen, azonban a feliratot rávésző személy mindenképp szász lehetett, mivel a város nevét német ß-szel írta. A Besztercei Egyházközség kegyszereire vonatkozó írott forrással nem rendelkezünk, az 1890-es Névkönyv a maitól eltérő tárgyakat sorol fel.[103] A Névkönyv adatainak forrását nem ismerjük, de kizárt, hogy tányérunk 1890-ben ne lett volna a gyülekezet tulajdonában, ugyanakkor olyan tárgyakat említ, amelyek ma kivétel nélkül hiányoznak. Elképzelhető, hogy tévesen másik gyülekezet kegyszereit sorolja fel beszterceiként.

A cegőtelki szegélyhímzéses tányér (Katalógus 36) adományozására 1812-ben került sor.[104] A tányér pereme keskeny, öble enyhén mélyülő. Peremének alsó részére utólag egy K betűt vésték. A tányér fenekén a leltári számot feltüntető papírcsíkot a mesterjegyre ragasztották, így csupán súrlófényben vehető ki a minőségi ónra vonatkozó koronás rózsa, a mester monogramja nem látható. A tányér adományozója ismeretlen. A cegőtelki tányér az

[97] Névkönyv 1890, 34.
[98] Debreczeni 1929, 032.
[99] Haldner 44–46.; Weiner Piroska: *Zinngiessermarken in Ungarn. 16–19. Jahrhundert.* Budapest 1978. 67.
[100] Nagysl-Jkv. I/2. 152.
[101] Nagysajói Prot. 209.
[102] A felirat szövegének három azonosítatlan betűjét értelem szerint mensis-nek oldottuk fel.
[103] Névkönyv 1890, 8.
[104] Nagysajói Prot. 326–327.

1858-as vizitációs jegyzőkönyvből, a Névkönyvből és Debreczeni László vázlataiból is kimaradt.

A kenyérosztó óntányérok bemutatása megerősíti azt a megállapítást, hogy a református egyházban mindennapi használati edényeket találunk liturgikus funkcióban. Ezt támasztja alá a tányérok egyszerű külseje, a díszítetlen felületek. Díszítésük az adományozási feliratokra korlátozódik. A tányérok készítési helye – a kannákhoz hasonlóan – kis arányban állapítható meg, feltételezzük csupán, hogy egy részük a besztercei önöntők alkotása.

A nagysajói gyülekezetekben fennmaradt klenódiumok ismertetése újabb adatokat közöl a kevésbé kutatott nagysajói református egyházközségek történetére vonatkozóan. E tanulmány célja elsősorban a máig fennmaradt ón- és ötvöstárgyak számbavétele, az azokra vonatkozó kevés adat ismertetése. A bemutatott emlékanyag egy kis régió református gyülekezeteiben őrzött tárgyainak keresztmetszetét adja. E munkák ismeretében számos, 17–18. századi, műkincseket készíttető nemes művészet- és egyházpártolásának lehetünk tanúi. Az ötvösmunkák feliratai alapján egy-egy adattal többet tudunk a Vitéz, Mara, Balogh család megrendeléseiről, ugyanakkor eddig ismeretlen ötvös- és önöntő mesterekre derül fény.

Ötvöstárgyak

Kelyhek és poharak

1.

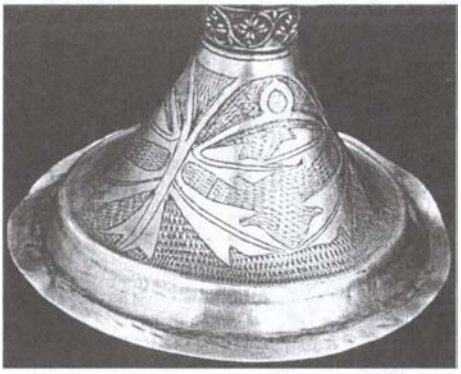
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 1/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ezüst, aranyozott
Készítési technikája: vert, öntött, vésett
Méretei: Talpátm.: 10,7 cm. Szájátm.: 9,9 cm. M.: 16,4 cm.
Ornamentika: növényi
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 14. század vége
Felirat: „KE/ R / I"
Használat: használatban
Állapot: a felső szárrész hiányos, a talp pereme megrepedve, aranyozása több helyen felhólyagzott

Bibliográfia: Névkönyv 1890, 14.
Szolnok–Doboka vm. II. 503.

10. ábra

A kerek talp pereme erőteljesen kihajlik, a csonkakúp alakú láb a vésett felületen szőlőlevelekkel díszített. A hengeres alsó és felső szárrészt öntött szárgyűrűk fogják közre, felülete öntött szőlőleveles indával ékesített. A lapított gömb alakú nóduszon hat kör alakú rotulus helyezkedik el, amelyek közül minden másodikban gótikus betű látható: az elsőben összekapcsolt KE betűk, másodikban R, a harmadikban I betű. A betűk közti rotulusokban a díszítőmotívum ismétlődik. A széles, alacsony, harang alakú kuppa sima. A kuppa aranyozása helyenként felhólyagzott.

11. ábra

12. ábra

13. ábra

2.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 16/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Nagysajó
Anyaga: ezüst, aranyozott
Készítési technikája: vert, öntött, domborított, cizellált, szemcsézett
Méretei: Talpátm.: 7,8 cm. Szájátm.: 8,5 cm. M.: 18,3 cm.
Ornamentika: növényi
Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban MD. Feloldatlan.
Mesterjegy helye: a talp peremén
Készítés ideje: 1632
Adományozó: Apafi család
Felirat: „G. A. P. B. 1. 6. 3. 2."
Használat: használatban
Állapot: a kuppa és alsó szárrész megrepedve, több helyen eldeformálódva.
Bibliográfia: B. Nagy Margit 196–197.
Névkönyv 1890, 35.

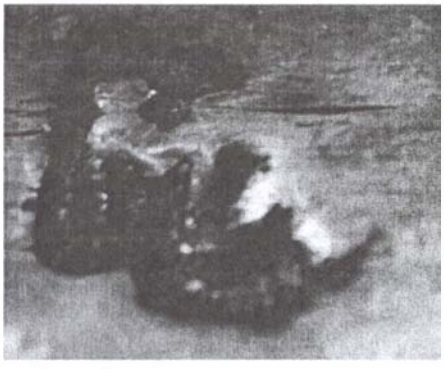
Az aranyozott ezüstkehely kerek talpának pereme tagolt, negyedkörív keresztmetszetű tagozata szemcsézett alapon domborított sziromdíszekkel ékesített. A hengeres, lefelé enyhén kiszélesedő láb sima, hármas tagolású öntött öv felett karéjos lemez választja el a szintén csonkakúp alakú, sima felületű alsó szárrésztől. A lapított gömb alakú nóduszt öntött öv osztja két egyenlő részre, amelyek felületét, szemcsézett alapon, domborított virágszirmok díszítik. A nagyméretű, harang alakú kuppa sima. A tulajdonjelzést és az 1632-es évszámot a talp peremének alsó részére vésték. A kehely állapota jó.

3.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 109/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ezüst, részben aranyozott
Készítési technikája: vert, vésett
Méretei: Talpátm.: 11,3 cm. Szájátm.: 7,9 cm. M.: 22,2 cm.
Mesterjegye és mestere: íves pajzsban MW (?) mesterjegy. Mathias Werner.
Mesterjegy helye: a talp peremén
Készítés ideje: Kolozsvár, 1718
Készíttető: Vitéz Mária
Adományozó: Vitéz Mária
Adományozás ideje: 1718
Felirat: „VITEZ MARIA ISTEN DITSÖSEGERE TSINALTATTA ANNO 1718."
Használat: használatban
Állapot: a talp több helyen megrepedve, aranyozása nagy felületeken lekopott.
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34. Szolnok-Doboka vm. VI., Dézs, 378.

14. ábra

A domború talppereme erőteljesen kihajlik, a sima felületű, csonkakúp alakú lábtól öv választja el. A tagolt szárgyűrű felett hengeres szárrész helyezkedik el. A gömb alakú nódusz öntött övvel osztott. A felső szárrész szintén hengeres. A kisméretű kuppa szájpereme enyhén kiszélesedik, a majuszkulás körirat a perem alatt olvasható. A kuppa belső része aranyozott, a külső felület aranyozása jelentősen károsodott. A talp peremére ütötte be mestere jegyét, amelynek jobb felső sarka elmosódott, így csak részben értelmezhető, valószínűleg a kolozsvári Mathias Werner ötvösmesterről van szó.

15. ábra

4.

Tárgynév: Kehely

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Beszterce

Származási hely: Alsóbudak

Anyaga: aranyozott ezüst

Készítési technikája: öntött, vésett

Méretei: Talpátm.: 10,9 cm. Szájátm.: 7,2 cm. M.: 18,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli

Készítés ideje: 18. század eleje, átalakítva 1775-ben

Készíttető: Csegezi Judith

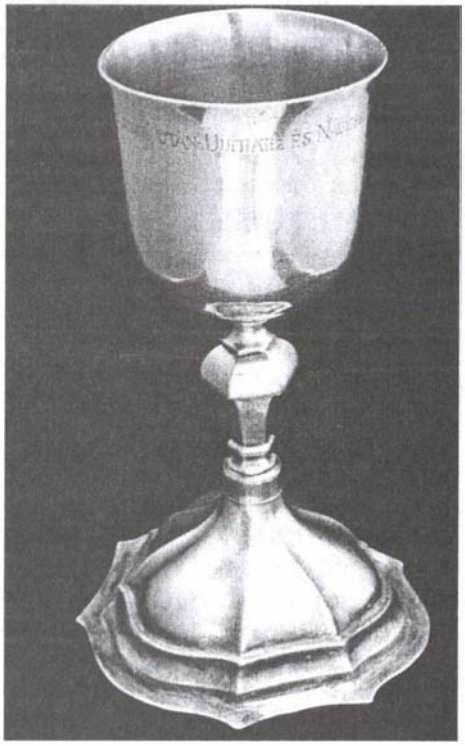
Átalakíttató: Alvintzi Fogarasi István

Adományozó: Csegezi Judith

Felirat: „SZÜLE ANNYA CSEGEZI JUDITH UTÁNn UJJITtATta ÉS NAGYOBBITtATta ALVINTZI FOGARASI ISTVÁN 1775."

Használat: használatban

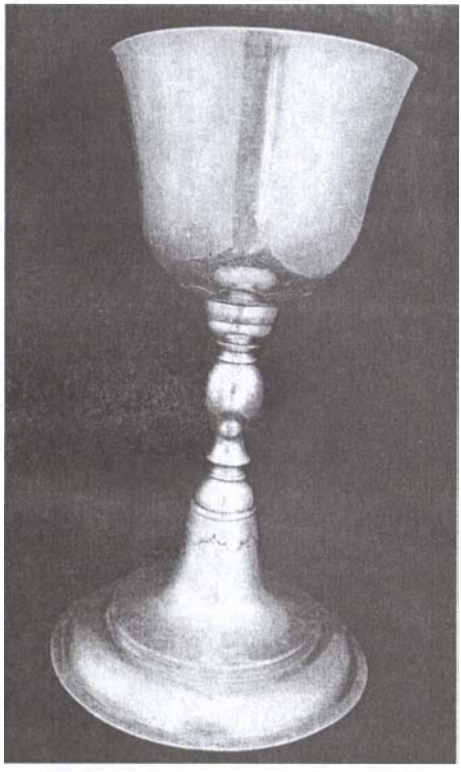
Állapot: a talp pereme megrepedve, a kuppa alja eldeformálódva

16. ábra

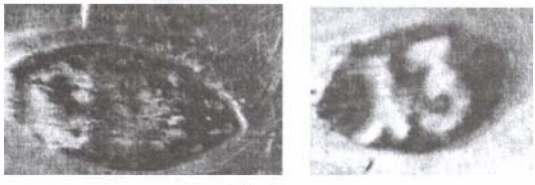
A többszörösen íves, vízszintesen tagolt talp pereme kihajló. A talp szélétől kiindulva, a szárgyűrűig domború bordák futnak, amelyek a lábat hat, három nagyobb domború és három kisebb homorú mezőre tagolják. A hengeres szárgyűrű felett a hatszögű alsó szárrész a bordázott nóduszban végződik. A felső szárrész hengeres, a tulipánkehely alakú, sima kuppától tagolt gyűrű választja el. A szájperem alatt olvasható a kehely átalakítását megörökítő felirat.

5.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 71/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ezüst, aranyozott
Készítési technikája: vert, öntött
Méretei: Talpátm.: 12,8 cm. Szájátm.: 11 cm. M.: 22,5 cm.
Mesterjegye és mestere: ovális keretben CT (?), és szintén ovális keretben 13-es hitelesítő jegy. Feloldatlan.
Mesterjegy helye: a talp peremén
Készítés ideje: 18. század vége–19. század eleje
Adományozás ideje: 1833
Felirat: „1833"
Használat: használatban
Állapot: mesterjegye elmosódott
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 32.

17. ábra

A kehely kerek, domború talpának pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata sima. A csonkakúp alakú láb felső részén ráillesztett, háromkaréjos fríz húzódik. A balluszteres nódusz a szárral egybeöntött. A harang alakú, sima kuppa alján lemezből formált karéjos díszítés látható. A kehely talpperemének alsó részére később az 1833-as évszámot vésték, ami valószínűleg az adományozás évére vonatkozik.

18. ábra

19. ábra

6.

Tárgynév: Talpas pohár

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Beszterce

Származási hely: Alsóbudak

Anyaga: ezüst, részben aranyozott

Készítési technikája: vert, öntött, domborított, gravírozott

Ornamentika: növényi, maszkos

Méretei: Talpátm.: 6,8 cm. Szájátm.: 8 cm. M.: 16,8 cm.

Mesterjegye és mestere: részben elmosódott, többszörösen íves pajzsban PR vagy M (?) monogram. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a pohár fenekén

Készítés helye és ideje: Beszterce (?), 17. század közepe, második fele.

Használat: használaton kívül

Állapot: a szájperem és a talp több helyen megrepedve.

A hengeres talp aranyozott pereme erőteljesen kihajlik, testétől hullámvonalas osztógyűrű választja el. Az osztógyűrű alatt stilizált liliomos és csigavonalas motívumok váltakoznak. Az osztógyűrű fölött három stilizált liliomban végződő maszk között három különböző, álló virágtő látható: napraforgó, rózsa és margaréta. A felfele kihajló hengeres test a széles, aranyozott szájperem alatt trébelt, gravírozással körvonalazott lambrekinekkel és kisméretű, lecsüngő gyöngysorral ékesített. A pohár díszítőmotívumai, a száj- és talpperem gazdagon aranyozott.

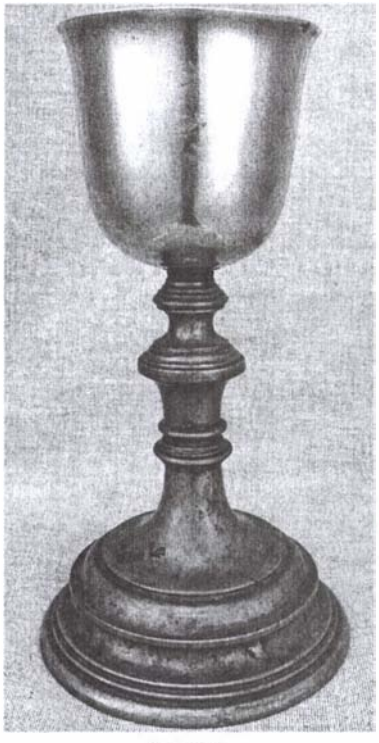
20. ábra

7.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 21/1975
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Sófalva
Anyaga: ezüstözött sárgaréz
Készítési technikája: öntött, vésett
Méretei: Talpátm.: 14,1 cm. Szájátm.: 8,1 cm. M.: 21,8 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 1880
Felirat: „B I. / 1880"
Használat: használatban
Állapot: ezüstözése helyenként lekopott

21. ábra

A kehely nagyméretű, domború talpa sima hornyolattal két részre osztott, pereme szintén tagolt. A láb tagolt, domború övvel válik el a hengeres alsó szárrésztől. A nódusz lapított gömb alakú, a felső szárrész az alsóval azonos. A kisméretű kuppa felfelé enyhén szélesedik, a szájperem alatt vésett levélkoszorúba foglalt felirat díszíti. A kehely ezüstözése a kuppa és a láb kis felületein lekopott. A kehely mestere és adományozója ismeretlen.

22. ábra

8.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 72/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ezüst, sárgaréz
Készítési technikája: öntött, vert
Méretei: Talpátm.: 11,9 cm. Szájátm.: 8,4 cm. M.: 21,9 cm.
Mesterjegye és mestere: Diana-fejes jegy és téglalap alakú pajzsban VN mesterjegy
Mesterjegy helye: a kuppa szájperemén
Készítés ideje: 19. század vége
Használat: használaton kívül
Állapot: kisebb karcolások, helyenként eldeformálódott

A kehely kerek, sárgaréz talpa erősen tagolt, öntött, tagolt gyűrű választja el a szárral egybeöntött, váza alakú nódusztól. Az ezüstkuppa tulipánkehely alakú, kihajló szájperemén látható a beütött mesterjegye. Adományozója ismeretlen, a 18. számú tányérhoz tartozik.

23. ábra

24. ábra

9.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 23/1975
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Sófalva
Anyaga: részben ezüstözött sárgaréz
Készítési technikája: öntött, vésett, préselt
Ornamentika: növényi
Méretei: Talpátm.: 15,3 cm. Szájátm.: 9,5 cm. M.: 27,5 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 19. század vége–20. század eleje
Használat: használatban
Állapot: ezüstözése helyenként lekopott

A kehely kerek talpának pereme tagolt, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát egymással szembefordított vésett és domborított karéjos fríz díszíti. A csonkakúp alakú láb felülete gazdag növényi díszítést kapott, lándzsalevelek által tagolt palmetták ékesítik. A váza alakú alsó és felső szárrészt a körte alakú nódusszal egybeöntötték. A nódusz domború övvel tagolt, felső része kanellúrás, az alsó leveles díszítésű. A harang alakú kuppa szájpereme erőteljesen kihajlik, alsó részén kuppakosárra emlékeztető növényi díszítés látható. A kuppa díszítése hasonló a láb díszítéséhez, stilizált levélmotívumok között nagyméretű palmetták ismétlődnek. A kehely adományozója és mestere ismeretlen.

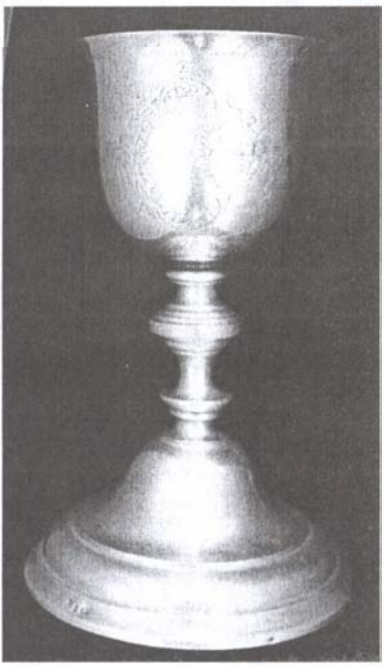

25. ábra

10.

Tárgynév: Kehely
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Beszterce
Anyaga: ezüst
Készítési technikája: öntött
Ornamentika: architekturális
Méretei: Talpátm.: 14,2 cm. Szájátm.: 10,4 cm. M.: 29,2 cm.
Mesterjegye és mestere: kitárt szárnyú sas és CONRAETZ jegyek. Feloldatlan.
Mesterjegy helye: a talp peremén
Készítés ideje: 20. század eleje
Használat: használatban
Állapot: nem észlelhető állagkárosodás

A neogótikus kehely kerek talpa tagolt, homorú, vízszintes tagozat osztja két sima mezőre. A magas, csonkakúp alakú lábat öntött, domború gyűrű választja el a hengeres szártól. A hengeres nóduszt karéjos és halhólyagos mérművek díszítik. A sima kuppa harang alakú. A kehely adományozója ismeretlen.

26. ábra

11.

Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 3/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ezüst, részben aranyozott
Készítési technikája: öntött, vésett
Méretei: Talpátm.: 12,5 cm. Szájátm.: 8,8 cm. M.: 20,1 cm.
Készítés ideje: 1933
Adományozó: Pap Samuné
Adományozás ideje: 1933
Felirat:
a szájperem alatt: „Pap Samuné emléke a cegőtelki Egyháznak"
a kuppa díszítésében: „1933"
Használat: használatban
Állapot: nem észlelhető állagkárosodás.

A kehely nagyméretű, kerek talpa tagolt, díszítetlen felületű, akárcsak a csonkakúp alakú láb. A váza alakú szár a sűrűn tagolt, lapított gömb alakú nódusszal egybeöntött. A kuppa a szájperem vonalában kihajlik, belseje aranyozott. Adományozó felirata a szájperem alatt olvasható. A kuppát vésett neorokokó, fülkagylókból és virágokból szerkesztett kartus díszíti, amelyben az adományozási évszámot helyezték el. A kelyhet az 1971-es leltárkönyv a „nők kelyhe"-ként említi.

27. ábra

12.

Tárgynév: Pohár

Leltári szám: 108/1950

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Újős

Anyaga: ezüst, aranyozott

Készítési technikája: vert, vésett

Méretei: Talpátm.: 11,6 cm. Szájátm.: 7,2 cm. M.: 20 cm.

Mesterjegye és mestere: Diana-fejes jegy és libát ábrázoló mesterjegy

Mesterjegy: a szájperem alatt

Készítés ideje: 1910

Készíttető: Gönczi Mihályné Barátosi B. Teréz

Adományozó: Gönczi Mihályné Barátosi B. Teréz

Adományozás ideje: 1910

Felirat: „A szászujősi / ref. egyháznak / özv: Gönczi Mihályné / szül. Barátosi B. Teréz / 1910."

Használat: használatban

Állapot: nem észlelhető állagkárosodás

A hengeres testű pohár a szájperem felé erőteljesen kiszélesedik, testét három vésett öv tagolja. A pohár egyetlen díszét búzakalászos levélkoszorúba foglalt felirata alkotja. Az eddig feloldatlan mesterjegye a szájperem alatt látható.

13.

Tárgynév: Serleg

Leltári szám: 17/1971

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Nagysajó

Anyaga: ezüst

Készítési technikája: öntött, vésett, domborított, gravírozott

Méretei: Talpátm.: 13,2 cm. Szájátm.: 8,4 cm. M.: 26,8 cm.

Mesterjegye és mestere: Fuhrmann, Fuhrmann Károly

Mesterjegy helye: a kuppa vésett díszítése alatt

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 1960

Adományozó: a Nagysajói Református Egyházközség tagjai

Adományozás ideje: 1960

Felirat:

a kuppa szájpereme alatt: „A NAGYSAJÓI REF. EGYHÁZKÖZSÉG TULAJDONA MDCDLX"

a kuppa középső részén: „IVÁN BÉLA / JAKAB SÁNDOR / SZABÓ ADNRÁS HEGYI / DÉCSEI JÓZSEF IDŐS / özv. SZAKÁTS SAMUNÉ / MOLNÁR JÁNOS zsáni / SZABÓ JÓZSEF"

„DÉCSEI SAMU / VARGA ÁRPÁDNÉ / KOZMA BÉLÁNÉ / VÉSZI MIHÁLY berek / KOVÁCS ANDRÁS káplár / KOVACSINSZKI JÓZSEF / EGYHÁZKÖZSÉG / NŐTAGJAI."

A kuppa alsó részén: „Igyatok ebből mindnyájan Máté 26–27. b."

Használat: használatban

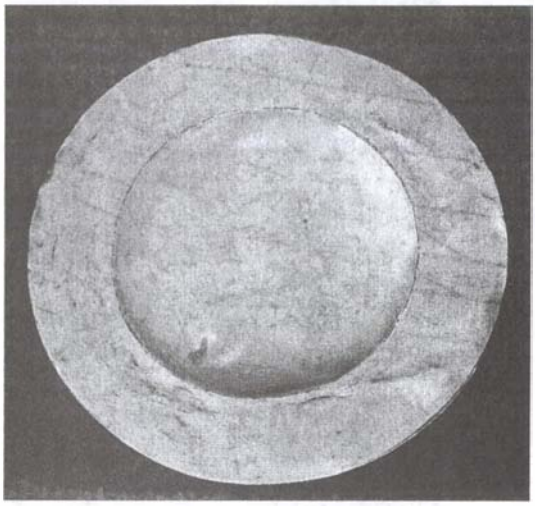
Állapot: jó

28. ábra

A kerek talp tagolt, negyedkörív keresztmetszetű tagozatán levelekből szerkesztett motívumok ismétlődnek, amelyet vízszintesen sima, tojássorral díszített hornyolat követ. A láb felső tagozata hat mezőre tagolt, amelyekben leveles szőlőfürtök és palmettás (a tarsolylemezek díszítésére emlékeztető) motívumok váltakoznak. Öntött övvel tagolt, lapított gömb alakú nóduszát félkörívek díszítik. A nóduszt rövid, hengeres szárrész választja el a magas, felfelé enyhén szélesedő kuppától. A kuppa vésett övek közé helyezett díszítése stilizált növényi motívumok által három mezőre tagolt. Két mezőben az adományozók neve olvasható, a harmadik mezőben a fiait vérével tápláló pelikánmotívummal találkozunk. A kuppa díszítésén a honfoglalás kori művészet motívumkincsét a református egyházművészet jellegzetes motívumával ötvözte. A készítés idejére vonatkozó feliratot a szájperem alatt, a serleg rendeltetésére utaló bibliai részt a kuppa alsó részén olvashatjuk.

Kenyérosztó tányérok és paténák

29. ábra

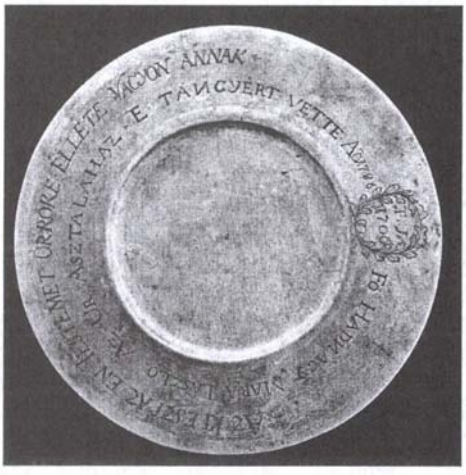
14.
Tárgynév: Paténa
Leltári szám: 2/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ezüst, aranyozott
Készítési technikája: vert
Méretei: Átm.: 14,9 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 14. század vége

Használat: használatban
Állapot: aranyozása megkopott, karcolások vannak, pereme több helyen eldeformálódva

Bibliográfia: Szolnok-Doboka vm. II. 503.
Névkönyv 1890, 14.

Az 1. számú kehelyhez tartozó paténa keskeny pereméhez ívesen hajlik mélyülő öble. A paténa felülete sima, aranyozása helyenként megkopott. Készítője ismeretlen.

15.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 107/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ezüst, részben aranyozott
Készítési technikája: vert, vésett
Méretei: Átm.: 16,1 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 1706
Készíttető: T. J.
Adományozó: Mara László
Adományozás ideje: 1786
Felirat:
korábbi: „T. J. / 1706"
és: „AZ KI ESZI AZ ÉN TESTEMET ÖRRÖKE ÉLLETE VAGYON ANNAK"
későbbi: „FŐ HADNAGY MARA LÁSZLÓ AZ ÚR ASZTALÁHAZ E TÁNGYÉRT VETTE AO 1786"
Használat: használatban

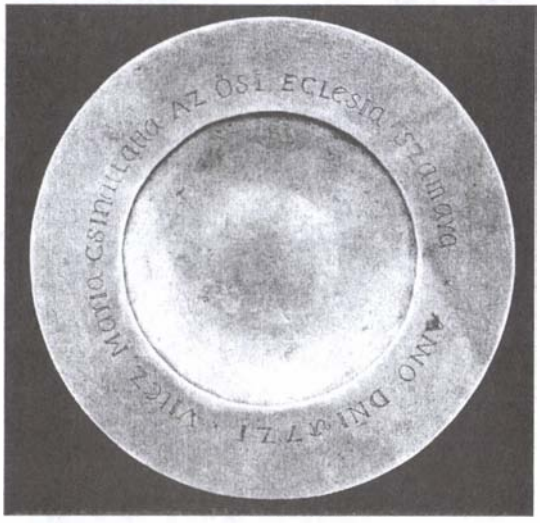
30. ábra

Állapot: aranyozása lekopott, kisebb karcolások
Bibliográfia: Névkönyv, 1890, 34.
Szolnok-Doboka vm. VI. 378.

A tányér széles pereme ívesen hajlik a lapos öbölrészhez. A széles peremre került mind korábbi, mind későbbi felirata. A készíttető monogramját és az évszámot tartalmazó feliratot levélkoszorúba foglalták, amelyet a későbbi, adományozási felirat szegélyez. A tányér peremének és öblének szélén húzódó aranyozott sáv aranyozása lekopott.

16.

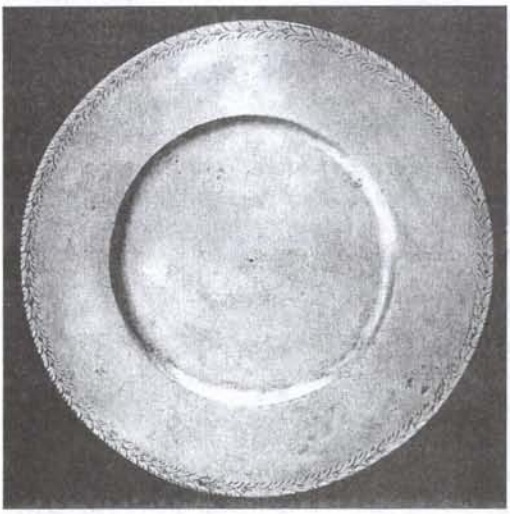
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 106/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ezüst, részben aranyozott
Készítési technikája: vert, vésett
Méretei: Átm.: 15,5 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 1721
Készíttető: Vitéz Mária
Adományozó: Vitéz Mária
Adományozás ideje: 1721
Felirata: „Vitez Maria csinaltatta AZ ÖSI ECLESIA szamara ANNO DNI 1721"
Használat: használatban
Állapot: aranyozása lekopott, pereme elvállt a tányér öblétől

31. ábra

Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34.
Szolnok-Doboka vm.VI. 378.

A tányér széles pereme ívesen kapcsolódik a mélyülő öbölrészhez. Majuszkulás felirata a tányér peremén látható. A tányér mestere ismeretlen. Egykori aranyozása teljesen lekopott.

32. ábra

33. ábra

17.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Beszterce

Származási hely: Alsóbudak

Anyaga: ezüst, részben aranyozott

Készítési technikája: vert, vésett

Ornamentika: növényi

Méretei: Átm.: 16,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli

Készítés ideje: 1767

Készíttető: Jánosi Péter és Gyárfás Mária

Adományozók: Jánosi Péter és Gyárfás Mária

Adományozás ideje: 1767

Felirat: „EZEN / TANGYERT TSI: / NALTATTA JANO: / SI PETER ES KEDVES / ELETE PARJA GYARFas / MARIA ISTEN DITSÖ / SSEGERE A: K[is] BUDAKI / REFORMATA EKLESIA / SZAMARA / ANNO DOMINI/ 1767."

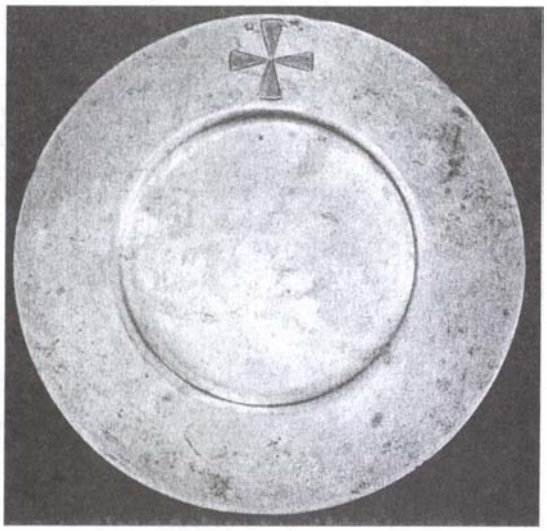
Használat: használatban

Állapot: a perem alsó része megcinezve, kisebb karcolások

A széles peremű tányér öble lapos. A perem szélén vésett leveles fríz húzódik, feliratát mestere a tányér fenekére véste. A tányér színe aranyozott. Mestere ismeretlen.

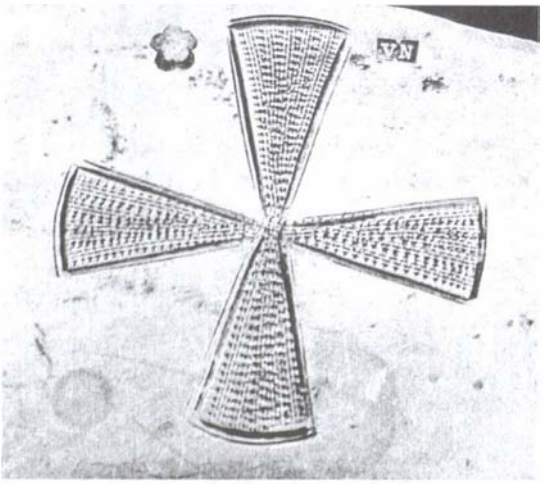
18.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 73/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ezüst
Készítési technikája: vert, vésett
Méretei: Átm.: 14 cm.
Mesterjegye és mestere: Diana-fejes jegy és téglalap alakú pajzsban VN mesterjegy
Mesterjegy helye: a tányér peremén
Készítés ideje: 19. század vége
Használat: használatban
Állapot: kisebb karcolások, helyenként eldeformálódott

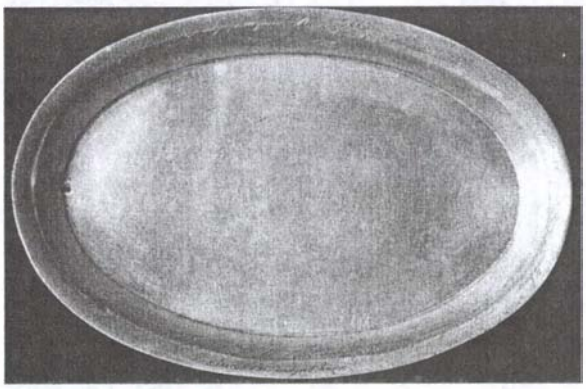
34. ábra

A tányér széles pereme ívesen hajlik a lapos öbölrészhez. Peremét vésett kereszt díszíti, amelynek két oldalán a hitelesítő- és a mesterjegy látható. A tányér adományozója ismeretlen. A tányér a 8. számú kehelyhez tartozik.

35. ábra

Keresztelő készletek

36. ábra

19.

Tárgynév: Keresztelőtál

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Beszterce

Anyaga: ezüst

Készítési technikája: öntött, vésett

Méretei: Átm.: 25,6 x 17 cm.

Mesterjegye és mestere: Diana-fejes jegy és téglalapba foglalt KM mesterjegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tál öblében

Készítés ideje: 1915

Adományozó: Óbudai Arányi Aladárné Székesfehérvári Fejérváry Margit

Adományozás ideje: 1915

Felirat: „Leányaimnak: Arányi Margit és Magda konfirmációjának emlékezetére / adományozta Óbudai Arányi Aladárné Székesfehérvári Fejérváry Margit / Besztercze 1915 május hava."

„Hagyjatok békét a kis gyerekeknek és ne tiltsátok meg nekik, hogy hozzám jöjjenek mert ilyeneke a menyeknek az országa. És kezeit reájok vetvén eltávozék onnét. / Máté XIX 14–15."

Használat: használatban

Állapot: kisebb karcolások

A tál keskeny vízszintes pereme ívesen hajlik a mély, ovális öbölrészhez. Vésett felirata peremén és íves tagozatán olvasható. Készítője a tál öblének szélére ütötte be mesterjegyét.

Boros kanna

20.

Tárgynév: Boros kanna
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Beszterce
Anyaga: ezüst
Készítési technikája: öntött, vésett, gravírozott, poncolt
Méretei: Talpátm.: 13,8 cm. Szájátm.: 12 cm. M.: 25,6 cm.
Mesterjegye és mestere: Fuhrmann Károly, Fuhrmann Károly[105]
Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 1943
Adományozó: Balázs Józsefné, kisbaconi Benedek Júlia
Adományozás ideje: 1943
Felirat: „Jézus Krisztus- / nak vére megtisz- / tit minket min / den bűntől. / I. János 17. / Ez úrasztali / kancsót Balázs / József besztercei / ref. Lelkész igérte / templomának / József fia szüle- / tésének örömére / 1910-ben."
„ A törvénynek / betöltése a sze- / retet./ Pál Rom. 13: 10. / Istenben boldo- / gult férje igéretét / valóra váltotta hű / özvegye : Balázs Józsefné, kisbaczoni / Benedek Julia, / az Úrnak dicső- / ségére. / 1943 ban."
A fül alatt: „Tervezte és készítette / Fuhrmann Károly / Kolozsvár 1943"
Használat: használatban
Állapot: nem észlelhető állagkárosodás

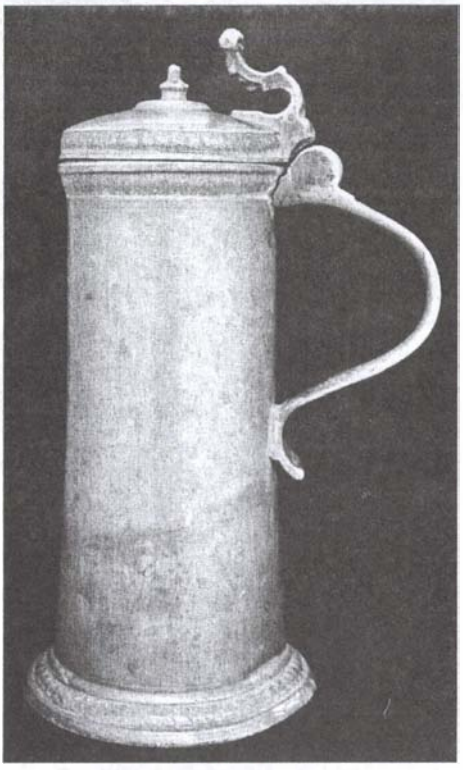
37. ábra

A kanna hatkaréjos talpának pereme kihajlik, a hengeres kannatest vízszintesen öntött, virágdíszes övvel tagolt. A kanna függőlegesen hat domború mezőre osztott, amely a talprészen is folytatódik. A talpon szemcsézett és stilizált virágmotívumos mezők váltakoznak, mestere a fül alatti mezőbe véste be nevét és készítésének idejét. A kannatest két mezejét egymás fölé helyezett, keretelt, központi virág köré szerkesztett szimmetrikus növényi motívum díszíti, a harmadik mező hasonló motívumai közé ékelte mestere az adományozó családi címerét: íves pajzsban jobb kezében nyilat tartó, lovagló vitéz. A fül alatti mező szemcsés díszítésű, a másik két domború, sima felületű mezőben a két felirat szövege olvasható. A kanna tagoltsága a fedélen folytatódik, stilizált virágmotívumok és szemcsézett mezők váltakoznak. A gömb alakú fedélgomb és a lemez alakú billentő vésett virágokkal ékesített, akárcsak a karéjos szélű fül.

[105] Fuhrmann Károly 1912–1991 között élt Kolozsváron, iparművészként tevékenykedett. Voith Antal ötvösnél tanult. 1941-től tagja és kiállítója volt a Barabás Miklós Céhnek. 1941–43 között a Budapesti Iparművészeti Iskolán tanult. Az 1940-es években Kolozsváron végzett régészeti feltárások során többszáz rajzot készített a honfoglalás kori leletekről; az ezeken talált motívumokat később munkáiban felhasználta. Több egyéni és csoportos kiállítása volt 1940–1970 között, művei széles társadalmi körben találtak vásárlókra. Egyházművészeti alkotásai is jelentősek.

Ónedények

Boros- és keresztelőkannák

38. ábra

21.
Tárgynév: Kanna
Leltári szám: 18/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Nagysajó
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett, poncolt
Ornamentika: növényi, maszkos
Méretei: Talpátm.: 11,6 cm. Szájátm.: 7,8 cm. M.: 25 cm.
Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban összekapcsolt HB monogram alatt kivehetetlen ábrázolás. Feloldatlan.
Mesterjegy helye: fül vállán, kétszer beütve
Készítés ideje: 1660
Készíttető: Lorántffy Kata
Felirat: „ LorantFi / KaTa / 1660"
Használat: használaton kívül
Állapot: fedele letörve
Bibliográfia: B. Nagy Margit 196–197.

Az enyhén csonkakúp alakú test domború talpa tagolt, peremén stilizált motívumokból szerkesztett fríz húzódik, amely megismétlődik a fedél peremén és a szájperem alatt is. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperemre, középső részének domború tagozatán helyezkedik el balluszteres fedélgombja. A gyöngysorban végződő, stilizált hármas alakú billentőt öntött maszk díszíti. Az íves fül díszítetlen, vállára ütötték be a mesterjegyet. A kanna fenekébe gyöngysoros keretbe foglalt, egyszerű, reneszánsz vázából kihajló tulipánból, négyszirmú virágokból és indákból szerkesztett fenékrózsát helyeztek el. A kanna palástjának központi részén, vésett olaszkoszorúba helyezték el feliratát. A kanna fedele letört.

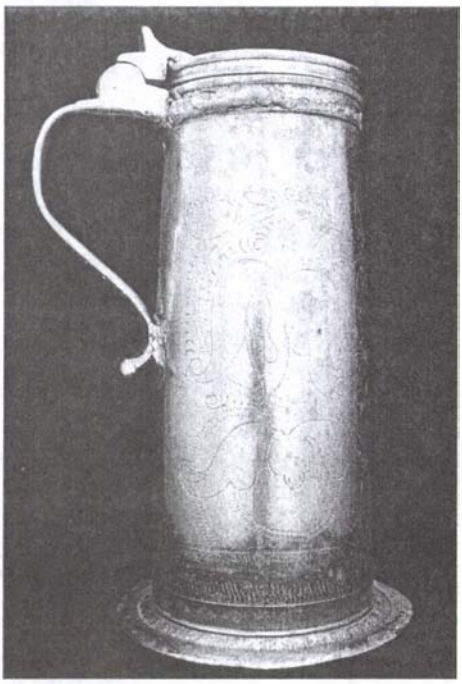

39. ábra

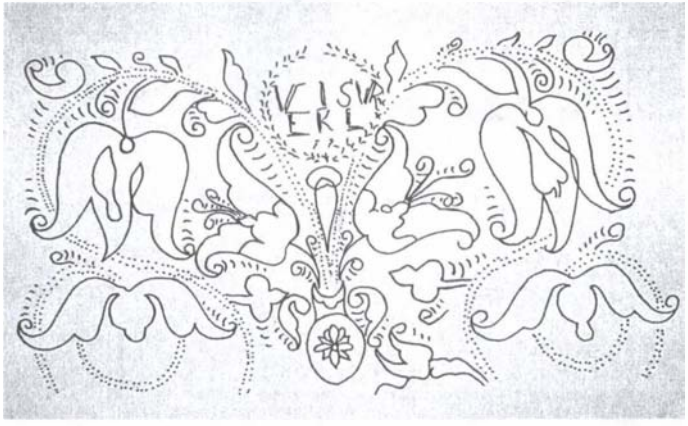

40. ábra

22.
Tárgynév: Kanna
Leltári szám: 6/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: nikkelezett ón és bádog
Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt, poncolt
Ornamentika: növényi
Méretei: Talpátm.: 13,2 cm. Szájátm.: 8,8 cm. M.: 26 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés helye és ideje: Kolozsvár (?), 17. század második fele
Adományozás ideje: 1721
Felirat: a kanna testén: „VISVR / EKL / 1721"
A kanna fenekén: „CSINYALTATA SZASZ CZEGÖI: ECLESIAHOZ E: K: ASzONy"
Használat: használatban
Állapot: fedele kicserélve, felülete nikkelezve, a száj alatt és a fül alsó illesztésénél cinezés nyomai, a fenékrózsa elmosódott.
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 14.
Szolnok-Doboka vm. II. 503.

41. ábra

42. ábra

A hengeres, lefelé enyhén szélesedő kannatest tagolt, enyhén domború talpának pereme kihajlik, öntött gyűrűvel kapcsolódik a testhez. A talpon és a szájperem alatt poncolt palmettasor húzódik, amely a fedél peremén is megismétlődött, de az átalakítás során megsemmisült, akárcsak a szájperem alatti fríz. A fedelet billentővel együtt bádogra cserélték. A kannatest rovátkolt díszítésű vésett övekkel tagolt. A kanna palástját körbeölelő gazdag ornamentika jellegzetes reneszánsz minta, szimmetrikusan szerkesztett, központi virágos díszítésű vázából szétívelő virágcsokor. A központi virágmotívumot stilizált levélkoszorúba helyezett feliratra cserélték, amelyet leveles, indás tulipánmotívumok szegélyeznek. A kígyóvonalas fül öntött domborműves díszítése a nikkelezés miatt alig kivehető, vízszintesen elhelyezett virágcsokrok ismétlődnek. A kanna fenekébe egyszerű, körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló apró leveles indából szerkesz-

tett fenékrózsát helyeztek el. A fenékrózsa jelentősen károsodott. A kannát többször átalakították, 1721-ben került rá adományozási felirata, majd valószínűleg az elmúlt évszázadban nikkelezték és új fedéllel látták el.

43. ábra

23.

Tárgynév: Kanna

Leltári szám: 110/1950

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Újős

Anyaga: ón

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt, poncolt

Ornamentika: növényi, maszkos, geometriai

Méretei: Talpátm.: 13,2 cm. Szájátm.: 8,7 cm. M.: 29,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli

Készítés helye és ideje: Kolozsvár (?), 17. század második fel

Adományozás ideje: 1715

Adományozó: Kölcsei Sára

Felirat: „KÖL: / CSEI / SARA / ANO 1715"

Használat: használatban

Állapot: a talp pereme több helyen eldeformálódva.

Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34.

A hengeres, lefelé enyhén szélesedő testű kanna tagolt talpának pereme erőteljesen kihajlik, vésett gyűrűvel kapcsolódik a testhez. A talpon, a szájperem alatt és a fedél peremén poncolt palmettasor húzódik. A lapos fedél ráilleszkedik a szájperemre, központi, enyhén domború tagozatán nyugszik korongos fedélgombja. Gyöngysorban végződő ujjtámasza maszkos díszítésű,. A kannatest rovátkolt díszítésű vésett övekkel tagolt. A kanna palástját körbeölelő reneszánsz minta szimmetrikusan szerkesztett, központi virágos díszítésű, vázából szétívelő virágcsokor. A központi bazsarózsát leveles, indás tuli-

44. ábra

pánmotívumok szegélyezik. A kígyóvonalas fül gyöngysoros keretbe foglalt rácsdísszel ékesített. A fül alatti sima felületre az adományozó nevét és az évszámot tartalmazó feliratot utólag vésték. A kanna mestere ismeretlen.

24.

Tárgynév: Keresztelőkanna
Leltári szám: 5/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett
Ornamentika: maszkos, növényi
Méretei: Talpátm.: 11,4 cm. Szájátm.: 7,2 cm. M.: 20 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 17. század vége
Adományozók: Balogh György és Torma Éva
Adományozás ideje: 1730
Felirat: korábbi: „IB / 1697"
későbbi: „ BALOG. GIÖRGY / TORMA EVA / 1730"

Használat: használaton kívül
Állapot: fedele hiányzik, a fül alsó illesztésénél megcinezve, a fül öntött díszítése elmosódott, a kannatest eldeformálódott
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 14.
Szolnok-Doboka vm. II. 503.

45. ábra

A kanna domború talpa tagolt, a hengeres testtől öntött öv választja el. A kannatest két vésett övvel tagolt, amelyek közé vésték adományozási feliratát. A kanna fedele, ujjtámasszal együtt hiányzik. Az íves fül öntött díszítése elmosódott, alig kivehető, a maszk alatt ívelő inda két oldalán hatszirmú virágok helyezkednek el. A kanna mestere ismeretlen.

46. ábra

25.
Tárgynév: Kanna
Leltári szám: 76/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt
Ornamentika: növényi
Méretei: Talpátm.: 13,8 cm. Szájátm.: 10,8 cm. M.: 26,6 cm.
Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye
Mesterjegy helye: a kanna fedelében
Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század vége–18. század eleje
Adományozás ideje: 1725
Adományozó: Veres Pál
Felirat: „ISTENNEK ALLAZATOS SOLGAJA VERES PAL AZ: / MATEI ECCLESIJA SZÁMÁRA ATTA ISTEN DÜ / CZÖSEGERE E KANNAT 1725."
Használat: használaton kívül

Állapot: szájpereme megrepedve, a talp és kannatest több helyen eldeformálódva.
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 32.

47. ábra

A domború talp pereme kihajlik, a hengeres kannatesttől kettős, öntött gyűrű választja el. A test két öntött övvel tagolt. A talp felett, a szájperem alatt és az övek két oldalán flechelt díszítésű övek láthatók. Adományozási felirata a füllel szemben olvasható. A domború fedél tagolt, pereme kihajlik, felületén szintén rovátkolt övek húzódnak. A fedélgomb gömb alakú, a leveles ujjtámasz a fedélre támaszkodik. A kígyóvonalas, gyöngysorban végződő fül domborműves díszítése négy vízszintes mezőre tagolt, ötszirmú virágtövek alatt vázából kihajló virágcsokor látható, alatta fiait tápláló pelikán és újabb vázából kihajló virágcsokor.

26.

Tárgynév: Kanna

Leltári szám: 16

Megye: Beszterce-Naszód

Helység: Beszterce

Anyaga: ón

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt

Ornamentika: növényi

Méretei: Talpátm.: 10,6 cm. Szájátm.: 7,8 cm. M.: 19,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli

Készítés ideje: 17. század vége–18. század első fele

Adományozás ideje: 1793

Adományozó: Balogh István

Felirat: „A BESZTERTZEI REF: EKLáNAK / CSINáLTaTTa T. BALOg ISTVÁN / ÚR BESZT. Magy. NOTR. 1793 / D. 12 NOV."

Használat: használaton kívül

Állapot: a fedélgombja hiányzik, fedele meglyukadva, a talp pereméből kitörve, több helyen eldeformálódva.

48. ábra

A domború, tagolt talpat rovátkolt díszítésű öv ékesíti. A hengeres, felfelé enyhén szűkülő kannatest vésett övekkel tagolt, a szájperem alatt és a talp felett hullámvonalas díszítésű. Adományozó feliratát a vésett övek közé, a palást füllel szembeni oldalára vésték. A kanna szájpereme kihajlik, akárcsak a domború fedél pereme. A kanna fedélgombja letört, billentője gyöngysorral díszített akantuszleveles. A kígyóvonalas fül domborműves díszítésű, gyöngysoros keretbe foglalt, vázából induló stilizált virágmotívumos. A kanna fenekébe gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amelyet reneszánsz vázából kihajló, két indadísz által szegélyezett tulipán alkot. A kanna több helyen eldeformálódott, a talp pereme hiányos, fedélgombja hiányzik. Mestere ismeretlen.

49. ábra

27.
Tárgynév: Keresztelőkanna
Leltári szám: 114/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett
Ornamentika: növényi
Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 6,2 cm. M.: 15,5 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 18. század eleje
Adományozó: Sz. B.
Adományozás ideje: 1737
Felirat: „TISZT: I: C: MEG: HAGYATT ARVÁJA SZ. B. CSIÁL / TATTA É KANNACSKÁT AZ OSSI EC. / CLESIÁHOZ ANNO 1737."
Használat: használaton kívül
Állapot: a szájperemnél megrepedve, a talp, a fül és a kannatest több helyen eldeformálódva, a fenékrózsa elmosódott.
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34.

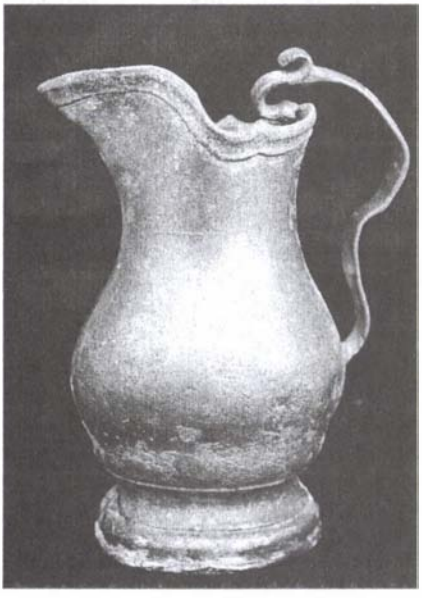
A kanna domború talpa vésett övekkel tagolt, a hengeres kannatesttől szintén vésett öv választja el. A kanna palástjának egyetlen díszét adományozási felirata alkotja, amelyet mestere kettős vésett övek közé helyezett. A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja egymásra helyezett korongokból kialakított. Öntött, palmettás díszítésű ujjtámasza a fedélre támaszkodik. A kígyóvonalas, keskeny fül domborműves díszítése két regiszterre tagolt, vázából kihajló ötszirmú virágszál alatt szegfű látható. A kanna fenekébe mestere körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett fenékrózsát helyezett el.

28.
Tárgynév: Keresztelőkanna
Leltári szám: 77/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ón, vörösréz
Készítési technikája: öntött, vésett
Ornamentika: növényi
Méretei: Talpátm.: 8,6 cm. Szájátm.: 6,2 cm. M.: 15 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 18. század eleje
Használat: használaton kívül
Állapot: füle rézre cserélve, a fül illesztésénél cinezés nyomai, fenékrózsa elmosódva
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 32.

50. ábra

A kisméretű keresztelőkanna domború talpa tagolt, öntött öv választja el a hengeres kannatesttől. A palástot kettős vésett övek osztják. A domború fedél pereme erőteljesen kihajlik, a korongos fedélgomb központi tagozatán helyezkedik el. A billentőt a füllel együtt rézre cserélték. A kanna belsejébe a mester egyszerű, körgyűrűbe foglalt, olaszkorsóból kihajló, apró leveles indából szerkesztett fenékrózsát helyezett el. A kanna készítője és adományozója ismeretlen.

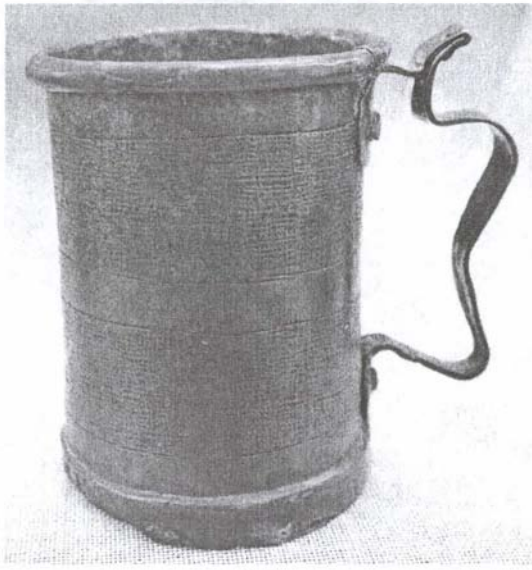

51. ábra

29.
Tárgynév: Keresztelőkancsó
Leltári szám: 19/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Nagysajó
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett
Méretei: Talpátm.: 7,4 cm. Szájátm.: 8,2 cm. M.: 15,2 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 18. század vége
Adományozás ideje: 19. század
Felirat: „ Sz. P. 1796"
Használat: használaton kívül
Állapot: talpa megcinezve, testén ónpestis jelei mutatkoznak
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 37.

A kancsó kerek talpa domború, öblös teste a nyak vonalában behúzott. Az íves szájperem ta-

golt, amely a felívelő kiöntőcsőrön folytatódik. A kancsó tört vonalú íves füle, a rokokó kancsók füléhez hasonlóan, egy kiálló levélszerű taggal ellátott. A kancsó fenekére vésték a tulajdonjelzést és az 1796-os évszámot. A kancsó mestere ismeretlen.

52. ábra

30.

Tárgynév: Keresztelőpohár
Leltári szám: 4/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ón, vörösréz
Készítési technikája: öntött, vésett
Méretei: Talpátm.: 6 cm. Szájátm.: 6,3 cm. M.: 8,2 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 19. század második fele
Adományozó: Maksai Mihályné
Adományozás ideje: 1887[106]
Használat: használaton kívül
Állapot: a fül, a talp több helyen eldeformálódva

A kisméretű füles pohár hengeres teste vésett övekkel tagolt, az övek közti felületek szemcsés díszítésűek. A pohár szája öntött peremmel ellátott, tört ívű füle eldeformálódott. Mestere ismeretlen.

[106] Nagysl-Jkv. I/4. 423.

Tányérok

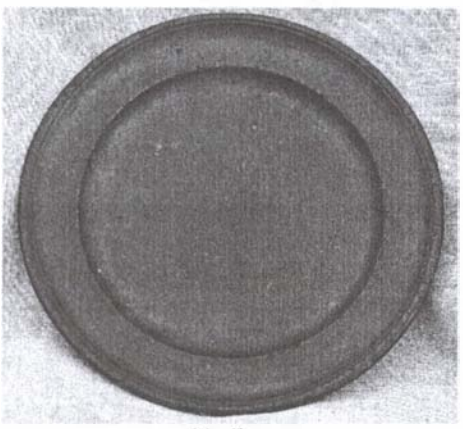
31.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 104/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, vésett
Méretei: Átm.: 15,7 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 1624
Felirat: „M: M: / OE: M: / 1624"
Használat: használaton kívül
Állapot: ónpestis miatt helyenként felhólyagzott
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34.

53. ábra

A lapos tányér perem nélküli, szélén olvasható vésett felirata. A tányér mestere ismeretlen, akárcsak adományozója. Felületén ónpestis jegyei jelentkeznek, több helyen felhólyagozva.

54. ábra

32.

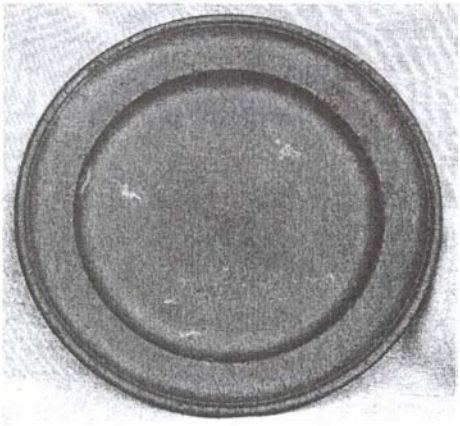
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 74/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött
Méretei: Átm.: 22,2 cm.
Mesterjegye és mestere: CPF mesterjegy és SCHLACKAWALTER FEIN ZIN minőségjelzés
Mesterjegy helye: a tányér fenekén
Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. század második fele
Adományozó: Szász Lőrincné
Adományozás ideje: 1814
Használat: használaton kívül
Állapot: öble meglyukadva, felülete az ónpestis miatt felhólyagozva.
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 32.

55. ábra

A tányér keskeny peremének domború, felhajló széle tagolt. Lapos öble ívesen hajlik a peremhez. A tányér felülete díszítetlen. Az ónpestis miatt felülete felhólyagzott, a minőségjelzéssel összekapcsolt mesterjegye is hiányos.

33.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 75/1983
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Szentmáté
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött
Méretei: Átm.: 22,2 cm.
Mesterjegye és mestere: CPF mesterjegy és SCHLACKAWALTER FEIN ZIN minőségjelzés
Mesterjegy helye: a tányér fenekén
Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. század második fele
Adományozó: Szász Lőrincné
Adományozás ideje: 1814
Használat: használaton kívül
Állapot: felülete az ónpestis miatt felhólyagozva
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 32.

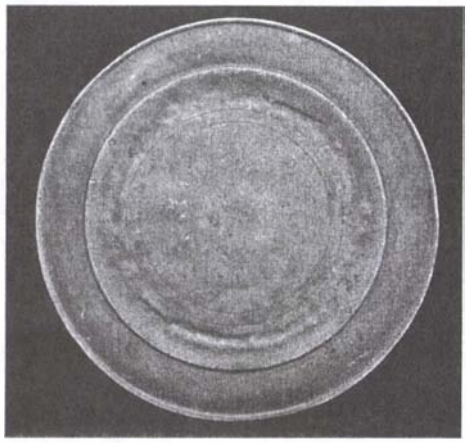
56. ábra

57. ábra

A tányér teljesen azonos a 32. számú tányérral. Állapota valamivel jobb az előbbinél.

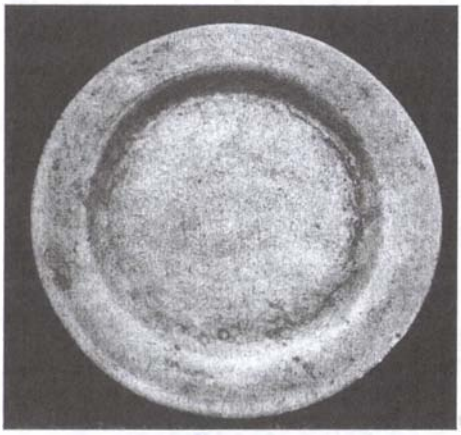
34.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 105/1950
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Újős
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött
Méretei: Átm.: 21,6 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 18. század
Használat: használatban
Állapot: több helyen eldeformálódott
Bibliográfia: Névkönyv 1890, 34.

58. ábra

A keskeny peremű tányér széle felhajlik, lapos öble ívesen kapcsolódik a peremhez. A tányér felülete díszítetlen, mestere és adományozója ismeretlen.

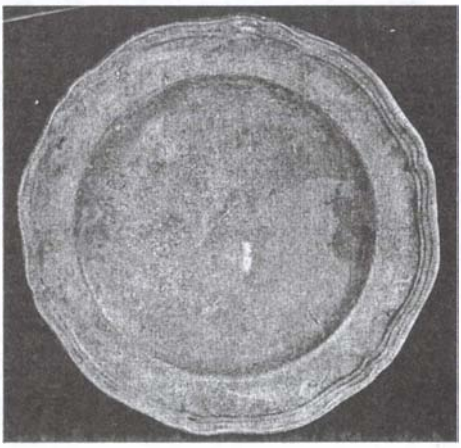
35.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 17
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Beszterce
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött, flechelt
Méretei: Átm.: 24 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 18. század második fele
Adományozás ideje: 1789. március 15.
Adományozó: özvegy Kesmeti Józsefné Kis Zsuzsanna
Felirat: „nóhai nemzetes Kesmoti Josef arvasegat visólo özvege KIS SUSAna aJallya A Beßtrezói Rft. Eklósianak 1789 Estendei 15 (...) MaRs"
Használat: használaton kívül
Állapot: a perem elvált a tányér öblétől

59. ábra

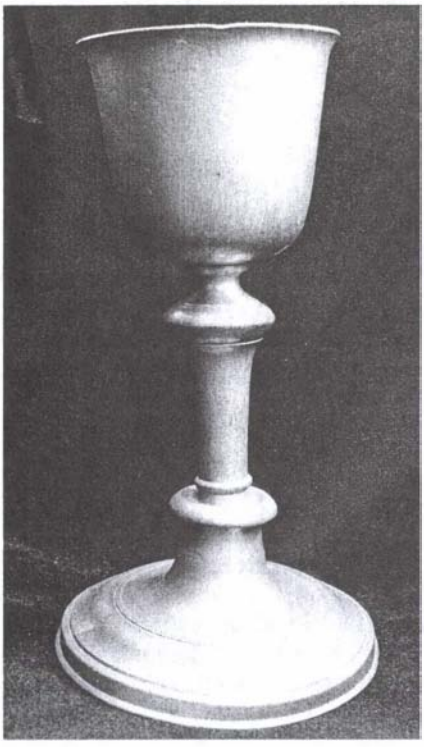
A keskeny peremű tányér széle enyhén felhajlik, lapos öble sima hornyolattal kapcsolódik a peremhez. A perem alsó részén a minuszkulás, primitív felirat olvasható, mely rengeteg elírást tartalmaz, értelmezése: „néhai nemzetes Kesmeti József árvaságot viselő özvegye Kis Susanna ajánlja a Besztercei Reformata Eklesiának 1789 Esztendei 15 mensis Martii". A felirat értelmezése szerint a család tulajdonában lévő tányérra vésték rá adományozó feliratát és adományozták a besztercei egyháznak. A tányér mestere ismeretlen.

36.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér
Leltári szám: 7/1971
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Cegőtelke
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött
Méretei: Átm.: 22,5 cm.
Mesterjegye és mestere: elmosódott, koronás rózsa
Mesterjegy helye: a tányér fenekén
Készítés ideje: 18. század második fele
Adományozás ideje: 1812
Felirat: „K"
Használat: használaton kívül
Állapot: ónpestis miatt felhólyagzott felület, öble megrepedve

60. ábra

A szegélyhímzéses szélű tányér pereme keskeny, öble enyhén mélyülő. Peremének alsó részére utólag egy K betűt vésték. A tányér fenekén a leltári számot feltüntető papírcsíkot a mesterjegyre ragasztották, így csupán súrlófényben vehető ki a minőségi ónra vonatkozó koronás rózsa, a mester monogramja nem látható. A tányéron ónpestis jelei mutatkoznak.

61. ábra

Kelyhek

37.
Tárgynév: Kehely
Leltári szám: 22/1975
Megye: Beszterce-Naszód
Helység: Sófalva
Anyaga: ón
Készítési technikája: öntött
Méretei: Talpátm.: 12,5 cm. Szájátm.: 9,2 cm. M.: 23,4 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli
Készítés ideje: 19. század
Használat: használaton kívül
Állapot: nem észlelhető állagkárosodás

A kehely kerek, enyhén domború talpa keskeny peremmel ellátott. A gyöngysorral díszített, rövid, csonkakúp alakú láb domború tárcsával válik el a hosszú, hengeres, nódusszal egybeöntött szártól. A kuppa harangvirág alakú, szájpereme kihajlik. A kehely felülete díszítetlen, mestere és adományozója ismeretlen.

Horváth Iringó

17–18. századi textíliák a Nagysajói Káptalan református egyházközségeiben

A Nagysajói Káptalanhoz tartozó települések Beszterce környékén találhatóak. Ebből is következik, hogy erős német befolyás jellemzi ezt a vidéket. Napjainkra viszont csaknem teljesen elrománosodott, több gyülekezet teljesen megszűnt vagy szórványként tartják számon. A tárgyi emlékanyag nagy része is veszendőbe ment, az iratok megsemmisültek, az épületek többségét a betelepült románság vette használatba, de ma már csaknem valamennyi használaton kívül van és romosodik.

Az iratok hiánya abban is megakadályoz bennünket, hogy rekonstruálni tudjuk legalább „az Úr asztalához járó készületeket". Egyetlen forrásanyag, amire támaszkodhatunk, a 19. század elejéről ránk maradt vizitációk, ám ezek rendkívül szűkszavúak, csaknem valamennyi esetben korábbi összeírásokra hivatkoznak. Ebből is tudjuk, hogy valóban léteztek ilyen összeírások a 18. századból, amelyek sajnos, mára nem maradtak fenn. Legtöbb esetben (az 1808-as és 1810-es vizitációk alkalmával) egy 1754-es Matriculát[107] emlegetnek a levéltári források, máskor (1809-ben, 1812-ben, 1814-ben) a korábbi években készült Conscriptióra[108] utalnak, mint meglévő jegyzékre. A kötetben szereplő vizitációs jegyzékek közül csupán két esetben (Galacfalva, Cegőtelke esetében az összeírás 1808-ban történt)[109] találkozunk felsorolással, ám ezek sem segítenek semmit az azonosításoknál, legfeljebb annyit jegyeznek meg, hogy a tárgyak hiány nélkül megtalálhatók a gyülekezet tulajdonában.

A 19. század második feléből származó adatok sem sokkal részletezőbbek. Itt elsősorban az *egyházköri vizsgálóbizottság jegyzőkönyve*iben található bejegyzéseket vehetjük figyelembe. Az 1851 és 1887 között meglátogatott gyülekezetek közül kilenc helyszínen – Alsóbalázsfalva, Galacfalva, Kentelke, Alsóbudak, Nagysajó, Sófalva, Újős, Cegőtelke, Szentmáté – tesznek említést textíliákra vonatkozóan. Alsóbalázsfalván 1854-ben[110] és 1884-ben[111] csak annyit említenek, hogy a klenódiumok megvannak, de hogy hány és milyen darabok voltak, azt már nem tudhatjuk. Galacfalván 1851-ben[112], 1854-ben[113], 1855-ben[114], 1879-ben[115] és 1880-ban[116] volt olyan látogatás, amikor megemlékeztek a textíliákról is, ám összesen 1 *abrosz*ra és 1 *keszkenő*re találunk utalást, amelyeket gróf Teleki

[107] Például: Aranyosmóric 1810 – Nagysajói Prot. 287–289.; Galacfalva 1810 – Nagysajói Prot. 279–280.; Kerlés 1810 – Nagysajói Prot. 281–282. stb.

[108] Például: Árokalja 1809 – Nagysajói Prot. 273; Kerlés 1814 – Nagysajói Prot. 367–370.; Nagysajó 1814 – Nagysajói Prot. 376–377.; Cegőtelke 1810 és 1814 – Nagysajói Prot. 304–305. és 370–373. stb.

[109] Galacfalva 1808 – Nagysajói Prot. 255–256. és Cegőtelke 1808 – Nagysajói Prot. 265–266.

[110] A Nagysl-Jkv I/1. 78.

[111] A Nagysl-Jkv I/4. 237.

[112] A Nagysl-Jkv I/1. 23.

[113] Uo. 72.

[114] Uo. 88.

[115] Nagysl-Jkv. I/4. 138.

[116] Uo. 219.

Rózália adományozott 1851-ben.[117] Kentelke esetében 2 *abrosz*ról, 1 *kendő*ről és 1 *takaró*ról szerzünk tudomást, ha az 1853-as és 1855-ös bejegyzéseket olvassuk. Az 1853-ban itt levő *egy abrosz és egy kendő*[118] mellé 1855-ben gróf Toldalagi Zsófia és testvére, gróf Toldalagi Eszter adományoznak egy *gondosan hímzett abroszt és egy takarót*. A későbbiekben (1869[119], 1871[120], 1883[121]) már csak azt jegyzik meg, hogy a tárgyak megvannak. Két textíliákra vonatkozó adatunk van Alsóbudakról – 1865[122], 1866[123] –, amelyek arról tudósítanak, hogy a gyülekezet tulajdonát képező 2 *abrosz* és 3 *keszkenő* egyéb tárgyakkal együtt 1865-ben elégett. Nagysajón a hasonló darabok rablás áldozatai lettek, tudósítanak 1852-ből.[124] Később ezt a hiányt próbálják pótolni az 1853-as[125], 1854-es[126] és 1856-os[127] adományokkal, amelyek alapján arra következtethetünk, hogy az 1860-as évekre vonatkozóan 3 *abrosz*t, 1 *keszkenő*t és 1 *kendő*t tarthatunk számon. A Sófalván volt található textíliákról csak pontatlan adatok (1855[128], 1871[129], 1873[130], 1879[131]) állnak rendelkezésünkre, nem tudjuk hány és milyen darabot őríztek a gyülekezetnél. Amire fény derül, hogy 1855-ben özvegy Veress Zsuzsanna adományoz egy kendőt, és jó sok évvel később, 1873-ban gróf Toldi Rozália saját készítésű terítőket. Újős esetében egyetlen 1860-ban kelt bejegyzésre hivatkozhatunk, ami szerint ekkor 7 darab *kendő*je volt a gyülekezetnek.

Cegőtelke (1854[132], 1859[133], 1887[134]) és Szentmáté (1859[135]) kivételesnek számítanak, ugyanis itt 1859-ben egy sokkal részletezőbb összeírás készült, mint máshol. Ez tételesen sorolja fel az úrasztali *készlete*ket, amelyek között ott vélhetjük a 18. századi darabokat is. Cegőtelke gazdag anyagát 8 darab *abrosz*, 5 darab *kendő*, 5 darab *keszkenő*, 2 darab *szószéktakaró* és 1 *szőnyeg* képezte. Négy darabhoz fűződően az adományozók nevét is – Balog Klára, Váradi Józsefné Bajnachi Klára, Nagy György és Fogarasi Istvánné Székely Éva – megemlítik, ám a többi tárgynak csak anyagjai szerepelnek a leírásban. Szentmátén 5 *abrosz*, 8 *kendő* és 1 *takaró* található 1859-ben. Feltételezhetjük, hogy ezek a számadatok tartalmazzák a 18. századi emlékanyagot is, de erre semmi konkrét utalás nem történik, hacsak a *viseltes* szót nem tekintjük annak, amelyet három kendő esetében használtak.

---

[117] *„Groff Theleki Rozália Úr asszony eo nsga(= nagysága) ajándékozott egy kamuka abroszt, mely hossza lapos stráfos és az ugyan kamuka asztal keszkenőt L.O.S. betűkkel megjegyezve."* A Nagysl-HJkv 1851. 23. Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár.

[118] A Nagysl-Jkv I/1. 50.

[119] A Nagysl-Jkv I/2. 106.

[120] Uo. 112.

[121] A Nagysl-Jkv I/4. 292.

[122] Nagysl-Jkv I/2. 2.

[123] Nagysl-Jkv I/2. 19.

[124] Nagysl-HJkv 1851. 37. Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár

[125] *„... Muntyan János ajándékozott egy úr asztalához tartozó abroszt és keszkenőt."* Uo. 40.

[126] *„... egy abrosz ez évben ajándékoztatván Paszmosi Salamér György által és egy kisded veres kendő, mit özv. Kováts Samuné ajándékozott és mely két utoson az ajándékozó neve fel van jegyezve..."* Uo. 64–65.

[127] *„... szaporodott ref. Kováts Susánna luth. Farkas Györgyné által ajándékozott egy formás abrosszal."* Uo. 102.

[128] Nagysl-Jkv I/1. 79.

[129] A Nagysl-Jkv I/2. 115.

[130] Uo. 222.

[131] A Nagysl-Jkv I/4. 114.

[132] Nagysl-Jkv I/1. 76.

[133] Uo. 129.

[134] A Nagysl-Jkv I/4. 423.

[135] Nagysl-Jkv I/1. 134.

Adatokat keresve még a következő könyvet is számításba vehetjük: 1890-ben Incze Lajos szerkesztésében megjelent a *Névkönyv az Ev. Református Egyházkerület számára*, amelyben *A nagysajói egyházmegye történetét* is bemutatja. A történeti adatok mellett – amelyek között több esetben említ például egy 1622-es vagyoni összeírást is –, néhány esetben textíliákra is utal. Sajnos, ennek használatánál sok gond akad. Elsőként az, hogy az itt felsorolt településnevek nem egyeznek teljesen a kötetben közzétett gyülekezetekével. Másodjára azért, mert a könyvben említett textíliák többsége, évszám által, a 19. századra datálható, így nem képezi részét a tanulmánynak. A települések többségében egy-két textília szerepel, néhány szóban, de csak öt gyülekezet felsorolt darabjai között találunk olyan adatokat, amelyek valamilyen módon segítenének a tárgyak azonosításában.

Debreczeni László 1928–1929-ben járt ezen a vidéken az egyházkerület megbízásából. Vázlatfüzetének[136] lapjain csupán három településen (Cegőtelke, Szentmáté, Újős) készült rajzaival találkozunk. Alapos munkájának köszönhetően, ezek az adatok sok segítséget nyújtanak a textíliák szempontjából is, ugyanis valamennyi értékesnek ítélt darabot felsorolt, némelyikről vázlatot is készített.

Debreczeni László vázlatai alapján Darkó Ákos segítségével egyes darabokról fehér-fekete felvételek készültek.[137] A tárgyak többsége – 12 textília, amelyek közül ma már csak egy található (átalakítva) a helyszínen – Cegőtelkéről származik, ám néhány fénykép – a három textília közül valamennyi ma is megtalálható – Újősön is készült.

A felvételek egy részét Palotay Gertrúd publikálta 1944-ben megjelent *Szolnok-Doboka magyar hímzései* című tanulmányában[138], amelyben 6 darab, ma már nem létező cegőtelki textília látható.

A megjelent szakirodalomból még egyetlen kiadványt[139] említenék, pontosabban egy tanulmányt, amelyet szintén Palotay Gertrúd írt *A magyar református templomok úrasztali terítői* címmel. Ebben a tanulmányban egyetlen rövid adatot közöl Cegőtelkével kapcsolatosan, miszerint itt volt egy olyan 18. századi kendő, amelynek oldalait jellegzetes erdélyi árkádsoros minta díszítette. Az adatot Debreczeni László szolgáltatta, és vázlatai, valamint a felvételek között ráismerhetünk erre a mintára, ám maga a kendő mára már nincs a gyülekezet tulajdonában.

Jelen kötetben 19 település szerepel. A vizitációk hat gyülekezet – Aranyosmóric (1812), Árokalja (1808, 1810), Galacfalva (1808), Sófalva (1808), Cegőtelke (1808, 1810, 1812) és Szentmáté (1814) – esetében említenek valamit a textíliákkal kapcsolatosan, rendszerint a legújabb adományokat. Részletesebb összeírás az 1808-as galacfalvii vizitációkor[140] készült, ám ennek adatai csak annyit közölnek, hogy a gyülekezet tulajdonában három különféle abrosz – *patyolatkötéses*, *kamuka* (damaszt) és *sima vászon*[141] –, valamint több kendő, egyike *arany virággal varrott*[142], volt található. Ugyanebben az évben Sófalván[143] is volt összeírás, amely szerint 4 abrosz és 6 kendő képezi a gyülekezet tulajdonát. Ezek is különféle anyagokból készültek – *kamuka*, *zöld selyem*, *ketteje pedig hosszú re-*

[136] Debreczeni 1928–1937.
[137] Darkó. Textíliák felvételei. 7–10. doboz.
[138] Palotay Gertrúd: Szolnok-Doboka magyar hímzései. In: *Szolnok-Doboka magyarsága.* Szerk. Szabó T. Attila, Dés–Kolozsvár, 1944.
[139] *Magyar református templomok* I. kötet, Szerk. Kováts J. István, Atheneum, Budapest 1942. 289–313.
[140] Nagysajói Prot. 255–256.
[141] Uo. 255.
[142] Uo. 255.
[143] Uo. 252–253.

cés[144] –, amint a vizitációt végző személyek utalnak rá. Érdekességként az egyik abroszt emelném ki: *úgymint 4 abroszok, az edgyik kamuka abrosz, labirintos kerttel varrva...*[145] A kamuka abrosz tehát azért is figyelemre méltó, mivel Cegőtelkén ma is látható egy hasonló ábrával hímzett lenvászon terítő 1624-es évszámmal, ezt alább részletesebben ismertetjük. Sajnos, a hiányos adatok miatt nem állapítható meg, hogy a „kamuka" meghatározás elírás-e, egyazon darabról van-e szó, amely utóbb átkerült egy másik gyülekezet tulajdonába, vagy pedig csak motívumában mutat rokonságot. A Cegőtelkén készült 1808-as vizitáció[146] összeírásában nincs konkrét utalás a fent említett terítőre. A *prédikálló széket borító kék selyem abroszon*[147] kívül *Négy fejér varratos abrosz*[148] található itt, és 14 kendő, amelyek közül négyet fémszállal hímeztek, három pedig a *régi* jelzőt kapta. Ezen három település közül tárgyi emlék ma már csak Szászcegőn, azaz Cegőtelkén maradt, Galacfalva és Sófalva esetében csak ez a néhány szó utal az úrasztali textíliákra.

Az 1890-ben megjelent egyházmegye története[149] – sajnos, úgy tűnik, nem teljesen megbízható irodalmi forrás – 14 gyülekezetet sorol fel. Ezek közül csak 10 egyezik a mostani kötetben szereplő településekkel: Alsóbalázsfalva, Beszterce, Kentelke, Cegőtelke, Galacfalva, Alsóbudak, Sófalva, Szentmáté, Újős és Nagysajó. A másik négy, Tacs, Simontelke, Fűzkút és Bödön a tárgyalt időben nem ehhez az egyházmegyéhez tartozott. Csaknem valamennyi gyülekezet történetét egy rövid összeírás követi, amely tartalmaz a klenódiumokra és egyéb egyházi felszerelésekre vonatkozó információkat, közöttük 11 esetben említ textíliákat is. Ezek a felsorolások a 19. század végén fellelhető tárgyakat rögzítik, úgy tűnik, többször hiányosan és hibásan. Alsóbalázsfalvával kapcsolatban egyetlen ezüsttel hímzett, kék selyem úrasztali takarót említ, amelynek adományozója Cserényi Sándorné Keczeli Eszter.[150] Cegőtelke esetében az 1806-ban Balog Klára, illetve 1677-ben Radnóti Anna által adományozott kendőről esik szó.[151] Tacson ekkor állítólag egy *arany rojttal díszített abrosz, kamuka asztalkendő* és *selyem rojttal díszített ezüst szövet takaró* volt található. Galacfalva klenódiumai után egy *nagy kamuka fehér abrosz* és két kendő következik, amelyek közül az egyik *arannyal kivarrott* és *a tacsi egyház ajándéka.*[152] *Kisbudak textíliája mindössze két darab fehér abroszt tett ki.*[153] Sófalván már *három abrosz, két asztalkendő* található, valamint egy *kék selyem úrasztali terítő.*[154] Szentmátéről sem tudunk meg többet, mint hogy *van 4 asztali abrosza és 10 drb asztalkendője.*[155] Több darabot említ már Újős esetében, *négy abrosz és két asztalkendő, felirat nélkül*, ezenkívül egy kendőt és egy abroszt említ a 19. század végéről, amelyeken felirat és évszám is volt.[156] Még egy textíliáról szerzünk tudomást, amelyet *abrosz*nak nevez a következő felírással: *„Isten dicsőségére adta A. B. Dániel."*[157] Ez a darab ma is a gyülekezet tulajdonát képezi, alább bővebben is szólunk róla. Nagysajón ma már egyetlen textília sincs, ám a gyülekezet javai között a 19. század végén még szerepelt *egy fehér selyem úrasztali takaró*, valamint

[144] Nagysajói Prot. 252.
[145] Uo. 252.
[146] Uo. 265–266.
[147] Uo. 265.
[148] Uo. 265.
[149] A nagy-sajói egyházmegye története. In: Névkönyv 1890, 28.
[150] Uo. 4.
[151] Uo. 14.
[152] Uo. 23.
[153] Uo. 25.
[154] Uo. 28.
[155] Uo. 32.
[156] Uo. 34.
[157] Nagysajói Prot. 34.

több abrosz és asztalkendő.[158] *Egy abrosz 1874. felírással* – olvasható Fűzkúttal kapcsolatban, valamint az is, hogy még két asztalkendő van a gyülekezet tulajdonában, amelyek közül *az egyik 1745. felírással.*[159] Egyetlen német nyelvű bejegyzés van Bödön esetében, amelyik egy viseltes kendőről emlékezik meg: *„Item ist vorhanden blogesorissen alter Tuch."*[160] Valamennyi adatot összevetve, 1 darab 17. századi textíliáról szerzünk tudomást Cegőtelkéről, a 18. századból úgyszintén 1 darabot, amelyik Fűzkúton volt, és 5 darab 19. századi textíliát számolhatunk össze Cegőtelke, Tacs, Újős (2 db) és Fűzkút javait olvasva.

Debreczeni László 1928-ban járt Cegőtelkén, ahol 12 textília adatait rögzítette.[161] Ezek közül kettő felirattal rendelkezett, a 17. század folyamán készült, valamint még néhány darabot szintén erre a periódusra datál. Összesen 4 terítőt és 8 kendőt talált említésre méltónak, amelyek közül valamennyi hímzett volt, többségüknél színes selyemfonalat és fémszálát alkalmaztak. Ma ezek közül egyetlen darabot sikerült azonosítani, amelyet Mikó Erzsébet varrt 1624-ben. 1929-ben Szentmátét keresi fel, ahonnan egyetlen nagyméretű, 1752-es évszámot őrző terítőről értesít.[162] Ma ezt már nem találtuk a helyszínen, ám helyette egy fémszállal hímzett 18. századi kendőt vehettünk nyilvántartásba. 1929-ben 2 abrosz és 1 kendő szerepelt az újősi tárgyak között[163], ezek hiánytalanul ma is megvannak, valamint még egy 18. századból származó kendő is előkerült.

A történelmi Nagysajói Káptalan református gyülekezetei ma szórvány jellegűek, emlékanyaguk legtöbb esetben megsemmisült az idők folyamán. Így mi már csupán három település – Cegőtelke, Szentmáté és Újős – esetében akadtunk 17–18. századi textíliákra. A katalógusban pedig összesen 10 textília szerepel, amelyek közül néhány már a 19. században készült. Cegőtelke esetében 4 tárgyról készült felmérés, 2 terítő és 2 kendő, Szentmátén 1 kendőt találtunk erre érdemesnek, míg Újős gazdag emlékanyagnak örvend 5 darab textíliával, amelyek közül 2 terítő és 3 kendő.

Ezeket a tárgyakat több szempontból is lehet csoportosítani, egyik legkézenfekvőbb elkülönítésük az alapján történik, hogy mikor készültek. Ilyenformán elmondhatjuk, hogy legkorábbi emlékeink – 2 darab – a 17. századból származnak, méghozzá egyikük a század első feléből. Ez egy már korábban is említett terítő (Katalógus 1), amely Cegőtelkén található, rajta az 1624-es felirat. A másik szintén egy terítő (Katalógus 3) az újősi gyülekezet tulajdonában, amelyet motívumkincse és készítéstechnikája alapján a 17. század végéhez köthetünk. A 18. századi ránk maradt anyag már gazdagabbnak mondható, igaz ide is mindössze 5 tárgy tartozik. Ezek közül 2 fémszállal varrt kendőt (Katalógus 8 és 9) ismét Újősön találtunk, valamint egy recés abroszt (Katalógus 4) is. Cegőtelkéről ebbe a csoportba sorolhatjuk a csaknem minden díszítést nélkülöző kék selyem terítőt (Katalógus 2), valamint a szentmátéi fémszállal hímzett kendőt (Katalógus 7). A katalógusban néhány 19. századi darab is szerepel, 2 kendő (Katalógus 5 és 6) a cegőtelkei gyülekezet tulajdonát képezi, míg 1 kendő (Katalógus 10) Újősön van.

Egy másik szempont amit figyelembe kell vennünk textíliák esetén: a díszítés. Csaknem valamennyi esetben növényi ornamentikával találkozunk, ha nem is uralkodó jellegű, szinte minden tárgyon megjelenik valamilyen növényi elem. Figurális motívumra egyetlen esetben találunk, 1806-ban Cegőtelkére ajándékozott kendőn, amelynek közepét Agnus Dei áb-

[158] Nagysajói Prot 37.
[159] Uo. 39.
[160] Uo. 39.
[161] Debreczeni 1928, 259.
[162] Uo. 1929, 270.
[163] Uo. 1929, 032.

rázolás[164] tölti ki. A 17–18. század folyamán jellemzőek még a geometrikusan stilizált motívumok is. A katalógusban szereplő tárgyak közül egy esetben figyelhetünk meg ilyen kialakítást, ugyancsak Cegőtelkén, a már többször említett 1624-es évszámot viselő terítő esetében. Geometrikus jellegét szálszámoláson alapuló technikai kivitelezésének köszönheti.

A díszítéssel kapcsolatban meg kell említenünk még a feliratokat. A református gyülekezeteknél a 16. századtól kezdve jellemző volt a kendők, terítők felületére hímezni az adományozó nevét vagy monogramját, az adományozás évszámát, vagy éppen bibliai idézeteket. Ezeknek a feliratoknak legtöbbször nem a díszítő jellege az uralkodó, ám több esetben szervesen a motívumok közé épül. Az általunk összeírt tárgyak közül egy 17. századi terítőn, egy 18. századi kendőn és három 19. századi darabon találunk feliratot.

A felhasznált anyagokat tekintve elmondhatjuk, hogy a 17–18. századi emlékek közül csupán egy esetben alkalmaztak kékre színezett selyem alapanyagot, a többi tárgy anyaga len vagy pamut. Valamennyit vászonkötéssel szőtték. A 19. század folyamán adományozott kendők alapanyaga viszont már atlasz, lampasz és damasztkötésű selyem. Hímzéshez fehérített lenfonalat, színezett selyemfonalat és fémszálakat alkalmaztak. Egyetlen 19. századi kendőn találunk különféle fémrátéteket.

A textíliák részletes ismertetése a kronológiai sorrendet igyekszik követni. Ily módon a 17. századi emlékanyaggal kezdeném, amely mindössze két tárgyat ölel fel. Az első közülük a már többször említett 1624-es évszámot viselő textília, amely a cegőtelki (szászcegői) gyülekezet tulajdona, és ma is a helyszínen található.

Az úrasztali terítő (Katalógus 1) fehér lenvászon alapját (~ 164x239 cm) három szélből (35,5; 76; 36 cm) varrták össze. S sodratú fehér lenfonalat használtak a szálhúzással és vagdalással kialakított díszítéshez, amelynek egyes részeit lapos öltéssel is hímezték.

A terítőt rojtok keretezik, amelyek egy keskeny vagdalással kialakított sávhoz tartoznak. Két keskenyebb oldalán még egy-egy szélesebb, hasonló módon kialakított sávval találkozunk. Az ily módon határolt felületen átlós irányban azonos geometrikus minták sorakoznak. A terítő közepén négyszögű labirintus forma található, sarkain geometrikusan stilizált növényi elemekkel. Felirat keretezi ezt a formát, valamint a terítő két hosszanti oldalán is betűk helyezkednek el.

A terítő egészét a geometrikus minták határozzák meg, egyes elemeik között viszont, mintha növényi utalásokat ismerhetnénk fel, mint például a rozetta. A felületen szórt rendben, ék alakban végződő egyenlő szárú keresztformák vannak, amelyek körvonalát és belső felületének tagolását vagdalással és szálhúzással alakították ki. A központi motívumot, a szögletes vonalú labirintust, azonos technikával hímezték a felületre.

A majuszkulás felirat ugyancsak vagdalással és szálhúzással készült. A terítő két oldalán a következő felirat olvasható:

TOMORI · A NNA · HAT ·ИA NI · SIGMONDN E · FORMALTA

MIKO · ER SEBETH · ИAROTA

Ebből megtudhatjuk, hogy a tárgy tervezője Hatvani Zsigmondné Tomori Anna, és Mikó Erzsébet volt a varró, a kivitelező. A középső motívum körül pedig a következő felirat áll össze:

· A · LABIRIN / TИS · KERT · F / ORMAIA · / 1624

Ez a szövegrészlet magyarázza a központi ábrát, amely egy labirintuskertet ábrázol, valamint datálja a terítőt. A len alapba fehér fonallal Debreczeni László szerint jelt hímeztek,

[164] Agnus Dei: „Isten báránya" – Krisztus több évszázados jelképe, egyike azoknak a figurális elemeknek, amelyek a református textíliákon a leggyakrabban megjelennek.

ám az is lehet, hogy ez a „jel" egy M betű előkészített alakja, ám a felirat menet közben módosult.

A terítőn foltok és hiányok láthatók, néhány helyen megpróbálták ez utóbbiakat pótolni.

Fonák oldalára papírdarabot ragasztottak, amelyen két leltárszám is olvasható: 67/19 és 36. Sajnos, ezek közül egyik sem felel meg a ma is használt nyilvántartásnak, és a leltárkönyvben[165] szereplő hiányos adatok miatt nem azonosítható.

Debreczeni László 1928-ban[166] járt a gyülekezetnél és feljegyezte a terítőt is, több más textíliával együtt.

A másik darab (Katalógus 3) az újősi (szászújősi) gyülekezetnél található, és a század végéről származhat. A terítő felületén nem találunk feliratot, így csupán analógiák alapján próbálhatjuk meg datálását. Ehhez a motívumkincs és a hímzéstechnika nyújt segítséget.

Az úrasztali terítőt (155,5x160,5 cm) két különböző méretű fehér lenvászon szélből (96 és 60 cm) illesztették össze. Hímzéssel való díszítéséhez színes (kék, zöld, ekrü, piros és fekete) sodoratlan selyemfonalat és S sodratú lyoni fémszálat (arany, ezüst) használtak, huroköltést, száröltést és a lapos öltés változatait alkalmazták.

A terítő három oldalát fekete selyemmel készített huroköltéssel szegélyezték, a negyedik szél túlságosan ráfut a motívumra, így ez az állapot valószínűleg károsodás eredménye. A terítő teljes felületén egyetlen hímzett motívum meghatározott rend szerinti ismétlődésével találkozunk. Az egymásra merőleges, átlós irányú tengelyek hálórendszert eredményeznek, amelyet a motívumok rajzolnak ki, és egyenletesen töltik ki a felületet.

A motívum erősen szimmetrikus, tengely körül elfordítható minta. Ezt használta ki a felület megtervezésénél a terítő készítője is. A motívum közepén egy pötty található, amely a két merőleges tengely metszéspontját jelöli. Egyik irányba egy-egy liliom nyílik, a másik irányba három szár indul, a szélsőkön két-két inda hajlik. A középső, egyenes szár végén hármas csészelevélből tubaliliom nyílik. A két másik szár csigavonalban hajlik két oldalra, végükön egy-egy akantuszvirág, szirmai közül bimbók nyúlnak elő. A szárak vékony vonalát semmi nem zavarja. Ahol a csigavonalú szárak egymáshoz közel érnek, vastag gyűrű fogja őket össze, amelyből egyenes szár nő ki, végén az előzőktől eltérő tubaliliom-stilizáció, tulipánszerű bóbitája helyett pedig három bimbót láthatunk. Ez jelenti a másik tengely vonalának folytatását.

A motívumot egységes színhasználat és öltéstechnika jellemzi. A szárakat fekete színű selyemmel, száröltéssel hímezték. A virágok kör alakú belső felületét mintázott lapos öltéssel alakították ki, ekrü és kék színű selyem- és fémszálat alkalmazva. A tubaliliomok keskeny szirmai kialakításánál kék és ekrü színű selymet váltakoztattak, a szirmok végét fémszállal hímezték. Az akantuszvirágok esetében is megfigyelhetjük, hogy a szirmok kialakításánál csak páronként alkalmaznak ekrü színű selymet, vagy ekrü és piros fonalat. A fémszál alkalmazása itt is takarékos és következetes, a bimbók és a tölcsér alakú szirmok végének kialakításához használták. A szárakat összefogó gyűrűk valamennyi esetben zöld színűek, míg a motívum közepén látható liliomok színe kék, ekrü és ezüst.

A terítő károsodása következtében foltokat és elszíneződéseket figyelhetünk meg. Több esetben számottevő hiányok jellemzik, mint például az alapanyag, a szegély, a sarkokon található motívumok, vagy a fém esetében.

A leltárkönyvben[167] szereplő 83-as leltárszám megegyezik azzal, amelyet a terítőre varrtak, pamut vászondarabra hímezve piros fonallal.

---

[165] Cegőtelki Református Eegyházközség. Leltárnapló. 1971. I. 31.

[166] Debreczeni 1928, 259.

[167] Leltárkönyv. Újős Egyházközség és szórványai. [1950-től]: 83. XVIII. sz.-ból. Úrasztali abrosz 168x164.

1929-ben[168] a gyülekezetnél jártakor Debreczeni László vázlatot készített a terítő motívumáról, szerkezetéről, és néhány szót is fűzött hozzá.

A 18. század adományai közül is csak néhány darab maradt ránk, pontosabban 5 tárgy három gyülekezetnél. Ezek közé két úrasztali terítő és három úrvacsorakendő számít. A terítők ismét a cegőtelki és az újősi gyülekezetek tulajdona.

Az újősi terítő (Katalógus 4) a 18. századi textíliák egyik jellemző szerkezetét mutatja. Több hasonló darabot ismerünk más gyülekezetek[169] emlékanyagából, amelyeknek felületét sakktáblaszerűen, azaz úgynevezett „táblás szerkezet"-tel alakították ki négyszögű rece- és vászondarabok váltakoztatásával.

Az úrasztali terítőt (115,5x118,5 cm) fehér lenvászon (24,5x27,5 cm) és lenből készített fehér recetáblák (24x23,4 cm) alkotják. A táblás részt széles, ugyancsak fehér lenvászonból készült sáv keretezi, amelyet szintén több elem (sávok, táblák) összeillesztéséből nyertek.

A 3x3-as tábla közül öt darab azonos mintát mutató rece, míg a másik négy díszítetlen vászon.

A recetáblák szimmetrikus, tengely körül elfordítható motívuma növényi elemekből épül fel. Az átlókban nyílt virágokra, míg az oldalak tengelyében bimbókra ismerhetünk. A motívumok kialakításához len vászontöltést és pamut tömőtöltést alkalmaztak.

A terítő az idők során kissé deformálódott, foltok, elszíneződés és hiányok figyelhetők meg rajta. A recetáblák esetében több helyen is korábbi javítások nyomai láthatók.

A terítő hátoldalára fehér színű gyöngyfonállal 84-es leltárszámot varrtak. A használatban lévő szűk szavú leltárkönyv[170] azonos számozású tárgyával azonosíthatjuk, de semmi egyedi jelt nem említ a leírás.

Debreczeni László 1929-es[171] vázlatlapjain vázlatos rajzot találunk a terítő szerkezetéről és rövid leírást.

A másik terítő (Katalógus 2), amelyik a Cegőtelki Egyházközség tulajdonát képezi, egészen más jellegű, de úgyszintén gyakorta adományoztak ilyen darabokat egyházi használatra is a 18. század folyamán.

Kék selyemtaft az úrasztali terítő alapja, (126x129,5 cm), amelyet két, csaknem azonos méretű szél (63,5 és 62,5 cm) összedolgozásából nyertek. Felületén nem látunk semmiféle díszítést, széleit viszont S sodratú lyoni fémszálból készített csipke keretezi, amelynek eredeti színe a leltár szerint arany lehetett.

A terítőn hiányok, foltok figyelhetők meg, a gyakori használat során viaszfoltok lepik el felületét. A fémszál károsodásai között a hiányokat, a korróziót, valamint a kopást kell elsősorban megemlítenünk.

Leltárszám nincs ezen a textílián, és a leltárkönyv[172] tételei között két tárgyleírás – a 30-as és a 33-as – is megfelel neki, ezért nem tudjuk pontosan beazonosítani.

Debreczeni László nem említi ezt a terítőt.

Szentmáté (Szászmáté) 17–18. századi emlékei közül csupán egy 18. századi kendő (Katalógus, 7) maradt ránk. Sajnos, ennek sem lehetünk biztosak helyi eredetében, mivel a források nem nyújtanak erre vonatkozóan elegendő információt, és ha hitelt adunk

[168] Debreczeni 1929, 032.

[169] Mint például Balavásár, Gogánváralja, Harangláb, Küküllővár, Magyarkirályfalva, Magyarpéterfalva stb.

[170] Leltárkönyv. Újős Egyházközség és szórványai. [1950-től]: 84. Úrasztali abrosz 130x130.

[171] Debreczeni 1929, 032.

[172] Cegőtelkei Ref. Egyházközség. Leltárnapló. 1971. I. 31.

Debreczeni László vázlatainak, akkor ő csak egy 1745-ös datálású terítőt talált érdemesnek feljegyezni a gyülekezet ingóságai közül.

Az úrvacsorakendő alapja (74x75,5 cm) finom szövésű fehér lenvászon. Ezüstözött vont fémfonallal hímezték, lapos öltést és száröltést alkalmazva. A kendőt lyoni fémszálból kialakított hurkokkal tagolt zsinór szegélyezi.

Négy sarkában nagyméretű, balra ívelő csigavonalra épülő motívumot látunk.

A motívum ellentétes irányítású spirálos kacsból indul, majd nyújtott ívben kanyarodik balra. A szár vonalát kezdetben keskeny levél és ág tagolja, amely több irányba ágazik, bimbókat, kacsokat és apró leveleket hajtva. A szár további vonalán egyenletesen követik egymást inda-, levél- és bimbópárok. Végén stilizált növényi motívum: a hármas csészelevél fölött kör jelöli a magházat, amelynek belsejét pöttyök díszítik, tetején három hosszúkás levélből komponált bóbita. Kilenc pötty veszi körül, amelyekhez csepp alakú elem járul, ezek együttesen a virág szirmait jelölik, amelyek a magház körül ívben helyezkednek el. A motívum előzményeit egyaránt kereshetjük a gránátalma, tubaliliom vagy akantuszvirág stilizációk között, arányát tekintve talán a zárt gránátalma ábrázolásokhoz áll a legközelebb.

A lenvászon anyag deformálódott, foltok, hiányok találhatók rajta. A hiányokat foltozással próbálták csökkenteni. A fémfonal esetében is hiányok vannak, valamint elfeketedett.

Leltárszám nincs a kendőn, azonosítása csak a leltárkönyv[173] néhány szavas leírása alapján történt meg, miszerint a 91-es leltárszámot viseli. A leltárkönyvbe továbbá azt is bejegyezték, hogy „használaton kívül" van.

Debreczeni László 1929-ben[174] és 1935-ben[175] jár a szentmátéi gyülekezetnél, de ezt a kendőt egyik alkalommal sem említi.

A másik két kendő – Újősön találhatók – megoldásaiban nagyon közel áll egymáshoz. Hasonló méret, anyaghasználat, motívumrendszer jellemzi őket. Kivitelezésük minősége és a motívumok rajza viszont már különbözik. Egyiküket felirattal is ellátták.

Egyetlen darab (90,5x92,5 cm) finom szövésű fehér pamutvászon képezi az úrvacsorakendő (Katalógus 9) alapját, amelyet vont és lyoni fémszál felhasználásával díszítettek. A kendő széleit keretező csipke anyaga arany színű lyoni fémszál, akárcsak a kendőn olvasható hímzett feliraté, míg a felületét díszítő növényi motívumokat aranyozott és ezüstözött vont fémszállal hímezték, ferde lapos öltést alkalmazva.

A hímzett minta nagyobb csigavonalas elemeit a kendő sarkaiba helyezték, míg az oldalak középtengelyébe egy-egy kisebb csigavonalas motívum került. A felirat két egymást követő szélen olvasható, amelynek szavait a motívumok közé ékelték.

A sarkokat kitöltő jobbra ívelő csigavonalas növényi motívum egy miribótából indul. A tő mellett párhuzamosan halad egy szár is, vonalukat fogazott szélű levelek keretezik. Fennebb kétféle bimbók ágaznak mind a tőről, mind a szárról, amely itt véget is ért. A tő vonalát bimbók, levelek, indák és kisebb szárak tovább tagolják. Végén hangsúlyos nyílt dús szirmú virágot látunk. Az egész motívumra jellemző az arany és ezüst következetes használata a különböző elemek eltérő, ritmikus színezésében.

Oldalközép motívuma ugyancsak jobbra ívelő csigavonalra épül. A kacsból induló tő vonalán levelek és indák nőnek, végén leginkább akantuszvirágra emlékeztető elemet látunk. Hímzése és színhasználata megegyezik a sarkokat díszítő motívumokéval.

---

[173] Vagyonleltár. Összeállítva: 1983. I. 1-től: 91. Asztalterítő fehér ezüstszállal hímezve. Használaton kívül.

[174] Debreczeni 1929, 025; 1929, 029.

[175] Uo. 1935, 123; 1935, 124.

A felirat anyagában és kivitelezésében is eltér a hímzett növényi motívumoktól. A lyoni fémszállal ferde lapos öltéssel kirajzolt vékony vonalak egyenlőtlen majuszkulákat írnak:

ISTEN DITSOSSEGERE
ADTA:AR. DANIEL

A magyar nyelvű felirat megnevezi a tárgy adományozóját, és megtudjuk azt is, hogy a kendőt egyházi használatra szánták. Arra viszont már nem utal, hogy melyik gyülekezetnek és mikor adományozták.

A kendő kissé deformálódott, foltok, hiányok és elszíneződést figyelhetünk meg rajta. A lyoni fémszál esetében a fém több helyen a hordozó bélfonalról levált.

A 90-es leltárszámot piros pamutfonallal hímezték pamut vászondarabra, amelyet utólag a kendő vászon alapjára illesztettek. A leltárszám megegyezik a használatban levő leltárkönyvben[176] szereplővel.

Debreczeni László 1929-ben[177], amikor a gyülekezetnél járt, a kendőt néhány sorban bejegyezte vázlatkönyveibe.

A másik kendőn (Katalógus 8) nem találunk feliratot, szerényebb kivitelezésű és azt sem tudjuk pontosan, mikor és hogyan került a gyülekezet tulajdonába.

Az úrvacsorakendő alapja (84,5x71 cm) finom szövésű fehér pamutvászon, amely jelenlegi állapotában két különböző szélességű darabból (34 és 37 cm) áll. Aranyszínű vont fémszállal (skófium) hímezték, ferde, lapos öltést alkalmazva.

A kendő széleit egyszerű fehér cérnával dolgozták el. Díszítés, azaz hímzés csak a vászondarab sarkaiba szorult. Valamennyi elhelyezése és kialakítása azonos: jobbra ívelő csigavonalas minta (15x13 cm).

A kacsból induló tő vonalát egy hosszan elnyúló, mintázottan hímzett levél követi, vele szemben szár nő, amelynek végén, két kacs után zárt gránátalmát látunk. A tő indákat és további három szárat hajt, amelyek keresztezik jobbra ívelő vonalát, díszítetlenül hagyott, keskeny mandorla alakú felületeket hozva létre. Valamennyi szár végén bimbókra ismerhetünk, amelyek rajza a mintában szereplő zárt és nyílt gránátalma-ábrázolások közé illeszthető. Néhány inda után következik a motívum központi eleme, a nyílt gránátalma, amelyet rajzosság jellemez. A két pár nyílt keskeny szirom után egy zárt pár következik, amelyek magukba rejtik a „magházat", tetején levél- és indapárokból, valamint pöttyökből kialakított bóbita figyelhető meg.

A kendő állapotát tekintve, elsőként már szembe tűnik, hogy a középen található összeillesztés utólagos, valószínű, a vékony vászon az idők folyamán keresztben elhasadt és ezt próbálták orvosolni. Ennek következtében a textília alakja deformálódott, továbbá hiányok, foltok és elszíneződés figyelhetők meg. A fémszál aranyozása több helyen lekopott, egy-egy helyen maga a fémszál is hiányzik.

Leltárszámát (89) piros pamutszállal hímezték egy pamut vászondarabkára, amelyet az alapanyagra varrtak. Ez a szám megegyezik a használatban levő leltárkönyvben[178] szereplő nyilvántartással.

Debreczeni László 1929-ben[179] járt az újősi gyülekezetben, ám vázlatlapjain nem említi ezt az úrvacsorakendőt.

---

[176] Leltárkönyv. Újős Egyházközség és szórványai. [1950-től]: 90. XVIII. sz-ból. Úrasztali terítő 93x92.

[177] Debreczeni 1929, 032.

[178] Leltárkönyv. Újős Egyházközség és szórványai. [1950-től]: 89. XVIII. sz-ból. Úrasztali terítő 90x74.

[179] Debreczeni 1929, 032.

A fentieket figyelembe véve, elmondhatjuk, hogy a történelmi Nagysajói Káptalan református gyülekezet 17–18. századi emlékanyaga csaknem teljesen elpusztult az idők folyamán. Tanúként áll viszont három egyházközség ma is meglevő néhány terítője és kendője. Ezek azt bizonyítják, hogy még a kis gyülekezeteknek is több ilyen tárgy volt birtokukban, amelyeket az Úr asztalának és a különböző liturgikus tárgyaknak a leterítésére használtak a mindennapokban, valamint szertartások alkalmával. Éppen ezért, kialakításukhoz olyan korabeli drága anyagokat használtak, mint: finom szövésű „patyolat" és „gyolcs" vászon, színezett selyemfonal, illetve ezüstözött és aranyozott fémfonal. Csaknem valamennyi tárgy díszített, leggyakoribbak a művészi kivitelezésű hímzések, csipkék. Ritka megoldásokkal is találkozunk, mint például a látható Tomori Anna tervezte textília Cegőtelkén, vagy az Újősön található színes selymekkel és fémszállal hímzett úrasztali terítő. Nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy valamennyit az „Úr dicsőségére" adományozták az „Úr asztalára", és ez még növeli értéküket. Bár ezek a tárgyak könnyen károsodnak, mint látjuk, igen nehéz körülmények között is egyes régi darabok átmentődhetnek az utókornak, ha van aki felfigyeljen rájuk és gondozza őket.

Források

- *Nagysajói Protocollum.* Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
- *A Nagysajói Helvét Hitü Egyházkör Vizsgáló Bizottsági Jegyzőkönyve 1851.* Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
- *A Nagysajói Helv. Hitü Káptalannak Egyházvizsgálati Jegyzőkönyve 1865-ön kezdve.* Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
- *A Nagysajói Ev. Ref. Egyházmegye Vizsgálati Jegyzőkönyve 1874 évben kezdve.* Kolozsvár, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
- *Cegőtelkei Református Egyházközség. Leltárnapló. 1971. I. 31.* Cegőtelke
- *Leltárkönyv. Újős Egyházközség és szórványai.* [1950-től] Újős
- *Vagyonleltár. Összeállítva: 1983. I. 1-től.* Szentmáté

Irodalom

- A nagy-sajói egyházmegye története. In: *Névkönyv az Ev. Református Egyházkerület számára.* Szerk. Incze Lajos, Kolozsvár 1890.
- Debreczeni László: *Vázlatkönyvek.* „Darkó–Debreczeni Gyűjtemény". Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár, Kolozsvár 1928–1937.
- Textíliákról készült felvételek. „Darkó–Debreczeni Gyűjtemény". Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár, Kolozsvár.
- Palotay Gertrúd: A magyar református templomok úrasztali terítői. In: *Magyar református templomok.* I. kötet, Szerk. Kováts J. István. Atheneum, Budapest 1942. 289–313.
- Palotay Gertrúd: Szolnok-Doboka magyar hímzései. In: *Szolnok-Doboka magyarsága.* Szerk. Szabó T. Attila. Dés–Kolozsvár 1944.

Katalógus

Úrasztali terítők

1.

Tárgynév: Úrasztali terítő
Helyi leltári szám: 67/19; 36
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Cegőtelke
Alapanyag típusa: len
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: len
Díszítés technikája: szálhúzásos hímzés, rojtok
Méretei (cm): ~ 164 x 239
(35,5 + 76 + 36)
~ 4 – 8,5 (rojt)
28 x 27 (szálhúzásos motívum)
3 (betű)
labirintus: 52 x 48,5
4 (betű)
Formája: négyszög
Minta: geometrikus
Felirat: középen: · A · LABIRIN / TИS · KERT · F / ORMAIA · / 1624
oldalán: TOMORI · A NNA · HAT ·ИA NI · SIGMONDN E · FORMALTA // MIKO · ER SEBETH · ИAROTA
Színe: fehér
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: foltok, hiányok, deformálódott
Díszítés állapota: hiányok
Javítások: foltozás, kiegészítés

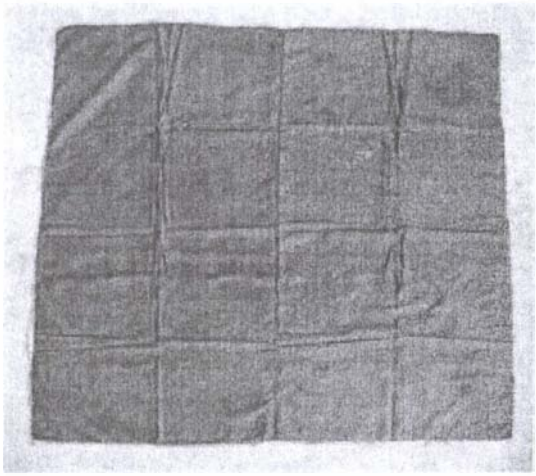

Az úrasztali terítő fehér lenvászon alapját három szélből varrták össze. Fehér lenfonalat használtak a szálhúzással és vagdalással kialakított díszítéshez, amelynek egyes részeit lapos öltéssel is hímezték.

A terítőt rojtok keretezik, amelyek egy keskeny vagdalással kialakított sávhoz tartoznak. Két keskenyebb oldalán még egy-egy szélesebb, hasonló módon kialakított sávval találkozunk. Az ily módon határolt felületen átlós irányban azonos geometrikus minták sorakoznak. A terítő közepén négyszögű labirintus forma, sarkain geometrikusan stilizált növényi elemek vannak. Felirat keretezi ezt a formát, valamint a terítő két hosszanti oldalán is betűk helyezkednek el. E szerint Tomori Anna tervezte a terítőt és Mikó Erzsébet hímezte 1624-ben.

2.

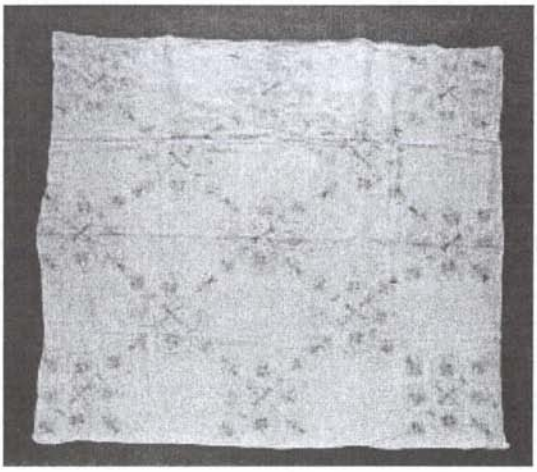
Tárgynév: Úrasztali terítő
Helyi leltári szám: 30 vagy 33
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Cegőtelke
Alapanyag típusa: selyem
Szövetszerkezet: taft
Díszítés anyaga: fémszál (lyoni – S sodrat)
Díszítés technikája: csipke
Méretei (cm): 126 x 129,5
(63,5 + 62,5)
0,9 (csipke)
Formája: négyszög
Színek: kék (alap), arany (csipke)

Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: foltok, elszíneződés, hiányok, viasz
Díszítés állapota: hiányok

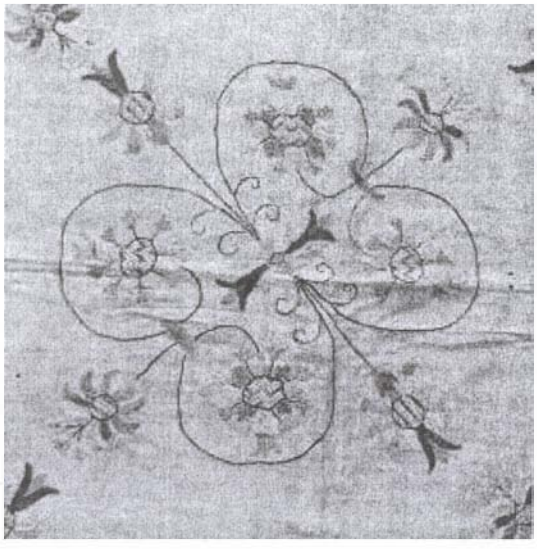
Kék selyemtaft jelenti az úrasztali terítő alapját, amelyet két csaknem azonos méretű szél összedolgozásából nyertek. Felületén nem látunk semmiféle díszítést, széleit viszont S sodratú lyoni fémszálból készített csipke keretezi, amelynek eredeti színe a leltár szerint arany lehetett.

3.
Tárgynév: Úrasztali terítő
Helyi leltári szám: 83
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Újős
Alapanyag típusa: len
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: selyem, fémszál (lyoni)
Díszítés technikája: hímzés, szegett
Méretei (cm): 155,5 x 160,5
(96 + 60)
~ 42 x 40,5 (motívum)
Formája: négyszög
Minta: növényi
Színek: arany, ezüst, kék, zöld, ekrü, piros, fekete
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: hiányok, deformálódott, foltos
Díszítés állapota: hiányok, feketedett

Az úrasztali terítőt két különböző méretű fehér lenvászon szélből illesztették össze. Hímzéssel való díszítéséhez színes sodoratlan selyemfonalat és S sodratú lyoni fémszálat használtak, huroköltést, száröltést és a lapos öltés változatait alkalmazták.

A terítő három oldalát fekete selyemmel készített huroköltéssel szegélyezték, a negyedik szél túlságosan ráfut a motívumra, így valószínű károsodás eredménye ez az állapot. A terítő teljes felületén egyetlen hímzett motívum meghatározott rend szerinti ismétlődésével találkozunk. Az egymásra merőleges átlós tengelyek hálórendszert eredményeznek, amelyet a motívumok is kirajzolnak, egyenletesen töltve ki a felületet. A motívum erősen szimmetrikus, tengely körül elfordítható minta, amely növényi elemekből épül fel.

4.
Tárgynév: Úrasztali terítő
Helyi leltári szám: 84
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Újős
Alapanyag típusa: len
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: len, pamut
Díszítés technikája: rece
Méretei (cm): 115,5 x 118,5
24,5 x 27,5 (vászontábla)
78 x 20,5 (oldalsó sáv)
24 x 23,4 (rece)
Formája: négyszög
Minta: növényi
Színek: fehér
Használat: nincs használatban

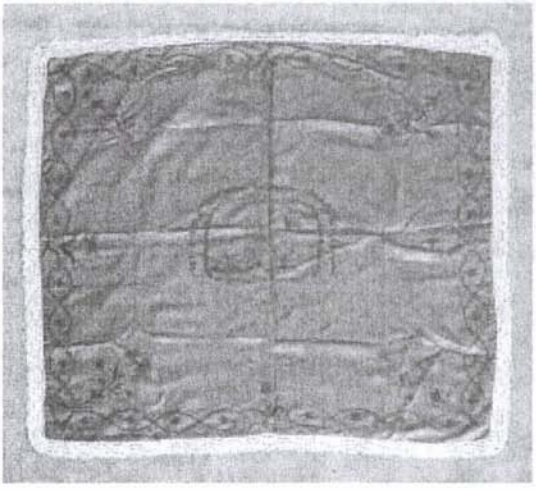

Alapanyag állapota: hiányok, deformálódott, foltos
Díszítés állapota: hiányok
Javítások: foltozás

Az úrasztali terítőt fehér lenvászon és lenből készített fehér recetáblák alkotják. A táblás részt széles, ugyancsak fehér lenvászonból készült sáv keretezi, amelyet szintén több elem (sávok, táblák) összeillesztéséből nyertek.

A 3x3 tábla közül öt darab azonos mintát mutató rece, míg a másik négy díszítetlen vászon.

Úrvacsorakendők

5.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Helyi leltári szám: 16
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Cegőtelke
Alapanyag típusa: selyem, pamut (bélés)
Szövetszerkezet: atlasz, vászon (bélés)
Díszítés anyaga: sodoratlan selyem, fémszál (lyoni), pamut, gyöngy
Díszítés technikája: hímzés, csipke
Méretei (cm): 94 x 89
(44 + 44)
3,5 (csipke)
~ 1 (betű)
24,5 (sarokmotívum)
9,5 (oldalmotívum)
22,5 x 17,5 (középső motívum)
Formája: négyszög
Minta: növényi, figurális (bárány)
Felirat: EMBER IDVESSEGE É BÁRÁNYTOL VAGYON Jelen 7.DIK RESZ 14. VERS // SZ CZEGŐI. BALOG. KLÁRA. VARTA. ISTEN DITSÖSSÉGÉRE. 1806 dik ESZTBEN ~
Színek: kék (alap), fehér (csipke), kék, zöld, arany, szürke, fekete
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: foltok, elszíneződés
Díszítés állapota: hiányok, elfeketedett

Az úrvacsorakendő alapja két egyforma méretű darabból összeillesztett kék színű atlaszselyem, amelyet pamutvászonnal béleltek. Díszítését a széleket szegélyező fehér pamutcsipke és a színes selyemmel és fémszállal történt hímzés jelenti.[180]

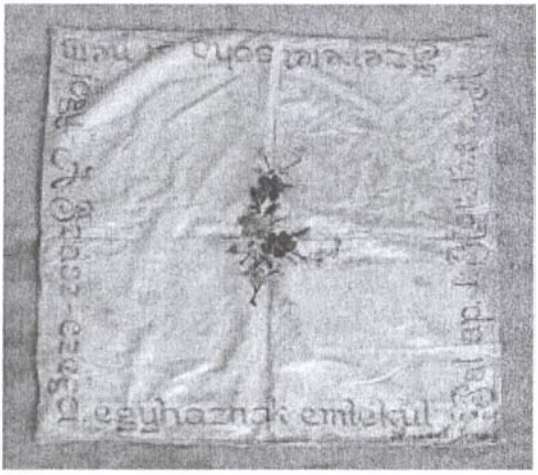
A széleken hímzett sáv halad, amelyet fémszálból kialakított két egymást metsző hullámos vonal határoz meg. Az ívek által kialakult felületeket hálómintásan töltötték ki, közepüket négy szirmú rozetta díszíti. Az oldalak közepének vonalában két típusú virág váltja egymást, amelyeket színes selyemmel

[180] Utólagos módosítás eredménye a kék alap és a pamutcsipke.

és fémszállal hímeztek. Hasonló megoldással találkozunk a sarkok esetében, a gazdagabb virágkompozíciókat masni fogja össze. A csokor többféle virágból áll.

A kendő közepén négyszögletű, geometrikus elemekből kialakított keretben Agnus Dei ábrázolást láthatunk, amelynek színei megegyeznek a széleken alkalmazott motívumokéval. A leltárkönyvben is szereplő „húsvéti bárány" zöld pázsiton áll, előtte fémszállal és gyöngyszemekkel hímzett kehely, amelybe vére ömlik. Mellső lábával apró keresztben végződő zászlórúd, végén lobogó.

Felirata egy részét a Jelenések könyvéből vett idézét teszi ki, másik része fényt derít az adományozóra – Balog Klára – és az adományozás időpontjára (1806).

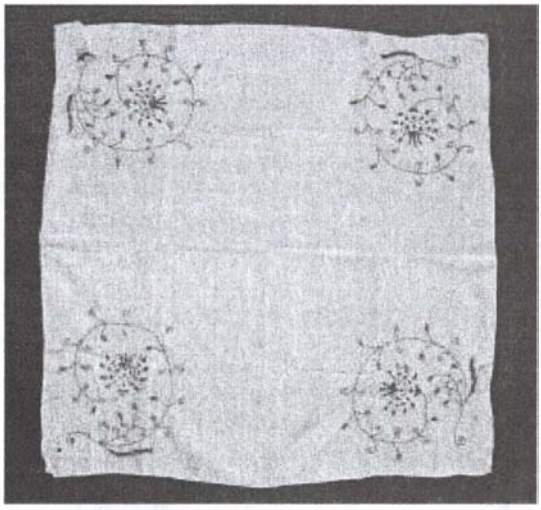

6.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Helyi leltári szám: 29
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Cegőtelke
Alapanyag típusa: selyem, pamut (bélés)
Szövetszerkezet. atlasz, vászon (bélés)
Díszítés anyaga: selyem
Díszítés technikája: hímzés
Méretei (cm): 71 x 70
29 x 24 (középső motívum)
Formája: négyszög
Minta: növényi
Felirat: Pál ap. I. Kor. 13. 8 v. „A / Szeretet soha el nem / fogy." – A Szász-czegői / egyháznak emlékül. – / 1896. / Múzsnai Irma
Színek: sárga, piros, barna
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: foltok, elszíneződés, levérzés
Díszítés állapota: hiányok, levérzés

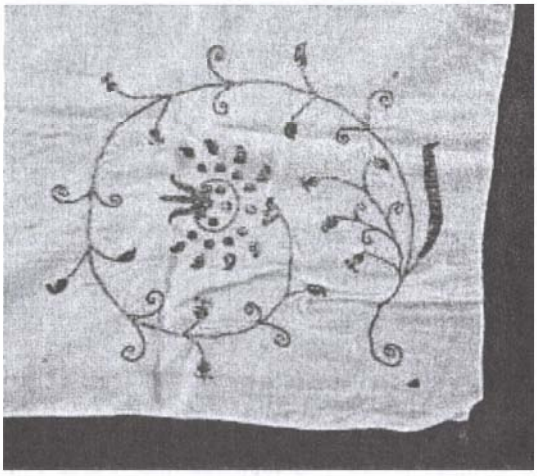
A leltárban még kéknek említett úrvacsorakendő alapja ma fehér, alábélelt felületét színes gyöngyfonállal hímezték.

Szélén naracssárga gyöngyfonállal kialakított felirat olvasható: a Korintusbeliekhez írott levél egyik versrészlete után tudomást szerezhetünk arról is, ki és mikor adományozta ezt a tárgyat a cegőtelki egyháznak.

A kendő közepén virágos ág helyezkedik el. A barnával hímzett ágon zöld levelek között rózsaszínű és piros rózsák nyílnak. A motívumot lapos öltéssel hímezték.

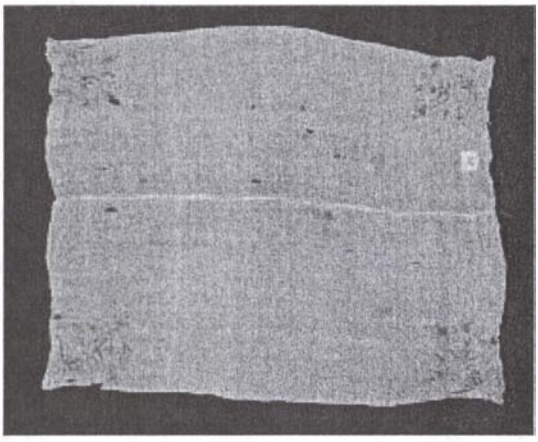
7.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Helyi leltári szám: 91
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Szentmáté
Alapanyag típusa: len
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: fémszál (vont és lyoni – a zsinór esetében Z sodrat, szálai S sodrat)
Díszítés technikája: hímzés, hurkos zsinórszegély, ferde lapos öltés, mintázott lapos öltés
Méretei (cm): 74 x 75,5
24,8 (sarokmotívum)
1 (hurok)
Formája: négyszög
Minta: növényi (csigavonalas)
Színek: ezüst
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: hiányok, folt, deformálódott
Díszítés állapota: hiányok, feketedett
Javítások: foltozás

Az úrvacsorakendő alapja finom szövésű fehér lenvászon. Ezüstözött vont fémfonallal hímezték, lapos öltést és száröltést alkalmazva. A kendőt lyoni fémszálból kialakított hurkokkal tagolt zsinór szegélyezi.

Négy sarkában nagyméretű, balra ívelő csigavonalra épülő motívumot látunk.

8.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Helyi leltári szám: 89
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Újős
Alapanyag típusa: pamut
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: fémszál (vont)
Díszítés technikája: hímzés
Méretei (cm): 84,5 x 71
(34 + 37)
15 x 13 (sarokmotívum)
Formája: négyszög
Minta: növényi (csigavonalas)
Színek: arany
Használat: nincs használatban

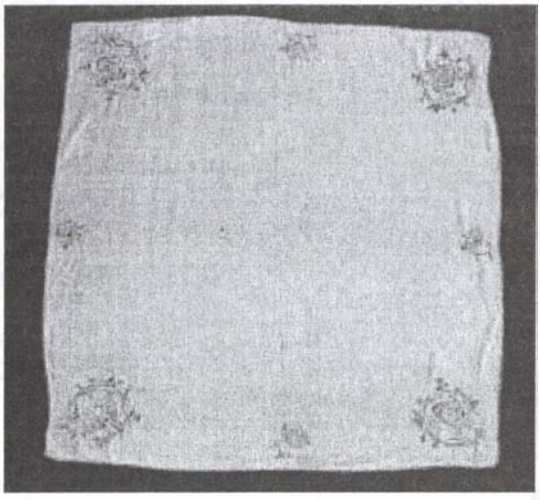

Alapanyag állapota: hiányok, elszíneződött, deformálódott
Díszítés állapota: hiányok, kopás
Javítások: foltozás, összevarrás

Az úrvacsorakendő alapja finom szövésű fehér pamutvászon, amely jelenlegi állapotában két különböző szélességű darabból áll. Aranyszínű vont fémszállal (skófium) hímezték, ferde lapos öltést alkalmazva.

A kendő széleit egyszerű fehér cérnával dolgozták el. Díszítés, azaz hímzés csak a vászondarab sarkaiba szorult. Valamennyi elhelyezése és kialakítása azonos: jobbra ívelő csigavonalas minta.

9.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Helyi leltári szám: 90
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Újős
Alapanyag típusa: pamut
Szövetszerkezet: vászon
Díszítés anyaga: fémszál (vont és finom lyoni)
Díszítés technikája: hímzés, csipke
Méretei (cm): 90,5 x 92,5
0,7 (csipke)
~ 15 Ø (sarokmotívum)
~ 7 Ø (oldalmotívum)
~ 2 (betű)
Formája: négyszög
Minta: növényi (csigavonalas)

Felirat: ISTEN DITSOSSEGERE / ADTA:AR. DANIEL
Színek: arany, ezüst
Használat: nincs használatban
Alapanyag állapota: hiányok, deformálódott, foltok
Díszítés állapota: hiányok, foszlik

Egyetlen darab finom szövésű fehér pamutvászon képezi az úrvacsorakendő alapját, amelyet vont és lyoni fémszál felhasználásával díszítettek. A kendő széleit keretező csipke anyaga aranyszínű lyoni fémszál, akárcsak a kendőn olvasható hímzett feliraté, míg a felületét díszítő növényi motívumokat aranyozott és ezüstözött vont fémszállal hímezték.

A hímzett minta nagyobb csigavonalas elemeit a kendő sarkaiba helyezték, míg az oldalak középtengelyébe egy-egy kisebb csigavonalas motívum került. A felirat két egymást követő szélen olvasható, amelynek szavait a motívumok közé ékelték. Ebből tudjuk meg, hogy e kendőt egyházi használatra adományozta AR. Dániel.

10.
Tárgynév: Úrvacsorakendő
Megye: Beszterce-Naszód
Helyiség: Újős
Alapanyag típusa: selyem
Szövetszerkezet: damaszt, tüll (bélés)
Díszítés anyaga: fémszál, fémvirágok
Díszítés technikája: applikáció, rojtok
Méretei (cm): 75 x 73
4,5 (rojt)
~ 7 (bojt)
6,5 (betű)
Formája: négyszög
Minta: növényi
Felirat: Emlékül az Ev. ref. / templom számára / ...zoüvert Victor és neje / Szász Júlia. 1891
Színek: zöld, arany, ezüst, fehér (tüll)
Használat: nincs használatban

Alapanyag állapota: hiányok, deformálódott, foltos
Díszítés állapota: hiányok, korrodálódott

Úrvacsorakendő, amelynek alapját növényi mintákkal átszőtt zöld színű selyem képezi. Bélése fehér tüll, amelyet ugyancsak növényi elemek – levelek, virágok – díszítenek. A szövetet ezüstszínű rojtokkal ellátott paszomány szegélyezi, a sarkokat bojt díszíti. További díszítése az aranyszínű fémszálból kialakított felirat, valamint a kendő közepén található virágmintás rátétekből kialakított két kör.

A felirathoz kurzív betűket alkalmaztak. Ebből kiderül, hogy a kendőt az egyház számára adományozták 1891-ben, ám az adományozók közül ma már csak a feleség neve olvasható ki teljesen.

Tárgymutató

Témák szerint

Adomány. Alsóbalázsfalva. Az özvegy Cserényi Dánielné megtagadta a számadást a néhai férje kezelése alatt lévő adományokról, azok átadását is elutasította (Alsóbalázsfalva, 1808); az adományok sorsa és kezelése Cserényi Dánielné halála miatt nem rendeződött (Alsóbalázsfalva, 1809); Cserényi Ferenc Cserényi Dánielné feljegyzései között megtalálta az adományról szóló iratokat, amelyeket átadott a vizitációnak (Alsóbalázsfalva, 1801). **Árokalja.** Bethlen János úrasztali adománya: klenódiumok és textíliák leírása (Árokalja, 1808). **Cegőtelke.** Lutzai József adománya (Cegőtelke, 1795). Lutzai József adományának értékesítése (Cegőtelke, 1796). **Felsőbalázsfalva.** 1789-ben Fantsali nevű hadnagy 14 forintot adományozott az eklézsiának (Felsőbalázsfalva, 1807). **Felsőszászújfalu.** A volt iskolamester pénzadománya (Felsőszászújfalu, 1809). Lekencei Kaundert János 120 forintot adományozott (Felsőszászújfalu, 1812). **Nagysajó (lutheránus).** Báró Kemény Zsigmondné 95 forintot adományozott az eklézsiának, hogy annak jövedelméből a templomot és a lelkészi lakást javítsák (Nagysajó/lutheránus, 1800). Teleki Julianna, Kemény Zsigmond özvegye 500 forintot adományozott, hogy annak kamatából a nagysajói evangélikus lelkész fizetését kiegészítsék (Nagysajó/lutheránus, 1805. március 17.). Báró Kemény Zsigmondné Teleki Julianna a lelkészi és mesteri lakás javítására 90 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1807). Teleki Julianna a templomjavításra 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Teleki Julianna 80 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1812/9). **Nagysajó (református).** Báró Kemény Sámuel az épülő lelkészi lakásra 240 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1810/10). Kemény Sámuel az új lelkészi lakás építésére 61,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1812/8). Kemény Sámuel gróf 7,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1813/8). Tar Józsefné Csatlós Erzsébet 10,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1814/9). **Óvárhely.** A lelkész, Textoris Márton 60 forintot adományozott az eklézsiának (Óvárhely, 1812/8). **Szentmáté.** A kurátor az iskolaépítésre 18,18 forintot adományozott (Szentmáté, 1813/6).

Áthelyezés. Galacfalva. A lelkészt hivatali mulasztás és botrányos viselkedés miatt Kentelkére helyezik, a kentelkit pedig Mátéba, mert összeveszett a patrónussal. A mátéi lelkészt, akit ártatlanul vádol a mátéi gyülekezet, Kentelkére nevezik ki (Galacfalva, 1785).

Bigámia. Galacfalva. Egy cigánynak két felesége van. Az elsőhöz térjen vissza (Galacfalva, 1759).

Bor. Aranyosmóric. Must helyett büdös almalevet adtak dézsmába (Aranyosmóric, 1808/3). A szőlőből semmi haszna nem származott a templomnak (Aranyosmóric, 1808/4). 49 veder borból 60 forint jövedelem származott (1814/10). **Kerlés.** A lelkész szóvá teszi, hogy a conventióba foglalt bor fizetését pénzben akarják kifizetni (Kerlés, 1809). A gyülekezet megegyezett a pappal, hogy egy veder bort 8 poltrával lehet megváltani (Kerlés, 1810). **Nagysajó (lutheránus).** 16 vonás forintra bort vásároltak, amelynek bevételét (kocsmárlás) a templom tetőzetére kell fordítani (Nagysajó/lutheránus, 1789). 30 veder bort 51,84 forintért adtak el (Nagysajó/lutheránus, 1814/9). **Sajómagyarós.** Az eklézsia borát eladták, vedrét 1,70 forintért (Sajómagyarós, 1809). **Szászszentjakab.** Eladták a bort, vedrét 2,04 forintért (Szászszentjakab, 1809).

Böjt. Óvárhely. Hamvazószerdán lakodalmat tartottak, a királyi parancs ellenére táncoltak. A vizitáció megtiltja, hogy böjtnapon lakodalmat tartsanak, táncoljanak, különben a vétkes 12 pálcaütést fog szenvedni (Óvárhely, 1812/5).

Brachium. Árokalja. Az egyházfiak kötelesek elszámolni az eklézsia pénzével a kirendelt hatóságok előtt (Árokalja, 1790). **Cegőtelke.** Az elmaradt kamatokat a karhatalom gyűjtse be (Cegőtelke, 1787). Az istentiszteletre nem járókat a karhatalom figyelmébe ajánlják (Cegőtelke, 1787). **Felsőszászújfalu.** Azokat, akik az eklézsia jövedelemét elprédálták, átadják a karhatalomnak (Felsőszászújfalu, 1787). **Kentelke.** A több évtizede elmaradt kamatok behajtását a karhatalomra bízzák (Kentelke, 1787). A több évtizedes kamatok begyűjtését a karhatalomra bízzák (Kentelke, 1790). A bosszúból kivágott gyümölcsfák ügyének tisztázását a karhatalomra bízzák (Kentelke, 1790). **Nagysajó (lutheránus).** Mivel a parókia körüli szükséges javításokat a sokadszori intés ellenére sem végezték el, a világi karhatalmat kérik fel az intézkedésre (Nagysajó/lutheránus, 1787). **Nagysajó (református).** A mester elmaradt négy évi fizetésének begyűjtését a vizitáció a karhatalomra bízza (Nagysajó/református, 1787/2).

Büntetés. Aranyosmóric. Adleff János azt ígérte a móriciaknak, hogy a büntetést helyettük kifizeti, amennyiben meghívják papnak. A vizitáció helyben hagyta a meghívást, de azzal a feltétellel, hogy a lelkész tartsa magát fogadásához, másképpen hivatalából felfüggesztik (Aranyosmóric, 1782). A lelkészt a részegségért, a vasárnapi táncolásért és a délutáni istentisztelet elmulasztásáért 12 forintra büntetik, amelyet, ha nem fizet meg, felfüggesztik (Aranyosmóric, 1782). A lelkész a vizitáció előtt elment otthonról, ezért 3 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1782). A szász mesternét verekedésért 12 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1796)

Cigányok. Alsóbudak. A gyülekezetben magukat reformátusoknak valló cigányok vannak, akik kötelezik magukat a kepefizetésre, a pap pedig köteles a cigányokat keresztelni, esketni, betegeket látogatni, temetni. A cigányok közül egyházfiút választottak (Alsóbudak, 1812). **Galacfalva.** Egy kóborló cigány otthagyta három gyermekét, feleségét, most kurvával él, templomba nem jár (Galacfalva, 1759). A faluban magukat reformátusnak valló cigányok élnek, de istentiszteletre nem járnak, nem úrvacsoráznak; külön cigány egyházfit választanak (Galacfalva, 1776/1). A református cigányok évente 8-8 poltrával vagy 2 napszámmal tartoznak a papnak (Galacfalva, 1776/1). Egy cigány panaszolja, hogy a pap beteglátogatásért pénzt kért; a pap jelenti, hogy a cigány soha bért nem fizetett (Galacfalva, 1807). **Nagysajó (lutheránus).** Istentisztelet ideje alatt a cigányok és a zsidók lármáznak, hegedülnek, táncolnak (Nagysajó/lutheránus, 1805). **Nagysajó (református).** A nem eklézsiához tartozó cigányok halottainak nem harangoznak (Nagysajó/református, 1759). Amelyik cigány a mesternek nem fizet bért, temetéskor a mester éneklésbeli szolgálatáért legalább 4 sustákot fizessen (Nagysajó/református, 1795). A cigányok cigány egyházfit szeretnének, a vizitáció beleegyezett, és meg is választották a cigány egyházfit, aki a mindenkori magyar egyházfinak van alárendelve (Nagysajó/református, 1809/4). **Sajómagyarós.** Egy cigánynak az ifjú legények a mentéjét elvették, szalmával kitömték és mint „megsententiázott" embert felakasztották, majd a kötélről levágták. A vizitáció a vétkeseket 3-3 forintra bünteti (Sajómagyarós, 1782). **Sófalva.** László Józsi nevű cigány 14 éve nem vett úrvacsorát (Sófalva, 1789). A cigányok ugyanúgy járnak a templomba, mint a magyarok, a betegeikhez a papot elhívják, de bért nem akarnak fizetni (Sófalva, 1794). A cigányok sem a mesternek, sem a lelkésznek nem akarnak fizetni. A vizitáció döntése szerint ezután minden cigánygazda négy napot dolgozzék, amelyből a quartalitás a mesteré (Sófalva, 1807). Néhány cigányasszony, katona férjeikről nem tudván semmit, férjhez

ment; a vizitáció megengedi, hogy az, akinek férje már öt éve távol van és semmit se tudnak róla, újabb házasságot köthessen (Sófalva, 1812/3).

Cinterem. Galacfalva. A cinteremnek kerítést készítenek (Galacfalva, 1799). **Nagysajó (lutheránus)**. Sok a javítanivaló (Nagysajó/lutheránus, 1766). Ha a kerítést nem javítják meg, dupla büntetést fognak elszenvedni (Nagysajó/lutheránus, 1772). A cinterem deszkázására költötték a kamatot (Nagysajó/lutheránus, 1795). A kamatból a cinteremre deszkát vásároltak (Nagysajó/lutheránus, 1797). Javítják a cinterem kapuját és kerítését (Nagysajó/lutheránus, 1814/9). **Szászszentjakab**. A cinterem köré kerítést csináltak (Szászszentjakab, 1814/10). **Újős**. A cinteremre kaput csináltattak (Újős, 1753).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Aranyosmóric. Felállítják az egyházi tanácsot (Aranyosmóric, 1808/2). **Cegőtelke**. Fel kell állítani a helyi tanácsot (Cegőtelke, 1796). A vizitáció a helyi tanácsot szólítja fel, hogy rendezze a lelkész díjlevél szerinti bérét (Cegőtelke, 1814/3). A tanács jelenti: Kis Sándor „cégéres paráznaságával az eklézsiát megbotránkoztatta, sokaknak tett propria oris fassioja a szerént azt mondotta, hogy hozzája Sz[ász]Czegőből egy fejérnép sem megyen úgy bé, hogy onnan becsületesen kimehessen" (Cegőtelke, 1814/4). **Nagysajó (lutheránus)**. A vizitáció elrendeli az állandó helyi tanács, consistorium felállítását (Nagysajó/lutheránus, 1812). A megválasztott tanács kötelessége (Nagysajó/lutheránus, 1812/1). A helyi tanács jelenti, hogy vannak olyan hallgatók, kiket lopással vádol a karhatalom (Nagysajó/lutheránus, 1812/6). **Nagysajó (református)**. A helyi tanács keményen büntesse meg a gyermekét iskolába nem járató szülőt (Nagysajó/református, 1809/2). Mivel ebben a gyülekezetben nem volt helyi tanács, a vizitáció elrendelte annak felállítását, elnökévé a lelkészt nevezte ki (Nagysajó/református, 1809/3). A helyi egyházi tanács Bársony Salátit sok cégéres vétkeiért eklézsiakövetésre ítélte (Nagysajó/református, 1810/6). A vizitáció a helyi egyházi tanácsot utasítja, hogy amennyiben a lelkészi és mesteri fizetéssel adósok nem törlesztik kötelezettségeiket, jelentsék a karhatalomnak (Nagysajó/református, 1814/4). A helyi tanács 3 nőt paráznasággal vádol, a vád bizonyítása után mindhármat bűnbánattartásra és eklézsiakövetésre utasítják (Nagysajó/református, 1814/6). **Óvárhely**. Felállítják a helyi tanácsot, hat becsületes embert választanak tanácstagnak (Óvárhely, 1812). A helyi tanács 4 falubeli emberről elmondja, hogy amikor mások a templomba mennek, ők a zsidóknál isznak. Amikor a vizitáció megkérdezi a bűnösöket, azok így felelnek: ők ruhátlan szegény emberek, szégyellnek a templomba menni (Óvárhely, 1814/6). **Sajómagyarós**. Felállítják a helyi egyházi tanácsot és körülírják feladatkörét. Ugyanakkor átadják a helyi tanácsnak azokat, akik nem akarnak templomba járni, úrvacsorázni (Sajómagyarós, 1807). **Sófalva**. Felállítják a helyi egyházi tanácsot (Sófalva, 1807). **Szászszentjakab**. Felállítják a helyi egyházi tanácsot (Szászszentjakab, 1812/1). **Szentmáté**. A helyi tanács jelenti, hogy Salak Péter az intés ellenére sem jár templomba. A vizitáció a helyi tanácsot arra utasítja, hogy még egyszer intse meg (Szentmáté, 1813/3).

Conventio, díjlevél. Aranyosmóric. A gyülekezet nem akarja megadni a díjlevélben foglaltakat (Aranyosmóric, 1794). Megadták a pap járandóságát (Aranyosmóric, 1795). **Cegőtelke**. A gyülekezet nem adta meg a pap díjlevelében foglaltakat (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész panaszol, hogy azok, akik nincsenek beírva a díjlevélbe, nem akarnak bért fizetni (Cegőtelke, 1808). A pap panaszolja, hogy egyik hallgatója a díjlevélben megszabottakat nem teljesíti, aki azzal védekezik, hogy elszegényedett és conventiós szolga lett (Cegőtelke, 1814/3). **Felsőszászújfalu**. A lelkész díjlevelében foglaltakat az eklézsia tagjai nem hajlandók megadni, nem szántanak és nem vetnek a papnak; a vizitáció parancsa szerint pénzzel kell megváltani a pap járandóságát (Felsőszászújfalu, 1785/1). **Kerlés**. Az eklézsia tagjai nem tartották be a mester díjlevelében foglaltakat, ezért a vizitáció kártérítésre kötelezte az

eklézsiát (Kerlés, 1789). A lelkész a káptalan beleegyezése nélkül módosította a díjlevelet (Kerlés, 1810). **Nagysajó (lutheránus)**. A lelkészi díjlevél szerinti bort és fa járandóságot nem szolgáltatták be (Nagysajó/lutheránus, 1789). A hallgatók kérdik, hogy a díjlevélben megállapított bort és tűzifabért mennyi pénzzel lehet megváltani. Az eddigi szokás szerint minden évben a birtokos urak 2-2 veder bort fizettek, vagy ha nem lett bor, akkor 3 márjást, 2 veder bor helyett. A lelkésznek fizetéséhez tartozó bort vedrenként 25,5 krajcárral lehet megváltani, ezután pedig a bort piaci áron fizessék ki. Egy szekér fa helyett 1 vonás forintot fizessen az a gazda, akinek van marhája, akinek nincs marhája, az 1 szekér fa helyett fizessen 60 pénzt (Nagysajó/lutheránus, 1813/4). **Óvárhely**. A mester a káptalan mátrixának előírása ellenére csökkentette a díjlevélben foglaltakat. A mátrix szerint minden hallgató a mesternek 3 véka jó búzát köteles fizetni, a megváltoztatott díjlevél szerint pedig 2 véka búzát és 1 rénes forintot fizetnek. A vizitáció megparancsolta, hogy minden gyülekezeti tag a mesteri bért az eredeti díjlevél szerint fizesse (Óvárhely, 1810/5). **Szászszentjakab.** Sok a gond az apró dézsma körül és az emberek sem tartják magukat az 1766-ban kötött megállapodáshoz, miszerint az apró dézsmát 1-1 veder borral lehet megváltani, ezért a vizitáció visszaállítja a conventio szerinti fizetéskötelezettséget (Szászszentjakab, 1771). **Újős**. A mester díjlevele (Újős, 1771).

Dékán. Galacfalva. A dékán betegsége miatt nem mehetett vizitálni, ezért maga helyett a káptalan jegyzőjét küldte el (Galacfalva, 1785). **Szászszentjakab.** A vizitációs istentisztelet végén a dékán dicsérő beszédet mondott (Szászszentjakab, 1812/8).

Dézsma. Galacfalva. A galaci udvarbíró az özvegyektől és ifjú legényektől összegyűjtött dézsmából nem adja ki az eklézsia járandóságát (Galacfalva, 1787). **Óvárhely**. A lelkész panaszolja, hogy az apró dézsmafizetésben gondok mutatkoznak. Az ifjú házasok nem akarnak külön fizetni. A vizitáció rendelése szerint az ifjú házasok, akik szüleikkel együtt laknak, fél bért kötelesek fizetni a lelkésznek és a mesternek (Óvárhely, 1789).

Egyházfegyelem. Árokalja. Timár Mária és Guber József a jegyesség szabályainak megszegése miatt kövessenek eklézsiát (Árokalja, 1783). **Cegőtelke**. „...két botránkoztató személlyek vagynak úgymint Rákosi Ferentz és Veress György, kik mindketten gyakorta gyanús személlyekhez járnak, velek szoross barátságot tartanak. Veress György a gyanús személlynél magát vasárnapokon hegedülteti" (Cegőtelke, 1796). **Kerlés**. „Adattatott fel a Szent Visitationak egy hat holnap alatt született gyermek, melyről az volt az hír, hogy idejére való születése volt, de investigáltatván nem volt idejére való" (Kerlés, 1779). Vasárnap az istentisztelet alatt táncolókat 1 forintra, a táncmulatságnak helyet adó gazdát 2 forintra büntetik (Kerlés, 1780). **(Nagysajó/lutheránus)**. Ezután a parázna életűek hétköznap tartsanak bűnbánatot (Nagysajó, (lutheránus), 1761). **Óvárhely**. Egy férfi a 2. parancsolat ellen vétkezett, ezért szigorúan megintették és 4 forint büntetést helyeztek kilátásba (Óvárhely, 1745). **Sajómagyarós**. Felker Mihály anyját több alkalommal is megverte, fojtogatta, valamint paráználkodott a molnárnéval, ezért a vizitáció 24 pálcaütésre ítélte (Sajómagyarós, 1779). **Szentmáté**. A mester felesége és annak nővére „gyalázatos hírben forognak", ezért kitiltják őket a templomból, amíg megbizonyítják ártatlanságukat (Szentmáté, 1777). **Újős**. „SzászÚjŐsben találtattanak rossz hírben-névben élő személyek, akik is gonosz életekért (melyről az egész ecclesia bizonyságot tett, és a Szent Visitationak panaszolt) a templomból kitiltattak" (Újős, 1771). Egy személyt, aki nem akart eklézsiát követni, kizárták a gyülekezetből (Újős, 1772). Zabolainét paráznasággal vádolják; a vizitáció utasítja a vádlottat, hogy három nap alatt tisztázza magát, különben kitiltják a templomból (Újős, 1788). Egy asszony azt mondta, hogy 12 éve az ördögnek él, nem Istennek (Újős, 1788). Az egyházfi és hitesek megválasztása (Újős, 1795).

Egyházfi. Aranyosmóric. Megbüntetik az egyházfit, mert a mátéi beszolgáló mesternek járó fizetést nem rendezte (Aranyosmóric, 1777). Ha az egyházfi az egyházi épületeket nem javítatja meg, a dékán hajtassa el marháját (Aranyosmóric, 1777). Az egyház pénzét össze kell szedni (Aranyosmóric, 1778). Az egyházfiak szedjék fel a kamatot és fordítsák a javításokra (Aranyosmóric, 1785). Az egyházfi intézkedjen a mester fizetésének összegyűjtésében (Aranyosmóric, 1787). Az egyházfi kötelessége a fizetési elmaradások begyűjtése, különben „elkötik" marháját (Aranyosmóric, 1807). Az egyházfit megintik, mert az eklézsia beleegyezése nélkül gazdálkodik (Aranyosmóric, 1813/6). **Árokalja.** Az egyházfiak kötelesek nyolc napon belül elszámolni az eklézsia pénzével (Árokalja, 1790). Két évre választanak egyházit (Árokalja, 1791). Mivel a számadás nem készült el, ezért csak a jövő évi vizitációkor kell elszámolni az eklézsia vagyonával (Árokalja, 1794). Az egyházfi most sem tudott elszámolni az eklézsia pénzével, ezért 15 nap haladékot kapott (Árokalja, 1795). A borgóiaknál lévő pénzről számoljanak el az egyházfiak (Árokalja, 1808). **Cegőtelke.** Az eklézsia ládáját az egyházfitól elvették, és vakmerőségéért egy ökrét lefoglalták, de a főgondnok közbenjárására marháját később visszaadták (Cegőtelke, 1772). Az egyházfi betegsége miatt a számadást elhalasztják (Cegőtelke, 1782). A számadással nem készült el (Cegőtelke, 1805). Az egyházfi javíttassa meg a parókia körüli kerítéseket (Cegőtelke, 1809). Az egyházfi feleségét cégéres bűnnel vádolják, az ügy tisztázását a helyi tanács hatáskörébe utalják (Cegőtelke, 1813/3). Az egyházfi beszámol az eklézsia javairól (Cegőtelke, 1813/7). Az eklézsia kintlevőségeit össze kell gyűjteni (Cegőtelke, 1813/7). **Felsőbalázsfalva.** A tőkepénz fele, 7 vonás forint az egyházfinál van, amelyről a kamatot ő kell megfizesse (Felsőbalázsfalva, 1790). Az egyházfi ígéretet tett, hogy egy év múlva mind a tőkét, mind pedig a kamatot megtéríti (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyházfi elszegényedett és a faluból elköltözött (Felsőbalázsfalva, 1807). Az egyházfit megintették, mert nem vette fel a kamatot (Felsőbalázsfalva, 1808). Az egyházfi eltitkolta az eklézsia pénzét és magánál tartotta, amelyért kamatot sem fizetett (Felsőbalázsfalva, 1812). Az egyházfit utasítják, hogy a parókia tetőzetét javíttassa meg (Felsőbalázsfalva, 1814/3). Az egyházfi, Kövér Gyirkó átvállalta a korábbi egyházfi, Kövér Mihály adósságát, amelyről köteles esztendőnként kamatot fizetni (Felsőbalázsfalva, 1814/7). **Felsőszászújfalu.** Parancsba adják, hogy az egyházfi gyűjtse be a lelkész fizetését (Felsőszászújfalu, 1783). Az egyházfiak a kamat begyűjtését elhanyagolták, 10 éve számadást nem mutattak be (Felsőszászújfalu, 1784). Az egyházfiak nem akarnak a vizitáció előtt megjelenni és nem akarnak számot adni (Felsőszászújfalu, 1788). Utasítják az egyházfit, hogy az elmaradt lelkészi és mesteri fizetést gyűjtse össze (Felsőszászújfalu, 1797). **Galacfalva.** A patrónus jelenlétében történt meg az egyházfi számadása (Galacfalva, 1760/1). A cigányok közül is választanak egyházfit (Galacfalva, 1776/1). A volt egyházfi nem tudott elszámolni a rábízott pénzzel (Galacfalva, 1781/4). Az egyházfinak parancsba adják, hogy a parókia körüli hiányosságokat orvosolja, különben a káptalan elé fogják idézni (Galacfalva, 1802). Az egyházfi a számadást nem készítette el (Galacfalva, 1809). Az egyházfi kéri, hogy adósságának kamatát engedjék el, mint bocskorpénzt. A vizitáció elfogadja a kérést (Galacfalva, 1809). **Kentelke.** Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812). Az egyházfi nem tud jelentést tenni a lelkészről, mert nem jár templomba, ezért a vizitáció előírása szerint új egyházfit kell választani (Kentelke, 1813/1). Lénárt Márton egyházfi nem jár templomba, ezért új egyházfit választanak (Kentelke, 1814). **Kerlés.** Az egyházfi nem készítette el a számadást (Kerlés, 1791, 1792, 1793). Az egyházfi benyújtotta a számadást (Kerlés, 1795). Hiteseket választottak (Kerlés, 1812/1). Az eklézsia vezetőit elmarasztalják, amiért jogtalanul és önkényesen elcserélték a mesteri és a lelkészi lakást. Az egyházfi elmondja: tiltakozott a csere miatt, de a gróf udvarbírája felpofozta, a lelkészt erőszakkal kilakoltatta, a mesteri házat lebontatta. Az egyházfit Parciális hivatali kötelességének elmulasztásáért (nem értesítette a káptalant) 24 forintra, vagy 12 pálcaütésre bünteti (Kerlés,

1813/4). Az egyházfi megbüntetésére kirendelt falubírót Bethlen Lajos udvarbírója feltartóztatta (Kerlés, 1813/4). **Nagysajó (lutheránus).** Az egyházfiakat felszólítják, hogy a lelkész elmaradt fizetését sürgősen rendezzék, különben 1 forintra büntetik őket (Nagysajó/lutheránus, 1782/1). Az egyházfiak intsék meg a lármázókat (zsidók és cigányok) (Nagysajó/lutheránus, 1805). A számadás nem készült el időben, azért a beszámoló a következő vizitációra maradt (Nagysajó/lutheránus, 1808). Az egyházfinak a vizitáció meghagyja, hogy a parókia körüli kerítéseket javítassa meg (Nagysajó/lutheránus, 1810/4). **Nagysajó (református).** Az egyházfi jelenti, némelyek nem akarják a lelkészi fizetést megadni, sőt, amikor az egyházfi zálogolni akart, „illetlen szókkal illeték". A vizitáció meginti a vétkeseket és elrendeli, hogy Szent György napig az elmaradásokat rendezzék, különben megbüntetik őket (Nagysajó/református, 1784). Az egyházfi szólítsa meg azokat, akik nem akarnak templomba járni és úrvacsorázni (Nagysajó/református, 1788). Az egyházfi panaszolja, hogy 3 szófogadatlan ember miatt az eklézsia kaszálójában egy szekérnyi fű kaszálatlan maradt. Ennek árát a vétkesek térítsék meg, rendelte el a vizitáció (Nagysajó/református, 1792). Az egyházfi tartsa magát a két eklézsia által hozott döntéshez, hogy aki ellene áll az egyházfi parancsának, személyválogatás nélkül büntesse meg (Nagysajó/református, 1797). A cigány hívek kívánságára cigány egyházfit választottak, aki a mindenkori magyar egyházfinak van alárendelve (Nagysajó/református, 1809/4). **Óvárhely.** Az egyházfit utasítja a vizitáció, hogy a lelkészi fizetés kintlevőségeit gyűjtse be (Óvárhely, 1784). Az egyházfiak nem készültek el a számadással, ezért a vizitáció 15 nap haladékot adott (Óvárhely, 1784). Az egyházi nem készített el a számadást: 15 nap haladékot kapott (Óvárhely, 1794). Az egyházfinak megparancsolják, hogy a lelkész elmaradt fizetését gyűjtse össze (Óvárhely, 1797). **Sajómagyarós.** Az egyházfit figyelmezteti a vizitáció, ha hivatalát nem végzi, 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1755). Az egyházfi lustasága miatt nem javították meg a templom és harangláb tetőzetét (Sajómagyarós, 1790/3). Az egyházfi 1798 óta nem számolt el, a most bemutatott számadás hibás; a lelkész a sajátjából 14 vonás forintot költött a parókiára, az eklézsia pedig 9 vonás forintot követel a papon és az egyházfin, de egyik fél sem tudja bizonyítani követeléseit, ezért a vizitáció azt tanácsolja, hogy mindenki mondjon le követeléséről (Sajómagyarós, 1802). Az egyházfinak parancsba adták, hogy a parókián az ablakokat és a parókia körül lévő kerítéseket 15 nap alatt javíttassa meg (Sajómagyarós, 1804). Az egyházfinak megparancsolták, hogy a számadást 15 napon belül nyújtsa be (Sajómagyarós, 1804). Az egyházfi bemutatja az elmúlt öt évről a számadást (Sajómagyarós, 1808). Az egyházfinak megparancsolják, hogy a contractus nélkül kiadott tőkepénzekről 15 nap alatt írasson szerződést (Sajómagyarós, 1814/9). **Sófalva.** Az egyházfi hivataláról lemondott, ezért új egyházfit választottak (Sófalva, 1809/2). **Szászszentjakab.** Az egyházfi 12 forint bírság alatt kötelezte magát, hogy a javítanivalókat húsvétig megjavíttatja (Szászszentjakab, 1783). **Szentmáté.** A gyülekezet a lelkész akarata ellenére választott egyházfit, ezért a vizitáció megsemmisíti a választás eredményét és új választást rendel el (Szentmáté, 1748). **Újős.** Az egyházfi részletes jelentése (Újős, 1753). Részletes jelentés (Újős, 1760). Székely István egyházfi részletes jelentése (Újős, 1762). Az egyházfi részletes jelentése (Újős, 1766). Az egyházfi magának csizmát vásárol (Újős, 1766). Utasítják az egyházfit, hogy a javítanivalókat 15 nap alatt javítassa meg, különben elhajtják marháját (Újős, 1782). Utasítják az egyházfit, hogy a mester fizetését gyűjtse össze, különben átadják a világi hatóságnak (Újős, 1787). Az egyházfit felszólítják, hogy a lelkész fizetését gyűjtse össze és javítassa meg a parókia körül lévő romlásokat (Újős, 1796). Az egyházfinak évenként vásárolnak egy pár csizmát (Újős, 1812). Az egyházfinak csizmát vásároltak (Újős, 1813). Az egyházfi csizmát vett magának (Újős, 1814/10).

Eklézsiakövetés. Cegőtelke. „Bódi György reconciliált egyszer, de most is botránkoztató gyanús életet él" (Cegőtelke, 1797). Nyerges Ferenc, akit részegeskedéssel, káromko-

dással vádoltak, eklézsiát követett (Cegőtelke, 1812/3). **Galacfalva.** Maderang Jánost eklézsiakövetésre kötelezték (Galacfalva, 1758). **Nagysajó (református).** A helyi egyházi tanács Bársony Salátit sok vétkéért eklézsiakövetésre ítélte, de ez eddig nem történt meg, a lelkész hazajövetele után ejtsék meg az eklézsiakövetést (Nagysajó/református, 1810/6). Három paráznasággal vádolt nőt penitentia tartásra és eklézsiakövetésre utasítottak (Nagysajó/református, 1814/6). **Óvárhely.** Két hallgatót lopásért (búzát loptak a mezőről) a szolgabíró megbüntetett, de eklézsiát nem követtek. A vizitáció meghagyása szerint a tolvajokat zárják ki az eklézsiából és mindaddig ne bocsássák vissza, amíg eklézsiát nem követnek; az eklézsiakövetést 15 napon belül meg kell ejteni (Óvárhely, 1812/5). **Sófalva.** Egy ember, aki feslett erkölcse miatt tömlöcbe került, nem akar eklézsiát követni. Húsvétig haladékot kapott (Sófalva, 1779). **Szentmáté.** Kengyel György nem akar eklézsiát követni, ezért a parciális elé idézik (Szentmáté, 1782/2). Darlatzi Mihály Darlatzi Katinak gyermeket csinált, ezért 4 napon keresztül a reggeli és esti istentisztelet alatt a templomba tartsanak bűnbánatot, vasárnap pedig az istentisztelet után kövessenek eklézsiát (Szentmáté, 1796).

Ellentét. Aranyosmóric. A lelkész és gyülekezet között feloldhatatlan ellentét van (Aranyosmóric, 1783).

Esketés, jegyesség, házasság. Aranyosmóric. Gyenge Klárát és Barta Mihályt a feleség többszöri házasságtörése miatt elválasztották és a nőt ligázták, és mivel az asszony ezután sem változtatott magatartásán, hanem tovább paráználkodott, ezért Besztercéről elűzték. Az asszony becsületesnek és tisztességesnek hazudta magát és Gadner Michael mórici özvegy férfivel jegyességre lépett, az egyházi felsőbbség tudta nélkül egy idegen lelkész összeeskette őket. Miután a férj megtudta, hogy felesége parázna, el akarta bocsátani. A vizitáció elválasztotta a feleket és a férjnek megengedik a második házasságot; Gyenge Klárát élete végéig ligázták (Aranyosmóric, 1757). **Árokalja.** Timár Mária kétszer is jegyességre lépett, ezért eklézsiakövetésre utasították (Árokalja, 1783). **Cegőtelke.** Rákosi Ferenc nem akarja visszavenni feleségét (Cegőtelke, 1797). A papnak éjszaka, kényszer alatt kellett esketni, amiért megbünteti a vizitáció (Cegőtelke, 1812/2). Nagy Istvánt a felesége elhagyta, válni akar (Cegőtelke, 1813/10). **Galacfalva.** Boldizsár Kata férjét elhagyta, mert az rendszeresen verte; férjéhez visszamenni nem akar, ezért a vizitáció az ügy rendezését a parciális elé utalta (Galacfalva, 1776/3). **Nagysajó (lutheránus).** Horeth Dániel szabálytalanul jegyezte el Maria Schneiderint, ezért a jegyességet felbontották. A vizitáció Horeth Dánielt büntetés terhe mellett eltiltja a volt jegyesével való találkozástól (Nagysajó/lutheránus, 1760). Maria Schneiderin találkozott Horeth Dániellel, de a szülők nem tudtak róla, időközben más férfinek ígérte oda kezét, ezért a vizitáció a nőt megbünteti (Nagysajó/lutheránus, 1761). Dendel János és felesége, Farkas Mária válni akarnak (Nagysajó/lutheránus, 1791). Dendel Jánost és feleségét hat alkalommal intették meg, hogy költözzenek egybe, de ha nem akarnak, akkor a következő parciálison jelenjenek meg (Nagysajó/lutheránus, 1793). **Nagysajó (református).** Egy új házaspár szétköltözött, a vizitáció összebékítette őket (Nagysajó/református, 1759). Egy zselyki legény eljegyzett egy nagysajói leányt, jegyet is váltottak, de a leány ok nélkül felbontotta a jegyességet. Ezért a vizitáció a leányt a legény költségeinek megtérítésére, valamint a perköltség lefizetésére kötelezte, mely megtörténte után, mindkét felett felszabadították (Nagysajó/református, 1798). Simon Györgyöt a felesége elhagyta, válni akarnak. Ügyük a parciális elé kerül, addig is megengedik az asszonynak a férjétől való különlakást (Nagysajó/református, 1805). **Óvárhely.** Anna Wellmannin tiltott kapcsolatba került Binder Hannessel. Mivel a tanúk vallomása megalapozatlanak bizonyult, a vizitáció hosszas tanácskozás után felmentette a vádak alól Anna Wellmannint és ártatlannak nyilvánította (Óvárhely, 1745). **Sófalva.** Egy kóborló legény Fejér Máriát eljegyezte, de később a jegyességet felbontotta és a leányt elhagyta. Mivel nem lehet tudni, hogy a legény hol van, a leányt a vizitáció a mátkaságból

felszabadította (Sófalva, 1780). Sófalvi Pál feleségét, Székely Borit elcsapta házától és nem akarja visszavenni (Sófalva, 1808). **Újős.** Guznár Józsefet felesége elhagyta, az eklézsia mindkét felet kikérdezte és megállapította, hogy haszontalanságokat mondanak egymásra, ezért Túri Juditot utasították, menjen vissza férjéhez, a férj pedig költözzön külön az anyjától (Újős, 1769. február).

Eskü. Aranyosmóric. 1 forintra büntetik azt, aki megszegte esküjét (Aranyosmóric, 1779).

Excommunicatio. Galacfalva. A templomba nem járásért, kurvával való élésért egy kóborló cigányt excommunicálnak a gyülekezetből (Galacfalva, 1759). **Szentmáté.** Egy pakulárt, akit juhlopással vádolnak, excommunicáltak; a pakulár megígérte, hogy eklézsiát követ (Szentmáté, 1778).

Falubíró. Kerlés. Az egyházfi megbüntetésére kirendelt falubírót Bethlen Lajos udvarbírója feltartóztatta (Kerlés, 1813/4).

Fizetés. Alsóbalázsfalva. A lelkész fizetése körül adódó gond megoldására tett javaslatot a vizitáció (Alsóbalázsfalva, 1779). Három helybéli hallgató nem fizet bért a papnak (Alsóbalázsfalva, 1790). **Alsóbudak.** A patrónusok több éve adósok a lelkész fizetésével (Alsóbudak, 1792/3–4). **Aranyosmóric.** A lelkész fizetéséhez tartozik 12 véka zab elvetése, amelyet ha nem képesek megfizetni, akkor minden ember 2-2 kalangya gabonát arasson a papnak (Aranyosmóric, 1766). A mátéi beszolgáló pap fizetése 3-3 kalangya búza (Aranyosmóric, 1776). A lelkész fizetését maradéktalanul adják ki (Aranyosmóric, 1784). A pap panaszolja, hogy fabérét nem fizették be (Aranyosmóric, 1787). A gyülekezet nem akarja megadni a pap járandóságát (Aranyosmóric, 1794). A pap és a mester fizetésében elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1797). A mesteri állás betöltéséig mesteri fizetésért a pap végzi a teendőket (Aranyosmóric, 1799–1800). A pap és mester fizetésében elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1805, 1807). Néhány egyháztag el van maradva a papi fizetéssel (Aranyosmóric, 1810). **Árokalja.** Ezután azok az özvegyek, akik külön házban laknak és gazdaságuk is van, egész bért fizetnek a mesternek (Árokalja, 1778). Az özvegyek kepefizetésére vonatkozó előírás megismétlése (Árokalja, 1779). A mester fizetését csökkenteni kívánja a gyülekezet, úgy, hogy az egy házban lakó két gazda csak egy bért fizessen (Árokalja, 1784). A mester fizetését kívánják csökkenteni (Árokalja, 1787). A nem a saját házában lakó gazda csak fél bért (2 véka búzát) fizet (Árokalja, 1796). A mester fizetését néhány egyháztag nem akarja megadni (Árokalja, 1812/4). **Cegőtelke.** A pap bérét nem fizetik (Cegőtelke, 1766). A pap fizetésében továbbra is hiányosságok vannak (Cegőtelke, 1769). A pap nem kapja meg a fizetését (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész a bért késve kapja meg (Cegőtelke, 1810/2). A lelkész a bérét késve kapja meg. Az ügy elintézését a helyi tanácsra bízzák (Cegőtelke, 1813/2). A birtokos özvegyek csak egynegyed bért fizessenek, az egy házban lakó gazdák esetében pedig a főgazda fizessen kalangyával, a másik vékával (Cegőtelke, 1813/4). Az 1813. évi özvegyasszonyok és együtt lakó gazdák bérfizetéséről való rendelkezést megerősíti a vizitáció (Cegőtelke, 1814/3). **Felsőszászújfalu.** A lelkész nem kapja meg a fizetését (Felsőszászújfalu, 1782). Sok az elmaradás a lelkész fizetésében (Felsőszászújfalu, 1783). A lelkész a fizetését már négy éve nem kapja meg, elszegényedett, el kell költöznie (Felsőszászújfalu, 1787). A lelkész panaszkodik, hogy fizetését nem adták meg (Felsőszászújfalu, 1788). A pap és a mester panaszolja, hogy a fizetésben elmaradások vannak (Felsőszászújfalu, 1797). A lelkész kéri, hogy fizetését a templom jövedelmeiből egészítsék ki (Felsőszászújfalu, 1805). **Galacfalva.** A fizetési elmaradásokat igyekezzenek bepótolni (Galacfalva, 1772). Fizetését a lelkész nem kapta meg (Galacfalva, 1781/1). A lelkész nem kapja meg idejében fizetését, az eklézsia ígéri, hogy megadja (Galacfalva, 1785/3). Néhány egyháztag a pap járandóságát nem szolgáltatta be

(Galacfalva, 1787). Ezután minden egyháztag, aki beteghez hívja a papot, 12 dénárt fizessen. Minden cigánygazda köteles három napot dolgozni, vagy 3 márjást fizetni a papnak (Galacfalva, 1807). A pap panaszolja, hogy az új parasztok nem akarnak bért fizetni, azzal védekeznek, hogy ők munkával fizetik a bért, a lelkész pedig kapáláskor nem hívja őket, ők azután szétszélednek, hogy téli élelmüket megkeressék (Galacfalva, 1810/3). **Kentelke.** A pap panaszolja, hogy Tolvaj János udvarbíró sem a bor-, sem a báránydézsmát nem akarja megadni (Kentelke, 1784). A lelkész panaszolja, hogy hívei 13 éve nem fizettek. A vizitáció megerősíti a díjlevélben foglaltakat: minden egyháztag esztendőnként 2 kalangya búzát és egy szekér fát köteles fizetni (Kentelke, 1810/3). **Kerlés.** Egy gazda felesége halála után csak fél bért hajlandó fizetni, holott egész bért kellene (Kerlés, 1783). Minden egyháztag adós 2-2 veder borral, amit vagy természetben fizetnek meg, vagy ha nem, lesz bor, akkor pénzben (Kerlés, 1814/4). **Nagysajó (lutheránus).** A lelkész panaszol a fizetése iránt (Nagysajó/lutheránus, 1745). A lelkész panaszolja, hogy némely hívek 4 évi fizetésével adósok (Nagysajó/lutheránus, 1782/1). A lelkész panaszolja, hogy fizetése szerinti fabérét nem mindenki szolgáltatta be (Nagysajó/lutheránus, 1797). Néhány egyháztag a fabérrel tartozik a lelkésznek (Nagysajó/lutheránus, 1800). A fabérrel elmaradt híveket a vizitáció utoljára figyelmezteti (Nagysajó/lutheránus, 1801). A lelkész panaszolja, hogy tűzifáját a hívek nem szolgáltatták be (Nagysajó/lutheránus, 1807). A lelkész panaszolja, hogy tűzifa bérét nem akarják kifizetni (Nagysajó/lutheránus, 1810/4). **Nagysajó (református).** A három évvel ezelőtt megállapított mesteri fizetést nem akarják megadni, illetve meg akarják változtatni. Az elmaradást meg kell fizetni, rendelte el a vizitáció (Nagysajó/református, 1780). Az egyházfi jelenti, némelyek nem akarják a lelkészi fizetést megadni, sőt, amikor az egyházfi zálogolni akart, „illetlen szókkal illeték". A vizitáció meginti a vétkeseket és elrendeli, hogy Szent György-napig az elmaradásokat rendezzék, különben megbüntetik őket (Nagysajó/református, 1784). A lelkészi és mesteri fizetésben elmaradások vannak (Nagysajó/református, 1814/3–4). **Óvárhely.** A matricula szerint minden gazda egy szekér fát köteles a papnak vinni (Óvárhely, 1745). Az egy fedél alatt lakó két-három gazda, csak egy véka gabonát akar fizetni. A vizitáció döntése szerint ahány tűzhely van a házban, annyi szekér fát, ahány hitvesi ágy, annyi véka gabonát kell fizetni a lelkésznek (Óvárhely, 1783). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem szolgáltatták be. A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy az elmaradt bért szedje össze (Óvárhely, 1784). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem kapja meg időben, ezért a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy sürgősen gyűjtse össze az elmaradásokat, mert különben megbüntetik (Óvárhely, 1785). A lelkész panaszolja, hogy fizetésében elmaradások mutatkoznak (Óvárhely, 1787). Az ifjú házasok a régi szokás szerint fizessenek a lelkésznek és a mesternek (Óvárhely, 1788). A lelkészi és mesteri fizetésben elmaradások vannak (Óvárhely, 1790). Az ifjú házasok nem akarnak bért fizetni a lelkésznek és mesternek, ezért átadják az ügyet a felsőbb hatóságnak (Óvárhely, 1792). Az ifjú házasok továbbra sem akarnak fizetni (Óvárhely, 1795). A lelkész két éve nem kapta meg a bor- és fabérét (Óvárhely, 1797). Minden hallgató köteles évente egy szekér fát fizetni a lelkésznek. Mivel a falunak nincs erdeje, ezért a hívek azt ajánlották, hogy a lelkész vásároljon fát, a hívek pedig kötelesek onnan elhozni. A vizitáció nem engedi meg ezt a változtatást (Óvárhely, 1810/2). **Sajómagyarós.** A pap fizetésében elmaradások mutatkoznak, ezért megintik a hallgatókat (Sajómagyarós, 1748). A lelkész fizetésében továbbra is elmaradások vannak, ezért megintik az egyházfit, hogy 15 napon belül rendezze az elmaradásokat (Sajómagyarós, 1755). Joannes Sadler nevű ötvös nem akart egész bért adni a lelkésznek. A vizitáció parancsára megígérte, hogy húsvétig törleszti tartozását (Sajómagyarós, 1766). A lelkész panaszolja, hogy bérét nem kapta meg; a vizitáció 15 nap haladékot adott az elmaradások kifizetésére (Sajómagyarós, 1787). A lelkész panaszolja, hogy némelyek nem fizették be a papi bért (Sajómagyarós, 1789). Három ember nem fizette meg a lelkésznek a bért; a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 8 napon belül gyűjtse be a

tartozásokat, különben elkötik marháját (Sajómagyarós, 1790/8). Az eklézsia nem vetette be a lelkész földjét, holott kötelessége lett volna (Sajómagyarós, 1790/9). A papnak, mesternek járó fizetést a hallgatók a lelkész betegsége és munkaképtelensége ellenére is fizetik (Sajómagyarós, 1794). Aki nem fizeti be a lelkésznek és mesternek járó bért, annak marháját az egyházfi elhajtja (Sajómagyarós, 1804). A mester panaszolja, hogy két özvegyasszony nem akar bért fizetni. A vizitáció megállapítása szerint mindkét özvegyasszony rendelkezik saját gazdasággal, ezért kötelesek bért fizetni (Sajómagyarós, 1807). **Sófalva.** A vizitáció megfeddi a gyülekezetet, mert a lelkész fizetéséhez tartozó quartából a mestert akarják fizetni, ezért az eklézsiát a következő parciális elé idézik (Sófalva, 1779). Azt kívánják némelyek, hogy mindenki egyenlő bért fizessen a papnak, a vizitáció a kérést a parciális elé utalja (Sófalva, 1782). A lelkész fizetése a sófalvi határ újraosztása és a birtokosok kapzsisága miatt csökkent. Nádudvari úr minden évben 10 kalangya búzát adott a papnak, de miután meghalt, az utódok nem fizetnek (Sófalva, 1792). A sófalvi cigányok ezután a papnak bérként 2-2 napszámmal tartoznak (Sófalva, 1794). A cigányok sem a mesternek, sem a lelkésznek nem akarnak fizetni. A vizitáció döntése szerint ezután minden cigánygazda négy napot dolgozzék, amelyből a quartalitás a mesteré (Sófalva, 1807). A lelkész fizetésében elmaradások vannak; a cigányok sem akarnak dolgozni. Az egyházfit utasítják, hogy az elmaradásokat gyűjtse össze, a cigányoktól pedig szedje össze a 3-3 márját, egy napszám árát (Sófalva, 1808). A lelkész és a mester panaszolja, hogy a birtokosok nem fizetik a díjlevélben meghatározott fa árát, a kurátor magára vállalta a hátrálék rendezését (Sófalva, 1812/2). A lelkész és a mester panaszolja, hogy a birtokosok nem fizetik a fabérét; a kurátor magára vállalta az ügy rendezését (Sófalva, 1814/3). **Szászszentjakab.** A lelkész fizetésében elmaradások vannak, ezért a vizitáció meginti a régi és az új egyházfit, hogy rendezzék a lelkész fizetését, különben 3-3 forintra büntetik őket (Szászszentjakab, 1755). A lelkész fizetéséhez apró dézsma is tartozik, amelyről a lelkész a hívekkel úgy egyezik meg, hogy 1-1 veder bort adnak helyette. Annak ellenére, hogy ez a megegyezés nem törvényes, a vizitáció megengedi (Szászszentjakab, 1766). Olyan házban, amelyben két vagy három gazda lakik, csak egy bért fizetnek; az ügy eligazítását a generális vizitációra halasztották (Szászszentjakab, 1766). A lelkész panaszol, hogy a hívek a borbéli fizetését nem szolgáltatták be (Szászszentjakab, 1789). A lelkész panaszolja, hogy némelyek borbéli bérét nem adták meg; a vizitáció 15 nap haladékot ad a hátrálék befizetésére (Szászszentjakab, 1810/4). A lelkésznek járó bort pénzben akarják megfizetni (2 veder bor 8 garas); a vizitáció elutasítja a kérést: a bort piaci áron kell kifizetni (Szászszentjakab, 1814/4). **Szentmáté.** Néhányan már 3-4 éve nem fizettek a lelkésznek, a vizitáció utasítja a hitest, hogy az elmaradásokat rendezze, különben megtiltják a mester alkalmazását (Szentmáté, 1748). Az egész örökséget bíró gazda egész bért fizet, az örökséggel nem rendelkező gazda csak felet (Szentmáté, 1788). Kováts Pált utasítja a vizitáció, hogy papnak és a mesternek járó fizetést adja meg: a papnak 2 kalangyát, a mesternek 1-et, vagy ha kalangyát nem tud adni, akkor a lelkésznek 2 véka gabonát, a mesternek 1-et (Szentmáté, 1796). Kovács Pált utasítják, hogy mesternek fizetésképpen évenként 51 pénzt fizessen (Szentmáté, 1797). A hurubások kérik, hogy ezután a lelkésznek ne 2 véka búzát és a mesternek 1-et fizessenek, hanem a lelkésznek 1 vékát, a mesternek felet. A vizitáció elutasítja a kérést, mivel azt a parciális határozta meg (Szentmáté, 1800). A hurubások egy szekér fát 8 poltrával akarnak megváltani, holott 4 sustákban határozta meg a vizitáció; ha ez nem tetszik a hurubásoknak, adják meg a fát (Szentmáté, 1804). A lelkésznek és mesternek a félörökségű gazdák nem fizetik a fabért; az egyházfit utasítják, hogy 15 nap alatt gyűjtse be az elmaradásokat (Szentmáté, 1807). Kovács Mihály nevű gazda nem akar a lelkésznek és mesternek egész bért fizetni, hanem csak 3 márját, mint az apja, aki kovács cigány volt. A vizitáció nem dönthetett ebben az ügyben, mert Kovács nem jelent meg a vizitáció előtt; ezért az ügy a presbitériumra maradt (Szentmáté, 1808). Négy gazda nem akar fizetni a lelkésznek és a

mesternek; 8 napon belül rendezni kell a tartozásokat (Szentmáté, 1810/4–5). A lelkész a vizitáció elé terjeszti a fizetésével adósok listáját; az adósoknak 15 napon belül törleszteniük kell tartozásaikat (Szentmáté, 1812/3). Az özvegy papné és a mester panaszolják, hogy fizetésüket nem kapták meg, ezért a vizitáció döntése szerint a kurátor lovát elkötötték; az adósokkal megegyeztek abban, hogy 1 véka búzáért 1 rénes forintot, 1 szekér fáért 4 sustákot vagy 48 pénzt fizetnek (Szentmáté, 1812/2). Az özvegy papné panaszolja, hogy az őt megillető bért továbbra sem kapta meg, a vizitáció elrendeli, hogy 15 nap alatt gyűjtsék be a tartozásokat (Szentmáté, 1814/5). **Újős**. Részletes jelentés a lelkészi fizetésről (Újős, 1770). Aki nem akar kalangyával fizetni, két kalangyáért 3 véka búzát fizessen (Újős, 1774). Bél János evangélikus hallgató nem karja figyelembe venni a káptalan törvényét, a püspökhöz fellebbezett (Újős, 1783). A lelkész panaszolja, hogy néhányan már több éve nem fizettek bért, az egyházfi pedig semmit sem tett (Újős, 1787). A lelkész jelenti, hogy a hívek egy része a bor- és fabérét néhány éve nem fizetik (Újős, 1788). Krizbai Mihály nem él együtt a feleségével, bért nem akar fizetni, a vizitáció bérfizetésre utasítja (Újős, 1796). Fizetés napjának meghatározása (Újős, 1797). A lelkész panaszol, hogy fizetését nem adták meg, a vizitáció utasítja a papot, hogy tartsa magát a díjlevélhez és a boroskrakkói zsinat végzéséhez (Újős, 1805). Az egyházfit megintik, amiért nem szedte össze a lelkész és a mester fizetését (Újős, 1808). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem mindenki adta meg; az egyházfit utasítják, hogy az elmaradásokat 15 napon belül rendezze (Újős, 1809). A lelkésznek nem mindenki fizette be a járandóságát; az adósok 8 napon belül rendezzék tartozásaikat (Újős, 1812/4). Akinek 10 kalangyája terem, azok 2 kalangyát fizessenek, akinek pedig nem terem 10 kalangyával, azok 2 véka búzát fizessenek a papnak (Újős, 1812/5). A lelkészi és a mesteri fizetésben elmaradások vannak, amiért az egyházfi lovát lefoglalták és átadták a lelkésznek (Újős, 1813/3). A lelkész és a mester panaszolja, hogy a vékával fizetők bérét nem fizetik ki (Újős, 1814/4).

Földek. **Alsóbalázsfalva**. A parókiális föld után a bérlő nem fizetett bért (Alsóbalázsfalva, 1779). A gyülekezet javai az 1754. és az 1814. évi összeírás szerint megvannak (Alsóbalázsfalva, 1814). **Aranyosmóric.** Russ Onutól elveszik az egyház földjét (Aranyosmóric, 1776). Földtulajdon részleges felsorolása (Aranyosmóric, 1807). A földek hiánytalanul megvannak (Aranyosmóric, 1809–1810). Az eklézsiai földek után a lelkész nem fizet bért, ezért a földeket elveszik tőle és 3 forintra büntetik; az egyházi tanácsnak meghagyják, hogy a következő évben annak adják ki a földeket, aki többet ad értük (Aranyosmóric, 1812/1). **Árokalja.** Az eklézsia kevesli a parókiához tartozó földek jövedelmét, ezért az eklézsia felhatalmazást kap a földek bérbeadásának jogára (Árokalja, 1790). A Sajó két földet is elmosott (Árokalja, 1810/7). **Cegőtelke**. Az eklézsia földjeinek jegyzéke (Cegőtelke, 1810/5). Az eklézsia földjei az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Cegőtelke, 1812/5; 1813/6). **Felsőbalázsfalva.** A parókiális földet a falu lakói legelőnek használják (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyház földjét a falu jogtalanul legelteti (Felsőbalázsfalva, 1809). A pap panaszolja, hogy az eklézsia földjét jogtalanul használják a románok (Felsőbalázsfalva, 1810). Az 1814. évi összeírás szerint a földek megvannak. **Felsőszászújfalu.** A földek után járó kamatot egységesíteni kell (Felsőszászújfalu, 1766. február). „Az ecclesiasticus földeket abalienálták sine consensu decani et capituli" (Felsőszászújfalu, 1784). „Az ecclesia földeit némely nyakas emberek eladják minden hírtétel nélkül" (Felsőszászújfalu, 1788). A bérlett földek után Mikó Károly gróf nem fizet bért (Felsőszászújfalu, 1798, 1799). A földek az összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu, 1809). Az eklézsia földjeinek pontos leírása. A gróf törvénytelenül cserélt földet az eklézsiával (Felsőszászújfalu, 1810/5–6). Az összeírás szerint a földek hiánytalanul megvannak (Felsőszászújfalu, 1812). A földek az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu, 1813/6). A földek az 1814. évi összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu,

1814/4). **Galacfalva.** Az egyházi földeket a lelkész tudta nélkül nem szabad bérbe adni (Galacfalva, 1760/2). A hallgatók sérelmezik, hogy az eklézsia földjeit idegeneknek adták bérbe (Galacfalva, 1776/4). Az 1754., valamint az 1809. évi összeírás szerint a földek megvannak (Galacfalva, 1810/6). Az eklézsia tulajdonába tartozó ingatlanok megvannak (Galacfalva, 1813/2; 1814/6). **Kentelke.** Csiszár Ádám a pap rétjét jogtalanul kaszálta, szántóit a maga számára használja (Kentelke, 1780). A lelkész panaszolja, hogy Tolvaj János udvarbíró az egyik parókiális földet „torok verve" el akarja venni (Kentelke, 1784). A bérbe adott szőlősök elpusztultak, semmi jövedelem nem származott belőlük (Kentelke, 1785). Veszélyben forgott az eklézsia szőlőse, ezért a lelkész másnak adta bérbe, amiért a volt bérlő kivágatta a szőlősben lévő gyümölcsfákat (Kentelke, 1790). A földek az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Kentelke, 1810/6). A gyümölcsöst szaporították (Kentelke, 1812). Az eklézsia erdőjének körülírása (Kentelke, 1813/4). **Kerlés.** A lelkész, Binder Simon kéri, hogy az eklézsia földjét parókiális föld összegéért bérelhesse (Kerlés, 1774). A templom földjeinek kamatából a parókiát és a templomot kell javítani (Kerlés, 1790). A földek a „régi matricula" szerint megvannak (Kerlés, 1809). Az eklézsia ingatlanjai az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Kerlés, 1812/6). A papi és a mesteri telket a patrónus önkényesen elcserélte (Kerlés, 1813/4). **Nagysajó (lutheránus).** Az eklézsia földjei az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Nagysajó/lutheránus, 1810/8). **Nagysajó (református).** Az eklézsia kaszálójában egy szekérnyi fű kaszálatlan maradt. Ennek árát a vétkesek térítsék meg, a vizitáció rendelkezése szerint (Nagysajó/református, 1792). A kárt mindeddig nem rendezték, ezért a vizitáció a szekér széna árát 3 márjásban szabta meg (Nagysajó/református, 1794). **Óvárhely.** Az eklézsia egyik földje utáni jövedelemről már két éve az egyházfiak nem adtak számot (Óvárhely, 1787/3). **Sajómagyarós.** Az eklézsiának van egy darab szőlője, amely az egyházfiaknak volt kiadva, akik azonban nem művelték; a kárt az egyházfiaknak kell megfizetni (Sajómagyarós, 1790/5). Az eklézsia erdejét pusztítják, a kárt fel kell mérni (Sajómagyarós, 1790/6). A jövedelmet hozó földek megnevezése (Sajómagyarós, 1807). Földek felsorolása (Sajómagyarós, 1808). **Sófalva.** A vizitáció meghagyta a lelkésznek, hogy az eklézsia földjeit méresse fel (Sófalva, 1813/4). **Szentmáté.** A lelkész és a mester vitatkoznak egy föld tulajdonjoga felett. A vizitáció a mesternek ítélte a földet, mert azt már régóta a mester a használja (Szentmáté, 1782/1). Az eklézsiának van erdeje, amit az uraság a magáéhoz csatolt (Szentmáté, 1787). Földek felsorolása (Szentmáté, 1807; 1808; 1809). Egy darab földet Haller József gróf elcserélt (Szentmáté, 1812/7). Az 1800. évi földfelosztáskor az eklézsia kapott két darab földet (Szentmáté, 1813/5). **Újős.** Az eklézsiai földeket idegennek nem szabad kiadni bérbe (Újős, 1772). Az eklézsia panaszolja, hogy két földjéért a birtokosok nem fizetnek semmit (Újős, 1809).

Generális Vizitáció. Cegőtelke. Ha a romlásokat ki nem javítják, a Generális Vizitáció elé tárják az ügyet (Cegőtelke, 1752/3).

Generális Zsinat. Szentmáté. Az eklézsia nem hajlandó fizetni a vizitációnak, a javítanivalókat nem akarja megjavítani, ezért az ügyet a Generális Zsinat elé utalják (Szentmáté, 1750).

Gondnok. Aranyosmóric. A gondnok figyelmébe ajánlják a gyülekezet és a lelkész közti ellentét feloldását (Aranyosmóric, 1783). **Cegőtelke.** A templomjavítást a gondnok saját pénzéből kipótolta (Cegőtelke, 1799). A gondnok nem volt otthon, ezért a vizitációt elhalasztották (Cegőtelke, 1804–1805). A gondnok nem volt otthon, ezért a számadás a következő vizitációra maradt (Cegőtelke, 1809). A gondnok nem volt otthon, a számadás elmaradt (Cegőtelke, 1812/5). Mivel a gondnok nincs a faluban, a pénzről való számadás elmarad (Cegőtelke, 1814/7).

Gyümölcsös. Árokalja. A gyümölcsöst 10 ültetvénnyel és 6 oltvánnyal szaporították (Árokalja, 1814/10). **Óvárhely.** A gyümölcsöst szaporították 5 ültetvénnyel, 3 oltvánnyal (Óvárhely, 1812/8). A gyümölcsöst 8 ültetvénnyel szaporították (Óvárhely, 1813/8). **Sófalva.** A gyümölcsöst 12 oltvánnyal szaporították (Sófalva, 1812/6). **Újős.** Az eklézsia gyümölcsöse 25 ültetvénnyel és 5 oltvánnyal szaporodott (Újős, 1812/10).

Harang, harangozás, harangláb. Cegőtelke. Székely Farkas a maga költségén harangot öntetett az eklézsiának (Cegőtelke, 1795/5). Harangozót választottak (Cegőtelke, 1813/9). **Felsőszászújfalu.** Harangozásból gyűlt pénz (Felsőszászújfalu, 1813/7). **Galacfalva.** A lelkész harangozik (Galacfalva, 1782). **Kerlés.** A haranglábat elköltöztetik (Kerlés, 1813). Új haranglábat építenek (Kerlés, 1814/8). **Nagysajó (lutheránus).** Eddig az volt a szokás, hogy a halottaknak egész nap harangoztak. Ezután, aki azt akarja, hogy két órán át mindkét haranggal harangozzanak 1 forint 2 dénárt fizet. Ha másodjára is harangoztatni akar, 51 dénárt fizet, harmadszori harangozásért 18 dénárt köteles fizetni. Aki ezt nem hajlandó megfizetni, annak 18 dénárért 1 haranggal 2 óráig, másodjára 1 haranggal 1 óráig, harmadjára 2 haranggal 1 óráig harangozzanak (Nagysajó/lutheránus, 1773). Megjavítják a haranglábat (Nagysajó/lutheránus, 1814/4). **Nagysajó (református).** A nem eklézsiához tartozó cigányok halottainak nem harangoznak (Nagysajó/református, 1759). A kisebbik harang ütőjének felkötőszíjára kiadott összeg (Nagysajó/református, 1814/9). **Óvárhely.** Az eklézsia vásárolt egy harangot (Óvárhely, 1792). **Sajómagyarós.** Rossz a harangláb tetőzete; az egyházfi, akinek kötelessége lett volna megjavítani, lusta volt (Sajómagyarós, 1790/3). **Sófalva.** Nádudvari úr a harangláb helyét harangostól együtt elfoglalta veteményeskertnek, a vizitáció kéri a méltóságos urat, hogy adja vissza, aki ígérte, hogy visszaadja (Sófalva, 1777). **Szászszentjakab.** A mestert megintik, hogy ezután a harangokkal szépen és ne botránkoztatóan harangozzon, vagy harangoztasson (Szászszentjakab, 1785). **Szentmáté.** Javítják a haranglábat (Szentmáté, 1814/9). **Újős.** Harangláb építésért fizettek 2,4 forintot (Újős, 1753). 150 fontos harangot öntettek (Újős, 1768). Harangöntési szerződés (Újős, 1768. június). Az eklézsia szerződést kötött Hosszú Juonnal a haranglábépítésről (Újős, 1769. január) Mara György elismervénye (Újős, 1773). 60 dénárt a harangnyelvre fordítottak (Újős, 1812).

Hozomány. Aranyosmóric. Kis Gyirkó felesége meghalt, ezért anyósa „részt kíván" a volt férjtől. A vizitáció a kérést azzal a feltétellel teljesítette, hogy többé semmit sem fog követelni (Aranyosmóric, 1780).

Iskola. Aranyosmóric. Sok a javítanivaló az iskola körül (Aranyosmóric, 1757). A gyermekes atyákat megintették, hogy gyermekeiket járassák az iskolába (Aranyosmóric, 1793). Iskolaépítés költsége (Aranyosmóric, 1814/10). **Árokalja.** Romos állapotban van (Árokalja, 1772). Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció (Árokalja, 1809). **Cegőtelke.** Nincs iskolaépület (Cegőtelke, 1814/2). **Felsőbalázsfalva.** A vizitáció utasítja a lelkészt, hogy iskolaépület hiányában a parókián tanítsa a gyermekeket, a szülők pedig a tanításért fizessenek a papnak (Felsőbalázsfalva, 1807). **Felsőszászújfalu.** A vizitáció kikérdezi a gyermekeket (Felsőszászújfalu, 1807). **Kerlés.** A vizitáció meghagyja, hogy javítsák meg az iskolát, mert amennyiben nem javítják, az eklézsiát 9 forintra büntetik (Kerlés, 1748). Felszólítják a szülőket, hogy gyermekeiket küldjék iskolába (Kerlés, 1791). A vizitáció vizsgáztatja a tanulókat (Kerlés, 1807). Vizsgáztatják a gyermekeket (Kerlés, 1808). A mester hiányosságai: „14 fiú és 5 leány gyermekek közzül betűket jól esmérő 5 találtatott, syllabizans egy sem". Lelőtt egy kutyát, mert az megugatta. Az éneklőmesternek, Pataki Jánosnak megtiltotta, hogy az idős lelkész helyett istentiszteletet tartson. Mindezekért 3 forintra büntetik (Kerlés, 1812/3). Javítják az iskolát (Kerlés, 1812/7). Új iskolát építenek (Kerlés, 1814/8). **Nagysajó (lutheránus).** Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció

(Nagysajó/lutheránus, 1808). Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció és megállapítják, hogy a mester nem végzi jól a dolgát, mert az 55 gyermek közül csak 5 tud jól olvasni, írni egy sem, annak ellenére, hogy a két évvel ezelőtti vizitáción meghagyták, hogy fekete táblán krétával tanítsa írni a gyermekeket (Nagysajó/lutheránus, 1812/3). **Nagysajó (református).** „A papnak egy tanuló oldalházat kelletvén építeni, imponáltatott az ecclesianak, hogy azon oldalházat minden igyekezettel felépíteni tartsák múlhatatlan kötelességeknek" (Nagysajó/református, 1794). A mester panaszolja, hogy csak 2 gyermek jár az iskolába, mert a szülők nem engedik. A vizitáció parancsba adja a lelkésznek, hogy írja össze az iskolaköteles gyermekeket és intse meg a szülőket, akik ha így sem engedelmeskednek, akkor az egyházfi büntesse meg őket (Nagysajó/református, 1807). A mester panaszolja, hogy néhány szülő gyermekét nem küldi iskolába. A vizitáció elrendeli, hogy a lelkész atyaiképpen intse meg az ilyen szülőt, s ha így sem engedelmeskedne, akkor a helyi tanács keményen büntesse meg (Nagysajó/református, 1809/2). **Óvárhely.** A szülők nem hajlandók gyermekeiket iskolába járatni, ezért 1-1 forintra büntetik őket (Óvárhely, 1776). A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hozzon egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus (Óvárhely, 1798). Az iskolába egy kemencét rakattak (Óvárhely, 1808). A vizitáció kikérdezi az iskolás gyermekeket (Óvárhely, 1808). Javítják az iskolát (Óvárhely, 1810/10). Kimeszelik az iskolát (Óvárhely, 1814/10). **Sajómagyarós.** Sok a romlás a templom és iskola körül, ezért megintették a hallgatókat (Sajómagyarós, 1748). „A formalis oskolának felállításáról disponált a Visitatio" (Sajómagyarós, 1787). A volt lelkész a lelkészi lakás végébe épített egy tanulóházat, amelynek értéke 10 vonás forint; az eklézsia megfogadta, hogy az értékét kifizeti a lelkész árváinak (Sajómagyarós, 1795). Az iskolás gyermekeket kikérdi a vizitáció (Sajómagyarós, 1808). A vizitáció vizsgáztatja a gyermekeket (Sajómagyarós, 1809). Javítják az iskolát (Sajómagyarós, 1812/8). **Sófalva.** Némelyek nem járnak templomba, gyermekeiket iskolába nem járatják; a vizitáció inti, hogy gyermekeiket küldjék iskolába, ahol legalább a magyar nyelvet megtanulnák (Sófalva, 1785). A lelkész intse meg a híveket, hogy gyermekeiket küldjék iskolába és az iskolamestert is felszólítják, hogy tanítsa szorgalmasan a gyermekeket (Sófalva, 1787). Olyan gyermek is van a faluban, aki nem jár iskolába (Sófalva, 1789). A szülők nem küldik iskolába a gyermekeiket, pedig jó iskolamester van a faluban, ezért a vizitáció utolsó figyelmeztetésben részesíti a szülőket (Sófalva, 1807). A mester panaszolja, hogy a gazdák, amikor gyermekeik megtanulnak olvasni, tovább már nem küldik iskolába őket; a vizitáció intésére a gazdák megfogadták, hogy gyermekeiket küldeni fogják az iskolába (Sófalva, 1809/3). A lelkész panaszolja, hogy néhány szülő gyermekeit nem küldi a katekizációra (Sófalva, 1810/4). A mester panaszolja, hogy egy gyermek se jár iskolába (Sófalva, 1810/5). Két éve egy gyermek se jár iskolába; a vizitáció rendelése szerint a szülők fizessenek egész bért a mesternek, melynek fele az iskolamesteré, fele az eklézsiáé; a gyermekeket pedig küldjék iskolába, különben 3 forintra büntetik őket (Sófalva, 1812/2). A gyermekek továbbra sem járnak iskolába, és az egész faluban alig van két ember, aki jól tud magyarul, a többiek románul beszélnek és félő, hogy nemsokára románul kell prédikálni (Sófalva, 1813/1). Az iskolában négy gyermek tanul (Sófalva, 1814/2). Az iskola körüli kerítések rosszak (Sófalva, 1814/4). **Szászszentjakab.** Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyháziakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). Az iskolás gyermekeket kikérdi a vizitáció (Szászszentjakab, 1807). Kikérdezik a gyermekeket (Szászszentjakab, 1808). Iskolaházra költöttek a kamatból (Szászszentjakab, 1808). A kamatból iskolát építettek (Szászszentjakab, 1809). Az iskolába 25 fiú- és 24 leánygyermek tanul, akik közül 3-an tudnak írni (Szászszentjakab, 1812/3). Az „oskola florens, író és jó olvasó gyermekek felesen találtattak" (Szászszentjakab, 1814/3). **Szentmáté.** Egy gyermek sem jár iskolába; a vizitáció a szülőket meginti és a mestert utasítja, hogy a gyermekeket szorgalmasan tanítsa és édesges-

se az iskolába (Szentmáté, 1791). A tanulókat kikérdezi a vizitáció (Szentmáté, 1808). Az iskolában a mester hanyagsága miatt egy gyermek se jár iskolába; az iskolát nyolc napon belül fel kell állítani (Szentmáté, 1812/2). Iskolaházat építtettek (Szentmáté, 1812/8). Az iskolaépítés költsége (Szentmáté, 1813/6). **Újős.** Panaszolja az eklézsia, hogy a mester a marháit az iskolában tartja; a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy a mesternek építsenek istállót és a mester ezután ne tartsa állatait az iskolában (Újős, 1780). Sok a javítanivaló (Újős, 1787). A vizitáció kikérdezi a gyermekeket: a 14 gyermekből 5 tud írni és a teremtés történetét jól tudják (Újős, 1812/2). Ugyanitt tapasztalja a vizitáció, hogy a gyermekeknek nem pontos időre járnak iskolába, ami miatt a mesternek a gazdaságában sok kára van. Ezért a vizitáció elhatározza, hogy ezután a gyermekek reggel 7 és 9 között, délután 1 és 3 között menjenek az iskolába (Újős, 1812/3). A kamat egy részét az iskolaépítésre fordítják (Újős, 1812/11).

Istentisztelet. Aranyosmóric. Az istentiszteletet elhanyagolók testi, vagy pénzbüntetést fognak szenvedni (Aranyosmóric, 1776). Az úrvacsoraosztás a lelkész részegsége miatt elmaradt. A vecsernyét a lelkész nem tartotta meg, mert táncmulatságban volt (Aranyosmóric, 1782). **Cegőtelke.** Néhányan nem járnak istentiszteletre (Cegőtelke, 1787). **Felsőszászújfalu.** A hívek nem járnak istentiszteletre (Felsőszászújfalu, 1810/3). **Galacfalva.** A lelkész elhanyagolja az istentiszteleteket (Galacfalva, 1782). Néhány asszony nem jár istentiszteletre, és nem is úrvacsoráztak (Galacfalva, 1782). A hívek nem járnak istentiszteletre a lelkész családi botránya miatt (Galacfalva, 1785/1). A cigányok nem járnak istentiszteletre (Galacfalva, 1808). A pap panaszolja, hogy új paraszt egyháztagjai nem járnak templomba (Galacfalva, 1810/3). **Kentelke.** Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812). Az egyházfi nem tud jelentést tenni a lelkészről, mert nem jár templomba (Kentelke, 1813/1). Lénárt Márton egyházfi nem jár templomba (Kentelke, 1814). Az istentiszteletet a lelkész házában tartják (Kentelke, 1814). **Kerlés.** Vasárnap az istentisztelet alatt táncoltak, a katekizálást nem látogatták (Kerlés, 1780). **Nagysajó (lutheránus).** A lelkész panaszolja, hogy hétköznap egy egyháztag sem jár templomba, ezért a vizitáció meginti az eklézsiát (Nagysajó/lutheránus, 1784). A lelkész, panaszolja, hogy némelyek nem járnak istentiszteletre és úrvacsorát sem vesznek (Nagysajó/lutheránus, 1787). **Nagysajó (református).** Az istentiszteletre nem járókat figyelmeztetik, ha nem járnak templomba, „kalodába verettetnek" (Nagysajó/református, 1780). Sokan nem járnak templomba (Nagysajó/református, 1787/1). **Óvárhely.** Azok, akik a vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncolnak, 1-1 forintot fizetnek büntetésül, a gazda, akinek a házában a táncmulatság volt, 2 forintot fizet (Óvárhely, 1776). Istentisztelet ideje alatt a kocsmában táncolnak (Óvárhely, 1780). Gondos Márton négy éve nem jár templomba, úrvacsorát nem vett, és amikor a vizitáció kikérdezésre beidézte, nem ment el. Ezért a vizitáció az engedelmeskedésre való tanítás végett átadja a vármegye tisztjeinek (Óvárhely, 1794). Gondos Mártont megintik, hogy járjon templomba és úrvacsorázzon (Óvárhely, 1797). Istentisztelet alatt egyesek a kocsmában részegeskednek. Az ilyeneket az egyházfiak és a falubíró első alkalommal intsék meg és fenyegessék meg, másodjára 1-1 forintra büntessék és az így befolyó pénzt fordítsák a templomra (Óvárhely, 1807). **Sajómagyarós.** Egy ember nem jár templomba és nem vesz úrvacsorát; az egyházfi intse meg (Sajómagyarós, 1797). **Sófalva.** Néhányan nem járnak istentiszteletre, ezért megintik őket (Sófalva, 1779). Némelyek nem járnak istentiszteletre (Sófalva, 1785). A parasztok nem járnak istentiszteletre; mivel a vizitáció a vétkeseket nem hallgathatta meg, ezért az egyházfit utasították, hogy intse meg őket (Sófalva, 1787). Az istentiszteletet Sombori Lajos házánál tartják (Sófalva, 1792). Murányi Ferenc és Székely Miklós possesorok azt kívánják, hogy a lelkész az ő házuknál is tartson istentiszteletet; a vizitáció visszautasítja a kérést (Sófalva, 1792). **Szászszentjakab.** A vizitáció a vasárnapi istentisztelet után a templomban kikérdezte az if-

júságot, hogy ismerik-e a hitnek ágazatait (Szászszentjakab, 1808). **Szentmáté.** Néhány személy fél éve nem jár istentiszteletre, úrvacsorát nem vett. A vizitáció döntése szerint ezután, ha három egymást követő vasárnap nem mennének temploma, az istentisztelet idejére verjék kalodába őket (Szentmáté, 1780). Darlatzi Mihály Darlatzi Katinak gyermeket csinált, ezért 4 napon a reggeli és esti istentisztelet alatt a templomba tartsanak bűnbánatot, vasárnap pedig az istentisztelet után kövessenek eklézsiát (Szentmáté, 1796). **Újős.** Panaszol a lelkész, hogy némelyek nem jár járnak templomba, úrvacsorát nem vesznek (Újős, 1784). Krizbai Zsigmondné panaszolja, hogy Szilágyi György az esti istentisztelet előtt a cinteremben pálcájával megütötte; mivel az eset a templom területén történt, az ügy tisztázását a helyi egyházi tanácsra bízzák (Újős, 1810).

Jóslás. Bálint Jánosné babvetéssel a hívek egy részét „magához hódította", amiért is a vizitáció Bálintnét, mint „szent vallásunknak és hitünknek mocskolására élő személyt" 3 forintra bünteti, ha pedig a későbbiekben is folytatja a babvetést, a magistratus kezére fogják adni (Óvárhely, 1782/1).

Jövedelem. Alsóbudak. Az eklézsiának nem volt jövedelme (Alsóbudak, 1808); nincs jövedelem (Alsóbudak, 1810); nem volt jövedelem (Alsóbudak, 1813, 1814). **Aranyosmóric.** A jövedelemforrások felsorolása (Aranyosmóric, 1807). **Árokalja.** Az egyházfinak csak a következő vizitációkor kell elszámolni a jövedelemről (Árokalja, 1791). **Cegőtelke.** Az eklézsia nem gondoskodik a jövedelemből származó kamatokról, ezért megfeddik. Az eklézsia tulajdonában lévő föld 17 éve nem kamatozott, több szőlős, kaszáló is műveletlen (Cegőtelke, 1790). **Felsőszászújfalu.** Veszélyben van az eklézsia bérbe adott pénze (Felsőszászújfalu, 1785/2). Felsorolják a templomhoz tartozó földeket (Felsőszászújfalu, 1807). **Kentelke.** A lelkész jelenti, hogy az adósok egy része 26 esztendeje nem fizetett kamatot, pedig abból kellene a templomot megjavítani (Kentelke, 1785). A kamatra kiadott pénz után 26 éve nem fizettek semmit, a helyi parasztoknak kiadott szőlő elpusztult, semmi jövedelem nem származik belőle (Kentelke, 1785). A Borgóra kiadott pénz után 12 éve semmi jövedelem nem volt, valamint a Kentelkére kiadott 60 forint után 24 éve nem jött be kamat (Kentelke, 1787). Jövedelemforrások felsorolása: föld, pénz (Kentelke, 1810/7). **Nagysajó (lutheránus).** A jövedelmet a lelkészi lakás tetőzetére költötték (Nagysajó/lutheránus, 1793). **Nagysajó (református).** Nincs jövedelemre való kútfő ebben az eklézsiában (Nagysajó/református, 1807). **Óvárhely.** Jövedelemforrások felsorolása (Óvárhely, 1807). **Sajómagyarós.** Jövedelemforrások megnevezése (Sajómagyarós, 1807). Jövedelemforrások felsorolása (Sajómagyarós, 1808). A tőkepénzek és jövedelemforrások felsorolása (Sajómagyarós, 1814/9). **Szászszentjakab.** A jövedelemforrások felsorolása (Szászszentjakab, 1807). **Szentmáté.** Felsorolják a jövedelemforrásokat (Szentmáté, 1807). A jövedelemforrások felsorolása (Szentmáté, 1808). Jövedelemforrások felsorolása (Szentmáté, 1809). **Újős.** A jövedelem egy részét a templomépítésre fordították (Újős, 1785). A jövedelmet a templomépítésre fordítják (Újős, 1787).

Kamat. Aranyosmóric. A kamatot a többszöri felszólítás ellenére sem fizették be; ez alkalommal utoljára figyelmezteti a vizitáció az adósokat, hogy ha adósságaikat nem fizetik be, átadják őket a világi hatóságoknak (Aranyosmóric, 1757). A kamattal tartozók megígérték, hogy törlesztik adósságaikat (Aranyosmóric, 1772). A kamatot az egyházfiak szedjék be és különítsék el a parókia és templom javítására (Aranyosmóric, 1785). A kamatot a javításokra kell elkülöníteni (Aranyosmóric, 1787). A kamatot az épületjavításokra kell elkölteni (Aranyosmóric, 1790–1793). A kamatok egy részét a templom tetőzetének javítására költötték, a többit a templomjavításra kell fordítani (Aranyosmóric, 1796). A kamat egy részét a javításokra fordították (Aranyosmóric, 1798). A kamatok jelentős részét a templom és a torony zsindelyezésére fordították (Aranyosmóric, 1804). **Árokalja.** A kamatot a temp-

lom és parókia javítására fordítják (Árokalja, 1785). A kamatot a templom, parókia és iskola építésére használták fel (Árokalja, 1787). A kamatból templomra és parókiára költöttek, valamint orgonát vásároltak (Árokalja, 1793). A kamatok egy részét a templomra és a parókiára költötték (Árokalja, 1796). A kamatból a templomot és a cintermet javították (Árokalja, 1796). A kamat egy részét a templomra és cinteremre költötték (Árokalja, 1799). A templom- és parókiaépítés miatt a számadást arra az időre halasztották el, amikor véget ér az építés (Árokalja, 1807). A számadás György László úr egyéb elfoglaltsága miatt a következő vizitációra maradt (Árokalja, 1813/7). Az eklézsiáénak nincs tőkepénze, mert a templomra, a parókiára és a harangöntésre költötték (Árokalja, 1814/9). György László prefectus nem jelent meg a vizitáción, ezért a számadás elmaradt (Árokalja, 1814/10). **Cegőtelke**. Három éve nem fizettek kamatot, amelyet a templomra és parókiára kellett volna fordítani (Cegőtelke, 1787). 17 éve nem fizettek kamatot (Cegőtelke, 1790). 5 vonás forintnak az évi kamata 1 veder bor (Cegőtelke, 1791). Egy szőlős után nem fizetnek kamatot (Cegőtelke, 1797). Két hallgató nem akarja visszafizetni a búzakölcsönt (Cegőtelke, 1798). A bevételeket a templom vakolására, meszelésére fordították (Cegőtelke, 1799). A kamatból a parókiát és a templomot javították (Cegőtelke, 1808). Mivel a gondnok nem tartózkodott otthon, a kamatokról szóló jelentésre csak a következő vizitáción kerül sor (Cegőtelke, 1810/5). A kamat egy részét parókia- és templomjavításra fordították (Cegőtelke, 1813/7). **Felsőbalázsfalva**. Az egyházfi a tőke után a kamatot nem fizette meg (Felsőbalázsfalva, 1790). A lelkész és az egyházfi ígéretet tett, hogy a kamatot a tőkével együtt megtéríti. (Felsőbalázsfalva, 1794). A lelkész a kezelése alatt lévő pénz kamataként szénát ad (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyházfi, Kövér Mihály elszegényedett, a faluból elköltözött és magával vitte az eklézsia pénzét is kamatostól együtt (Felsőbalázsfalva, 1807). Az egyházfi eltitkolta az eklézsia pénzét és kamatot sem fizet (Felsőbalázsfalva, 1812). **Felsőszászújfalu**. Legyen egységes a földek kamata (Felsőszászújfalu, 1766. február). A lelkész kedvezményes kamatot fizet (Felsőszászújfalu, 1766. november/3). Megerősítik az előző évi határozatot (1768). A kamatot elprédálták (Felsőszászújfalu, 1787). A kamatok egy részét a javításokra fordították (Felsőszászújfalu, 1796). Mikó Károly gróf nem fizet kamatot (Felsőszászújfalu, 1798, 1799). A kamatokban elmaradások mutatkoznak (Felsőszászújfalu, 1810/9). A zsellérház éves bére (Felsőszászújfalu, 1812). A kamat egy részét a templommeszelésre használták fel (Felsőszászújfalu, 1812). **Galacfalva**. A kamatokról való számadás elmarad, mert az udvari tisztek nem jelentek meg (Galacfalva, 1779). Az eklézsia pénzét a „templom és parókia építésére" fordították (Galacfalva, 1788). A bevételek egy részét a templomra költötték (Galacfalva, 1809). A jövedelmekből javítják a parókiát (Galacfalva, 1810/8). **Kentelke**. A bérjövedelmeket a parókiára és a kerítésekre fordították (Kentelke, 1782). A kamatra kiadott pénz után 26 éve nem fizettek adót a szolgabíró intése ellenére sem (Kentelke, 1785). Az egyéb kamatból a parókiát javítják (Kentelke, 1785). Borgóról 12 éve nem fizettek kamatot, Kentelkén pedig 60 forint után 24 éve nem fizettek adót (Kentelke, 1787). A kentelki és a borgói kamatokat továbbra sem fizették be (Kentelke, 1790). A kamatokból ablakot, csatornát csináltattak a templomnak (Kentelke, 1792). **Kerlés**. Az évenként bejövő kamatokból javították a templom és parókia körüli romlásokat (Kerlés, 1789). A lelkész tartozik az eklézsiának (Kerlés, 1790). Kamatok felsorolása (Kerlés, 1791). A bevételekből a parókiára, iskolaházra költöttek (Kerlés, 1813/5). **Nagysajó (lutheránus)**. A kamatot a templom zsindelyezésére költötték (Nagysajó/lutheránus, 1794). A cinterem deszkázására költötték a kamatot (Nagysajó/lutheránus, 1795). A kamatokat a lelkészi lakásra, iskolára fordították (Nagysajó/lutheránus, 1796). A kamat egy részét a templom tetőzetére és a cinterem deszkázására fordították (Nagysajó/lutheránus, 1797). **Óvárhely**. A vizitáció utasítja a falubírót, hogy a kamatokat szedje össze (Óvárhely, 1787/2). A kamatokból a parókiát, malmot és templomot javítják (Óvárhely, 1797). A kamatokból az iskolát, parókiát és a malmot javítják (Óvárhely, 1810/10). A kamatokból javítják a parókiát, iskolát

és az eklézsia malmát (Óvárhely, 1813/8). **Sajómagyarós.** A kamatokból a lelkészi lakást és a haranglábat zsindelyezték (Sajómagyarós, 1792). Kamat nem volt, mert a jég a határt elverte és nem lett termés (Sajómagyarós, 1801). A kamatokból a szükséges javításokat fizetik (Sajómagyarós, 1810/10). A kamatból javítják a parókiát és az iskolára is költöttek (Sajómagyarós, 1812/8). A kamatból javítják a parókiát és az iskolát (Sajómagyarós, 1814/9). **Szászszentjakab.** A szőlőből és a rétből származó jövedelmet parókia- és templomjavításra fordítják (Szászszentjakab, 1787). A szőlőből és a rétből befolyó összeget a templomépítésre elkülönítik (Szászszentjakab, 1789). A kamatokat templom- és a parókiajavításra fordították, a többi kintlevőség behajtását a magistratusra bízzák (Szászszentjakab, 1790). A kamatokat a templom, a parókia javítására és orgonaigazításra fordították (Szászszentjakab, 1791). A kamatok egy részéből a templomot és a parókiát javítják (Szászszentjakab, 1793; 1794; 1796). A kamatokból orgonára is költöttek (Szászszentjakab, 1798). A kamatokból a templom pincéjére és az iskolára költettek nagyobb összeget (Szászszentjakab, 1808). A kamatból templomra, parókiára és a cinteremre költöttek (Szászszentjakab, 1814/10). **Szentmáté.** A vizitáció utasítja a kurátort és az egyházfit, hogy a kamatokat szedjék be, s ha nem szedik be, a lelkész jelentse a dékánnak (Szentmáté, 1788). A kiadott pénz kamatait a templom- és parókiajavításra kell fordítani (Szentmáté, 1790). A kamatból és kölcsönből javítják a templomot (Szentmáté, 1794). A gyülekezetnek nincs tőkéje, a kamatokat pedig a templomra fordították (Szentmáté, 1795). A kamatok egy részét templomjavításra, parókiajavításra és iskolaház építésére fordították (Szentmáté, 1812/8). **Újős.** A bevételekből a templomra költöttek (Újős, 1799). A kamat egy részét az iskolaépítésre és a parókiaépítésre fordították (Újős, 1812/11).

Kántor. Óvárhely. A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hoz egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus legyen (Óvárhely, 1798). Grager János kántort részegeskedésért 1 forintra bünteti a vizitáció (Óvárhely, 1812/2). **Szászszentjakab.** A mester fia elvállalta a kántorságot, de a kántor felmondott és elment, a mester pedig az eklézsia tudta nélkül más kántort fogadott fel, amiért 3 forintra büntetik (Szászszentjakab, 1779). A templomra, iskolára és a parókiára költöttek (Szászszentjakab, 1813/8).

Káptalan. Aranyosmóric. A káptalan döntése szerint a lelkésznek el kell hagynia a falut (Aranyosmóric, 1784). **Árokalja.** A káptalan tudta nélkül csökkentették a mester fizetését, ezért mind a mestert, mind az eklézsiát megbüntették (Árokalja, 1790).

Káromkodás. Cegőtelke. Nyerges Ferenc és felesége káromkodnak (Cegőtelke, 1812/3). **Nagysajó (lutheránus).** Jáger Márton és felesége, Tótt Kata káromkodnak. Mindkettőjüket megbünteti a vizitáció (Nagysajó/lutheránus, 1745). **Nagysajó (református).** Sok a káromkodó ifjú gyermek, ezért megintik a szülőket (Nagysajó/református, 1797). **Sajómagyarós.** Nagy Hantzi a szent sákramentumot mocskolta: „Szarik a sacramentumba, a sacramentumhoz való pohárba, bassza azt a papot, aki őtet megkeresztelte, kik ujjaikat fejire tették a keresztségbe". A vizitáció maga elé idézte a vádlottat, de az nem volt otthon, így semmiféle döntés nem született (Sajómagyarós, 1790/2).

Katekizáció. Nagysajó (református). Az ifjak nem akarnak katekizációra járni és nem akarnak tanulni (Nagysajó/református, 1788/3). **Óvárhely.** A lelkész panaszolja, hogy nem járnak katekizációra (Óvárhely, 1780). Az ifjak nem járnak katekizációra, annak ellenére, hogy már két alkalommal figyelmeztették őket. A vétkeseket 2 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/3). **Sajómagyarós.** Az ifjú legények nem járnak katekizációra, és karácsony első napján táncoltak, ezért a táncolóknak 1-1 forint büntetést, míg a táncmulatságnak helyet adó gazdának 2 forint büntetést helyeztek kilátásba. A katekizációt elhanyagolókat megintették azzal a feltétellel, hogy ha ez még egyszer előfordul, 6 pálcaütést fognak elszenvedni (Sajómagyarós, 1780). **Sófalva.** A lelkész panaszolja, hogy a szülők gyermekeiket nem küldik

katekizációra (Sófalva, 1810/3). **Szászszentjakab**. A kikérdezés a templomban történt meg a gyülekezet előtt (Szászszentjakab, 1812/8).

Kéregetés. (Nagysajó/lutheránus). Kéregetésből a templomjavításra 202,80 forint gyűlt össze (Nagysajó/lutheránus, 1810/10).

Klenódiumok, textíliák. Alsóbalázsfalva. A vizitáció megállapítja: „Az Úr asztalára tartozó jók megvannak" (Alsóbalázsfalva, 1812), fogyatkozás nélkül megvannak (Alsóbalázsfalva, 1813), minden megvan (Alsóbalázsfalva, 1814). **Alsóbudak**. Hiánytalanul megvannak (Alsóbudak, 1810); az 1754. évi matricula szerint megvannak (Alsóbudak, 1812). **Aranyosmóric**. Fekete posztóból készült koporsótakarót adományoztak (Aranyosmóric, 1812/4). **Árokalja**. A tűzvész után Bethlen János adományaként klenódiumok, textíliák leírása (Árokalja, 1808). Az 1808. évi összeírás szerint a klenódiumok megvannak (Árokalja, 1809). **Cegőtelke**. A klenódiumok és textíliák jegyzéke (Cegőtelke, 1808). Textíliákat adományoztak (Cegőtelke, 1810/5). A klenódiumok és textíliák az 1808. évi összeírás szerint megvannak, illetve a készlet újabb adományokkal gazdagodott (Cegőtelke, 1812/4). **Galacfalva**. A klenódiumok, textíliák jegyzéke (Galacfalva, 1808). A klenódiumok az összeírás szerint megvannak (Galacfalva, 1810/5). **Nagysajó (lutheránus)**. A klenódiumok az összeírás szerint megvannak (Nagysajó/lutheránus, 1808). **Sófalva**. Felsorolják a klenódiumokat és textíliákat (Sófalva, 1808). **Szentmáté**. Az eklézsia vagyona új klenódiumokkal szaporodott (Szentmáté, 1814/7).

Kurátor. Sófalva. A kurátor jelenti, hogy némelyek a miatyánkot sem tudják elmondani magyarul. Emiatt a vizitáció gyűlést szeretett volna összehívni, de senki sem jelen meg (Sófalva, 1777).

Láda. Cegőtelke. Az eklézsia ládáját az egyházfitól elvették, és vakmerőségéért ökrét lefoglalták, de a főgondnok kérésére marháját később visszaadták (Cegőtelke, 1772). **Óvárhely**. A ládában tartják az eklézsia pénzét (Óvárhely, 1804). **Újős**. A lelkész sérelmezi, hogy az eklézsiának nincsen ládája; a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 4 hét alatt csináltasson ládát és a lelkész fizetését is szedje össze (Újős, 1810/4).

Lelkész. Alsóbalázsfalva. A lelkész nem volt jelen a vizitáción (Alsóbalázsfalva, 1778). Szilágyi György lelkész kétszeri gutaütés következtében nem tudja az úrvacsorát kiszolgáltatni, ezért kéri a parciálist, hogy nevezzen ki segédlelkészt (Alsóbalázsfalva, 1814). **Aranyosmóric.** A javítás ellenértékeként Weber Marton özvegyétől 60 ejtel szilvát, és 3 veder mustot követelnek. Mivel a sok javítás miatt a lelkész özvegyét el kellett volna költöztetni, megegyeztek, hogy az elkövetkezendőben mindkét fél lemond követeléséről (Aranyosmóric, 1781). A lelkészt törvénytelenül választották meg (Aranyosmóric, 1782). Részegsége miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát, ezért 12 forintra büntették (Aranyosmóric, 1782). A lelkész vasárnap táncolt, és ezért a vecsernyét nem tudta megtartani (Aranyosmóric, 1782). A lelkész nem fogadta a vizitációt, ezért megbüntetik (Aranyosmóric, 1782). A lelkész nem tartotta be megválasztásakor tett ígéretét (Aranyosmóric, 1782. május). A hallgatók adósok a lelkész fizetésével (Aranyosmóric, 1784). A lelkész végzi a mesteri teendőket (Aranyosmóric, 1799). A papot megintik, mivel több szántót használ, mint ami megilletné (Aranyosmóric, 1810/1); mivel nem tartotta be a vizitáció parancsát, megbüntetik (Aranyosmóric, 1812/1). **Árokalja**. A mesteri ház és a gazdasági épületek építési költségének egy részét a lelkész fizette (Árokalja, 1808). **Cegőtelke**. A lelkész fizetését nem kapja meg idejében (Cegőtelke, 1766/1). Az eklézsia panaszol a pap ellen, hogy kivágott egy gyümölcsfát; a lelkész sérelmezi, hogy fizetését nem kapta meg, és ezért kellett kivágnia a fát (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész felesége agyonütött egy malacot (Cegőtelke, 1776/5). A vizitáción megjelent hallgatók ígérték, hogy papot visznek a gyülekezetbe

(Cegőtelke, 1778). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem kapta meg mindenkitől (Cegőtelke, 1785). A lelkész nem kapta meg a fizetését azoktól, akik nincsenek beírva a díjlevélbe (Cegőtelke, 1808). A lelkészt karddal kényszerítették, hogy éjszaka eskessen (Cegőtelke, 1812/2). **Felsőbalázsfalva**. Csak egy hallgatója van a papnak (Felsőbalázsfalva, 1790). A lelkésznek kell ellátni a mester feladatát is (Felsőbalázsfalva, 1807). A lelkész a kezelése alatt lévő tőkepénzből a parókia mellé csűrt és istállót építtett (Felsőbalázsfalva, 1807). A pap panaszkodik, hogy a parókia körüli javításokban a hívek nem segítenek (Felsőbalázsfalva, 1810). A pap az öregség miatt megvakult (Felsőbalázsfalva, 1813). A pap öregsége és vaksága miatt nem tudja tanítani a gyermekeket, de az istentiszteleteket megtartja (Felsőbalázsfalva, 1814/2). **Felsőszászújfalu**. Az eklézsia engedetlensége miatt a lelkészt eltiltották a szolgálattól (Felsőszászújfalu, 1748). A lelkész és a mester közötti ellentét megoldódott (Felsőszászújfalu, 1750). A lelkész is ugyanannyi kamatot fizessen, mint az eklézsia tagjai (Felsőszászújfalu, 1766. november/1.). Az arbiter atyafiak megengedték a lelkésznek, hogy kedvezményesen fizesse a kamatot (Felsőszászújfalu, 1766. november/3.). A lelkész a parókián ne tartson táncmulatságot, feleségét fonóba ne engedje (Felsőszászújfalu, 1778). Sok az elmaradás a lelkész fizetésében (Felsőszászújfalu, 1783). A lelkész panaszolja, hallgatói száma lecsökkent, ezért gondok vannak a fizetés körül (Felsőszászújfalu, 1805). Mikó Károly gróf vádolja a papot, a lelkész menti magát (Felsőszászújfalu, 1812). **Galacfalva**. A lelkész saját költségén kerítést csináltatott (Galacfalva, 1771). A patrónus és az eklézsia panaszkodik a lelkészre, mert az italt árul, a betegeket nem látogatja, a híveket „illetlen szókkal illette", ezért a vizitáció megengedi, hogy új lelkészt válasszanak (Galacfalva, 1776/2). A lelkészt megintik: „tiszteletes loci minister igen ritkán szokott harangozni, egy héten egyszer vagy kétszer szokott templomba menni, mellyért tiszteletes loci minister admoniáltatott, hogy őkegyelme ezután a maga hivatallyát frequentálni el ne mulassa, inkább gyakorollya a harangozást és a templomot" (Galacfalva, 1782). A lelkész elcsapta szolgáját, mert haszontalan volt, aki azonban kérte fizetését (Galacfalva, 1782). Panaszkodnak a lelkészre: nem harangoz, a gyermekeket nem tanítja, a híveket csúfolja, ezért a lelkészt a vizitáció Kentelkére helyezi át (Galacfalva, 1785). Egy cigány panaszolja, hogy a pap beteglátogatásért 1 márjást kért (Galacfalva, 1807). A lelkész panaszkodik, hogy mindössze 5 házaspár van, akik nem akarnak bért fizetni. A vizitáció megerősíti a bérfizetésre vonatkozó korábbi előírásokat: minden gazda 2 véka búzát és 2 véka zabot fizet, a félgazdák ennek felét (Galacfalva, 1812/2). **Kentelke**. Csiszár Ádám „illetlen szókkal illette" a lelkészt (Kentelke, 1780). A lelkész panaszolja, hogy a hallgatók 13 éve nem adták meg fizetését (Kentelke, 1810/3). A lelkész panaszolja, hogy Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812). **Kerlés**. Sérelmezik a hívek, hogy a lelkész kis összegért bérli a templom földjét, pedig más többet adna érte. A vizitáció helyt ad a kérésnek: ezután a templom földjeit szabadon kiadhatják (Kerlés, 1790). A lelkész szóvá teszi, hogy a bor fizetését pénzben akarják kifizetni (Kerlés, 1809). A gyülekezet panaszolja, hogy a lelkész állandóan szidja a gyülekezetet (Kerlés, 1810). A lelkész öregsége miatt feladatát „gyengén" látja el (Kerlés, 1814/2). **Nagysajó (lutheránus)**. A lelkész panaszol a fizetés iránt (Nagysajó/lutheránus, 1745). Sok vasárnap a lelkész nem prédikál, mert a lába kisebzett. Ilyenkor a mester prédikál helyette (Nagysajó/lutheránus, 1777). **Nagysajó (református)**. Angyalosi Balázs lelkész egy ökröt adott el Molduván Gligornak 20 vonás forintért, amiből a vevő csak 7 forintot fizetett ki. A kezesek az ökröt visszahajtották a lelkészhez. A vizitáció visszafizetteti az előleget (Nagysajó/református, 1780). A lelkész fizetésével adósok listája (Nagysajó/református, 1814/3). **Óvárhely**. A lelkész és a hívek között nézeteltérés robbant ki a mester elköltözésekor, mert a mestert bántalmazták. A vizitáció a főbírónak átadja az ügy rendezését (Óvárhely, 1760). A lelkész marháit a tilosból elhajtotta egy Lőrinc nevű ember, és mikor az a zsebkendőjét küldte váltságként, ezt mondta: „szarom a zsebkendőbe"; egy forintra büntetik (Óvárhely, 1780). A

lelkész a dékánnak 3 forintot fizet, mert a falu bírója nélkül tett igazságot a saját anyósa és a marhapásztor között (Óvárhely, 1781). A lelkész a búzáját az eklézsia malmában ingyen akarja őröltetni, a vizitáció emiatt meginti (Óvárhely, 1810/2). **Sajómagyarós**. Panaszolja a lelkész, hogy őt Nagy Hantzi több alkalommal illetlen szavakkal szidalmazta (Sajómagyarós, 1790/2). A lelkész panaszolja, hogy lelkészi és a mesteri lakás körül rengeteg javítanivaló van, a híveket megintette, de nem javították meg, ezért saját költségén istállót, gabonást és szekérszínt építtet, melynek becsült értéke 50 vonás forint (Sajómagyarós, 1790/4). Amióta beteg a lelkész, az emberek nem járnak templomba, a gyermekek nem járnak iskolába, a mesteri ház tetőzete rossz; a vizitáció 15 nap haladékot adott a javításokra (Sajómagyarós, 1793). A beteg lelkészt a mester helyettesítse (Sajómagyarós, 1794). Az idős lelkész meghalt, a dékán három jelöltet állított, de egyiket sem akarják megválasztani, hanem „idegen capitulumból" akarnak mestert hozni a papi szolgálatok ellátására; a káptalan nem egyezik bele (Sajómagyarós, 1795). A volt lelkész saját költségén istállót, szekérszínt és gabonást építtet a parókiára, amelyeknek becsült értéke 50 vonás forint; az eklézsia akkor azt ígérte, hogy a lelkész költségét megtérítik, most azonban nem akarják megtéríteni, ezért a lelkész családja eladhatja az épületeket (Sajómagyarós, 1795). A parókiához tartozó négy zsellérház közül hármat a lelkész építtet, amelyet a következő pap vagy megfizet az árváknak, vagy az árvák eladhatják (Sajómagyarós, 1795). A lelkész, Gubus Márton Hendel Mártonnak adott két zsellérházért és egy darab szőlőért 12 vonás forintot, amelyeket addig használhat, amíg a Gubus Magyaróson lakik (Sajómagyarós, 1804). Panaszolja a lelkész, hogy egyesek nem akarnak templomba járni, nem úrvacsoráznak, a bért nem fizetik és a parókián lévő javítanivalókat nem akarják elvégezni (Sajómagyarós, 1807). A lelkész panaszolja, hogy kevesen járnak templomba, a parókia körül rengeteg a javítanivaló, az istállónak nincs ajtaja (Sajómagyarós, 1810/4). A lelkészt megintik, mert az egyházi számadását gondatlanul kezelte, emiatt az egyházfinak új számadást kellet készíteni. Az eklézsiának három protokolluma van, amelyben a számadást, az eklézsiai gyűlések jegyzőkönyvét és a keresztelést, esketést és temetést jegyzik fel. Ezekből a lelkész ahelyett, hogy rendesen vezette volna, sok lapot kivágott, mindezekért a lelkészt 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812). **Sófalva**. Az idős lelkész 36 évi szolgálat után meghalt, helyére a dékán a káptalan előírása szerint 3 jelöltet állított, de a falu és a birtokosok a régi papnak a fiát hívták meg (Sófalva, 1809/1). **Szászszentjakab**. A lelkész és a falubíró között nagyon heves nézeteltérés támadt, mert a falubíró és a felesége szidalmazta a lelkészt; a vizitáció a szidalmazásért az előírások szerint bünteti a vétkeseket, és figyelmezeti a feleket, hogy amennyiben bárki is folytatja az ellenkezést, nagyon szigorúan megbüntetik. A felek kibékültek (Szászszentjakab, 1760). Az öreg lelkész maga helyett új lelkészt hozatott, aki Szent György-napig maradhat; az öreg lelkész köteles mindenből harmadot fizetni az új lelkésznek (Szászszentjakab, 1784). A lelkész panaszolja, hogy kancáját a mezőről elkötötték, a határt benyargalták vele és a ló hátáról a szőr „elkoppadt". Az ügyet át kell adni a szolgabírónak (Szászszentjakab, 1810/4). Az oláh deák panaszolja, hogy a múlt nyáron a malaca átment a pap veteményeskertjébe, amiért a lelkész nem fogadta el a természetbeni kártérítést, hanem 7 sing szürke posztót vett el tőle. A vizitáció döntése szerint a lelkész adja vissza a posztót, vagy annak árát, a veteményeskertben esett kárt pedig az fizesse meg, aki nem csináltatta meg a kerítést (Szászszentjakab, 1813/8). **Szentmáté**. A lelkészre panaszkodnak a hívek és kérik elmozdítását; a vizitáció, mivel a vádak alapozatlanok, a gyülekezet kérését elutasítja (Szentmáté, 1745). A lelkész a káptalan belegyezése nélkül ment Mátéba, ezért ha valami történik vele, tulajdonítsa magának (Szentmáté, 1745). A lelkészt és a mestert visszaválasztják (papmarasztás) (Szentmáté, 1750). A lelkészt visszaválasztották; a lelkész és a mester között lévő ellentét feloldása a következő parciálisra maradt (Szentmáté, 1769). A lelkész és a gyülekezet között nézeteltérés volt, mert a gyülekezet a mestert akarta papnak megválasztani (Szentmáté, 1772). A lelkészt erőtlensége miatt nem akarják újraválasz-

tani és a káptalan beleegyezése nélkül mást lelkészt hívtak a faluba. A vizitáció megintette a gyülekezetet és rávette a híveket, hogy a régi lelkészt válasszák vissza. A lelkésznek meghagyták, ha szolgálatát nem tudja ellátni, állítson maga helyére olyan személyt, aki helyettesítse (Szentmáté, 1776). A lelkész és felesége közti ellentét elcsitult, viszont két egyháztag továbbra is szítja az ellentétet, ezért mindkettőjüket 6 forint büntetésre ítéli a vizitáció (Szentmáté, 1779). A lelkész és a mester egy föld használati joga miatt ellentétbe került egymással; a vizitáció a földet a mesternek ítélte, azzal az indoklással, hogy régóta használja (Szentmáté, 1782/1). Az eklézsia és az udvari tiszt panaszolja, hogy a lelkész nem végzi feladatát és kérik elmozdítását. A vizitáció megállapítja, hogy a vádak megalapozatlanok, az udvari tiszt találta ki, és rávette a gyülekezetet, hogy vádolják meg a lelkészt (Szentmáté, 1785). A lelkész és a mester fizetésében elmaradások vannak, a vizitáció utasítja az adósokat, hogy 8 napon belül fizessék meg tartozásaikat, különben elkötik marhájukat (Szentmáté, 1802). A lelkész meghalt a lelkészi teendőket a mester látja el; a lelkész fizetését egy évig folyósítják a lelkész özvegyének és 10 árvájának, megengedik nekik, hogy egy évig a parókián lakjanak (Szentmáté, 1813). **Újős**. A lelkész panaszolja, hogy rossz a parókián lévő kemence, fizetésében elmaradások vannak (Újős, 1748). A lelkész fizetésének részletes kimutatása (Újős, 1770). A lelkészt visszaválasztották hivatalába (Újős, 1775).

Lévita. Nagysajó (református). A lelkészi állás üres, ezért a lelkészi teendőket a mester végzi (Nagysajó/református, 1791). Gellért Izsák lévita végzi a lelkészi teendőket (Nagysajó/református, 1792).

Lopás. Óvárhely. Posner Mártont lopáson kapták, és mint az eklézsiát „megbotránkoztató" embert, 1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/4). Két hallgató a mezőről búzát lopott, a szolgabíró tettükért megbüntette őket, de eklézsiát még nem követtek (Óvárhely, 1812/5).

Malom. Óvárhely. Az eklézsia malmát a kamatból javítják (Óvárhely, 1797). A malmot a kamatokból javítják (Óvárhely, 1808). Javítják a malmot (Óvárhely, 1809). A malom építésekor kötött megállapodás szerint a lelkész minden évben ingyen őröltetheti a kenyérnek való búzát, a másodikat pedig vámért; a lelkész viszont mindkettőt ingyen akarja őröltetni (Óvárhely, 1810/2). Javítják a malmot (Óvárhely, 1810/10).

Méhek. Sajómagyarós. A volt lelkész a cinterembe egy méhest épített (Sajómagyarós, 1795). **Szentmáté**. Az eklézsiának voltak méhei, de megdöglöttek (Szentmáté, 1810/10). Dallatzi István János méheket adományozott az eklézsiának, hogy azok jövedelméből a templomot szépítsék (Szentmáté, 1814/7).

Mester, tanító. Aranyosmóric. A mátéi mester nem kapta meg a beszolgálásért eddig járó fizetést (3-3 kalangya búzát minden gazdától), ezután a vékával fizetők 4-4 vékát fizessenek (Aranyosmóric, 1776). A mester nem kapta meg fizetését (Aranyosmóric, 1787). A szász mesterné guzsallyal megvert egy oláhnét, ezért 12 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1796). Minél hamarabb be kell tölteni a mesteri állást, addig a mesteri teendőket a pap végzi (Aranyosmóric, 1799–1800). A mester költöztetésére fordított összeg (Aranyosmóric, 1809). A mesteri ház építése (Aranyosmóric, 1813/6). A mesteri bérben elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1814/5). A mesteri ház építésének költsége (Aranyosmóric, 1814/10). **Árokalja**. A káptalan tudta nélkül csökkentették a mester fizetését. Az eddigi 4–4 véka búza helyett 3-3 vékát fizetnek (Árokalja, 1790). A mestert felfüggesztik hivatalából, amiért beleegyezett fizetése csökkentésébe (Árokalja, 1790). Rendezik a mester fizetését (Árokalja, 1794). A mester illetlen szavakkal beszélt az eklézsiáról, ezért eklézsiakövetésre utasították (Árokalja, 1795). Mester fizetésének rendezése (Árokalja, 1799). Dicsérik a mestert (Árokalja, 1808). A mesteri ház és a parókia melléképületeinek építési költsége (Árokalja,

1808). A mester úgy megütötte egyik tanítványát, hogy nem tudott megszólalni, ezért a vizitáció meginti, hogy ezután csak pálcával verje meg a gyermekeket (Árokalja, 1813/7). A mestert dicsérik (Árokalja, 1814/2). **Felsőszászújfalu**. Az eklézsia engedetlensége miatt a vizitáció a mestert eltiltotta a szolgálattól (Felsőszászújfalu, 1748). A lelkész és a mester közötti ellentét megoldódott (Felsőszászújfalu, 1750). A mester rossz viszonyban van az eklézsiával és a pappal (Felsőszászújfalu, 1766. február). Panaszolja a mester, hogy az egy fedél alatt lakó gazdák csak fél bért akarnak fizetni (Felsőszászújfalu, 1785/2). Dicsérik a mestert (Felsőszászújfalu, 1809). **Kerlés**. A mester fizetését (amely házban több gazda lakik, az első fizessen egész bért, a többiek fél bért) nem akarják megadni (Kerlés, 1766). Egy özvegy gazda a mesternek csak fél bért akar fizetni (Kerlés, 1783). A volt mester, Czobel Dániel panaszolja, hogy fizetését nem kapta meg, földjét nem vetették be (Kerlés, 1789). Panaszolnak a mester ellen: a mester időnként egy hétig tartó vadászatokon vesz részt (hétfőtől szombatig), a gyermekeket nem tanítja (Kerlés, 1812/3). **Nagysajó (lutheránus)**. A mesteri lakás udvarán lévő kutat használhatja a lelkész és családja (Nagysajó/lutheránus, 1772). A mester prédikál a lelkész helyett (Nagysajó/lutheránus, 1777). A mester panaszolja, hogy „gabonabéli fizetését" a gazdák nem adták meg (Nagysajó/lutheránus, 1807). A mester nem végzi jól feladatát, tanítványai alig tudnak olvasni, írni pedig egy sem tud. A hitesek panaszkodnak, hogy a mester részeges, kocsmáról kocsmára jár, amiért a tanítót 3 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1812/3). **Nagysajó (református)**. A három évvel ezelőtt megállapított mesteri fizetést nem akarják megadni, illetve meg akarják változtatni a díjlevelet; a vizitáció elrendeli, hogy az elmaradásokat meg kell fizetni (Nagysajó/református, 1780). A mester fizetésében elmaradások vannak, a következő parciálisig törleszteni kell (Nagysajó/református, 1782). A mester panaszolja, hogy fizetését a hallgatók nem akarják megfizetni, a hallgatók pedig azzal védekeznek, hogy a díjlevél elfogadására az udvari tisztek erőszakkal vették rá őket (Nagysajó/református, 1785/1). A mester panaszolja, hogy amikor Nagysajóra hívták mesternek, akkor még nem volt templomtorony és harang és csak az udvarban kellett szolgálnia, de most már van templom, torony és harang is, és neki minden nap kell harangoznia. Ezért azt kívánja, hogy a harangozásért külön fizessenek; a vizitáció elfogadja a mester kérését (Nagysajó/református, 1785/2). A mester panaszolja, hogy négy évi bérével adósok a hallgatók (Nagysajó/református, 1787/2). Mivel a lelkészi állás betöltetlen, a mester szolgál helyette (Nagysajó/református, 1791). A lelkész helyett is szolgáló mester panaszolja, hogy fizetésében sok az elmaradás (Nagysajó/református, 1802). A mester panaszolja, hogy némelyek már 10 éve nem fizettek, az adósok 15 nap haladékot kaptak a fizetésre (Nagysajó/református, 1808). A mester panaszolja, hogy két gazda több éve nem fizetett. A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 15 nap alatt rendezze az elmaradt fizetést (Nagysajó/református, 1810/5). A mester fizetésével adósok listája (Nagysajó/református, 1813/4). A mester fizetésében elmaradások vannak (Nagysajó/református, 1814/4). **Óvárhely**. A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hoz egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus legyen (Óvárhely, 1798). A mester cégéres életével megbotránkoztatta az eklézsiát, feleségét és gyermekeit elkergette, részegeskedik, szitkozódik. Hendel György panaszolja, hogy a mester részegen négykézláb mászott, és amikor megintette, így szólt: „Nincsen Isten, nincsen feltámadás, nincsen örök élet, a Jésus egy fattyú gyermek"; a vádakat nem lehetett bizonyítani, ezért a vizitáció a részegeskedésért 3 forintra bünteti meg, azzal a feltétellel, hogy ha iszik, mesteri hivatalából felfüggesztik (Óvárhely, 1812/2). **Sajómagyarós**. A mester feleségét házasságtöréssel gyanúsítja, a vizitáció felszólítja a mesternét, hogy tisztázza magát (Sajómagyarós, 1755). A mesteri lakás körül nincsenek kerítések (Sajómagyarós, 1772). A mester panaszolja, hogy egy özvegyasszony a fiával lakik és nem kapta meg a neki járó másfél bért, a vizitáció azonban megállapította, hogy az özvegyasszonynak nincs saját gazdasága, ezért csak 8 poltrát és fél kenyeret kell fizetnie a mesternek (Sajómagyarós, 1785). A mester panaszolja, hogy két öz-

vegyasszony nem akar bért fizetni. A vizitáció megállapítása szerint mindkét özvegyasszony rendelkezik saját gazdasággal, ezért kötelesek bért fizetni (Sajómagyarós, 1807). A mester a vizitáció ideje alatt vadászaton volt, a lelkésznek meghagyják, intse meg a mestert és ezután ne engedje el vadászni (Sajómagyarós, 1814/5). **Sófalva**. A vizitáció megfeddi a mestert, mint éretlen elméjű, értelem nélkül való haszontalan ifjút (Sófalva, 1779). A mester négy évvel ezelőtt kérte az eklézsiát, hogy építsenek neki egy csűrt, amit akkor az eklézsia megígért, de mindeddig nem építették meg (Sófalva, 1789). Megintik a mestert, mert nem tanítja a gyermekeket (Sófalva, 1790). A mesteri lakás körül sok a javítanivaló (Sófalva, 1790). **Szászszentjakab**. A mester törvénytelenül választatta meg magát, hivatalát restesen látta el, a dékánt szidalmazta; a vizitáció 12 forintra büntette, de életét nem jobbította meg, ezért hivatalából felfüggesztik és a káptalanból kizárják (Szászszentjakab, 1749). A mestert figyelmeztetik, hogy ezután a harangokkal szépen harangozzon (Szászszentjakab, 1785). A mester részegen jelent meg a vizitáció előtt (Szászszentjakab, 1793). A mesteri ház építésének költsége (Szászszentjakab, 1812/9). A mester panaszolja, hogy a felnőtt temetésekor 6 pénzt és 3 kenyeret, a gyermek temetésekor 6 pénzt 2 kenyeret nem akarják megfizetni, mert újabban a koporsót nem viszik a templomba. A vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy akár templomból temetnek, akár nem, a mesternek mindenkor énekelni kell, ezért mindenki a megszabott díj szerint fizessen a mesternek (Szászszentjakab, 1814/5). **Szentmáté**. A mestert visszaválasztják hivatalába (Szentmáté, 1750). A mester nincs jó viszonyban a hívekkel, békétlenül és gyűlölségben él velük. A vizitáció nem tudta kibékíteni a szembenállókat, ezért az ügyet a parciálisra utalják (Szentmáté, 1789). A mester panaszolja, hogy Tartár Mihály két éve nem fizetett bért; a vizitáció a kurátort és az egyházfit utasítja, hogy az elmaradást 8 napon belül gyűjtse be (Szentmáté, 1791). A gyülekezet panaszolja, hogy a mester nem tanítja a gyermekeket, a nincs jó viszonyban a hívekkel, ezért el akarják bocsátani, a mester sem akar Szentmátéban maradni (Szentmáté, 1792). A mester és a gyülekezet viszonya továbbra is rossz; a vizitáció meginti a mestert, hogy viselkedésén változtasson és hallgatókat ne botránkoztassa meg (Szentmáté, 1793). Új mester jött a faluba, akinek a vizitáció meghagyta, hogy szorgalmasan tanítsa a gyermekeket (Szentmáté, 1795). A mester háza omlófélben van; a gyülekezet megfogadja, hogy tavasszal kijavítják (Szentmáté, 1810/6). A mestert megintik, mert nem tanítja a gyermekeket (Szentmáté, 1812/2). A lelkészi teendőket a lelkész halála miatt egyelőre a mester látja el (Szentmáté, 1813/1). Új mesteri lakást építettek (Szentmáté, 1814/9). **Újős**. Mesteri lakást építenek (Újős, 1762). A mesteri lakás építésének költsége (Újős, 1766). A mester díjlevele (Újős, 1771). A mestert visszaválasztják hivatalába (Újős, 1775). Az eklézsia panaszolja hogy a mester a marháit az iskolában tartja; a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy a mesternek építsenek istállót és a mester ezután ne tartsa állatait az iskolában (Újős, 1780). A mester panaszolja, hogy az egyházfi a fizetését nem gyűjtötte be (Újős, 1785). Nincs mester a faluban, ezért a vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy hozzanak tanítót (Újős, 1797). A mestert nem marasztották hivatalában, csak hárman szavaztak mellette (Újős, 1805/1). Dicsérik az új mestert, aki 8 hónap alatt 27 gyermeket tanított (Újős, 1807). A mester panaszolja, hogy fizetését nem mindenkitől kapta meg, valamint azt is, hogy a mesteri lakás lakhatatlan (Újős, 1809).

Oláh deák. Szászszentjakab. Az oláh deák panaszolja, hogy a múlt nyáron a malaca átment a pap veteményeskertjébe, amiért a lelkész nem fogadta el a természetbeni kártérítést, hanem 7 sing szürke posztót vett el tőle. A vizitáció döntése szerint a lelkész adja vissza a posztót, vagy annak árát, a veteményeskertben esett kárt pedig az fizesse meg, aki nem csináltatta meg a kerítést (Szászszentjakab, 1813/8).

Orgona, orgonista. Árokalja. A kamatok jövedelméből orgonát vásároltak (Árokalja, 1793). Vita a mester és eklézsia között az orgonista miatt (Árokalja, 1795). Mivel hat hóna-

pig nem volt orgonista, a mester adjon 6 véka búzát az eklézsiának (Árokalja, 1795). **Kerlés**. Az orgonista 30 véka gabonát követel Czobel Dániel volt iskolamestertől, de mivel a mester fizetését „3 vékára szállították", az nem akarja megadni (Kerlés, 1789). Javítják az orgonát (Kerlés, 1798). **Óvárhely**. Orgonát csináltattak (Óvárhely, 1812/8). Az „orgonahúzó" éves bére 6 forint (Óvárhely, 1814/10). **Sajómagyarós**. „Egy orgonát szerző expressusnak fizetett volt in anno praeterito" (Sajómagyarós, 1809). **Szászszentjakab**. A kamatból az orgonát „igazították" (Szászszentjakab, 1791). A kamatokból orgonára költöttek (Szászszentjakab, 1798).

Paráznaság. **Aranyosmóric**. „...két személlyeknek együtt való tisztátalanságok, de a mi jelenlétünkben mindenik fél tagadta azon gonoszságban együtt való éléseket, melyet a Szent Visitatio így kívánt sopiálni: két ahhoz tudó asszonyt a bévádoltatott leányhoz küldött, kik megvizsgálván, tisztának találtatott, azért mind a recontiliatio, mind a poenalitás alól absolváltatott" (Aranyosmóric, 1780). **Kerlés**. A faluban van egy parázna asszony, akinek a férje is paráznává tette magát (Kerlés, 1791). **Sófalva**. Pásztor Jánosnét paráznasággal vádolják, de nem lehetett bizonyítani, ezért a vizitáció megengedi neki a templomba járást (Sófalva, 1780). **Szentmáté**. Krecsun Todoriska oláh menyecske anyja azzal vádolja Jósika báró udvarbíráját, Bíró Istvánt, hogy lányával paráználkodott; a vizitáció a helyi egyházi tanáccsal közösen Bíró Istvánt ártatlannak nyilvánította, a vádlót pedig mint „morális gyilkost" átadják a vármegyének (Szentmáté, 1801).

Parciális Zsinat. Alsóbalázsfalva. A beteg lelkész és a patrónus a megkeresésére a Parciális Zsinat a következő határozatot hozta: beleegyezett a segédlelkész kinevezésébe és a patrónust arra kéri, hogy a segédlelkész fizetését rendezze (Alsóbalázsfalva, 1814). **Árokalja**. A mester fizetésének csökkentése iránti kérelmet a Parciális Zsinatra utalta a vizitáció (Árokalja, 1784, 1787). **Cegőtelke**. Az egész gyülekezetet a parciális elé idézik a javítások elmulasztása és a pap fizetésének rendezetlensége miatt (Cegőtelke, 1769). **Kerlés**. Az orgonista és mester közti fizetés körül kialakult vitát a vizitáció a parciálishoz utalja (Kerlés, 1789).

Parókia, lelkészi lakás. Alsóbudak. A lelkész a saját költségén bővítette a lelkészi lakást, a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy térítsék meg az építés költségeit (Alsóbudak, 1792). A papi ház „romladozófélben" van (Alsóbudak, 1808), a patrónusok nem teljesítették ígéretüket, miszerint újjáépítik a parókiát (Alsóbudak, 1809). Fogarasi István hozzáfogott a parókiaépítéshez, de időközben meghalt, özvegye pedig nem tudja tovább építtetni. A pap kötelességévé teszik, hogy levélben keresse meg a birtokosokat, hogy a parókiaépítéshez szerezzen támogatást (Alsóbudak, 1812). A vizitáció megkérdezi Fogarasinét, hogy mi történt a parókiaépítésre felajánlott telekcserével (Alsóbudak 1813). **Aranyosmóric**. A parókia körül sok a javítanivaló (Aranyosmóric, 1757). A parókia körül lévő romlásokat ki kell javítani (Aranyosmóric, 1760). A parókia javítását büntetés terhe alatt el kell végezni (Aranyosmóric, 1768); sok a javítanivaló, de szegények az emberek (Aranyosmóric, 1769); a parókiát a lelkész saját költségén megjavította (Aranyosmóric, 1771); sok romlást talált a vizitáció, 15 nap haladékot kaptak a javításra, amelyet, ha nem végeznek el, 3 forint büntetést kell fizessenek (Aranyosmóric, 1776); rossz állapotban van a parókia (Aranyosmóric, 1777); „kevés ruinak találtattak" (Aranyosmóric, 1778). A romlásokat nem javították ki, Bertalan napig haladékot kaptak, s ha akkor sem lesz kész, az egyházfi tehenét zálogolják (Aranyosmóric, 1781). A jövedelmet a parókia és templom javítására fordítják (Aranyosmóric, 1785). Sok a javítanivaló, a hallgatók pedig nem akarnak részt venni a munkálatokban (Aranyosmóric, 1788). A parókián sok a javítanivaló (Aranyosmóric, 1789). Rossz a parókia tetőzete, meg kell javítani (Aranyosmóric, 1797). Iskolaépítés összege (Aranyosmóric, 1813/6). **Árokalja**. A parókia körül rosszak a kerítések, annak ellenére, hogy az

egyházfiak arra kötelezték magukat, hogy a Parciális Zsinatig megjavítják, de nem javították meg. A vétkeseket a káptalan előírása szerint megbüntetik (Árokalja, 1760). A hallgatók 1-1 forint büntetés terhe alatt kötelezték magukat az épületjavításra (Árokalja, 1766). Az épületeket ki kell javítani (Árokalja, 1771). A parókia romos állapotban van (Árokalja, 1772). Új parókiát építenek (Árokalja, 1778). A parókia, templom leégett (Árokalja, 1804). A parókiaépítés költségeiről György László prefectus számol be (Árokalja, 1810/10). A parókia építésének költsége (Árokalja, 1812/8). **Cegőtelke**. A parókia romos állapotban van, a csűr és kerítések rosszak (Cegőtelke, 1752/2). A parókia körül lévő „ruinakat" Szent György-napig építsék meg, különben megbüntetik a híveket (Cegőtelke, 1766/2). A parókia körül sok a romlás (Cegőtelke, 1768). Továbbra is sok a romlás, semmit sem javítottak meg (Cegőtelke, 1769). A parókia körül nincsenek kertek, kapuk, nincs veteményeskert (Cegőtelke, 1776/2). A parókia lakhatatlan (Cegőtelke, 1778). Sok a javítanivaló, nincs istálló, amiért az engedetleneket megbüntetik (Cegőtelke, 1780). A lelkész „panaszla a sok ruinak miatt, mellyek olly sokak a szokás szerint Cegőbe, hogy az egész capitulumban annyi ruinak nem találtattak, mellyeket, hogy a közelebb jövő tavaszon reparállyon az ecclesia, a Visitatio által imponáltatott, az ecclesia is magát annak végbevitelére obligálá" (Cegőtelke, 1792). A parókia körül kerítések rosszak, nincs ahol tartani a gabonát, a parókia kicsi, nagyobbat kell építeni (Cegőtelke, 1809). A parókia rossz, javításra szorul (Cegőtelke, 1810/2). **Felsőbalázsfalva**. A lelkész a parókia mellé csűrt, istállót, pajtát, pitvart, kamrát épített (Felsőbalázsfalva, 1807). A papi házon lévő szalma elrothadt, a hallgatók nem igyekeznek megjavítani (Felsőbalázsfalva, 1813). **Felsőszászújfalu**. A parókia körül sok a javítanivaló, a hallgatók megfogadták, hogy tavaszig kijavítják a romlásokat (Felsőszászújfalu, 1760). A parókiát a kamatból javítják (Felsőszászújfalu, 1766. november/2). Sok a javítanivaló, a hallgatók nem jelentek meg a vizitáción, a birtokosok a templomot bezárták, de a gyülekezet kinyitotta (Felsőszászújfalu, 1772). Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1779). A sok javítanivaló miatt nagy a lelkész kára; a vizitáció döntése szerint a vétkesek a pap kárát térítsék meg (Felsőszászújfalu, 1780). A romlásokat nem javították meg (Felsőszászújfalu, 1781). Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1784). Az eklézsia hanyagsága miatt rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1785/4). Rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1787). A parókia körül sok a javítanivaló, nincs csűr, ami miatt nagy kára van a papnak (Felsőszászújfalu, 1788). A parókiát javították (Felsőszászújfalu, 1813/7). Parókiajavítás költsége (Felsőszászújfalu, 1814/8). **Galacfalva**. Sok a javítanivaló (Galacfalva, 1759). Nagyon sok javítanivaló van. Az eklézsia ígéretet tett, hogy az épületeket megjavíttatja (Galacfalva, 1769). Az eklézsia ígéri, hogy csűrt épít a parókiára (Galacfalva, 1771). A parókián lévő csűr fedésére a lelkész a sajátjából 30 kalangya szalmát adott (Galacfalva, 1787). A parókiát hat éve a lelkész a maga pénzéből javítja (Galacfalva, 1793). A parókia rossz állapotban van: rossz a tető, az eső beesik, nincs se kapu, se kerítés, se istálló (Galacfalva, 1802). Minden romos állapotban van, bár volna pénz a javításra (Galacfalva, 1804). Az eklézsia megfogadja, hogy a parókiát megjavítja (Galacfalva, 1805). Parókiajavítás költsége (Galacfalva, 1808). Javítják és bővítik a parókiát (Galacfalva, 1809). Javítják a parókiát (Galacfalva, 1812/3). Istállót építettek a parókiára (Galacfalva, 1813/3). **Kentelke**. A lelkészi lakást és a gazdasági épületeket javították (Kentelke, 1808). Kutat ásattak (Kentelke, 1809). A parókiára szekérszínt építettek, a zsellérházra 10 forintot költöttek (Kentelke, 1814). **Kerlés**. A parókia körül sok a javítanivaló (Kerlés, 1772). Sok a javítanivaló (Kerlés, 1772). Sok a javítanivaló (Kerlés, 1776. január). Ebben az évben harmadik alkalommal volt vizitáció Kerlésen a sok javítanivaló miatt. A második alkalommal (1776. március) a vizitáció komoly büntetést helyezett kilátásba, most harmadjára kénytelen volt a vizitáció ismét Kerlésre menni, ezért amennyiben nem javítják meg a romlásokat, akkor romlásokként 1-1 gulden büntetést fognak fizetni és a vétkeseket eltiltják az úrvacsorától és két guldent kell fizetniük (Kerlés, 1776. július). A parókia körüli kerítések rosszak, a gyüle-

kezet engedetlen, nem javították meg, ezért a vizitáció utasítja, hogy a gyülekezet javítsa meg 15 napon belül a parókia és az iskola körül a négy kaput és kerítést, amennyiben nem javítják meg, az egyházfit 12 forintra büntetik. A kerítésen a keresztléceket a lelkész csináltassa meg. A most tapasztalt engedetlenségért az eklézsiát 2 rénes forintra büntetik (Kerlés, 1778). A lelkész panaszolja, hogy nem javítottak semmit, ezért sok kára van (Kerlés, 1780). A parókia körüli kerítések rosszak, Szent György napjáig meg kell javítani (Kerlés, 1784). A lelkész panaszolja, hogy a parókia és a cinterem rossz állapotban van, a hívek pedig a sokadszori figyelmeztetés ellenére sem akarják megjavítani (Kerlés, 1787). A parókia gazdasági épületei rossz állapotban vannak, a lelkésznek emiatt nagy az anyagi kára. A javítások elhanyagolása miatt a karhatalomhoz fordulnak (Kerlés, 1789). A parókia körüli javításokat három ember nem végezte el, 15 nap haladékot kaptak (Kerlés, 1790). Rossz a kerítés és a kapu, a vizitáció azonban úgy ítéli meg, ez részben a lelkész gondatlansága miatt van. A gyülekezetet utasítják, hogy javítsa meg (Kerlés, 1799). Javítják a parókiát és a templomot (Kerlés, 1808). A lelkészi lakásba kemencét rakattak (Kerlés, 1809). Javítják a parókiát (Kerlés, 1812/7). A lelkészi lakást a patrónus erőszakkal elvette (Kerlés, 1812). Az új lelkészi lakás építésének költsége (Kerlés, 1814/8). **Nagysajó (lutheránus)**. Nagyon sok a javítanivaló, rosszak a kerítések. A vétkeseket 24 dénárra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1766). Ha a kerítést nem javítják meg, dupla büntetést fognak elszenvedni (Nagysajó/lutheránus, 1772). A parókia körül sok a javítanivaló (Nagysajó/lutheránus, 1782/2). Panaszolja a lelkész, hogy a parókia körül rengeteg a javítanivaló, ezeken a többszöri intés ellenére sem végeztek javításokat, ezért a világi karhatalom elé viszik az ügyet (Nagysajó/lutheránus, 1787). A parókia körüli javításokat továbbra sem végezték el. A vizitáció 15 nap haladékot adott a munkálatok elvégzésére (Nagysajó/lutheránus, 1788). A lelkészi lakás tetőzetét javították (Nagysajó/lutheránus, 1793). A parókia körül a kerítések rosszak (Nagysajó/lutheránus, 1810/4). Zsindelyezik a lelkészi lakást (Nagysajó/lutheránus, 1813/9). **Nagysajó (református)**. Báró Kemény Miklósné visszaadta a régi lelkészi lakást, hogy oda új parókiát építsenek (Nagysajó/református, 1793). Mivel a régi lelkészi és mesteri telek a Sajó egyik oldalán, a templom pedig a folyó másik oldalán helyezkedik el, megtörtént, hogy áradáskor sem a lelkész, sem a mester nem tudtak eljutni a templomba, sőt házukat a víz elöntötte, könyveik eláztak, a padlásra kellett menekülni a víz elől, szekerüket, ekéiket az áradás elvitte. A patrónus, Vas Krisztina megsajnálta a lelkészt, akit a saját gyümölcsösében épített, templom mellett lévő cselédházba költöztette. Kemény Sámuel úr pedig a papot is a templom mellé költöztette, a lelkésznek kőből új házat épített (Nagysajó/református, 1812/7). **Óvárhely**. A parókia körül ismét sok a javítanivaló, mint az előző, 1746 novemberében tartott vizitáción; a vétkeseknek az előírások szerint büntetést kell fizetni (Óvárhely, 1748). A parókia körül rosszak a kerítések (Óvárhely, 1759). A lelkész és a mester háza körül sok a javítanivaló, vétkeseket 1-1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/5). Javítják a parókia tetőzetét (Óvárhely, 1792). A parókia körül a kerítéseket, ha nem csinálják meg, a vétkeseket első alkalommal 1-1 forintra, másodjára 3 forintra büntetik (Óvárhely, 1800). A parókiát javítják (Óvárhely, 1810/10). A parókia és a mesteri ház körül lévő kertek rosszak, ezért a vizitáció a helyi tanácsot utasítja, hogy javíttassák meg (Óvárhely, 1812/8). A parókia körüli kerítések továbbra is rosszak, ezért a vétkesek 3 forint zálogot fizetnek (Óvárhely, 1813/8). Javítják a parókiát (Óvárhely, 1814/10). **Sajómagyarós**. A parókia körül sok a javítanivaló, 15 nap haladékot kapnak a javításra (Sajómagyarós, 1755). A parókia körül sok a javítanivaló. Az érintettek megígérték, hogy megjavítják, különben 1-1 forintot fognak fizetni (Sajómagyarós, 1766). A parókiális épületeknek rossz a tetőzetük, a hallgatók megígérték, hogy megjavítják (Sajómagyarós, 1772). A lelkészi lakás körül sok a javítanivaló, a vizitáció meghagyta, hogy a tavaszon javítsák ki a romlásokat (Sajómagyarós, 1785). A lelkész panaszol a sok javítanivaló miatt; a vizitáció 15 nap haladékot adott a javításra (Sajómagyarós, 1787). A lelkész panaszolja, hogy a lelkészi és a mesteri

lakás körül rengeteg javítanivaló van, a híveket megintette, de nem javították meg, ezért saját költségén építtetett egy istállót, gabonást és szekérszínt, melynek becsült értéke 50 vonás forint (Sajómagyarós, 1790/4). A parókia körüli kerítéseket 15 nap alatt meg kell csináltatni és a parókián az ablakokat meg kell javítani (Sajómagyarós, 1804). A parókia gazdasági épületeinek tetőzetét javítják (Sajómagyarós, 1809). „A parókia körül minden rossz", az istállónak nincs ajtaja; 8 napon belül meg kell javítani (Sajómagyarós, 1810/4). Mivel a parókia körüli kerítéseket nem javították meg, az eklézsiát 12 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812/3). A parókiát javítják (Sajómagyarós, 1812/8). Kicserélték a parókia ajtaját (Sajómagyarós, 1813/6). **Szászszentjakab**. „Ruinak is találtatván ezen ecclesiaban quindenáztattak, semel pro semper" (Sófalva, 1779). A lelkészi és a mesteri lakás körül rosszak a kerítések; a javításokat a következő parciálisig el kell végezni (Sófalva, 1780). A parókia körüli javításokat nem végezték el, ezért a vizitáció utoljára figyelmezteti az eklézsiát, következő alkalommal a magistratus segítségét kérik (Sófalva, 1787). A parókia körüli kerítések rosszak (Sófalva, 1814/4). Sok a javítanivaló a parókia, a templom és az iskola körül; a vizitáció a régi és az új egyházfit is megintette, hogy javításokat és a lelkész fizetését rendezzék, különben 3-3 forintra büntetik őket (Szászszentjakab, 1755). Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyházfiakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). A parókia körüli javításokat a következő parciálisig javítsák meg, különben minden embert 1-1 forintra büntetnek (Szászszentjakab, 1766). A parókia és a mesteri lakás körüli romlásokat javítsák meg, különben a híveket megbüntetik (Szászszentjakab, 1769). A javításokat nem végezték el, ezért a vizitáció meg akarta büntetni az embereket, de a hívek ellenkeztek; végül megfogadták, hogy mihelyt a föld kienged, elvégzik a javításokat (Szászszentjakab, 1777). Sok a javítanivaló; az egyházfi 12 forint bírság alatt kötelezte magát, hogy húsvétra megjavíttatja (Szászszentjakab, 1783). Új lelkészi lakást építettek (Szászszentjakab, 1785). A parókia körül sok a javítanivaló és a gyülekezet sok figyelmeztetés ellenére sem akarja megcsinálni, ezért a vizitáció a magistratus elé utalja az ügyet (Szászszentjakab, 1787). A parókia körüli kerítések rosszak, az egyházfi azzal menti magát, hogy a mester házát építették, ezért nem javították meg a kerítéseket (Szászszentjakab, 1810/6). A parókia körüli kerítéseket újracsinálták (Szászszentjakab, 1812/9). A papi és mesteri telek körül a kerítések rosszak, a vétkeseket 3-3 forintra zálogolta a vizitáció (Szászszentjakab, 1813/4). **Szentmáté**. A lelkészi lakáson rosszak az ajtók és a kapuk, a mesteri lakás szintén rossz állapotban van (Szentmáté, 1751). A hibákat kijavították (Szentmáté, 1760). A parókia körül sok a javítanivaló, a vétkeseket a vizitáció megzálogolta (Szentmáté, 1777). Ha a parókia körüli a javításokat nem végzik el, a vétkest 12 forintra kell büntetni (Szentmáté, 1780). Sok a javítanivaló, a vizitáció intésére a hívek ígérték, hogy a mezei munkák végeztével megjavítják (Szentmáté, 1788). A parókia körül rosszak a kerítések; a gyülekezet megígéri, hogy tavasszal kijavítják (Szentmáté, 1810/6). A parókia körüli rossz kerítések miatt megzálogolt hívek listája (Szentmáté, 1813/6). Javítják a parókiát (Szentmáté, 1814/9). **Újős**. Rosszak a kerítések, meg kell javítani (Újős, 1748). Rossz állapotban van a parókia, ezért a vizitáció megintette, hogy a romlásokat javítsák meg, különben az előírások szerint megbüntetik az eklézsiát (Újős, 1757). Javítják a parókiát (Újős, 1762). A lelkészi lakás újrazsindelyezésének költsége (Újős, 1768). A parókiára kutat ásattak és kemencét rakattak (Újős, 1773). A vizitáció meginti a gyülekezetet, hogy a javítanivalókat ne szóval, hanem tettel végezzék el (Újős, 1777). A parókia és az iskola körül nem javítottak semmit, annak ellenére, hogy már 3 vizitációval ezelőtt megígérték azok javítását, ezért az engedetlenségük miatt a felsőbb hatóság elé terjesztik az ügyet (Újős, 1781). Szívbéli fájdalommal szemléli a vizitáció, hogy a lelkészi és mesteri ház körüli javításokat az eklézsia két éve nem végezte el; az eklézsia azzal védekezik, hogy nincs erdeje (Újős, 1784. március). Sok a javítanivaló a parókia körül, az egyházfi semmit sem tett

azoknak megjavításáért (Újős, 1787). A parókia körül a kerítést meg kell igazítani (Újős, 1797). Az eklézsia megegyezett Moresan Tógyerrel, aki vállalta, hogy elvégzi a parókia körüli javításokat cserében azért, hogy a családján belüli temetéskor a harangozásért ne keljen fizetnie (Újős, 1808). Balog Ferenc kurátort hibáztatják amiatt, hogy a lelkészi ház építése félbemaradt (Újős, 1809). A lelkészi lakást továbbépítik (Újős, 1810/10). Építik a parókiát (Újős, 1812/11).

Passió. Újős. A passióéneklésért a mesternek fizetnek (Újős, 1773).

Patrónus. Alsóbalázsfalva. A helyi nemes figyelmébe ajánlják a lelkész fizetésének rendezését (Alsóbalázsfalva, 1779). Cserényi Ferenc patrónus kéri, hogy a beteg lelkész helyett a parciális nevezzen ki más lelkészt (Alsóbalázsfalva, 1814). **Alsóbudak**. A helyi nemesek adósok a lelkész fizetésével (Alsóbudak, 1792/3–4). A patrónusok megígérték, hogy új parókiát építenek (Alsóbudak, 1808); a patrónusok nem építettek új parókiát, de megígérik, hogy a jövőben meg fogják építeni (Alsóbudak, 1809), Fogarasi Istvánné dicséri a papot (Alsóbudak, 1813). **Aranyosmóric**. A patrónus csak a szászoknak és magyaroknak adott erdőt, most jogtalanul a románok is részt követelnek az erdőből (Aranyosmóric, 1785). **Árokalja**. Gróf Bethlen János fizeti az új templomtorony ajtajának és ablakainak költségeit (Árokalja, 1810/10). **Felsőbalázsfalva**. A patrónus jelenti, hogy miután a pap meghal (erőtlen vénember), Felsőbalázsfalvát Alsóbalázsfalvához csatolja és a kettőből lesz egy „középszerű papság" (Felsőbalázsfalva, 1810). **Felsőszászújfalu**. A patrónus új papot akar hozatni (Felsőszászújfalu, 1748). Mikó Károly gróf sérelmezi, hogy a vizitáció nem kereste fel (Felsőszászújfalu, 1812). A patrónus üzente, hogy a papot a vizitáció mozdítsa el hivatalából (Felsőszászújfalu, 1813/3). **Galacfalva**. A patrónus panaszkodik a lelkészre, mert a patrónus tiltása ellenére italt árul (Galacfalva, 1776/2). A patrónus két zsellért adott az eklézsiának, hogy a „ruinakat" javítsák (Galacfalva, 1782). **Kentelke**. A patrónus, Bethlen József gróf udvarbírója, Tolvaj János a pap kaszálójából a munkásokat elkergette, a földet a maga számára megkaszáltatta, és a szénát a szolgabíró intésére sem adta vissza (Kentelke, 1784). A lelkész által bérelt földek jövedelmét a parókia javítására fordítják (Kentelke, 1787). **Kerlés**. Bethlen Lajos gróf önkényesen kiköltöztette a papot és mestert az eklézsia telkéről és új telekre költöztette (Kerlés, 1812). A mester házáért csérben adott parasztház kisebb értékű, ezért a patrónus a ház mellé pénzt és fát is adott (Kerlés, 1813/4). **Nagysajó (lutheránus)**. A vizitáció felszólítja az eklézsiát, hogy a földesúrtól kérjen temetőnek alkalmas területet (Nagysajó/lutheránus, 1784). Báró Kemény Zsigmondné 95 forintot adományozott az eklézsiának, hogy annak jövedelméből a templomot és a lelkészi lakást javítsák (Nagysajó/lutheránus, 1800). Teleki Julianna, Kemény Zsigmond özvegye 500 forintot adományozott, hogy annak kamatából a nagysajói evangélikus lelkész fizetését kiegészítsék (Nagysajó/lutheránus, 1805. március 17.). Báró Kemény Zsigmondné Teleki Julianna a lelkészi és mesteri lakás javítására 90 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1807). Teleki Julianna a templomjavításra 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Teleki Julianna 80 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1812/9). A templom köré felállítandó kerítéshez a sasfákat a patrónus adományozta (Nagysajó/lutheránus, 1813/4). **Nagysajó (református)**. A patrónus az áradásveszélyes telekről a mestert és a lelkészt a saját telkére, a templom mellé költöztette, a papnak kőből új házat építtetett, a mestert pedig egy cselédházba költöztette (Nagysajó/református, 1812/7). **Sófalva.** Nádudvari úr minden évben 10 kalangya gabonát adott a papnak (Sófalva, 1792).

Protocollum. Sajómagyarós. Az eklézsiának három protokolluma van, amelyben a számadást, az eklézsiai gyűlések jegyzőkönyvét és a keresztelést, esketést és temetést jegyzik fel. Ezekből a lelkész ahelyett, hogy rendesen vezette volna, sok fehér lapot kivágott, mindezekért a lelkészt 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812). **Szászszentjakab**. A

protocollumból kitetszik, hogy a kamatokból az iskolára és a templom pincéjére költöttek (Szászszentjakab, 1808).

Quarta. Alsóbalázsfalva. A lelkész fizetéséhez tartozó quartát a helyi patrónus nem adta meg (Alsóbalázsfalva, 1779). **Alsóbudak.** Mivel a lelkészi állás üres, a quartából semmi jövedelme nem volt az eklézsiának (Alsóbudak, 1801/2). **Sajómagyarós.** Jabrotzki Mihályné és Domokos Antalné 1794-ben megvonta a lelkésztől a királyi quartát. A vizitáció az ügy felülvizsgálatát ajánlja, amely ha sikertelen lenne, akkor a dékán jelentse az inspektor kurátornak (Sajómagyarós, 1795). **Újős.** A lelkész panaszolja, hogy a birtokos urak az őt megillető quartát több éve nem fizetik; a vizitáció utasítja a lelkészt, hogy ebben az ügyben keresse meg a káptalan inspektor kurátorát (Újős, 1808).

Részegség. Aranyosmóric. Adleff János részegség miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782). **Cegőtelke.** Nyerges Ferenc és felesége részegesek (Cegőtelke, 1812/3). **Óvárhely.** „Tapasztaltatott, de világosságra jött is egy személynek részegsége miatt a templomban való illetlen cselekedete, mely cselekedetiért poenáztatott" (Óvárhely, 1779).

Románok. Aranyosmóric. A helyi románok jogtalanul az eklézsia erdejének felét maguknak követelik (Aranyosmóric, 1785).

Syllabizans. Kerlés. „14 fiú és 5 leány gyermekek közzül betűket jól esmérő 5 találtatott, syllabizans egy sem" (Kerlés, 1812/3).

Szerződés. Kerlés. Szerződés a lelkészi és mesteri ház elcseréléséről (Kerlés,1813/4).

Szidalmazás. Óvárhely. Azt a gyermeket, aki szidalmazza az apját és vétkezik a IV. parancsolat ellen, a törvények szerint meg kell pálcázni, vagy pedig fizessenek 10 forint büntetést (Óvárhely, 1745). Bluisz N. N. illetlen szavakkal szidta a lelkészt, ezért a parciális elé idézték, de a vétkes nem jelent meg. Egy forintra büntetik (Óvárhely, 1780). Egy Lőrintz nevű embert a csúf beszédért 1 forintra büntetik (Óvárhely, 1780).

Szószékkorona. Szentmáté. A kurátor, Dallatzi Mihály saját költségén csináltatott egy szószékkoronát (Szentmáté, 1813/4).

Tánc. Aranyosmóric. Azokat a fiatal legényeket, akik az oláhok közé mennek táncolni és mulatozni, 34 dénárra kell büntetni; a büntetés összegét az eklézsiára kell fordítani (Aranyosmóric, 1745). **Kerlés.** A dékán tiltása ellenére táncoltak, a vizitáció elhatározta, hogy a vétkesek 2 héten belül vagy tisztázzák a helyzetet a dékánnal, vagy pedig átadják őket a felsőbb hatóságoknak (Kerlés, 1781). **Óvárhely.** A vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncmulatságot tartottak (Óvárhely, 1776). Az istentisztelet ideje alatt a kocsmában táncolnak (Óvárhely, 1780). Az Úr napját táncolással és részegeskedéssel töltőket 1-1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/2).

Telekcsere. Újős. Báró Bánfi Mária elcserélt egy telket az eklézsiával (Újős, 1760. május). Újabb fejlemények a telekcsere ügyében (Újős, 1761).

Temetés. Aranyosmóric. A pap nem volt otthon, ezért a szomszéd lelkész temette el a halottat (Aranyosmóric, 1793). **Nagysajó (református).** Amelyik cigány a mesternek nem fizet bért, temetéskor a mester éneklésbeli szolgálatáért legalább 4 sustákot fizessen (Nagysajó/református, 1795). **Óvárhely.** Ha egy embernek két gyermeke halna meg, és csak egy prédikációval akarja temetni, mennyit kell fizetni? Válasz: annyit kell fizetni, mint egy halottért. Ha pedig két külön család gyermeke hal meg és együtt akarják temetni, a temetésért külön-külön kell fizetni (Óvárhely, 1788). Újrazsindelyezik a templomot (Óvár-

hely, 1812/8). **Újős**. A hallgatók 8 poltrát fizetnek a mesternek, amiért a temetésen énekel (Újős, 1775).

Temető. Kerlés. „Temetőbéli szín" építésének költsége (Kerlés, 1812/7). **Nagysajó (lutheránus).** Ezután nem szabad a cinteremben temetkezni, mert a templom a sok temetkezéstől megrepedt. A vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy a földesúrtól kérjenek temetkezésre alkalmas területet (Nagysajó/lutheránus, 1784). A gyülekezet tagjai kérik a vizitációtól, hogy a régi temetőt használhassák (Nagysajó/lutheránus, 1785). Új temetőnek a Todt Berg nevű helyet választották (Nagysajó/lutheránus, 1809). **Óvárhely**. Új temetőhelyet csináltak (Óvárhely, 1809).

Templom. Alsóbudak. Fogarasi István kutat ásatott, néhány ezer téglát és meszet vásárolt, hogy oratóriumot építessen (Alsóbudak, 1812). **Aranyosmóric**. Sok a javítanivaló (Aranyosmóric, 1757). A templom körül lévő romlásokat ki kell javítani (Aranyosmóric, 1760), sok a javítanivaló, de szegények az emberek (Aranyosmóric, 1769); rossz állapotban vannak az épületek (Aranyosmóric, 1776), sok a romlás a templomon (Aranyosmóric, 1777); kevés ruinak találtattak (Aranyosmóric, 1778). A jövedelmet a parókia és templom javítására fordítják (Aranyosmóric, 1785). Templomjavítás összege (Aranyosmóric, 1810/11). **Árokalja**. A hallgatók egy forint büntetés alatt kötelezték magukat az épületjavításra (Árokalja, 1766). Az épületeket ki kell javítani (Árokalja, 1771). A vizitáció figyelmezteti a híveket, hogy a templom falait javítsák meg (Árokalja, 1781). A templom elégett (Árokalja, 1804). Az újjáépítés miatt a számadást elhalasztották (Árokalja, 1807). Templomépítés költsége (Árokalja, 1808). A templomépítés költségeiről gróf Bethlen János prefectusa számol be (Árokalja, 1810/10). Templomépítés költsége (Árokalja, 1812/8). **Beszterce**. Templomépítésre gyűjtött pénz (Beszterce, 1810, 1812). **Cegőtelke**. A régi, szép templom romos állapotban van, tetőzete hiányos, a padlás elkorhadt, beesik az eső (Cegőtelke, 1752/1). A templom használhatatlanná vált, a „temető bolt" beomlott (Cegőtelke, 1776). A templom elpusztult (Cegőtelke, 1778). A templomjavításra szánt pénzt a pap magánál tartotta (Cegőtelke, 1795/4). Templomjavítására zsindelyt vásároltak (Cegőtelke, 1808). **Felsőbalázsfalva**. A kamat egy részét a templom zsindelyezésére fordították (Felsőbalázsfalva, 1796). A templom tetőzete rossz állapotban van, és mivel nincs pénz zsindelyre, náddal kell befedni (Felsőbalázsfalva, 1808). **Felsőszászújfalu**. Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1784). Az eklézsia hanyagsága miatt rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1785/4). Rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1787). A templomhoz tartozó földek kamatából a templom tetőzetét javították (Felsőszászújfalu, 1807). Ablakot, harangot javítottak (Felsőszászújfalu, 1810/9). Templomfestés összege (Felsőszászújfalu, 1812). **Galacfalva**. A templomot megzsindelyeztették (Galacfalva, 1796). Újrafödik a templomot (Galacfalva, 1812/3). A templom zsindelyeztetésére is költenek (Galacfalva, 1813/2). **Kentelke.** A templom omlófélben van (Kentelke, 1785). „N. Lőrinc épített a romladozott templom fájiból egy házat a mesteri telekre" (Kentelke, 1794). A kentelki összeomlott templom köveit Bethlen János Árokaljára vitette és ott istálló- és pinceépítéshez használta fel, azzal az ígérettel, hogy cserébe imaházat fog építtetni. A gróf meghalt, az imaház nem készült el (Kentelke, 1813/5). **Kerlés**. Sok a javítanivaló. A hallgatók megfogadták, hogy húsvétra megjavítják (Kerlés, 1783). Renoválják a cintermet (Kerlés, 1798). A templomot megzsindelyezik (Kerlés, 1810). **Nagysajó (lutheránus)**. Az ülésrend kapcsán a következő határozat született: a tapasztalat szerint a hívek közül némelyeknek túl sok, másoknak túl kevés helyük van, és bár újabban még néhány ülőhelyet készítettek, ezért a jövőben a következő rendet kell megtartani: életkor szerint üljenek a padokba. Azok, akiknek eddig nem volt helyük, annyi pénzt fizessenek, amennyibe egy ülőhely elkészítése kerül. Ha valakinek sok ülőhelye van, és el akarja adni, az ülőhely elkészítésének költségéért eladhatja. A legények és leányok 12 dénárt fizessenek az ülőhelyért, amely összegből az

egyházfiak javítatják a székeket. A cselédlányok a számukra kijelölt helyekre üljenek. Akik nem hajlandók betartani az ülésrendet, 3 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1763). A kamatból a templom tetőzetét javították (Nagysajó/lutheránus, 1797). A templomjavításra Teleki Julianna 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Kéregetésből további 202,80 forint gyűlt össze a templomjavításra (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). A templom zsindelyezésének és falai megerősítésének költsége (Nagysajó/lutheránus, 1812/9). A templom köré új kerítést kell felállítani (Nagysajó/lutheránus, 1813/4). **Nagysajó (református)**. Megzsindelyezik a templomot (Nagysajó/református, 1797). Javítják a templomot és a tornyot (Nagysajó/református, 1804). **Óvárhely**. Javítják a templom tetőzetét (Óvárhely, 1792). Az úrvacsorázásra bort és ostyát vásárolnak (Óvárhely, 1814/10). **Sajómagyarós**. Sok a romlás a templom és iskola körül, ezért megintették a híveket (Sajómagyarós, 1748). Rossz a templom tetőzete, panaszolja a lelkész. Az egyházfi lusta volt megjavíttatni (Sajómagyarós, 1790/3). Az egyházfi intse meg azt az embert, aki nem járt templomba és úrvacsorát sem vett (Sajómagyarós, 1797). Újrazsindelyezik a templomot (Sajómagyarós, 1808). Templombeli szükségekre, úgymint ostyasütővas igazításért, borért, mészért kiadott pénz összege (Sajómagyarós, 1813/6). A templom zsindelyezésére 20 forintot fordítottak (Sajómagyarós, 1814/9). **Szászszentjakab**. Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyháziakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). Újrazsindelyezik a templomot (Szászszentjakab, 1791). A templom- és a toronyépítésre 468 forintot gyűjtöttek (Szászszentjakab, 1804). A kamatból a templom pincéjére költöttek (Szászszentjakab, 1808). **Szentmáté**. A templom kerítése rossz állapotban van (Szentmáté, 1751). **Újős**. Javítják és zsindelyezik a templomot (Újős, 1766). A bevételek egy részét templomépítésre fordították (Újős, 1785). Jelentés a templomépítésről (Újős, 1794). A templomot javítani kell (Újős, 1814).

Úrvacsora. **Aranyosmóric**. Azokat, akik nem vesznek úrvacsorát 34 dénárra büntetik (Aranyosmóric, 1745). Az úrvacsoravételt elhanyagolók vesszőzést vagy pénzbüntetést fognak elszenvedni (Aranyosmóric, 1776). A lelkész részegsége miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782). **Kentelke**. A kamatokból az úrvacsorára is költöttek (Kentelke, 1787). **Nagysajó (lutheránus)**. Úrvacsorázás alkalmával megbotránkoztatták egymást. A vétkeseket 2 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1779). Dendel János 3 éve nem vett úrvacsorát, mert a felesége a mostohalányaival együtt gyakran megverte (Nagysajó/lutheránus, 1787). **Nagysajó (református)**. Némelyek 3 éve nem úrvacsoráztak (Nagysajó/református, 1788/1). **Óvárhely**. Az úrvacsorázást elmulasztókat először 1, másodjára 2, harmadjára 3 forintra büntessék, ha pedig így sem úrvacsoráznak, szamártemetéssel temessék el (Óvárhely, 1745). **Sajómagyarós**. Van olyan személy, aki 4 éve nem vett úrvacsorát; az ilyen embert a vizitáció rendelése szerint át kell adni a karhatalomnak (Sajómagyarós, 1789). Felker Mihály és Bilagan Hantzi templomba nem járnak, úrvacsorát nem vesznek, a vizitáció előtt mindketten fogadták, hogy ezután járnak templomba és vesznek úrvacsorát (Sajómagyarós, 1790/1). Nagy Hantzi a szent sákramentumot mocskolta: „Szarik a sacramentumba, a sacramentumhoz való pohárba, bassza azt a papot, aki őtet megkeresztelte, kik ujjaikat fejire tették a keresztségbe." A vizitáció maga elé idézte a vádlottat, de az nem volt otthon, így semmiféle döntés nem született (Sajómagyarós, 1790/2). Felker Mihály két éve nem vett úrvacsorát, az egyházfi megintette (Sajómagyarós, 1792). **Sófalva**. A vizitáció megengedte, hogy a lelkész Murányi Ferenc házánál kiossza az úrvacsorát, amiért alkalmanként egy rénes forintot kell fizetni a lelkésznek (Sófalva, 1794). **Szászszentjakab**. Néhány „legényke", akik iskolába nem jártak, úrvacsorát akarnak venni, ezért a vizitáció utasítja a lelkészt, hogy úrvacsorázni ne engedje őket, és ha házasodni akarnának, ne eskesse meg őket, amíg magukat az úrvacsorára illendőképpen fel nem készí-

tették (Szászszentjakab, 1793). **Újős**. Olyan személyek is vannak, akik nem úrvacsoráznak (Újős, 1787).

Ülésrend. **Aranyosmóric**. Az öregek az első, az ifjabbak a hátsó padokban üljenek (Aranyosmóric, 1795). **Nagysajó (lutheránus)**. Az ülésrend kapcsán a következő határozat született: a tapasztalat szerint a hallgatók közül némelyeknek túl sok, másoknak túl kevés helyük van, és bár újabban még néhány ülőhelyet készítettek, ezért a jövőben a következő rendet kell megtartani: életkor szerint üljenek a padokba. Azok, akiknek eddig nem volt helyük, annyi pénzt fizessenek, amennyibe egy ülőhely elkészítése kerül. Ha valakinek sok ülőhelye van, és el akarja adni, az ülőhely elkészítésének költségéért eladhatja. A legények és leányok 12 dénárt fizessenek az ülőhelyért, amely összegből az egyházfiak javítatják a székeket. A cselédlányok a számukra kijelölt helyekre üljenek. Akik nem hajlandók betartani az ülésrendet, azokat 3 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1763).

Ünnep. **Sajómagyarós**. Karácsony napján egy ember fát hozott, ha a vád igaz, 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1782). **Újős**. Bara Gergelyt 4 forintra büntetik, mert ünnepnapon béreseit, ökreit szántani küldte (Újős, 1750).

Vád. Sofi Márton azzal vádolja Berládi Mihálynét, hogy menyének és leányának „illetlen szókot szóllott". A vádat nem tudta bizonyítani, ezért hamis vádért Sofi Mártont megbüntették (Nagysajó/lutheránus, 1782/3).

Vasárnap. **Nagysajó (lutheránus)**. Az Úr napján Molnár Dani aratni küldte munkásait, amiért 2 forintra büntetik, és a büntetést templom-, parókia- és iskolaépítésre fordítják (Nagysajó/lutheránus, 1780). Vasárnapon, amikor a szászok a templomban vannak, a cigányok és a zsidók fát vágnak, hegedülnek, táncolnak (Nagysajó/lutheránus, 1805). **Óvárhely**. A vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncmulatságot tartottak (Óvárhely, 1776).

Verés. **Sajómagyarós**. Felker Mihály nevű legény anyját megverte, és mivel mindketten tagadnak, az ügy kivizsgálását a magistratus elé utalják (Sajómagyarós, 1771).

Viselet. **Aranyosmóric**. Azokat az asszonyokat, akik megbecstelenítik a német viseletet azzal, hogy román viseletben járnak, valamint azokat, akik nem vesznek részt az úrvacsoraosztáson 34 dénárra büntetik (Aranyosmóric, 1745). **Nagysajó (lutheránus)**. Az asszonyok konty nélkül ne menjenek ki az utcára (Nagysajó/lutheránus, 1772). **Sajómagyarós**. Azoknak az asszonyoknak, akik oláh módra két katrincával és konty nélkül járnak a faluban, 1 forint büntetést helyeznek kilátásba (Sajómagyarós, 1772).

Vizitáció. **Alsóbalázsfalva**. A vizitációt nem fogadta a gyülekezet, ezért Felsőbalázsfalván éjszakáztak (Alsóbalázsfalva, 1778). **Alsóbudak**. A gyülekezet nem jelent meg a vizitáción, ezért későbbi időpontban újra összehívták (Alsóbudak, 1792). „Visitatio az ecclesiat otthon nem találta" (Alsóbudak, 1796). **Aranyosmóric**. A vizitáció megparancsolja az egyházfiaknak, hogy az eklézsia pénzét szedjék össze az adósoktól, különben az egyházfit megbüntetik (Aranyosmóric, 1748). A vizitáció azzal a feltétellel egyezett bele Adleff János törvénytelen meghívásába, ha az eklézsiának tett ígéretét teljesíti (Aranyosmóric, 1782). A vizitáció 12 forint büntetésre ítélte Adleff Jánost, mert részegség miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782). Adleff János a vizitáció előtt elment otthonról (Aranyosmóric, 1782). A gyülekezet és a pap közti ellenségeskedés miatt, valamint a megjelentek kevés számára való hivatkozással a vizitáció elmarad (Aranyosmóric, 1783). A vizitáció meghagyta, hogy mivel a lelkésznek el kell mozdulnia, a hívek maradéktalanul adják ki a pap fizetését (Aranyosmóric, 1784). A vizitáció felszólítja a híveket, hogy javítsák meg az épületeket (Aranyosmóric, 1785). A vizitáció nem tudta rávenni a gyülekezetet a díjlevélben foglaltak betartására (Aranyosmóric, 1794). Vizitátorok

tiszteletdíja és ellátásának költsége (Aranyosmóric, 1814/10). **Árokalja**. A lelkész nem volt otthon, ezért nem volt vizitáció (Árokalja, 1768). A vizitációt nem lehetett megtartani a gyülekezet ellenkezése miatt, ezért a templom kulcsát elvették (Árokalja, 1772). Timár Máriát megbüntetik a kétszeri jegyváltásért (Árokalja, 1783). A vizitáció nem fogadta el a mester fizetésére vonatkozó javaslatot (Árokalja, 1784). A mester fizetésének csökkentése iránti kérelmet a Parciális Zsinathoz utalja a vizitáció (Árokalja, 1787). A vizitáció megparancsolja a mesternek, hogy 15 nap alatt készítse el a számadást és mutassa be Sófalván a káptalan jegyzőjének (Árokalja, 1795). A Sajó vizének áradása miatt a vizitáció félbeszakadt (Árokalja, 1807). A vizitáció a mesteri fizetéssel kapcsolatosan rendelkezik: az ekés gazdák búzával, a szegény gazdák kukoricával fizessenek (Árokalja, 1812/4). **Cegőtelke**. A vizitáció felszólítására sem jelentek meg a hallgatók. A vizitáció megparancsolta, hogy ha a romlásokat nem javítják ki, az eklézsiát megbüntetik és a Generális Vizitáció elé terjesztik az ügyet (Cegőtelke, 1752/3). Mivel semmit sem javítottak, az eklézsiát a parciális elé idézik (Cegőtelke, 1769). A nagy „zenebona" miatt nem lehetett megtartani a vizitációt (Cegőtelke, 1771). A lelkész felesége véletlenül agyonütött egy malacot, a kárt az eklézsia fizesse meg, mert a rossz kerítések miatt történt (Cegőtelke, 1776/5). Az eklézsia tiszteletlenül fogatta a vizitációt, sem tisztességes vacsorát, sem ebédet nem adtak, az eklézsia tagjai nem jelentek meg (Cegőtelke, 1776/5). A vizitációt nem tartották meg, mert senki sem jelent meg (Cegőtelke, 1783). A gondnok és az egyházfi nem jelent meg a vizitáción, ezért a vizitációt elhalasztották (Cegőtelke, 1789). A vizitáció megfeddi a gyülekezetet, mert a jövedelmek kamatjáról nem gondoskodtak (Cegőtelke, 1790). A gondnok nem volt otthon, ezért nem tartották meg a vizitációt (Cegőtelke, 1793). A vizitáció helyi tanács felállítását ajánlja (Cegőtelke, 1796). A vizitáció meghagyja, hogy aki az eklézsiához tartozik, köteles bért fizetni a papnak (Cegőtelke, 1808). A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy a parókia körüli kerítéseket javíttassa meg (Cegőtelke, 1809). A vizitáció megbünteti a papot, mert törvénytelenül esketett. A lelkész védekezik: karddal kényszerítették (Cegőtelke, 1812/2). Nyerges Ferenc a vizitáció előtt követett eklézsiát (Cegőtelke, 1812/3). **Felsőbalázsfalva**. A vizitáció megparancsolja, hogy a volt egyházfinál lévő pénzt a mostani egyházfi hajtsa fel (Felsőbalázsfalva, 1807). A vizitáción csak a pap jelent meg, a három pár egyháztag közül senki sem volt otthon (Felsőbalázsfalva, 1809). A vizitáció meginti a híveket, hogy segítsenek a papnak a javításokban és az eklézsia földjeire viseljenek gondot (Felsőbalázsfalva, 1810). **Felsőszászújfalu**. A vizitációt az eklézsia ellenségesen fogadta. A templom kulcsát a dékán el akarta vinni, de a hitesek nem adták oda. Az engedetlenség miatt a vizitáció a lelkészt és a mestert a szolgálattól eltiltotta (Felsőszászújfalu, 1748). A mester fizetését ne adják ki, amíg a parciális nem rendelkezik (Felsőszászújfalu, 1766. február). A vizitáción a birtokosok nem jelentek meg, a templomot bezárták, de a gyülekezet kinyitotta (Felsőszászújfalu, 1772). A vizitációnak délben 2 órakor kellett volna elkezdődni, de a hallgatók nem gyűltek össze, de a következő nap összegyűjtötték őket (Felsőszászújfalu, 1781). A vizitáción csak az egyházfi jelent meg, a pap fizetésében elmaradások vannak, ezért az eklézsiát a parciális elé idézik (Felsőszászújfalu, 1782). A vizitáció parancsba adja, hogy a papnak járó elmaradt szántást, vetést pénzzel váltsák meg (Felsőszászújfalu, 1785/1). Az egy fedél alatt lakó két gazda másfél bért köteles fizetni (Felsőszászújfalu, 1785/3). Az eklézsia elhanyagolta a templom, mesteri lakás és a parókia javítását, ezért a Táblára citálják (Felsőszászújfalu, 1785/4). A vizitáció fizetés-kiegészítési kérelmet és az eklézsia gróffal szembeni követeléseit a parciálisra utalja (Felsőszászújfalu, 1805). A vizitáción az öt pár hallgató közül egyedül csak az egyházfi jelent meg. A patrónus, gróf Mikó Károly sem jelent meg (Felsőszászújfalu, 1813/3). A vizitáción mind a négy egyháztag jelen volt (Felsőszászújfalu, 1814/1). **Galacfalva**. A vizitáció Maderang Jánost eklézsiakövetésre kötelezte (Galacfalva, 1758). A vizitáció megengedi, hogy a munkáját rosszul végző lelkész helyett más papot hívhassanak (Galacfalva, 1776/2). A vizitáción csak a gondnok és az egy-

házfi jelent meg, más református nincs (Galacfalva, 1813). **Kentelke.** A parókiális földet követelő Tolvaj János udvarbíró ügyét a vizitáció a parciális elé utalja (Kentelke, 1784). A vizitáción egyetlen hallgató sem jelent meg (Kentelke, 1808). A vizitáció költsége (Kentelke, 1809). A vizitáción mindhárom egyháztag jelen volt (Kentelke, 1812). A vizitáció tisztázza a lelkész és egyházfi közti elmérgesedett viszonyt, és a feleket békességes életre szólítja fel. Mivel az egyházfi elutasította a kibékülést, a vizitáció 15 nap haladékot adott a viszály rendezésére (Kentelke, 1812). A vizitáció felkereste Bethlen János özvegyét a felépítendő oratórium kapcsán (Kentelke, 1813/5). **Kerlés.** A mester fizetésének módosítási kérelmét a parciális elé utalja a vizitáció (Kerlés, 1766). A vizitáció elutasítja a lelkész kérését, amelyben az eklézsia földjét kedvezményesen kívánta bérelni (Kerlés, 1774). A vizitáció 3 forintra bünteti az eklézsiát a sok javítanivaló miatt (Kerlés, 1776. március). 3 forint megfizetésre kötelezte a lelkészt, mert nem volt otthon a vizitáció alatt (Kerlés, 1777). A javítás elmulasztásáért a vizitáció megbünteti a vétkeseket (Kerlés, 1780). A vizitáció a parókia és a templom körüli javításokat elhanyagoló eklézsia megfegyelmezését a világi karhatalom hatáskörébe utalja (Kerlés, 1787). A vizitáción nem jelentek meg az „eklézsiabéli emberek", csupán Bethlen László tiszttartója, Takáts Hantzi és az egyházfi, ezért a vizitáció nem érte el célját (Kerlés, 1789). A volt mester elmaradt fizetését utólag ki kel adni (Kerlés, 1789). A vizitáció megengedi a lelkésznek, hogy használja a templom földjeit azzal a feltétellel, hogy a saját költségén a lelkészi lakást meszelteti, ablakokat csináltat, a vizitációt ellátja, a vizitáció díját viszont a gyülekezet fizeti (Kerlés, 1793). **Nagysajó (lutheránus).** A vizitáció felszólítja a lelkészt, ha betegsége nem akadályozza, mindenkor prédikáljon (Nagysajó/lutheránus, 1777). A gyülekezet tagjai kérik a vizitációtól, hogy a régi temetőt használhassák (Nagysajó/lutheránus, 1785). A vizitáció felszólítja az egyházfiakat, hogy intsék meg a lármázókat (zsidók és cigányok), és ha ezután is lármáznának, akkor 1-1 forintra büntetik őket (Nagysajó/lutheránus, 1805). A vizitáció költsége (Nagysajó/lutheránus, 1814/9). **Nagysajó (református).** Az elmaradt lelkészi és mesteri fizetések tárgyában a vizitáció elrendelte az eklézsiai gyűlés összehívását (Nagysajó/református, 1801). **Óvárhely.** A vizitáció meginti a katekizációt elhanyagolókat és a vasárnap táncolókat, ha ezután is előfordul, megbüntetik őket (Óvárhely, 1780). A vizitáció felszólítja a gyülekezetet, hogy máshol nem kellő embereket szent hivatalra ne fogadjon fel (Óvárhely, 1812/2). A vizitáció költsége (Óvárhely, 1814/10). **Sajómagyarós.** A hallgatók nem jelentek meg a vizitáción, ezért a vizitációt elhalasztják (Sajómagyarós, 1778). **Sófalva.** A vizitáció eklézsiai gyűlést szeretett volna összehívni a magyarul nem tudó sófalvi hívek ügyében, de senki sem volt jelen (Sófalva, 1777). A vizitáción a birtokosok nem voltak jelen, ezért a vizitációs bizottság Alsóbudakra ment, ahol fogadták őket (Sófalva, 1783). **Szászszentjakab.** A vizitáción csak kevesen jelentek meg, a vizitáló bizottság fél óra után továbbment (Szászszentjakab, 1772). A gyülekezet engedetlensége miatt nem lehetett megtartani a vizitációt (Szászszentjakab, 1778). A gyülekezet megcsendesedett és szépen fogadta a vizitációt (Szászszentjakab, 1780). A vizitáción a lelkészen és az öreg egyházfin kívül senki sem jelent meg (Szászszentjakab, 1781). A vizitációt ismét rosszul fogadta a gyülekezet, ezért a parciális elé idézik (Szászszentjakab, 1782). A vizitáció költsége (Szászszentjakab, 1814/10). **Szentmáté.** A gyülekezet nem akarja megfizetni a vizitáció költségét, a ruinákat nem akarja megjavítani, ezért az engedetlen eklézsia ügyét a generális zsinat elé utalják (Szentmáté, 1750). A mester a templomban tartja szalonnáját, ezért megintik (Szentmáté, 1777). A mester felesége és nővére gyalázatos hírben forognak, ezért kitiltják őket a templomból addig, amíg ártatlanságukat bizonyítják (Szentmáté, 1777). A mesternek, aki egy korábbi bűntettért kiegyezett a dékánnal, nem fizette meg a kiegyezés díját, ezért a vizitáció elkobozza az „égettborfőző" fazakát (Szentmáté, 1779). **Újős.** A vizitáció megvendégelésének költsége (Újős, 1762). Megintik a gyülekezetet, hogy ezután a vizitáción többen jelenjenek meg (Újős, 1778). A gyülekezet tagjai a vizitáción nem jelentek meg, a vizitáció tagjai Mara

Lászlóné patrónusnál ebédeltek (Újős, 1782). A vizitáció költsége (Újős, 1813). A vizitációra költött összeg (Újős, 1814/10).

Zálog. Óvárhely. A parókia körüli kerítéseket nem csinálták meg, ezért a vétkeseket 3 forintra megzálogolták. Az összeg egyharmad része a felhajtóé, kétharmadát az eklézsia inkasszálta (Óvárhely, 1813/8).

Zsellér. Alsóbudak. A parókiát két éve bérbe adták egy zsellérnek (Alsóbudak, 1801/5). **Felsőszászújfalu.** Az eklézsia rétjén lakó zsellér kárt tett az eklézsia épületében (Felsőszászújfalu, 1809). Zsellérház bére (Felsőszászújfalu, 1812). **Galacfalva.** Egy zsellér évi 4 márjásért bérli az eklézsia házát (Galacfalva, 1760/2). A lelkész a zsellér lovával ment a generális zsinatra, ezért elengedik tartozását (Galacfalva, 1781/5). A patrónus két zsellért adott az eklézsiának, hogy a „ruinakat" javítsák (Galacfalva, 1782). Zsellérház évi bére 2,4 forint (Galacfalva, 1796). Wesselényi Miklós báró az eklézsia telkére a régi zsellérház helyett újat építtetett és öreg zsellérét költöztette oda, azzal az ígérettel, hogy a bért minden esztendőben kifizeti. A dékán a pénzt megkapta, de az eklézsia a maga részét nem (Galacfalva, 1809). **Sajómagyarós.** A volt pap a parókiára épített három zsellérházat, amelyet most az árvái értékesíthetnek (Sajómagyarós, 1795). **Szentmáté.** Utasítják az eklézsia házában lakó zsellért, hogy lelkészét becsülje meg (Szentmáté, 1745). **Újős.** A zsellérház bére három évre (Újős, 1766).

Zsidók. Nagysajó (lutheránus). Vasárnap az istentisztelet alatt a zsidók és a cigányok lármáznak, hegedülnek, táncolnak, fát vágnak (Nagysajó/lutheránus, 1805). **Óvárhely.** Öt falubeli embert azzal vádol a helyi tanács, hogy az istentisztelet ideje alatt a pálinkafőző zsidókhoz járnak inni (Óvárhely, 1814/6).

Zsinat. Újős. A dékán zsinati útját fizetik (Újős, 1773). A lelkészt utasítja a vizitáció, hogy a fizetés dolgában tartsa magát a boroskrakkói zsinat végzéséhez (Újős, 1805).

Falvak szerint

Alsóbalázsfalva

Adomány. Az özvegy Cserényi Dánielné megtagadta a számadást a néhai férje kezelése alatt lévő adományokról, azok átadását is elutasította (Alsóbalázsfalva, 1808); az adományok sorsa és kezelése Cserényi Dánielné halála miatt nem rendeződött (Alsóbalázsfalva, 1809); Cserényi Ferenc Cserényi Dánielné feljegyzései között megtalálta az adományról szóló iratokat, amelyeket átadott a vizitációnak (Alsóbalázsfalva, 1801).

Fizetés. A lelkész fizetése körül adódó gond megoldására tett javaslatot a vizitáció (Alsóbalázsfalva, 1779). Három helybéli hallgató nem fizet bért a papnak (Alsóbalázsfalva, 1790).

Földek. A parókiális föld után a bérlő nem fizetett bért (Alsóbalázsfalva, 1779). A gyülekezet javai az 1754. és az 1814. évi összeírás szerint megvannak (Alsóbalázsfalva, 1814).

Klenódiumok. A vizitáció megállapítja: „Az Úr asztalára tartozó jók megvannak" (Alsóbalázsfalva, 1812); fogyatkozás nélkül megvannak (Alsóbalázsfalva, 1813); minden megvan (Alsóbalázsfalva, 1814).

Lelkész. A lelkész nem volt jelen a vizitáción (Alsóbalázsfalva, 1778). Szilágyi György lelkész kétszeri gutaütés következtében nem tudja az úrvacsorát kiszolgáltatni, ezért kéri a parciálist, hogy segédlelkészt nevezzen ki (Alsóbalázsfalva, 1814).

Parciális Zsinat. A beteg lelkész és a paptrónus megkeresésére a Parciális Zsinat a következő határozatot hozta: beleegyezett a segédlelkész kinevezésébe és a patrónust arra kéri, hogy a segédlelkész fizetését rendezze (Alsóbalázsfalva, 1814).

Patrónus. A helyi nemes figyelmébe ajánlják a lelkész fizetésének rendezését (Alsóbalázsfalva, 1779). Cserényi Ferenc patrónus kéri, hogy a beteg lelkész helyett a parciális nevezzen ki más lelkészt (Alsóbalázsfalva, 1814).

Quarta. A lelkész fizetéséhez tartozó quartát a helyi patrónus nem adta meg (Alsóbalázsfalva, 1779).

Vizitáció. A vizitációt nem fogadta a gyülekezet, ezért Felsőbalázsfalván éjszakáztak (Alsóbalázsfalva, 1778).

Alsóbudak (Beszterce, 1798)

Cigányok. A gyülekezetben magukat reformátusoknak valló cigányok vannak, akik kötelezik magukat a kepefizetésre, a pap pedig köteles a cigányokat keresztelni, esketni, betegeket látogatni, temetni. A cigányok közül egyházfit választottak (Alsóbudak, 1812).

Fizetés. A patrónusok több éve adósok a lelkész fizetésével (Alsóbudak, 1792/3–4).

Jövedelem. Az eklézsiának nem volt jövedelme (Alsóbudak, 1808); nincs jövedelem (Alsóbudak, 1810); nem volt jövedelem (Alsóbudak, 1813, 1814).

Klenódiumok. Hiánytalanul megvannak (Alsóbudak, 1810); az 1754. évi matricula szerint megvannak (Alsóbudak, 1812).

Lelkész. A lelkész a saját költségén bővítette a lelkészi lakást, a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy térítsék meg az építés költségeit (Alsóbudak, 1792).

Parókia. A papi ház „romladozófélben" van (Alsóbudak, 1808), a patrónusok nem teljesítették ígéretüket, miszerint újjáépítik a parókiát (Alsóbudak, 1809). Fogarasi István hozzáfogott a parókiaépítéshez, de időközben meghalt, özvegye pedig nem tudja tovább építtetni. A pap kötelességévé teszik, hogy levélben keresse meg a birtokosokat, hogy a parókiaépítéshez szerezzen támogatást (Alsóbudak, 1812). A vizitáció megkérdezi Fogarasinét, hogy mi történt a parókiaépítésre felajánlott telekcserével (Alsóbudak 1813).

Patrónus. A helyi nemesek adósok a lelkész fizetésével (Alsóbudak, 1792/3–4). A patrónusok megígérték, hogy új parókiát építenek (Alsóbudak, 1808); a patrónusok nem építettek új parókiát, de megígérik, hogy a jövőben meg fogják építeni (Alsóbudak, 1809). Fogarasi Istvánné dicséri a papot (Alsóbudak, 1813).

Quarta. Mivel a lelkészi állás üres, a quartából semmi jövedelme nem volt az eklézsiának (Alsóbudak, 1801/2).

Templomépítés. Fogarasi István kutat ásatott, néhány ezer téglát és meszet vásárolt, hogy oratóriumot építtessen (Alsóbudak, 1812).

Vizitáció. A gyülekezet nem jelent meg a vizitáción, ezért későbbi időpontban újra összehívták (Alsóbudak, 1792). „Visitatio az ecclesiat otthon nem találta" (Alsóbudak, 1796).

Zsellér. A parókiát két éve bérbe adták egy zsellérnek (Alsóbudak, 1801/5).

Aranyosmóric

Bor. Must helyett büdös almalevet adtak dézsmába (Aranyosmóric, 1808/3). A szőlőből semmi haszna nem származott a templomnak (Aranyosmóric, 1808/4). 49 veder borból 60 forint jövedelem származott (1814/10).

Büntetés. Adleff János azt ígérte a móriciaknak, hogy a büntetést helyettük kifizeti, amennyiben meghívják papnak. A vizitáció helyben hagyta a meghívást, de azzal a feltétellel, hogy a lelkész tartsa magát fogadásához, másképpen hivatalából felfüggesztik (Aranyosmóric, 1782). A lelkészt részegségért, a vasárnapi táncolásért és a délutáni istentisztelet elmulasztásáért 12 forintra büntetik, amelyet, ha nem fizet meg, felfüggesztik (Aranyosmóric, 1782). A lelkész a vizitáció előtt elment otthonról, ezért 3 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1782). A szász mesternét verekedésért 12 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1796).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Felállítják az egyházi tanácsot (Aranyosmóric, 1808/2).

Conventio, díjlevél. A gyülekezet nem akarja megadni a díjlevélben foglaltakat (Aranyosmóric, 1794). Megadták a pap járandóságát (Aranyosmóric, 1795).

Egyházfi. Megbüntetik az egyházfit, mert a mátéi beszolgáló mesternek járó fizetést nem rendezte (Aranyosmóric, 1777). Ha az egyházfi az egyházi épületeket nem javíttatja meg, a dékán hajtassa el marháját (Aranyosmóric, 1777). Az egyház pénzét össze kell szedni (Aranyosmóric, 1778). Az egyházfiak szedjék be a kamatot és fordítsák a javításokra (Aranyosmóric, 1785). Az egyházfi intézkedjen a mester fizetésének összegyűjtésében

(Aranyosmóric, 1787). Az egyházfi kötelessége a fizetési elmaradások begyűjtése, különben „elkötik" marháját (Aranyosmóric, 1807). Az egyházfit megintik, mert az eklézsia beleegyezése nélkül gazdálkodik (Aranyosmóric, 1813/6).

Ellentét. A lelkész és gyülekezet között feloldhatatlan ellentét van (Aranyosmóric, 1783).

Eskü. 1 forintra büntetik azt, aki megszegte esküjét (Aranyosmóric, 1779).

Fizetés. A lelkész fizetéséhez tartozik 12 véka zab elvetése, amelyet ha nem képesek megfizetni, akkor minden ember 2-2 kalangya gabonát arasson a papnak (Aranyosmóric, 1766). A mátéi beszolgáló pap fizetése 3-3 kalangya búza (Aranyosmóric, 1776). A lelkész fizetését maradéktalanul adják ki (Aranyosmóric, 1784). A pap panaszolja, hogy fabérét nem fizették be (Aranyosmóric, 1787). A gyülekezet nem akarja megadni a pap járandóságát (Aranyosmóric, 1794). A pap és a mester fizetésében elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1797). A mesteri állás betöltéséig mesteri fizetésért a pap végzi a teendőket (Aranyosmóric, 1799–1800). A pap és mester fizetésében elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1805, 1807). Néhány egyháztag el van maradva a papi fizetéssel (Aranyosmóric, 1810).

Földek. Russ Onutól elveszik az egyház földjét (Aranyosmóric, 1776). Földtulajdon részleges felsorolása (Aranyosmóric, 1807). A földek hiánytalanul megvannak (Aranyosmóric, 1809–1810). Az eklézsiai földek után a lelkész nem fizet bért, ezért a földeket elveszik tőle és 3 forintra büntetik; az egyházi tanácsnak meghagyják, hogy a következő évben annak adják ki a földeket, aki többet ad értük (Aranyosmóric, 1812/1).

Gondnok. A gondnok figyelmébe ajánlják a gyülekezet és a lelkész közti ellentét feloldását (Aranyosmóric, 1783).

Házasság. Gyenge Klárát és Barta Mihályt a feleség többszöri házasságtörése miatt elválasztották és a nőt ligázták, és mivel az asszony ezután sem javított magatartásán, hanem tovább paráználkodott, ezért Besztercéről elűzték. Az asszony becsületesnek és tisztességesnek hazudta magát és Gadner Michael mórici özvegy férfivel jegyességre lépett, s az egyházi felsőbbség tudta nélkül egy idegen lelkész összeeskette őket. Miután a férj megtudta, hogy felesége parázna, elakarta bocsátani. A vizitáció elválasztotta a feleket és a férjnek megengedik a második házasságot; Gyenge Klárát élete végéig ligázták (Aranyosmóric, 1757).

Hozomány. Kis Gyirkó felesége meghalt, ezért anyósa „részt kíván" a volt férjtől. A vizitáció azzal a feltétellel teljesítette a kérést, hogy többé semmit sem fog követelni (Aranyosmóric, 1780).

Iskola. Sok a javítanivaló az iskola körül (Aranyosmóric, 1757). A gyermekes atyákat megintették, hogy gyermekeiket járassák iskolába (Aranyosmóric, 1793). Iskolaépítés költsége (Aranyosmóric, 1814/10).

Istentisztelet. Az istentiszteletet elhanyagolók testi, vagy pénzbüntetést fognak szenvedni, az úrvacsoraosztás a lelkész részegsége miatt elmaradt (Aranyosmóric, 1776). A vecsernyét a lelkész nem tartotta meg, mert táncmulatságban volt (Aranyosmóric, 1782).

Jövedelem. A jövedelemforrások felsorolása (Aranyosmóric, 1807).

Kamat. A kamatot a többszöri felszólítás ellenére sem fizették be; ez alkalommal utoljára figyelmezteti a vizitáció az adósokat, hogy ha adósságaikat nem fizetik be, átadják őket a világi hatóságoknak (Aranyosmóric, 1757). A kamattal tartozók megígérték, hogy törlesztik adósságaikat (Aranyosmóric, 1772). A kamatot az egyházfiak szedjék be és különítsék

el a parókia és templom javítására (Aranyosmóric, 1785). A kamatot a javításokra kell elkülöníteni (Aranyosmóric, 1787). A kamatot az épületjavításokra kell elkölteni (Aranyosmóric, 1790–1793). A kamatok egy részét a templom tetőzetének javítására költötték, a többit a templomjavításra kell fordítani (Aranyosmóric, 1796). A kamat egy részét a javításokra fordították (Aranyosmóric, 1798). A kamatok jelentős részét a templom és a torony zsindelyezésére fordították (Aranyosmóric, 1804).

Káptalan. A káptalan döntése szerint a lelkésznek el kell hagynia a falut (Aranyosmóric, 1784).

Klenódiumok, textíliák. Fekete posztóból készült koporsótakarót adományoztak (Aranyosmóric, 1812/4).

Lelkész. A javítás ellenértékeként Weber Marton özvegyétől 60 ejtel szilvát, és 3 veder mustot követelnek. Mivel a sok javítás miatt a lelkész özvegyét el kellett volna költöztetni, megegyeztek, hogy az elkövetkezendőben mindkét fél lemond követeléséről (Aranyosmóric, 1781). A lelkészt törvénytelenül választották meg (Aranyosmóric, 1782). Részegsége miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát, ezért 12 forintra büntették (Aranyosmóric, 1782). A lelkész vasárnap táncolt, és ezért a vecsernyét nem tudta megtartani (Aranyosmóric, 1782). A lelkész nem fogadta a vizitációt, ezért megbüntetik (Aranyosmóric, 1782). A lelkész nem tartotta be megválasztásakor tett ígéretét (Aranyosmóric, 1782. május). A hallgatók adósok a lelkész fizetésével (Aranyosmóric, 1784). A lelkész végzi a mesteri teendőket (Aranyosmóric, 1799). A papot megintik, mivel több szántót használ, mint ami megilletné (Aranyosmóric, 1810/1); mivel nem tartotta be a vizitáció parancsát, megbüntetik (Aranyosmóric, 1812/1).

Mester, tanító. A mátéi mester nem kapta meg a beszolgálásért eddig járó fizetést (3-3 kalangya búzát minden gazdától), ezután a vékával fizetők 4-4 vékát fizessenek (Aranyosmóric, 1776). A mester nem kapta meg fizetését (Aranyosmóric, 1787). A szász mesterné guzsallyal megvert egy oláhnét, ezért 12 forintra büntetik (Aranyosmóric, 1796). Minél hamarabb be kell tölteni a mesteri állást, addig a mesteri teendőket a pap végzi (Aranyosmóric, 1799–1800). A mester költöztetésére fordított összeg (Aranyosmóric, 1809). Mesteri ház építése (Aranyosmóric, 1813/6). A mesteri bérben elmaradások vannak (Aranyosmóric, 1814/5). A mesteri ház építésének költsége (Aranyosmóric, 1814/10).

Paráznaság. „...két személlyeknek együtt való tisztátalanságok, de a mi jelenlétünkben mindenik fél tagadta azon gonoszságban együtt való éléseket, melyet a Szent Visitatio így kívánt sopiálni: két ahhoz tudó asszonyt a bévádoltatott leányhoz küldött, kik megvizsgálván, tisztának találtatott, azért mind a recontiliatio, mind a poenalitás alól absolváltatott" (Aranyosmóric, 1780).

Parókia. A parókia körül sok a javítanivaló (Aranyosmóric, 1757). A parókia körül lévő romlásokat ki kell javítani (Aranyosmóric, 1760). A parókia javítását büntetés terhe alatt el kell végezni (Aranyosmóric, 1768); sok a javítanivaló, de szegények az emberek (Aranyosmóric, 1769); a parókiát a lelkész saját költségén megjavíttatta (Aranyosmóric, 1771); sok romlást talált a vizitáció, 15 nap haladékot kaptak a javításra, amelyet, ha nem végeznek el, 3 forint büntetést kell fizessenek (Aranyosmóric, 1776); rossz állapotban van a parókia (Aranyosmóric, 1777); „kevés ruinak találtattak" (Aranyosmóric, 1778). A romlásokat nem javították ki, Bertalan napig haladékot kaptak, s ha akkor sem lesz kész, az egyház tehenét zálogolják (Aranyosmóric, 1781). A jövedelmet a parókia és templom javítására fordítják (Aranyosmóric, 1785). Sok a javítanivaló, a hívek pedig nem akarnak részt venni a munkálatokban (Aranyosmóric, 1788). A parókián sok a javítanivaló (Aranyosmóric,

1789). Rossz a parókia tetőzete, meg kell javítani (Aranyosmóric, 1797). Iskolaépítés összege (Aranyosmóric, 1813/6).

Patrónus. A patrónus csak a szászoknak és magyaroknak adott erdőt, most az erdőből jogtalanul a románok is részt követelnek (Aranyosmóric, 1785).

Részegség. Adleff János részegség miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782).

Románok. A helyi románok jogtalanul az eklézsia erdejének felét maguknak követelik (Aranyosmóric, 1785).

Tánc. Azokat a fiatal legényeket, akik az oláhok közé mennek táncolni és mulatozni, 3 dénárra kell büntetni; a büntetés összegét az eklézsiára kell fordítani (Aranyosmóric, 1745).

Temetés. A pap nem volt otthon, ezért a szomszéd lelkész temette el a halottat (Aranyosmóric, 1793).

Templom. Sok a javítanivaló (Aranyosmóric, 1757). A templom körül lévő romlásokat ki kell javítani (Aranyosmóric, 1760), sok a javítanivaló, de szegények az emberek (Aranyosmóric, 1769); rossz állapotban vannak az épületek (Aranyosmóric, 1776), sok a romlás a templomon (Aranyosmóric, 1777); kevés ruinak találtattak (Aranyosmóric, 1778). A jövedelmet a parókia és templom javítására fordítják (Aranyosmóric, 1785). Templomjavítás összege (Aranyosmóric, 1810/11).

Úrvacsora. Azokat, akik nem vesznek úrvacsorát, 3 dénárra büntetik (Aranyosmóric, 1745). Az úrvacsoravételt elhanyagolók vesszőzést vagy pénzbüntetést fognak elszenvedni (Aranyosmóric, 1776). A lelkész részegsége miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782).

Ülésrend. Az öregek az első, az ifjabbak a hátsó padokban üljenek (Aranyosmóric, 1795).

Viselet. Azokat az asszonyokat, akik megbecstelenítik a német viseletet azzal, hogy román viseletben járnak, valamint azokat, akik nem vesznek részt az úrvacsoraosztáson 3 dénárra büntetik (Aranyosmóric, 1745).

Vizitáció. A vizitáció megparancsolja az egyházfiaknak, hogy az eklézsia pénzét az adósoktól szedjék össze, különben az egyházfit megbüntetik (Aranyosmóric, 1748). A vizitáció azzal a feltétellel egyezett bele Adleff János törvénytelen meghívásába, ha az eklézsiának tett ígéretét teljesíti (Aranyosmóric, 1782). A vizitáció 12 forint büntetésre ítélte Adleff Jánost, mert részegség miatt nem tudta kiszolgáltatni az úrvacsorát (Aranyosmóric, 1782). Adleff János a vizitáció előtt elment otthonról (Aranyosmóric, 1782). A gyülekezet és a pap közti ellenségeskedés miatt, valamint a megjelentek kevés számára való hivatkozással a vizitáció elmarad (Aranyosmóric, 1783). A vizitáció meghagyta, hogy mivel a lelkésznek el kell távoznia, a hívek maradéktalanul adják ki a pap fizetését (Aranyosmóric, 1784). A vizitáció felszólítja a híveket, hogy javítsák meg az épületeket (Aranyosmóric, 1785). A vizitáció nem tudta rávenni a gyülekezetet a díjlevélben foglaltak betartására (Aranyosmóric, 1794). Vizitátorok tiszteletdíja és ellátásának költsége (Aranyosmóric, 1814/10).

Árokalja

Adomány. Bethlen János úrasztali adománya: klenódiumok és textíliák leírása (Árokalja, 1808).

Brachium. Az egyházfiak kötelesek elszámolni az eklézsia pénzével a kirendelt hatóságok előtt (Árokalja, 1790).

Egyházfegyelem, eklézsiakövetés. Timár Mária és Guber József a jegyesség szabályainak megszegése miatt kövessenek eklézsiát (Árokalja, 1783).

Egyházfi. Az egyházfiak kötelesek nyolc napon belül elszámolni az eklézsia pénzével (Árokalja, 1790). Két évre választanak egyházfit (Árokalja, 1791). A számadás nem készült el, ezért csak a jövő évi vizitációkor kell elszámolni az eklézsia vagyonával (Árokalja, 1794). Az egyházfi most sem tudott elszámolni az eklézsia pénzével, ezért 15 nap haladékot kapott (Árokalja, 1795). A borgóiaknál lévő pénzről számoljanak el az egyházfiak (Árokalja, 1808).

Fizetés. Ezután azok az özvegyek, akik külön házban laknak és gazdaságuk is van, egész bért fizetnek a mesternek (Árokalja, 1778). Az özvegyek kepefizetésére vonatkozó előírás megismétlése (Árokalja, 1779). A mester fizetését csökkenteni kívánja a gyülekezet, úgy, hogy az egy házban lakó két gazda csak egy bért fizessen (Árokalja, 1784). A mester fizetését kívánják csökkenteni (Árokalja, 1787). A nem a saját házában lakó gazda csak fél bért (2 véka búzát) fizet (Árokalja, 1796). A mester fizetését néhány egyháztag nem akarja megadni (Árokalja, 1812/4).

Földek. Az eklézsia kevesli a parókiához tartozó földek jövedelmét, ezért a földek bérbeadásának jogára az eklézsia felhatalmazást kap (Árokalja, 1790). A Sajó két földet is elmosott (Árokalja, 1810/7).

Gyümölcsös. A gyümölcsöst 10 ültetvénnyel és 6 oltvánnyal szaporították (Árokalja, 1814/10).

Iskola. Romos állapotban van (Árokalja, 1772). Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció (Árokalja, 1809).

Jegyesség. Timár Mária kétszer is jegyességre lépett, ezért eklézsiakövetésre utasították (Árokalja, 1783).

Jövedelem. Az egyházfinak csak a következő vizitációkor kell elszámolni a jövedelemről (Árokalja, 1791).

Kamat. A kamatot a templom és parókia javítására fordítják (Árokalja, 1785). A kamatot a templom, parókia és iskola építésére használták fel (Árokalja, 1787). A kamatból templomra és parókiára költöttek, valamint orgonát vásároltak (Árokalja, 1793). A kamatok egy részét a templomra és a parókiára költötték (Árokalja, 1796). A kamatból a templomot és a cintermet javították (Árokalja, 1796). A kamat egy részét a templomra és cinteremre költötték (Árokalja, 1799). A templom- és parókiaépítés miatt a számadást arra az időre halasztották, amikor az építés véget ér (Árokalja, 1807). A számadás György László úr egyéb elfoglaltsága miatt a következő vizitációra maradt (Árokalja, 1813/7). Az eklézsiának nincs tőkepénze, mert a templomra, a parókiára és a harangöntésre költötte (Árokalja, 1814/9). György László prefectus nem jelent meg a vizitáció előtt, ezért a számadás elmaradt (Árokalja, 1814/10).

Káptalan. A káptalan tudta nélkül csökkentették a mester fizetését, ezért mind a mestert, mind az eklézsiát megbüntették (Árokalja, 1790).

Klenódium. A tűzvész után a Bethlen János által adományozott klenódiumok, textíliák leírása (Árokalja, 1808). Az 1808. évi összeírás szerint a klenódiumok megvannak (Árokalja, 1809).

Lelkész. A mesteri ház és a gazdasági épületek építési költségének egy részét a lelkész fizette (Árokalja, 1808).

Mester. A káptalan tudta nélkül csökkentették a mester fizetését. Az eddigi 4-4 véka búza helyett 3-3 vékát fizetnek (Árokalja, 1790). A mestert felfüggesztik hivatalából, amiért fizetése csökkentésébe beleegyezett (Árokalja, 1790). Rendezik a mester fizetését (Árokalja, 1794). A mester illetlen szavakkal beszélt az eklézsiáról, ezért eklézsiakövetésre utasították (Árokalja, 1795). Mester fizetésének rendezése (Árokalja, 1799). Dicsérik a mestert (Árokalja, 1808). A mesteri ház és a parókia melléképületeinek építési költsége (Árokalja, 1808). A mester úgy megütötte egyik tanítványát, hogy nem tudott megszólalni, ezért a vizitáció meginti, hogy ezután csak pálcával verje meg a gyermekeket (Árokalja, 1813/7). A mestert dicsérik (Árokalja, 1814/2).

Orgona, orgonista. A kamatok jövedelméből orgonát vásároltak (Árokalja, 1793). Vita a mester és eklézsia között az orgonista miatt (Árokalja, 1795). Mivel hat hónapig nem volt orgonista, a mester adjon 6 véka búzát az eklézsiának (Árokalja, 1795).

Parciális Zsinat. A mester fizetésének csökkentése iránti kérelmet a Parciális Zsinathoz utalja a vizitáció (Árokalja, 1784, 1787).

Parókia. A parókia körül rosszak a kerítések, annak ellenére, hogy az egyházfiak arra kötelezték magukat, hogy a Parciális Zsinatig megjavítják, de nem javították meg. A vétkeseket a káptalan előírása szerint megbüntetik (Árokalja, 1760). A hívek 1-1 forint büntetés terhe alatt kötelezték magukat az épületjavításra (Árokalja, 1766). Az épületeket ki kell javítani (Árokalja, 1771). A parókia romos állapotban van (Árokalja, 1772). Új parókiát építenek (Árokalja, 1778). A parókia, templom leégett (Árokalja, 1804). A parókiaépítés költségeiről György László prefectus számol be (Árokalja, 1810/10). A parókia építésének költsége (Árokalja, 1812/8).

Patrónus. Gróf Bethlen János fizeti az új templomtorony ajtajának és ablakainak költségeit (Árokalja, 1810/10).

Templom. A hívek egy forint büntetés alatt kötelezték magukat az épületjavításra (Árokalja, 1766). Az épületeket ki kell javítani (Árokalja, 1771). A vizitáció figyelmezteti a híveket, hogy a templom falait javítsák meg (Árokalja, 1781). A templom elégett (Árokalja, 1804). Az újjáépítés miatt a számadást elhalasztották (Árokalja, 1807). Templomépítés költsége (Árokalja, 1808). A templomépítés költségeiről gróf Bethlen János prefectusa számol be (Árokalja, 1810/10). Templomépítés költsége (Árokalja, 1812/8).

Vizitáció. A lelkész nem volt otthon, ezért nem volt vizitáció (Árokalja, 1768). A vizitációt nem lehetett megtartani a gyülekezet ellenkezése miatt, ezért a templom kulcsát elvették (Árokalja, 1772). Timár Máriát megbüntetik a kétszeri jegyváltásért (Árokalja, 1783). A vizitáció nem fogadta el a mester fizetésére vonatkozó javaslatot (Árokalja, 1784). A mester fizetésének csökkentése iránti kérelmet a Parciális Zsinathoz utalja a vizitáció (Árokalja, 1787). A vizitáció megparancsolja a mesternek, hogy 15 nap alatt készítse el a számadást és mutassa be Sófalván a káptalan jegyzőjének (Árokalja, 1795). A Sajó vizének áradása miatt a vizitáció félbeszakadt (Árokalja, 1807). A vizitáció a mesteri fizetéssel kap-

csolatosan rendelkezik: az ekés gazdák búzával, a szegény gazdák kukoricával fizessenek (Árokalja, 1812/4).

Beszterce

1809 előtti vizitációkat lásd Alsóbudaknál.

Templom. Templomépítésre gyűjtött pénz (Beszterce, 1810, 1812).

Cegőtelke

Adomány. Lutzai József adománya (Cegőtelke, 1795). Lutzai József adományának értékesítése (Cegőtelke, 1796).

Brachium. Az elmaradt kamatokat a karhatalom gyűjtse be (Cegőtelke, 1787). Az istentiszteletre nem járókat a karhatalom figyelmébe ajánlják (Cegőtelke, 1787).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Fel kell állítani a helyi tanácsot (Cegőtelke, 1796). A vizitáció a helyi tanácsot felszólítja, hogy rendezze a lelkész díjlevél szerinti bérét (Cegőtelke, 1814/3). A tanács jelenti: Kis Sándor „cégéres paráznaságával az eklézsiát megbotránkoztatta, sokaknak tett propria oris fassioja a szerént azt mondotta, hogy hozzája Sz[ász]Czegőből egy fejérnép sem megyen úgy bé, hogy onnan becsületesen kimehessen." (Cegőtelke, 1814/4).

Conventio, díjlevél. A gyülekezet nem adta meg a pap díjlevelében foglaltakat (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész panaszol, hogy azok, akik nincsenek beírva a díjlevélbe, nem akarnak bért fizetni (Cegőtelke, 1808). A pap panaszolja, hogy egyik egyháztagja a díjlevélben megszabottakat nem teljesíti, aki azzal védekezik, hogy elszegényedett és conventiós szolga lett (Cegőtelke, 1814/3).

Egyházfegyelem. „...két botránkoztató személlyek vagynak úgymint Rákosi Ferentz és Veress György, kik mindketten gyakorta gyanús személlyekhez járnak, velek szoross barátságot tartanak. Veress György a gyanús személlynél magát vasárnapokon hegedülteti" (Cegőtelke, 1796).

Egyházfi. Az eklézsia ládáját az egyházfitól elvették, és vakmerőségéért egy ökrét lefoglalták, de a főgondnok közbenjárására marháját később visszaadták (Cegőtelke, 1772). Az egyházfi betegsége miatt a számadást elhalasztják (Cegőtelke, 1782). A számadással nem készült el (Cegőtelke, 1805). Az egyházfi javítassa meg a parókia körüli kerítéseket (Cegőtelke, 1809). Az egyházfi feleségét cégéres bűnnel vádolják, az ügy tisztázását a helyi tanács hatáskörébe utalják (Cegőtelke, 1813/3). Az egyházfi beszámol az eklézsia javairól (Cegőtelke, 1813/7). Az eklézsia kintlevőségeit össze kell gyűjteni (Cegőtelke, 1813/7).

Eklézsiakövetés. Bódi György reconciliált egyszer, de most is botránkoztató gyanús életet él (Cegőtelke, 1797). Nyerges Ferenc, akit részegeskedéssel, káromkodással vádoltak, eklézsiát követett (Cegőtelke, 1812/3).

Esketés, házasság. Rákosi Ferenc nem akarja visszavenni feleségét (Cegőtelke, 1797). A papnak éjszaka, kényszer alatt kellett esketni, amiért megbünteti a vizitáció (Cegőtelke, 1812/2). Nagy Istvánt a felesége elhagyta, válni akar (Cegőtelke, 1813/10).

Fizetés. A pap bérét nem fizetik (Cegőtelke, 1766). A pap fizetésében továbbra is hiányosságok vannak (Cegőtelke, 1769). A pap nem kapja meg a fizetését (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész a bért késve kapja meg (Cegőtelke, 1810/2). A lelkész a bérét késve kapja meg. Az ügy elintézését a helyi tanácsra bízzák (Cegőtelke, 1813/2). A birtokos özvegyek csak egynegyed bért fizessenek, az egy házban lakó gazdák esetében pedig a főgazda fizessen kalangyával, a másik vékával (Cegőtelke, 1813/4). Az 1813. évi özvegyasszonyok és együtt lakó gazdák bérfizetéséről való rendelkezést megerősíti a vizitáció (Cegőtelke, 1814/3).

Földek. Az eklézsia földjeinek jegyzéke (Cegőtelke, 1810/5). Az eklézsia földjei az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Cegőtelke, 1812/5; 1813/6).

Generális Vizitáció. Ha a romlásokat ki nem javítják, a generális vizitáció elé tárják az ügyet (Cegőtelke, 1752/3).

Gondnok. A templomjavítást a gondnok saját pénzéből kipótolta (Cegőtelke, 1799). A gondnok nem volt otthon, ezért a vizitációt elhalasztották (Cegőtelke, 1804–1805). A gondnok nem volt otthon, ezért a számadás a következő vizitációra maradt (Cegőtelke, 1809). A gondnok nem volt otthon, a számadás elmaradt (Cegőtelke, 1812/5). Mivel a gondnok nincs a faluban, a pénzről való számadás elmarad (Cegőtelke, 1814/7).

Harang. Székely Farkas a maga költségén harangot öntetett az eklézsiának (Cegőtelke, 1795/5). Harangozót választottak (Cegőtelke, 1813/9).

Iskola. Nincs iskolaépület (Cegőtelke, 1814/2).

Istentisztelet. Néhányan nem járnak istentiszteletre (Cegőtelke, 1787).

Jövedelem. Az eklézsia nem gondoskodik a jövedelemből származó kamatokról, ezért megfeddik. Az eklézsia tulajdonában lévő föld 17 éve nem kamatozott, több szőlős, kaszáló is műveletlen (Cegőtelke, 1790).

Kamat. Három éve nem fizettek kamatot, amelyet a templomra és parókiára kellett volna fordítani (Cegőtelke, 1787). 17 éve nem fizettek kamatot (Cegőtelke, 1790). 5 vonás forintnak az évi kamata 1 veder bor (Cegőtelke, 1791). Egy szőlős után nem fizetnek kamatot (Cegőtelke, 1797). Két egyháztag nem akarja visszafizetni a búzakölcsönt (Cegőtelke, 1798). A bevételeket a templom vakolására, meszelésére fordították (Cegőtelke, 1799). A kamatból a parókiát és a templomot javították (Cegőtelke, 1808). Mivel a gondnok nem tartózkodott otthon, a kamatokról szóló jelentésre csak a következő vizitáción kerül sor (Cegőtelke, 1810/5). A kamat egy részét parókia- és templomjavításra fordították (Cegőtelke, 1813/7).

Káromkodás. Nyerges Ferenc és felesége káromkodnak (Cegőtelke, 1812/3).

Klenódiumok és textíliák. A klenódiumok és textíliák jegyzéke (Cegőtelke, 1808). Textíliákat adományoztak (Cegőtelke, 1810/5). A klenódiumok és textíliák az 1808. évi összeírás szerint megvannak, illetve a készlet újabb adományokkal gazdagodott (Cegőtelke, 1812/4).

Láda. Az eklézsia ládáját az egyházfitól elvették, és vakmerőségéért egy ökrét lefoglalták, de a főgondnok kérésére marháját később visszaadták (Cegőtelke, 1772).

Lelkész. Fizetését nem kapja meg idejében (Cegőtelke, 1766/1). Az eklézsia panaszol a pap ellen, hogy kivágott egy gyümölcsfát; a lelkész sérelmezi, hogy fizetését nem kapta meg, és ezért kellett kivágnia a fát (Cegőtelke, 1776/3). A lelkész felesége agyonütött egy

malacot (Cegőtelke, 1776/5). A vizitáción megjelent hallgatók ígérték, hogy papot visznek a gyülekezetbe (Cegőtelke, 1778). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem kapta meg mindenkitől (Cegőtelke, 1785). A lelkész nem kapta meg a fizetését azoktól, akik nincsenek beírva a díjlevélbe (Cegőtelke, 1808). A lelkészt karddal kényszerítették, hogy éjszaka eskessen (Cegőtelke, 1812/2).

Parciális. Az egész gyülekezetet a parciális elé idézik a javítások elmulasztása és a pap fizetésének rendezetlensége miatt (Cegőtelke, 1769).

Parókia. A parókia romos állapotban van, a csűr és kerítések rosszak (Cegőtelke, 1752/2). A parókia körül lévő „ruinakat" Szent György napig építsék meg, különben megbüntetik a híveket (Cegőtelke, 1766/2). A parókia körül sok a romlás (Cegőtelke, 1768). Továbbra is sok a romlás, semmit sem javítottak meg (Cegőtelke, 1769). A parókia körül nincsenek kertek, kapuk, nincs veteményeskert (Cegőtelke, 1776/2). A parókia lakhatatlan (Cegőtelke, 1778). Sok a javítanivaló, nincs istálló, amiért az engedetleneket megbüntetik (Cegőtelke, 1780). A lelkész „panaszla a sok ruinak miatt, mellyek olly sokak a szokás szerint Cegőbe, hogy az egész capitulumban annyi ruinak nem találtattak, mellyeket, hogy a közelebb jövő tavaszon reparállyon az ecclesia, a Visitatio által imponáltatott, az ecclesia is magát annak végbevitelére obligálá" (Cegőtelke, 1792). A parókia körül kerítések rosszak, nincs ahol tartani a gabonát, a parókia kicsi, nagyobbat kell építeni (Cegőtelke, 1809). A parókia rossz, javításra szorul (Cegőtelke, 1810/2).

Részegség. Nyerges Ferenc és felesége részegesek (Cegőtelke, 1812/3).

Templom. A régi, szép templom romos állapotban van, tetőzete hiányos, a padlás elkorhadt, beesik az eső (Cegőtelke, 1752/1). A templom használhatatlanná vált, a „temető bolt" beomlott (Cegőtelke, 1776). A templom elpusztult (Cegőtelke, 1778). A templomjavításra szánt pénzt a pap magánál tartotta (Cegőtelke, 1795/4). Templomjavítására zsindelyt vásároltak (Cegőtelke, 1808).

Vizitáció. A vizitáció felszólítására sem jelentek meg a hívek. A vizitáció megparancsolta, hogy ha a romlásokat nem javítják ki, az eklézsiát megbüntetik és a Generális Vizitáció elé terjesztik az ügyet (Cegőtelke, 1752/3). Mivel semmit sem javítottak, az eklézsiát a parciális elé idézik (Cegőtelke, 1769). A nagy „zenebona" miatt nem lehetett megtartani a vizitációt (Cegőtelke, 1771). A lelkész felesége véletlenül agyonütött egy malacot, a kárt az eklézsia fizesse meg, mert a rossz kerítések miatt történt (Cegőtelke, 1776/5). Az eklézsia tiszteletlenül fogatta a vizitációt, sem tisztességes vacsorát, sem ebédet nem adtak, az eklézsia tagjai nem jelentek meg (Cegőtelke, 1776/5). A vizitációt nem tartották meg, mert senki sem jelent meg (Cegőtelke, 1783). A gondnok és az egyházfi nem jelent meg a vizitáción, ezért a vizitációt elhalasztották (Cegőtelke, 1789). A vizitáció megfeddi a gyülekezetet, mert a jövedelmek kamatjáról nem gondoskodott (Cegőtelke, 1790). A gondnok nem volt otthon, ezért nem tartották meg a vizitációt (Cegőtelke, 1793). A vizitáció a helyi tanács felállítását ajánlja (Cegőtelke, 1796). A vizitáció meghagyja, hogy aki az eklézsiához tartozik, köteles bért fizetni a papnak (Cegőtelke, 1808). A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy a parókia körüli kerítéseket javíttassa meg (Cegőtelke, 1809). A vizitáció megbünteti a papot, mert törvénytelenül esketett. A lelkész védekezik: karddal kényszerítették (Cegőtelke, 1812/2). Nyerges Ferenc a vizitáció előtt követett eklézsiát (Cegőtelke, 1812/3).

Felsőbalázsfalva

Adomány. 1789-ben Fantsali nevű hadnagy 14 forintot adományozott az eklézsiának (Felsőbalázsfalva, 1807).

Egyházfi. A tőkepénz fele, 7 vonás forint az egyházfinál van, amelyért a kamatot ő kell megfizesse (Felsőbalázsfalva, 1790). Az egyházfi ígéretet tett, hogy egy év múlva mind a tőkét, mind pedig a kamatot megtéríti (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyházfi elszegényedett és a faluból elköltözött (Felsőbalázsfalva, 1807). Az egyházfit megintették, mert nem vette fel a kamatot (Felsőbalázsfalva, 1808). Az egyházfi eltitkolta az eklézsia pénzét és magánál tartotta, amelyért kamatot sem fizetett (Felsőbalázsfalva, 1812). Az egyházfit utasítják, hogy a parókia tetőzetét javíttassa meg (Felsőbalázsfalva, 1814/3). Az egyházfi, Kövér Gyirkó átvállalta a korábbi egyházfi, Kövér Mihály adósságát, amelyről köteles esztendőnként kamatot adni (Felsőbalázsfalva, 1814/7).

Földek. A parókiális földet a falu lakói legelőnek használják (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyház földjét a falu jogtalanul legelteti (Felsőbalázsfalva, 1809). A pap panaszolja, hogy az eklézsia földjét jogtalanul használják a románok (Felsőbalázsfalva, 1810). Az 1814. évi összeírás szerint a földek megvannak.

Iskola. A vizitáció utasítja a lelkészt, hogy iskolaépület hiányában a parókián tanítsa a gyermekeket, a szülők pedig a tanításért fizessenek a papnak (Felsőbalázsfalva, 1807).

Kamat. Az egyházfi a tőke után a kamatot nem fizette meg (Felsőbalázsfalva, 1790). A lelkész és az egyházfi ígéretet tett, hogy a kamatot a tőkével együtt megtéríti (Felsőbalázsfalva, 1794). A lelkész a kezelése alatt lévő pénz kamataként szénát ad (Felsőbalázsfalva, 1796). Az egyházfi, Kövér Mihály elszegényedett, a faluból elköltözött és magával vitte az eklézsia pénzét is kamatostól együtt (Felsőbalázsfalva, 1807). Az egyházfi eltitkolta az eklézsia pénzét és kamatot sem fizet (Felsőbalázsfalva, 1812).

Lelkész. Csak egy hallgatója van a papnak (Felsőbalázsfalva, 1790). A lelkésznek kell ellátni a mester feladatát is (Felsőbalázsfalva, 1807). A lelkész a kezelése alatt lévő tőkepénzből a parókia mellé csűrt és istállót építtetett (Felsőbalázsfalva, 1807). A pap panaszkodik, hogy a parókia körüli javításokban a hívek nem segítenek (Felsőbalázsfalva, 1810). A pap öregsége miatt megvakult (Felsőbalázsfalva, 1813). A pap öregsége és vaksága miatt nem tudja tanítani a gyermekeket, de az istentiszteleteket megtartja (Felsőbalázsfalva, 1814/2).

Parókia. A lelkész a parókia mellé csűrt, istállót, pajtát, pitvart, kamrát épített (Felsőbalázsfalva, 1807). A papi házon lévő szalma elrothadt, a hívek nem igyekeznek megjavítani (Felsőbalázsfalva, 1813).

Patrónus. A patrónus jelenti, hogy miután a pap meghal (erőtlen vénember), Felsőbalázsfalvát Alsóbalázsfalvához csatolja és a kettőből lesz egy „középszerű papság" (Felsőbalázsfalva, 1810).

Templom. A kamat egy részét a templom zsindelyezésére fordították (Felsőbalázsfalva, 1796). A templom tetőzete rossz állapotban van, és mivel nincs pénz zsindelyre, náddal kell befedni (Felsőbalázsfalva, 1808).

Vizitáció. A vizitáció megparancsolja, hogy a volt egyházfinál lévő pénzt a mostani egyházfi hajtsa fel (Felsőbalázsfalva, 1807). A vizitáción csak a pap jelent meg, a három pár egyháztag közül senki sem volt otthon (Felsőbalázsfalva, 1809). A vizitáció meginti a

híveket, hogy segítsenek a papnak a javításokban és az eklézsia földjeire viseljenek gondot (Felsőbalázsfalva, 1810).

Felsőszászújfalu

Adomány. A volt iskolamester pénzadománya (Felsőszászújfalu, 1809). Lekencei Kaundert János 120 forintot adományozott (Felsőszászújfalu, 1812).

Brachium. Azokat, akik az eklézsia jövedelemét elprédálták, átadják a karhatalomnak (Felsőszászújfalu, 1787).

Conventio, díjlevél. A lelkész díjlevelében foglaltakat az eklézsia tagjai nem hajlandók megadni, nem szántanak és nem vetnek a papnak; a vizitáció parancsa szerint pénzzel kell megváltani (Felsőszászújfalu, 1785/1).

Egyházfi. Parancsba adják, hogy az egyházfi gyűjtse be a lelkész fizetését (Felsőszászújfalu, 1783). Az egyházfiak a kamat begyűjtését elhanyagolták, 10 éve számadást nem mutattak be (Felsőszászújfalu, 1784). Az egyházfiak nem akarnak a vizitáció előtt megjelenni és nem akarnak számot adni (Felsőszászújfalu, 1788). Utasítják az egyházfit, hogy az elmaradt lelkészi és mesteri fizetést gyűjtse össze (Felsőszászújfalu, 1797).

Fizetés. A lelkész nem kapja meg a fizetését (Felsőszászújfalu, 1782). Sok az elmaradás a lelkész fizetésében (Felsőszászújfalu, 1783). A lelkész a fizetését már négy éve nem kapja meg, elszegényedett, el kell költöznie (Felsőszászújfalu, 1787). A lelkész panaszkodik, hogy fizetését nem adták meg (Felsőszászújfalu, 1788). A pap és a mester panaszolja, hogy a fizetésben elmaradások vannak (Felsőszászújfalu, 1797). A lelkész kéri, hogy fizetését a templom jövedelmeiből egészítsék ki (Felsőszászújfalu, 1805).

Földek. A földek után járó kamatot egységesíteni kell (Felsőszászújfalu, 1766. február). „Az ecclesiasticus földeket abalienálták sine consensu decani et capituli" (Felsőszászújfalu, 1784). „Az ecclesia földeit némely nyakas emberek eladják minden hírtétel nélkül" (Felsőszászújfalu, 1788). A bérlett földek után Mikó Károly gróf nem fizet bért (Felsőszászújfalu, 1798, 1799). A földek az összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu, 1809). Az eklézsia földjeinek pontos leírása. A gróf törvénytelenül cserélt földet az eklézsiával (Felsőszászújfalu, 1810/5–6). Az összeírás szerint a földek hiánytalanul megvannak (Felsőszászújfalu, 1812). A földek az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu, 1813/6). A földek az 1814. évi összeírás szerint megvannak (Felsőszászújfalu, 1814/4).

Harang. Harangozásból gyűlt pénz (Felsőszászújfalu, 1813/7).

Iskola. A vizitáció kikérdezi a gyermekeket (Felsőszászújfalu, 1807).

Istentisztelet. A hallgatók nem járnak istentiszteletre (Felsőszászújfalu, 1810/3).

Jövedelem. Veszélyben van az eklézsia bérbe adott pénze (Felsőszászújfalu, 1785/2). Felsorolják a templomhoz tartozó földeket (Felsőszászújfalu, 1807).

Kamat. Legyen egységes a földek kamata (Felsőszászújfalu, 1766. február). A lelkész kedvezményes kamatot fizet (Felsőszászújfalu, 1766. november/3). Megerősítik az előző évi határozatot (Felsőszászújfalu, 1768). A kamatot elprédálták (Felsőszászújfalu, 1787). A kamatok egy részét a javításokra fordították (Felsőszászújfalu, 1796). Mikó Károly gróf nem fizet kamatot (Felsőszászújfalu, 1798, 1799). A kamatokban elmaradások mutatkoznak

(Felsőszászújfalu, 1810/9). A zsellérház éves bére (Felsőszászújfalu, 1812). A kamat egy részét a templommeszelésre használták fel (Felsőszászújfalu, 1812).

Lelkész. Az eklézsia engedetlensége miatt a lelkészt eltiltották a szolgálattól (Felsőszászújfalu, 1748). A lelkész és a mester közötti ellentét megoldódott (Felsőszászújfalu, 1750). A lelkész is ugyanannyi kamatot fizessen, mint az eklézsia tagjai (Felsőszászújfalu, 1766. november/1). Az arbiter atyafiak megengedték a lelkésznek, hogy kedvezményesen fizesse a kamatot (Felsőszászújfalu, 1766. november/3). A lelkész a parókián ne tartson táncmulatságot, feleségét fonóba ne engedje (Felsőszászújfalu, 1778). Sok az elmaradás a lelkész fizetésében (Felsőszászújfalu, 1783). A lelkész panaszolja, hívei száma lecsökkent, ezért gondok vannak a fizetés körül (Felsőszászújfalu, 1805). Mikó Károly gróf a vádolja a papot, a lelkész menti magát (Felsőszászújfalu, 1812).

Mester. Az eklézsia engedetlensége miatt a vizitáció a mestert eltiltotta a szolgálattól (Felsőszászújfalu, 1748). A lelkész és a mester közötti ellentét megoldódott (Felsőszászújfalu, 1750). A mester rossz viszonyban van az eklézsiával és a pappal (Felsőszászújfalu, 1766. február). Panaszolja a mester, hogy az egy fedél alatt lakó gazdák csak fél bért akarnak fizetni (Felsőszászújfalu, 1785/2). Dicsérik a mestert (Felsőszászújfalu, 1809).

Parókia. A parókia körül sok a javítanivaló, a hívek megfogadták, hogy tavaszig kijavítják a romlásokat (Felsőszászújfalu, 1760). A parókiát a kamatból javítják (Felsőszászújfalu, 1766. november/2). Sok a javítanivaló, a hívek nem jelentek meg a vizitáción, a birtokosok a templomot bezárták, de a gyülekezet kinyitotta (Felsőszászújfalu, 1772). Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1779). A sok javítanivaló miatt nagy a lelkész kára; a vizitáció döntése szerint a vétkesek a pap kárát térítsék meg (Felsőszászújfalu, 1780). A romlásokat nem javították meg (Felsőszászújfalu, 1781). Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1784). Az eklézsia hanyagsága miatt rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1785/4). Rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1787). A parókia körül sok a javítanivaló, nincs csűr, ami miatt nagy kára van a papnak (Felsőszászújfalu, 1788). A parókiát javították (Felsőszászújfalu, 1813/7). Parókiajavítás költsége (Felsőszászújfalu, 1814/8).

Patrónus. A patrónus új papot akar hozatni (Felsőszászújfalu, 1748). Mikó Károly gróf sérelmezi, hogy a vizitáció nem kereste fel (Felsőszászújfalu, 1812). A patrónus üzente, hogy a papot a vizitáció mozdítsa el hivatalából (Felsőszászújfalu, 1813/3).

Templom. Sok a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1784). Az eklézsia hanyagsága miatt rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1785/4). Rengeteg a javítanivaló (Felsőszászújfalu, 1787). A templomhoz tartozó földek kamatából a templom tetőzetét javították (Felsőszászújfalu, 1807). Ablakot, harangot javítottak (Felsőszászújfalu, 1810/9). Templomfestés összege (Felsőszászújfalu, 1812).

Vizitáció. A vizitációt az eklézsia ellenségesen fogadta. A templom kulcsát a dékán el akarta vinni, de a hitesek nem adták oda. Az engedetlenség miatt a vizitáció a lelkészt és a mestert a szolgálattól eltiltotta (Felsőszászújfalu, 1748). A mester fizetését ne adják ki, amíg a parciális nem rendelkezik (Felsőszászújfalu, 1766. február). A vizitáción a birtokosok nem jelentek meg, a templomot bezárták, de a gyülekezet kinyitotta (Felsőszászújfalu, 1772). A vizitációnak délben 2 órakor kellett volna elkezdődni, de a hívek nem gyűltek össze, de a következő nap összegyűjtötték őket (Felsőszászújfalu, 1781). A vizitáción csak az egyházfi jelent meg, a pap fizetésében elmaradások vannak, ezért az eklézsiát a parciális elé idézik (Felsőszászújfalu, 1782). A vizitáció parancsba adja, hogy a papnak járó elmaradt szántást, vetést pénzzel váltsák meg (Felsőszászújfalu, 1785/1). Az egy fedél alatt lakó két gazda másfél bért köteles fizetni (Felsőszászújfalu, 1785/3). Az eklézsia elhanyagolta a templom, mesteri lakás és a parókia javítását, ezért a táblára citálják (Felsőszászújfalu,

1785/4). A vizitáció a fizetés-kiegészítési kérelmet és az eklézsia gróffal szembeni követeléseit a parciálisra utalja (Felsőszászújfalu, 1805). A vizitáción az öt gazda közül egyedül csak az egyházfi jelent meg. A patrónus, gróf Mikó Károly sem jelent meg (Felsőszászújfalu, 1813/3). A vizitáción mind a négy egyháztag jelen volt (Felsőszászújfalu, 1814/1).

Zsellér. Az eklézsia rétjén lakó zsellér kárt tett az eklézsia épületében (Felsőszászújfalu, 1809). Zsellérház bére (Felsőszászújfalu, 1812).

Galacfalva

Áthelyezés. A lelkészt hivatali mulasztás és botrányos viselkedés miatt Kentelkére helyezik, a kentelkit pedig Mátéba, mert összeveszett a patrónussal. A mátéi lelkészt, akit ártatlanul vádol a mátéi gyülekezet, Kentelkére nevezik ki (Galacfalva, 1785).

Bigámia. Egy cigánynak két felesége van. Az elsőhöz térjen vissza (Galacfalva, 1759).

Cigányok. Egy kóborló cigány otthagyta három gyermekét, feleségét, most kurvával él, templomba nem jár (Galacfalva, 1759). A faluban magukat reformátusnak valló cigányok élnek, de istentiszteletre nem járnak, nem úrvacsoráznak; külön cigány egyházfit választanak (Galacfalva, 1776/1). A református cigányok évente 8-8 poltrával vagy 2 napszámmal tartoznak a papnak (Galacfalva, 1776/1). Egy cigány panaszolja, hogy a pap beteglátogatásért pénzt kért; a pap jelenti, hogy a cigány soha bért nem fizetett (Galacfalva, 1807).

Cinterem. A cinteremnek kerítést készítenek (Galacfalva, 1799).

Dékán. A dékán betegsége miatt nem mehetett vizitálni, ezért maga helyett a káptalan jegyzőjét küldte el (Galacfalva, 1785).

Dézsma. A galaci udvarbíró az özvegyektől és ifjú legényektől összegyűjtött dézsmából nem adja ki az eklézsia járandóságát (Galacfalva, 1787).

Egyházfi. A patrónus jelenlétében történt meg az egyházfi számadása (Galacfalva, 1760/1). A cigányok közül is választanak egyházfit (Galacfalva, 1776/1). A volt egyházfi nem tudott elszámolni a rábízott pénzzel (Galacfalva, 1781/4). Az egyházfinak parancsba adják, hogy a parókia körüli hiányosságokat orvosolja, különben a káptalan elé fogják idézni (Galacfalva, 1802). Az egyházfi a számadást nem készítette el (Galacfalva, 1809). Az egyházfi kéri, hogy adósságának kamatát engedjék el, mint bocskorpénzt. A vizitáció a kérést elfogadja (Galacfalva, 1809).

Eklézsiakövetés. Maderang Jánost eklézsiakövetésre kötelezték (Galacfalva, 1758).

Excommunicatio. A templomba nem járásért, kurvával való élésért egy kóborló cigányt excommunicálnak a gyülekezetből (Galacfalva, 1759).

Fizetés. A fizetési elmaradásokat igyekezzenek bepótolni (Galacfalva, 1772). Fizetését a lelkész nem kapta meg (Galacfalva, 1781/1). A lelkész nem kapja meg idejében fizetését, az eklézsia ígéri, hogy megadja (Galacfalva, 1785/3). Néhány egyháztag a pap járandóságát nem szolgáltatta be (Galacfalva, 1787). Ezután minden egyháztag, aki beteghez hívja a papot, 12 dénárt fizessen. Minden cigánygazda köteles három napot dolgozni, vagy 3 márjást fizetni a papnak (Galacfalva, 1807). A pap panaszolja, hogy az új parasztok nem akarnak bért fizetni, azzal védekeznek, hogy ők dologgal fizetik a bért, a lelkész pedig kapáláskor nem hívja őket, ők azután szétszélednek, hogy téli élelmüket megkeressék (Galacfalva, 1810/3).

Földek. Az egyházi földeket a lelkész tudta nélkül nem szabad bérbe adni (Galacfalva, 1760/2). A hallgatók sérelmezik, hogy az eklézsia földjeit idegeneknek adták bérbe (Galacfalva, 1776/4). Az 1754., valamint az 1809. évi összeírás szerint a földek megvannak (Galacfalva, 1810/6). Az eklézsia tulajdonába tartozó ingatlanok megvannak (Galacfalva, 1813/2; 1814/6).

Harang. A lelkész harangozik (Galacfalva, 1782).

Házasság, válás. Boldizsár Kata férjét elhagyta, mert az rendszeresen verte; férjéhez visszamenni nem akar, ezért a vizitáció az ügy rendezését a parciális elé utalta (Galacfalva, 1776/3).

Istentisztelet. A lelkész elhanyagolja az istentiszteleteket (Galacfalva, 1782). Néhány asszony nem jár istentiszteletre, és nem is úrvacsoráznak (Galacfalva, 1782). A hívek nem járnak istentiszteletre a lelkész családi botránya miatt (Galacfalva, 1785/1). A cigányok nem járnak istentiszteletre (Galacfalva, 1808). A pap panaszolja, hogy az új paraszt hívek nem járnak templomba (Galacfalva, 1810/3).

Kamat. A kamatokról való számadás elmarad, mert az udvari tisztek nem jelentek meg (Galacfalva, 1779). Az eklézsia pénzét a „templom és parókia építésére" fordították (Galacfalva, 1788). A bevételek egy részét a templomra költötték (Galacfalva, 1809). A jövedelmekből javítják a parókiát (Galacfalva, 1810/8).

Klenódiumok, textíliák. A klenódiumok, textíliák jegyzéke (Galacfalva, 1808). A klenódiumok az összeírás szerint megvannak (Galacfalva, 1810/5).

Lelkész. A lelkész saját költségén kerítést csináltatott (Galacfalva, 1771). A patrónus és az eklézsia panaszkodik a lelkészre, mert az italt árul, a betegeket nem látogatja, a híveket „illetlen szókkal illette", ezért a vizitáció megengedi, hogy új lelkészt válasszanak (Galacfalva, 1776/2). A lelkészt megintik: „tiszteletes loci minister igen ritkán szokott harangozni, egy hétben egyszer vagy kétszer szokott templomba menni, mellyért tiszteletes loci minister admoniáltatott, hogy őkegyelme ezután a maga hivatallyát frequentálni el ne mulassa, inkább gyakorollya a harangozást és a templomot" (Galacfalva, 1782). A lelkész elcsapta szolgáját, mert haszontalan volt, aki azonban kérte fizetését (Galacfalva, 1782). Panaszkodnak a lelkészre: nem harangoz, a gyermekeket nem tanítja, a híveket csúfolja, ezért a lelkészt a vizitáció Kentelkére helyezi át (Galacfalva, 1785). Egy cigány panaszolja, hogy a pap beteglátogatásért 1 márjást kért (Galacfalva, 1807). A lelkész panaszkodik, hogy mindössze 5 család van, akik bért nem akarnak fizetni. A vizitáció megerősíti a bérfizetésre vonatkozó korábbi előírásokat: minden gazda 2 véka búzát és 2 véka zabot fizet, a félgazdák ennek felét (Galacfalva, 1812/2).

Parókia. Sok a javítanivaló (Galacfalva, 1759). Nagyon sok javítanivaló van. Az eklézsia ígéretet tett, hogy az épületeket megjavíttatja (Galacfalva, 1769). Az eklézsia ígéri, hogy csűrt épít a parókiára (Galacfalva, 1771). A parókián lévő csűr fedésére a lelkész a sajátjából 30 kalangya szalmát adott (Galacfalva, 1787). A parókiát hat éve a lelkész a maga pénzéből javítja (Galacfalva, 1793). A parókia rossz állapotban van: rossz a tető, az eső beesik, nincs se kapu, se kerítés, se istálló (Galacfalva, 1802). Minden romos állapotban van, bár volna pénz a javításra (Galacfalva, 1804). Az eklézsia megfogadja, hogy a parókiát megjavítja (Galacfalva, 1805). Parókiajavítás költsége (Galacfalva, 1808). Javítják és bővítik a parókiát (Galacfalva, 1809). Javítják a parókiát (Galacfalva, 1812/3). Istállót építettek a parókiára (Galacfalva, 1813/3).

Patrónus. A patrónus panaszkodik a lelkészre, mert a patrónus tiltása ellenére italt árul (Galacfalva, 1776/2). A patrónus két zsellért adott az eklézsiának, hogy a „ruinakat" javítsák (Galacfalva, 1782).

Templom. A templomot megzsindelyeztették (Galacfalva, 1796). Újrafödik a templomot (Galacfalva, 1812/3). A templom zsindelyeztetésére is költenek (Galacfalva, 1813/2).

Vizitáció. A vizitáció Maderang Jánost eklézsiakövetésre kötelezte (Galacfalva, 1758). A vizitáció megengedi, hogy a munkáját rosszul végző lelkész helyett más papot hívhassanak (Galacfalva, 1776/2). A vizitáción csak a gondnok és az egyházfi jelent meg, más református nincs (Galacfalva, 1813).

Zsellér. Egy zsellér évi 4 márjásért bérli az eklézsia házát (Galacfalva, 1760/2). A lelkész a zsellér lovával ment a generális zsinatra, ezért elengedik tartozását (Galacfalva, 1781/5). A patrónus két zsellért adott az eklézsiának, hogy a „ruinakat" javítsák (Galacfalva, 1782). A zsellérház évi bére 2,4 forint (Galacfalva, 1796). Wesselényi Miklós báró az eklézsia telkére a régi zsellérház helyett újat épített és öreg zsellérét költöztette oda, azzal az ígérettel, hogy a bért minden esztendőben kifizeti. A dékán a pénzt megkapta, de az eklézsia a maga részét nem (Galacfalva, 1809).

Kentelke

Brachium. A több évtizede elmaradt kamatok behajtását a karhatalomra bízzák (Kentelke, 1787). A több évtizedes kamatok begyűjtését a karhatalomra bízzák (Kentelke, 1790). A bosszúból kivágott gyümölcsfák ügyének tisztázását a karhatalomra bízták (Kentelke, 1790).

Egyházfi. Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812). Az egyházfi nem tud jelentést tenni a lelkészről, mert nem jár templomba, ezért a vizitáció előírása szerint új egyházfit kell választani (Kentelke, 1813/1). Lénárt Márton egyházfi nem jár templomba, ezért új egyházfit választanak (Kentelke, 1814).

Fizetés. A pap panaszolja, hogy Tolvaj János udvarbíró sem a bor, sem a bárány dézsmát nem akarja megadni (Kentelke, 1784). A lelkész panaszolja, hogy a hívek 13 éve nem fizettek. A vizitáció megerősíti a díjlevélben foglaltakat: minden gazda esztendőnként 2 kalangya búzát és egy szekér fát köteles fizetni (Kentelke, 1810/3).

Földek. Csiszár Ádám a pap rétjét jogtalanul kaszálta, szántóit a maga számára használja (Kentelke, 1780). A lelkész panaszolja, hogy Tolvaj János udvarbíró az egyik parókiális földet „torok verve" el akarja venni (Kentelke, 1784). A bérbe adott szőlősök elpusztultak, semmi jövedelem nem származott belőlük (Kentelke, 1785). Veszélyben forgott az eklézsia szőlőse, ezért a lelkész másnak adta bérbe, amiért a volt bérlő kivágatta a szőlősben lévő gyümölcsfákat (Kentelke, 1790). A földek az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Kentelke, 1810/6). A gyümölcsöst szaporították (Kentelke, 1812). Az eklézsia erdőjének körülírása (Kentelke, 1813/4).

Istentisztelet. Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812). Az egyházfi nem tud jelentést tenni a lelkészről, mert nem jár templomba (Kentelke, 1813/1). Lénárt Márton egyházfi nem jár templomba (Kentelke, 1814). Az istentiszteletet a lelkész házában tartják (Kentelke, 1814).

Jövedelem. A lelkész jelenti, hogy az adósok egy része 26 esztendeje nem fizetett kamatot, pedig abból kellene a templomot megjavítani (Kentelke, 1785). A kamatra kiadott pénz után 26 éve nem fizettek semmit, a helyi parasztoknak kiadott szőlő elpusztult, semmi jövedelem nem származik belőle (Kentelke, 1785). A Borgóra kiadott pénz után 12 éve semmi jövedelem nem volt, valamint a Kentelkére kiadott 60 forint után 24 éve nem jött be kamat (Kentelke, 1787). Jövedelemforrások felsorolása: föld, pénz (Kentelke, 1810/7).

Kamat. A bérjövedelmeket a parókiára és a kerítésekre fordították (Kentelke, 1782). A kamatra kiadott pénz után 26 éve nem fizettek adót, a szolgabíró intése ellenére sem (Kentelke, 1785). Az egyéb kamatból a parókiát javítják (Kentelke, 1785). Borgóról 12 éve nem fizettek kamatot, Kentelkén pedig 60 forint után 24 éve nem fizettek adót (Kentelke, 1787). A kentelki és a borgói kamatokat továbbra sem fizették be (Kentelke, 1790). A kamatokból ablakot, csatornát csináltattak a templomnak (Kentelke, 1792).

Lelkész. Csiszár Ádám „illetlen szókkal illette" a lelkészt (Kentelke, 1780). A lelkész panaszolja, hogy a hívek 13 éve nem adták meg fizetését (Kentelke, 1810/3). A lelkész panaszolja, hogy Lénárt Márton egyházfi három éve nem jár templomba (Kentelke, 1812).

Parókia. A lelkészi lakást és a gazdasági épületeket javították (Kentelke, 1808). Kutat ásattak (Kentelke, 1809). A parókiára szekérszínt építettek, a zsellérházra 10 forintot költöttek (Kentelke, 1814).

Patrónus. A patrónus, Bethlen József gróf udvarbírója, Tolvaj János a pap kaszálójából a munkásokat elkergette, a földet a maga számára megkaszáltatta, és a szénát a szolgabíró intésére sem adta vissza (Kentelke, 1784). A lelkész által bérelt földek jövedelmét a parókia javítására fordítják (Kentelke, 1787).

Templom. A templom omlófélben van (Kentelke, 1785). „N. Lőrinc épített a romladozott templom fájiból egy házat a mesteri telekre" (Kentelke, 1794). A kentelki összeomlott templom köveit Bethlen János Árokaljára vitette és ott istálló- és piceépítéshez használta fel, azzal az ígérettel, hogy cserébe imaházat fog építtetni. A gróf meghalt, az imaház nem készült el (Kentelke, 1813/5).

Úrvacsora. A kamatokból az úrvacsorára is költöttek (Kentelke, 1787).

Vizitáció. A parókiális földet követelő Tolvaj János udvarbíró ügyét a vizitáció a parciális elé utalja (Kentelke, 1784). A vizitáción egyetlen egyháztag sem jelent meg (Kentelke, 1808). A vizitáció költsége (Kentelke, 1809). A vizitáción mindhárom gazda jelen volt (Kentelke, 1812). A vizitáció tisztázza a lelkész és egyházfi közti elmérgesedett viszonyt, és a feleket békességes életre szólítja fel. Mivel az egyházfi elutasította a kibékülést, a vizitáció a viszály rendezésére 15 nap haladékot adott (Kentelke, 1812). A vizitáció felkereste Bethlen János özvegyét a felépítendő oratórium kapcsán (Kentelke, 1813/5).

Kerlés

Bor. A lelkész szóvá teszi, hogy a conventióba foglalt járandóságot pénzben akarják kifizetni (Kerlés, 1809). A gyülekezet megegyezett a pappal, hogy egy veder bort 8 poltrával lehet megváltani (Kerlés, 1810).

Conventio, díjlevél. Az eklézsia tagjai nem tartották be a mester díjlevelében foglaltakat, ezért a vizitáció kártérítésre kötelezte az eklézsiát (Kerlés, 1789). A lelkész a káptalan beleegyezése nélkül módosította a díjlevelet (Kerlés, 1810).

Egyházfegyelem. „Adattatott fel a Szent Visitationak egy hat holnap alatt született gyermek, melyről az volt az hír, hogy idejére való születése volt, de investigáltatván nem volt idejére való" (Kerlés, 1779). Vasárnap az istentisztelet alatt táncolókat 1 forintra, a táncmulatságnak helyet adó gazdát 2 forintra büntetik (Kerlés, 1780).

Egyházfi. Az egyházfi nem készítette el a számadást (Kerlés, 1791, 1792, 1793). Az egyházfi benyújtotta a számadást (Kerlés, 1795). Hiteseket választottak (Kerlés, 1812/1). Az eklézsia vezetőit elmarasztalják, amiért jogtalanul és önkényesen elcserélték a mesteri és a lelkészi lakást. Az egyházfi elmondja: tiltakozott a csere miatt, de a gróf udvarbírája felpofozta, a lelkészt erőszakkal kilakoltatta, a mesteri házat lebontatta. Az egyházfit a parciális hivatali kötelességének elmulasztásáért (nem értesítette a káptalant) 24 forintra, vagy 12 pálcaütésre bünteti (Kerlés, 1813/4). Az egyházfi megbüntetésére kirendelt falubírót Bethlen Lajos udvarbírója feltartóztatta (Kerlés, 1813/4).

Falubíró. Az egyházfi megbüntetésére kirendelt falubírót Bethlen Lajos udvarbírója feltartóztatta (Kerlés, 1813/4).

Fizetés. Egy gazda felesége halála után csak fél bért hajlandó fizetni, holott egész bért kellene (Kerlés, 1783). Minden egyháztag adós 2-2 veder borral, amit vagy természetben fizetnek meg, vagy ha nem lesz bor, akkor pénzben (Kerlés, 1814/4).

Földek. A lelkész, Binder Simon kéri, hogy az eklézsia földjét parókiális föld összegéért bérelhesse (Kerlés, 1774). A templom földjeinek kamatából a parókiát és a templomot kell javítani (Kerlés, 1790). A földek a „régi matricula" szerint megvannak (Kerlés, 1809). Az eklézsia ingatlanjai az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Kerlés, 1812/6). A papi és a mesteri telket a patrónus önkényesen elcserélte (Kerlés, 1813/4).

Harang. A haranglábat elköltöztetik (Kerlés, 1813). Új haranglábat építenek (Kerlés, 1814/8).

Iskola. A vizitáció meghagyja, hogy javítsák meg az iskolát, mert amennyiben nem javítják, az eklézsiát 9 forintra büntetik (Kerlés, 1748). Felszólítják a szülőket, hogy gyermekeiket küldjék iskolába (Kerlés, 1791). A vizitáció vizsgáztatja a tanulókat (Kerlés, 1807). Vizsgáztatják a gyermekeket (Kerlés, 1808). A mester hiányosságai: „14 fiú és 5 leány gyermekek közzül betűket jól esmérő 5 találtatott, syllabizans egy sem". Lelőtt egy kutyát, mert az megugatta. Az éneklőmesternek, Pataki Jánosnak megtiltotta, hogy az idős lelkész helyett istentiszteletet tartson. Mindezekért 3 forintra büntetik (Kerlés, 1812/3). Javítják az iskolát (Kerlés, 1812/7). Új iskolát építenek (Kerlés, 1814/8).

Istentisztelet. Vasárnap az istentisztelet alatt táncoltak, a katekizálást nem látogatták (Kerlés, 1780).

Kamat. Az évenként bejövő kamatokból javították a templom és parókia körüli romlásokat (Kerlés, 1789). A lelkész tartozik az eklézsiának (Kerlés, 1790). Kamatok felsorolása (Kerlés, 1791). A bevételekből a parókiára, iskolaházra költöttek (Kerlés, 1813/5).

Lelkész. Sérelmezik a hívek, hogy a lelkész kis összegért bérli a templom földjét, pedig más többet adna érte. A vizitáció helyt ad a kérésnek: ezután a templom földjeit szabadon kiadhatják (Kerlés, 1790). A lelkész szóvá teszi, hogy a bor fizetését pénzben akarják kifizetni (Kerlés, 1809). A gyülekezet panaszolja, hogy a lelkész állandóan szidja a gyülekezetet (Kerlés, 1810). A lelkész öregsége miatt feladatát „gyengén" látja el (Kerlés, 1814/2).

Mester. A mester fizetését (amely házban több gazda lakik, az első fizessen egész bért, a többiek fél bért) nem akarják megadni (Kerlés, 1766). Egy özvegy gazda a mesternek

csak fél bért akar fizetni (Kerlés, 1783). A volt mester, Czobel Dániel panaszolja, hogy fizetését nem kapta meg, földjét nem vetették be (Kerlés, 1789). Panaszolnak a mester ellen: a mester időnként egy hétig tartó vadászatokon vesz részt (hétfőtől szombatig), a gyermekeket nem tanítja (Kerlés, 1812/3).

Orgona, orgonista. Az orgonista 30 véka gabonát követel Czobel Dániel volt iskolamestertől, de mivel a mester fizetését „3 vékára szállították", az nem akarja megadni (Kerlés, 1789). Javítják az orgonát (Kerlés, 1798).

Paráznaság. A faluban van egy parázna asszony, akinek a férje is paráznává tette magát (Kerlés, 1791).

Parciális. Az orgonista és mester közti fizetés körül kialakult vitát a vizitáció a parciálishoz utalja (Kerlés, 1789).

Parókia. A parókia körül sok a javítanivaló (Kerlés, 1772). Sok a javítanivaló (Kerlés, 1772). Sok a javítanivaló (Kerlés, 1776. január). Ebben az évben harmadik alkalommal volt a vizitáció Kerlésen a sok javítanivaló miatt. A második alkalommal (1776. március) a vizitáció komoly büntetést helyezett kilátásba, most harmadjára kénytelen volt a vizitáció ismét Kerlésre menni, ezért amennyiben nem javítják meg a romlásokat, akkor romlásokként 1-1 gulden büntetést fognak fizetni és a vétkeseket eltiltják az úrvacsorától és két guldent kell fizetniük (Kerlés, 1776. július). A parókia körüli kerítések rosszak, a gyülekezet engedetlen, nem javították meg, ezért a vizitáció utasítja, hogy a gyülekezet javítsa meg 15 napon belül a parókia és az iskola körül a négy kaput és kerítést, amennyiben nem javítják meg, az egyházfit 12 forintra büntetik. A kerítésen a keresztléceket a lelkész csináltassa meg. A most tapasztalt engedetlenségért az eklézsiát 2 rénes forintra büntetik (Kerlés, 1778). A lelkész panaszolja, hogy nem javítottak semmit, ezért sok kára van (Kerlés, 1780). A parókia körüli kerítések rosszak, Szent György napjáig meg kell javítani (Kerlés, 1784). A lelkész panaszolja, hogy a parókia és a cinterem rossz állapotban van, a hallgatók pedig a sokadszori figyelmeztetés ellenére sem akarják megjavítani (Kerlés, 1787). A parókia gazdasági épületei rossz állapotban vannak, a lelkésznek emiatt nagy az anyagi kára. A javítások elhanyagolása miatt a karhatalomhoz fordulnak (Kerlés, 1789). A parókia körüli javításokat három ember nem végezte el, 15 nap haladékot kaptak (Kerlés, 1790). Rossz a kerítés és a kapu, a vizitáció azonban úgy ítéli meg, ez részben a lelkész gondatlansága miatt van. A gyülekezetet utasítják, hogy javítsa meg (Kerlés, 1799). Javítják a parókiát és a templomot (Kerlés, 1808). A lelkészi lakásba kemencét rakattak (Kerlés, 1809). Javítják a parókiát (Kerlés, 1812/7). A lelkészi lakást a patrónus erőszakkal elvette (Kerlés, 1812). Az új lelkészi lakás építésének költsége (Kerlés, 1814/8).

Patrónus. Bethlen Lajos gróf önkényesen kiköltöztette a papot és mestert az eklézsia telkéről és új telekre költöztette (Kerlés, 1812). A mester házáért cserében adott paraszthéz kisebb értékű, ezért a patrónus a ház mellé pénzt és fát is adott (Kerlés, 1813/4).

Syllabizans. „14 fiú és 5 leány gyermekek közzül betűket jól esmérő 5 találtatott, syllabizans egy sem" (Kerlés, 1812/3).

Szerződés. Szerződés a lelkészi és mesteri ház elcseréléséről (1813/4).

Tánc. A dékán tiltása ellenére táncoltak, a vizitáció elhatározta, hogy a vétkesek 2 héten belül vagy tisztázzák a helyzetet a dékánnal, vagy pedig átadják őket a felsőbb hatóságoknak (Kerlés, 1781).

Temető. „Temetőbéli szín" építésének költsége (Kerlés, 1812/7).

Templom. Sok a javítanivaló. A hallgatók megfogadták, hogy húsvétra megjavítják a templomot (Kerlés, 1783). Renoválják a cintermet (Kerlés, 1798). A templomot megzsindelyezik (Kerlés, 1810).

Vizitáció. A mester fizetésének módosítási kérelmét a parciális elé utalja a vizitáció (Kerlés, 1766). A vizitáció elutasítja a lelkész kérését, amelyben az eklézsia földjét kedvezményesen kívánta bérelni (Kerlés, 1774). A vizitáció 3 forintra bünteti az eklézsiát a sok javítanivaló miatt (Kerlés, 1776. március). A vizitáció 3 forint megfizetésre kötelezte a lelkészt, mert nem volt otthon a vizitáció alatt (Kerlés, 1777). A javítás elmulasztásáért a vizitáció megbünteti a vétkeseket (Kerlés, 1780). A vizitáció a parókia és a templom körüli javításokat elhanyagoló eklézsia megfegyelmezését a világi karhatalom hatáskörébe utalja (Kerlés, 1787). A vizitáción nem jelentek meg az „eklézsiabéli emberek", csupán Bethlen László tiszttartója, Takáts Hantzi és az egyházfi, ezért a vizitáció nem érte el célját (Kerlés, 1789). A volt mester elmaradt fizetését utólag ki kel adni (Kerlés, 1789). A vizitáció megengedi a lelkésznek, hogy használja a templom földjeit azzal a feltétellel, hogy a saját költségén a lelkészi lakást meszelteti, ablakokat csináltat, a vizitációt ellátja, a vizitáció díját viszont a gyülekezet fizeti (Kerlés, 1793).

Nagysajó (lutheránus)

Adomány. Báró Kemény Zsigmondné 95 forintot adományozott az eklézsiának, hogy annak jövedelméből a templomot és a lelkészi lakást javítsák (Nagysajó/lutheránus, 1800). Teleki Julianna, Kemény Zsigmond özvegye 500 forintot adományozott, hogy annak kamatából a nagysajói evangélikus lelkész fizetését kiegészítsék (Nagysajó/lutheránus, 1805. március 17.). Báró Kemény Zsigmondné Teleki Julianna a lelkészi és mesteri lakás javítására 90 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1807). Teleki Julianna a templomjavításra 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Teleki Julianna 80 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1812/9).

Bor. 16 vonás forintra bort vásároltak, amelynek bevételét (kocsmárlás) a templom tetőzetére kell fordítani (Nagysajó/lutheránus, 1789). 30 veder bort 51,84 forintért adtak el (Nagysajó/lutheránus, 1814/9).

Brachium. Mivel a parókia körüli szükséges javításokat a sokadszori intés ellenére sem végezték el, a világi karhatalmat kérik fel, hogy intézkedjen (Nagysajó/lutheránus, 1787).

Cigányok. Istentisztelet ideje alatt a cigányok és a zsidók lármáznak, hegedülnek, táncolnak (Nagysajó/lutheránus, 1805).

Cinterem. Sok a javítanivaló (Nagysajó/lutheránus, 1766). Ha a kerítést nem javítják meg, dupla büntetést fognak kapni (Nagysajó/lutheránus, 1772). A cinterem deszkázására költötték a kamatot (Nagysajó/lutheránus, 1795). A cinteremre a kamatból deszkát vásároltak (Nagysajó/lutheránus, 1797). Javítják a cinterem kapuját és kerítését (Nagysajó/lutheránus, 1814/9).

Consistorium, helyi egyházi tanács. A vizitáció elrendeli az állandó helyi tanács, consistorium felállítását (Nagysajó/lutheránus, 1812). A megválasztott tanács kötelessége (Nagysajó/lutheránus, 1812/1). A helyi tanács jelenti, hogy vannak olyan hívek, kiket lopással vádol a karhatalom (Nagysajó/lutheránus, 1812/6).

Conventio, díjlevél. A lelkészi díjlevél szerinti bort és fát nem szolgáltatták be (Nagysajó/lutheránus, 1789). A hívek kérdik, hogy a díjlevélben megállapított bort és tűzi-

fabért mennyi pénzzel lehet megváltani? Az eddigi szokás szerint minden évben a birtokos urak 2-2 veder bort fizettek, vagy ha nem lett bor, akkor 3 márjást 2 veder bor helyett. A lelkésznek fizetéséhez tartozó bort vedrenként 25,5 krajcárral lehet megváltani, ezután pedig a bort piaci áron fizessék ki. Egy szekér fa helyett 1 vonás forintot fizessen az a gazda, akinek van marhája, akinek nincs marhája, az 1 szekér fa helyett fizessen 60 pénzt (Nagysajó/lutheránus, 1813/4).

Egyházfegyelem. Ezután a parázna életűek hétköznap tartsanak bűnbánatot (Nagysajó/lutheránus, 1761).

Egyházfi. Az egyházfiakat felszólítják, hogy a lelkész elmaradt fizetését sürgősen rendezzék, különben 1 forintra büntetik őket (Nagysajó/lutheránus, 1782/1). Az egyházfiak intsék meg a lármázókat (zsidók és cigányok) (Nagysajó/lutheránus, 1805). A számadás nem készült el időben, azért a beszámoló a következő vizitációra maradt (Nagysajó/lutheránus, 1808). Az egyházfinak a vizitáció meghagyja, hogy a parókia körüli kerítéseket javítassa meg (Nagysajó/lutheránus, 1810/4).

Fizetés. A lelkész panaszol a fizetése iránt (Nagysajó/lutheránus, 1745). A lelkész panaszolja, hogy némely hívek 4 évi fizetésével adósok (Nagysajó/lutheránus, 1782/1). A lelkész panaszolja, hogy fizetése szerinti fabérét nem mindenki szolgáltatta be (Nagysajó/lutheránus, 1797). Néhány egyháztag a fabérrel tartozik a lelkésznek (Nagysajó/lutheránus, 1800). A fabérrel elmaradt egyháztagot a vizitáció utoljára figyelmezteti (Nagysajó/lutheránus, 1801). A lelkész panaszolja, hogy tűzifáját a hívek nem szolgáltatták be (Nagysajó/lutheránus, 1807). A lelkész panaszolja, hogy tűzifa bérét nem akarják kifizetni (Nagysajó/lutheránus, 1810/4).

Földek. Az eklézsia földjei az 1754. évi összeírás szerint megvannak (Nagysajó/lutheránus, 1810/8).

Harang, harangozás. Eddig az volt a szokás, hogy a halottakért egész nap harangoztak. Ezután, aki azt akarja, hogy két órán át mindkét haranggal harangozzanak, 1 forint 2 dénárt fizet. Ha másodjára is harangoztatni akar, 51 dénárt fizet, harmadszori harangozásért 18 dénárt köteles fizetni. Aki ezt nem hajlandó megfizetni, annak 18 dénárért 1 haranggal 2 óráig, másodjára 1 haranggal 1 óráig, harmadjára 2 haranggal 1 óráig harangozzanak (Nagysajó/lutheránus, 1773). Megjavítják a haranglábat (Nagysajó/lutheránus, 1814/4).

Házasság. Horeth Dániel szabálytalanul jegyezte el Maria Schneiderint, ezért a jegyességet felbontották. A vizitáció Horeth Dánielt büntetés terhe mellett eltiltja a volt jegyesével való találkozástól (Nagysajó/lutheránus, 1760). Maria Schneiderin találkozott Horeth Dániellel, de a szülők nem tudtak róla, időközben más férfinek ígérte oda kezét, ezért a vizitáció a nőt megbünteti (Nagysajó/lutheránus, 1761). Dendel János és felesége, Farkas Mária válni akarnak (Nagysajó/lutheránus, 1791). Dendel Jánost és feleségét hat alkalommal intették meg, hogy költözzenek egybe, de ha nem akarnak, akkor a következő parciálison jelenjenek meg (Nagysajó/lutheránus, 1793).

Iskola. Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció (Nagysajó/lutheránus, 1808). Az iskolás gyermekeket kikérdezi a vizitáció és megállapítják, hogy a mester nem végzi jól a dolgát, mert az 55 gyermek közül csak 5 tud jól olvasni, írni egy sem, annak ellenére, hogy a két évvel ezelőtti vizitáción meghagyták, hogy fekete táblán krétával tanítsa írni a gyermekeket (Nagysajó/lutheránus, 1812/3).

Istentisztelet. A lelkész panaszolja, hogy hétköznap egy hallgató sem jár templomba, ezért a vizitáció meginti az eklézsiát (Nagysajó/lutheránus, 1784). A lelkész panaszolja,

hogy némelyek nem járnak istentiszteletre és úrvacsorát sem vesznek (Nagysajó/lutheránus, 1787).

Jövedelem. A jövedelmet a lelkészi lakás tetőzetére költötték (Nagysajó/lutheránus, 1793).

Kamat. A kamatot a templom zsindelyezésére költötték (Nagysajó/lutheránus, 1794). A cinterem deszkázására költötték a kamatot (Nagysajó/lutheránus, 1795). A kamatokat a lelkészi lakásra, iskolára fordították (Nagysajó/lutheránus, 1796). A kamat egy részét a templom tetőzetére és a cinterem deszkázására fordították (Nagysajó/lutheránus, 1797).

Káromkodás. Jáger Márton és felesége, Tótt Kata káromkodnak. Mindkettőjüket megbünteti a vizitáció (Nagysajó/lutheránus, 1745).

Kéregetés. Kéregetésből a templomjavításra 202,80 forint gyűlt össze (Nagysajó/lutheránus, 1810/10).

Klenódium. A klenódiumok az összeírás szerint megvannak (Nagysajó/lutheránus, 1808).

Lelkész. A lelkész panaszol a fizetés iránt (Nagysajó/lutheránus, 1745). Sok vasárnap a lelkész nem prédikál, mert a lába kisebzett. Ilyenkor a mester prédikál helyette (Nagysajó/lutheránus, 1777).

Mester. A mesteri lakás udvarán lévő kutat használhatja a lelkész és családja (Nagysajó/lutheránus, 1772). A mester prédikál a lelkész helyett (Nagysajó/lutheránus, 1777). A mester panaszolja, hogy „gabonabéli fizetését" a gazdák nem adták meg (Nagysajó/lutheránus, 1807). A mester nem végzi jól feladatát, tanítványai alig tudnak olvasni, írni pedig egy sem tud. A hitesek panaszkodnak, hogy a mester részeges, kocsmáról kocsmára jár, amiért a tanítót 3 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1812/3).

Parókia. Nagyon sok a javítanivaló, rosszak a kerítések. A vétkeseket 24 dénárra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1766). Ha a kerítést nem javítják meg, dupla büntetést fognak elszenvedni (Nagysajó/lutheránus, 1772). A parókia körül sok a javítanivaló (Nagysajó/lutheránus, 1782/2). A lelkész panaszolja, hogy a parókia körül rengeteg a javítanivaló, ezeken a többszöri intés ellenére sem végeztek javításokat, ezért a világi karhatalom elé viszik az ügyet (Nagysajó/lutheránus, 1787). A parókia körüli javításokat továbbra sem végezték el. A vizitáció 15 nap haladékot adott a munkálatok elvégzésére (Nagysajó/lutheránus, 1788). A lelkészi lakás tetőzetét javították (Nagysajó/lutheránus, 1793). A parókia körül a kerítések rosszak (Nagysajó/lutheránus, 1810/4). Zsindelyezik a lelkészi lakást (Nagysajó/lutheránus, 1813/9).

Patrónus. A vizitáció felszólítja az eklézsiát, hogy a földesúrtól kérjen temetőnek alkalmas területet (Nagysajó/lutheránus, 1784). Báró Kemény Zsigmondné 95 forintot adományozott az eklézsiának, hogy annak jövedelméből a templomot és a lelkészi lakást javítsák (Nagysajó/lutheránus, 1800). Teleki Julianna, Kemény Zsigmond özvegye 500 forintot adományozott, hogy annak kamatából a nagysajói evangélikus lelkész fizetését kiegészítsék (Nagysajó/lutheránus, 1805. március 17.). Báró Kemény Zsigmondné Teleki Julianna a lelkészi és mesteri lakás javítására 90 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1807). Teleki Julianna a templomjavításra 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Teleki Julianna 80 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1812/9). A templom köré felállítandó kerítéshez a sasfákat a patrónus adományozta (Nagysajó/lutheránus, 1813/4).

Temető. Ezután nem szabad a cinteremben temetkezni, mert a templom a sok temetkezéstől megrepedt. A vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy a földesúrtól temetkezésre alkalmas területet kérjenek (Nagysajó/lutheránus, 1784). A gyülekezet tagjai kérik a vizitációtól, hogy a régi temetőt használhassák (Nagysajó/lutheránus, 1785). Új temetőnek a Todt Berg nevű helyet választották (Nagysajó/lutheránus, 1809).

Templom. A kamatból a templom tetőzetét javították (Nagysajó/lutheránus, 1797). A templomjavításra Teleki Julianna 300 forintot adományozott (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). Templomjavításra kéregetésből még 202,80 forint gyűlt össze (Nagysajó/lutheránus, 1810/10). A templom zsindelyezésének és falai megerősítésének költsége (Nagysajó/lutheránus, 1812/9). A templom köré új kerítést kell felállítani (Nagysajó/lutheránus, 1813/4).

Úrvacsora. Úrvacsorázás alkalmával megbotránkoztatták egymást. A vétkeseket 2 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1779). Dendel János 3 éve nem vett úrvacsorát, mert a felesége a mostohalányaival együtt gyakran megverte (Nagysajó/lutheránus, 1787).

Ülésrend. Az ülésrend kapcsán a következő határozat született: a tapasztalat szerint a hallgatók közül némelyeknek túl sok, másoknak túl kevés helyük van, és bár újabban még néhány ülőhelyet készítettek, ezért a jövőben a következő rendet kell megtartani: életkor szerint üljenek a padokba. Azok, akiknek eddig nem volt helyük, annyi pénzt fizessenek, amennyibe egy ülőhely elkészítése kerül. Ha valakinek sok ülőhelye van, és el akarja adni, az ülőhely elkészítésének költségéért eladhatja. A legények és leányok 12 dénárt fizessenek az ülőhelyért, amely összegből az egyházfiak javíttatják a székeket. A cselédlányok a számukra kijelölt helyekre üljenek. Akik nem hajlandók betartani az ülésrendet, azokat 3 forintra büntetik (Nagysajó/lutheránus, 1763).

Vád. Sofi Márton azzal vádolja Berládi Mihálynét, hogy menyének és leányának „illetlen szókot szóllott". A vádat nem tudta bizonyítani, ezért hamis vádért Sofi Mártont megbüntették (Nagysajó/lutheránus, 1782/3).

Vasárnap. Az Úr napján Molnár Dani aratni küldte munkásait, amiért 2 forintra büntetik, és a büntetést templom-, parókia- és iskolaépítésre fordítják (Nagysajó/lutheránus, 1780). Vasárnapon, amikor a szászok a templomban vannak, a cigányok és a zsidók fát vágnak, hegedülnek, táncolnak (Nagysajó/lutheránus, 1805).

Veszekedés. Jáger Márton gyermekeit megintik, mert mostohaanyjukat, Tótt Katát gyalázzák.

Viselet. Az asszonyok konty nélkül ne menjenek ki az utcára (Nagysajó/lutheránus, 1772).

Vizitáció. A vizitáció felszólítja a lelkészt, ha betegsége nem akadályozza, mindenkor prédikáljon (Nagysajó/lutheránus, 1777). A gyülekezet tagjai kérik a vizitációtól, hogy a régi temetőt használhassák (Nagysajó/lutheránus, 1785). A vizitáció felszólítja az egyházfiakat, hogy intsék meg a lármázókat (zsidók és cigányok), és ha ezután is lármáznának, akkor 1-1 forintra büntetik őket (Nagysajó/lutheránus, 1805). A vizitáció költsége (Nagysajó/lutheránus, 1814/9).

Zsidók. Vasárnap az istentisztelet alatt a zsidók és a cigányok lármáznak, hegedülnek, táncolnak, fát vágnak (Nagysajó/lutheránus, 1805).

Nagysajó (református)

Adomány. Báró Kemény Sámuel az épülő lelkészi lakásra 240 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1810/10). Kemény Sámuel az új lelkészi lakás építésére 61,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1812/8). Kemény Sámuel gróf 7,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1813/8). Tar Józsefné Csatlós Erzsébet 10,20 forintot adományozott (Nagysajó/református, 1814/9).

Brachium. A mester elmaradt négy évi fizetésének begyűjtését a vizitáció a karhatalomra bízza (Nagysajó/református, 1787/2).

Cigányok. A nem eklézsiához tartozó cigányok halottainak nem harangoznak (Nagysajó/református, 1759). Amelyik cigány a mesternek nem fizet bért, temetéskor a mester éneklésbeli szolgálatáért legalább 4 sustákot fizessen (Nagysajó/református, 1795). A cigányok cigány egyházfit szeretnének, a vizitáció beleegyezett, és meg is választották a cigány egyházfit, aki a mindenkori magyar egyházfinak van alárendelve (Nagysajó/református, 1809/4).

Consistorium, helyi egyházi tanács. A helyi tanács keményen büntesse meg a gyermekét iskolába nem járató szülőt (Nagysajó/református, 1809/2). Mivel ebben a gyülekezetben nem volt helyi tanács, a vizitáció elrendelte annak felállítását, elnökévé a lelkészt nevezte ki (Nagysajó/református, 1809/3). A helyi egyházi tanács Bársony Salátit sok cégéres vétkéért eklézsiakövetésre ítélte (Nagysajó/református, 1810/6). A vizitáció a helyi egyházi tanácsot utasítja, hogy amennyiben a lelkészi és mesteri fizetéssel adósok nem törlesztik kötelezettségeiket, jelentsék a karhatalomnak (Nagysajó/református, 1814/4). A helyi tanács 3 nőt paráznasággal vádol, a vád bizonyítása után mindhármat bűnbánattartásra és eklézsiakövetésre utasítják (Nagysajó/református, 1814/6).

Egyházfi. Az egyházfi jelenti, némelyek nem akarják a lelkészi fizetést megadni, sőt, amikor az egyházfi zálogolni akart, „illetlen szókkal illették". A vizitáció meginti a vétkeseket és elrendeli, hogy Szent György-napig az elmaradásokat rendezzék, különben megbüntetik őket (Nagysajó/református, 1784). Az egyházfi szólítsa meg azokat, akik nem akarnak templomba járni és úrvacsorázni (Nagysajó/református, 1788). Az egyházfi panaszolja, hogy 3 szófogadatlan ember miatt az eklézsia kaszálójában egy szekérnyi fű kaszálatlan maradt, ezért e vizitáció elrendelte, hogy ennek árát a vétkesek térítsék meg (Nagysajó/református, 1792). Az egyházfi tartsa magát a két eklézsia által hozott döntéshez, hogy aki ellenáll az egyházfi parancsának, személyválogatás nélkül büntesse meg (Nagysajó/református, 1797). A cigány hívek kívánságára cigány egyházfit választottak, aki a mindenkori magyar egyházfinak van alárendelve (Nagysajó/református, 1809/4).

Eklézsiakövetés. A helyi egyházi tanács Bársony Salátit sok vétkéért eklézsiakövetésre ítélte, de ez eddig nem történt meg. A lelkész hazajövetele után ejtsék meg az eklézsiakövetést (Nagysajó/református, 1810/6). Három paráznasággal vádolt nőt penitentia tartásra és eklézsiakövetésre utasítottak (Nagysajó/református, 1814/6).

Fizetés. A három évvel ezelőtt megállapított mesteri fizetést nem akarják megadni, illetve meg akarják változtatni. A vizitáció elrendelte, hogy az elmaradást meg kell fizetni (Nagysajó/református, 1780). Az egyházfi jelenti, némelyek nem akarják a lelkészi fizetést megadni, sőt, amikor az egyházfi zálogolni akart, „illetlen szókkal illeték". A vizitáció meginti a vétkeseket és elrendeli, hogy Szent György-napig az elmaradásokat rendezzék, különben megbüntetik őket (Nagysajó/református, 1784). A lelkészi és mesteri fizetésben elmaradások vannak (Nagysajó/református, 1814/3–4).

Földek. Az eklézsia kaszálójában egy szekérnyi fű kaszálatlan maradt. A vizitáció rendelkezése szerint ennek árát a vétkesek térítsék meg (Nagysajó/református, 1792). A kárt mindeddig nem rendezték, ezért a vizitáció a szekér széna árát 3 márjásban szabta meg (Nagysajó/református, 1794).

Harangozás. A nem eklézsiához tartozó cigányok halottainak nem harangoznak (Nagysajó/református, 1759). A kisebbik harang ütőjének felkötőszíjára kiadott összeg (Nagysajó/református, 1814/9).

Házasság, eljegyzés. Egy új házaspár szétköltözött, a vizitáció összebékítette őket (Nagysajó/református, 1759). Egy zselyki legény eljegyzett egy nagysajói leányt, jegyet is váltottak, de a leány ok nélkül felbontotta a jegyességet. Ezért a vizitáció a leányt a legény költségeinek megtérítésére, valamint a perköltség kifizetésére kötelezte, mely megtörténte után mindkét felet felszabadították a jegyesség alól (Nagysajó/református, 1798). Simon Györgyöt a felesége elhagyta, válni akarnak. Ügyük a parciális elé kerül, addig is megengedik az asszonynak a férjétől való különlakást (Nagysajó/református, 1805).

Iskola. „A papnak egy tanuló oldalházat kelletvén építeni, imponáltatott az ecclesianak, hogy azon oldalházat minden igyekezettel felépíteni tartsák múlhatatlan kötelességeknek" (Nagysajó/református, 1794). A mester panaszolja, hogy csak 2 gyermek jár az iskolába, mert a szülők nem engedik. A vizitáció parancsba adja a lelkésznek, hogy írja össze az iskolaköteles gyermekeket és intse meg a szülőket, akik ha így sem engedelmeskednek, akkor az egyházfi büntesse meg őket (Nagysajó/református, 1807). A mester panaszolja, hogy néhány szülő gyermekét nem küldi iskolába. A vizitáció elrendeli, hogy a lelkész atyaképpen intse meg az ilyen szülőt, s ha így sem engedelmeskedne, akkor a helyi tanács keményen büntesse meg (Nagysajó/református, 1809/2).

Istentisztelet. Az istentiszteletre nem járókat figyelmeztetik, ha nem járnak templomba, „kalodába verettetnek" (Nagysajó/református, 1780). Sokan nem járnak templomba (Nagysajó/református, 1787/1).

Jövedelem. Nincs jövedelemre való kútfő ebben az eklézsiában (Nagysajó/református, 1807).

Káromkodás. Sok a káromkodó ifjú gyermek, ezért megintik a szülőket (Nagysajó/református, 1797).

Katekizáció. Az ifjak nem akarnak katekizációra járni és nem akarnak tanulni (Nagysajó/református, 1788/3).

Lelkész. Angyalosi Balázs lelkész egy ökröt adott el Molduván Gligornak 20 vonás forintért, amiből a vevő csak 7 forintot fizetett ki. A kezesek az ökröt visszahajtották a lelkészhez. A vizitáció visszafizetteti az előleget (Nagysajó/református, 1780). A lelkész fizetésével adósok listája (Nagysajó/református, 1814/3).

Lévita. A lelkészi állás üres, ezért a lelkészi teendőket a mester végzi (Nagysajó/református, 1791). Gellért Izsák lévita végzi a lelkészi teendőket (Nagysajó/református, 1792).

Mester. A három évvel ezelőtt megállapított mesteri fizetést nem akarják megadni, illetve meg akarják változtatni a díjlevelet; a vizitáció elrendeli, hogy az elmaradásokat meg kell fizetni (Nagysajó/református, 1780). A mester fizetésében elmaradások vannak, a következő parciálisig törleszteni kell (Nagysajó/református, 1782). A mester panaszolja, hogy fizetését a hívek nem akarják megfizetni, az egyháztagok pedig azzal védekeznek, hogy a

díjlevél elfogadására az udvari tisztek erőszakkal vették rá őket (Nagysajó/református, 1785/1). A mester panaszolja, hogy amikor Nagysajóra hívták mesternek, akkor még nem volt templomtorony és harang, és csak az udvarban kellett szolgálnia, de most már van templom, torony és harang is, és neki minden nap kell harangoznia. Ezért azt kívánja, hogy a harangozásért külön fizessenek; a vizitáció elfogadja a mester kérését (Nagysajó/református, 1785/2). A mester panaszolja, hogy négy évi bérével adósok a hívek (Nagysajó/református, 1787/2). Mivel a lelkészi állás betöltetlen, a mester szolgál helyette (Nagysajó/református, 1791). A lelkész helyett is szolgáló mester panaszolja, hogy fizetésében sok az elmaradás (Nagysajó/református, 1802). A mester panaszolja, hogy némelyek már 10 éve nem fizettek, az adósok 15 nap haladékot kaptak a fizetésre (Nagysajó/református, 1808). A mester panaszolja, hogy két gazda több éve nem fizetett. A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 15 nap alatt rendezze az elmaradt fizetést (Nagysajó/református, 1810/5). A mester fizetésével adósok listája (Nagysajó/református, 1813/4). A mester fizetésében elmaradások vannak (Nagysajó/református, 1814/4).

Parókia. Báró Kemény Miklósné visszaadta a régi lelkészi lakást, hogy oda új parókiát építsenek (Nagysajó/református, 1793). Mivel a régi lelkészi és mesteri telek a Sajó egyik oldalán, a templom pedig a folyó másik oldalán helyezkedik el, megtörtént, hogy áradáskor sem a lelkész, sem a mester nem tudtak eljutni a templomba, sőt házukat a víz elöntötte, könyveik eláztak, a padlásra kellett menekülniük a víz elől, szekerüket, ekéiket az áradás elvitte. A patrónus, Vas Krisztina megsajnálta a lelkészt, akit a mesternek a saját gyümölcsösében épített, templom mellett lévő cselédházába költöztette. Kemény Sámuel úr pedig a papot is a templom mellé költöztette, a lelkésznek kőből új házat építtetett (Nagysajó/református, 1812/7).

Patrónus. A patrónus az áradásveszélyes telekről a mestert és a lelkészt a saját telkére, a templom mellé költöztette, a papnak kőből új házat építtetett, a mestert pedig egy cselédházba költöztette (Nagysajó/református, 1812/7).

Temetés. Amelyik cigány a mesternek nem fizet bért, temetéskor a mester éneklésbeli szolgálatáért legalább 4 sustákot fizessen (Nagysajó/református, 1795).

Templom. Megzsindelyezik a templomot (Nagysajó/református, 1797). Javítják a templomot és a tornyot (Nagysajó/református, 1804).

Úrvacsora. Némelyek 3 éve nem úrvacsoráztak (Nagysajó/református, 1788/1).

Vizitáció. Az elmaradt lelkészi és mesteri fizetések tárgyában a vizitáció elrendelte az eklézsiai gyűlés összehívását (Nagysajó/református, 1801).

Óvárhely

Adomány. A lelkész, Textoris Márton 60 forintot adományozott az eklézsiának (Óvárhely, 1812/8).

Böjt. Hamvazószerdán lakodalmat tartottak, a királyi parancs ellenére táncoltak. A vizitáció megtiltja, hogy böjtnapon lakodalmat tartsanak, táncoljanak, különben a vétkes 12 pálcaütést fog szenvedni (Óvárhely, 1812/5).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Felállítják a helyi tanácsot, hat becsületes embert választanak tanácstagnak (Óvárhely, 1812). A helyi tanács 4 falubeli emberről elmondja, hogy amikor mások a templomba mennek, ők a zsidóknál isznak. Amikor a vizitáció meg-

kérdezi a bűnösöket, azok így felelnek: ők ruhátlan szegény emberek, szégyellnek a templomba menni (Óvárhely, 1814/6).

Conventio, díjlevél. A mester a káptalan mátrixának előírása ellenére csökkentette a díjlevélben foglaltakat. A mátrix szerint minden hallgató a mesternek 3 véka jó búzát köteles fizetni, a megváltoztatott díjlevél szerint pedig 2 véka búzát és 1 rénes forintot fizetnek. A vizitáció megparancsolta, hogy minden egyháztag a mesteri bért az eredeti díjlevél szerint fizesse (Óvárhely, 1810/5).

Dézsma. A lelkész panaszolja, hogy az apró dézsmafizetésben gondok mutatkoznak. Az ifjú házasok nem akarnak külön fizetni. A vizitáció rendelése szerint az ifjú házasok, akik szüleikkel együtt laknak, fél bért kötelesek fizetni a lelkésznek és a mesternek (Óvárhely, 1789).

Egyházfegyelem. Egy férfi a 2. parancsolat ellen vétkezett, ezért szigorúan megintették és 4 forint büntetést helyeztek kilátásba (Óvárhely, 1745).

Egyházfi. Az egyházfit utasítja a vizitáció, hogy a lelkészi fizetés kintlevőségeit gyűjtse be (Óvárhely, 1784). Az egyházfiak nem készültek el a számadással, ezért a vizitáció 15 nap haladékot adott (Óvárhely, 1784). Az egyházfi nem készítette el a számadást: 15 nap haladékot kapott (Óvárhely, 1794). Az egyházfinak megparancsolják, hogy a lelkész elmaradt fizetését gyűjtse össze (Óvárhely, 1797).

Eklézsiakövetés. Két hallgatót lopásért (búzát loptak a mezőről) a szolgabíró megbüntetett, de eklézsiát nem követtek. A vizitáció meghagyása szerint a tolvajokat zárják ki az eklézsiából és mindaddig ne fogadják vissza, amíg eklézsiát nem követnek; az eklézsiakövetést 15 napon belül meg kell ejteni (Óvárhely, 1812/5).

Fizetés. A matricula szerint minden gazda egy szekér fát köteles a papnak vinni (Óvárhely, 1745). Az egy fedél alatt lakó két-három gazda, csak egy véka gabonát akar fizetni. A vizitáció döntése szerint ahány tűzhely van a házban, annyi szekér fát, ahány hitvesi ágy, annyi véka gabonát kell fizetni a lelkésznek (Óvárhely, 1783). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem szolgáltatták be. A vizitáció utasítja az egyházfit, hogy az elmaradt bért szedje össze (Óvárhely, 1784). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem kapja meg időben, ezért a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy sürgősen gyűjtse össze az elmaradásokat, mert különben megbüntetik (Óvárhely, 1785). A lelkész panaszolja, hogy fizetésében elmaradások mutatkoznak (Óvárhely, 1787). Az ifjú házasok a régi szokás szerint fizessenek a lelkésznek és a mesternek (Óvárhely, 1788). A lelkészi és mesteri fizetésben elmaradások vannak (Óvárhely, 1790). Az ifjú házasok nem akarnak bért fizetni a lelkésznek és mesternek, ezért átadják az ügyet a felsőbb hatóságnak (Óvárhely, 1792). Az ifjú házasok továbbra sem akarnak fizetni (Óvárhely, 1795). A lelkész két éve nem kapta meg a bor- és fabérét (Óvárhely, 1797). Minden hallgató köteles évente egy szekér fát fizetni a lelkésznek. Mivel a falunak nincs erdeje, ezért a hívek azt ajánlották, hogy a lelkész vásároljon fát, a hívek pedig kötelesek onnan elhozni. A vizitáció nem engedi meg ezt a változtatást (Óvárhely, 1810/2).

Földek. Az eklézsia egyik földje utáni jövedelemről az egyházfiak már két éve nem adtak számot (Óvárhely, 1787/3).

Gyümölcsös. A gyümölcsöst 5 ültetvénnyel, 3 oltvánnyal szaporították (Óvárhely, 1812/8). A gyümölcsöst 8 ültetvénnyel szaporították (Óvárhely, 1813/8).

Harang. Az eklézsia harangot vásárolt (Óvárhely, 1792).

Házasság. Anna Wellmannin tiltott kapcsolatba került Binder Hannessel. Mivel a tanúk vallomása megalapozatlanak bizonyult, a vizitáció hosszas tanácskozás után felmentette a vádak alól Anna Wellmannint és ártatlannak nyilvánította (Óvárhely, 1745).

Iskola. A szülők nem hajlandók gyermekeiket iskolába járatni, ezért 1-1 forintra büntetik őket (Óvárhely, 1776). A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hozzon egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus (Óvárhely, 1798). Az iskolába kemencét rakattak (Óvárhely, 1808). Javítják az iskolát (Óvárhely, 1810/10). Kimeszelik az iskolát (Óvárhely, 1814/10).

Istentisztelet. Azok, akik a vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncolnak, 1-1 forintot fizetnek büntetésül, a gazda, akinek a házában a táncmulatság volt, 2 forintot fizet (Óvárhely, 1776). Istentisztelet ideje alatt a kocsmában táncolnak (Óvárhely, 1780). Gondos Márton négy éve nem jár templomba, úrvacsorát nem vett, és amikor a vizitáció kikérdezésre beidézte, nem ment el. Ezért a vizitáció az engedelmeskedésre való tanítás végett átadja a vármegye tisztjeinek (Óvárhely, 1794). Gondos Mártont megintik, hogy járjon templomba és úrvacsorázzon (Óvárhely, 1797). Istentisztelet alatt egyesek a kocsmában részegeskednek. Az ilyeneket az egyházfiak és a falubíró első alkalommal intsék meg és fenyegessék meg, másodjára 1-1 forintra büntessék és az így befolyó pénzt fordítsák a templomra (Óvárhely, 1807),

Jóslás. Bálint Jánosné babvetéssel a hívek egy részét „magához hódította", amiért is a vizitáció Bálintnét, mint „szent vallásunknak és hitünknek mocskolására élő személyt" 3 forintra bünteti, ha pedig a későbbiekben is folytatja a babvetést, a magistratus kezére fogják adni (Óvárhely, 1782/1).

Jövedelem. Jövedelemforrások felsorolása (Óvárhely, 1807).

Kamat. A vizitáció utasítja a falubírót, hogy a kamatokat szedje össze (Óvárhely, 1787/2). A kamatokból a parókiát, malmot és templomot javítják (Óvárhely, 1797). A kamatokból az iskolát, parókiát és a malmot javítják (Óvárhely, 1810/10). A kamatokból javítják a parókiát, iskolát és az eklézsia malmát (Óvárhely, 1813/8).

Kántor. A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hoz egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus legyen (Óvárhely, 1798). Grager János kántort részegeskedésért 1 forintra bünteti a vizitáció (Óvárhely, 1812/2).

Katekizáció. A lelkész panaszolja, hogy nem járnak katekizációra (Óvárhely, 1780). Az ifjak nem járnak katekizációra, annak ellenére, hogy már két alkalommal figyelmeztették őket. A vétkeseket 2 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/3).

Láda. A ládában tartják az eklézsia pénzét (Óvárhely, 1804).

Lelkész. A lelkész és a hívek között nézeteltérés robbant ki a mester elköltözésekor, mert a mestert bántalmazták. A vizitáció a főbírónak átadja az ügy rendezését (Óvárhely, 1760). A lelkész marháit a tilosból elhajtotta egy Lőrinc nevű ember, és mikor az a zsebkendőjét küldte váltságként, ezt mondta: „szarom a zsebkendőbe"; egy forintra büntetik (Óvárhely, 1780). A lelkész a dékánnak 3 forintot fizet, mert a falu bírója nélkül tett igazságot a saját anyósa és a marhapásztor között (Óvárhely, 1781). A lelkész a búzáját az eklézsia malmában ingyen akarja őröltetni, emiatt a vizitáció meginti (Óvárhely, 1810/2).

Lopás. Posner Mártont lopáson kapták, és mint az eklézsiát „megbotránkoztató" embert, 1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/4). Két hallgató a mezőről búzát lopott, a szolgabíró tettükért megbüntette őket, de eklézsiát még nem követtek (Óvárhely, 1812/5).

Malom. Az eklézsia malmát a kamatból javítják (Óvárhely, 1797). A malmot a kamatokból javítják (Óvárhely, 1808). Javítják a malmot (Óvárhely, 1809). A malom építésekor kötött megállapodás szerint a lelkész minden évben ingyen őröltetheti a kenyérnek való búzát, a másodikat pedig vámért; a lelkész viszont mindkettőt ingyen akarja őröltetni (Óvárhely, 1810/2). Javítják a malmot (Óvárhely, 1810/10).

Mester. A mesternek azzal a feltétellel adták át az új iskolát, hogy hoz egy jó kántort, aki jó énekes és muzsikus legyen (Óvárhely, 1798). A mester cégéres életével megbotránkoztatta az eklézsiát, feleségét és gyermekeit elkergette, részegeskedik, szitkozódik. Hendel György panaszolja, hogy a mester részegen négykézláb mászott, és amikor megintette, így szólt: „Nincsen Isten, nincsen feltámadás, nincsen örök élet, a Jésus egy fattyú gyermek"; a vádakat nem lehetett bizonyítani, ezért a vizitáció a részegeskedésért 3 forintra bünteti, azzal a feltétellel, hogy ha iszik, mesteri hivatalából felfüggesztik (Óvárhely, 1812/2).

Orgona. Orgonát csináltattak (Óvárhely, 1812/8). Az „orgonahúzó" éves bére 6 forint (Óvárhely, 1814/10).

Parókia. A parókia körül ismét sok a javítanivaló, mint az előző, 1746 novemberében tartott vizitáción; a vétkeseknek az előírások szerint büntetést kell fizetni (Óvárhely, 1748). A parókia körül rosszak a kerítések (Óvárhely, 1759). A lelkész és a mester háza körül sok a javítanivaló, a vétkeseket 1-1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/5). Javítják a parókia tetőzetét (Óvárhely, 1792). A parókia körül a kerítéseket, ha nem csinálják meg, a vétkeseket első alkalommal 1-1 forintra, másodjára 3 forintra büntetik (Óvárhely, 1800). A parókiát javítják (Óvárhely, 1810/10). A parókia és a mesteri ház körül lévő kertek rosszak, ezért a vizitáció a helyi tanácsot utasítja, hogy javítassák meg (Óvárhely, 1812/8). A parókia körüli kerítések továbbra is rosszak, ezért a vétkesek 3 forint zálogot fizetnek (Óvárhely, 1813/8). Javítják a parókiát (Óvárhely, 1814/10).

Részegség. „Tapasztaltatott, de világosságra jött is egy személynek részegsége miatt a templomban való illetlen cselekedete, mely cselekedetiért poenáztatott" (Óvárhely, 1779).

Szidalmazás. Azt a gyermeket, aki szidalmazza az apját és vétkezik a IV. parancsolat ellen, a törvények szerint meg kell pálcázni, vagy pedig fizessenek 10 forint büntetést (Óvárhely, 1745). Bluisz N. N. illetlen szavakkal szidta a lelkészt, ezért a parciális elé idézték, de a vétkes nem jelent meg. Egy forintra büntetik (Óvárhely, 1780). Egy Lőrintz nevű embert a csúf beszédért 1 forintra büntetik (Óvárhely, 1780).

Tánc. A vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncmulatságot tartottak (Óvárhely, 1776). Az istentisztelet ideje alatt a kocsmában táncolnak (Óvárhely, 1780). Az Úr napját táncolással és részegeskedéssel töltőket 1-1 forintra büntetik (Óvárhely, 1782/2).

Temetés. Ha egy embernek két gyermeke halna meg, és csak egy prédikációval akarja temetni, mennyit kell fizetni? Válasz: annyit kell fizetni, mint egy halottért. Ha pedig két külön család gyermeke hal meg és együtt akarják temetni, a temetésért külön-külön kell fizetni (Óvárhely, 1788).

Temető. Új temetőhelyet csináltak (Óvárhely, 1809).

Templom. Javítják a templom tetőzetét (Óvárhely, 1792). Újrazsindelyezik a templomot (Óvárhely, 1812/8).

Úrvacsora. Az úrvacsorázást elmulasztókat először 1, másodjára 2, harmadjára 3 forintra büntessék, ha pedig így sem úrvacsoráznak, szamártemetéssel temessék el (Óvárhely, 1745). Az úrvacsorázásra bort és ostyát vásárolnak (Óvárhely, 1814/10).

Vasárnap. A vasárnapi istentisztelet ideje alatt táncmulatságot tartottak (Óvárhely, 1776).

Vizitáció. A vizitáció meginti a katekizációt elhanyagolókat és a vasárnap táncolókat, ha ezután is előfordul, megbüntetik őket (Óvárhely, 1780). A vizitáció felszólítja a gyülekezetet, hogy máshol nem kellő embereket szent hivatalra ne fogadjon fel (Óvárhely, 1812/2). A vizitáció költsége (Óvárhely, 1814/10).

Vizsga. A vizitáció kikérdezi az iskolás gyermekeket (Óvárhely, 1808).

Zálog. A parókia körüli kerítéseket nem csinálták meg, ezért a vétkeseket 3 forintra megzálogolták. Az összeg egyharmad része a felhajtóé, kétharmadát az eklézsia inkasszálta (Óvárhely, 1813/8).

Zsidók. Öt falubeli embert azzal vádol a helyi tanács, hogy az istentisztelet ideje alatt a pálinkafőző zsidókhoz járnak inni (Óvárhely, 1814/6).

Sajómagyarós

Bor. Az eklézsia borát eladták, vedrét 1,70 forintért (Sajómagyarós, 1809).

Cigányok. Egy cigánynak az ifjú legények a mentéjét elvették, szalmával kitömték és mint „megsententiázott" embert felakasztották, majd a kötélről levágták. A vizitáció a vétkeseket 3-3 forintra bünteti (Sajómagyarós, 1782).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Felállítják a helyi egyházi tanácsot és körülírják feladatkörét. Ugyanakkor átadják a helyi tanácsnak azokat, akik nem akarnak templomba járni, úrvacsorázni (Sajómagyarós, 1807).

Egyházfegyelem. Felker Mihály anyját több alkalommal is megverte, fojtogatta, valamint paráználkodott a molnárnéval, ezért a vizitáció 24 pálcaütésre ítélet (Sajómagyarós, 1779).

Egyházfi. Az egyházfit figyelmezteti a vizitáció, ha hivatalát nem végzi, 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1755). Az egyházfi lustasága miatt nem javították meg a templom és harangláb tetőzetét (Sajómagyarós, 1790/3). Az egyházfi 1798 óta nem számolt el, a most bemutatott számadás hibás; a lelkész a sajátjából 14 vonás forintot költött a parókiára, az eklézsia pedig 9 vonás forintot követel a papon és az egyházfin, de egyik fél sem tudja bizonyítani követeléseit, ezért a vizitáció azt tanácsolja, hogy mindenki mondjon le követeléséről (Sajómagyarós, 1802). Az egyházfinak parancsba adták, hogy a parókián az ablakokat és a parókia körül lévő kerítéseket 15 nap alatt javíttassa meg (Sajómagyarós, 1804). Az egyházfinak megparancsolták, hogy a számadást 15 napon belül nyújtsa be (Sajómagyarós, 1804). Az egyházfi bemutatja az elmúlt öt évről a számadást (Sajómagyarós, 1808). Az egyházfinak megparancsolják, hogy a contractus nélkül kiadott tőkepénzekről 15 nap alatt írasson szerződést (Sajómagyarós, 1814/9).

Fizetés. A pap fizetésében elmaradások mutatkoznak, ezért megintik a híveket (Sajómagyarós, 1748). A lelkész fizetésében továbbra is elmaradások vannak, ezért megintik az egyházfit, hogy 15 napon belül rendezze az elmaradásokat (Sajómagyarós, 1755). Joannes Sadler nevű ötvös nem akart egész bért adni a lelkésznek. A vizitáció parancsára megígérte, hogy húsvétig törleszti tartozását (Sajómagyarós, 1766). A lelkész panaszolja, hogy bérét nem kapta meg; a vizitáció az elmaradások kifizetésére 15 nap haladékot adott (Sajómagyarós, 1787). A lelkész panaszolja, hogy némelyek nem fizették be a papi bért

(Sajómagyarós, 1789). Három ember nem fizette meg a lelkésznek a bért; a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 8 napon belül gyűjtse be a tartozásokat, különben elkötik marháját (Sajómagyarós, 1790/8). A papnak, mesternek járó fizetést a hallgatók a lelkész betegsége és munkaképtelensége ellenére is fizetik (Sajómagyarós, 1794). Aki nem fizeti be a lelkésznek és mesternek járó bért, annak marháját az egyházfi elhajtja (Sajómagyarós, 1804). A mester panaszolja, hogy két özvegyasszony nem akar bért fizetni. A vizitáció megállapítása szerint mindkét özvegyasszony rendelkezik saját gazdasággal, ezért kötelesek bért fizetni (Sajómagyarós, 1807).

Földek. Az eklézsiának van egy darab szőlője, amely az egyházfiaknak volt kiadva, akik azonban nem művelték; a kárt az egyházfiaknak kell megfizetni (Sajómagyarós, 1790/5). Az eklézsia erdejét pusztítják, a kárt fel kell mérni (Sajómagyarós, 1790/6). Az eklézsia nem vetette be a lelkész földjét, holott kötelessége lett volna (Sajómagyarós, 1790/9). A jövedelmet hozó földek megnevezése (Sajómagyarós, 1807). Földek felsorolása (Sajómagyarós, 1808).

Harangláb. Rossz a harangláb tetőzete; az egyházfi, akinek kötelessége lett volna megjavítani, lusta volt (Sajómagyarós, 1790/3).

Iskola. Sok a romlás a templom és iskola körül, ezért megintették a híveket (Sajómagyarós, 1748). „A formalis oskolának felállításáról disponált a Visitatio" (Sajómagyarós, 1787). A volt lelkész a lelkészi lakás végébe épített egy tanulóházat, amelynek értéke 10 vonás forint; az eklézsia megfogadta, hogy az értékét kifizeti a lelkész árváinak (Sajómagyarós, 1795). Az iskolás gyermekeket kikérdi a vizitáció (Sajómagyarós, 1808). A vizitáció vizsgáztatja a gyermekeket (Sajómagyarós, 1809). Javítják az iskolát (Sajómagyarós, 1812/8).

Istentisztelet. Egy ember nem jár templomba és nem vesz úrvacsorát; az egyházfi intse meg (Sajómagyarós, 1797).

Jövedelem. Jövedelemforrások megnevezése (Sajómagyarós, 1807). Jövedelemforrások felsorolása (Sajómagyarós, 1808). A tőkepénzek és jövedelemforrások felsorolása (Sajómagyarós, 1814/9).

Kamat. A kamatokból a lelkészi lakást és a haranglábat zsindelyezték (Sajómagyarós, 1792). Kamat nem volt, mert a jég a határt elverte és nem lett termés (Sajómagyarós, 1801). A kamatokból a szükséges javításokat fizetik (Sajómagyarós, 1810/10). A kamatból javítják a parókiát és az iskolára is költöttek (Sajómagyarós, 1812/8). A kamatból javítják a parókiát és az iskolát (Sajómagyarós, 1814/9).

Káromkodás. Nagy Hantzi a szent sákramentumot mocskolta: „Szarik a sacramentumba, a sacramentumhoz való pohárba, bassza azt a papot, aki őtet megkeresztelte, kik ujjaikat fejire tették a keresztségbe". A vizitáció maga elé idézte a vádlottat, de az nem volt otthon, így semmiféle döntés nem született (Sajómagyarós, 1790/2).

Katekizáció. Az ifjú legények nem járnak katekizációra, és karácsony első napján táncoltak, ezért a táncolóknak 1-1 forint büntetést, míg a táncmulatságnak helyet adó gazdának 2 forint büntetést helyeztek kilátásba. A katekizációt elhanyagolókat megintették azzal a feltétellel, hogy ha ez még egyszer előfordul, 6 pálcaütést fognak elszenvedni (Sajómagyarós, 1780).

Lelkész. Panaszolja a lelkész, hogy őt Nagy Hantzi illetlen szavakkal több alkalommal szidalmazta (Sajómagyarós, 1790/2). A lelkész panaszolja, hogy a lelkészi és a mesteri lakás körül rengeteg javítanivaló van, a híveket megintette, de nem javították meg, ezért saját

költségén istállót, gabonást és szekérszínt építtetett, melynek becsült értéke 50 vonás forint (Sajómagyarós, 1790/4). Amióta beteg a lelkész, az emberek nem járnak templomba, a gyermekek nem járnak iskolába, a mesteri ház tetőzete rossz; a vizitáció 15 nap haladékot adott a javításokra (Sajómagyarós, 1793). A beteg lelkészt a mester helyettesítse (Sajómagyarós, 1794). Az idős lelkész meghalt, a dékán három jelöltet állított, de egyiket sem akarják megválasztani, hanem „idegen capitulumból" akarnak mestert hozni a papi szolgálatok ellátására; a káptalan nem egyezik bele (Sajómagyarós, 1795). A volt lelkész saját költségén istállót, szekérszínt és gabonást építtetett a parókiára, amelyeknek becsült értéke 50 vonás forint; az eklézsia akkor azt ígérte, hogy a lelkész költségét megtérítik, most azonban nem akarják megtéríteni, ezért a lelkész családja eladhatja az épületeket (Sajómagyarós, 1795). A parókiához tartozó négy zsellérház közül hármat a lelkész építtetett, amelyet a következő pap vagy megfizet az árváknak, vagy az árvák eladhatják (Sajómagyarós, 1795). A lelkész, Gubus Márton Hendel Mártonnak két zsellérházért és egy darab szőlőért 12 vonás forintot adott, amelyeket addig használhat, amíg a Gubus Magyaróson lakik (Sajómagyarós, 1804). Panaszolja a lelkész, hogy egyesek nem akarnak templomba járni, nem úrvacsoráznak, a bért nem fizetik és a parókián lévő javítanivalókat nem akarják elvégezni (Sajómagyarós, 1807). A lelkész panaszolja, hogy kevesen járnak templomba, a parókia körül rengeteg a javítanivaló, az istállónak nincs ajtaja (Sajómagyarós, 1810/4). A lelkészt megintik, mert az egyházfi számadását gondatlanul kezelte, emiatt az egyházfinak új számadást kellet készíteni. Az eklézsiának három protokolluma van, amelyben a számadást, az eklézsiai gyűlések jegyzőkönyvét és a keresztelést, esketést és temetést jegyzik fel. Ezekből a lelkész ahelyett, hogy rendesen vezette volna, sok lapot kivágott, mindezekért a lelkészt 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812).

Méhek. A volt lelkész a cinterembe egy méhest épített (Sajómagyarós, 1795).

Mester. A mester a feleségét házasságtöréssel gyanúsítja, a vizitáció felszólítja a mesternét, hogy tisztázza magát (Sajómagyarós, 1755). A mesteri lakás körül nincsenek kerítések (Sajómagyarós, 1772). A mester panaszolja, hogy egy özvegyasszonytól, aki a fiával lakik nem kapta meg a neki járó másfél bért, a vizitáció azonban megállapította, hogy az özvegyasszonynak nincs saját gazdasága, ezért csak 8 poltrát és fél kenyeret kell fizetnie a mesternek (Sajómagyarós, 1785). A mester panaszolja, hogy két özvegyasszony nem akar bért fizetni. A vizitáció megállapítása szerint mindkét özvegyasszony rendelkezik saját gazdasággal, ezért kötelesek bért fizetni (Sajómagyarós, 1807). Mivel a mester a vizitáció ideje alatt vadászaton volt, a lelkésznek meghagyják, intse meg és ezután ne engedje el vadászni (Sajómagyarós, 1814/5).

Orgona. „Egy orgonát szerző expressusnak fizetett volt in anno praeterito" (Sajómagyarós, 1809).

Öltözet. Azoknak az asszonyoknak, akik oláh módra két katrincával és konty nélkül járnak a faluban, 1 forint büntetést helyeznek kilátásba (Sajómagyarós, 1772).

Parókia. A parókia körül sok a javítanivaló, 15 nap haladékot kapnak a javításra (Sajómagyarós, 1755). A parókia körül sok a javítanivaló. Az érintettek megígérték, hogy megjavítják, különben 1-1 forintot fognak fizetni (Sajómagyarós, 1766). A parókiális épületeknek rossz a tetőzetük, a hallgatók megígérték, hogy megjavítják (Sajómagyarós, 1772). A lelkészi lakás körül sok a javítanivaló, a vizitáció meghagyta, hogy a tavaszon javítsák ki a romlásokat (Sajómagyarós, 1785). A lelkész panaszol a sok javítanivaló miatt; a vizitáció 15 nap haladékot adott a javításra (Sajómagyarós, 1787). Panaszolja a lelkész, hogy a lelkészi és a mesteri lakás körül rengeteg javítanivaló van, a híveket megintette, de nem javították meg, ezért saját költségén építtetett egy istállót, gabonást és szekérszínt, melynek be-

csült értéke 50 vonás forint (Sajómagyarós, 1790/4). A parókia körüli kerítéseket 15 nap alatt meg kell csináltatni és a parókián az ablakokat meg kell javítani (Sajómagyarós, 1804). A parókia gazdasági épületeinek tetőzetét javítják (Sajómagyarós, 1809). „A parókia körül minden rossz", az istállónak nincs ajtaja; 8 napon belül meg kell javítani (Sajómagyarós, 1810/4). Mivel a parókia körüli kerítéseket nem javították meg, az eklézsiát 12 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812/3). A parókiát javítják (Sajómagyarós, 1812/8). Kicserélték a parókia ajtaját (Sajómagyarós, 1813/6).

Protocollum. Az eklézsiának három protokolluma van, amelyben a számadást, az eklézsiai gyűlések jegyzőkönyvét és a keresztelést, esketést és temetést jegyzik fel. Ezekből a lelkész, ahelyett, hogy rendesen vezette volna, sok fehér lapot kivágott, mindezekért a lelkészt 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1812).

Quarta. Jabrotzki Mihályné és Domokos Antalné 1794-ben megvonta a lelkésztől a királyi quartát. A vizitáció az ügy felülvizsgálatát ajánlja, amely ha sikertelen lenne, akkor a dékán jelentse az inspektor kurátornak (Sajómagyarós, 1795).

Templom. Sok a romlás a templom és iskola körül, ezért megintették a híveket (Sajómagyarós, 1748). Rossz a templom tetőzete, panaszolja a lelkész. Az egyházfi lusta volt megjavíttatni (Sajómagyarós, 1790/3). Az egyházfi intse meg azt az embert, aki nem járt templomba és úrvacsorát sem vett (Sajómagyarós, 1797). Újrazsindelyezik a templomot (Sajómagyarós, 1808). Templombeli szükségekre, úgymint ostyasütővas igazításért, borért, mészért kiadott pénz összege (Sajómagyarós, 1813/6). A templom zsindelyezésére 20 forintot fordítottak (Sajómagyarós, 1814/9).

Úrvacsora. Van olyan személy, aki 4 éve nem vett úrvacsorát; az ilyen embert a vizitáció rendelése szerint át kell adni a karhatalomnak (Sajómagyarós, 1789). Felker Mihály és Bilagan Hantzi templomba nem járnak, úrvacsorát nem vesznek, a vizitáció előtt mindketten fogadták, hogy ezután járnak templomba és vesznek úrvacsorát (Sajómagyarós, 1790/1). Nagy Hanzti a szent sákramentumot mocskolta: „Szarik a sacramentumba, a sacramentumhoz való pohárba, bassza azt a papot, aki őtet megkeresztelte, kik ujjaikat fejire tették a keresztségbe". A vizitáció maga elé idézte a vádlottat, de az nem volt otthon, így semmiféle döntés nem született (Sajómagyarós, 1790/2). Felker Mihály két éve nem vett úrvacsorát, az egyházfi megintette (Sajómagyarós, 1792).

Ünnep. Karácsony napján egy ember fát hozott, ha a vád igaz, 3 forintra büntetik (Sajómagyarós, 1782).

Verés. Felker Mihály nevű legény anyját megverte, és mivel mindketten tagadnak, az ügy kivizsgálását a magistratus elé utalják (Sajómagyarós, 1771).

Vizitáció. A hallgatók nem jelentek meg a vizitáción, ezért a vizitációt elhalasztják (Sajómagyarós, 1778).

Zsellér. A volt pap a parókiára épített három zsellérházat, amelyeket árvái most értékesíthetnek (Sajómagyarós, 1795).

Sófalva

Cigányok. László Józsi nevű cigány 14 éve nem vett úrvacsorát (Sófalva, 1789). A cigányok ugyanúgy járnak a templomba, mint a magyarok, a betegeikhez a papot elhívják, de bért nem akarnak fizetni (Sófalva, 1794). A cigányok sem a mesternek, sem a lelkésznek

nem akarnak fizetni. A vizitáció döntése szerint ezután minden cigánygazda négy napot dolgozzék, amelyből a quartalitás a mesteré (Sófalva, 1807). Néhány cigányasszony, katona férjeikről nem tudván semmit, férjhez mentek; a vizitáció megengedi, hogy az, akinek férje már öt éve távol van és semmit se tudnak róla, újabb házasságot köthet (Sófalva, 1812/3).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Felállítják a helyi egyházi tanácsot (Sófalva, 1807).

Egyházfi. Az egyházfi hivataláról lemondott, ezért új egyházfit választottak (Sófalva, 1809/2).

Eklézsiakövetés. Egy ember, aki feslett erkölcse miatt tömlöcbe került, nem akar eklézsiát követni. Húsvétig haladékot kapott (Sófalva, 1779).

Fizetés. A vizitáció megfeddi a gyülekezetet, mert a lelkész fizetéséhez tartozó quartából a mestert akarják fizetni, ezért az eklézsiát a következő parciális elé idézik (Sófalva, 1779). Némelyek azt kívánják, hogy mindenki egyenlő bért fizessen a papnak, a vizitáció a kérést a parciális elé utalja (Sófalva, 1782). A lelkész fizetése a sófalvi határ újraosztása és a birtokosok kapzsisága miatt csökkent. Nádudvari úr minden évben 10 kalangya búzát adott a papnak, de miután meghalt, az utódok nem fizetnek (Sófalva, 1792). A sófalvi cigányok ezután a papnak bérként 2-2 napszámmal tartoznak (Sófalva, 1794). A cigányok sem a mesternek, sem a lelkésznek nem akarnak fizetni. A vizitáció döntése szerint ezután minden cigánygazda négy napot dolgozzék, amelyből a quartalitás a mesteré (Sófalva, 1807). A lelkész fizetésében elmaradások vannak; a cigányok sem akarnak dolgozni. Az egyházfit utasítják, hogy az elmaradásokat gyűjtse össze, a cigányoktól pedig szedje össze a 3-3 márjást, az egy napszám árát (Sófalva, 1808). A lelkész és a mester panaszolják, hogy a birtokosok nem fizetik a díjlevélben meghatározott fa árát, a kurátor magára vállalta a hátrálék rendezését (Sófalva, 1812/2). A lelkész és a mester panaszolja, hogy a birtokosok nem fizetik a fabért; a kurátor magára vállalta a hátralék rendezését (Sófalva, 1814/3).

Földek. A vizitáció meghagyta a lelkésznek, hogy az eklézsia földjeit méresse fel (Sófalva, 1813/4).

Gyümölcsös. A gyümölcsöst 12 oltvánnyal szaporították (Sófalva, 1812/6).

Harang. Nádudvari úr a harangláb helyét harangostól együtt elfoglalta veteményeskertnek, a vizitáció kéri a méltóságos urat, hogy adja vissza, aki ígérte, hogy visszaadja (Sófalva, 1777).

Házasság. Egy kóborló legény Fejér Máriát eljegyezte, de később a jegyességet felbontotta és a leányt elhagyta. Mivel nem lehet tudni, hogy a legény hol van, a leányt a vizitáció a mátkaságból felszabadította (Sófalva, 1780). Sófalvi Pál feleségét, Székely Borit elcsapta házától és nem akarja visszavinni (Sófalva, 1808).

Iskola. Némelyek nem járnak templomba, gyermekeiket iskolába nem járatják; a vizitáció inti, hogy gyermekeiket küldjék iskolába, ahol legalább a magyar nyelvet megtanulnák (Sófalva, 1785). A lelkész intse meg a híveket, hogy gyermekeiket küldjék iskolába és az iskolamestert is felszólítják, hogy tanítsa szorgalmasan a gyermekeket (Sófalva, 1787). Olyan gyermek is van a faluban, aki nem jár iskolába (Sófalva, 1789). A szülők nem küldik iskolába a gyermekeiket, pedig jó iskolamester van a faluban, ezért a vizitáció utolsó figyelmeztetésben részesíti a szülőket (Sófalva, 1807). A mester panaszolja, hogy a gazdák, amikor gyermekeik megtanulnak olvasni, tovább már nem küldik iskolába őket; a vizitáció intésére a gazdák megfogadták, hogy gyermekeiket küldeni fogják az iskolába (Sófalva,

1809/3). A lelkész panaszolja, hogy néhány szülő gyermekeit nem küldi a katekizációra (Sófalva, 1810/4). A mester panaszolja, hogy egy gyermek se jár iskolába (Sófalva, 1810/5). Két éve egy gyermek se jár iskolába; a vizitáció rendelése szerint a szülők fizessenek egész bért a mesternek, melynek fele az iskolamesteré, fele az eklézsiáé; a gyermekeket pedig küldjék iskolába, különben 3 forintra büntetik őket (Sófalva, 1812/2). A gyermekek továbbra sem járnak iskolába, és az egész faluban alig van két ember, aki jól tud magyarul, a többiek románul beszélnek és félő, hogy nemsokára románul kell prédikálni (Sófalva, 1813/1). Az iskolában négy gyermek tanul (Sófalva, 1814/2). Az iskola körüli kerítések rosszak (Sófalva, 1814/4).

Istentisztelet. Néhányan nem járnak istentiszteletre, ezért megintik őket (Sófalva, 1779). Némelyek nem járnak istentiszteletre (Sófalva, 1785). A parasztok nem járnak istentiszteletre; mivel a vizitáció a vétkeseket nem hallgathatta meg, ezért az egyházfit utasították, hogy intse meg őket (Sófalva, 1787). Az istentiszteletet Sombori Lajos házánál tartják (Sófalva, 1792). Murányi Ferenc és Székely Miklós possesorok azt kívánják, hogy a lelkész az ő házuknál is tartson istentiszteletet; a vizitáció visszautasítja a kérést (Sófalva, 1792).

Katekizáció. A lelkész panaszolja, hogy a szülők gyermekeiket nem küldik katekizációra (Sófalva, 1810/3).

Klenódiumok. Felsorolják a klenódiumokat és textíliákat (Sófalva, 1808).

Kurátor. A kurátor jelenti, hogy némelyek a miatyánkot sem tudják elmondani magyarul. Emiatt a vizitáció gyűlést szeretett volna összehívni, de senki sem jelent meg (Sófalva, 1777).

Lelkész. Az idős lelkész 36 évi szolgálat után meghalt, helyére a dékán a káptalan előírása szerint 3 jelöltet állított, de a falu és a birtokosok a régi papnak a fiát hívták meg (Sófalva, 1809/1).

Mester. A vizitáció megfeddi a mestert, mint éretlen elméjű, értelem nélkül való haszontalan ifjút (Sófalva, 1779). A mester négy évvel ezelőtt kérte az eklézsiát, hogy építsenek neki egy csűrt, amit akkor az eklézsia megígért, de mindeddig nem építették meg (Sófalva, 1789). Megintik a mestert, mert nem tanítja a gyermekeket (Sófalva, 1790). A mesteri lakás körül sok a javítanivaló (Sófalva, 1790).

Paráznaság. Pásztor Jánosnét paráznasággal vádolják, de nem lehetett bizonyítani, ezért megengedi neki a templomba járást a vizitáció (Sófalva, 1780).

Parókia. „Ruinak is találtatván ezen ecclesiaban quindenáztattak, semel pro semper" (Sófalva, 1779). A lelkészi és a mesteri lakás körül rosszak a kerítések; a javításokat a következő parciálisig el kell végezni (Sófalva, 1780). A parókia körüli javításokat nem végezték el, ezért a vizitáció utoljára figyelmezteti az eklézsiát, következő alkalommal a magistratus segítségét kérik (Sófalva, 1787). A parókia körüli kerítések rosszak (Sófalva, 1814/4).

Patrónus. Nádudvari úr minden évben 10 kalangya gabonát adott a papnak (Sófalva, 1792).

Úrvacsora. A vizitáció megengedte, hogy a lelkész Murányi Ferenc házánál kiossza az úrvacsorát, amiért alkalmanként egy rénes forintot kell fizetni a lelkésznek (Sófalva, 1794).

Vizitáció. A vizitáció eklézsiai gyűlést szeretett volna összehívni a magyarul nem tudó sófalvi hívek ügyében, de senki sem volt jelen (Sófalva, 1777). A vizitáción a birtokosok

nem voltak jelen, ezért a vizitációs bizottság Alsóbudakra ment, ahol fogadták őket (Sófalva, 1783).

Szászszentjakab

Bor. Eladták a bort, vedrét 2,04 forintért (Szászszentjakab, 1809).

Cinterem. A cinterem köré kerítést csináltak (Szászszentjakab, 1814/10).

Consistorium, helyi egyházi tanács. Felállítják a helyi egyházi tanácsot (Szászszentjakab, 1812/1).

Conventio, díjlevél. Sok a gond az apró dézsma körül és az emberek sem tartják magukat az 1766-ban kötött megállapodáshoz, miszerint az apró dézsmát 1-1 veder borral lehet megváltani, ezért a vizitáció visszaállítja a conventio szerinti fizetéskötelezettséget (Szászszentjakab, 1771).

Dékán. A vizitációs istentisztelet végén a dékán dicsérő beszédet mondott (Szászszentjakab, 1812/8).

Egyházfi. Az egyházfi 12 forint bírság alatt kötelezte magát, hogy a javítanivalókat húsvétig megjavíttatja (Szászszentjakab, 1783).

Fizetés. A lelkész fizetésében elmaradások vannak, ezért a vizitáció meginti a régi és az új egyházfit, hogy rendezzék a lelkész fizetését, különben 3-3 forintra büntetik őket (Szászszentjakab, 1755). A lelkész fizetéséhez apró dézsma is tartozik, amelyről a lelkész a hívekkel úgy egyezik meg, hogy 1-1 veder bort adnak helyette. Annak ellenére, hogy ez a megegyezés nem törvényes, a vizitáció megengedi (Szászszentjakab, 1766). Olyan házban, amelyben két vagy három gazda lakik csak egy bért fizetnek; az ügy eligazítását a Generális Vizitációra halasztották (Szászszentjakab, 1766). A lelkész panaszol, hogy a hívek a borbéli fizetését nem szolgáltatták be (Szászszentjakab, 1789). A lelkész panaszolja, hogy némelyek borbéli bérét nem adták meg; a vizitáció 15 nap haladékot ad a hátrálék befizetésére (Szászszentjakab, 1810/4). A lelkésznek járó bort pénzben akarják megfizetni (2 veder bor 8 garas); a vizitáció elutasítja a kérést: a bort piaci áron kell kifizetni (Szászszentjakab, 1814/4).

Harang. A mestert megintik, hogy ezután a harangokkal szépen és ne botránkoztatóan harangozzon, vagy harangoztasson (Szászszentjakab, 1785).

Iskola. Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyházfiakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). Az iskolás gyermekeket kikérdi a vizitáció (Szászszentjakab, 1807). Kikérdezik a gyermekeket (Szászszentjakab, 1808). Iskolaházra költöttek a kamatból (Szászszentjakab, 1808). A kamatból iskolát építettek (Szászszentjakab, 1809). Az iskolába 25 fiú- és 24 leánygyermek tanul, akik közül 3-an tudnak írni (Szászszentjakab, 1812/3). Az „oskola florens, író és jó olvasó gyermekek felesen találtattak" (Szászszentjakab, 1814/3).

Istentisztelet. A vizitáció a vasárnapi istentisztelet után a templomban kikérdezte az ifjúságot, hogy ismerik-e a hitnek ágazatait (Szászszentjakab, 1808).

Jövedelem. A jövedelemforrások felsorolása (Szászszentjakab, 1807).

Kamat. A szőlőből és a rétből származó jövedelmet parókia- és templomjavításra fordítják (Szászszentjakab, 1787). A szőlőből és a rétből befolyó összeget a templomépítésre elkülönítik (Szászszentjakab, 1789). A kamatokat templom- és parókiajavításra fordították, a többi kintlevőség behajtását a magistratusra bízzák (Szászszentjakab, 1790). A kamatokat a templom, parókia javítására és orgonaigazításra fordították (Szászszentjakab, 1791). A kamatok egy részéből a templomot és a parókiát javítják (Szászszentjakab, 1793; 1794; 1796). A kamatokból orgonára is költöttek (Szászszentjakab, 1798). A kamatokból a templom pincéjére és az iskolára költöttek nagyobb összeget (Szászszentjakab, 1808). A kamatból templomra, parókiára és a cinteremre költöttek (Szászszentjakab, 1814/10).

Kántor. A mester fia elvállalta a kántorságot, de a kántor felmondott és elment, a mester pedig az eklézsia tudta nélkül más kántort fogadott fel, amiért 3 forintra büntetik (Szászszentjakab, 1779). A templomra, iskolára és a parókiára költöttek (Szászszentjakab, 1813/8).

Katekizáció. A kikérdezést a templomban tartották a gyülekezet előtt (Szászszentjakab, 1812/8).

Lelkész. A lelkész és a falubíró között nagyon heves nézeteltérés támadt, mert a falubíró és a felesége szidalmazta a lelkészt; a vizitáció a szidalmazásért az előírások szerint bünteti a vétkeseket, és figyelmezeti a feleket, hogy amennyiben bárki is folytatja az ellenkezést, nagyon szigorúan megbüntetik. A felek kibékültek (Szászszentjakab, 1760). Az öreg lelkész maga helyett új lelkészt hozatott, aki Szent György-napig maradhat; az öreg lelkész köteles mindenből harmadot fizetni az új lelkésznek (Szászszentjakab, 1784). A lelkész panaszolja, hogy kancáját a mezőről elkötötték, a határt benyargalták vele és a ló hátáról a szőr „elkoppadt". Az ügyet át kell adni a szolgabírónak (Szászszentjakab, 1810/4). Az oláh deák panaszolja, hogy a múlt nyáron a malaca átment a pap veteményeskertjébe, amiért a lelkész nem fogadta el a természetbeni kártérítést, hanem 7 sing szürke posztót vett el tőle. A vizitáció döntése szerint a lelkész adja vissza a posztót, vagy annak árát, a veteményeskertben esett kárt pedig az fizesse meg, aki nem csináltatta meg a kerítést (Szászszentjakab, 1813/8).

Mester. A mester törvénytelenül választatta meg magát, hivatalát „restesen" látta el, a dékánt szidalmazta; a vizitáció 12 forintra büntette, de életét nem jobbította meg, ezért hivatalából felfüggesztik és a káptalanból kizárják (Szászszentjakab, 1749). A mestert figyelmeztetik, hogy ezután a harangokkal szépen harangozzon (Szászszentjakab, 1785). A mester részegen jelent meg a vizitáció előtt (Szászszentjakab, 1793). A mesteri ház építésének költsége (Szászszentjakab, 1812/9). A mester panaszolja, hogy a felnőtt temetésekor 6 pénzt és 3 kenyeret, a gyermek temetésekor 6 pénzt és 2 kenyeret nem akarják megfizetni, mert újabban a koporsót nem viszik a templomba. A vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy akár templomból temetnek, akár nem, a mesternek mindenkor énekelni kell, ezért mindenki a megszabott díj szerint fizessen a mesternek (Szászszentjakab, 1814/5).

Oláh deák. Az oláh deák panaszolja, hogy a múlt nyáron a malaca átment a pap veteményeskertjébe, amiért a lelkész nem fogadta el a természetbeni kártérítést, hanem 7 sing szürke posztót vett el tőle. A vizitáció döntése szerint a lelkész adja vissza a posztót, vagy annak árát, a veteményeskertben esett kárt pedig az fizesse meg, aki nem csináltatta meg a kerítést (Szászszentjakab, 1813/8).

Orgona. A kamatból az orgonát „igazították" (Szászszentjakab, 1791). A kamatokból orgonára költöttek (Szászszentjakab, 1798).

Parókia. Sok a javítanivaló a parókia, a templom és az iskola körül; a vizitáció a régi és az új egyházfit is megintette, hogy a javításokat és a lelkész fizetését rendezzék, különben 3-3 forintra büntetik őket (Szászszentjakab, 1755). Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyházfiakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). A parókia körüli javításokat a következő parciálisig javítsák meg, különben minden embert 1-1 forintra büntetnek (Szászszentjakab, 1766). A parókia és a mesteri lakás körüli romlásokat javítsák meg, különben a híveket megbüntetik (Szászszentjakab, 1769). A javításokat nem végezték el, ezért a vizitáció meg akarta büntetni az embereket, de a hívek ellenkeztek; végül megfogadták, hogy mihelyt a föld kienged, elvégzik a javításokat (Szászszentjakab, 1777). Sok a javítanivaló; az egyházfi 12 forint bírság alatt kötelezte magát, hogy húsvétra megjavíttatja (Szászszentjakab, 1783). Új lelkészi lakást építettek (Szászszentjakab, 1785). A parókia körül sok a javítanivaló és a gyülekezet sok figyelmeztetés ellenére sem akarja megcsinálni, ezért a vizitáció a magistratus elé utalja az ügyet (Szászszentjakab, 1787). A parókia körüli kerítések rosszak, az egyházfi azzal menti magát, hogy a mester házát építették, ezért nem javították meg a kerítéseket (Szászszentjakab, 1810/6). A parókia körüli kerítéseket újracsinálták (Szászszentjakab, 1812/9). A papi és mesteri telek körül a kerítések rosszak, a vétkeseket 3-3 forintra zálogolta a vizitáció (Szászszentjakab, 1813/4).

Protocollum. A protocollumból kitetszik, hogy a kamatokból az iskolára és a templom pincéjére költöttek (Szászszentjakab, 1808).

Templom. Sok a javítanivaló, 1755 óta nem javítottak semmit, ezért az egyházfiakat hanyagság miatt megbüntetik (Szászszentjakab, 1757). Továbbra sem javítottak meg semmit, ezért megbüntetik az eklézsiát (Szászszentjakab, 1759). Újrazsindelyezik a templomot (Szászszentjakab, 1791). Templom- és toronyépítésre 468 forintot gyűjtöttek (Szászszentjakab, 1804). A kamatból a templom pincéjére költöttek (Szászszentjakab, 1808).

Úrvacsora. Néhány „legényke", akik iskolába nem jártak, úrvacsorát akar venni, ezért a vizitáció utasítja a lelkészt, hogy ne engedje úrvacsorázni őket, és ha házasodni akarnának, ne eskesse meg őket, amíg magukat az úrvacsorára illendőképpen fel nem készítették (Szászszentjakab, 1793).

Vizitáció. A vizitáción csak kevesen jelentek meg, ezért a vizitáló bizottság fél óra után továbbment (Szászszentjakab, 1772). A gyülekezet engedetlensége miatt nem lehetett megtartani a vizitációt (Szászszentjakab, 1778). A gyülekezet megcsendesedett és szépen fogadta a vizitációt (Szászszentjakab, 1780). A vizitáción a lelkészen és az öreg egyházfin kívül senki sem jelent meg (Szászszentjakab, 1781). A vizitációt ismét rosszul fogadta a gyülekezet, ezért a parciális elé idézik (Szászszentjakab, 1782). A vizitáció költsége (Szászszentjakab, 1814/10).

Szentmáté

Adomány. A kurátor az iskolaépítésre 18,18 forintot adományozott (Szentmáté, 1813/6).

Consistorium, helyi egyházi tanács. A helyi tanács jelenti, hogy Salak Péter az intés ellenére sem jár templomba. A vizitáció a helyi tanácsot arra utasítja, hogy még egyszer intse meg (Szentmáté, 1813/3).

Egyházfegyelem. A mester felesége és annak nővére „gyalázatos hírben forognak", ezért kitiltják őket a templomból, amíg megbizonyítják ártatlanságukat (Szentmáté, 1777).

Egyházfi. A gyülekezet a lelkész akarata ellenére választott egyházfit, ezért a vizitáció a választás eredményét megsemmisíti és új választást rendel el (Szentmáté, 1748).

Eklézsiakövetés. Kengyel György nem akar eklézsiát követni, ezért a parciális elé idézik (Szentmáté, 1782/2). Darlatzi Mihály Darlatzi Katinak gyermeket csinált, ezért 4 napon keresztül a reggeli és esti istentisztelet alatt a templomba tartsanak bűnbánatot, vasárnap pedig az istentisztelet után kövessenek eklézsiát (Szentmáté, 1796).

Excommunicatio. Egy pakulárt, akit juhlopással vádolnak, excommunicáltak; a pakulár megígérte, hogy eklézsiát követ (Szentmáté, 1778).

Fizetés. Néhányan már 3-4 éve nem fizettek a lelkésznek, a vizitáció utasítja a hitest, hogy az elmaradásokat rendezze, különben megtiltják a mester alkalmazását (Szentmáté, 1748). Az egész örökséget bíró gazda egész bért fizet, az örökséggel nem rendelkező gazda csak felet (Szentmáté, 1788). Kováts Pált a vizitáció arra utasítja, hogy a papnak és a mesternek járó fizetést adja meg: a papnak 2 kalangyát, a mesternek 1-et, vagy ha kalangyát nem tud adni, akkor a lelkésznek 2 véka gabonát, a mesternek 1-et (Szentmáté, 1796). Kovács Pált utasítják, hogy mesternek fizetésképpen évenként 51 pénzt fizessen (Szentmáté, 1797). A hurubások kérik, hogy ezután a lelkésznek ne 2 véka búzát és a mesternek 1-et fizessenek, hanem a lelkésznek 1 vékát, a mesternek felet. A vizitáció elutasítja a kérést, mivel azt a parciális határozta meg (Szentmáté, 1800). A hurubások egy szekér fát 8 poltrával akarnak megváltani, holott 4 sustákban határozta meg a vizitáció; ha ez nem tetszik a hurubásoknak, adják meg a fát (Szentmáté, 1804). A lelkésznek és mesternek a félörökségű gazdák nem fizetik a fabért; az egyházfit utasítják, hogy 15 nap alatt gyűjtse be az elmaradásokat (Szentmáté, 1807). Kovács Mihály nevű gazda nem akar a lelkésznek és mesternek egész bért fizetni, hanem csak 3 márjást, mint az apja, aki kovács cigány volt. A vizitáció nem dönthetett ebben az ügyben, mert Kovács nem jelent meg a vizitáció előtt; ezért az ügy a presbitériumra maradt (Szentmáté, 1808). Négy gazda nem akar fizetni a lelkésznek és a mesternek; 8 napon belül rendezni kell a tartozásokat (Szentmáté, 1810/4–5). A lelkész a vizitáció elé terjeszti a fizetésével adósok listáját; az adósoknak 15 napon belül törleszteniük kell tartozásaikat (Szentmáté, 1812/3). Az özvegy papné és a mester panaszolják, hogy fizetésüket nem kapták meg, ezért a vizitáció döntése szerint a kurátor lovát elkötötték; az adósokkal megegyeztek abban, hogy 1 véka búzáért 1 rénes forintot, 1 szekér fáért 4 sustákot vagy 48 pénzt fizetnek (Szentmáté, 1812/2). Az özvegy papné panaszolja, hogy az őt megillető bért továbbra sem kapta meg, a vizitáció elrendeli, hogy 15 nap alatt gyűjtsék be a tartozásokat (Szentmáté, 1814/5).

Földek. A lelkész és a mester vitatkoznak egy föld tulajdonjoga felett. A vizitáció a mesternek ítélte a földet, mert azt már régóta a mester a használja (Szentmáté, 1782/1). Az eklézsiának van erdeje, amit az uraság a magáéhoz csatolt (Szentmáté, 1787). Földek felsorolása (Szentmáté, 1807; 1808; 1809). Egy darab földet Haller József gróf elcserélt (Szentmáté, 1812/7). Az 1800. évi földfelosztáskor az eklézsia kapott két darab földet (Szentmáté, 1813/5).

Generális Zsinat. Az eklézsia nem hajlandó fizetni a vizitációnak, a javítanivalókat nem akarja megjavítani, ezért az ügyet a Generális Zsinat elé utalják (Szentmáté, 1750).

Harang. Javítják a haranglábat (Szentmáté, 1814/9).

Iskola. Egy gyermek sem jár iskolába; a vizitáció a szülőket meginti és a mestert utasítja, hogy a gyermekeket szorgalmasan tanítsa és édesgesse az iskolába (Szentmáté, 1791). A tanulókat kikérdezi a vizitáció (Szentmáté, 1808). A mester hanyagsága miatt egy gyermek se jár iskolába; az iskolát nyolc napon belül fel kell állítani (Szentmáté, 1812/2). Iskolaházat építtettek (Szentmáté, 1812/8). Az iskolaépítés költsége (Szentmáté, 1813/6).

Istentisztelet. Néhány személy fél éve nem jár istentiszteletre, úrvacsorát sem vesz. A vizitáció döntése szerint ezután, ha három egymást követő vasárnap nem mennének templomba, az istentisztelet idejére verjék kalodába őket (Szentmáté, 1780). Darlatzi Mihály Darlatzi Katinak gyermeket csinált, ezért 4 napon keresztül a reggeli és esti istentisztelet alatt a templomba tartsanak bűnbánatot, vasárnap pedig az istentisztelet után kövessenek eklézsiát (Szentmáté, 1796).

Jövedelem. Felsorolják a jövedelemforrásokat (Szentmáté, 1807). A jövedelemforrások felsorolása (Szentmáté, 1808). Jövedelemforrások felsorolása (Szentmáté, 1809).

Kamat. A vizitáció utasítja a kurátort és az egyházfit, hogy a kamatokat szedjék be, ha nem szedik be, a lelkész jelentse a dékánnak (Szentmáté, 1788). A kiadott pénz kamatait a templom- és parókiajavításra kell fordítani (Szentmáté, 1790). A kamatból és kölcsönből javítják a templomot (Szentmáté, 1794). A gyülekezetnek nincs tőkéje, a kamatokat pedig a templomra fordították (Szentmáté, 1795). A kamatok egy részét templomjavításra, parókiajavításra és az iskolaház építésre fordították (Szentmáté, 1812/8).

Klenódiumok. Az eklézsia vagyona új kelódiumokkal szaporodott (Szentmáté, 1814/7).

Lelkész. A lelkészre panaszkodnak a hívek és kérik elmozdítását; a vizitáció, mivel a vádak alapozatlanok, a gyülekezet kérését elutasítja (Szentmáté, 1745). A lelkész a káptalan belegyezése nélkül ment Mátéba, ezért ha valami történik vele, tulajdonítsa magának (Szentmáté, 1745). A lelkészt és a mestert visszaválasztják (papmarasztás) (Szentmáté, 1750). A lelkészt visszaválasztották; a lelkész és a mester között lévő ellentét feloldása a következő parciálisra maradt (Szentmáté, 1769). A lelkész és a gyülekezet között nézeteltérés volt, mert a gyülekezet a mestert akarta papnak megválasztani (Szentmáté, 1772). A lelkészt erőtlensége miatt nem akarják újraválasztani és a káptalan beleegyezése nélkül mást lelkészt hívnak a faluba. A vizitáció megintette a gyülekezetet és rávette a híveket, hogy a régi lelkészt válasszák vissza. A lelkésznek meghagyták, ha szolgálatát nem tudja ellátni, állítson maga helyére olyan személyt, aki helyettesítse (Szentmáté, 1776). A lelkész és felesége közti ellentét elcsitult, viszont két egyháztag továbbra is szítja az ellentétet, ezért mindkettőjüket 6 forint büntetésre ítéli a vizitáció (Szentmáté, 1779). A lelkész és a mester egy föld használati joga miatt ellentétbe kerültek egymással; a vizitáció a földet a mesternek ítélte, azzal az indoklással, hogy régóta használja (Szentmáté, 1782/1). Az eklézsia és az udvari tiszt panaszolja, hogy a lelkész nem végzi feladatát és kérik elmozdítását. A vizitáció megállapítja, hogy a vádak megalapozatlanok, az udvari tiszt találta ki és rávette a gyülekezetet, hogy vádolják meg a lelkészt (Szentmáté, 1785). A lelkész és a mester fizetésében elmaradások vannak, a vizitáció utasítja az adósokat, hogy 8 napon belül fizessék meg tartozásaikat, különben elkötik marhájukat (Szentmáté, 1802). A lelkész meghalt, a lelkészi teendőket a mester látja el; a lelkész fizetését egy évig folyósítják a lelkész özvegyének és 10 árvájának, nekik emellett megengedik, hogy egy évig a parókián lakjanak (Szentmáté, 1813).

Méhek. Az eklézsiának voltak méhei, de megdöglöttek (Szentmáté, 1810/10). Dallatzi István János méheket adományozott az eklézsiának, hogy azok jövedelméből szépítsék a templomot (Szentmáté, 1814/7).

Mester. A mestert visszaválasztják hivatalába (Szentmáté, 1750). A mester nincs jó viszonyban a hívekkel, békétlenül és gyűlölségben él velük. A vizitáció nem tudta kibékíteni a szembenállókat, ezért az ügyet a parciálisra utalják (Szentmáté, 1789). A mester panaszolja, hogy Tartár Mihály két éve nem fizetett bért; a vizitáció a kurátort és az egyházfit utasítja, hogy az elmaradást 8 napon belül gyűjtse be (Szentmáté, 1791). A gyülekezet panaszolja, hogy a mester nem tanítja a gyermekeket, nincs jó viszonyban a hívekkel, ezért el akarják bocsátani, a mester sem akar Szentmátéban maradni (Szentmáté, 1792). A mester és a gyülekezet viszonya továbbra is rossz; a vizitáció meginti a mestert, hogy viselkedésén változtasson és a híveket ne botránkoztassa meg (Szentmáté, 1793). Új mester jött a faluba, akinek a vizitáció meghagyta, hogy szorgalmasan tanítsa a gyermekeket (Szentmáté, 1795). A mester háza omlófélben van; a gyülekezet megfogadja, hogy tavasszal kijavítják (Szentmáté, 1810/6). A mestert megintik, mert nem tanítja a gyermekeket (Szentmáté, 1812/2). A lelkészi teendőket a lelkész halála miatt egyelőre a mester látja el (Szentmáté, 1813/1). Új mesteri lakást építettek (Szentmáté, 1814/9).

Paráznaság. Krecsun Todoriska oláh menyecske anyja azzal vádolja Jósika báró udvarbíráját, Bíró Istvánt, hogy lányával paráználkodott; a vizitáció a helyi egyházi tanáccsal közösen Bíró Istvánt ártatlannak nyilvánította, a vádlót pedig mint „morális gyilkost" átadják a vármegyének (Szentmáté, 1801).

Parókia. A lelkészi lakáson rosszak az ajtók és a kapuk, a mesteri lakás szintén rossz állapotban van (Szentmáté, 1751). A hibákat kijavították (Szentmáté, 1760). A parókia körül sok a javítanivaló, a vétkeseket a vizitáció megzálogolta (Szentmáté, 1777). Ha a parókia körüli a javításokat nem végzik el, a vétkest 12 forintra kell büntetni (Szentmáté, 1780). Sok a javítanivaló, a vizitáció intésére a hallgatók ígérték, hogy a mezei munkák végeztével megjavítják (Szentmáté, 1788). A parókia körül rosszak a kerítések; a gyülekezet megígéri, hogy tavasszal kijavítják (Szentmáté, 1810/6). A parókia körüli rossz kerítések miatt megzálogolt hívek listája (Szentmáté, 1813/6). Javítják a parókiát (Szentmáté, 1814/9).

Szószékkorona. A kurátor, Dallatzi Mihály saját költségén egy szószékkoronát csináltatott (Szentmáté, 1813/4).

Templom. A templom kerítése rossz állapotban van (Szentmáté, 1751). A mester a templomban tartja szalonnáját, ezért megintik (Szentmáté, 1777). A mester felesége és nővére gyalázatos hírben forognak, ezért kitiltják őket a templomból addig, amíg bizonyítják ártatlanságukat (Szentmáté, 1777). Újrazsindelyezik a templomot (Szentmáté, 1793). Javítják a templomot (Szentmáté, 1794). Javítják a templomot (Szentmáté, 1812/8).

Vizitáció. A gyülekezet nem akarja megfizetni a vizitáció költségét, a ruinákat nem akarja megjavítani, ezért az engedetlen eklézsia ügyét a Generális Zsinat elé utalják (Szentmáté, 1750). A mesternek, aki egy korábbi vétkéért kiegyezett a dékánnal, nem fizette meg a kiegyezés díját, ezért a vizitáció elkobozza az „égettborfőző" fazakát (Szentmáté, 1779).

Zsellér. Utasítják az eklézsia házában lakó zsellért, hogy lelkészét becsülje meg (Szentmáté, 1745).

Újős

Cinterem. A cinteremre kaput csináltattak (Újős, 1753).

Conventio, díjlevél. A mester díjlevele (Újős, 1771).

Egyházfegyelem. „SzászÚjŐsben találtattanak rossz hírben-névben élő személyek, akik is gonosz életekért (melyről az egész ecclesia bizonyságot tett, és a Szent Visitationak panaszolt) a templomból kitiltattak" (Újős, 1771). Egy személyt, aki nem akart eklézsiát követni, kizárták a gyülekezetből (Újős, 1772). Zabolainét paráznasággal vádolják; a vizitáció utasítja a vádlottat, hogy három nap alatt tisztázza magát, különben kitiltják a templomból (Újős, 1788). Egy asszony azt mondta, hogy 12 éve az ördögnek él, nem Istennek (Újős, 1788).

Egyházfi. Az egyházfi részletes jelentése (Újős, 1753). Részletes jelentés (Újős, 1760). Székely István egyházfi részletes jelentése (Újős, 1762). Az egyházfi részletes jelentése (Újős, 1766). Az egyházfi magának csizmát vásárol (Újős, 1766). Utasítják az egyházfit, hogy a javítanivalókat 15 nap alatt javíttassa meg, különben elhajtják marháját (Újős, 1782). Utasítják az egyházfit, hogy a mester fizetését gyűjtse össze, különben átadják a világi hatóságnak (Újős, 1787). Az egyházfi és hitesek megválasztása (Újős, 1795). Az egyházfit felszólítják, hogy a lelkész fizetését gyűjtse össze és javíttassa meg a parókia körül lévő romlásokat (Újős, 1796). Az egyházfinak évenként vásárolnak egy pár csizmát (Újős, 1812). Az egyházfinak csizmát vásároltak (Újős, 1813). Az egyházfi csizmát vett magának (Újős, 1814/10).

Fizetés. Részletes jelentés a lelkészi fizetésről (Újős, 1770). Aki nem akar kalangyával fizetni, két kalangyáért 3 véka búzát fizessen (Újős, 1774). Bél János evangélikus egyháztag nem karja figyelembe venni a káptalan törvényét, a püspökhöz fellebbez (Újős, 1783). A lelkész panaszolja, hogy néhányan már több éve nem fizettek bért, az egyházfi pedig semmit sem tett (Újős, 1787). A lelkész jelenti, hogy a hívek egy része a bor- és fabért néhány éve nem fizetik (Újős, 1788). Krizbai Mihály nem él együtt a feleségével, bért nem akar fizetni, a vizitáció a bérfizetésre utasítja (Újős, 1796). Fizetés napjának meghatározása (Újős, 1797). A lelkész panaszol, hogy fizetését nem adták meg, a vizitáció utasítja a papot, hogy tartsa magát a díjlevélhez és a boroskrakkói zsinat végzéséhez (Újős, 1805). Az egyházfit megintik, amiért nem szedte össze a lelkész és a mester fizetését (Újős, 1808). A lelkész panaszolja, hogy fizetését nem mindenki adta meg; az egyházfit utasítják, hogy az elmaradásokat 15 napon belül rendezze (Újős, 1809). A lelkésznek nem mindenki fizette be a járandóságát; az adósok 8 napon belül rendezzék tartozásaikat (Újős, 1812/4). Akinek 10 kalangyája terem, azok 2 kalangyát fizessenek, akinek pedig nem terem 10 kalangyával, azok 2 véka búzát fizessenek a papnak (Újős, 1812/5). A lelkészi és a mesteri fizetésben elmaradások vannak, amiért az egyházfi lovát lefoglalták és átadták a lelkésznek (Újős, 1813/3). A lelkész és a mester panaszolja, hogy a vékával fizetők bérét nem fizetik ki (Újős, 1814/4).

Földek. Az eklézsiai földeket idegennek nem szabad kiadni bérbe (Újős, 1772). Az eklézsia panaszolja, hogy két földjéért a birtokosok nem fizetnek semmit (Újős, 1809).

Gyümölcsös. Az eklézsia gyümölcsöse 25 ültetvénnyel és 5 oltvánnyal szaporodott (Újős, 1812/10).

Harang. Harangláb építésért fizettek 2,4 forintot (Újős, 1753). 150 fontos harangot öntettek (Újős, 1768). Harangöntési szerződés (Újős, 1768. június). Az eklézsia szerződést

kötött Hosszú Juonnal a haranglábépítésről (Újős, 1769. január). Mara György elismervénye (Újős, 1773). 60 dénárt a harangnyelvre fordítottak (Újős, 1812).

Házasság. Guznár Józsefet felesége elhagyta, az eklézsia mindkét felet kikérdezte és megállapította, hogy haszontalanságokat mondanak egymásra, ezért Túri Juditot utasították, menjen vissza férjéhez, a férj pedig költözzön külön az anyjától (Újős, 1769. február).

Iskola. Panaszolja az eklézsia, hogy a mester a marháit az iskolában tartja; a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy a mesternek építsenek istállót és a mester ezután ne tartsa állatait az iskolában (Újős, 1780). Sok a javítanivaló (Újős, 1787). A vizitáció kikérdezi a gyermekeket: a 14 gyermekből 5 tud írni és a teremtés történetét jól tudják (Újős, 1812/2). Ugyanitt tapasztalja a vizitáció, hogy a gyermekeknek nem pontos időre járnak iskolába, ami miatt a mesternek a gazdaságában sok kára van. Ezért a vizitáció elhatározza, hogy ezután a gyermekek reggel 7 és 9 között, délután 1 és 3 között menjenek az iskolába (Újős, 1812/3). A kamat egy részét az iskolaépítésre fordítják (Újős, 1812/11).

Istentisztelet. Panaszol a lelkész, hogy némelyek nem járnak templomba, úrvacsorát nem vesznek (Újős, 1784). Krizbai Zsigmondné panaszolja, hogy Szilágyi György az esti istentisztelet előtt a cinteremben pálcájával megütötte; mivel az eset a templom területén történt, az ügy tisztázását a helyi egyházi tanácsra bízzák (Újős, 1810).

Jövedelem. A jövedelem egy részét templomépítésre fordították (Újős, 1785). A jövedelmet a templomépítésre fordítják (Újős, 1787).

Kamat. A bevételekből a templomra költöttek (Újős, 1799). A kamat egy részét az iskolaépítésre és a parókiaépítésre fordították (Újős, 1812/11).

Láda. A lelkész sérelmezi, hogy az eklézsiának nincsen ládája; a vizitáció utasítja az egyházfit, hogy 4 hét alatt csináltasson ládát és a lelkész fizetését is szedje össze (Újős, 1810/4).

Lelkész. A lelkész panaszolja, hogy rossz a parókián lévő kemence, fizetésében elmaradások vannak (Újős, 1748). A lelkész fizetésének részletes kimutatása (Újős, 1770). A lelkészt visszaválasztották hivatalába (Újős, 1775).

Mester. Mesteri lakást építenek (Újős, 1762). A mesteri lakás építésének költsége (Újős, 1766). A mester díjlevele (Újős, 1771). A mestert visszaválasztják hivatalába (Újős, 1775). Az eklézsia panaszolja, hogy a mester a marháit az iskolában tartja; a vizitáció utasítja a gyülekezetet, hogy a mesternek építsenek istállót és a mester ezután ne tartsa állatait az iskolában (Újős, 1780). A mester panaszolja, hogy az egyházfi a fizetését nem gyűjtötte be (Újős, 1785). Nincs mester a faluban, ezért a vizitáció utasítja az eklézsiát, hogy hozzanak tanítót (Újős, 1797). A mestert nem marasztották hivatalában, csak hárman szavaztak mellette (Újős, 1805/1). Dicsérik az új mestert, aki 8 hónap alatt 27 gyermeket tanított (Újős, 1807). A mester panaszolja, hogy fizetését nem mindenkitől kapta meg, valamint azt is, hogy a mesteri lakás lakhatatlan (Újős, 1809).

Parókia. Rosszak a kerítések, meg kell javítani (Újős, 1748). Rossz állapotban van a parókia, ezért a vizitáció megintette, hogy a romlásokat javítsák meg, különben az előírások szerint megbüntetik az eklézsiát (Újős, 1757). Javítják a parókiát (Újős, 1762). A lelkészi lakás újrazsindelyezésének költsége (Újős, 1768). A parókiára kutat ásattak és kemencét rakattak (Újős, 1773). A vizitáció meginti a gyülekezetet, hogy a javítanivalókat ne szóval, hanem tettel végezzék el (Újős, 1777). A parókia és az iskola körül nem javítottak semmit, annak ellenére, hogy már 3 vizitációval ezelőtt megígérték azok javítását, ezért az engedetlenségük miatt a felsőbb hatóság elé terjesztik az ügyet (Újős, 1781). Szívbéli fájdalommal

szemléli a vizitáció, hogy a lelkészi és mesteri ház körüli javításokat az eklézsia két éve nem végezte el; az eklézsia azzal védekezik, hogy nincs erdeje (Újős, 1784. március). Sok a javítanivaló a parókia körül, az egyházfi semmit sem tett azoknak megjavításáért (Újős, 1787). A parókia körül a kerítést meg kell igazítani (Újős, 1797). Az eklézsia megegyezett Moresan Tógyerrel, aki vállalta, hogy elvégzi a parókia körüli javításokat cserében azért, hogy a családján belüli temetéskor a harangozásért ne keljen fizetnie (Újős, 1808). Balog Ferenc kurátort hibáztatják amiatt, hogy a lelkészi ház építése félbemaradt (Újős, 1809). A lelkészi lakást továbbépítik (Újős, 1810/10). Építik a parókiát (Újős, 1812/11).

Passió. A passióénekésért a mesternek fizetnek (Újős, 1773).

Quarta. A lelkész panaszolja, hogy a birtokos urak az őt megillető quartát több éve nem fizetik; a vizitáció utasítja a lelkészt, hogy ebben az ügyben keresse meg a káptalan inspektor kurátorát (Újős, 1808).

Telekcsere. Báró Bánfi Mária elcserélt egy telket az eklézsiával (Újős, 1760. május). Újabb fejlemények a telekcsere ügyében (Újős, 1761).

Temetés. A hallgatók 8 poltrát fizetnek a mesternek, amiért a temetésen énekel (Újős, 1775).

Templom. Javítják és zsindelyezik a templomot (Újős, 1766). A bevételek egy részét templomépítésre fordították (Újős, 1785). Jelentés a templomépítésről (Újős, 1794). A templomot javítani kell (Újős, 1814).

Úrvacsora. Olyan személyek is vannak, akik nem úrvacsoráznak (Újős, 1787).

Ünnep. Bara Gergelyt 4 forintra büntetik, mert ünnepnapon béreseit, ökreit szántani küldte (Újős, 1750).

Vizitáció. A vizitáció megvendégelésének költsége (Újős, 1762). Megintik a gyülekezetet, hogy ezután a vizitáción többen jelenjenek meg (Újős, 1778). A gyülekezet tagjai a vizitáción nem jelentek meg, a vizitáció tagjai Mara Lászlóné patrónusnál ebédeltek (Újős, 1782). A vizitáció költsége (Újős, 1813). A vizitációra költött összeg (Újős, 1814/10).

Zsellér. A zsellérház bére három évre (Újős, 1766).

Zsinat. A dékán zsinati útját fizetik (Újős, 1773). A lelkészt utasítja a vizitáció, hogy a fizetés dolgában tartsa magát a boroskrakkói zsinat végzéséhez (Újős, 1805).

Latin szavak és kifejezések jegyzéke

a functione arceál és suspendál – hivatalában korlátoz és felfüggeszt
a functione arceál – hivatalában korlátoz
a modo in posterum – ily módon a jövőben
ab antiquo – régtől fogva
ab officii – hivatalból
abalienál – elidegenít
absentia – hiányzás
absolvál – felment
abusus – visszaélés
accedál – hozzájárul
acceptál – elfogad
accrescál – növekedik
accurate – pontosan, alaposan
actu – most
ad exequendum requirálni – végrehajtás végett elkobozni
ad jus adtrahál s convincál – perbe idéz és meggyőz
ad praesens tempus – a mai napig
ad reddendam rationem – számadási kötelezettségre
ad tempus usque fixum – meghatározott ideig
ad terminum – az utolsóig, végül, határidőre
adhortál – buzdít, megint
adjudicál – megítél
adjungál – mellétesz, mellérendel
adjurál – felesket
adjustál – megítél, odaítél, kiigazít, rendez
admoniál – figyelmeztet, megint
admonitio – megintés
admonitus – a megintett
adprobál – elfogad, helyben hagy
adsistál – segít
adveniáló conventioja – megállapított fizetnivaló, egyezség
aedilis – egyházfi
aestimál – értékel
aestimatione mediante – becslés, értékmegállapítás
agnoscál – elismer
alterál – megváltoztat
animadversio – ellenkezés, figyelmeztetés
animadvertál – ellenkezik, figyelmeztet
anno curenti – folyó évben
annuatim – évente, évi
anticipative – előzetesen
apelál – hivatkozik
appertinentia – tartozék
approbál – engedélyez
articularis poena – törvény szerinti büntetés
assistentia – segítség
aucthoritas – tekintély, tanács, akarat
auctorál – felhatalmaz
avocál – elvon, elhív
bene quidem – nyilvánvalóan jó, rendben van ugyan…
beneventál – üdvözölni, valakit fogadni
bona pace – jó békességben
bonumok – javak
bursalis poena – pénzbeli büntetés
canalis – út, mód, lehetőség, csatorna
canon – törvény, kánon
canonica constitutio – törvény szerinti rendelet, végzés
capax – képes
capitalis – tőke
capitis taxa – tőkebér
capitularis poena – a káptalantól kiszabott büntetés
capitulum – egyházmegye, káptalan
capitulum poenaja – káptalani büntetés
caplan – segédlelkész
cassa – pénztár
catechizálás – kátétanítás
causa – ügy
cautio – óvadék
celebrál – lefolytat, tisztel, istentiszteletet tart
circiter – körülbelül, hozzávetőlegesen
circumstantia – körülmény
citál – idéz
citatio – idézés
cohabitatio – együttlakás, együttélés
committál – rábíz, megparancsol, elrendel, elkövet
commorál – lakik
communi consensu – közös egyetértéssel, közmegegyezésből
communicál – közöl, megbeszél, megyezik
communicáltatván – kihirdetvén
communio – úrvacsora
communionis administratio – úrvacsoraosztás
communio administratioja – úrvacsora kiszolgáltatása
compareál – megjelenik, előáll
comperta rei veritate – az ügy valósága kiderülvén
competáló viaticum – megfelelő útiköltség
complanál – megbékéltet, kiegyenlít, megegyezik

complanatio onussa – megegyezésnek a díja
complectál – kiegészít
componál – megfogalmaz
concernál – illet
concludál – határoz
condemnál – elítél
condescensio – beleegyezés
conditio – feltétel
conferál – adományoz
confirmál – elismer
confiscál – elkoboz
confluxus – gyűlés, összegyülekezés
confrontatio – szembesítés, összevetés
congerál – összegyűjt
conjurál – összeesküszik
conscribál – összeír
conscriptio – összeírás
conscriptor regius – királyi összeíró
consensus – egyetértés
consideratio – vélemény, megfontolás, észrevétel
consignatio – feltüntetés, feljegyzés
consolál – vigasztal
constál – megáll, hitelesnek bizonyul, nyilvánvaló, kiderül
constitutio – törvény, alkotmány
consumál – elfogyaszt
contemnál – megvet, nem vesz számba
contentum – megelégedés
continentia – mérték, tartalom
continuál – folytat
contra leges divinas et patriae – Isten és a haza törvényei ellen
contractus – szerződés
controversia – ellentét
controversiat decidál – ellentétet eligazít
contumaciter opponál – makacsul ellenkezik
contumatio – makacsság
conveniál – egybegyűl, megegyezik
conventio – megállapított fizetnivaló, díjlevél
coram facie sanctae visitationis – a szent vizitáció színe előtt
coram visitatoribus – vizitálók színe előtt
corporalis poena – testi fenyítés
correctio – javítás, kiigazítás
corrigál – kijavít
cum brachio seculari –világi karhatalommal
cum interesse – kamattal együtt
cum omnibus computatis – mindent megszámítva, egybevetve
curatrix – gondnoknő (a gondnok elhalálozásával felesége végezte a gondnoki megbízatást)
currál – fut, folyik
currenti pretio computáltatván – jelenlegi áron kiszámítván
cursus – folyamat, körlevél
debito tempore – kötelező, szokásos időben
debitum – jövedelem
decanus sigillumát contemnálta – a dékán, esperes pecsétjét megvetette, megtagadta
decisio – döntés
declarál – nyilatkozik
defalcál – beszámít, levon, leszámít, különválaszt
defectus – hiba, hiány
defensio – védekezés, védelem
deficiál – hiányt szenved, elfogy, kihal
defundál – letölt, kitölt, *esetünkben:* eligazít
deliberative – határozattal
pro exemplo – példaként
deliberatum – határozat
deliquensnek condonál – vétkesnek megbocsát
demeliorizál – helyreállít, feljavít, megjavít
demonstrál – bizonyít
demonstratim – bizonyításképpen
denegál – megtagad
deponál – megőrzés végett valamit letesz, eltesz
depositio sallario – meghatározott fizetés, juttatás
depraehendál – megragad, rajtakap, felfedez
desummál – (pénzt) behajt, felvesz, megtérít
deterioratio – romlás, károsodás
determinál – meghatároz, határoz
determinatio – határozat, végzés
detestál – elhárít, tiltakozik
die levationis – kölcsönvétel napja
differál – különbözik, halaszt
difficultas – hiba, hiányosság, nehézség
disceptatio – vita
discursus – beszélgetés, beszéd
disgustál – elkedvetlenedik, ellenkezik
dislocál – helyéről elmozdít
disponál – rendelkezik, elrendez
dispositio – rendelkezés, határozat
disvadeál – ellenez, megtagad
diurnum – napidíj
divellál – elválaszt
doceál – tanít, bizonyít
dolose – csalárdul, álnokul
domesticus curator – számadó, egyházközségi (helybéli) gondnok
ecclesia – egyházközség
ecclesia communi voto – az egyházközség egyetértésével
ecclesiastica disciplina – egyházfegyelem
ecclesiasticus fundus – egyházi alap
edictum – rendelet
effective praestál – ténylegesen megad, teljesít

effectuál – végrehajt, kivitelez
effectuatio – végrehajtás, kivitelezés
effectum – következmény
elocál – bérbe ad, kiad
elucescál – kiviláglik
emendál – kijavít
enodál – kibogoz, megmagyaráz
erogál – költ, fizet, pénzt kiad
erogatio – kiadás
erogatum – kiadott összeg
essentiale – lényeges
ex fundamento – alapjától
exacte – pontosan
exceptio – kivétel
exceptis quibusdam – kivéve némelyeket
excessus – elmenetel, fellépés a megengedett határon
excludál – kizár
excommunicálta – kiközösítette
excontentál – kielégít
executio – végrehajtás
exequál – behajt, végrehajt
exequatione mediante – végrehajtás által
exmissus – kiküldött
exmittált brachium – kirendelt világi hatóság
expediál – elküld, elpostáz
expensa – költség
expositio – előadás, előterjesztés
expressus – kifejezés
exurgál – felemelkedik, felkerekedik
facie nostra –színünk előtt
facie sedria – a gyűlés színe előtt
facit – annyit tesz, annyi mint
facti species – tényvázlat, bizonyosság
factio – pártoskodás, visszaélés
facultas – akalom, tehetség, jogkör
facultatio – engedély, beleegyezés, felhatalmazás
fassio – vallomás
fide mediante – hitelesen
fideliter – hűségesen
finalis decisio – végső döntés
finalis determinatio – végső határozat
finaliter – végül
finaliter concludál – végül összegez
floccipendál – semmibe vesz, figyelmen kívül hagy
frequentál – látogat
fructificál – gyümölcsözik
functio – tisztség
fundamentalis ratiot producálni – alapos számadást készíteni
fundamentum – alap
fungál – szolgál
Generalis Synodus – közzsinat
generositas – szívesség
genuina informatio – valós, eredeti, hiteles információ
genuine – őszintén, hitelesen, pontosan, eredeti módon
gratia – kegyelem, jóindulat
gravamina – alkalmatlan, teher, sérelem
his verbis – e szavakkal
salva venia – engedéllyel, *esetünkben:* bocsánattal legyen mondva
honorifice requirál – tisztelettel kér, megkeres
id est – annyi mint, azaz
immediate recurrála – azonnal folyamodott
imponál – meghagy, rendelkezik
importunitas – alkalmatlanság, erőszakosság
impositio – adás, tulajdonítás, rátevés
improvise – gondatlan
imputál – betud, tulajdonít vkinek vmit, felró
in derogamen sancti ministerii – szent papság gyalázatára
in eo casu – abban az esetben
in exemplum aliorum – mások számára példaként
in hoc anno praesenti – e folyó esztendőben
in hoc casu – ebben az ügyben, esetben
in hoc tertio – harmadsorban
in hujus rei argumentum – ez ügy védelmében
in periculo – veszélyben
in perpetuum – örökösen, örökre
in perpetuum interdicáltatik – örökösen megtilt
in posterum – a jövőben
in recompensationem seminationis – a vetés megváltásáért
in statu quo – a korábbi állapotban
in suspenso – függőben
in usu – szokásban, gyakorlatban
in vicinitatibus – szomszédságában
incapacitas – tehetetlenség
inchoál – elkezd
incurrál – megesik, hibáztat
indecenter – illetlenül
inducál – bevezet, rábír
industria – szorgalmatosság
industriale – szorgalmasságból
inevitabiliter – elkerülhetetlenül
ingrediál – belép, bejön, befolyik, beír
ingredientia – bejövő, befolyó (pénz, bérösszeg)
injungál – parancsol
injurialtatását proponállya – sérelmét terjessze elő
inquirál – keres, kivizsgál, nyomoz
inquisitione mediante – kivizsgálással
inspectio – ellenőrzés
instál – kérelmez, kér
instantia – törvényszék, kérés

instituál – indít, kezdeményez
instructio – intézkedés, utasítás, rendelkezés
instrumentum – oklevél, eszköz (bizonyíték)
insummál – valamire fordít
insuper – azon felül, még amellett
intacte – sérthetetlenül, érintetlenül
intentum – szándék, határozat
interes – kamat
interpositio – közbenjárás
intimál – parancsol, rendel
intra octavum – nyolc nap alatt
intra quindenam – tizenöt nap alatt
introducál – beiktat, bevisz
inventarium – leltár, jegyzék
investigál – kivizsgál, nyomoz
inviál – buzdít, serkent
judicialiter – törvényszéki ítélettel
jurisdictio – joghatóság
juxta observationem consistorii – a consistorium észrevétele szerint
laboris merces – a munka bére
legalis – törvényes
legalis interes – törvényes kamat
legatus – küldött, ünnepen szolgáló kollégista diák
legitimál – igazol
levál – megkönnyít, segít, felment, pert felvesz
levi calculo – hozzávetőleges számítással
licitál – árverésre bocsát
liquidál – folyósít, felszámol
liquidatio – folyósítás, felszámolás
liquidum debitum – pénzbeli adósság
loci minister – helybéli lelkész
machinatio – mesterkedés
magistratus – világi hatóság
matricula – anyakönyv
matrix – anyakönyv, jegyzőkönyv
medio tempore – időközben
megamobeáltatása – elmozdítása, elhelyezése
memorialis – beadvány, feljelentés
minister – lelkész
ministernek absentiája – a lelkész hiányzása, távolléte
minuál – kisebbít
mitigál – enyhít
modo legitimo – törvényes módon
modo legitimo admoneáltat – törvényes módon figyelmeztet
modo semel pro semper – egyszer s mindenkorra
morbus enim excusat – a betegség ugyanis mentségéül szolgál
morositas – kedvetlenség
morosus – kedvetlen
mortificáltatik – kínoz, szenvedést okoz, beszüntet
mox et defacto – azonnal és ténylegesen
ad reddendam nec [!] lecti officii rationem – adjon számot hivatali kötelessége elmulasztásáért
negligál – hanyagol
negligens ecclesia – hanyag eklézsia
negligentes – hanyag
negligentia – hanyagság
nemine cogente – senkitől sem kényszerítve
nemine contradicente ecclesiasticorum – az egyházi személyek közül senki ellent nem mondván
notarius – jegyző
obiectum – ellenvetés
obligál – kötelez
obligatio – kötelesség
obligatoria – kötelező irat, kötelezvény
observál – észrevesz, szemmel tart, figyel
observált ruinak – a látott, megfigyelt romok
occurál – közbejön, felbukkan
oeconomia – gazdaság
officialis – hivatalos, hivatalosság
officiolatus – tisztviselői kar
officiumatól priváltatik – tisztségétől megfosztatik
omnia in pace sunt reperta – mindeneket jó békességben találtak
opponál – ellenkezik
optio – lehetőség
ordinatio – rendelet, rendelés, felszentelés
ore tenus fatályák – szóval bizonyítják, vallják
papi directio – papi igazgatás
parcialis deliberatuma – az egyházmegyei zsinat határozata
parochia – lelkészi, mesteri lakás
parochus – (helybéli) lelkész
patiál – elszenved
patiáltatik – büntettetik
patratum – bűntett, kihágás
patronus – főúri támogató, pártfogó, kegyúr
penes afirmationem – a kijelentés szerint
penes instantiam – törvényszék, kérés szerint
perceptio – bevétel
perceptum – bevétel
percipiál – bevesz, felvesz, érzékel
perficiál – tökéletesít
periclitál – veszélyeztet
perpetuál – állandósít
persona – személy
petitum – kívánság
pium legatum – kegyes adomány
pleno numero – teljes létszámban
plus offerenti – a többet ajánlónak
poena solita capituli – káptalan szokott büntetése

poenalitas – büntetés
poenáz – büntet
pornalitas – házasságtörés
portio – rész
positio – állítás, pont
possessoratus – birtokosság
post latam deliberatum – a részletes határozat után
praedicator – lelkipásztor, prédikátor
praejudicio capituli – a kapitulum sérelme
praejudicium ejusdem templi – ugyanezen templom kárára
praesens tempus – jelen időben
praesentia – jelenlét
praesentibus admoniál – jelenlétében figyelmeztet, megint
praestál – megad, teljesít
praesummál – merészel, bátorkodik
praetendál – állít, igényel
praetensio – igény, követelés
praetereál – mellőz, áthág
praetitulatus – előbb nevezett
prefectus – elöljáró, tiszttartó
prima fronte – első látásra
privata industria – saját gazdasága
privilegium – kiváltság
pro conservatione – megőrzés végett
pro cultivatione – művelésre
pro exequendo – végrehajtás végett
pro futura cautela – jövendőbeli biztosítékul
pro invalido reputál – rokkantnak számít
pro nunc – jelenleg, mostanra
pro sequentibus admoniál – a következendőkre nézve figyelmeztet
procedál – törvényesen eljár
productum – valaminek az eredménye
profanál – megszentségtelenít
promoveál – előterjeszt, folytat, előmozdít
proportio – arány
proprietarius – tulajdonos
propter neclectum officium sacrum – a szent hivatal elhanyagolásáért
ad censuram et propter correctionem – büntetésre és megjavítás végett
protocollatio – nyilvántartásba vétel
protocollál – nyilvántartásban vesz
proventus –jövedelem
proximus – közeli
purum liquidum – tiszta pénzbeli adósság
purum liquidum imputáltatik – tiszta pénzbeli adóságként betud
quarta – dézsmanegyed, illeték
quietál – nyugtáz, megnyugtat
quietantia – nyugta
quindenáztat – tizenöt napi haladékot ad
quo cicius – amilyen gyorsan csak lehet
quocirca – körülbelül, hozzávetőlegesen
quod Deus bene vertat – amit Isten tegyen szerencsésé (áldjon meg)
rancor – harag, düh, neheztelés, gyűlölet
ratio – számadás
ratione officii – hivatalból
recommendál – javasol, ajánl
recompensationem seminationis – gabonában való kárpótlás
reconciliál – eklézsiát követ
recontiliatio – eklézsiakövetés
recursus – felfolyamodás, viszontkereset
redeál – visszatér
reditus – jövedelem
reducál – visszahoz, kísér, visszafordít
referál – jelentést tesz
refractarius – engedetlen, törvényszegő
refundál – megtérít, visszahelyez
refundatio – megtérítés, visszahelyezés
regestrum – jegyzék, jegyzőkönyv
relatio – jelentés
sopiál – elcsendesít, véget vet
relatoria – jelentéstétel, jelentőlevél
remedium – orvosság, gyógyír, orvoslat
remeliorál – megjobbít
remittál – visszaad
renovatio – javítás
reparál – javít
reparatio – javítás
repartiál – újraoszt
repositio – visszatevés
repraesentál – bemutat, képvisel
requirál – kér, megkeres
resentiál – átérez, sajnál
residuum – maradék
resolutio – határozat, rendelet
resolvál – visszafizet, ajánl, kötelez, megold
responsabilitas – felelősség
restál – tartozik
restans – adós
restantia – hátrálék
restantiarius – adós, hátrálékos
restaurál – visszahelyez, javít
restauratio – visszaállítás
reversalis – térítvény, írásbeli nyilatkozat, kötelezvény
ruina – rom
sacramentum – sákramentum, szentség
sacrificál – áldoz, fordít
sallarium – fizetés
salva tamen constitutione matriculae nostrae – [de úgy, hogy] a matrikolánkba foglalt szabályzat érvényben maradjon
satisfactio – elégtétel

schola – iskola
scholae rector – iskolamester
secularis – világi
securitas – biztonság
secus – másképp, különben
semel pro semper – egyszer s mindenkorra
sententiázott – megbüntetett
seorsim et sigillatim – elválasztva és elkülönítve
serio – komolyan
serio admoneál – komolyan figyelmeztet
serio corripiál – komolyan megdorgál
severa animadversio – kemény, szigorú büntetés
severe admoneál – szigorúan figyelmeztet
simpliciter – egyszerűen
sine consensu decani et capituli – a dékán és a káptalan egyetértése nélkül
sine consensu parochi et capituli – a pap és az egyházmegye beleegyezése nélkül
sistál – törvény előtt megjelenik
solemnitas – ünnepélyesség
solemniter – ünnepélyesen
solicitál – szorgalmaz, kér
solus cum sola [...] *bujkált* – édes kettesben bujkáltak
sopiál – elcsendesít, valaminek véget vet
specialiter – különlegesen, egyedien
sponte – önként, jószántából
statura – termet, test
stolare beneficium – papi szolgálat után járó jövedelem, adomány
sub amissione honoris – becsülete elvesztésének terhe alatt
sub poena solita capituli – a káptalan szokásos büntetése mellett
sub spe futurae aedificationis et restitutionis – a jövőbeni felépítés és visszaállítás reményében
subinferál – hozzátesz, csatol, beterjeszt
submittál – beterjeszt, alábocsát
subversál – közbejön
successor – örökös, hivatali utód
summa – összeg
supernatans – fennmaradó
superveniál – közbejön, váratlanul valahová megérkezik
supplantatio – gáncsoskodás
Supremum Consistorium – Főkonzisztórium
suspendál – felfüggeszt
suspendáltassék ad tempus usque fixum ab officio – meghatározott ideig hivatalából felfüggesztik
synodalis decisio – zsinati döntés
tali conditione – azzal a feltétellel
tanquam alterum sponsalitiorum – mintegy második házasságkötés
taxa – összeg
temere – vakmerően, gondatlanul
tempore conscriptionis – összeírás ideje alatt
tempore sacrae coenae administrationis – az úrvacsoraosztás ideje alatt
tenor – tartalom
tentál – megvizsgál, megkísért, megpróbál
terminált – meghatározott
terminus – határidő
tertialitas – egyharmad
testamentaria dispositione legált – a végrendelet szerint adományozott
testimonium – bizonyságlevél, bizonyíték, tanúsítás, tanúvallomás
titulatus curator – megnevezett gondnok
titulatus visitator atyafiak – a megnevezett vizitáló atyafiak
tollál – eltávolít
toties quoties – annyiszor ahányszor
transcribál – átír, áttesz
transferál – áthelyez
transpositio – átvitel
ubi – ahol
urgeál – sürget
usque quindenam – tizenöt napi haladékig
usuál – használ
usus – gyakorlat, szokás, használat
uti refertur – amiképpen jelentik
vacantia – üresedés
vendicál – követel
ventilál – tárgyal
verbo disciplinam ecclesiasticam – az egyházfegyelem szavával
verificál – ellenőriz
viaticum – útiköltség
vidua – özvegy
vigora – érvényes, hiteles valami
vigorál – érvényesít, hitelesít valamit
vigore hujus deliberati – e határozat értelmében
vilipendál – sérelmez
violál – törvénytelenséget tesz, megsért, meggyaláz
visitationis onus – a vizitáció díja
vocatio – lelkészi hivatalra való meghívás
votum – szavazat
zelozitas – buzgóság

Névmutató

Abadi (Abádi) Gábor 304, 317, 319, 320, 321
Abelis Casparus 344, 347
Abelis Stephanus 341
Adleff János 36, 37, 341
Agyagási Salamon 254, 255, 256, 257, 349
Ajtai István 349
Albetcek Vaszi 145
Alesius Dénes 6, 15
András Márton 161
András Mihály 153, 158
Andrássy Gyula 354
Angyalosi Tóth Balázs 187, 188, 344
Apafi György 354
Apafi István 359
Apafi Mihály 354
Asztalos János 15
B. Nagy Margit 354, 359
Bába Stefán 145
Bach Hantz 66
Bachner Márton 181, 183, 184, 185
Baconi Pál 73, 81, 82, 83
Baconi Sámuel 85, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94
Bajnachi Klára Váradi Józsefné 396
Bajnótzi Dániel 345
Bajnótzi József 87, 89, 90, 92, 93, 95, 124, 139, 342, 343
Bakó György 81, 82, 85, 87, 92, 94
Bakó István 94
Bakó Zsuzsanna 95
Balas Josip 26
Balázs Józsefné *l.* Benedek Júlia
Bálint Jánosné 208, 209
Baló Sámuel 119, 121
Balog András 288, 349
Balog Ferenc 77, 79, 80, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 333, 334, 338
Balog Ferencné *l.* Mara Klára
Balog György 75, 79, 80
Balog István 237
Balog Klára 89, 396, 398, 410, 411
Balog Zsigmond 317
Balog Zsigmondné *l.* Szutcsáki Borbára
Balogh György 361, 385
Balogh István 362, 387
Balogh János 361
Bándi Dániel 329, 332, 333, 334, 335
Bándi István, 45, 321, 322
Bándi János 304, 305, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 317, 321, 323
Bándi József 300, 301, 302, 304, 316, 317, 323
Bándi Pál 329
Bándi Pálffi István 334
Bándi (Pálfi) Mihály 332, 335, 336, 337, 338, 339, 340
Bándó József 311, 312
Bánffi Mária 306, 307, 308
Bánfi Anna 21
Bánfi Ferenc 103
Bányai Györgyné 122
Bányai István 314, 320, 322
Bányai János 342
Bányai N. Ferenc 122
Bara Gergely 300, 301, 317
Barabás Péter 332, 333, 334, 335, 337, 338, 349
Baranyai Péter 113, 114, 116
Barátosi B. Teréz, Gönczi Mihályné 374
Bársony Saláti 199
Barta *l.* Bartha
Barta Sándor 7, 26, 27, 28, 29, 69, 72, 297, 298, 341, 342, 345
Barta Zsigmond 348
Bartha Antal 180
Bartha Ferenc 180
Bartha Mihály 32
Basa István 344
Báthori Gábor 6
Báthori Kristóf 6
Báthori Zsigmond 6
Bati Zsigmond 312
Békés Jákob 99
Békés Tyifor 100
Bél János 325
Belládi Misel 181
Benedek József 192, 193, 194, 195, 344, 346
Benedek Júlia, Balázs Józsefné 381
Benedek Menyhért 258, 279, 300, 301, 346
Benedek Sámuel 38, 122, 123, 170, 205, 206, 307, 317, 326, 328, 341, 346, 347
Berládi Mihályné 172
Besenyei Bálint 342
Besenyei Sámuel 348
Beszterczey Mihály 345
Bethlen Béla 351
Bethlen Dániel 145
Bethlen Elek 65, 159, 161, 163

Bethlen Gábor 6
Bethlen János 8, 9, 10, 64, 65, 92, 143, 145
Bethlen Jánosné *l.* Wesselényi Zsuzsanna
Bethlen József 137, 145
Bethlen Kata, Teleki Józsefné 15
Bethlen Lajos 11, 159, 161, 162, 163, 164, 165
Bethlen László 152
Bethlen Sándorné *l.* Toldalaghi Zsófia
Bidner Hannes 205
Bilagán Hans 231
Binder Simon 37, 147, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 163, 234, 343
Bíró András 15
Bíró István 289, 290, 297
Bíró János 294, 297, 299
Bíró Mihály 278, 279
Biszok Sámuel 253, 254, 256, 257
Blandrata Georgio 5
Bod Péter 112, 133, 239, 256, 296
Bódi György 85
Bodó István 29, 341
Bodoki József 121
Bodoni András 85
Bodoni Sándor 186, 224, 243
Bodoni Sándor, cegőtelki 93, 94, 95
Bogner Márton 182
Boldi Luka 129
Boldizsár Kata 121
Bori Zsigmond 315
Borica Kriska 203
Bornemisza Pál 5
Boronyi Pál 108
Boronyi Zakariás 108
Boros Laci 28
Boros Marci 28
Borzovai István 21, 22, 23
Borzovai Mihály 120, 121, 343
Böszörményi Király András 303
Brachner Márton 348
Bruzer Johannes 258, 349
Bujti Sámuel 162, 186, 224, 243
Bumb Logyin 232
Bunjai György 119
Burza Tyimun 298
Butsi József 69
Búzai Márton 299
Buzogány Dezső 18
Caronesis Georgii 343
Cerusius 5
Cimbalmos Farkas 144
Cimbalmos György 143, 144, 145
Cimbalmos Sándor 143, 145
Croner, Johannes 32, 74, 75, 104, 120, 148, 169, 170, 206, 225, 258, 259, 260, 303, 343, 345, 347
Czautner Ádám 51
Czautner György 46, 47, 49, 51
Czautner Kristian 51
Czautner Márton 46, 47, 50, 51
Czautner Péter 51
Czobel András 33, 53, 73, 119, 147, 158, 169, 170, 173, 174, 175, 177, 180, 181, 182, 184, 187, 206, 213, 225, 260, 281, 343, 347
Czobel Dániel 152 , 348
Czobel Márton 161, 163, 348
Csabai Anna, Szathmári Józsefné 83
Csatkoj Kata 196
Csatlós Erzsébet, Tar Józsefné 203, 204
Csatlós Ferenc 201, 203
Csatlós János 204
Csegezi Judith 355, 368
Cserényi Dániel 20, 21, 351
Cserényi Ferenc 7, 20, 21, 22, 23, 100
Cserényi György 7
Cserényi István 19, 21
Cserényi Sándorné *l.* Keczeli Eszter
Csiki László 281, 345
Csipmpojás Juon 21
Csiszár Ádám 136
Csizmadia Sándor 253
Csogolya Gligor 145
Dallatzi András 294, 295, 298
Dallatzi Farkas György 298
Dallatzi Gyuri István 298
Dallatzi István 294, 296, 297
Dallatzi István János 298
Dallatzi István Mihály 299
Dallatzi János 294, 296
Dallatzi Márton 293, 299
Dallatzi Mihály 293, 294, 295, 296, 297, 298, 334
Dallatzi Miklós Istók 294, 296, 299
Dallatzi Molnár György 293, 298
Dallatzi Mórici György 291, 292, 293, 294, 296, 297
Dallatzi Sámuel 294, 296, 299
Dallatzi Sándor 297
Dáné Veronka 18
Dániel Kata, Mara Lászlóné 318, 325, 328, 329, 333
Dániel Polixéna 10
Darkó Ákos 351, 354, 355, 397
Darlaczi György 278, 279, 281
Darlaczi István 278

Darlaczi János 286
Darlatzi Bancsi János 286
Darlatzi Kati 288
Darlatzi Mihály 288
Dávid Ferenc 5
Debreczeni László 352, 353, 356, 360, 362, 363, 364, 397, 399, 400, 401, 402, 403, 404,
Décsei Andrásné 202
Décsei György 197, 198, 199, 203
Décsei István 194, 198, 202, 203
Décsei István, ifj. 200, 202, 203, 204
Décsei János 199, 201, 203, 204
Décsei József id. 375
Décsei Márton 200, 201, 202
Décsei Mihály 202, Décsei Jankó 202
Décsei Samu 375
Décsei Zsuzsanna 194
Demeter Gáspár 343
Dendel János 174, 175
Dendel Jánosné *l.* Farkas Mária
Dénes (Dienes) János 328, 329
Dergás Nyisztor 46
Dergás Vászilika 46
Derleci Mihály 133
Diószegi Mihály 197, 249, 250, 252, 349, 349
Domokos Rozália, Teleki Józsefné 332
Domokos Antal 306
Domokos Antalné 235
Duma Irimia 317
Duma Makave 321
Dumitru, Silimon 30
Dune, Juvon 321
Duru, Juvon 321
Duru, Makave 321
Eber János 342
Eirig Gyirkó 51
Evert Hansi 181
Evert Márton 181, 182, 184, 185
Fabritius, Georg 13
Fancsali 98
Farkas Demeter 321
Farkas Gyirkó 178, 181
Farkas Hans 178
Farkas János 169, 174
Farkas Mária, Dendel Jánosné 175
Farkas Márton 169
Fazakas András, aranyosmórici 46
Fazakas András, besztercei 69
Fazakas András, újősi 312, 315
Fazakas Dallaci György 293
Fazakas Ferenc, szentmátéi 294
Fazakas Ferenc, újősi 304
Fazakas György, besztercei 69
Fazakas György, nagysajói 201, 202, 203
Fazakas György, újősi 307
Fazakas István 311
Fazakas János 197, 198, 199, 200, 201, 203
Fazakas János, ifj. 201, 202, 203
Fazakas János id. 201
Fazakas Mihály 203
Fazakas Péter 311
Fazakas Tini 66
Fejér István 254
Fejér Mária 247
Fejérváry Margit, Urányi Aladárné 380
Fekete Márton 306, 310
Felker Hans 236, 239
Felker Jakob 231, 236
Felker János 231, 234, 237
Felker Márton 243
Felker Mihály I. 226, 233
Felker Mihály II. 227, 231, 232
Ferenc Ferkő, 200
Ferenc György 95
Ferenc Mihály 78
Ferenc Péter 94
Fischer Márton 51
Fitsor Hans 237, 238, 239, 240, 243
Fitsor Márton 237
Fitsor Miska 231, 232
Fitsor Péter 231, 237, 238, 239, 240
Fogarasi András 280, 309, 346
Fogarasi Dániel 339
Fogarasi Elek 28
Fogarasi Gábor 304
Fogarasi Gáborné 317
Fogarasi István 24, 25, 26, 27, 28, 355, 368
Fogarasi Istvánné 317
Fogarasi Istvánné *l.* Székely Éva
Fogarasi Istvánné *l.* Széplaki Klára
Fogarasi János 339
Fogarasi Zsigmond 304, 305, 308, 309, 311, 312, 314, 315, 317, 320, 322
Fónyi Szabó László 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 337, 338, 339, 346
Fuhrmann Károly 375, 381
Fus Tamás 147
Futó Márton I. 58, 59
Futó Márton II. 66, 67, 68
Futó Mátyás 59, 65, 68
Futó Mihály 65
Gabus Mihály 59
Galaci István 132
Galaczi Nicolaus 342

Gandner, Michael 32
Gartner, Michel 69
Gártner, Michel 30
Gáspár József 322, 323
Gaurán, Juon 244
Gellért Izsák 192, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 348
Gelner Sámuel 129
Gombási István 344
Gondos György 243
Gondos Hans 243
Gondos Márton 213, 214
Gönczi Mihályné *l.* Barátosi B. Teréz
Grager János 220
Grager Mihály 220, 223, 349
Greier (Greyer) Mihály 157, 348
Groser, Johannes 147
Groza, Gavrilla 302, 311
Groza, Irimia 312
Groza János 304, 308, 311, 315
Gruisza Hans 67
Gruisza János 66, 68
Gruzda Mihály 307
Guber, Joseph 55, 56
Gubus *l.* Gubusch
Gubusch (Gubus) Márton 101, 102, 234, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 344
Gubusch (Gubus), Michael 62, 65, 66, 67, 68, 241, 242, 243
Gubusch, Michael, ifj. 65
Guznár József 316
Gyalai Gergely 343
Gyárfás Farkas 255, 256
Gyárfás Mária 355, 378
Gyarmathi Mihály 69
Gyarmati Ferenc 345
Gyarmati Mihály 30
Gyenge Ferenc 311, 313, 317, 321
Gyenge István 311, 312, 315, 317, 321, 329, 332, 334, 337, 338
Gyenge János 315
Gyenge József 321, 323
Gyenge Klára 32
György László 65, 68
Habaló Togyer 201
Hajman János 219, 221
Hajmann Mihály 216, 217, 218, 219, 349
Halas Hans 272, 273, 275, 276
Halász Márton 45, 46, 47
Halász Mihály 36
Haller József 48, 295
Halmi Mihály 21
Hari Ábel 300, 345
Harisnya András 266
Harisnya Hans 272, 273, 276
Harisnya Márton 272, 273
Harisnya Máté 260
Harisnya Mihály 275
Hatvani Zsigmondné *l.* Tomori Anna
Hegedűs Márton 158
Hegedűs Mihály 111, 112, 113, 114, 116
Hegedűs Péter 103
Hegyi András 24, 75, 76, 83, 84, 85, 86, 120, 121, 124, 149, 169, 188, 189, 212, 234, 326, 341, 342, 347
Heinrich Dániel 108
Heiszler Pitter 14
Heltai Gáspár 5
Hendel György 210
Hendel György, ifj. 210, 216, 218, 219, 220
Hendel Hans 222
Hendel István 213, 218
Hendel János 219, 222
Hendel Márton 109, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 216, 218, 223, 236, 342
Hendel Mátyás 220
Hendel Michel 216, 223
Hendel Péter I. 214
Hendel Péter II. 223
Hender, Georgius 205
Henich, Georgius 341
Hennick Máté 14
Henrich Dániel 342
Henter Farkas 332
Herceg István 141, 142, 143, 144, 145, 146, 158, 163, 343, 347
Hermann, Johannes 32, 53, 73, 104, 105, 118, 166, 187, 205, 225, 258, 259, 279, 280, 303, 342
Hess György 208
Hess János 210
Hom Pál 63, 64, 65, 66, 67, 68, 348
Horet György 169
Horet, Hans 178, 179
Horet János I. 205
Horet János II. 216
Horeth Daniel 167, 168
Horeth Hans 222
Horeth, Michel 219, 221, 222, 222
Horeth Péter 181
Horteh Márton I. 216, 218, 219, 221, 222, 223
Horteh Márton II. 223
Horvát Sámuel 190, 191, 344
Horváth Marci 28

Hossen, Georg 258
Hosz, Hans 273
Hosszú Hans 178
Hosszú Jon 315
Hosszú Lukács 333
Hosszú Márton 184
Hunyadi József 194
Hurguly Makave 321
Hurkusi Gilonné 203
I. Ferdinánd 5
Imre Hans 179, 180, 182, 183, 184, 185
Imre János 174
Imre Kati 187
Imreh Gyirkó 49, 50, 51, 52
Incze Lajos 397
Iván Béla 375
Izabella 5
Jabrotzki Mihályné 235
Jáger Márton 166
Jakab Márton 253, 254
Jakab Mihály 257
Jakab Sándor 375
Jánki András 345
Jánó András 123, 124, 138, 139, 140, 343, 348
Jánó József 118, 119, 187, 343
Jánosi Péter 355, 378
Jantsó Gligorás 316
Jantsó József 344
Jerdán Márton 271, 272
Jordán György 273, 275, 276
Jordán Hans 272, 273, 274, 275
Jordán Márton 272
Jordán Pál 267
Jorend György I. 258, 259
Jorend György II. 272
Jorend Martin 258, 259
Jungck, Michael 166
Kadai Istók 312, 315
Kádár István 317
Kaintzel, Johannes, id. 75, 107, 120, 122, 123, 139, 149, 169, 225, 229, 230, 231, 232, 258, 324, 325, 344, 347
Kaintzel Johannes, ifj. 234, 265, 266, 267, 269, 271, 272, 273, 275, 276, 345
Kaintzel Michael 32, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 103, 259, 335, 341
Kajlán Tyirila 244
Kassai Zsigmond 279, 280, 303, 345
Kászoni Mátyás 345
Katona Zsuzsanna 352
Kaundert János 113
Kávé Márton 158
Keczeli Eszter, Cserényi Sándorné 398
Keintzel *l.* Kaintzel
Kemény Anna 179
Kemény Miklós 11, 179, 200
Kemény Miklósné 192
Kemény Miklósné *l.* Wass Krisztina
Kemény Sámuel 11, 199, 200, 201, 202
Kemény Zsigmond 178, 179
Kemény Zsigmondné *l.* Teleki Julianna
Kendeffi János 295
Kengyel György 284
Képíró Ferenc 30, 69
Keresztély Hans 116
Keresztes György 272
Keresztes Hans 273, 275, 276
Keresztes Márton 273, 276
Keresztúri Ferenc 52
Kertész Mihály 58, 59
Kesmeti József 363
Kessel, Michael 166
Kiffa Szolovesztruj 21
Kimpán Juva 99
Kimpán Krecsun 291
Kimpán Pászkuly 291
Király András 302
Kis Ferenc 321
Kis György, aranyosmórici 36, 42, 48
Kis György, felsőszászújfalusi 111
Kis Hans 244
Kis János 48, 48
Kis Mária 42
Kis Márton 45, 46
Kis Mátyás Hantzi 46
Kis Mihály 334
Kis Sándor 95, 96
Kis Simon 49
Kis Szimi 46
Kis Tamás 48
Kis Zakariás 39
Kis Zsuzsanna, Kesmeti Józsefné 363, 393
Kiss Mátyás 36
Klein György 50, 51
Klima Stefán 30, 69
Koch Hans 66
Kocsis Ádám 198
Kocsis György 197, 199, 202, 203
Kocsis Márton 153
Kolcsár Márton 241, 243, 244
Kolozsvári Ábel 110
Komáromi Júlia 252
Kónya László 344
Kovács András 375

Kovács Ferenc 293, 294
Kovács János 198, 201, 202
Kovács József 75
Kovács Klára, Cserényi Györgyné 7
Kovács Mihály 22, 23, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 291, 293, 296, 341
Kovács Pál 288
Kovács Péter 293
Kovács Sámuel 198, 199, 201, 202
Kovács Sámuel, besztercei 69
Kovács Sándor, szentmátéi 293
Kovacsinszki József 375
Kováts József 342
Kozma Béláné 375
Kozma Jirimia 302
Kozma Juvon 321
Köblös András 83, 91, 92, 93, 95
Kölcsei Sára 360, 384
Kőmíves Hans 178, 182, 183, 184, 185
Kőmíves János 174
Kőmíves Márton 46, 50
Kőmíves Mihály 182, 184
Kőmíves Szimi 50
Kőrispataki János 348
Kőszeghi Elemér 352, 356
Kövér György 100, 101, 102
Kövér Mihály 97, 98, 99, 102
Krausz Katharina 102
Krecsun Todoriska 289, 290
Krisbai *l.* Krizbai
Kriszturán Stefan 231
Krizbai (Krisbai) János 317, 318, 323, 328
Krizbai Dezső József 130, 131, 132, 133, 134, 135, 343
Krizbai Mihály 326, 329
Krizbai Péter 329, 332, 335
Krizbai Szilágyi János 329
Krizbai Szilágyi Mihály 328
Krizbai Zsigmondné 335
Küs János 298
Lang János 44, 45, 46, 159, 348
László József 249
Leintzán Irimiás 112
Lénárt Hans *l.* 271, 273, 276
Lénárt Jakab ld. Leonard Jakab
Lénárt Márton 142, 143, 144, 145, 146
Lénárt Zakariás 273, 275, 276
Leonard Jakab, Leonart Jakab 47, 48, 49, 50, 51, 111, 348
Lippaji Tamás 112, 113
Lips György 6
Lochnár, *l.* Lochner
Lochner Hans 66
Lochner János 60
Lochner János, ifj. 60, 61, 68
Lochner Martin 65, 66, 67, 68
Lorántffy Kata 359, 382
Lorántffy Zsuzsanna 359
Lovász András 199
Lung Márton 68
Lupsor Kosztyin 133
Luther Márton 5
Luts György 208
Lutz György 178
Lutz Hans 181
Lutz Márton 179
Lutzai József 73, 81, 82, 83, 84
Lutzai Sámuel 81, 83, 84
Maderang János 118
Magos Pál 139
Magyar György 218, 219, 221, 222
Magyar Hans, nagysajói 181, 182, 184, 185
Magyar Hans, óvárhelyi 222
Magyar János 208
Magyar Márton 208, 212, 216, 222
Magyar Mihály 187
Magyar Péter 208
Májer Lár Juon 145
Májer Lár Juon, ifj. 145
Májer Tyifor 145
Majos Pál 232
Mák Urszuly 321
Makkai Tamás 124
Maksai Mihályné 390
Maor Dániel 187
Mara György 318
Mara Klára, Balog Ferencné 333
Mara László 302, 304, 315, 317, 328, 329, 356, 376
Mara Lőrinc 307, 326, 328
Mária Terézia 6
Martinuzzi Fráter György 5
Matolcsi János 348
Matzi Gyirkó 46
Mátyás Zsigmond 54, 74, 120, 169, 170, 206, 343
Mészáros Lőrinc 332, 335, 337, 338
Mészáros Sándor 334
Miklós Péter 294
Mikó Erzsébet 400, 406
Mikó Károly 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116
Milla Mihály 159, 161
Miller Michel 167
Mohai Imre 180

Mojszin Nyikuláj 145
Moldován Juon 302
Moldován Silimon 100
Molduván Gligor 187, 188
Molduván János 118
Molnár Dániel 171
Molnár Ferenc 30, 69
Molnár János I. 25, 72
Molnár János II. 294, 375
Moresán Tógyer 333
Moresz Márton 273
Mórici Sándor 299
Morra Zsiga 21
Muntye Eftyinye 145
Muntye Vaszi 145
Murányi Ferenc 250, 252
Múzsnai Irma 411
Nagy Ferenc 126
Nagy György, cegőtelki 396
Nagy György, felsőszászújfalvi 112
Nagy György, sajómagyarósi 231
Nagy Hans 113, 114, 116
Nagy Hans I., sajómagyarósi 231
Nagy Hans II., sajómagyarósi 231, 232, 242, 243
Nagy Hans III. ifj., sajómagyarósi 243
Nagy Hans, Contrás, sajómagyarósi 243
Nagy István 95
Nagy János, galacfalvi 133
Nagy János, hosszúmezői 87
Nagy József, sajómagyarósi 243
Nagy Józsefszentmátéi 294, 296, 297, 349
Nagy Márton, galacfalvi 133
Nagy Márton, sajómagyarósi 232
Nagy Mihály, felsőszászújfalvi 111
Nagy Mihály, galacfalvi 121
Nagy Mihály, sajómagyarósi 231, 236, 237, 239, 240
Nagy Péterné 123
Nagy Sámuel 8
Nagy Sámuel, sajómagyarósi 237, 239, 240, 241, 242, 243, 244
Nagy Sándor cegőtelki 73, 77, 80
Nagy Sándor, göci 83
Nagy Zsigmond, cegőtelki 85
Nagy Zsigmond, ifj., cegőtelki 91, 92, 93, 95
Nagy Zsigmond, galacfalvi 118, 119, 122, 320
Nagy Zsigmond, újősi 320
Nagy Zsigmondné, galacfalvi 123
Nagy Zsigmondné, újősi 322
Nagy Zsuzsanna 237
Nagyidai János 119, 345
Némethi István 345
Nyárasdi (Nyarasdi) István 345
Nyerges Borbára 93
Nyerges Ferenc 83, 92, 93, 94
Nyerges János 92
Nyerges József 78, 80, 82, 83, 84
Nyerges József, ifj. 83
Odorján Péter 182
Oltárdi Michael 341
Oltyán Andrei Juon 291, 295
Orbán Istók 291, 295
Orbány József 293
Ősz Sándor Előd 18
Pálfi Dániel 338
Palotay Gertrúd 397
Pap Gábor (Gáborás) 313, 315, 316
Pap Gligorás 304, 315, 321
Pap Istók 301
Pap Samuné 373
Pap Vaszily 314, 321
Parlagi János 7, 341
Pásztor Jánosné 247
Pásztor József 303
Pásztor Márton 253, 254, 255, 257
Pásztor Mihály 255, 257
Pásztor Sándor 254
Pataki János, cegőtelki 73
Pataki János, kerlési 160
Pelei Julianna, Cserényi Dánielné 20, 21
Petki Borbála 354, 359
Petki József 179
Piszoka Fazakas János 202
Pomeranius 5
Pop Togyer 145
Popa János 322
Posner György 218
Posner János 220
Posner Márton I. 208, 209
Posner Márton II. 221
Posner Mihály 216, 218, 222
Posner Sámuel 218, 219, 220, 222
Pura Miály 222
Püspöki János ifj. 254, 255, 256, 257, 345, 347
Püspöki Pál 212, 213, 214, 216, 233, 234, 235, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 290, 345, 347,
Rácz György 232, 235
Rácz László 88
Radnóti Anna 398
Rákosi Ferenc 84, 85
Régeni Nagy György 345
Rotár Logyin 145
Roth Hans 53

Roth Márton 53
Rufinus Mátyás 6
Russ Onu 34
Rusz Stefan 232,
Ruszi Józsi 28
Sadler, Johannes 225
Salak Ferenc 295, 297
Salak György I. 278
Salak György II. 293, 295, 297
Salak Istók 297
Salak István 281
Salak Péter 296, 299
Salak Sándor 294
Sándor Jon 315
Sándor Toma 312
Sánta Hans 161
Satz *l.* Schatz
Schatz Mihály 20, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 101, 138, 182, 184, 216, 235, 254, 292, 337, 341, 347
Schiffbeimer Mihály 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243
Schiffbeumer Sámuel 271, 272, 273, 275, 276, 349
Schneider, Michael 166
Schneiderin Maria 167, 168
Schuller Márton 30
Schuster János 51
Schuster Márton 51
Schuster Michael 32
Schuster Péter 51
Siffbaumer Daniel 221, 222, 349
Siffbaumer György 182
Silimon Dumitru 69
Simon György 196
Simon István 200, 202
Simon Mihály 36
Simon Sámuel 162
Sipos Gábor 18
Sófalvi Pál 254
Sofi Hans 179, 182, 185
Sofi Márton 172
Sombori Lajos 12, 25, 29, 245, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257
Sós István 255, 257
Sponer Márton 69
Sporor, Hans 30
Stanhauer Mihály 205, 344
Stefán György 311, 313, 315
Steinhard, Michael 169
Stertulát Kozma 100
Stukes Girko 31
Suller Márton 69
Sütő Ferenc 294
Szabó András 12, 21, 114, 115, 134, 135, 158, 162, 163, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 203, 338, 339, 340, 344
Szabó András, Hegyi 375
Szabó Farkas 145, 146
Szabó Ferenc 201
Szabó György 181
Szabó István 80
Szabó János, árokalji 65, 66, 68
Szabó János, nagysajói 169, 174
Szabó Jánosné 139
Szabó József 375
Szabó Márton 293, 299
Szabó Mátyás 174, 181, 182
Szabó Mihály 202
Szabó Mihály, ifj. 202
Szabó Pál 291, 292, 293, 349
Szabó Pál, kentelki 138
Szabó Pálné, kentelki 139
Szabó Zsigmond 92
Szaikó Misel 55, 56
Szajkó Mihály 103
Szakáts Ferenc 202, 203
Szakáts György 200, 201, 202, 203
Szakáts Kis Elek 202
Szakáts Sámuel 203
Szakáts Samuné 375
Szalai József, 25, 29, 30, 69, 72
Szalantai Mihály 253
Szalma János 14
Szamosán Silip 99
Szappanos (Szappanyos) Mihály 318, 349
Szász Dániel 334
Szász Istók 317
Szász Júlia 415
Szász Lőrinc 20, 45, 132, 216, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294, 296, 297, 298, 363, 391, 392, 345
Szász Márton I. 147
Szász Márton II. 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164
Szász Péter 334
Szathmári György 317, 322, 323
Szathmári József 78, 79, 82, 83, 342
Szathmári Józsefné *l.* Csabai Anna
Székely Éva, Fogarasi Istvánné 396
Székely Farkas I. 80, 83, 91, 95
Székely Farkas II. 266
Székely Ferenc 253, 254, 255, 256, 257
Székely Gábor 24

Székely Istók 305
Székely István 304, 308, 309, 313, 314, 315, 316, 317
Székely László 80, 91, 92, 93, 94
Székely Mihály 254
Székely Miklós 250, 251
Székely Sámuel, cegőtelki 92
Székely Sámuel, újősi 302
Székely Zsigmond 25
Szentgelicei Mihály 162
Szentgyörgyi Vonja 302
Szentjobi József 334
Szép György 223
Szép Hans 222
Szép Márton 216, 218
Széplaki Klára, Fogarasi Istvánné 27, 28, 29
Szigethi László 341, 343
Szigeti László 124, 125, 126, 128, 129, 345
Szilágyi György 20, 21, 22, 23, 335, 341
Szilágyi István 334
Szilágyi László 332, 335, 337
Szipnyiran Szimion 232
Szoftély János 315
Szörös Mihály, id 147, 158
Szörös Mihály, ifj. 158
Szörös Milla Gyirkó 161
Szörös Milla Misel 161
Szörös Takács Misel 161
Sztán Gyirkó 28
Sztán Gyuri 28
Sztán Miki 28
Sztán Peti Laci 28
Sztán Tógyer 28
Szutcsáki Borbála, Balog Zsigmondné 76, 80
Szuts Logyin 232
Taborán Prekup 99
Taisz József 62
Takács Ádám 153
Takács Demeter 321
Takács György 161, 163
Takács Hans 152
Takács István 120
Takács Józsefné Elisabeta 153
Takács Márton 153
Takács Mihály 96, 163
Takács Miklós 125
Takács Nagy János 131, 132, 133, 134, 135
Takács Péter 201
Takács Sára 352
Takáts Tamás 46
Tamás Irimia 311
Tamás Vaszily Irimia 312
Tar Józsefné *l.* Csatlós Erzsébet
Tatár Istók 294, 297, 299
Tatár Márton 294
Tatár Mihály 287
Teis János 111, 112, 348
Teleki József 15, 332
Teleki Józsefné *l.* Domokos Rozália
Teleki Julianna, Kemény Zsigmondné 11, 177, 179, 180, 182, 184, 185
Teleki Klára 64
Teleki Mihály 242
Teleki Rozália 396
Tellmann Sámuel 159, 348
Terpján Vászily 99
Tétsi György 343
Tétsi József 118, 342
Textoris Márton 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 221, 222, 233, 234, 235, 326, 344, 347
Tézler Mártonné 202
Theis Daniel 66, 67, 68
Timár János 55
Timár Mária 55, 56
Tita Zsiga 120
Toldalaghi Zsófia, Bethlen Sándorné 351, 396
Toldalagi Eszter 396
Toldi Rozália 396
Tolvaj János 137
Tomori Anna, Hatvani Zsigmondné 400, 405, 406
Torma Éva 361, 385
Tót András 30, 69, 72
Tóth Levente 18
Tóth Vonuly 46
Tótt Kata 166
Tömösvári György 25, 341
Török Ferenc 306
Törökné Ferencné 80
Török Mihály 278, 279
Törpényi Ábel Gáspár 9, 13
Túri András 302
Túri Ferenc 317
Túri György 316, 317
Túri Judith 316
Tyira József 109
Újfalvi Sámuel 132, 133, 135
Újlaki Istók 311, 312, 315, 317, 321
Újlaki István 302, 304
Urányi Alaldárné *l.* Fejérváry Margit
Urányi Magda 380
Urányi Margit 380
Urszan Tyirila 97

Vajda László 162, 163
Váli János 343
Vály János 166
Vályi Elek 11
Vánta Hans 158
Váradi Józsefné *l.* Bajnachi Klára
Váradi Zsigmond 307
Varga Árpádné 375
Varga György, aranyosmórici 45
Varga György, nagysajói 178
Varga Hans 49, 50
Varga István 253, 255, 257
Varga Máris 203
Varga Márton I. 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 335
Varga Márton II. 55, 56
Varga Mihály 47, 49, 50, 51, 52
Varga Péter 47, 48, 50, 52
Varga Sándor 254, 255
Vargyasi Dániel Kata 14
Varró István 12
Vas Dániel 73, 342
Vay Martinus 342
Veber Ádám 153
Veber György 159, 161
Veber Johannes 32
Veer Lászlóné 251
Vég László 328
Veinrich Hans 242
Veinrich Péter 241, 242, 243
Vellmannin Anna 205
Vellmannin Peter 205
Velmann Péter 348
Veres György I. 78, 84
Veres György II. 147, 348
Veres Hans 100, 101
Veres József 94
Veres Mihály 68
Veres Pál 361, 386
Veres Sándor 93
Veress Zsuzsanna 396
Vermesán Gatsia 42
Vermesán Pintyilia 42
Verner Gáspár 6
Vészi Mihály 375
Vincellér György 79
Virasztó Ádám 153, 154
Virasztó Gyirkó 159, 161, 163
Virasztó Hans 154, 158, 159, 161
Virasztó János 159, 160
Virasztó Mihály 158, 159, 161, 163
Viski Pál 122
Vitéz Mária 356, 367, 377
Volf György 97, 99, 106, 342
Vunka Dávid 21
Vunka Juon 21
Wass (Vas) Krisztina, Kemény Miklósné 11, 179, 200, 201
Weber Hans 222
Weber János, id. 219, 220, 221
Weber János, ifj. 221, 222
Weber Marton 32, 33, 36, 56, 153, 341
Weber Michael 53, 73, 119, 154, 159, 161, 168, 222, 225, 279, 280, 341
Weinrich, Hans 100
Wellmann István 98, 99, 100, 101, 342
Wellmann *l.* Velmann
Werner Mátyás 356, 367
Wesselényi István 10
Wesselényi Miklós 10, 130, 132
Wesselényi Zsuzsanna, Bethlen Jánosné 11, 145
Winkler Bálint 18
Wolff György 264, 342, 345
Zabolai Gábor 322, 323
Zabolai István 304
Zabolai József, id. 302, 307, 311, 312, 314, 315, 317,
Zabolai József, ifj. 317, 318, 320, 321, 323, 328
Zabolai László 321, 322
Zabolai Mihály 328, 332, 335, 337, 339, 340
Zalányi Demeter 304
Zilahi András 344
Zilahi Jánosné 197
Zima György 273, 276
Zima Hans 273
Zobel, Gasparus 344, 347
Zonda Timea 18

Tartalom

Beszterce vidékének reformációja 5

Alsóbalázsfalva 19
Alsóbudak 24
Aranyosmóric 31
Árokalja 53
Beszterce 69
Cegőtelke 73
Felsőbalázsfalva 97
Felsőszászújfalu 103
Galacfalva 118
Kentelke 136
Kerlés 147
Nagysajó (lutheránus) 166
Nagysajó (református) 187
Óvárhely 205
Sajómagyarós 225
Sófalva 245
Szászszentjakab 258
Szentmáté 278
Újős 300

Lelkészek névsora 341
Esperesek (dékánok) névsora 347
Tanítók névsora 348

Ötvösmunkák és ónedények a Nagysajói Káptalan
református egyházközségeiben (Kovács Mária) 350
17–18. századi textíliák a Nagysajói Káptalan
református egyházközségeiben (Horváth Iringó) 395

Tárgymutató
Témák szerint 416
Falvak szerint 452
Latin szavak és kifejezések jegyzéke 496
Névmutató 502

65,00

